

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III

LV

G

57

NAPOLI

LV
G
57

LV
G
57

XIX

O.

12

~~19~~
12

15. 0 xix.

15
15
15
15

[Faint, illegible handwritten text]

CC ——— 144. n. 17.
LITTERÆ

ANNVÆ

SOCIETATIS IESV,

ANNI M. DC. II.

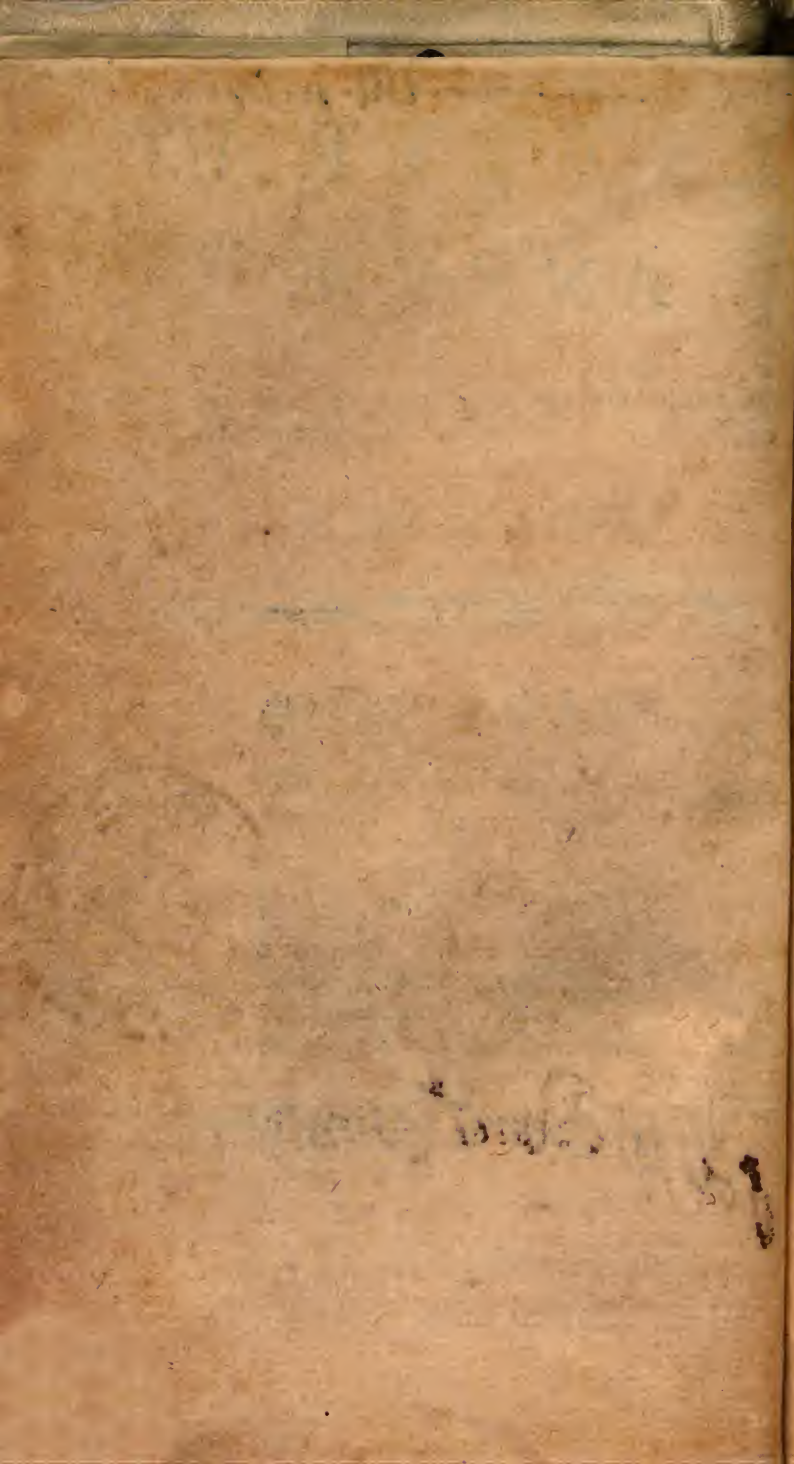
*S.
Cath.
apud
Amstel.
de
Meyel
1741*

Officij Domini [illegible]
ANTVERPIÆ

Apud Heredes Martini Nutij,

ANNO M. DC. XVIII.

PROVINCIA SICVLA.

VNT in Prouincia Siciliae domicilia sexdecim; in ijs degunt è Societate quadringenti nonaginta quattuor. in Domo Professa Panormitana septem & quadraginta, in Collegio Panormitano nonaginta quattuor, in Domo Probationis vnus supra quadraginta. in Collegio Messanenſi sexaginta tres in Domo Probationis triginta octo. in Catanenſi, Syraçuſano, Biuonenſi, & Calataieronenſi in ſingulis vnus & viginti. in Collegio Montis Regalis octoni deni, totidem in Minæenſi, & Drepanitano, vno minùs in Calatanifferrēſi. in Rhegino duodecim, totidē in Melitenſi, in Marſalenſi ſexdecim. Hiſce additur reſidentia Agragentina, vbi quinque hoc anno fuere è noſtris, totidem in Miſſione Platienſi, in Miſſione verò Chiuſ inſulæ ſex. morte crepti ſunt octo: eorum vicem tredecim, qui Societati nomen dedere, compenſarunt.

Domus Professa Panormitana.

FREquentia in noſtrum templum quanta cūmaximè: nulla tamen eſt hebdomada, quin è noſtris bini ternis diebus noſocomia duo, & carcerem vnum cum fructu adeāt. Conciones habitæ cum fructu auditorum, & pauperum ſubſidio; ad quorum inopiam ſubleuandam præter ſtipem ſolitam, multa à multis ſubmiſſa; cuiuſinodi adiumenta etiam priuatim curata tempore. Per totam Quadrageſimam conciones inſtitutæ de Chriſti cruciatibus ſingulis Veneris diebus, concurſu, quem vix caperet templum, haud anguſtum: ſub cas pſalmus L. triplici ſymphoniacorum, muſico-

rumque instrumentorum concentu decantabatur. Sunt in hac domo Sodalitates quattuor notæ quidem illæ ex aliis litteris; incrementa hoc anno iis addita & numero, & spiritus feruore. Palàm duæ in templo nostro sub concionem communicantes, quot mensibus, ac eo sæpius, magno sunt exemplo populo conuenienti. Illa Clericos quaternos quot hebdomadis ad nosocomia mittit, plures interdum ad victorum confessiones excipiendas, progressus facit in dies in modestia, & disciplina clericali. at ea adolescentium, seminarium est Religionum notæ melioris. Multarum mulierum, quæ nostrum frequentant templum, pietas illustris hoc maximè tempore. Simulacra quædam ineunt inter se Sodalitatum nostrarum, nosocomia adeunt, mulieribus ægrotantibus ministrant corporis animique fomenta; præcipuè verò subleuant matronas nobiles, quibus præ verecundia paupertas grauior. Sanctimoniales confessionibus concionibusque adiutæ. honestæ mulieres, periclitantes tamen, in matrimonium nostrorum operâ collocatæ. aliæ à turpi quæstu abductæ. vna qua vir Ecclesiasticus alicuius nominis multos annos cum multorum offensione abutebatur; maiore labore, vt assolet, æquali fructu abstracta. homicidia repressa tum eorum, qui aliis, tum eorum, qui sibi mortem meditabantur. Ad summum omnia instituti nostri munia strenuè exercita; communia enim & vulgaria, vt pacificationes factas & moribundos adiutos, & id genus alia mittimus. Curata templo aureis quingentis crux bipedalis cum duobus candelabris ex crystallo aureis crustis insignita, ad veræ crucis frustum concludendum. Opportunè accidit, vt hoc anno quinque circiter aureorum millia hinc & inde eleëmodynæ nomine numerarentur nobis, præter quotidianam

dianam stipem vitæ sustentandæ corrogatam, cum domus nostræ bona pars ruinam minaretur: quapropter renouata domus magna ex parte commodiorem reddit habitationem. Mortuus est vnus ex Coadiutoribus Fratribus, Vbertus Chetel Belga anno ætatis suæ 76. Societatis 53. vbi magno semper probitatis exemplo degit: is cum ad Leuiticum gradum ascendisset, nunquam adduci potuit, vt sacerdos fieret, humilem hilariter vitam amplexus, & se tanto munere indignum prædicans. mundities exterior, vnde B.P. Ignatius coniectabat interiorem, apprimè illi grata erat; & sanè innocentia & simplicitate præstabat. Feriæ Dux regni huius Prorex nostrorum colloquio familiarissimè vtitur; exceptus conuiuio diem fermè totum nobiscum consumpsit; in nostram Societatem bene affectus est, ac honorificè vbi se offert occasio, de ea loquitur semper.

Collegium Panormitanum.

A Vetus est maximè hoc anno nostrorum numerus, qui vel Philosophiæ, vel Theologiæ studio dicati sunt. Cùm enim à Professorum Domo Collegium disiunctum esset, nec Sacerdotes, qui templi frequentiam exciperent, præter duos externorum auditorum confessionibus deditos, alere cogeretur; commodius Scholasticorum numerum auctiorem reddidit. Federicus Lombardus optimæ indolis adolescens, cum peracta nouitiatus probatione, se ad Philosophiæ studia contulisset, breui lenta tabe acphthisi correptus, ad Deum, vt spes est, euolauit, cum magna in tam graui morbo, vel patientiæ, vel pietatis exempla reliquisset. Diebus Dominicis è nostris aliquot in celebrioribus ac frequentioribus vrbis plateis ad circumfu-

sam multitudinem verba faciunt, secunda, ut fructus declarat, concione. quidam ex ijs, qui ex edicto aliquo loco in plateis histrionicam exercent, à quamplurimis audiebatur. Accedit noster de rebus ad animi salutem spectantibus, de more verba factururus. Discedit ille aliò audientem populum inuitans, vbi elegantem mulierem agentem expectaret. at verò surdis cecinit; omnes orationi à nostro habitæ attentis animis, audisq̃ue auribus interfuere. Fructum orationi respondisse, & audientium lacrymæ, & saniora concepta consilia testimonio fuere. Dum idem de peccati turpitudine disserit, illac fortè viam faciens homo quidam, qui annos quinque & viginti furtis viuebat, ac luculentam supellectilem sibi comparauerat, Accedamus, inquit, diabolum hunc, (eo enim nostros appellabat nomine) verba facientem audiamus. at non iniuria dignum retulit fructum. adeò illius verbis animum moueri suum sensit, ut antea actæ vitæ pertæsus, remedium flagitauerit; virus peractorum criminum per absolutam atque integram confessionem euomuerit. Imò etiam, cum antea, tamquam nobilissimus ciuis, per urbem incessisset, humilem nunc famulatum exercet, & octauo quoque die sacra mysteria obiens, magnum emendatæ ac meliòris vitæ specimen præbet. Alius item adolescens, qui sex circiter annos cum alio quodam perditissimo homine versabatur; adeò eiusdem oratione permotus est, ut interni animi sensus lacrymæ, quæ assiduæ ac copiosæ ex oculis manabant, amplissimam significationem darent. Se nullius vniquam participem futurum consolationis asseuerabat; quam tamen amota doloris causâ, Deoq̃ue per confessionem flagitiorum conciliato adinuenit. Nec illud silentio prætereundum; quòd cum maritus, & vxoris frater de illi

illi inferenda morte conuenissent, & iam ad patr-
trandum facinus alacri passu contenderent; casu
cuenit, vt ad nostrum in platea quadam concio-
nantem accederent: cuius verbis perdita illa men-
te in meliorem ac salubriorem commutata, in pri-
stinam cum muliere gratiam redierunt. Denique
honestissimi cuiusdam ciuis præclarum facinus
reliqua breuitatis studio omisâ compensabit. qui
cùm animaduerneret è nostris vnum, qui Dei ver-
ba enuntiaturus erat, aliquantulum angi; accedit;
causam rogat. ille verò eam esse respondit, quòd
in locum æquè editum, ac ille erat, ex quo mimus
quidam frequenti populo tunc publicè parasita-
batur, conscendere minimè poterat; tum pius ille
vir humeros statim aptat, oneri suppositurum se
facile ostendens, dum Christi sanguine redempti
Christianis moribus instituuntur. quæ res summæ
fuit omnibus admirationi & exemplo. Ceterum
nostrorum feruor vacationum diebus maximè
enituit: quo tempore cùm R. P. N. Generalis ali-
quot præcipua Societatis negotia Deo filiorum
suorum precibus commendata voluisset; nemo se
B. P. N. Ignatij salutaribus commentationibus per
octo minimùm dies non excoluit; nemo vel ieiu-
niis, vel verberationibus voluntariis, vel vsu cili-
cij frequentiore, vel suis defectibus publicè enun-
tatis, variisque eiusmodi corporis afflictationi-
bus, in se non sæuiit, vt suæ parenti tamquam veri
filii, Deum ardentioribus precibus magis propi-
tium procurarent. Gymnasia nobili frequentique
discipulorum multitudine magis in dies nobili-
tantur. Nobilis quidam summæque indolis ado-
lescens quintum decimum ætatis annum agens
Sodalitatem B. Virginis ingressus, adèò in ea pro-
fecit, vt mundi vanitatibus ac deliciis, matrisque
precibus cui erat vnice carus posthabitis; hoc pri-

mo quasi gradu superato, facilius ad Religionem euaserit, vitæ asperitatem, corporisque macerationem amplexus. Alius item adolescens ætate & animo quam simillimus, cū domo sua discessisset, & nostra gymnasia frequentaret, animum ad Societatem applicuit; pater, re cognita maiorem natu misit, qui eum precibus, vel minis domum reuocaret. Adolescens omnia vel fratris, vel diaboli machinamenta forti animo eludens, Deum vocantem secutus est. Nec temporalis proventus rei domesticæ defuit. Annui census aucti, & coempti fundatoris liberalitate. Nec nō percommode nobis accidit ciuitatis munificentia, quæ ad Collegii fabricationem aliquādiu intermissam bis mille aureos nobis numerari iussit, quibus è suis redditibus non minimam deinceps summam Collegium applicare etiam poterit.

Domus Probationis Panormitana.

PAnormi tirones dum in nosocomiiis infirmis ministrarent, egregiè operam suam collocarūt ad eorum non modò corporum, sed etiam animorum sanitatem lucrandam. Non defuere nonnulli, qui ipsorum adhortatione, precibus, suasu omnis superioris vitæ noxas expiarent, cū alius duodecim abhinc annis, triginta alius grauissimum crimen celassent. Illud verò calamitosius præbuit spectaculum, quòd homo quidam, qui annis quindecim aureorum ad octo millia latrocinio decoxerat, eò miserix deueniret, vt nuditas corporis animi desperationem calamitosiorem efficeret. affuit illi tamen Dei benignitas, nostro tironē internuntio; cuius oratione adductus, vt graues conscientix maculas confessione elueret, eam sensit in animo consolationem, vt in Patris nostri

nostri, quo ad confessionem usus est, vultu se
 Christi Servatoris vultum vidisse prædicaret. Casu
 venit ut sacerdos è nostris qui experimenti causa
 Agramentum mittebatur, in itinere in mercato-
 rem fortunæ quidem bonis, non animi affluentem
 accideret. eo ille pacto à præteritorum scelerum
 memoria abhorrebat, ut eo ipso die, quo so-
 lemni ritu Christi cruciatus ac mortem Ecclesia
 ubique deplorat, ne vel aliorum exemplo, vel mo-
 nitis peccata aperire cogeretur, Panormo discesse-
 rit. Sed, ô summam Dei misericordiam! tantam
 enim hominis pervicaciam maiore benignitate
 rependit. Sacerdote de Pœnitentiæ & Eucharistie
 Sacramentis frequenter obeundis discente, iis
 verborum aculeis animum compungi suum sen-
 sit, ut ad confessarii pedes magna doloris & con-
 tritionis significatione acciderit, animumque fœ-
 dis peccatorum sordibus expurgarit.

Collegium & Demus Probationis Mamertina.

Quæ nostræ Societati munera consueta sunt, à
 nostris strenuè exercita; confessiones quippe
 torius vitæ auditæ sunt plurimæ, concionesque ad
 frequentem populum habitæ non sine fructu.
 omitto conciliatas inimicitias, restitutiones fa-
 ctas, & eas multorum aureorum, impeditas cæ-
 des, carceres & valetudinaria inuisa & adiuta.
 communia sunt enim ea, & ex superioribus litte-
 ris cognosci possunt. Gymnasia, & frequentia, &
 nobilitate celebrantur plurimum. Nec minore
 spiritus feruore, & exemplo Sodalitates B. Virginis
 progrediuntur. cum enim plures sint, virtute se in-
 uicem provocant. ex iis due, præcipuè Saturni die-
 bus,

bus, & B. Virginis peruigiliis in facellum conueniūt sub primam noctis horam, vbi per integrum horæ quadrantem acriter se diuerberant. Id autem tantæ virtutis testimonium sit luculentissimum, quòd omnes quotannis & aliis Religiosorum familiis, & nostræ Societati plerosque submittunt. Tironum virtus in sui victoria variisque dæmonum tentationibus, qua superandis, qua contemnendis maximè enituit. Frater quidam vix primam probationem ingressus de egressu cogitare cœpit: & cū molestiæ huic fuga mederi statuisset; templi ianua, quam fortè pessulo tantum obductam inuenerat, reſerata foras exſilit, ianitorem modò campanam pulsans admonet, vt sacre rei consulat, ne quid detrimenti capiat à furibus. sed ab eodem demum reductus, & in cellulam coniectus; cū à Rectore flagellum, quo se verberaret arripere iussus esset, tandem, quamuis diu reluctatus, arripuit: quo tantulo dispendio maius remouens, cælitus tactus, Societatem, de qua prius deferenda cogitauerat, vehemèter efflagitat, Rectoris pedibus obuoluitur, veniam petit, magna cum omnium admiratione & lætitia. Alter bis menstruas B. P. Ignatii commentationes aggressus, bis grauius dolore capitis se conflictari sentiens, Rectorem adit: à quo edoctus dolorem illum dæmonis fortè esse astutia fraudeque fictum, ac bono animo esse iussus; abit, Deum orat. mirum dictu, dolores ac nubes euanescent omnes.

Collegium Catanense.

Hoc anno P. Ioan. Baptista Catalanus ita ex hac vita discessit, vt magnum nobis sui desiderium reliquerit, ac virtutis exemplum. quadraginta ipsos annos in Societate transegerat, & ex iis quin-

que

que & triginta in hoc Collegio. summa vir integritate morum, summa obediētia, ita vt nunquam a Superiore petierit, vt ex vno in aliud Collegium transmigrare sibi liceret. Mira eius caritas in egenos. Spectatæ indolis erat adolescens, qui ad nostram Societatē aggregari vehementer expetebat: matris verò sororisque inopia desiderio obstabat. quare cognita hanc sibi demandari prouinciam Pater exposcit. ille Societatē ingreditur; hic matris ac sororis paupertatem hinc inde corrogata stipe egregiè subleuat. B. Mariæ Sodalitates maiore Sodalium fructu augentur ac nobilitantur in dies. præter alia veræ virtutis ac pietatis exempla, quibus vigent; tres optimæ spei adolescentes Societati, duos Benedictinæ familiæ pepererunt. Si quæ inter ciues inimicitia surrexissent, nostri in iisdem eradicandis laborabant; par tamen labori fructus cōstitit. Duo viri Principes ciuitatis, quorum odium implacabile, in plurimorum eadem erupturum videbatur (primates enim duas in partes diuisi, alii aliis pestem moliebantur) in amicitiam restituti; seque inuicem coram plurimis amplectentes, totam urbem magno metu ac periculo liberarūt. Annonæ caritatem hoc anno maximam telluris siccitas minabatur; neque pluuia opportuno tempore expectari poterat. quare iam coloni agros deserere, futuram calamitatem ciues deplorare, diuinam opem vniuersi implorare cœperunt. Tot inter ærumnas ac fletus cominodissimè factum est, vt nostrorum adhortatione ac precibus sacrosanctæ virginis & martyris Agathæ huius ciuitatis tutelaris statua, & reliquæ solemni ritu ac pompa publicè ducerentur. indicitur à senatu supplicatio, celebratur maxima ciuium ac Religiosorum frequentia & pietate. nostri etiam nudis pedibus maximoque animi sensu suo quisque ordi-

ne

ne sequuntur. mirum dictu, non multum temporis mœrentem populum efflagitatum auxilium remoratum est. pluuiæ ac imbrium copia messem vberem reddidit, messis vbertas expectationem omnium superauit. Mulieres multæ, quæ è turpi flagitiorum cœno emerferant, & in perfugii domo locatæ fuerant, ea rerum, quæ humanæ vitæ sustentandæ necessariæ sunt, difficultate premebantur, vt de se iterum apertissimo animæ periculo exponendis cogitauerint. qua re cognita, & quodam è nostris inusitato sensu ac feruore penuriam illâ pro rostris exponente, largissima eleemosyna earum inopiæ occursum est. & vt tanto malo in posterum præcauerent, ciues optimi annuis redditibus domum illam adauxerunt. Puella quædam in monasterio dum tirocinii exercitationibus excolebatur, cum à vocatione defecisset, egressum meditari cœpit. Ne verò summa animi leuitas inde argui posset, insanire se, grauique morbo affligiari simulabat. At nostri sacerdotis suasu meliorem animum induit, ficta que illa insania, mētisque ægritudine deposita; Religionis bona perpendere, statuta seruare, tria vota ardentissimè contendere cœpit. quæ res summâ monialibus lætitiâ, sibi & animi æquitatem, & feruentius religiosæ perfectionis desiderium peperit. Vtiliter etiam posita à nostris opera est in multis mulieribus à flagitiosa vita extrahendis: ex quibus aliquot ad Religionem animum applicuerunt, in eaque piè sancteque viuunt. Dissoluti animi adolescens B.P. Ignatii commentationibus excultus à mundi deliciis ac voluptatibus ad Capucinorum familiam vel inuitis parentibus, tamquam è manibus hostis infestissimi, ad tutissimum salutis perfugium, euasit. Fructus etiam in eo constitit plurimus. mulier, qua cum perditus quidam vir diu

non sine aliorum offensione versabatur, nostri sacerdotis operâ, eam mentem induit, vt, ne sibi ad salutem aliquid ob stare posset, famulatum alia in vrbe, in quam profugit, exercere sponte decreuerit: quod egregiũ facinus, cœlestibus donis egregiè Deus compensauit. Mira animi præstantia in imbelli femina enituit: cùm ea a nostris sacerdotibus, quibus ad confessionem utebatur, ita ad Christianam pietatem informata esset, vt diuinæ gratiæ vitam & reliqua omnia post haberet, quo pacto ad hæc omnia animata esset, luculentam habuit declarandi occasionẽ. cùm paupertate coacta aliò itura prima noctis hora domo sua discederet; vix pedem domo extulerat, cùm tres perditissimi adolescentes illam inuadunt, vim faciunt, pudicitiam expugnare conantur. Mulier verò Dei auxilio adiuta, se ab illorum manibus eripit, fuga pudori consulens, sed nec illorum impudentia, vel libido repressa. in se ipsos enim indignati quod à femina victi desisterent, iterum illam insequuntur; animi constantiam, corporis pudorem violare summis viribus contendunt: quos illa conatus omnes per fugam rursus & vociferationes elusit. quod cum Dei benignitati tribueret: ne se immemorem tanti beneficii ostenderet, postero die noxis omnibus expiatis, cœlesti se pane muniuit ac refecit. Cùm semper, tum hoc anno præcipuè, miraciuium exstitit in parentem nostrum Ignatium pietas, quæ variis ab ipso collatis beneficiis aucta est. Quædam mulier in primis nobilis in maximo vitæ periculo versabatur. nam præterquam quod graui morbo laborabat, nullum à pharmacis, aliisque rebus leuamen consequi poterat: simul enim illa hauserat, ob maximam stomachi vel imbecillitatem, vel nauseam euomebat. quæ cùm nihil intentatum reliquisset, tandem à nostris B. Ignatii effugiem

effigiem exposcit: cui cum se magno sensu ac pietate omnisque familia commendasset; eum voluit morem frequentari, ut nullum sibi pharmacum daretur, quod biberet, nisi prius B. Ignatii nomine inuocato. Admirabile ac potentissimum hoc fuit remedium: mulier pharmaca omnia semper hac beati nominis inuocatione retinuit. id quod totius familiae negligētia fecit, ut apertius intelligi posset. cum enim aliquot in pharmacis porrigēdis Ignatii nomen non inuocassent, statim illa euomuit, quod cum omnes animaduertissent, & Ignatio aegrotantem commendassent, omnia facillimē sēmina continuit; nec diu optata valetudine caruit. Iterum eidem sēminae se propitium ostendit Ignatius. vix à prima valetudine firma ea noctu nasum inflammatione affectum sensit, ut ne grauiore corriperetur morbo, vehementer addubitaret; sed toties experta remedium facillē adinuenit, ad B. Ignatii imaginem, quam iuxta se adseruabat, conuersa; ope implorata, omnis inflammatio euanescit. Mulier effigiem B. Ignatii in tabula egregiē pictam intuita, quem illa referret edoceri studuit; quæ cum accepisset B. Ignatii familiae nostrae parentis & auctoris effigiem esse, ea in illum pietate & religione exarsit, ut parua quadam eiusdem imagine impetrata, è vestigio ad oculis grauissimē laborantem euolauerit: cui cum suassisset, ut sacram illam effigiem oculis impostam per noctem teneret, postero die ad ortum solis doloris omnes ac morbi nubes dissolutæ, salus reddita. qua re cognita mulier felici euentu audacior facta, sēminae concitata febris laboranti eandem effigiem imposuit mirum dictu, manē finita febris, mulier ad integram sanitatem restituta est.

Collegium Syracusanum.

VItam obiit feliciter Gaspar Balduccius, qui sex ipsos annos cum magno omnium exemplo in Societate vixerat. tam magnę tamen virtutis adolescentis iacturam duo, quos Sodalitates B. Virginis Societati dedere, compensarunt. Fuit hoc anno præcipuè huic ciuitati nostrorum opera maximè utilis. Plurimæ ac grauissimæ inimicitia sedatæ sunt, dataque consilia omnibus salutaria; nihil enim quod vel ad publicam, vel ad priuatam salutem procurandam pertineat, nisi de nostrorum consilio aggrediuntur. Per quadragesimam noster sacerdos in templo maximo concionatus, præter Christianam pietatem, nihil habuit potius, quàm eleëmofynam commendare; cuius virtutis tanta in animis auditorum insedit opinio & amor, vt præterquam quod copiosam stipem sub concionem largiti sunt, quidam honestam virginem è suis opibus dicta dote in matrimonio collocauerit. Nec templi nostri cultus piorum hominum liberalitate neglectus. Sacellum ad vniuersi templi ornatum necessarium non paruo sumptu & artificio exstructum est. alterum peregregiè exornatum. Honestæ verò mulieris liberalitas illustris admodum fuit, quæ adseruandæ sacrae Eucharistię pyxidem argenteam largita est. Multi etiam sacram vestem commodissimè auxerunt. Magnam Sodalitatis opificum frequētiā, maior Sodalium pietas & exemplum illustrat. ea res erit argumēto, quod Saturni quoque die & celebriorum solemnitarum peruigiliis paulo ante primam noctis horam in templum nostrum omnes conueniunt, & psalmum L. aliasque preces concinentes, ad vnius horæ quadrantem acerrimè flagris se cadunt.

dunt. Visunt præterea vinctos, & ægrotos, ærum-
nosam eorum vitam, quâ piis adhortationibus,
quâ pecuniis subleuantes. Nobilium etiam Sodali-
tas in ædem suis sumptibus exædificatam, & suis
exercitationibus commodiorem transmigravit.
Excursum est à nostris Netum oppidum finiti-
mum, ac celeberrimum. Ibi cum nostri Societatis
munia obirent, populum christianis moribus in-
stituerent, aures omnibus confessione se expianti-
bus accommodarent; miram omnium ciuium con-
ceptam iam animo beneuolentiam in nostros ma-
ximè excitarunt. Sanctimoniales nostris in eluen-
dis animi sordibus vrentes summopere adiutæ, &
adhortationibus, ac saluberrimis præceptis infor-
matæ. quamobrem cum iam pridem Societatem
vniuersus populus expetisset, summam quamdam
pecuniæ ad fabricam & nostrorum sustentationē
dicauit. quæ licet necessariis redditibus non respon-
derit, tamen piorū ciuium votis breui satisfactum
iri censemus. Fructus interim maximus è meliore
complurium vitæ genere instituto, & eorum, qui
ad Societatem aspirant, præclare constat.

Collegium Biuonense, & Calataiero- nense.

Cum ea siccitas, qua tota ferè Sicilia hoc anno
miserè laborauit, hos etiam campos vreret;
cum sub quadraginta horarum precibus lignum
sanctissimæ crucis è nostro templo cum omnium
lacrymis publica supplicatione efferretur, tempe-
stiuos imbres, vt sæpius aliàs, obtinuimus. Cuius
in maiorem cultum, singulis Veneris diebus men-
sis Martii institutæ sunt in nostro templo publicæ
preces, habitiq̃ue sermones magno populi totius
sensu

sensu ac pietate. Præclarè etiam nauata est opera in informanda pueritia Christianis rudimentis. In quinque enim classes distributa est omnis multitudo, ita vt virorum ac feminarum, puerorum ac puellarum, aliorũ denique adolescentũ alia ratio habeatur. Hoc etiã anno extra spiritualẽ nostrorũ profectum, qui maximus fuit, temporaliũ bonorum copia addita est: duũ enim millium aureorũ heredes instituti sumus pij hominis liberalitate, præter eas, quas quotquot potuit opes, vius ad nos transtulit. Neque intra nostra solũ mœnia nimium animorum desideriũ se continuit. excursum etiam est à nostris per vicina oppida, in quibus res diuina optimè Deo volente procurata est.

CALATA IERONAE admodum opportunè priuatis publicisq̃ue rebus à nostris sæpissimè subuentum est. id quod in pace inter præcipuas familias concilianda, qua in re primates ciuitatis, & totius regni Dynastæ, ac Prælati plurimi incassum laborauerant, concilianda maximè probatum est. Nec non duæ familiæ ob grauissimas iniurias vltro citroq̃ue illatas capitali odio dissidentes, nostrorum operâ ad concordiam reductæ, insperatam patriæ tranquillitatem peperere. Nostro verò labori par munificentia ciuitatis respondit. cùm enim domus ære alieno admodum grauaretur, nec soluendo esset; illius insigni liberalitate æs omne solutum. nec non etiam templum mirificè adornatum. Excursum hinc à duobus è nostris sacerdotibus in proximum oppidum quod Ragusam appellant. ciues, & primates præceteris maxima venientes effusi lætitia exceperunt: quæ fructu, qui semper in dies maior constabat, adauctæ est. nam quâ concionando, quâ pueros aliosq̃ue nostræ fidei elementis instruendo, quâ vel totius antea actæ vitæ, vel multis ab annis repe-

titas confessiones audiendo; quà rebus ad animorum salutem spectantibus consulendo, cunctis, diuino fauente numine, factum satis est. idque nostri in omnium animis sui desiderium reliquerunt, ut abeuntes ad prosequentium voces & lacrymas, vix ipsi lacrymis abstinere potuerint.

Collegiũ Montis Regalis, & Mineẽse.

QVod hoc anno præcipuè litteris mandandum ex hoc Collegio visum est, id fuit. Nam nostrorum suasu duo viri nobiles, qui diu grauia inter se odia nutriebant, arma posuere: tum aliis nostræ Societatis ministeriis spiritali ciuium profectui consultum est. Illud silentio inuoluendum minimè fuit. Frater quidam è nostris vehementi capitis dolore diu vexatus, cum aliquando acerbius affligeretur, interno spiritus instinctu frustū lapidis ex antro, in quo B. P. N. Ignatius in Nauarreto orauerat, fronti imponens, dolorem omnem continuò abegit. Plurimi adolescentes minùs commodis moribus affecti, ad faciliorem & honestiorem normam reducti sunt. restitutiones etiam aliquot factæ, ex vsuris iniquè comparatæ. pars viridarij proxima nostri Collegij mœnibus addita clausuram & vtiliorē & commodiorē fecit.

MINEI quidam publico panē apud omnes fœneratoris crimine notatus, nostrorum operâ B. Virginis Congregationem ingressus, nostrum Sacerdotem in ipsa congregatorum frequentia flexis genibus orauit, ut ipsius nomine, quibus aliqua per ipsum vel honoris vel bonorum incommoditas fuisset facta, absolutam rerum omnium satisfactionem polliceretur. Multa præterea è re diuina gesta sunt, corporum & animorum paupertati consulendo, catechismo tradendo, confessioni-

tionibusque excipiendis. Illud in primis eximium. Vir è prima nobilitate viduam, & valdè nobilem feminam domi habebat, & legitimi spe coniugij non sine magna ciuium offensione liberè cum ea versabatur; vt id scandali tolleretur, diu multumque à nostris insudatum. Nostrorum industriæ coniunctorum metus, praua hominis consuetudo, & nescio quod minimè metuendum dedecus obstabat: nec ideo desistendum nec desperandum nostri censuere. sæpe hominem inuadunt, mulierem vt ducat hortantur; diuinæ iracundiæ minas intentant, ni faciat. ille verbis aurem occludere, diuinas suasiones præ coniunctorum metu minimi facere. Quid plura? durum animum durior vicit perseuerantia. iis enim sacerdos è nostris vsus est verborum telis, vt diuina impellente vi, facile ferreum hominis pectus penetrauerint. feminam nullis propinquorum minis, vel amicorum, nullis dæmonum terricula mentis fractus, vulgari ciuium lætitia & acclamatione, matrimonio sibi coniunxit; eaque in nostros tanquam illius beneficii auctores beneuolentiæ signa præ se tulit, vt diuturnum laborem tam felix abunde compensarit euentus.

Collegium Drepanitanum.

A Dolefcens quidam cum à sibi coniunctissimo non leue vulnus accepisset; nostrorum oratione eam mentem induit, vt inimicum accersiri iusserit, ei que omnem iniuriam condonarit, eumque amplectens atque deosculans summis precibus à patre contenderit, vt nullam illi molestiam priuata publicaue actione exhiberet. Illud etiam non vulgare existimandum est. vir quidam nobilis filii sui interfectores non modò persecutus non

est, sed cum eorum causam ad Proregem delatam cognouisset; dedit etiam ad ipsum Proregem ceterosque magistratus commendatitias litteras, quibus, ut in eos minus seuerè procederent, efflagitabat. Mulieres aliquot, quibus vitæ periculum à suis maritis & fratribus imminebat, tutiore in loco collocatæ præter salutē corporis, animi etiam honestiorē vitam instituentes lucratae sunt. Ciuium aliquot, qui per singulare certamen intestinum odium explere decreuerant, per nostros amentiae obuiam itum est, furorque compressus. Vir quidam primarius Societati nostræ antea admodum deditus, ob inanes quasdam & falsas suspiciones nostris iniquior factus, mirificè nostrum vitabat cōgressum, adeò ut P. Prouincialis, cuius erat perquam studiosus, neque ab illo impetrare potuerit, ut domum nostram accederet, fore ut ipsi factum satis esset promittens. tandem ad Collegium deductus conuiuioque exceptus, adeò permotus est animo, tantam nostrorum caritatem in calumniatore admirans, ut remotis mensis, gratiisque Deo ex more habitis, ad terram se proiecerit, ac flens & eiulans, nostrorum omnium pedes deosculari, & veniam petere efflagitarit; idque etiam in foro se facturum promiserit. itaque ex calumniatore in mirificum laudatorem euasit, omnisque illa suspicio maiorem in obseruantiam & amorem processit. Multi etiam, qui se inuicem salutationibus atque congressibus cum magna totius ciuitatis offensione prohibebant, nostrorum interuentu ad mutuam pacem & beneuolentiam sunt reducti. Magnus etiam constitit fructus ex ea, quam nostri in marito cum vxore conciliando operam locarunt; maritum enim quamuis non modò alii, sed neque adeò ipse à se impetrare potuerit, tantum ut vxorem adiret, se morem illi in omnibus gesturum

gesturum promitteret, animarunt. rem odorata mulier cùm virum scalas ascendentem vidit, domum totam clamoribus miscere, turbas excitare, vt maritum omni aditu prohiberet, quàm maximè potest conari: instare tamen noster, qui aderat, rem vrgere, nutantem hominem, ac reditum cogitantem ad insignem sui victoriam incitare. itaque fugientem tota domo insequitur, ad illius genua prostratus veniam petit, animum conciliat, & aduenientem tunc fortè temporis vxoris fratrem, Patris hortatione complexus, pacem diu optatissimam confirmat. re tam feliciter peracta, vir schedulam è sinu profert hæc verba habentem, *In tempore iracundia facta est reconciliatio.* Quæ verba templum ingrediens, cùm canentem chorum audisset, tamquam ignea spicula sensit in animo, vehementer ipsum ad pacis desiderium inflammantia. quod denique, Deo dante, nostrorum operâ, cùm minima spes esset, completum est.

Collegium Calatanissettense.

Magni fiunt ad nos interdum noctuque concursus sacerdotes nostros euocantium, tum ad confessiones excipiendas, tum ad moribundos in extremo illo conflictu iuuandos, vt tantæ multitudini vix à nostris interdum satisfieri possit. Multis acceptis vulneribus feminæ domi iacentis, qui confessionem audire vellet, nemo repertus. è Collegio opem illam petendam, quamquam multa nocte summis tenebris clamabant omnes. Sacerdos è nostris accersitus operam minimè denegauit; cuius alacritas magnæ fuit populo admirationi, Societati verò existimationem maximam peperit. Multorum etiam animi simul & corporis salus per nostros procurata. Cùm pluuiam tempo-

raneam sitibundi agri sataque pænè arida vehementer expeterent, nullum ferè lapidem non mouerunt opidani, vt id à Deo optimo maximo impetrarent. quod cùm frustra quotidianis fermè supplicationibus efflagitassent, ea, quæ omnium animis opinio infederat, vulgi cœpit sermone increbrescere; frustra tentari reliqua, nisi à Societatis hominibus in templo suo quadraginta horarum preces indicerentur. quid plura? rem aliàs experti, nunc etiam planius sensere: tantus enim sub indictæ orationis medium cælo ingruit imber, tanta pluuiarum copia, vt segetum sitientium ariditati, & ciuium votis, cumulatè satisfecerit. cui beneficio vt aliqua grati animi significatione populus respõderet, solemnem illam orationis pompam ad quintum vsque diem produxit; ratus non aliam opportuniorè esse diuinæ gratiæ persoluentis ratione, quàm quæ fuerat impetrandæ. Damnati ad patibulum duo à sacerdote nostro cõfessione expiati, ac cælesti pane resecti, animatiq; per aliquot dies ad mortem alacriter obeundam: quibus ritè peractis concione ad populum habita, audiētium animos ad pietatem incitauit. Ad sacram supellectilem hoc anno insignis altaris ornatus accessit, Principis bene merētissimæ faminae liberalitate donatus; centenis fermè aureis æstimatur. Maior etiam indies Ducissæ Collegij fundatricis erga Societatem beneuolentiæ significatio.

Collegium Reginum.

V Nus è nostris Coadiutor ad superos, vt spes est, euolauit. Ciuium verò saluti, & eorum qui in carceribus detinentur paupertati & utilitati strenuè consultum est. Damnati ad extremum supplicium à nostris deducuntur. Vnus autem è nostris

nostris virum quemdam Religiosum, sæculari habitu utentē, cum de sceleribus plurimis conuictus capite à temporali magistratu damnatus, mori penitus recusaret, ad mortem æquo animo obeundam mirificè confirmavit. Alius ut se à mortis supplicio liberaret, infantes alios in idem periculum adduxerat; nostrorum tamen oratione permotus, ut sibi manus abscinderetur, passus est, mortemque, ut illos absolueret, libenter subiit. Duæ rostratæ naues huc appulere, ex multarum gentium colluione instructæ, in ostium Marca expeditionē parantes; ad eas nostri sæpius accessere, nautarum & militum animos, & confessione & adhortatione munientes. Ex aduentu Turcarum, qui apparatissima classe totius Calabriae litora maximè infestabant, magna nostris oblata occasio est vilitata Societati munera exercendi in corporum animorumque saluti consulendo. sæpius ciues manus cum hostibus ad littus conseruere. verum cum paucitas nostrorum hostium innumerabili multitudini, quæ è triremibus continuò immittebatur, resistere non posset. & loco cedens intra mœnia se reciperet, ciuitatem ipsam mox oppugnaturi Turcæ videbantur. Itaque nostri cogitantes in ea re nō solum ciuitatem, sed etiam Christianam religionem periclitaturam, Reginos omnes adhortantur, ut ad hostem propellendum omni ope contenderent: qua adhortatione ciues omnes vsque eò animati sunt, ut moriendum sibi, quàm fidei hostibus seruiendum potius statuerent. Quare omnes è vestigio in arma ruentes, criminibus à nostris expiati, breuique, & ad rē appositæ oratione confirmati, eruptione facta ea vi ac animo in hostes imperum fecere, ut paucis è nostris, ex ijs quàm plurimis absumptis, Turcas turpiter in fugam verterint, & vsque ad triremes cedere compulerint.

pulerint. Cùm ex iussu R. P. N. Generalis Collegiũ Abbatiã S. Nicolai abrenuntiarit, quæ victui ac totius domus recreationi percommoda videbatur, tota ciuitas magnam suã in nos beneuolentiã significationẽ præ se tulit. dedit enim ad summum Pontificem in eam rem litteras, & ad nostrũ P. Generalem; quin etiam Decano huius metropolis, vť de ea Collegio restituenda Romæ ageret, rem demandauit. Quanti verò Archiepiscopus, atque eius omnes Suffraganci Societatem faciant, illud argumento sit. cùm enim totius Diœcesis Concilium celebraretur, nihil quod alicuius momenti esset, sine nostrorum interuentu & consilio, sanciri voluerunt. Neque nos solũ ferẽ quodidie inuisunt, & rem diuinam nostro in templo faciũt: sub discessum etiam eorũ vnus domum veniens, nostris omnibus conuocatis, post multa & singularia beneuolentiã signa; nihil sibi antiquius esse ostendit, quàm Collegium in suo oppido erigere, idque summis precibus Deo commendari a nostris efflagitauit. quod si fieret, tum demum vita feliciter defuncturum.

Missio Calannensis.

Missus è Rhegino Collegio, Quadragesimæ tẽpore vnus è nostris & idẽ sacerdos in Calãense oppidum, qui fructus maximos reportauit. Fructus verò potissimus is exitit. Superstitiones permultæ, ac prauæ consuetudines penitus abrogatæ, aliæ rectæ institutæ. non minũ centum totius vitę sordibus per confessionem abluti. restitutiones permultæ plurium aureorum factæ. duo capitali inter se odio dissidentes conciliati. mercaturæ quoddam genus, quod sænori accedebat, & ex veteri consuetudine penẽ sine alicuius religione versabatur,

Collegiū
e victu ac
a videba-
eneuolen-
n ad sum-
ad nostrū
us metro-
æ ageret,
copus, at-
āciant, il-
Diocesis
ius mo-
& confi-
ferè quo-
a templo
num ve-
multa &
triquius
ido eri-
mendari
demum

fabatur, omnino sublatum. Restinctum etiam est
magiæ incendium à religioso quodam viro nefariè
excitatum. Duabus virginibus, quas totidem
iuvenes, ad id quod volebant varijs pollicitatio-
nibus induxerant, dos ab iisdem procurata, & in
matrimonium collocatæ. Ceterum omnes non si-
ne fructu Christianæ fidei mysterijs impertiti. Il-
lud autem in primis sanctissimè institutum vt viri
simul & mulieres quot mensibus à criminibus ex-
piati cælesti pane se reficerent. Quæ res à die
B. Mariæ Annuntiationi sacro initium & auspi-
cium sumpsit, quo die omnibus ferè oppidanis sa-
cra Eucharistia distributa. quod in maximam
Dei gloriam cessurum bene ominata promittunt
exordia.

Collegium Melitense.

na tē-
lānen-
t. Fru-
s per-
gatæ,
us vi-
ones
capi-
turæ
x ve-
ver-
tur,

Tercicæ classis aduentus magnam nostris occa-
sionem præbuit in proximorum salutem ma-
iore cum sollicitudine incumbendi. cum enim
omnes mulieres, pueri, ac reliqua imbellium tur-
ba è veteri in nouam, quam dicunt urbem, conflu-
xisset, amplior facta messis ampliorem fructum
reddidit. Duo è nostris singulis quibusque die-
bus, ad multitudinem illam Christianis moribus
informandam iuere, quibusdam discipulis urbani
idiomatis optimè gnaris internuntijs vtētes. Qua
in re pietas primarij ac religiosi viri D. Bernardi
Espeletæ Prioris Nauarræ ex illustri Hierosolymi-
tana Equitum familia maximè enituit. qui cum se
comitem nostris adiunxisset, munusculis promif-
sis, pecunia præsens ipse omnes inuitabat, ad Ca-
tholicæ fidei mysteria addiscenda. Duo Mauri per-
fidam Mahometis sectam abiurantes nostro in
templo baptizati sunt. celebriore tamen pompa

septem Hebræi, inter quos mater cum tribus filiis fuit, baptismum susceper. ad id autem vnus ex suis sacerdotibus exemplo & adhortatione adducti; qui diuinam potius, quàm humanam in sua conuersione suasionem prædicabat. albescente enim die pænè vigilans mira suauitate concinentibus viris se quibusdā sacerdotalibus vestibus adornatis septum vndique videre sibi videbatur: dextræ autem crucis albæ signum, sinistræ verò ceream niuei coloris facem sibi porrigi admirabatur. Rem ille totam senem quemdam edocuit. ille verò: Eia ô Simon (id Hebræo nomen erat) iam proximè ad Christianum accedis. tum Simon: At fortasse sunt hæc meæ salutis auspicia. Demum cū permultos dies baptismi ardorem pectore continuisset, eo feruore spiritus correptus est, vt, quasi ex improviso aliquo periculo se proriperet, præcipiti fuga domū nostram peteret. Quod cū alius Hebræus animaduertisset: Quò, inquit, Simon? Ad baptismum; respondit. tum ille, Et me, inquit, socium habebis. ita à Deo ducti quinque reliquos ad idem adhortati Christiana catechesi eruditi ad Ecclesiam Catholicam adiuncti sunt. Quod vel ab ipsis huius Collegij exordijs ad Melitenses commodius in re Christiana adiuuādos optatissimum erat, vt aliquis è nostris Melite ortus, has gentes instituere posset; tādē hoc anno, Deo ita iubente, obtinuimus. Ad cuius aduentum tanti ex omnibus oppidis, quæ haud proximè absunt, concursus fiunt, vt apertè videri possit, quod antea salutis suæ desiderium habuerint. Tum per proximos vicus excursum est, tradita omnibus Christianę fidei mysteria: auditæ confessiones: conciones habitæ: salus animorum procurata diligenter: messis denique latissima supra quàm credi possit. Famosa quædam meretrix per aliquot annos ad templum nostrum

tribus filijs
um vnus et
tione addu-
nam in sua
albescente
concinen-
estibus ad-
videbatur:
nistrae verò
admiraba-
ocuit. ille
erat iam
Simon: At
demum cū
ore conti-
vt, quasi
et, prae-
cū alius
Simone
e, inquit,
reliquos
ruditi ad
od vel ab
es com-
ssimum
gentes
iuben-
ex om-
oncur-
saluris
nos vi-
ne fidei
abitae:
is de-
amofa
plum
strum

nostrum spe melioris vitæ ventitabat ; rem verò
dæmon diu impedire conatus est. deinum mulier
oppositis a dæmone obicibus superatis, è turpi
flagitiorum cœno ad legitimi matrimonij tran-
quillitatem emerfit. Magnus etiam labor in hære-
ticis Romanæ Ecclesiæ conciliandis impensus
maiores attulit fructum: multi enim hæresin re-
liquere. Summus totius Hierosolymitanæ militiæ
Magister Societatem maximi facit: cuius etiam
inopiam egregiè subleuat, captiuum quemdam ex
Turcis dono Collegio dedit. tum semper in tem-
plo nostro, tum præcipuè in nostris solennitatibus
est assiduus. Ipso Dominicæ circūcisionis die con-
cionè à nostro habitam ipsius ac insuper Episcopi,
& Inquisitoris præsentia cohonestauit. Bacchana-
libus itē diebus dum solēnes quadraginta horarū
preces ad Deum funderentur, magna etiam ipse
significatione pietatis horam integram prima lu-
ce in Deo exorando persoluit. At verò maximam
Fratris Cateliani Casati Equitis nobilissimi libera-
litatem ac beneuolentiam experti sumus. Videns
iple inopiam, qua hoc anno præcipuè ita laborau-
mus, vt ne pars quidem Collegij sustentari posset;
sponte sua ad pedes Romani Pontificis ire consti-
tuit, vt quo in statu Collegij Melitenensis res essent,
commonefaceret. quod ne efficeret, nullo labore,
nullis impensis ac periculis deterreri potuit.
deinde à sanctissimo pedis osculo in Hispaniā et-
iam profectus à Catholici Regis munificentissima
liberalitate mille & quingentos aureos nobis im-
petrauit. Quem virum adeò de nostris bene meri-
tum omnibus Societatis nostræ Religiosis com-
mendatum apud Deum cupimus & enlagitamus.

Collegium Marsalense.

VT templi incommoditatem tolleremus, frequentem populum excludentis, imminutus est hoc anno nostrorum numerus, non tamen minus est labor. Fructus qui ex totius vitæ confessionibus, compositis inimicitiiis, pauperum inopia subleuanda, aliis demum Societatis nostræ spiritualibus exercitationibus perceptus est, idem panè fuit, qui anno superiore. Scholæ adolescentium numero & nobilitate florent maximè. earum existimationem progymnasmata, aliæque huiusmodi actiones, quæ assiduò dantur, plurimum augent. Sodalitates cum nobilium tum reliquorum maximum suæ virtutis & feruoris specimen ceteris præbent: Scholasticos duos, Coadiutores totidem Societati nostræ dedere. Institutum etiam est hoc anno, ut Catechismus seiunctim viris à feminis traderetur. hoc autem anno & nostrorum diligentia, & dialogis aliquot datis perbellè processit.

Residentia Agragentina.

A Gragenti quinque è nostris maxima cum omnium vtilitate versati; sed quo minor fuit numerus, eo maiorem fuisse laborem oportuit. nunquam enim à quopiam nostri suam operam desiderari passi sunt. Nosocomia, & carceres sæpius inuisa: capite damnati ad extremum supplicium ducti. Non minor verò fuit totius ciuitatis in nostros beneuolentia. nam præterquam, quòd Principes viri ad P. Visitatoris aduentum Professorum domum hìc institui enixè efflagitarunt; statim habito concilio millenos aureos ad ædes ædificandas decreuere, certis quibusdam viris ad id operis

operis vrgēdum designatis. Episcopus etiam eam in rem quingentos aureos per totidem annos soluendos, quot ipse in episcopatu esset, attribuit. Itaque multæ ædes ex eadem summa cōemptæ breui domum instituendam promittunt. Sed neque nostrorum caritas intra vrbis mœnia se continuit, verū ad finitimos etiam populos eximio cum emolumento emanauit.

Missio Platiensis.

PLatia vrbs præ ceteris Siciliae mediterraneis opibus ac multitudine ciuium nobilissima, Societatis vsque eò percupida fuit, vt è primatibus vnum ad Missionem hanc impetrandam ad P. Prouincialem destinauerit, & ad id litteras ad R. P. Generalem dederit. Rem ille alacriter aggressus, ob nostrorum inopiam primò exclusus, ad huius regni Proregem accurrit, vt per eum quod in votis ac commissis habebat, consequi posset. tandem cum se ad suos nunquam rediturum sponderet, nisi è nostris aliquem, & eum vel Coadiutorem Platiam duceret, per aliquot menses tam enixè petentibus Missio concessa est. Itaque xvii. Kal. Octobr. ann. M. DC. II. nostri urbem magno cum omnium plausu ac lætitia ingressi, consueta Societatis nostræ munia obire, nosocomia inuisere, confessiones audire, conciones habere, cōcurrenti multitudini in omnibus præstò esse, nulli suam operam denegare. Quæ quidem ciuium animos ad se adeò attraxere, vt quacumque nostri iter facerent, tamquam genus hominum de cælo missum, vultu paradisi iucunditatem præ se ferentes, denique sanctorum Patrum nomine acclamarentur. Energumēnos, vt super ipsos orationem aliquam recitarem, ad nos ducebant: alios præter-

ea periculose ægrotantes, vbi nostris peccata aperuissent, melius se habuisse dicebant. Quod verò insolens ac prodigij pænè loco apud omnes habebatur, & omnium animos Societati summo opere conciliauit, id fuit, quòd nullam ob tam immodicos labores, tamque assiduos mercedem, vel oblatam acciperemus. Et verò vel ex eo ciuitatis amor in nos & beneuolentia perspicui facillè potuit. Cùm enim in ipso pænè ingressu P. Ioannes Catalanus sacerdos è nostris vita sanctissimè functus esset; præter animi sensum, qui fuit maximus, campanas vrbs omnes funebri pulsu mœstitiam significare iussit. clerus etiam ipse ad psalmodiam funebrem decantandam venit. Quidam è principibus ciuitatis, qui Societatis aduentum sollicitè curauerat, in grauem ac periculosum morbum incidens, id, quod futurum, vt scilicet in nostrorum manibus moriturus esset, hilari animo præcepit. Itaque nostro Sacerdote accersito totius antea actæ vitæ confessionem peregit; animumque ad mortem obeundam ita disposuit, vt à nostris futuræ felicitatis pignus allatum sibi existimaret. Dum igitur hoc ille morbo conflictaretur, Pater vt B. P. Franciscum Xauerium in patronum susciperet, suaserit, & ipsius B. P. effigie, quam præ oculis continuò haberet, est largitus. Mira hinc exstitit diuinæ opis significatio. Iacebat ægrotus postera nocte nimia exæstuans febris, cùm à B. Xauerio accersiri, & scalis quibusdam superatis, in horrea, vbi confusa omnia, sordibusque oppleta, introduci sibi visus est. deinde porta quadam egressus, in amenissimum campum duci, vbi læta omnia, gemmea florum varietas, cæli numquam non nitentis serenitas, gelidæ fontium perennitates, mirum quantum intuentis oculos alliciebant. Tum, At video, inquit B. Pater, tuam hîc habitationem

te

peccata ap-
 Quod verò
 omnes ha-
 summope-
 ram immē-
 in, vel ob-
 o ciuitatis
 cilē poruit.
 nes Cata-
 è functus
 nus, cam-
 titiam si-
 lmodiam
 è princi-
 sollicitē
 rbum in-
 strorum
 praecepit.
 anteactæ
 ad mor-
 futuræ
 . Dum
 vt B. P.
 iperet,
 is con-
 t diui-
 era no-
 accer-
 a, vbi
 uci si-
 s, in
 nnia,
 n ui-
 mi-
 um,
 nem
 te

te percupere. cuius verbis cū annuisset ille: At, in-
 quit dux, conscientiam rite prius disponas oportet, & confusionem, quam tibi horrea illa referebant, penitus auferas. obstupuit ægrotus: Et quid, oro te, adhuc mihi deest? omnia quidem per absolutam confessionem me expiasse putaram. ait illi B. Xauerus, I, omnium commonesces; dein ad hæc amœnissima facillimus tibi patebit aditus. vbi hæc dixit, euanuit. ille verò quemdam omnia, quæ vel ab ipsa pueritia fecerat in memoriam reducentem vidit; quæ deinde euigilans, & ordinatè memoria tenens, per integram confessionem Patri aperuit; remque omnem enarrauit. Ingrauescente dehinc morbo, de potestate mentis exijt; ita tamē, vt in ipso febris æstu nihil nisi cælestia ac Societatis laudes deliraret. Patre verò adueniente morbus aliquantulum remittebat. Ægrotus etiam Patri in omnibus obediens, cū in ipsis doloribus se amplius continere non posset, veniam a Patre petebat, vt sibi clamoribus morbum, vt sæpe fit, leuare liceret. Cū verò deterius haberet in extremo illo conflictu, Christi è cruce pendentis effigiem afferri iussit; & vbi multa cum Christo collocutus, & circumfusam nobilium multitudinem ad salutem animi procurandam, ad frequentem criminum confessionem, ad Societatem nostram omnibus officijs tuendam atque fouendam, vehemēti oratione esset hortatus; ad matrem conuersus, vt ob tam præclaram mortem filij iacturam moderatè ferret, à lacrymis omnino abstineret, sorores suas ad nostros sordium animi expurgandarum causa adduceret, rogauit. demum omnes orauit, vt sibi quoties Iesu Seruatoris nostri nomen inuocaret, toties vnà responderent; dein ter sanctissimo Iesu Christi nomine inuocato, sanctissimè ex hac vita discessit. Ceterum concursus quanto vix nostri satisfacere

tisfacere possent, factus est. tātum verò Societatis existimatio apud omnes creuit, vt per tres ipsos menses, quos hīc morati sumus, nulla ferè alia de re sermo apud omnes esset; nisi de fructu & voluptate, quam in animis, ex nostrorum pijs excitationibus experti erāt. Societatem verò sibi mirum in modum complectendam censebāt. Vnum sit instar omnium. Matrona quædam totius ciuitatis nobilissima, dum vnà cum generis ac filijs pranderet, ita omnes hortata est, vt nostris in omnibus necessitatibus præstò essent, ac tuerentur, & se, suaque omnia in nostris adiuuandis, ac in ciuitate retinendis, insumerent. In diebus festis in tribus præcipuis templis catechisimum, ac reliqua quæ ad vitam Christiano dignam instituendam necessaria sunt, docuimus. Illud verò maximo exemplo fuit. docebat noster quidam sacerdos in carceribus Christiana mysteria, cū quidam illac iter faciens Deum impiè blasphemauit. aduocauit eum Pater, & vehementi oratione obiurgauit. Ille verò tanto sibi proposito facinore, in eam contritionē ac dolorem deuenit, vt mox ferrea catena collo imposita coram omnibus ad Patris pedes acciderit, & veniam tanti criminis efflagitarit. Confessiones totius vitæ criminum audite non minùs quingentæ. Senex ab ipsa adolescentia peccatum reticendo, semper Confessionis Sacramento impiè abusus erat. cū de nostrorum aduentu certior factus, ritè peccata omnia totius vitæ Patri aperiret, eum animi sensum præ se tulit, vt ipsi Patri lacrymas excusserit. tum Christum ipsum, nostro adueniente ad nefarium illud crimen condonandum, aduenientem, vt ipse prædicabat, videre sibi visus est. Mulieris, quæ tres ipsas filias ob inopiam prostituerat, salutis & paupertati consultum. Discordiæ graues ac superstitiones plurimæ sublatae sunt.

Ipsæ

Ipsæ etiam moniales eorum quæ in vrbe gerebantur, fama permotæ, aliquem e nostris summo opere efflagitarunt. idque facilius impetraturæ sibi videbantur, quod se nostris ab Episcopo maxime commendatas nouerant. Itaque sacrarum Virginum monasteria inuilere cœpimus; tum hortationibus, tum confessionibus audiendis omnes adiuuare. ex quibus fructus insignis constitit; ita ut laborem, qui panem insuperabilis videbatur, largo pretio redemerit. Creuerat in hisce monasterijs ob exiguum vestigal, & rerum incommoditatem licentia, paullatim religiosa labere disciplina; tum etiam ob eorum, quorum muneris erat curare quæ monasterij sunt, inscitiam, varijs erroribus earum conscientiæ implicabantur. plerisque ex ijs suspecti admodum eramus, ne eas arctiore, quam ferre possent disciplina coerceremus itaque à nostrorū colloquijs abstinebāt, dein verò, cum animorum fructum experirentur, & pristinam disciplinam suauiter restitui animaduertent, eam erga nos admirationem ac beneuolentiam concepere, ut in ea verba per totas ædes prouinperent, & clamarent, Seditibus in tenebris, & in vmbra mortis, lux orta est nobis. nostrum, qui à confessionibus erat, B. Benedictum, viros item Societatis Christi Apostolos, paradisi angelos appellarent. Peccata itaque anteactæ vitæ per generalem confessionem panem omnes expurgarunt, & obedientiæ iugo humiles colla libenter subdiderunt. quam ob rem nobis gratias agere numquam desistunt. Mulier quædam nobilissima cum per aliquot dies partus difficultate laboraret, omni humana ope destituta, à nostris diuinum aliquod remedium exquisiuit B. P. N. Ignatij effigiem illi tradidere. tum illa B ope implorata Ignatij nomen fœtui se imposturum deuouit, & B. Ignatium inclamans, facilli-

mè parrum reddidit , filiumque Ignatij nomine donauit. Cùm fructus bellè procederet, nostri rebus ciuitatis bene constitutis à P. Prouinciali euocati sunt: quod vbi rescuere, credi vix potest quātam mœstitiam ac dolorem acceperint. populus enim nobilitatem; ciues sua crimina , quòd tanto bono orbarentur, inculpabant. Quare multos tabellarios ad P. Prouincialem expediunt necessitatem omnium, fructum ac mutationem ciuitatis ob oculos ponunt. At verò P. Prouincialis necessitate coactum se missionem illam tollere rescripsit. Nostri sub discessum quadraginta horarum supplicationem indixere, ipsis Natiuitatis Domini ferijs habendam. pium ac humile præsepe in templo nostro extruxere, quod sacrosanctam Christi natiuitatem referret. Templum aulae sericoque apparatu conuestitum, varij symphonicorum concentus, assidui sermones, ciuium pietatem mirum in modum nouo ac insolito more excitarunt. Simili pietate Christi circumcisionis diem varioque apparatu exornantes, mirum sui desiderium abeuntibus omnibus reliquere. id quòd prosequentiū lacrymæ apertissimè testatæ sunt.

PROVINCIA MEDIOLANENSIS.

Abuit hoc anno Mediolanensis
 Prouincia ex nostris Socios fere
 trecentos. In Professa Domo Me-
 diolanensi 32. in Collegio 88. Ge-
 nuæ in Collegio 34. in Domo Pa-
 uirani 4. In Collegio Taurinensi
 24. In Cremonensi 13. vno minus in Comensi;
 vndecim in Vercellensi. In Collegio Montis Rega-
 lis, vnà cum Domo Pœnitentiariorum omnino
 16. In Domo Probationis Aronæ 50. In Missione
 Niciensi duo. In Residentia Alexandriæ & Papiæ
 in vtraque quinque; Corsicæ sex. Admissi in So-
 cietatem 23. vita functi septem.

Domus Professa sancti Fidelis.

Professæ Domui Mediolanensi, quam sacerdotes
 18. Fratres 14. incolunt, ad proximorum com-
 moda & salutem defuit nihil, quod aut alibi no-
 stri præstent, aut ipsa fecerit superioribus annis.
 Et verò adiecta sunt multa propitio Deo, quæ si
 honestè narrentur, etiam iucundè possint audi-
 ri. Concionator Quadragesimæ vt auditus est sum-
 ma populi nobiliumque frequentia, ita pietatem
 in plurimis excitauit. A luxu vestium, mollioreque
 cultu ad Christianam moderationem feminas com-
 plures traduxit: diuites auditores ad eamiseratio-
 nem commouit, vt liberali pecunia honestis puellis
 consuleret, quibus in matrimoniũ, quibus in mo-
 nasteria collocandis; vt taceam de mendicis mul-
 tiplici variaque opè subleuatis. Vtrumque hoc ge-
 nus auxilij ad corpus animumque pertinens ma-
 gno ardore animi aggressus est, ac præstitit vnus è
 Patribus. Is exercitijs B. P. N. Ignatii multos exco-

luit: Sodalitium Beatæ Virginis ex artificibus instituit, quos suauissimo gustatu quotidianæ orationis, hebdomadariæque confessionis fructu illectos & incensos ad homines alios omni arte iuuantos emittit. Venantur hi amicos & propinquos Christo Domino, & sæpe rapiunt prædam è Sathanæ faucibus; pauperes verò aut vinctos in carceribus, aut languentes in xenodochiis suas esse delicias putant: ita ad aliquam illam nascentis Ecclesiæ charitatem Patris exemplo ac verbis inflammati totos se tradunt misericordiæ operibus. Iam vt sentire ciues incolæque, nostrum hunc Patrem non sua quærere, ita eius faciliè admittunt congressus & consilia, vt hominis humanissimi æquè ac docti: ita è multorum ædibus libri, alex, superstitiones, infames mulierculæ eiectæ, illecebræque peccandi aliæ multæ. Nobiles viri duo passi sunt sibi persuaderi honestum matrimonium cum feminis haud æqualis generis, quò iuri humano ac diuino satisfacerent. Nec verò aliorum Patrum fuit opera negligēs, domi forisque. Norunt peregrini heretici reconciliati, desperatæ mulieres ad animi tranquillitatem reductæ. Infamis mulier, vt de aliis sileam, quæ corruptela erat ciuitatis, cui videlicet ad animarum necem omnia suppetebant, ad solitudinē, modestiam, pietatem ita reuocata, vt vulgò fuerit admirationi hominibus: nec verò in femina nutauit virtus, etiamsi multis postea machinis à malo dæmone, perditisque amatoribus appetita fuerit. Aliæ verò virgines honestissimæ, quæ indignè latebant ipsis etiam solemnioribus anni diebus præ mendicitate, ad lucem, & sacras epulas educæ, decenti eis comparato ornatu corporis. Denique graues etiam argenti summæ sunt persolutæ, extinctis litium & dissidiorū seminariis. Omitterem narrare factum, nisi vt fuit publicum, ita accidisset

cibus in-
 anæ ora-
 uctu ille-
 ai arte iu-
 oppinquos
 m è Sata-
 a carceri-
 esse deli-
 s Ecclesiæ
 flammati
 n vt sen-
 rem non
 ngressus
 ac docti-
 tiones,
 e peccan-
 sibi per-
 feminis
 c diuino
 it opeta
 heretici
 trāquil-
 fileam,
 ad ani-
 tudinē,
 d fuerit
 ina nu-
 s à ma-
 ita fue-
 ndignē
 diebus
 as edu-
 s. De-
 r solu-
 Omis-
 ita ac-
 idisset

cidisset gratissimum. Ex quo anniuersaria lata
 B. Caroli Borromæi Cardinalis, & Archiepiscopi
 toto orbe notissimi solemni pompa celebrari sunt
 cœpta; multa fuere de eius vita moribusque san-
 ctissimis, atque heroicis planè gestis scripta, edi-
 ta, recitata omnino grauitè & disertè. Hoc ipso
 anno rogatus vnus è Patribus senioribus ad ha-
 bendam de more orationem, ea in concionem at-
 tulit, quæ nouam lucem, eamque clarissimam ad
 res B. Præsulis inspiciendas propius effunderent.
 Vix perorauit Pater, cum vulgò, ac summis studiis
 efflagitata oratio est. His atque aliis rationibus
 dum proximi iuuantur, benignus Deus præter cæ-
 lestem consolationem, quam infundit animis, rei
 familiari prouidit. Nam præter eleëmofynas ad
 quotidianum victum, sacramque supellectilem
 auctam, sacellum sanctæ Crucis in templo abso-
 lutum egregio opere: bis mille & quingenti aurei
 nummi soluendo æri alieno fuere legati. Claudet
 narrationem obitus illustis viri Alexandri Lu-
 ciagi Brixienfis. Hic est ille Alexander virgo quin-
 quagenarius, hæres Apostolici spiritus, quem in-
 star clari sideris ita accendit Deus supra illius
 patriam, vt aliis quoque multis Italiæ vrbibus
 eluceret. Texetur suo tempore eius virutum ac
 laudum historia. Is Religionem ab adolescēte fue-
 rat meditatus, & in Societatem nostram iam natu
 grandior adscriptus, ea lege tamen, vt grandæuum
 parentem domi coleret; cui si fuisset superstes, sta-
 tim ad Domum Probationis aduolaret; si prius de-
 cessisset, aliquot ante obitum horas allectum se
 in nostrorum numerum esse sciret. Ergo Mediola-
 num cum Brixia aduenisset, vt clauum sanctissi-
 mæ crucis Domini veneraretur, simulque sepul-
 crum B. Caroli, cui in vita fuerat addictissimus; il-
 licò morbus, quo se tentari senserat ante disces-

sum, ita virgere cœpit, ut domum rediens à piæ reliquiarum veneratione hospes nostri amantissimus, lectuloque affixus quadriduo expirauerit. Ægrum inuifit tristis Federicus Cardinalis Archiepiscopus, quicum intercedebat permultæ rationes necessitudinis; affuit morienti: mortuo parentauit in æde nostra quàm fieri poterat solemnibus exequijs; ipse primus mortuo ut viro sancto (sic enim appellauit) manus exosculatus est. Funus extrulere viri nobiles maximo sensu pietatis: populus deinde frequens ad feretrum accessit venerabundus; vnus postremò è nostris laudationem habuit.

Collegium Braidense.

FVerunt in hoc Collegio è nostris hoc anno 88. ex quibus Sacerdotes 16. Excessere è viuis duo, qui mœrorem simul ac lætitiā attulere Collegio. Mœror inde exortus, quòd viuam illi atque frequentem excitabant B.P. Ignatii recordatione: ab eo enim ipso felicia germina in hortum Societatis fuerant insita. lætitiā peperit spes magna salutis, & excellentis gloriæ eorum animis tributæ, quòd essent viri multa virtute præditi. Obiit prior Nicolaus Ferrarius Coadiutor humilitatis & abstinentiæ specimen, laboris amantissimus, corporis castigatior acerrimus, magnus omnino æmulator vitæ ac virtutis antiquorum Patrum. Proximè secutus est P. Ioannes Baptista Velatus vir morum simplicitate ac bonitate omnibus carus, pietate feruens, atque in rebus ad diuinam gloriam spectantibus strenuus. Huic cum morbus grauis per se, ac diuturnus animi vires labefactaret, magnus virtutis habitus id præstitit, ut ad obedientiæ vocem mirè tractabilem se & obsequen-

sequentem præberet. Mors penè improuisa acci-
 dit; nō tamen sine peculiari Dei prouidentia: nam
 Fratri apud eum proximè quiescenti intēpesta no-
 cte visus est in somnis ipse P. Velatus sacrū facere,
 pulcherrimo eoq̃ue albato ministrante iuuenē;
 qui elatis à Sacerdote hostia. & calice, arreptum ē
 candelabro cereum Fratri admiranti videbatur de-
 ferre, iubereq̃ue, vt protinus exiliret, Patri laturus
 opem agenti animam. Eo viso euigilans Frater il-
 licō cura percussus profilit ad Patrem: cum morte
 luctantem inuenit. accurrunt tumultuosè excitī
 Patres, ac Fratres: connixis omnibus in preces &
 auxilia eius temporis, animus eueltigiō euolauit.
 In horum locum suffecti adolescentes alii probatæ
 indolis, ac spei. E quorum numero rogatus vnus
 ardentioris animi, vndenam tantum rapuisset ar-
 dorem, quibūq̃ue stimulis ad Societatem fuisset
 incitatus, respondit se, cum spectasset sepē Fratrum
 nostrorum itum ac reditum à concione, vultum,
 incessum, ordinem; tam vehemēter commotum,
 vt verè eorum mentibus ac corporibus insidere
 crediderit Deum; flammamq̃ue inde pectori exci-
 tatam nostri Ordinis, neque futurum vt sedaretur,
 donec admissus foret. Alter in templo nostro dum
 sacrum fieret, oraretq̃ue attentius, excipit sibi vi-
 sus est intimis medullis vocem cælitus intonan-
 tem ac geminantem, Relinque sæculum; qua voce
 tanta dulcedine delibutus est, vt à sacro, totus in
 Deum effusus ad multam horam orauerit. lætus
 inde confessorium adit, aperitq̃ue sensa prædulcis
 animi. Pater gratulans optimam mentem iuber
 adolescentem reuerti ad Deum, exploraturum de-
 missè ac studiosè, quam potissimū in Reli-
 gione sibi ab eo deferuiri veller. & ecce, eodem sen-
 su illabitur illa vox, In Societate Iesu, quo ac-
 cepto oraculo, sine cunctatione paruit. Tertiū à

matre vexatus & minis & blanditiis, ad eò ut nulum vocationis suæ ferociorē haberet aduersariū, eò compulit matrem agendi dicendique prudentia, ut ea sentiens in filio diuinam planè vim sibi imperantem, eidem ipsi filio prouoluta pacem ac veniam precata sit, quòd ei infesta in tam sancto consilio contra diuinam voluntatem apertè pugitare perstitisset. Hæc de scholasticis tironibus. Veterani duo in Indiam missi (humanitus dicam) luctuosè, ita videbātur ad omnia facti; alter sacerdos, doctorque Philosophiæ, bonus alter discipulus Theologiæ; sed tamen libenter quoque mactamus Deo Creatori corpus & animæ affectiones, licet ea ipsa non sine sensu doloris. Veniamus ad reliquos. Dimissio vnus Nouitii, cui per aliquot dies hospitium in Collegio datum est, satis indicauit amorem ac constantiam Religionis in aliis. Ut enim is primùm domo extulit pedē, vniuersos perfudit veluti quidam horror habitati cubiculi, ut aut eā transire cauerent, aut citi transili-rēt, aut quasi contra dæmonis diuersorium signū crucis effingerent. Laudabiles motus in tironibus: at longè laudabiliore in Collegialibus. Alii pro temporum varietate ac necessitate emissi ad salutem venationē, quatenus licuit per consueta studia, eam prædam ceperunt, quæ Deo fuerit gratissima. Vix sacerdote concionante, gemitus audietur in templo; & tamen concionante Fratre, comploratio facta est in populo. Ex vno hoc capite coniicere licet, quanta, quamquē multa excisa sint vitia inueterata, quot semina probatæ vitæ ingesta. molitur nimirum Deus præclara multa per hominum voluntatem efferuescentem cum simplicitate coniunctam. Iacebat primaria quædam femina morti proxima, intolerandis afflictata doloribus, cum admonita confessionis sacerdo-

tem è Collegio accersiri iussit. interim cruciatus ita aucti, vt misera disrumperetur: desperationem vitæ desperatio salutis subsequitur. sistit se Pater, & infelix exclamat spem sibi salutis nullam, posse quidem cōfessarium inchoare, absoluerè non posse. quid multa? cū essent irritæ rationes ac preces, quæsiuit Pater, num, si dolor remitteret, purgare cōscientiā acquiesceret. illa vix annuere procumbit Pater, cæteri que dolētes: illic exorata diuina bonitas dolores lenit; confessio inchoatur, lacrymantibus præ gaudio domesticis. Cū denuò furore ac rabie draconis recrudescente acerbitate, obstinatio desperatio redit, commutatis omnium lacrymis; donec precibus repetitis ardentius, dolor leuatus est, completaque exomologesi, anima paullo post magna cum tranquillitate, ac spe æternæ vitæ à corpore soluta. Diuersum omnino accidit cum muliere altera. Etenim natali die Beatissimæ Virginis, qui dies solennis nostro templo est, parata quædam ad generalem totius vitæ expiationem accessit ad vnum è confessariis, votumque exposuit, non sine gemitu. Pater modestè monuit, non esse tempus, quod frequentia populi ad celeste conuiuium accedentis non permetteret. Illa nihilominus vrgerè, obsecrare, postremò edicere ita sibi duabus continuatis noctibus imperatum esse ab Angelo, vt ea ipsa luce ad nostrum templum veniret, fore vt ibi salutis initium reperiret. Tali narratione cū impetrasset, mirum qua affluentia diuinæ consolationis pectus mulieris redundarit: Vera nimirum sunt tua promissa. Deus, exhilarata dicebat. Et instituta deinceps vita ad normam perfectionis pro conditione mulieris, satis indicauit certam fuisse visionem Angeli lucis, vocationemque optimi Dei singularem. Quatuor celebrantur Congregationes Beatissimæ Virginis in

Collegio; quarta addita hoc anno ob excreſcētem adoleſcentium multitudinem. Agitur quinta in Collegio nobilium quondam erecto à B. Carolo, qui ipſi quoque ſcholas noſtras frequentant. Ex his omnibus effloruere inſignes actiones innumera- bilium penè dixerim virtutum. Ordiamur à nobilibus. Vt primum ad animos penetrauit cogni- tio, nobilitatem in virtute locatam, quę virtus ex- primeretur Chriſti ac Sanctorum imitatione & amore, mutari cœpit Collegium in cœnobium: ibi orandi ac meditandi ſtudium, ablegatio nuga- rum, moderatio ſenſuum, pœnitentię ardor, de abiectiōe certamen: ipſi ſeruire menſis, ipſi pati- nas tergere: accuſabant errata ſua publicè, obiur- gari, puniri volebant. Nec ſeſe continebat intra domeſticos parietes incenſa virtus: docebant ru- des ac pãnoſos homines Chriſtianam doctrinam, noſocomiſ miniſtrabant nihilo minus quàm con- ducti famuli, ſtupore defixis ſimul moderato- ribus, ac ægrotis; atque ex his (quod erat in chari- tate excellens, in ſui victoriâ præclarum) vlcerō- ſos & ſanioſos amplexabantur, oſculabantur. Ha- ttenus de externis, atque nobilibus. Interiores no- ſtri eodem planè alti atque educati ſpiritu paria edidere quę illi virtutum argumenta, actiones genere non diſſimiles. Operę pretium fuerit ex aliquot ſingularibus geſtis, omiſſis iis, quę cum nobilibus fuere communia, virtutem noſſe adole- ſcentium. Quidam mendico ac ſordidato homini ſtipem collectam à cœtu Sodalium cum tribueret, iſque la- tus de munere in gēua procumberet, re- pētē noſter ſe quoque abiecit, luridumque homi- nem exoſculatus, Quid Deus bone, inquit, ad pe- des meos accidis, Chriſti perſonam qui geris? Alius ex eo numero, qui gymnaſii veſtibulum atriumque verrebant, quō tempore ſeruet turba
confluen-

confluentium ad signū scholarum (& hic erat è prima nobilitate iuuenis) cum aliquando sub eam ipsam horā locū Sodalitii verriisset, collecta manibus purgamenta in holosericum pallium medium in atriū deportauit. Sodales carpere, cauillari, quod sordes pallio coopertas ad vitandum ruborem derulisset: Enimuerò, respondit, ruborem mihi non iniicit famulatus Sanctissimæ Virginis. cum igitur iterum rediisset ad opus Christianæ humilitatis, bis quoque reiecto pallio ac pileo ramenta in atrium luce media extulit. Tertius castitatis amantissimus cum sibi afflari sensisset ardorem libidinis, cōfestim genibus nixus, cruceque expressa manibus cancellatis ad pectus, & oculis in cælum defixis, illud Apostoli quinquagies, & eo amplius iaculatus est, *Quis nos separabit à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro?* nec irritò conatu: non solum enim flamma relictæ est, sed etiam cælestis ac suauissima quædam voluptas ad animum recreandum infusa. Octauo die post celebritatem augustissimi Corporis Christi Domini ad sacram mensam conuenere omnes Sodalium cœtus. Ut verò fructus beneficii diuini omnium præstantissimi manarèt vberius, propositum publicè fuit, quid cuique scripto liberet offerre ad recolendam eius beneficii memoriam, siue quod corpus afflicaret, siue quod animi affectiones cōstringeret. Expressit ingeniosus amor, quæ offerrent. Qui cōsignarunt generalem exomologesim, deincepsque continuè hebdomadariam: qui statera ieiunia, ac perpetua: qui sacram synaxim in octauum quemque diem. fuere, qui subscriberent, se per totam octauam obuiò cuique pauperi stipem aperto capite largituros: alii, qui expeterent publicas obiurgationes: alii, qui pollicerentur, se cōtra conuicia & probra nihil vnquam dicturos,

quin

quin etiam pro maledicis, tamquã pro beneuolis Deo supplicaturos. Iam vnus exemplum aliorum constantiam probabit in susceptis consiliis. Hic enim animo & suas noxas, & hominum flagitia, & Christi Saluatoris cruciatus apud se reputans, noctu surgebat ad orandum nudis genibus; cum se catena ferrea diuerberabat acrius. neque hoc quotidiano supplicio contentus, ad instar priscorum cœnobitarum panis & aquæ ieiunium instituerat: postea interdum certos homines aggrediens, hortatione, muneribus, seuera, si opus foret, oratione permotos ad confessarios attrahebat, expiandos vitæ crimina, minimè ille territus durioribus verbis, aut etiam irrisione, quæ erant aliquando excipienda à malè sanis hominibus. quin etiam facinorosum hominem, & obduratum ad suppremu adduxit Pœnitentiariu; & quoniam probe norat, toto eum decennio confessionem neglexisse, numquam ab eius latere discessit, donec inolitas animæ maculas confessione & lacrymis eluisset. hæc vbi resciuimus a puero ipso, partim rēperata, partim probata cum eruditione opportuna. Atque has habuit præclara virtus laudes sine vlla prorsus offensione criminis. Quod si ab aliquo offensum est, id quoque fuit generosè emendatum. Lucratus erat Sodalis colludendo cum aliis, bono videlicet ludo, non contemnendam pecuniæ summam, is sibi, vt se recepit, fecisse visus sordidè contra finem ludi, atque etiam indignè, vt filio Matris Dei, recognitam cuiusque summam integrè restituit. Ferox erat & contumax adolescens alius, parentri viduæ acerbissima crux. Pulsauit superbū animū Deus, vt se Reginae misericordiæ submitteret: petiit Sodalitium, qui noscebatur esse perditis moribus. vix limina salutauit Sodalitii, cū insolentiæ pertæsus, & sibi grauissimè displicens, domum redit,

dit, supplex se abiicit ad pedes matris persusus lacrymis, orans, obtestans leuitati ignoscat; pacatam fore domum; omnium se deinceps in potestate futurū. Et verbis facta egregiè respōderunt. De studiis id vnum scribetur, quòd cū Mediolanensis ciuitas memoriam B. Archiepiscopi Caroli, quæ potest maxima veneratione prosequatur anniuersario eius obitus die, nostrum quoque Collegium, quod ille propè erexit, ac certè viuens perperuis fuit auxitque beneficiis, ob grati animi significationē, quæ potuit officia libētissimè persoluit. Datū est drama elegās de eius virtute, atque præclare actis, notisque miraculis: oratio & carmen habitā nō vulgari stylo: parietes cōuestiti litterariis picturis: omnia audita, spectata, probata summa frequentia & consensione cultorum sancti viri, & litteratorum. Sed imparēs sunt conatus sanctitati, ac promeritis magni Caroli, quem neque satis possumus mente atque animo colere ac venerari. Hæc ferè digna visa sunt, quæ ederentur Braiden-sis Collegii propria.

Collegium Genuense.

IN Collegio Genuensi 34. nostrorum numerus fuit, quorum sacerdotes ferè 20. Confitentium, & eorum, qui sacram Eucharistiam adierint, frequentia eadem, quæ superioribus annis. Diebus Bacchanaliorum extremis ad expositam summo apparatu & pompa sacram hostiam frequentissimi omnium ordinum facti concursus. Reliqua Societatis munera diligenter excultra.

Collegium Taurinense.

F Verunt è nostris hoc anno in Collegio ad 24: sacerdotes 11. magistri 3. cæteri Coadiutores. Nostrorum valetudo nonnihil tentata, sed leuibus morbis. Cæterum prædia grandine verberata ac vineæ, præsertim in summa vini caritate, paullo angustiores rem familiarem fecerunt. Ornata tamen sacra ædes donariis multi pretij: accepti item aurei ducenti ex legato pii viri, ad fabricam templi promouendam. Laboratum est domi forisque impigre in proximorum salutem promouenda; extititque operæ fructus. Omittam vulgaria, seligamque paullo rariora; quæ vel in carceribus, vel in reliqua vrbe, pagisque contigere finitimis, quod à duobus è nostris per Quadragesimæ dies excursus ad verbum Dei persequendum. Laqueo nescio quis addictus, cum sequenti die erat in morte plectendus, confessionis ne quidem mentionem audire sustinebat, se diris per summam impietatem deuouens: at cuiusdam è nostris adhortatione mollitus, mutato consilio, quam respuebat peccatorum exomologesim auidè cœpit expetere: eaque summo cum doloris sensu peracta, mortem suis sceleribus debitam, animo patientissimo in Christi Domini gratiam pertulit. Apud alterum cum neque preces, neque minæ quidquā possent ad ferocem animum edomandum, ac flectendum ad pietatem; desperato animo collum in laqueum inferebat. tandem diuina gratia in alium inuitatus, ultro sacerdotem accersit, ac rite confessus mortem obiit. Porro qui in vinculis continentur, collecta etiam à piis viris pecunia nostrorum operâ adiuti sunt. Abeamus è carceribus. Femina quædam grauissimo laborans morbo, cum aueret summo opere

moperere communicare, sed à domesticis impedire-
 tur, quibus morbi vis non videbatur lethalis; salu-
 bri pertinacia cum voti compos facta fuisset,
 Christi corpore animum pasta, corpus quoque
 morbo leuauit. Puella item eo ipso die quartanam
 febrem depulit, quo votum Deo, sanctisque Mar-
 tyribus Solutori, Aduentori & Octauio nuncupa-
 uit. Quare voti rea cum cereo ad aram se sistit in
 nostro templo, in qua Martyrum reliquiae honori-
 ficè asseruantur. Multorum animi reconciliati. In
 hoc genere illud fortè non vulgare. Ardebat lis
 inter familias duas nobilissimas eo obstinatio-
 re animo, quo arctius olim inter illas fuerat amicitiae
 vinculum: iamque res eò peruenerat, ut quæ pars
 succumbere videbatur, animo extrema volueret,
 seque vi ac ferro tueri meditaretur, quando iure
 ac legibus nequibat. In lite dirimenda, animisque
 conciliandis, laborant sæpè aliàs viri auctoritate
 insignes, sed casto labore. Tandem seges hæc mul-
 torum, ut videbatur, malorum non in vrbe sola,
 sed in regione tota, operâ vnus è nostris rescissa
 est: cui cum negotiũ hoc à Serenissimo Duce com-
 missum fuisset, Deo bene iuuante, & pax inter dis-
 sidentes conuenit, & lite dirempta, firmissimæ
 amicitiae in posterum fundamenta iacta sunt. So-
 dalitia B. Virginis bellè procedunt. Serenissimus
 Dux, ut est nostri nominis amantissimus, eo die,
 qui immaculatæ Conceptioni Virginis sacer est,
 cum quinque Serenissimis filiis Sodalitium illud
 inuisit; cui ipse adscriptus est, eoque ipso die tres
 Principes nati grandiores nomina dare voluit, ac
 nati maximum patronum Sodalitii constituit. Per
 eam occasionem multi quoque è prima nobilitate
 (sunt hi Equites torquati, qui Ordinis sui Virginẽ
 Annuntiata patronam habent) in Sodalitium coo-
 prati. At Serenissimus Dux non præsentia modò,

sed

sed eleëmofyna etiam ducentorum aureorum fericæ vesti coëmendæ pro aulæis Sodalitium iuuit. Ex hoc Sodalitio adolescens quidam, cum calce ab equo petitus in inguine vulnus accepisset, verecundia plusquam virginali vulnus medico aperire haud est passus, & cum in morbum incidisset, morbi causam eò vsque dissimulauit, licet grauissimis interim conficeretur doloribus, donec confessarij præcepto rem pandere coactus est: sed putrescenti vulnere, eò iam res deducta erat, vt morbi vis nullo potuerit remedio vinci: quo etiam non multo post summos inter dolores, sed summa cum patientia obiit, cum in testamento aureos ducentos Sodalitio legasset. Minoris porro Sodalitii alumni neque frequentia, neque virtutum omnium documentis vinci se passi sunt à maiore. Obiit vnus ex iis, qui sui desiderium & domi & foris reliquit, ob egregias animi dotes, & singularem in Sanctissimam Virginem pietatem. Nostræ erat Societatis candidatus: qui cum in morbum incidisset, diem multò antè prædixit, quo sibi obeundum aiebat: nec vanam fuisse prædictionem exitus comprobauit. Elatum est supus Sodalibus comitantibus, magna modestiæ ac pietatis specie, vt ad illud spectaculum admirabunda ciuitas confluxerit. Alius adolescens non rudi ingenio, cum dies noctesque libris incumberet, vt magistro satisfaceret, à quo acriter vrgebatur, quotidie tamen videbatur dediscere, ac in peius ruere. monetur quodam die, an integrè esset confessus: se nonnihil collegit; ac confessione generali instituta, in alium panè mutatus hominem, tantos in litteris progressus fecit, vt panè miraculum videretur, quos progressus ille post Deū cōfessionis rite institutæ acceptos refert. Alius adolescens 15. annos natus, cum rescisset nobilem quemdam adolescentulæ amore captum.

quam

quam habebat pro pellice, summa cum honestæ
 familiæ, ex qua ille erat, iniuria; hominem conue-
 nit, ac sensim se in eius dat familiaritatem: mox in-
 ter loquendum cum ad incertam mortis horam, &
 inferorum pœnas deflexisset, adeò oratione sua
 miseri illius animum perculit; vt qui aures amicis
 plurimis obstruxerat, simplici adolescentuli ora-
 tioni cesserit, cui etiam de pellice, licet impari, in
 vxorem ducenda fidem dedit. Lætus adolescens
 statim scribam ipse accersit, ac fidem datam publi-
 cis tabulis curat consignari, quam non multò
 post exsoluit, nuptijs rite celebratis. Quod sequi-
 tur illustre est pudicitiae exemplum. Adolescens
 quidam ex eodem Sodalitio dum via publica in-
 cedit, nihil mali suspicans, à duabus feminis pro-
 caci conatu abripitur intra ædes, vt ad flagitium
 compellatur. bonus adolescens inopino impetu
 nonnihil perterritus hæsit primum admirabundus;
 mox Sanctissima Virgine patrona inuocata, pu-
 gnis calcibusque ita malè multauit impudicas
 mulierculas, vt se ex earum manibus salua & vi-
 ctrici pudicitia proripuerit. Serenissimus Dux cū
 per quadragenarii ieiunii dies concionatorem in
 nostro templo de morte differentem audisset, ita
 commotus est, vt eiusdem concionis exemplum
 sibi omnino voluerit exhiberi, vt eius lectione
 tum eorum quæ audierat, tum extremi illius diei
 memoriam subinde renouare possit.

Missio in Valles Taurini.

Extitit hoc anno missionum fructus, si vnquam
 antea, vberimus: nam septingenti hoc anno
 hæretici ad fidem conuersi, & nonnulla etiam op-
 pida ab hæresi purgata. Quo res explicatiùs scri-
 batur, paullò alius videtur exordiendum. Iam ab

anno sæculi præteriti sexagesimosecundo prohibitum fuerat hæreticis, vt certis contenti terminis, extra eos egredi non auderent hæresis diffeminandæ causâ. Sed nimirum, quod ait Apostolus, cum eorum sermo vt cancer serpat, sensim egressi plura oppida occuparant. Huic malo occursum est sæpe missionibus: sed eas iecerat radices, vt maiore conatu esset euellendum. Itaque publico edicto Serenissimus Dux iubet, vt omnes hæretici, qui citra fluuium Pellicem incolebant, vel hæresi abiurata ad Ecclesiam redirent, vel ultra eundem fluuium se reciperēt. Oritur is in summis Alpibus, quâ fines Prouinciæ ac Delphinatus spectâtur, ac vallem Lucernensem interfluës campos nactus in Padum se euoluit. Per eam occasionem Taurinensis Archiepiscopus, in cuius diœcesi est tota vallis, adnitente Serenissimo Duce, cuius mandato comitem se adiungere Archiepiscopo, necesse fuit P. Rectori Collegii; in ea se loca contulit, vt nutantes multorum animos sua præsentia ad meliora consilia pertraheret. Itaque & priuatis colloquiis, & publicis concionibus egregiè per eos dies laboratum est. Sæpe etiam cum obstinatis decernendum fuit, & in multorum cœtu refellendi errores, miseri que conuincendi. In quorū numero cum quidam nō vulgari apud eos loco argumētis ac rationibus cōuictus quid amplius responderet non haberet, Si adesset Minister, inquit, argumēta utique dilueret. Tum Pater, Adsit Minister; & si volet, data fide à Serenissimo Duce publicis testata tabulis, quando illud, in quo tum versabantur, oppidum adire haud sibi tutum rebatur: sed nec fide data è cauernis suis egredi ausus est. Itaque ex condicto in interiorem vallem Patri eundum fuit. Dictus est dies concertationis quarto Idus Martii, quo die ex tabulis Ecclesiasticis san-

Et Gregorii Pontificis memoria celebratur. Igitur
 in albescēte aurora sacro ritē peractō, Pater paucis
 Catholicis comitibus, ad locū certamini destina-
 tum pergit. aberat quatuor circiter passuum milli-
 bus ad fauces Angroniæ vallis. sedes est illa præci-
 pua pestilentie situ & arte munitissima, angustis-
 simo aditu inter præruptas rugas, & minaciter sub-
 terfluentis fluvii, à quo vallis nomē habet, tumen-
 tes fluctus: quō ante quadringentos fermē annos
 Vvaldēses Lugduno expulsi se receperāt loci natu-
 ra allecti. Non ita multo post aduentū Patris, ecce
 tibi zizaniz seminator, armato comitatu & fre-
 quenti. Ducebant agmen sclopetarii quadringen-
 ti, sequebatur Minister septuagenarius, quadrage-
 simum iam annum apostata. latus stipabant filii
 duo, quorum alter Ministrum agit, duoq; alii Mi-
 nistri, ac primores totius vallis: agmen claudebant
 200. item sclopetarii, vulgusque innumerum, cum
 armis ferē omnes. Excituerat enim de vicinis mon-
 tibus & vallibus innumeros mortalium concerta-
 tionis fama, & superba Ministri vox pro suggestu
 audita, conuicturū se Catholicum concionatorem
 ex ipso Missali Romano: futura enim erat de Mis-
 sæ sacrificio disputatio. Porro cum armata manu
 aduenit Minister, tum ex iactantia, tum ex timore:
 metuebat enim, ut est suspicax mala consciētia, ne
 per eam occasionem intento disputationi insidiæ
 struerētur à Catholicis. Conuenerat à principio, ut
 priuato colloquio intra cubiculum paucis testibus
 res perageretur: tum verò multa causatus Mini-
 ster, quod tāra multitudo intra angustos parietes
 claudi non posset, nec etiam prohiberi, quo minū
 interessent, ut rogabant, instat, ut sub dio coram
 omni multitudine disputatio instituatur. Haud
 abnuī Pater, licet non sine periculo tumultus im-
 peritæ multitudini tantū negotium committi pos-

se videret, Deo filius, ne lucem & aspectum vitando obloquendi daret ansam. Itaque in prato quodam peramplo, opacantibus locum arborum ramis, circum effusa multitudo confederunt. Tum Minister stans Patrem inuitat ad preces Deo fundendas. Auerfatur Pater. Cui ille, Abnuísne preces? Ego verò, inquit Pater, non preces, sed vestram in precibus societatem auersor. Minister igitur cum nescio quid submurmurando Deum malè precatus esset; noster aperto capite cum Catholicis qui aderant, conceptis catholico ritu verbis, elata voce signum crucis manu exprimit. Mox factum initium dicendi, scribis duobus dicta singillatim scripto excipientibus, altero Catholico, hæretico altero. Positiones duas domo attulerat cum grandi librorum supellectile Minister: in altera Catholicam veritatem de vera præsentia corporis diuini in sacrosancta Eucharistia ita verborum inuolucris inuoluerat, ad simplices animos illaqueandos, ut cum initio videretur catholicè loqui, ad extremum in Calvinum desineret: in altera palàm in augustissimum Missæ sacrificium inuehebatur. Vnica positione orthodoxa duas illas hæreticas euertit Pater: quam cum firmasset solidissimis rationibus ex sacra Scriptura, sanctisque Patribus petitis, fraudemque verborum detexisset, hæreticum fateri cōegit post diuturnam contentionem, in Eucharistia verè & realiter sub speciebus panis & vini corpus & sanguinem Christi Domini contineri; ac Missæ sacrificium non hominum, quod aiebat hæreticus, sed Christi Saluatoris institutionem esse. Nouem ipsæ horæ in disputatione posite sunt, tum scribarum commodo, ut dicta singula scripto exciperent, tum astu Ministri, qui, ut tempus falleret, prolixius vsque ad fastidium, & nihil ad rem, homilias ingerebat. Disputationis

exitus multos hæreticorum perculit, quòd eorum
 Minister fallus esset, quæ antea negauerat: ac sæ-
 pe, vti rescitum est, cum eodem exostularunt; vt
 coactus fuerit non semel pro suggestu variè inter-
 pretari, quæ inter disputandum concesserat: om-
 nemque is mouit lapidem, vt à scriba Catholico
 tabulas publicas ab hæretico quoque tabellione
 subscriptas extorqueret, vt ad suam libidinem cor-
 rumperet: sed eæ in tempore à Catholicis in tutum
 receptæ, moxque ad Patrem delatæ. Mirum quan-
 tum famæ & existimationis deperierit Ministro
 ex hoc congressu: à quo etiam nonnulli hæretici,
 qui lucem fidei cœperat aspicere, sed hærebant ad-
 huc in tenebris, sine cunctatione ad Ecclesiæ gre-
 mium rediere; Catholici egregiè in fide confirma-
 ti. Ex his quidam cum expressam à Ministro con-
 fessionem Catholicam de Eucharistia audissent,
 sine mora abiere. interrogati ab amicis, cur ita dis-
 cederent pondum dimisso congressu, satis super-
 que sibi factum vnica illa confessione responde-
 runt: videlicet ex hæreticorum societate nonnihil
 fortè contraxerant dubitationis, quæ tum primùm
 ex Ministri confessione absterfa est. Sed Minister
 hereticus conuinci potuit, vt est apud Augustinũ,
 conuerti nõ potuit, nõ veritatis ignorance, quam
 aperta luce tum aspexit, sed vel desperatione ve-
 niæ, quam in Ecclesia consecuturum vix sibi per-
 suadere poterat, vel ambitione regnandi apud
 suos, vel denique superbia recantandi, quæ tanta
 pertinacia hætenus docuit. Incunte etiam ætate
 Archiepiscopus idem Taurinensis in valles Chi-
 sonis & Pragelati penetrauit, eodem P. Rectore
 comite. Sunt hæ valles inter summa Alpium iuga,
 quæ in Delphinatum iter est, eiusdem ditionis,
 quamuis Taurinensis diœcesis. In his numerantur
 ad septem oppida incolis frequentia, in quibus ne

vnum quidem Catholicum respicias. Occupatæ
 olim fuere à VValdensibus, deinde Lutherum se-
 cutæ sunt, mox Calvinum. Exulat iam trigessimũ
 annum Catholica religio, pulsa ex tora vtraque
 valle cum eæde quorundam paucorum, qui licet
 in medio nationis peruersæ, Catholicam tamẽ fidẽ
 retinebāt. Ex eo tempore dominari hæretici, tem-
 pla ædificare suo ritu, Catholica solo æquate, im-
 pune grassari hæreses, vt nulli prorsus liceat esse
 Catholico. Ante annos 20. cũ iussu Gratianopoli-
 tani senatus vir insignis cum sacerdotibus cõ pe-
 netrasset, vt sacrũ ritu Catholico faceret, populari
 tumultu expulsus ægrè incolumis euasit. In has
 ergo valles profectus est Archiepiscopus, vti reli-
 gionem Catholicam quasi postliminio restitue-
 ret. Cauerat enim lege lata Rex Gallix post initam
 pacem cum Hispaniæ rege, ne quis in toto regno
 alteri esset impedimento, quo minùs liber esset,
 in qua liberet profitenda religione. In finibus re-
 gionis Pedemontanæ, qua vallis Petrosa vallem
 Chisonis attingit, exceptus Præsul est à Brianzo-
 ni Gubernatore iussu Regis Gallix, quem etiam in
 toto itinere comitem habuit: quod minimè tu-
 tum esset sine tali custode loca illa peragrarẽ. tem-
 pla omnia Catholica offendit à fundamentis ex-
 cisa, cœmeteria polluta humatis hæreticorũ cada-
 ueribus. Purgatis ergo de more cœmeterijs, sacel-
 loque ex tempore excitato, in singulis fermè oppi-
 dis ritu Catholico sacrificatum est, concioque ha-
 bita ad eos qui aderant orthodoxos (erant autem
 vel ex Archiepiscopi, vel ex Gubernatoris familia,
 vel aduenæ; qui iter illac habebant:) nam incolæ
 cùm procul admirabundi spectarēt, propiùs tamẽ
 accedere audebat nemo, Ministrorũ territi minis,
 Nec pauci sunt in his vallibus, qui si liceret sine
 periculo, hæresi palam abiurata, ad Ecclesiæ caulas
 redirent:

redirent: sed terrent lupi in rabiem efferati timidas oues; & nihil non agunt & moliuntur hæretici, ut Catholicis concionatoribus iter obstruant in eas valles. Cum in hoc Alpium tractu hunc ad modum augetur Catholica fides, atque ab omni dititione Salutarum edictis Ducis Sabaudia expellerentur infecti hæresi; mirè in Catholicos exarserunt hæretici, ac per quosdam facinorosos, multorumque scelerum reos Lucernæ, ac Petrosæ vallis templa inflammare, aliquot Catholicis manus inferre cœperunt. Ex his sacerdotem vnum magno animo in fide tuenda iter habentem cum sclopeti ictu strauissent, ea edidere Calvinianæ, hoc est plusquam barbaricæ, crudelitatis exempla, ut Anthropophagos omnes superarint. Nam humi iacentem, adhucque spirantem adorti, per ludibrium ac libidinem in singula ferè membra vulneribus infligunt, quæ cruciarent, sed sensum non adimerent; tandem exenterato cor euellentes è pectore per summam impietatem agenti animam in os identidem inferebant; ac tandem ferinis animis crudelitate exaturatis, in frustra penè conciderunt. Clericum item ex itinere aggressi, cum minis morteque intentata de fide Catholica deijcere nequissent, exploso in eum sclopeto abibant. concidit is ex vulnere: at mox collecto animo sese in cubitum erigens premit libellum pium è sinu, ut se eius lectione pararet ad mortem. Id intuens ex hæreticis vnus, qui fortè respexerat, reuersus, impactoque in ceruices ense obruncat. In his turbis ac cædibus illud fuit in nostros (degunt autem ibi continuò sacerdotes duo) diuinæ prouidentia singulare argumentum. Nam cum Parochis metu dilapsis, Catholici sacerdote carerent, ac nostri, ne in tanto discrimine Sacramentorum præsidio destituerentur fideles, ad sacra facienda, ministrandaque Sacramenta eò se

conferrent, quò salus animarum vocabat, nullo periculi respectu, incolumes semper Deo protegente euaserunt. Sed speramus breui fore, vt fracta hæreticorum audacia, minisque contusis, res Catholica maiora in dies capiat incrementa.

Collegium Cremonense.

IN Collegio Cremonensi fuere hoc anno è nostris omnino tredecim, sacerdotes quinque, totidemque Adiutores, magistri tres. Tribus humaniorum litterarum scholis adiecta est in gratiam Episcopi Theologica explicatio de moribus & officijs Christiani hominis, ac conscientia difficultatibus, qua clerus erudiatur. Ipse Episcopus cum gregi inuigilans edixisset, ne quis suorum clericorum susceperet sacros Ordines, nisi colligens sese pijs meditationibus animum excoluisset aliquandiu; cura eos dirigendi incubuit in nostros, & constitit operæ fructus ac laboris. Doctrinæ item Christianæ studium, quod neglectum valde frigebat, eiusdem Episcopi voluntate ac rogatu per nostros consuetis exercitationibus excitatum aded èst, vt insigniter ferueat, non sine magna ciuium approbatione, voluptate Episcopi, ac puorum contentione. Quo tempore mortalitas quædam nescio vnde orta Collegium affligebat vehementissimè, mira charitas optimi Episcopi tanquàm amantissimi patris primum, deinde ciuitatis totius publicè & priuatim eluxit in nostrum Ordinem. Cui respondere conatus P. Prouincialis quàm primum in demortuorum magistrorum locum valentes præceptores recentisque submisit. Atque illis ipsis ferè diebus, quibus nostri excesserant è vita, dedit ciuitas Cremonensis Societati nostræ primitias, adolescentes duos, optimæ indolis ac
speci

Spei. Quatuor omnino nobis nec opinantibus mors abstulit ex improviso, quibus tamquam columnis nitebatur Collegium. Primus fuit P. Horatius Camossius vir mansuetus ac simplex insigniter; qui Niceæ Prouinciæ natus honestis parentibus iam grandis natu, & diu versatus in Iuris scientiæ studio, sponsæ nuntium remisit, vt ad meliora Societatis vota conuolaret, data eidem grandi pecunia, ne se pro fide data retardaret. In Societate se penitus Grammaticæ scholæ dicauit præ amore Dei: quo in munere, quod multos annos laudabiliter & vtiliter exercuit, totus erat, adeò vt in eo diligentia cum charitate certaret. Hunc securus est P. Bartholomæus Cicada, qui Collegium gubernabat, magna cum nostrorum, tum externorū approbatione. Hic Genuæ nobili loco natus Societatem complexus adolescens, annos in ea 30. totos exegerat sine querela. Nostris adolescentibus perutilis fuit, poësis & eloquentiæ, ac rerum spiritualium studia coniungens, quas multis annis primū dicendi, postea tironum Magister professus est. Eminebat in eo mansuetudo, & apud externos gratia, adeò vt magnū sui reliquerit toti ciuitati desiderium. Episcopo autem tam carus erat, vt eum inuisens moribundum humanitatis ergò, temperare à lacrymis nō posset; id quod nec in propinqui, nec in amici vllius morte sibi accidisse testabatur. Tertius Iacobus Lombardus Mediolanensis fuit, iuuenis regulārum obseruantissimus, & mansuetudine insignis, qui sese item Grammaticæ tradendæ gratia penitus dederat Societati; quo in munere quantopere placeret, mirum est. Postremus Antonius Perachius Comensis excessit è vita, iuuenis ætate, ingenio ac valetudine florens, ad multa idoneus, ad magna præstanda natus: qui suspirans Indiam, & animarum zelo fer-

uens, de se, suaq; paullo ferociore natura præclaras victorias identidem referebat. Hic præter humaniorum litterarum ludum, quem regebat egregiè, doctrinæ Christianæ studium adeò excitarat in hac ciuitate, & pro sua virili parte, adeò promouebat, vt vel hoc vno nomine mortuum ciues Cremonenses defleant vniuersi.

Collegium Comense.

F Verunt in Collegio 12. sacerdotes 6. duo præceptores, Coadiutores 4. Adsciti in Societatem duo, quorum alter sacerdos doctrina insignis. Nostrorum opera vtiliter posita in consuetis Societatis ministerijs. Sacerdos vnus è nostris iam octogenarius, charitate in eo sufficiènte vires, ad exemplum & incitamentum nostrorum, ad auxilium & solatiū externorum, præter alia multa, quæ egregiè ac de more præstitit, vinctos in carceribus, quos fratres suos vocitat, magno pietatis studio complexus est. Curatis animis spirituali multaque opera, curauit etiam corpora frigore pènnè enectâ, emendicatis ostiatim vestimentis, quæ ciues liberaliter Patri multis virtutibus nobilitato tribuebant. Feminæ plures nobiles bacchanaliorum diebus à viris primoribus inuitatæ ad ludos publicos, pulcherrimum spectaculum vel diabolo, vel eius instigatoribus præbere parabant: factum verò est operâ nostrorum, vt ab iniuria Numinis abstinerent. Adolescentula honesta, sed fortunæ tenuioris cùm triennium iam in cœnobio vixisset, ibi quoque perpetuò se Deo mancipare decreuerat Vt voti compos fieret, consilium communicat cum auia, quæ sibi dotem copiosam sponderat, arbitrata, quòd viro nuberet. Proposito cognito, excanduit auia, totisque viribus pertrahere

here virginem in sententiam aliam conatur: sed
 cum nihil proficeret, se nihil esse daturam dotis
 loco apertè denuntiat. Virgo tamè haud perterrita
 rogare Deum institit, ad se ut aliquem diuitem ho-
 minem mitteret, qui sufficeret necessariam dotem.
 Cum in hac cogitatione precibusque persisteret,
 nocte quadam videre sibi per somnium visa est sa-
 cerdotè à Societate aduentantem Comum, cuius
 operam voti compos facillè efficeretur. Læta mittit
 proxima luce ad Collegium, qui de aduentu Pa-
 tris, nomine etiam appellato, cognoscat: si venerit,
 roget, ut se quàm primùm ad cœnobium confe-
 rat. Et prorsus superiore ipso die Mediolano is Pa-
 ter aduenerat. Res visa est admirationis plena; &
 itum est ad monasterium. Ei igitur virgo se totam
 aperit, rogat, obsecrat demissè simul ac piè, ne se
 deferat; hanc suæ coronæ fulgentem immorta-
 lemque gemmam inserat, ut dote conquesta,
 ipsa per eum Christo se sponso coniungat; Chri-
 stum omnino ei adfuturum, ut quoscunque adeat
 eleëmossynæ causa, beneuolos inueniat. Pater col-
 laudato proposito virginis eam bono animo esse
 iubet; operam studiosè pollicetur: inde ciues con-
 ueniens, ab eis perfacillè corrogata dote virginem
 lætabundam monasterio inclusit. A Scholasticis
 egregium ingeniorum specimen datum. Nam die
 anniuersario B. P. Ignatii atrium Collegij insolito
 apparatu exornatum plurimo carmine, oratione,
 picturaque eleganti: quæ res ut noua visa est & in-
 expectata, ita ciues frequentissimè exciuit, excitos
 cumulauit lætitiâ. Vnus è nostris cum non ea, qua
 voluisset, pace animi frueretur, sed multas experi-
 retur in Religione difficultates, orabat Deum, sibi
 ut aliquid remedij & tranquillitatis afferret. Id ali-
 quando dum enixius contenderet, somnus eum
 complectitur: in somnis videt scalas, quas ipse cum
 aliquot

aliquot è nostris conscendebat: Et illæ quidem in inferiore parte latæ satis, paullatim deinde constringebantur: medius tamen ascensus tamquam obtortus difficilior erat. Eò cum omnes peruenissent, ac quisque maximè superare niteretur, ipse vnus parua corporis declinatione euasit; magna alij cum difficultate superarunt, videlicet cum membrorum dilaceratione, qui viderentur corpore crassiores: reliquus ascensus facilis fuit. Ingressi regiam aulam magnificè exornatam, & collucentem, medium vident Christum stantem, ac præstolanti similem, ætate media, forma pulcherrima, sereno vultu, præclara circumfusus nostrorum coròna. Ad Christi pedes dum certatim accidunt, benignus ipse complectitur singulos, erigitque; tum desigens obrutum in eorum vultus, miraque animos iucunditate complens gratulatur benè omnes saluos. Hac ille visione mirificè recreatus spiritus sumpsit, ad reliqua Religio-
nis incommoda perferenda.

Collegium Vercellense.

ALuit hoc anno Collegium Vercellense vndecim è nostris, & inter hos sacerdotes s. magistros duos. Adlecti quatuor in Societatem; nonnulli in alias concessere religiosas familias, & aliquot virgines in sacra cœnobia ingressæ. Disturbatus est operâ nostrorum cœtus adolescentum, qui in ludis & comestationibus dies ac noctes ponebant, cæterisque ad scelera & flagitia facem præferebāt. Resipuit ex his perditissimus omnium adolescens, qui apud ciues grauiter offenderat, proque ferocitate ac ferro, pietatem ac modestiam induit cum admiratione bonorum & laude. Ægroti duo humano auxilio destituti, inuocata B.P. Ignatij ope,

ope, valetudinem recuperarunt. Ereptæ nonnullis pellices, quibuscum diu turpiter vixerant. Reconciliatus parenti filius, qui inter se capitali odio dissidebant. qua in re cum plurimam lussissent operam viri nobiles permulti, vbi accessit industria nostri sacerdotis, sedatus parens mitiorem se præbuit filio: qui deinde rite confessus factæ pacis ac reconciliationis conseruatores delegit B. Patres Ignatium, & Xauerium. Essent alia congerenda ad fructuosum in hac ciuitate nostrorum laborem explicandum; sed quia ea ferè quotidiana sunt & contrita, consultò omittuntur.

Collegium Montis regalis.

Versati sunt in hoc Collegio ad 14. Extremum vitæ diem obiit P. Ioan. Petrus Maiolus Collegij procurator, vir multæ patientiæ & charitatis, qui munus illud laboriosum ac molestum diu in multis prouinciæ locis cum virtute sustinuit. Aliquot in populo graues inimicitia ex contumelijs ac vulneribus exorta inter viros primarios non sine magno labore per nostros sedata. Doctrinæ Christianæ rudimenta in varijs vrbis templis ita explicata pueris, vt viri etiam feminæque allicerentur. Quo ex opere non minor extitit fructus ad ciuium salutem, quàm ex cōcionibus Quadragessimæ tempore habitis à nostro sacerdote in summo templo, magna cum populi approbatione. Vir quidam cum inter ludendum collusorem appetisset contumelijs, iacturam argenti miserè resarciens, in templum nostrum concessit perturbatus. Fortè descenderat in templum ad orandum sacerdos, qui hominem intuitus ore inflammato, defixis in terram oculis, coniecit facilè ingentem animi commotionem. ergo accessit blandè, causamque

ſamque perturbationis ſciſcitatus, vt detrimentum pecuniæ à ludo proſectum cognouit; amice ac piè illius ſtudij incommodis explicatis, ſimulque damnatis, aded commouit hominem, vt protinus ſubnixus genibus coram ſacro altari, Deo, Virgini que Beatiffimæ ſit pollicitus ſe non deinceps luſurum: ſi ſecus feciſſet, crimen capite lueret: totuſque in lacrymas ſolutus alia pœnitentiæ ſigna edere perrexit, extito hoſtili animo, quem contra coluſorem ſuſceperat. Paſſim tota vrbe hoc anno debacchatus eſt morbus peſtilentiæ ſimillimus, qui innumeros penè viros, in iſſque magnam primæ nobilitatis partem abſumpſit; nulla vt domus immunis à funere ſit relictæ: quo tempore noſtri ægris, plebeiis æquè ac nobilibus nulla occaſione, nullo loco deſuere. Afflictos excitare, conſistentes audire, moribundis præſtò eſſe, nulli labori, aut incommodo parcere: quæ omnia charitatis officia dici vix poteſt, quale quantumque ſtudio amoris & obſeruantix erga Societatem excitarint. Laboratum eſt etiam in vrbe annonæ caritate. Et hîc etiam oblata noſtris materia ingens bene merendi de ciuibus. E re familiari noſtra ſubuentum eſt inopiæ comuni, elaboratumque omni ſtudio, vt quique ciuium pauperibus tribuerent: qua in miſericordia excelluere Sodales B. Virginis, tum viri, tum adoleſcentes. Excurſum etiam eſt ſæpe ad finitimos pagos & oppida, ibique ſacris concionibus & adhortationibus tum alia multa præclare geſta, tum verò fœneratores non pauci à nefaria arte reuocati, iſſdē inductis, quod perdifficile eſt, ad reſtitutionem: impuræ mulierès à vita flagitiouſa deterritæ: adducti populi ad frequentem vſum diuinorum Sacramentorum. idque in eis locis ex omni hominum memoria fuerat inuiſum.

Pœnitentiaria Montis regalis.

Constans & perpetuus labor eorum Patrum, qui Pœnitentiariorum agunt, ut plurimum in audiendis confessionibus est positus: qui licet vberes gignat fructus, ij tamē ut sacri cœlesti aulæ reservantur secretis; pauca tamen vulgabuntur, quæ oculis & auribus hominum patuere. Puellam Gallicam iam natu grandem adduxit Comes ad unū de sacerdotibus causā confessionis, quam illa nunquam fecerat. Cognovit Pater eam natam parentibus hæreticis, vixdum septennem iisdem orbatam transisse ad Catholicos, Catholiceque vixisse, ac credidisse; sed actum esse negligenter, ut ea numquam Pœnitentiæ Sacramentum susciperet: satis ergo pro tempore instructam, ac Deo per sacram pœnitentiam reconciliatam ad cœlestem quoque mensam admisit. Alia quædam virgo, & ipsa ætate grandior, ab ortu ipso muta ac surda, à Parochis negligebatur, non sanè magna cum culpa: putabant enim fortè stupidam, ut natura similibus cōtingit. Hęc tamē (quod instar miraculi videri queat, eratque omnino animadversione dignū) & nutibus & signis non modò ostēdebat se magno desiderio divinæ Eucharistiæ teneri, sed etiam præcipua nostræ fidei mysteria capere & credere. Egit ergo Pater cum virgine per sororem optimā signorum interpretem: rudimenta fidei clarius explicavit: tum expiavit exomologesi: postremò sacri conuiuij participem effecit. Quidam homicidij reus cum iam tres menses in vinculis egisset, magno animo, ac divinæ opis fiducia ingenua procumbit: hortatus socios ad se imitandum, vota nuncupat B. Virgini, quæ hic inuocatur. post preces se in strato collocat somnum capturus; quem
nulla

nulla ratione cū posset conciliare, neque verò quiesceret, surgit è lecto, mœstusque inambulat per carcerem; ac tandem, bono videlicet instinctu, pede pulsat carceris ianuam, quæ subitò aperta est. Lætus ex inopinato casu, Diuæque Virginis beneficium recognoscens, noctu è carcere euadit: quē secuti sunt focij: sed illi iterum capti, & arctius custoditi, solus ille, qui spem salutis maiorem conceperat ex patrocinio Virginis, iudicium euasit: hoc igitur in loco ipsi Virgini Deiparæ sacro vota persoluit, & animæ saluti magno cum sensu pietatis consuluit. In maxima annonæ caritate cū alijs pauperibus subuentum est, tum aliquot ægrotis omni humano auxilio destitutis. Vici, & quod oppidū est proximū, Christiana doctrina exculti diligēter: sæpius dati dialogi cum maxima puerorū alacritate, parentumque gaudio ac fructu. Et siue ferueant ingenia hisce in locis, siue pietatem, quod verius est, accendat Deipara, optimè constat fructus in edocendis fidei rudimentis.

Domus Probationis Aronenfis.

ARonæ, vt in Probationis Domo, nostrorū variè numerus habuit: superiores tamen annos, licet tertianis aliò translatis, longè vicit. is fuit capitum 50. plus minùs. Sacerdotes fuere quinque; reliqui, præter paucos Adiutores domesticos, nouitij. Extraordinarij nihil accidit memoria dignū. In ordinarijs tamen muneribus præclare laboratū. Auditæ confessions pro confessorum paucitate sat multæ: reconciliati dissidentes: in summa caritate annonæ opitulatum egentibus. Tirones in appetitu edomando, sui que victoria, ac pietatis ardore egregiam locarunt operam, siue domi in humilibus exercitationibus, siue foris in stipe singulis

gulis hebdomadis emendicanda , quo maxime tempore ex omni circumfusa regione huc oppidani ad emporium confluunt. Propinqui religiosæ vitæ consilium omni ope dissuadentes ab ipsis, qui dissuadebantur, alacriter reiecti. Pridie Kal. Augusti, quo die B.P. Ignatij memoriam colimus, Federicus Cardinalis Borromæus , reclamantibus licet suis, qui hac in re consuetudinem opponebant, ac privilegium maximi templi, omnia tamen posthabuit, & Confirmationis Sacramentum administravit in nostro templo.

Missio Niciensis.

Exeunte hoc anno finem habuit Niciensis missio quinquennalis, ingenti cum mœrore & lacrymis plurimorum, qui Missioni successurum putabant Collegium, quo ipsi posterique alerentur ad omnem pietatem & virtutem. Non enim malè conjiciebant ex opera salutari duorum sacerdotum Societatis, qualia quantaque bona in civitatem ac regionem uniuersam ab integro Collegio fuissent profectura. Omnino tamen desperatum non putatur negotium, tametsi ea capita populi, sine quibus confici nequit , hætenus suam cum studiosa civium voluntate non coniunxerint. Quæ fuerant inchoata superioribus annis ad usus populi salutem, egregia ceperunt incrementa, præcipue frequentatio Sacramentorum, & Doctrinæ Christianæ. Hæretici præterea reconciliati duo ; binæ malorum hydræ, quæ scelera ferè publica euomebant turpitudinis & luxuriæ, Deo adiutore resectæ; factum, ut clerici tota vrbe ac diœcesi censores morum haberent; ut ex præscripto visitationis Apostolicæ, qui sacerdotes non erant , diuinis crebro mysterijs animos expiarent & pascerent: ne sacerdotes ante

auroram ex Pontificijs decretis celebrarent: neŭe alchymiaꝝ calices in facris adhiberent: vt qui alternatim inter ſe confitebantur ſedente altero & audiente, tantum procumberet is, qui ſe accuſabat, is verò, qui audierat, continenter abſolueret; non autem ipſe confeſſione ſubinde facta, & abſolutione accepta, prior iam confeſſio abſolutionem ad extremum impenderet: uſurpabant nimirum ignari ſacerdotes non poſſe ſoluere, qui foret ligatus, etiamſi de nullis ageretur cenſuris. Atque hæc adiumenta ſolis Eccleſiaſticis. alia porro tributa coniunctim Eccleſiaſticis, & laicis. Mos erat, vt confeſſarij dictarent ipſi confeſſionem pœnitentibus cuiuſque generis continua interrogatione; qua de more abſoluta, mox etiam ſubſequebatur abſolutio. tamdiu eſt laboratum, tamdiu reclamatum, vt inſcitia tandem ac labes agnoſceretur; & Præſul in Synodo monitis inſtructiſque confeſſariis, præcepta inſuper neceſſaria ad informationẽ ederet. Actum, vt in Paſchate ſcriptum testimoniũ daretur confeſſis, eorundemque nomina deſcriberentur in tabulis: vt nullum Sacramentum miniſtraretur adultis, qui capita ignorarent Chriſtianæ fidei, ſi non vrgeret periculum ſalutis: qui que eadem laborarent ignorantia, patrini neque in baptiſmo, neque in Confirmatione eſſe poſſent. Noſtris etiam adnitentibus cautum eſt, vt in baptiſmo eodem ſimul tempore aqua infunderetur, ac formula verborum pronuntiaretur: periculoſè enim miniſtrabatur tam neceſſarium omnibus Sacramentum: vtque viaticum moribundis deſerretur, etiam non ieiunis, à prandio, noctuque, quod antea negligebatur: atque vt decentiùs quàm antea ſacra vrna tecta velataque circumferrentur. Hæc fue-
re communia. Virgines duæ voto caſtita-
tis emiſſo, domi monaſticam & euangelicam vitam de-
gunt,

gunt, donec construatur cœnobium. Duo illi nobiles coniugati, de quibus antea scriptum est, Christianæ & antiquæ perfectionis æmulatores duorum filiorum orbitatem mira constantia & patientia tulerunt: tertius superest, quem nostræ Religioni deuouerunt, alios minimè suscepturi liberos, tamen viribus integris sint, cum ipsi quoque se voto astrinxerint: facti sunt pauperum actores curatoresque, donec adolescat filius: quo siue Religioso, siue laico, adulto tamē, vterque vitam religiosam suscipiet, si Deus O.M. concesserit superstitem. eam ipsi vitam, si non habitu votisque nuncupatis, moribus certè modò profitentur; ad eò se abijciunt, abnegant, perdunt, despicique ab aliis & cupiunt, & gestiunt; & quod est caput in vita spirituali, nihil ex suo sensu iudicio faciunt. In discessu prouisum est, ut quæ bene cœpta erant, felicem tenerent cursum, quoad fieri posset: multi collacrymantes scripto exceperè institutiones ad normā vitæ, quæ tamen iis, ut sit, in priuatis colloquiis antea fuerant traditæ. Confessarii certi assignati pro loco & tempore, probationis vitæ, prudentiorisque consilii: ex feminis confirmatæ virtutis, spectatæque humanitatis constitutæ aliquot morum magistræ, iisque singulis attributa mulierum virginumque classis, à quibus officia pietatis exigent: ut verò illa capita inter se coalescerent, decretum, ut singulis hebdomadis conuentu habito, congruas personis actiones virtutis meditentur & ederent.

Residentia Alexandria.

Degunt Alexandria Patres tres, Fratres duo. Hoc anno inter plures dissentientes, etiam odio graui, pax per nostros conciliata. Qui suspen-

dio vitam finire coacti sunt in hac vrbe (tres autem omnino fuerunt) à nostro sacerdote adiuti, non sine laudatione ciuium spectatorum. E carcere duo educti, qui ære alieno obstricti erant miserabiles; inita transactione cum creditoribus. E cæno mercetricio emersere nostrorum operâ duæ. Confessiones totius vitæ auditæ complures: ab vno eodemque sacerdote septem dumtaxat mensium spatio septuaginta. Commentationibus B. P. Ignatii exerciti aliquot: ex iis duo iuuenes sponte, ac ritè, dum exercerentur, votum perpetuæ castitatis Deo nuncuparunt. Tres viri nos monuerunt, se, quia liberos non habent, testamentis confectis, vel heredes nos, vel legatarios instituissè: ij non quidem sunt locupletes, sed quàm libenter Collegium expectetur ac exoptetur in ciuitate, vel hac significatione beneuolentiæ declararunt. Reliqua à superioribus annis non discrepant.

Residentia Papia.

Initium habuit residentia hæc anno proximè elapso, rogatu Reuerendissimi Episcopi Bastonii, aliorumque quorundam Societatis nostræ studiosorum virorum. Fuere nostri fere semper quinque, sacerdotes tres, Adiutores duo. Victum omnem suppeditant eleëmofynæ haud extortæ precibus, sed sponte exhibitæ, non sine illustri significatione charitatis. Ab ingenuo viro, qui primariæ cuiusdam in hac vrbe ecclesiæ Præpositum agit, donatæ sunt nobis domus duæ, quæ minimum aureorum nummorum tribus millibus æstimantur. Alii præcipuarum ecclesiarum præfecti non pauci obtulerunt nobis omnia prolixè, ac studiosè curarūt, vt ad Ecclesiastica ministeria suorum oportunitate templorum vteremur. Concursum ad confessiones

fessiones non mediocris, & verò nobilium personarum. Omnino in eo munere ea cum approbatione ciuium versati sunt nostri, vt viri interdum Principes laudes nostras tum priuatim, tum publicè celebrauerint, affirmarintque nō pauci, quod numquam aliàs ritè fecissent, se huius Sacramenti beneficio nunc demum apud nostros culparum la-
 bes salubriter expiasse. Grandes pecuniæ nostrorum operâ sunt restitutæ; concubinæ ereptæ nonnullis; reconciliati multorum inter se animi; confessiones totius vitæ exceptæ plurimæ; ad sanctimoniales virgines adhortationes frequenter habitæ magno cum fructu. Diuino numine bene propitio bene apud omnes audiunt nostri. Collegium expetitur à plerisque; ad quod utique construendum viam instruere haudquaquam desinit diuina benignitas.

Residentia Corsicæ.

S Ex omnino è nostris hoc anno Corsicam insulam incoluerunt, sacerdotes quatuor, quorum vnus grammaticę rudimenta tradidit pueris: alter præterea præceptor humaniorum litterarum; & Coadiutor vnus. Noui inde perlatum nihil.

PROVINCIA LVSITANIÆ.

SVNT in hac prouincia sexcenti & viginti. In domo Professa D. Rochi octo & quinquaginta, in Collegio D. Antonij quinquaginta, in Domo Probationis Olisiponenſi viginti quatuor: In Collegio Conimbricēſi ducēti & viginti. In Collegio Eborensi centum triginta ſex. In Collegio Portuensī decem & octo. In Collegio Bracharenſi viginti octo. In Collegio Brigantino octodecim. In domo Villauicoſæ decem. In domo Faroensī regni Algarbiorum decē. In Collegio Funchalēſi inſulæ Madeyra ſexdecim. In Collegio Angrēſi inſulæ quę Tercera vocatur, quatuordecim. In Reſidentia inſulæ Diui Michaēlis commorantur quinque ex noſtris. At verò in regno Angolæ in oppido Loanda reſident ex noſtris duodecim; duo in vrbe Valliſoleto ad negotia pertractanda huius prouinciæ.

Domus Professa Olisiponenſis.

SVperſtites fuere noſtri toto anno, & incolumes, munere planè diuino, præſertim cū in magna morborum contagione, quæ Olisiponē iamdiu inceſſit, ægrotantium lectis, paſſim ac ſine diſcrimine incubuerint, conſeſſiones audiendo. Cum viribus corporum facta incrementa virtutum. Omnes ſe ab externis curis ad ſpirituales exercitationes retulere, alij aliis macerationibus uſi. Fuit, qui ita ſe abdiderit, vt rotos octo dies nec aſpici voluerit, nec aſpicere: ita parcè & duriter victitauerit, vt ad panem attrum, vix quicquam præter frigidam adhibuerit.

hibuerit. Quæ lux religiosæ disciplinæ, licet à nostris ingenuo pudore intra domesticos parietes premeretur; non potuit tamen, quin foras erumperet, externorumque oculos perstringeret, mirantium in vrbe solitudinem, in æstu negotiorum, contemplationis otium, denique in præsentī memoria repetitam à priscis sæculis sanctitatem. Eoque magis probabant omnes viuendi rationem, quo altius infederat eorum animis illa persuasio, sic à nostris institutam, vt mollirent iram Numinis, crebris calamitatibus in hanc urbem detonantibus. Cæterum non minus gratus exitit in vulgus nostrorum labor, omniū salutī procurandæ gnauius impensus. In conuenas, quorum magna frequentia in hac vrbe, vtī magis depositos, & humano diuinoque subsidio egentiores, salubriter consultum. Adolescens natus annos vnde uicenos sacerdotem è nostris adit, narrat parentes suos fuisse de sæce Anabaptistarum, ideoque lustrali fonte se nunquam lotum: recessit à sacerdote baptismo expiatus, atque ad pietatem sic instructus, vt modò de religiosa vita ineunda mediteretur. Alter à puero hæreticus, morbo pressus vnum è nostris acciri iubet; coram eiurat hæresim, fidem profitetur, ac torius vitæ noxas confessione eluit: postero die, quàm Ecclesiæ restituitur, ore euomit tetrū & squalentem hydram, sanguineis maculis interstinctum, non obscuro argumento iam dæmonem ab eius animo foras extrusum. Erant in littore huius urbis triremes octo sub vno regio Præfecto constitutæ: vnus milites remigesque captiui rebellionem cœptauerant, inani conatu; nam malo per indices rescito in tempore itur obuiam, ternis denis extremo supplicio destinatis. totidem ex hac domo euocantur confessarii. adsunt properi, singulos audiunt confitentes, animant, solantur, &

nequid spei desit morituris, Bullas Cruciatæ eleëmofyna quæstas in singulos partiuntur. His ita prouisis in salutem animorum; nihilo seciùs agunt de salute corporum, si qua possint, vendicâda: nam res quibusdam visa ad diritatem vergens tam multos vna hora dari in lanienam, maximè cum non omnes eadem culpæ grauitate tenerentur. Igitur sacerdos noster vnâ cum amplissimo Dynasta misericordiæ Sodalitij patrono Trierarchum adit, quoquò ille recesserat auertendæ intercessionis causâ insecutus: mortem miseris deprecatur, saltem iis, in quibus leuior hærebat culpa. Ille demû iustis precibus exorari se sinit: tribus tantum in crucem actis, decem absoluit; quo & misericordiæ locum daret, & militum audaciam coërceret, terrentium semper, nisi paueât. Nihil vrbi gratius esse potuit; & communi in tot reorum capita commiserationi successit incredibilis in nostros fauor & gratulatio. Cum incolis non minùs fructuosè laboratum. Puella furtim raptâ, diu retenta, diligenter custodita, nequa vi eriperetur, tandem extorta ab impuro homine, & in tranquillo collocata. Insignis meretrix, quæ bonam vrbis partem infecerat, & cuius causâ multa coniugia abierant in diuortia, cum nè magistratuum quidem operâ trudi posset, nostrorum labore prorsus exacta. In aliam vrbis partem honestis cultoribus frequentem pestis effrontium muliercularum incubuit: gliscente indies malo, lasciuiâ, vt plerumque fit, vertitur in sauitiam: passim iurgia & cædes, riuallibus se in mutuos gladios induentibus. neque restinguendo incendio vlla vis etiam publica par fuit, omnibus suo capiti metuentibus, dum alienis mederentur. Occurrunt nostri; nihil non tentant; sapiùs victi. régium decretum impetrant, demolendis prostibulis turpitudinis. frustra: illud enim
effranis

effrænis audacia sic interuerit, ut nusquam inueniretur. Sed plures habet malitia conatus, quam vires. diu quæsitum paruit. tandem effectum Proregis ope, magistratuum cura, nostrorum diligentia, ut illa colluione aliò deriuata, pristina urbi gratia, pax & honestas redderetur. Sex feminae haud dubiè pessum ituræ per prærupta vitiorum, nisi maturè in tuto sisterentur; nostris auctoribus ruinam euasere. Quidam sedecim iam annos in adulterio insenscens, nostrorum hortatu resipuit. Iuuenis in eodem cæno diu volutatus tandem emerfit; & ne relaberetur turpius, quàm ceciderat, ultro sibimet indixit exilium ab urbe sempiternum. quod ubi cius pater nouit per nos curatum, venit in hanc domum, nobis de beneficio apud filium posito gratulaturus. Adolescens iuramenti religione obstrictus cum virgine extremæ orbitatis contrahendi, amœnis quæ verbis, quæ promissis ad alias nuptias pellicitur, sine dubio inescandus, nisi à nostris monitus resliret: sic periurium euasit, virgo indigentia subsidium non amisit. Femina, quæ virum diu apud hostes in seruitute commoratum, tanquam vita functum deplorarat, nupsit alteri; ex quo tribus iam liberis susceptis, prior redit; utrique coniugi legitimè persuasum, ut in prius matrimonium coirent, adulterinos liberos non excluderent. Sex coniugia præposterè inira, legitimè in posterum stabilita. multorum conscientia varijs cum scrupulis, tum criminibus innexa, confessionis beneficio explicata. grandis pecunia ab iniquis possessoribus ad veros dominos redijt; ab vno aurei sexies milleni restituti; ab altero vectigales pecuniæ, quas multos iam annos auertebar, in integrum repositæ. Nosocomia frequenter adita: plurima morborum fomenta delinimenta quæ vulnerum sparsa in ægrotos. Tiresmes sæpius lu-

stratæ, vt quæ ibi vitiorum sentina esse solet, exhauriretur: publicæ custodiæ passim inuisæ, vbi multi collectitia stipe adiuti; decem nostrorum rogatu à vinculis liberati. Qui ad capitale supplicium efferuntur, vtuntur nostris ad bene moriendum consulētibus. Aliquando cum iam reus obli-
fis faucibus expiraret, sacerdos noster ad circum-
fusam multitudinem orationem vertit; monet quo
exitu scelerosi homines finiantur; neimini malefa-
cta impunè fore:ocyus,serius luendum quod quis
licenter auferit; peccatricem vitam breuissimam
esse ad orcum viam; redirent ad frugem, qui tradi
in pœnas nollent. Aduit dicenti Numen, aduuit
audienti: fit ingens lachrymantium admurmura-
tio: omnibus mens eadem se ad meliorem vitam
aggregandi, vni ad religiosam. Dissidia inter mul-
tos coërcita, lites compositæ, inueterata odia ex-
tincta. Matri cū filia graues erāt discordiæ; adeò, vt
illi iam iam morituræ hæc nunquam assederit. cu-
ratum à nostris, vt filia non deesset morienti, à qua
vitam acceperat; & mater antequam sepeliretur,
inimicitias cum filia sepeliret. factum: quin filiam
constituens heredem ex triente satis opimo mater
cum gaudio decessit. Eleëmofynæ largiter corro-
gata. Vnus depositis apud nostrum confessarium
criminibus, mille quoque aureorum deposuit, lo-
candis virgunculis egentioribus. In eosdem vsus
sacerdos alter duplicem dorem comparauit. Qui-
dam è nostris, qui in præcipuis vrbis celebritati-
bus ad concionandum euocatur, optimam impu-
lit in sententiam Sodalitates ferè omnes: nimirum,
vt in solennibus Diuorum, alijs sumptibus siqui
forent superuacui, comparcerent; & ad locandam
virginem ex eadem curia lectam, quantum satis
esset pecuniæ, conferrent. quod cum iam ab om-
nium Sodalitatum administratoribus diligentissi-
mè

mè curetur, multarum orbitati conciliatur leuamentum, antequam ad scopulos impudicitiae miserè allidantur. Iuvenes quidam egregiè moratidum apud nos Sacramenta frequentes obeunt in sacello Cruci dicato, acti in eam mentem, vt Crucis Sodalitatem instituerent, in qua singulis annis Christi patientis memoriam replicarent. cōsiliū inaurant: à nostra tamen domo exclusi iustas ob causas, collocant Sodalitium apud diui Augustini Cœnobitas, qui à nobis totidem passus distant, quot Seruator noster, cum ad moriendum efferretur, dicitur peregrisse: in cuius rei gratiam hæc via religiosè coli cœpta est. nam sextis ferijs maioris ieiunij flexis iam in vesperam, incredibili concursu virorum ac feminarum terebatur, quâ nudis pedibus incedentium, quâ prouolutis genibus reptantium, quâ in se hamatis flagellis acriter sæuientium. Fouebant singulorum pietatem aræ per intervalla dispositæ, in quibus Christi simulacra nunc hos, nunc illos cruciatus subeuntis visebantur. Iam statò die à prandio concione præuia non sine fletu audientium, celebris è nostro templo exhibat supplicatio, apparatu iuxta funebri & luculento. præibant Sodalitates de more paludatæ, accēsis cereis: sequebātur Religiosorum Ordinum conuentus, cum cantu lugubri: comitabantur plurimi in morem pœnitentium linteati, terga verberibus cruentantes: ponè inter humeros ferebatur Christi crucem baiulantis simulacrum, factum omnino ad fletus exprimendos: ita demum affusa circum multitudine ad diui Augustini pompa incedebat, vbi sub noctem soluebatur. Hæc publica religio, quæ aliquot iam annos cum ingenti fructu ciuitatis inoleuerat, certatum à nonnullis vt exolesceret; siue ad id mali suspicaces hominum animi, siue inueterati dæmonum astus niterentur.

Refer-

Refertur ad vrbis Antistitem religionem illam
 verti in superstitionem, & sub specie pietatis mul-
 ta scelera occultari. Præsule igitur interminante
 nequa vlteriùs fieret supplicatio, imò nequis pro-
 no in noctem die viam illam insisteret; parent om-
 nes, & pristinus ille ardor pietatis subitò exarescit.
 Nostri illico ad Antistitem: id quod res est, seriò
 monent; licet aliquid aliquando secùs caderet,
 quàm illius supplicationis religio postularet, sem-
 per tamen ex ea re maiorem fructum constitisse:
 neque ob herbulas noxias internascentes fructuo-
 sam segetem extirpandam. Annuìt ille nostrorum
 precibus non ingratus. illicò religio extincta reui-
 uiscit: & eo solum profuit intermitteri, vt maiori
 alacritate, quàm antea instauraretur. Cæterùm ex
 catechismo multiplex fructus: Sacramèta frequen-
 tata, iurandi consuetudines abolitæ, iuuenum lu-
 sus feriantium coërciti, in Diuos cognomines, tu-
 telaresque Angelos aucta religio: vno verbo, nul-
 lum genus hominum tam rude, tamque hospes
 à pietate. quod hinc bene viuendi præsidia non
 petat. sua omnibus adest illecebra præmiorum,
 quibus dum inhiant comparandis, fiunt ad virtu-
 tem audiores. Homini, cuius domus laruarum
 plena, etiam dum tempus erat diei, palàm terren-
 tium, dono data imago cælestis agni. rem miram:
 qui dedit, proximam in noctem lemurum insultu
 terretur; qui accepit, lymphatico pauore in poste-
 rum liberatur. At quàm Deo gratus sit doctrinæ
 tradendæ labor, exemplo clarebit. Adulta erat hoc
 anno æstas, adhuc hiemabat, cum ingenti perni-
 cie satorum; quæ neque poterant demeti iam nata,
 neque exteri iam demessa. Sistendo imbri Catechi-
 sta noster suos alumnos educit composito agmine
 in Deiparam à Monte (sacellum est suburbanum in
 monte situm) Huc vbi ventum, continuò cælum
 mitescit,

mitescit, serenitate consecuta. quod Beatæ Virgini haud temere datum est, suorum vota exaudienti. Missi ex hac domo, qui varia oppida lustrarent Societatis munera obeundo: bini ad vicinas; totidem ad remotiora; vtrique magno labori pares fructus retulere. Priores adeò grati erant omnibus suo accessu, adeò suo discessu molesti, vt Principes viri oppidorum Patrem Præpositum literis adirēt, ne tales suarum animarum curatores tam citò inde auelli pateretur: posteriores sui muneris tam bene gerentes, vt mallent viribus deficere, quàm non sufficere laboribus, quos excolendis omnium animis impendere æquum erat. Sic vtrique ex nimia lassitudine correpti morbo, antè sibi, quàm alijs defuere. Sed missio in Indiam suscepta ante alias illustris fuit: quæ licet cæteris huius provincie domiciliis communis sit; his tamen, quæ Olisipone sunt, propria est. nam qui ab aliis sedibus primò euocantur in Indiam mittendi, in his excipiuntur vltimò profecturi; & qui in illis hauriunt egregia virtutis documenta, in his planè relinquunt expressa vestigia sanctitatis. Hi fuere hoc anno natione quidem Lusitani pariter atque Itali, ætate integri, doctrina Theologi plerique, ingenio habiles, moribus præcellentes, numero sexaginta, caritate vnus. Lusitaniæ spectaculo fuit tam lecta manus: Indiæ, vt speramus, futura quidem est miraculo. nam neque Lusitania tam egregium militem vnquam parauit, neque India præsidiarias cohortes tales excepit. Soluerunt octauo Kalendas Aprilis, in quem diem incidit anniuersaria celebritas Virginis annunciata: læto auspicio, eos fauore Virginis tanquam Fauonio prosequēdos. Certè ex hac domo, vt nihil interim de reliqua provincia, iuges ad Deū fusæ preces, vti incolumes in India assisterentur. Haftenus de nostrorum cura in exter-

nos; breuius deinceps de externorum in nos beneuolentia. Illa communia, quod nos vbique querunt, consulunt, venerantur. Hæc planè singularia, quod tam innumeris beneficijs prosequuntur, ut dubitem, sit ne magis modesti animi reticere, an grati deprædicare. Fratrem è nostris, cui obsonandi munus, sector zonarius expoliauit paucis nummulis, quos in obsonatum defererebat. factum rescivit matrona nobilis, Fratrem accersit, & leuem iacturam nummulorum quinquaginta aureis refarcit. Sublatum nostro è templo stragulum textile, diu quæsitum, nunquam inuentum. Vnus è Socijs illicò se ad diui Antonij simulacrum, & pio quodam ludrico ab eius amplexu crucem eripit, non redditurus, ut aiebat, antequam stragulum redderetur. sed mox veluti audacię in Diuum pœnitens, ereptam redhibet: quo facto duplicem à Diuo iniit gratiam, alteram pro erepta cruce, alteram pro restituta. nã vir dignitate Comes, liberalitate Princeps, simulac damni conscius fuit, duplici stragulo maioris pretij dono datò vnus furtum compensauit. Oblata ad sacrificalem apparatus, vestiendumque suggestum ornamenta ex argento textili, opere non vulgari: ad Eucharistiam continendam aurata pyxis, artificio antiquo pariter & visendo: ad ornandum templi adytum lautæ vestes ex auro textili, purpureoque bombycino villosa, partem aureis quinquaginta supra sexcentos: ad Diuorum reliquias regendas, quarum magnus thesaurus in hac domo, capsæ aureæ, & argenteæ nonnullæ: ad prælucendum diuo Gregorio Thaumaturgo lychnuchus pensilis, fabre ex argento factus, redimitus multis flosculis ex serico discolori artificiosè ductis; opus trecentis circiter aureis pretiosum. Mira religio ciuitatis in omnia Diuorum lipsana, seorsum verò Thaumaturgi, cuius vim beneficam

ficam sanandis ægris, leniendis doloribus, impro-
libus fœcundandis multi testantur experti; plures
vt experiantur, sacri Pontificis tiaram certatim
exposcūt. Iam verò penetralis templi pars elegan-
tius exulta; illulis auro sacellis, in quibus Diuo-
rum ossa continentur: nec minori cultu reliquum
templi illustratum, appensis ex vtrouis pariete
quaternis tabulis picturæ singularis; in quarum
medijs hinc inde quatuor Ecclesiæ Doctores ex-
primuntur; in extremis verò totidem Angeli, tres
diuinis Literis celebres, vnus Lusitaniæ custos &
patronus. Quibus oculorum illecebris ita homi-
nes tenentur, vt dicant nullum esse templum reli-
gionē par, decore expolitius, amplitudine augu-
stius, suæque sponte adducantur ad maiorem in-
dies ornatum ex suo conferendum. Celebritas
diui Rochi, qui vt suum nomen huic templo, ita
& patrociniū commodauit, gratior hoc anno il-
luxit. nam & finem attulit pestilentia, quadrien-
nium iam grassatē, clausis tandem ab eo die publi-
cis valetudinarijs, & expletis: & initium publicæ
iucunditatis, duabus ex India nauibus ad stationē
appulsis. omnes vtrumque beneficium sanctissimi
viri patrociniū acceptum retulerunt. Ac de priori
quidem quotus quisque est, qui ambigat? cū
diui Rochi vis pestilentium morborum expul-
trix, & sit, & habeatur. De posteriori verò nequis
dubitet, res ipsa fidem facit: nam cū in Diui per-
uigilio vespertinae preces nostro in templo de mo-
re funderentur, cantu florido, Pontificio ritu, om-
nium rerum, quantum in amplissima vrbe fingi
potest, apparatu: illis solutis, plausuque exceptis
tibiarum; ecce tibi in confertissima corona qui-
dam de plebe sublimem locum capeffit, & cōtenta
voce, Grates, inquit, Lusitani, grates summo Deo
immortales. Duæ vobis ex India naues (haud vana
fides)

fides) iam sunt in ostio, crastino erunt in portu. Nec plura: omnes in illum oculos: mendacium putarent, an vaticinium; dolum, an oraculum? propriunt se plurimi ad littus impigri, rem explorât, veram renunciant, luce postera Diuo Rocho nuncupata duæ in urbem naues inuehuntur. Vix dici potest quantum gaudij sit vrbi obiectum ex tristitia ac desperatione consecutum: nam de harum quidem nauium ad urbem appulsu plerique desperauerant; cum viderent Oceanum latè piraticis nauigiis infestatum, in quæ tandem malè ominabantur incidendum. de priorum verò iactura adhuc recens vulnus hærebat animo: nimirum duæ, quæ hoc anno præcucurrerant, à prædonibus occupatæ, & in Angliam auctæ; altera quidem ab insula Diuæ Helenæ, altera verò penè ab hoc portu, militum incuria, an ira Numinis, vi auulsa. quâ iniuriam tam grauem, tam atrocem, tam denique Lusitaniæ insolentem, ita omnes iniquè acceperunt, ut nemo bonorum ciuium fuerit, qui illam vel proprio sanguine deletam nō optarit. Sed cum duæ in urbem naues ex tot periculis sospites illaberentur, lætior post infortunium fortuna visa, & præsentis prosperitatis medicamine superioris calamitatis vulnera, licet eatenus cruda essent, bona ex parte coierunt: quam felicitatem omnes Diui Rochi meritis tribuebant, vel vnico indicio, quod in eius celebritate subitò erumperet, & ab eius templo primùm in totam urbem vulgaretur. Sub idem tempus alia vrbi felicitas nata est, quinque virginibus clavis genere, virtute clarioribus ex Anglia huc aduectis, ea mente, ut ab hæreticorum commercio expeditæ, liberiùs ad Christianam pietatem niterentur. Quod quia à nostris diligenter curatum est, & à Deo mirabiliter perfectum, scitu erit non iniucundum, ac planè dignum, quod
curatiùs

curatiùs differatur. Sunt hæ virgines loco in primis nobiles, catholicis ortæ parentibus; atque hoc vno nomine multa ab hæreticis detrimenta æquo animo perpeſſæ. Ab incunte ætate virginitatem ac fidem non modò coluerunt, ſed habuerunt etiam rebus omnibus cariora. Virginitatem vt illibatam ad extremam vitam conſeruarent, perpetuò voto munierunt: ad quod nuncupandum nullo humano conſilio inductæ, ſed diuino: imò parentibus longè diuerſam in ſententiam impellere cogitantibus, & iam ſponſos nobiles pariter, & opulentos obtrudere aggreſſis fortiter obſtiterunt. Fidem vt integram & illæſam retinerent, procul ſe auertebant ab hæreticorum conſortio, & in Catholicorū ſocietatem proximè ingerebant; hos adibant carceribus inſuſos, iuuabant inopiâ oppreſſos, errantes tuta in hoſpitia deducebant, vbi ſine arbitris immunes à diſcrimine ſacerdotibus Deo operantibus aſſeſſent. Harum vna Thomain Antiſtitem Cantuarienſem acerrimum fidei deſenſorem, ſicuti cognatione attingit, ita moribus imitata eſt: nam ſexies traditam in vincula nunquam hæretici magiſtratus fide mouere potuerunt. Altera ſæpiùs in carcerem detrufa, vnà cum fratre alijsq; cognatis, ſpecimen conſtantix præbuit ſingulare, nullis neque minis deterrita, neque blanditijs auocata à Chriſtiana religione publicè profitenda. Neque verò tertia animum induit degenerem ab vtraque: nam & paternis bonis ob fidem publicatis non ſuccubuit, & matre ob eandem cauſam in ergaſtulum incluſa, non indoluit: imò verò gemitu ſolabatur ægram, adiunabat inopem, currentem ad certamen fidei acriùs incendebat. Extremæ duæ in aula à primis annis enutritæ: & vbi ſumma licentia morum eſſe ſolet, ibi ſummam viuendi continetiam ſeruauerūt. E quibus altera, vt Chriſtiana of-

ficia obiret, & nulla sui suspicio hæreticis incidere, mundo ornatu muliebri regio exhibat è gynæceio, & in Catholicorum ædes tanquam aliud actura penetrabat; vbi splendido cultu corporis ancillarem in habitum commutato rebus diuinis aderat cum incredibili sensu pietatis; quibus tandem absolutis eodem, quo venerat, ornatu vestiũ auro gemmisque fulgentium, se ad aulam referebat, solita Reginæ obsequia præstitura. Præerat his virginibus ad Christianæ pietatis normam imbuendis sacerdos è Societate Pater Michaël Rogerius vir quidem spectatæ doctrinæ pariter & virtutis: qui de illis Olysiponem transmittendis cogitabat, vt ibi nomen suum darent in diuæ Brigittæ parthenonem, quem de Sion vulgus appellat. Est autem hoc cœnobium, vt leuiter perstringam, vestigium quoddam illius augustissimi, quod in Anglia floruit prope Londinum, sub eadem diuæ Brigittæ tutela constitutum & eodem Sionis cognomento insignitum: quod licet Henricus Anglorum Rex huius nominis octauus fax & incendium patriæ, bustumque religionis demoliretur; efficere tamen non potuit, vt eius memoriam sepeliret, aut sanctitatem aboleret. nam paucis abhinc annis Olisipone institutum hoc cœnobium, quod illius veteris Londinensis simulacrum esset ac monumentum, vt profugæ ex Anglia virgines in externo solo patrium domicilium inuenirent. Sed hanc virginum profectionem minùs virgere poterat Pater Rogerius ab hæreticis causa fidei traditus in custodiam; inde, vt sperat, ad coronam martyrij propediem efferendus. Igitur diuino, vt par est credere, consilio factum est, vt nostri qui proximo anno Olisipone soluerant in Brasiliam, à piratis intercepti in Angliam aucherentur, vt suam quoque operam præstarent his virginibus

in

in Lusitaniam profecturis. Nam Pater Ferdinandus Cardinus cum reliquis Sociorum captus à prædonibus, Londinumque abductus, virgines alloquitur, literas dat Olisiponem commendatitias, & ad maturandam profectionem adhortatur. quare fugam ornant, collecto viatico, certè quod possint, si non quo indigeant; nauem conscendunt exiguo comitatu, ne maior proderet fugientes, nauiculatori se committunt, licet hæretico, pecunia tamen ad fidem præstandam subornato. Et primum aduersa usæ tempestate, senos tandem post dies Caletum incolumes euadunt: inde rectà Audomarum, vbi à matrona nobili liberaliter exceptæ, à nostris, qui ibi degunt, non mediocriter adiutæ, acceptoque in reliquum itineris duce probatæ fidei, bonam Franciæ partem prælegerunt. Rhotomagum ingressas hæretici rem subodorati ambiunt ad colloquium, non exorant. Aduectæ Parisios cautiùs se gerunt, ne hæreticis, qui legato ex Anglia ibi adhærebant, proderentur. Aureliæ honorificè excipiuntur, cum à Religiosis, tum à primoribus viris ciuitatis, in debitis honoribus deferendis, nemine cuiquam secundo. Denique quacumque eunt, frementibus hæreticis, à Catholicis perhumaniter tractantur. Sed dum Burdigalam nauigatur, sæua cooritur tempestas, nauis compages pænè dissolui, nautæ exanimari, omnes de salute sua actum credere, virginibus nullo metu perculsis, sed orationi iugiter affixis. rogatæ in media procella à sacerdote viæ ductore, quî haberent, Bene, inquit, Pater, Dei munere, & te æquo animo esse oportet. nam ad Sion hac via itur: quò si antequam peruenerimus, occumbamus, id parum cura; viuæ, mortuæ, Sionis membra sumus: hic haustis corporibus, illò animi conuolabunt. Tandem reddita serenitate, Burdigalam deferuntur.

Effusa ciuitas in obsequia, fausta gratulatione excipit veniētes, amplissimis muneribus afficit commorantes, omnibus officijs prosequitur abeuntes. Inde in alias, atque alias vrbes ingressæ, fide publica, viatico abundanti, pedestri & equestri comitatu liberaliter donatæ: at hæreticis, qui cum illis sermonem inire cupiebant, semper clusis, veniunt in Cantabriam; vnde vix vi auelli possunt, omnibus ad resistendum penè cogentibus. Hinc Burgos iter: vbi celebre illud Christi morientis simulacrum, seu miraculum, vti vocant, veneratæ, Vallisoletum abeunt. tres earum à Nuntio Apostolico sacro Confirmationis oleo inunctæ: omnes à fæmina principi hospitaliter exceptæ, à Regina honorificè compellatæ, reliquum itineris Olisiponē versus feliciter emetiuntur. Urbem ingressuris veniūt obuiam primates, & quæsitissimis honoribus in cœnobium prosequuntur. Magna deinde per eos dies concursatio nobilium virorum ac feminarum, gratulantium lætos ab Anglia exitus, felices in Lusitaniā ingressus. Iam verò lautia per id temporis præstita non vulgaria, sed quæ donantiū liberalitas accipientiumque dignitas exigebat. Prius tamen quam in cœnobium abderentur, religiosæ vitæ rudimenta inituræ, è re visum Nuntio Collectori, vti nostrum templum adirent: quod in eum diem lautius, quàm aliàs excultum, serico peristromate conuestitum, amplissimo omnium ordinum concursu frequentatum. Iamque adsunt carpento vectæ, celebri comitatu, nobilissimis feminis circum obeuntibus, omni vocum neruorumque concentu auribus blandiente: Diuorum reliquias patefactis sacrarijs inspiciunt, adorant, venerantur, omnibus bene fauentibus, pariterque mirantibus tam insignem erga res diuinas pietatem in sterili solo hæreticorum diuinitus enutritam.

tam. Ad cœnobium regressæ diem statuunt, in quo rebus humanis valere iussis aditum sibi ad religiosam vitam inoliantur. Is fuit in hac vrbe celebratissimus Proregis, Dynastarum, Religiosorumque conuentu. concionem habuit vnus è nostris facundè doctus, qui cùm aliàs beneuolentissimè audiat, tunc extraordinario plausu audientium fuit acceptus. Deum precamur omnes vt lætis ortis successus prosperos det.

Collegium Olisiponense.

FRequens in hoc Collegium hospitum concursus, hoc anno maior, quo sexageni de nostris in Indiam, vndeni in Brasiliam concessere, erga quos diligenter obita officia charitatis. Parenti nostro Ignatio dicatus dies tanta religione celebratus, vt si iam Diuis additus esset, non maiori studio prosequendus videretur. Princeps industria magistrorum, qui præter cultum & varium carmen, sermonem præterea de sanctissimi viri laudibus compositò meditatam vltro citroque habuerunt; ea pietate, vt lacrymas excuterent audientibus, ea rerum & verborum dignitate, vt multi primorum Patrû, qui aderant, negarent se quicquam grauius audiuisse. Gymnasium floret auditorum numero, & virtute, multi se in alios, nonnulli in nostrum Ordinem abdiderunt. Omnes tollendis bacchanalibus à magistris educti, in suas quique classes decuriati, præeuntibus qui tibias canerent coronis redimiti; secuti triplici interuallo, qui suaues concentus funderent, vernantibus pariter flosculis coronati. Fructus eo maior, quo ciuitas amplior, & in orgia effusior. quacumque ibant, fiebant alcedonia, & ne in eadem ludicra reuoluerentur, multi se pompæ comites adiungebant. Cæterum

quod lucrum animarum consequatur ex carceribus, nosocomijs ac triremibus inuisendis, mitto ducere, quia vulgare. Aliarum rerum capita, quia maiora sunt quotidianis, omnino recedenda. Quidam ex aliena domo tantum facti infectique argenti compilarat, ut aureis bis millenis æstimaretur. ab hoc vnus è nostris clauem imprimis adulterinam extorsit; deinde cælatum argentum totum expressit, magnaque ex parte impositum; tandem quod reliquum erat, uti à domino remitteretur, exorauit. Alius vno è nostris suasore, sex millia aureorum, quæ debebat, exoluit. Fuit, qui bonam pecuniæ suam mallet amittere, quàm eam iniqua ratione (quæ vnica illi patebat via) à debitore extorquere. Litigium de binis aureorum millibus vnus è nostris optatus arbiter, prorsus diremit. & cum se alter disputatis rationibus quadringentorum aureorum debitorem fateretur; creditor bonam partem remisit, alteram cum solui commodum posset, recepturus. Vnus verò tercetum aureorum debitori inopia presso, nostrorum oratu semissem condonauit. Sex viri ob æs alienum in carcerem detrusi, inde collectitia stipe liberati. Puellæ & egestate & orbitate periclitanti matura ope subuentum. Viro inopi ad extremum, tolerandæ vitæ subsidia abunde præstita. At consentium numerus cæstat cum fructu; vterque magnus. Quidam certus exitij annos quaternos denos nullum in flagitium nomen non dabat; & quod extremæ fuit dementiæ, à confessionis præcepto se credebat immunem. sic enim cum eo visus est antiquus ille veterator ratiocinari, nemini fas esse trudere quempiam in ruinam, præsertim animi, cuius quo status pretiosior, eo lapsus exitialis: at illius crimina tam esse grauia, ut cuius confessario detecta, subditura essent illecebram peccandi, ac demum innocentem

nocentem confessorem transuersum actura viderentur; ergo præter ius & æquum aperienda fore, etiam cum vrgeret necessitas moriendi. Sed cauillum quod inimicus fabre cuderat, vnus è nostris elusit, & præcipitem hominem ad interitum, Deo auspice, ad meliorem vitam reuocauit. Femina, vt alteri nuberet, quem deperibat, viro suo semel atque iterum toxicum propinauit: sed & hic è leti faucibus ereptus, diuina ope; & illa à peccandi libidine coërcita, nostrorum horratu; nec minus diligens modò est in salutē coniugis fouenda, quam antè fuerat in interitu machinando furiosa. Plures quindenis virginibus, clam parentibus suis matrimonia agitabant; inde quidem sibi exitio, maioribus suis dedecori futuræ: sed vno è nostris duce, cum parentibus rem communicarunt, quorum arbitrato multis se periculorum plagis exuerunt. Sacerdos noster, vt ex vno quid de reliquis putandum sit, conijciatur, pluribus quàm centum hominibus, aures commodauit, ea peccata confitentibus, quæ nulli antea confessario crediderant. idē multas syngraphas conciliatrices incontinentiæ, versus innumeros illices turpitudinis flaminis aboleuit. Homines non pauciores quinquaginta è cœno libidinum, in quo palàm ac diu iacuerunt, excitati. Mater, quæ faciendo quæstui, tres filias prostituerat, cum noller resipiscere, vrbe pulsa. Nonnulli qui irritò matrimonio vrebantur, vel penitus diremptri, vel legitimè copulati. Verum & dissidia quæ videbantur immortalia, tandē emortua. Vir vnus vt stomachum diu reconditum in alterum euomeret, falsam calumniam ingerit, latrocinij palàm arcessit. Sanatur à nostris vnus infamia, alterius conscientia; dum calumniator impellitur ad probum recantandum, & veniam exigendam: qua data innocens ne in posterum pateret si-

milibus maleuolentiæ vulneribus, totius vitæ maculis expiatis, vltro sese abdit Religiosi Ordinis in recessum. Principes familiæ duæ sic auersæ, vt sicubi occurrerent, in pugnas ruerent; & iam vtrique in promptu erant æneæ fistulæ ad manum, primo quouis tempore in obuios ex altera factione displodendæ; cum sacerdos noster auctor fuit, & armis abijciendis, & animis in veterem amicitiam reuocandis. Discordantes duo nouis sæpe iniurijs veteres refricabant: alterius præter ostium alter ingressus insolenti conuicio prouocat intus latentem: emicat ille cum globo famulantium, iniuriam vt iniuria repellat. facto ad ianuam concursu pugna quidem dirimitur, sed iræ in animo non mitescunt, acrius sine dubio, cum primum tempus daret, expromendæ: nisi sacerdos noster compressisset, ea lege, vt qui prior ad pugnam laccessiuerat, prior ad veniam prouocaret. statum pactione, atque alterum pronū in genua, & veniam obtestantem in frequenti circo; alter beneuolo excipit & alloquio & amplexu. Ab his non longè abest inita inter alios concordia, quorum vnus gladiatorio animo affectabat ad alterum viam, illius vno verbo offensus, quod planè aliouersum, quàm acceptum fuerat spectabat: sed à nostro edoctus incallidū dictum ab ira deferbuit. Mira quoque vnus erga nostros obseruantia, stricto mucrone ferebatur in hostem non solitarium, neque ipse singularis; cum subitò reuocatus à nostris illac fortè prægressis, tanquam voce de cælo hausta, pedem sistit, ensē abijcit, ad sacerdotis genua procumbit, pollicitus quidquid iuberet, gnauiter obiturum. Repressa vnus audacia nimio opere cupientis dari sibi cum honesta virgine clandestina synodia, eoque illius fores cum examine armatorum intempesta nocte obsidentis. Nam illi quibus
negotium

negotium curæ esse debebat, admoniti, & tutandæ virgini, & arcendo hosti diligenter excubarunt. Sed & inter moniales virgines dissensionum scintilla, antequam excitaret incendium, consopita: cum enim duæ à cæteris alienæ de vertendo cœnobio cogitarent, & ad id propinquorum ope vterentur; cœpto destiterunt, in pristinam cum alijs gratiam restitutæ. Factum celebre vnius feminæ, quæ primùm exosa adolescentem filio suo iniuriosum, postea salutis suæ consulens, odium ex animo erasit: & nacta tempus dandæ accipiendæque veniæ opportunum, feriam sextam Quadragesimæ, in qua, ut iam dixi, ciuitas effunditur. vniuersa ad lustranda ea loca, in quibus videre sibi videtur expressa Christi vestigia ad supremum supplicium exeuntis: id, inquam, temporis congruum rata, abijcit se ad pedes iuuenis eadem loca collustrantis, precata, ut quam illi veniam libens dabat, eandem ab eo, ob illa, quibus insistebat, Christi vestigia, exoraret. Sed videte factum illiberale, ne dicam inhumanum. homo vecordissimus, & feminæ, & supplici, & ad Christi merita prouocanti alapam infringit adeò violentam, ut sanguine è naribus expulso manum retraxerit cruentatam. Accurrit sacerdos noster qui propè aderat, & commotam feminam confirmat, ut quæ veterem iniuriam patienter remiserat, remittat patientius & recentem. facit illa ex animo, iubetque, ut omnes criminationis tabulæ, quæ iam erant, illico expungantur. Hæc cum indigenis, cum aduenis non minora: quorum paupertati subleuandæ collecti bis centum aurei. At vnus hæreticus ab errorum tenebris laudabiliter emerfit: sexagenarius erat, Scotus genere, opibus copiosus: diuino tamen afflatus instinctu, & patriæ, & familiæ, & opimis facultatibus remisso nuntio, in Lusitaniam contendit:

mox in hoc Collegium, vbi initiamentis fidei probè institutus, meliorem vitam auspicatus est: & cum religio incesleret, Compostellam ad diui Iacobi ædem peregrinandi, collato viatico dimissus. Alter quoque huic congener parem exhibuit in euomenda hæresi, haurienda fide pietatem. Iam verò Angli viceni bini, postquam fidei elementa didicerunt, Ecclesiæ restituti, quorum vnus non multò post, necessarijs Sacramentis expiatus, ad superos, vt manifesta indicia fuerunt, euolauit.

Collegium Conimbricense.

Recruduit pestilentia, quæ superiori anno videbatur extincta. Dilapsi bona ex parte auditores: magistri loco & officio nunquam moti. Duo è nostris, qui ægrotantibus adessent, Collegio sepositi, mortuis fuere subsidio, viuis exemplo. Pestilentia comites inopia ægris depulsa, cibariis ex Collegio in dies singulos viritim distributis. Irruit quoque in domesticos contagium, adeò repentinum, vt non antè præuideretur quam in Collegio fieret celebris Academiae conuentus, thesibus ex tota Theologia defendendis adfuturus: qui subito diremptus indiçtâ causâ, nouitatem perstrinxit; eâ tamen rescitâ & prudētiam nostrorum in tacendo, & charitatem in demittendo commendauit. Nam ex vulgata causa inanis timor ad omnes peruaderet, ex retento confesso lues fortasse ad nonnullos funderetur: non tamen latè ingruit incendium, fratrem vnum corripuit, pepercit cæteris. vtrumque æquè mirum: nam illum cui nulla consuetudo cum externis, securum crederes: hos, quibus familiaris vsus cum ægroto, diceres infectum iri; sed & ille conualuit, & vrbi sanitas restituta, & actio Theologica in frequentia non minor

nori instaurata. Sacerdos tamē decessit vnus mor-
 bo extinctus mitiori, quàm pestis sit, cætera diffi-
 cili ac laborioso. is fuit Pater Gondizalus Dini-
 sius, qui quinquagesimo octauo ætatis anno, tri-
 gesimo septimo Societatis expleto, visus planè est
 virtutis numeros expleuisse; mira vir simplicita-
 te ac pietate ad res diuinas. Cæterorum ad virtu-
 tem studia inualescunt, insita omnium animis re-
 ligio in beatissimum parentem nostrum Ignatium
 indies adolescit; ex quo eius stola à Patre Nostro
 Generali huic Collegio dono data cuius præsen-
 tem vim sentiunt multi; sacerdos vnus planè ex-
 pertus, cui letaliter ægrotanti brachium sic intum-
 uit, vt periculum esset, ne refuso ad caput vene-
 no, aut ad cor sensim permeantē extingueretur;
 sed stola brachio obuoluta tumor emoto pure
 paulatim resedit, vis morbi dolorisque remisit, ac
 tandem valetudo in priorem statum restituta, non
 dubio fuit argumento, ab stola remedium deflu-
 xisse, cui ferendo impares medicorum vires vide-
 bantur. quare venerationis augendæ inclusa est in
 argentum fabre cælatum, & cum ea pariter inserta
 illa de obedientia epistola, quam parens Ignatius
 in hanc prouinciā miserat, & vt in memosynon cari-
 tatis, & adhuc propria illius manu subscriptam
 hoc Collegium conseruabat. quare non immeritò
 visa est ab archiuo ad sacrarium referenda. vtrum-
 que parentis nostri monumentum sub eius anni-
 uersariam celebritatem propositum in sacello ma-
 gnificè exornato festiuissimum declamandi thema
 præbuit domesticis Rhetoricæ auditoribus, cæte-
 ris verò qui metricam artem callent, argumentum
 amplissimum poetandi. Verum externis data ope-
 ra non inutilis; multorum indigentia subuentum;
 occursum odijs: peccandi periculis obuiam itum;
 moribus insignitè improbis consultum; pridie
 Quadra-

Quadragesimæ debacchantium furor coërcitus,
 vicos omnes ciuitatis catechistica pompa obeun-
 te, cum plausu tiliarum, festiuo strepitu cymba-
 lorum, bis millenûm circiter hominum comitatu.
 Qui nobis dant operam in litteris proficiunt & in
 moribus: inter eos vnus est regis Æthiopici filius
 natus maximus & regni hæres. Cuius regnum,
 (Oerio nomen est) in extrema Æthiopia situm ab
 Æquatore ad Aquilonem vergit, centum circiter
 leucas secundum maritimam oram extensum: to-
 tidem fermè anni sunt, postquam Christianæ ve-
 ritatis luce collustratum est, & cum Lusitanis Re-
 gibus sociali fœdere coniunctum. Nunc tamen
 princeps adolescens parentum iussu in Lusitaniam
 conscendit, vt hic litteras disceret ac virtutes, quas
 in patriam referret. Quare à Philippo Rege hono-
 rificè exceptus, & in hac vrbe sustentatus, apud
 nos Grammaticæ incumbit, nihilo ad virtutem mi-
 nus habilis, quàm si in Europæo solo nutritus es-
 set. Plurimi ex longo tempore, nonnulli ex vltima
 memoria vitæ confessione replicarunt. Vnus vel
 alter cubitum discessuri, cum in vitam antea actam
 inquirerent (id enim salubre factu ex nostro con-
 cionatore non ita pridem acceperant) inueniunt
 nescio qua labe sordidatam: negant procrastinan-
 dū: illico ad Collegiū aduolant, expiato animo re-
 uertuntur, securius dormituri. Carceres frequēter
 aditi cum epulo, nostris tunicatis præter omnium
 ora sportulas deferentibus. Qui flagitiosam vitam
 capitali supplicio luerunt, ad bene moriendum
 animati: in his vnus hereticus perfidiæ tam proter-
 uæ, vt viuus in flammis tradendus esset, nisi no-
 strorum cohortatu resipisceret, mitioris leti pœnā
 subiturus. Singulis quarta & sexta ferijs Quadra-
 gesimæ nostrum in templum ab vtraque schola
 concurritur: & ob Christi vapulantis simulacrum
 acriter

acriter vapulant ad nongentos: vbi multos tantus amor melioris vitæ incescit, vt eodem loci ac temporis contractas noxas apud confessarium de-
testentur. Catechismus non sine fructu explicatus in ijs locis ciuitatis, quò maior frequentia audien-
tium incumbit; nostro in templo Dominicis Ad-
uentus ad confertissimum auditorem, non modò
plebis, sed maioris Academia; numerofo concen-
tu fastidium, si quod incidit, per interualla mi-
nuente, ad quem Præsulis iussu totus ex maiori
templo musicorum chorus euocatur. Et nequid
desit auctoritatis actioni puerilibus ingenijs insti-
tutæ, ipse vrbs Antistes, Rector Academia, Prin-
ceps Oerius, virique è religiosis familijs quàm
plurimi sitientes aures afferunt ad audiendum,
animos ad præstandum, quæ audierint paratiores.
Parthenia Congregatio crescit indies Sodalium nu-
mero, & virtutum. Inde multi ad alios, nonnulli ad
nostrum Ordinem aggregati; plures, si vota spe-
ctentur, cooptandi: omnes quintodecimo, non-
nulli octauo quoque die cælesti pane conuiuan-
tur. Quo die triumphus celebratur Christi in cælum
ascendentis, indicta supplicatione pomeridia-
na, frequentes coierunt in sacellum eleganter ex-
positum, & alterno vocum ac neruorum modula-
tu ad pietatem excitati horam integram in stata-
rijs precibus collocarunt. Adhæc initium habuit
hoc anno non minoris vtilitatis Sodalitium ex vr-
banis opificibus conflatum: quod in primo satu
conati sunt opprimere Misericordiæ Sodales, veri-
ti, ne vna florescente, altera exaresceret Congrega-
tio; sed irritò labore tandem cognouerunt nun-
quam germanam pietatem pietati inimicam. Na-
ta igitur est noua Sodalitas tam lætis auspicijs, vt
sub ipsa primordia ducentos quinquaginta alum-
nos complectatur, plures habitura, si candidatis
omnibus

omnibus pateret, quorum magnus numerus, fluentibus vbertim lachrymis obtestantium, vti in hanc arcem recipiantur, intra quam sperant demonum insultus facilè eludendos. Duo inprimis auidi, alter de cuius moribus, alter de cuius natalibus læua suspicatio obsistebat, quo minùs admitterentur. Vterque publica auctoritate conficiunt instrumentum iuratis testibus firmatum, quò se à sinistra fama vitæ & generis eluunt & expurgant, ne aditu Sodalitatis arceantur. Frequens inter eos vsus Sacramentorum, vt sæpe duodeuiginti sacerdotes ab alijs vacui, his satisfacere nequeant confidentibus: quo incredibilis facta est morum instauratio, ludis, iuramentis, inimicitijs in totum abdicatis: & ex patrum moribus familiarum studia ad pietatem reuiuiscunt. Hoc planè mirum, quòd inter tam multos eiusdem conditionis homines, vix inuenias vnum alteri subiratum, vt in hac solum Cõgregatione, nec figulus figulum oderit, nec faber fabrum. Ex vnico exemplo prouum erit cætera intelligere. Erant omnes eligendo Præsidi intenti: vnum ferentem suffragium Præses cessurus eligendo, ponte deturbat. Quo iure? inquit ille. Audit, Quia vnus è Sodalibus fugis alloquium. Fateor, rursus inquit, sed iam consulto confessario, quidquid visum est optimum factu, facio. Denique accepta facultate suffragandi adeò non infensus fuit interpellanti, vt secundum illum ad repetendum munus ferret sententiã. Sed quantum hic nostrorum labor nobis plebem conciliauit, tantum alius, quem iam narro ciuitatem. Exeunte Maio, piratæ maritimam oram Lusitaniæ vellicantes sub auro-ram sereno cælo, tranquillo mari in littus emicant: & in oppidum (Buarco nomen est) in ostio Monde situm procul ab hac vrbe septenas leucas tam repentem faciunt impressionem, vt incauti oppida-

pi non antè euigilarint, quàm strepitu exciti fores
pulsantium: quas cum incogitantes referabant,
hostes irruentes admittebant. Breui facta est ingēs
compilatio, neque pretiosis rebus parcente auari-
tia, neque vilibus barbara diritate: illas ad naues
exportabant, has in plateis, ne cui vsui forent, pro-
tereabant. Quæ iactura ferenda esset si à templo vi-
cinoque cœnobio abstinerent: sed huc etiam co-
rum prolata audacia, quorum ex animis abiecta
religio. Nihil non corradunt ex sacris locis, quod
vellent; nihil quod nollent, non euertunt. Aras ex-
uunt, sacraria denudant, auri & argenti crustas è
pictis tabulis refigunt, Diuorum cælitum religiosa
simulacra illotis manibus diripiunt, trahunt, lace-
rant, consputant; & ne in præsens tantum nocentes
sint, irreligiosis inscriptionibus profanant. Quin
etiam haud scio, an aliquid licentiùs sacram in Eu-
charistiam moliti fuerint: quod cum factu turpis-
simum sit, mihi planè videtur etiam dictu indeco-
rum. Res in vrhem nuntiata ad iustas iras omnes
exciuit; & quæ vna esse debet in rebus nouis con-
stantia, rapiuntur consilia, non quærentur. Postero
die, quàm hæc sunt, vtriusque scholæ auditores
duce Academico Rectore in aciem educti, eunt
composito agmine, hostiles iniurias vltum, aut
maiores impeditum. Comitantur duo è nostris sa-
cerdotes, curandis affectis, integris animandis,
omnium confessionibus audiendis. Et quia re im-
prouisa, periculum erat, ne miles magis libris
quàm armis suetus, prius fame quàm hoste pre-
meretur; liberalis è Collegio suppeditatur anno-
na, vt meritò visus fuerit nostrorum labor, non
minùs corporibus, quàm animis profuisse. Sed &
hostis ubi sentit militem auxilio subeuntem, ne
parta perdat, eadem festinatione, qua venerat, re-
cedit non incruentus, relictis in littore duobus
pueris,

pueris, incautè palantibus, qui Episcopo in famulatum cesserunt, libertate filiorum Dei donandi: dedocentur enim hæreses & rapinas, ad fidem & pietatem informantur, erroribus, quos cum lacte nutricis suxerant, solenni ritu abiuratis. Suus hic locus esto rei miraculo non eximendæ; quam eo libentiùs narro, quòd multorum fidem sacram in Eucharistiam excitavit; quam hæretici hoc anno partim violare factis, partim eleuare dictis ausi sunt. Vir vnus sacerdotio nuper initiatus in quodam vrbis templo primum Deo sacrificium offerebat. calicem haustus, dum trepidantiùs, vt sit ab inexpertis, cum illo ob pectus de more crucem signat; vna vel altera stilla sanguinis ab imo foras exilit, & in primam mappulam Eucharistiæ substerni solitam refunditur, ac fortè ad alteram, quæ subter esse solet loco subtegminis, transmittitur. commouetur interim sacerdos; sed dissimulato casu Sacrum peragit: tunc qui præfuit sacrificanti (erat is illius curiæ præfectus) colligit vtramque mappulam, & reponit in labro infantibus Christiano ritu abluendis, vti postea quantula nota inesset, elueretur. Diuisit itaque post, explicat, inuenit vtramque sanguineis litam guttis; priorem quidem crebrioribus, ac toto albo lintei æquabiliter fufis; posteriorem verò rarioribus, & propter vltimas oras tantùm expressis. Hæret primum animi pendēs; deinde vtrumque linteolum, Eucharisticum abdit in sacrarium; tandem obortis lacrymis ad nos venit, quid agendum in re noua quæsiturus. Sacerdos noster cum illo pariter petit templum, rem expendit, renuntiat dignam esse, quæ ad sacrorum Antistitem referatur. Antistes nostrum in Collegium mappulas censet deportandas: vbi diligenter inspectæ, ac mirabiles planè visæ argentea in capsula asservantur; interim dum in rem

totam

totam altius inquiratur, & veritas posteritate ipsa
valescat. Hæc in vrbe: quæ foris gesta sunt, deinde
cursum. Varia oppida obiere duodeni è nostris.
Confitèrium numerum nemo facilè putarit. Hinc
fiat coniectura, quòd ex vna concione paruo in
oppidulo duodeuiginti inducti sint ad totam vi-
tam confessione reluendam. Multi audita concio-
ne ad eorum, quos læserant, genua prouoluti, er-
rati veniam exorarunt. Vnus alapa in os cæsus non
solum abiecit præcipitem animum ad vindictam;
sed etiam in templo multis spectantibus ad verbe-
rantis pedes accidit, veniam precatus iniuriæ, quæ
prius illum prouocarat. Satores falsorum crimi-
num, segetem, antequam cresceret, eliserunt in se-
mine. Lites in seditiones abituræ, litigantium com-
modo extinctæ. Multi à libidine reuocati. Non-
nulli ab adulterio ad coniugium regressi. Fæmina
quæ salubriter monentem audire noluit, dum vi-
xit; pœnas luit moritura: nam voce interclusa an-
tequam confitetur, supremum expirauit. Multi-
plex superstitio cum religiosa consuetudine com-
mutata. publica in templo verberatio singulis qua-
dragesimæ hebdomadis instituta. Aurei circiter
quadringenti ad veros dominos reuersi. Quidam
qui falsis testibus planum fecerat liberum se ab ære
alieno, soluendo debito in quo erat ipse se sua
sponte damnauit, meliorem vitam orsus à totius
anteactæ confessione. Nonnulli in soluendis deci-
mis negligentes, reddiderunt debitas, reddituri in
posterum quæ deberent. clerici animarum cura-
tores ad Sacramenta ministranda satis instructi:
vni, qui censibus ex Ecclesia simoniacè parta frue-
batur, ita consultum, vt neque rem amitteret, ne-
que conscientiam pessundaret. Aliqui spiritualibus
commentationibus ad meliorem frugem exculi,
Quodam in oppido de Misericordiæ Sodalitio in-
stituendo

stituendo cogitabant incolæ, de euertendo dæmo-
 nes laborabant; sacerdos noster illorum consilia
 promouit, horum inpeditiones difflauit. Alterius
 Sodalitij administratores à nostris impulsî, vt ni-
 mios sumptus in profanis ludicris poni solitos ad
 B. Virginis effigiem, quæ vetustate extabuerat, no-
 uis illustrandam coloribus referrent. At sacellum
 Deiparæ Lapensis, ita vocant, in Lamacensi diœ-
 cesi situm, & ad hoc Collegium spectans augescē-
 te peregrinantium pietate, magis in dies frequen-
 tatur; vbi nouendialia sacra suscipiuntur à multis,
 à pluribus votorum reis dicantur anathemata; ab
 omnibus accepta, Virginis datu, beneficia decan-
 tantur. Eminent vnus pietas, qui cæcus cū esset
 in Algarbiorum regno, videre sibi visus est in som-
 nis B. Virginem adhortantem, vt concederet in
 hanc domum; at negligentius id habenti, seu diffi-
 cultate itineris, seu vanitate insomnij, eadem ite-
 rum species se obiecit, aurem vultit & admonuit
 peregrinationis in hanc ædem suscipiendæ. Igitur
 parendum ratus quaternis lecythis accingitur
 Virginis lampadi instillandis; & hyeme adulta cen-
 tum triginta leucarum facturum iter, proficiscitur.
 In primo Conimbricæ ingressu, vbi se conuallis
 dat, cui nomen Inferno est, à profunda voragine
 in quam dehiscit; fortè vnus è lecythis, rupta zona,
 cui hærebat, per asperum ac decliue dorsum labi-
 tur in subiacentem petram prorsus illæsus. quod
 nemo viantium miraculo non adscripsit. Ad Dei-
 paræ vbi venit, nouēdio peracto, linit oculos hau-
 isto oleo è lucerna Virgini prælucente: quibus illicò
 noua lux suborta, licet primū obscurior homi-
 nes tanquam arbores præsentabat. Agit gratias
 B. Virgini quas debet, de mendicatu suo stipem
 erogat quaternis sacris faciendis, tendit in patriam
 postero anno rediturus, vt beneficium conferri
 cœptum,

ceptum, cumulatius, vt sperat, assequatur. Nunc ad tirocinium, quod Collegio adheret. Auctum est hoc anno sex & viginti nouitiorum ingressu, quorum vnus loco nobilis, fortuna diues, ætate vir, doctrina Põtificij Iuris peritissimus, spe ita plenus, vt ad præclara reipublicæ munera videretur propediem accessurus. Omnes ad Societatis disciplinam egregiè formantur: & tanquam generosæ plantæ à matrice arbore non degeneres cum fructu proueniunt. Nam peregrinatum varia in loca abeuntes, quâ verbo, quâ exemplo cum laboris fructum retulerunt, quo maior ne à veteranis quidem speretur. Plusquam quinquaginta odia altis nixa radicibus extirparunt: alia sic inueterata, vt ex quadragenis annis coaluerint; alia tam intestina, vt in illis euellendis multi multa verba perdidierint. Fuit, qui palàm testaretur nihil sibi gratius, quam si eorum, à quibus discordabat, intima præcordia abederet: alius eò prorupit insanie, vt diceret malle se illicò infernis diris deuoueri, quam cum inimico in gratiam redire: vterque tironum precibus omnino emolliti. Inter fratricidam & vxorem cæsi hominis acris erat dissensio, cui placandæ nulla neque vis, neque auctoritas par fuit: nouitiorum tamen hortatu pacti inter se centum aureorum pretio in mutuam gratiam coierunt. Non minor alijs incidit litigatio, alteri quidem alterum ob fratris necem ad supplicium reposcenti: his quoque nostri nouitij concordiaæ pactores extiterunt. Ventum est quoddam in oppidum, & in vicanos inter se dissidentes inquisitum. duo reperti ex primatibus, qui ex recenti iurgio graues in discordias abierant: scilicet cùm in templo essent leuiter primū velitari, sensim ita excanduerunt, vt quo tempore sacerdos sacram hostiam adorandam efferebat, vnus alteri alapam impegit; hic contrâ percussio-

ri luculentam plagam reposuerit; & nisi multorum interpositu diuellerentur, alterius vterque gladio confossi occubuerint. Huc se nostri tirunculi pacificatum ingerunt, negotium ætate maius, maius viribus aggressi: & multi licet auerterent ab ausu, vti vocabant, temerario, & in irritum planè abitu-ro; tamen cœpta prosequuntur diuina ope, quàm humana fidentiores: vtque res felicius verteret, prius Deo tantisper vacant; inde hausturi vires, quas ætas negabat, negotij tamen difficultas exigebat. Deinde singulos adeunt discordantium, ludibrio semper excepti, sibilo explosi, inorata concordia repulsi. Nihilo tamen secius insistant, nunc fusi in preces, nunc in genua prouoluti; donec paulatim placari se sinunt animi implacabiles, eoque adducti, vt palàm mutuos ruerent in amplexus, testati præteritas iniurias perpetua obliuione in posterum abolendas. Aliorum feruor Lamacensem in urbem aduentantium spectaculo fuit oppidanis: nam primùm urbem ingressi, rectà abeunt ad publicum nosocomium, vbi expurgandis ædibus, componendis toris, fouendis ægrotis diligentem operam præstitere. Deinde cibariorum sportulas ab Episcopo impetratas suis ipsi humeris ad publicam custodiam deportarunt, singulos mortalium, qui ibi detinebantur, & cibo refocillantes, & consilio ad pietatem instruentes. Alij quoddam in oppidum delati, incuria, an infrequentia incolarum, nullo Eucharistiæ præsidio communitum, vnde necesse erat, vt multi passim obirent cælestis viatici expertes; eam mentem iniiciunt oppidanis, vt illico sumptus offerant Eucharistiæ Sodalitio in-eundo, Pontificioque diplomate confirmando.

Collegium Eborense.

Accesserunt ad Societatem sex & viginti, quatuor ad superos exceſſerunt. Vnus domesticis officijs laudabiliter exercitus: alter è nouitiorum numero, qui cùm in lecto decumberet, Societatis vota emiſit, antequam animam, alacrior, vt ſperabat, è religioſa vita initurus ſempiternam. Tertius Pater Petrus Ludouicus, Academiæ Eborēſis Doctor emeritus, Societatis profeſſor obſeruantiffimus, qui totam ferè ætatem collocauit, adoleſcens in literis humanioribus tradendis, vir in duplici Philoſophiæ curriculo obeundo, ſenex in ſtudijs Theologiæ vltra viginti annos inculcandis: doctrinæ cultor ac modeſtiæ ſingularis non minora nobis reliquit ſuarum virtutum, quàm lucubrationum monumenta. Vltimus Pater Ioannes Rabello poſt ætatis annum ſexageſimum, Societatis quadrageſimum quartum, iam inde ab ingreſſu Religionis ſui deſpiciens, & popularis gloriæ proſtigiator, vt vel hoc vnico argumento palàm erit. nam daturus nomen in Societatem, cubicularem lectulum in Collegium deferri iubet, ratus, id omnibus ſolemne eſſe, qui in Societatem cooptantur. increpitus tamen à Rectore, iuſſusque vt ſuis ipſe humeris referret, antequam admitteretur; paret ingenuus adoleſcens, & in morem baiuli ceruice ſubitonus, ac frequentibus vijs domum reportat: aliis ſpectaculo exiſtens, pluribus ludibrio, nonnullis ad rerum humanarum deſpicientiam incitamento. Dum vixit, flagellatione in ſingulos dies vſus eſt, interdum non incruenta: adeò vt illi clàm eripienda forent flagella, aculeatis conſerta hamulis, quibus ſe acrius, quàm ferendo erat, vlcerabat. Animorum ſaluti ita deditus, vt ab informandis

viuis , & à mortuis expiandis nunquam vacaret. Testes sunt innumeræ Sodalitates, quas in ple-
risque oppidis prouinciæ Transtaganæ ad viuo-
rum præsidia, & suffragia mortuorum excitauit;
quæ ita grata exstiterunt parenti & altori suo, vt
illi mortuo plusquam in quindecim locis solamni
ritu parentarint. Moriturus constantiæ exemplo
fuit. nam cum illi crus fœdè extumescens per-
stringendum esset are candenti, cæsimque & pun-
ctim lancinandum, ne herpetis vitium exedentis
in reliquum corpus proserperet; dari sibi postula-
uit in manus Christi morientis simulacrum, ab il-
lius amplexu doloris solatia petiturus: cui affixus
& inharens feni flammæque cruciamenta forti-
ter tolerauit. Caterum ex opera cum externis fru-
ctus constitit. Discipuli non minus virtutibus stu-
dent, quàm literis. Præeunt exemplo Parthenij So-
dales. Collegium conuictorum, cuius nobis in-
cumbit cura, diligenter fungitur munijs pietatis.
Factus ad religiosos Ordines non exiguus iuuenū
accessus, ad conciones præsertim Quadragesimæ
totius ciuitatis incredibilis concursus. Ad Sacra-
menta ritè suscipiēda aliorum pulsa ignauia; alio-
rum alacritas in maius excitata. Magnus numerus
diuerberatium se nostro in templo singulis maio-
ris ieiunij sextis ferijs: sæpe ad plures septingentis
numerati. Capita doctrinæ Christianæ toto anno
vtiliter explicata: sed vltimo die ante quadragen-
arium ieiunium ad frangendos bacchanalium con-
citores vtilissimè reposita in ijs locis, in quibus
maior esse solet tumultuantium procacitas. nam
duplex pompa tota vrbe circumlata, suas quæque
in partes diuersa: in qua sacerdotes nostri signife-
ri, Fratres cum tintinnabulis antambulones gra-
tum ciuibus spectaculum præbuere. Qui publica
custodia detinentur, sapius epulo refecti. Fami-

næ, quæ in lustris impudentiæ diu vixerant, ad
 cœtum earum, quas Conuersas vocât, aggregatæ.
 Virgini præ inopia illocabili centum aureis con-
 sultum. Aliis ad incitas redactis vestis lauta, & qua-
 drageni aurei collecti Excursum Quadragesima in
 conterminos, neque parum fructus ex labore re-
 portatum. Tria præsertim oppida nostris ibi com-
 morantibus ad probitatem instituta. Hæc omni-
 bus communia. Confessiones ex tota vita nō pau-
 cæ, plures ex longo tempore, ex propioribus inter-
 uallis propè innumeræ. Nata in Collegijs diuer-
 berantium se consuetudo, his etiam in oppidis
 plantata fruticatur. Nam inprimis à finitimis locis
 pariter ac distantibus coitur, præit concio, in qua
 Seruatoris nostri memoria cruciatum aliquem
 subeuntis refricatur: sequitur chorus lugubriter
 modulantium: totum deinde fanum verberum
 crepitu resultat. Sed & multi grauium difficultatū
 ambage implicati, nostros vbi consulunt, cōscien-
 tiæ errore liberantur: fenebres pecuniæ veris do-
 minis redhibitæ: pueri suo pte ingenio rudiculi,
 meditamentis fidei instructi: à lasciuis cantilenis
 deterriti, honestiores edocti: iurandi consuetudi-
 ne depulsi; natu maximos, si quos iurare vident,
 modestè increpant: ab illis quando colapho exce-
 pti, contumelia abstinere, obiurgatione non desi-
 stūt. Nunc pauca singularim. Quoddam oppidum
 veluti ciuili bello diductum erat, contentione de
 magistratu eligendo orta inter viros principes;
 quos vulgus secutum in partes abierat, nullo fi-
 ne, vt videbatur, tranquillanda's. sacerdos noster
 adit factionum duces, sectatores alloquitur, om-
 nes ita expugnat, vt palàm in templo perpetuam
 in amicitiam conspirarent: mutuo complexu con-
 cordiæ indice inhærentes. Vir loco nobilis homi-
 nem iniurijs prosciderat, insuper falsi homicidii

apud iudices postulauerat; sed à nostris monitus, & iniuriarum veniam petiit, & ficti criminis cecinit palinodiam. Virgo nobilis cum a patre duriusculè obiurgaretur, domo pedè extulit, nunquam, vt erat animus, reuocatura; persuasum tamen filiæ, vt ad parentem remigraret; parenti ne filiam, quod statuerat, ab aditu arceret. Sed vt multa eiuldem generis conferantur in pauca, vnus conuiciis, alter fustibus, duo luculentis plagis malè accepti; à nostris exorati, vt cum iis, qui offensionem fuerant, redderent in gratiam, & ultione desisterent, quam iure & iniuria machinabantur. Quidam, cui ab alio manus fuerat duobus digitis detruncata, dum sanesceret, odiū in animo cōcoquebat, vt postea auctum expromeret in vindictam; huic sacerdos noster auctor fuit exuēdi iratum animum, ac dexteras cum inimico renouandi. Fæminæ, quæ mariti sui interfectorem violenta luctu, & nescia tolerandi exigebat ad supplicium, persuasum, vt remitteret; sed viduitatem obtendenti & egestatem, collectitia pecunia, quanta satis visa est, consultum. Multi à sceleribus extruendis reuocati. vnus venenum in cyatho diluerat, quo sibi consanguineum tollere decreuerat; sed à propinādo deterritus, vitam animi sibi lucratus est; alteri vitam corporis non ademit. Fæmina de salute sua desperans in præceptis vitiorum ferebatur, necabat infantulos, in pluraque id genus maleficia conspirabat. scilicet contemptu salutis, virtutes contemnuntur. Sed vbi ex nostrorum verbis meliorem animo spem hausit, ad frugem quoque rediit meliorem, & anteaactam vitam innumeris oblitam flagitiis confessione deterisit. Inter coniuges diu dissidentes sublata diuortia. inter famulos ancillasque nobilium virorum licentius communicantes, dirempta contubernia. Quidam ære grauis alieno, vt suis nominibus satisfaceret,

tisfaceret, fecit bonorum suorum auctione. Quo-
 dam in oppido, cum à nostro sacerdote, tum à pri-
 mariis hominibus, ipsoque oppidi summate ciba-
 ria ostiatim emendicata, postero die ad carcerem
 deferenda: vbi omnibus qui in vinculis erant cæ-
 lesti prius conuiuio reſectis, cœna deinde recta li-
 beraliter administrata est. Alio in oppido institu-
 tum erat Sodalitium ad Christi memoriam patien-
 tis quotannis renouandam: quod aliquantulum
 collabi cœptum, visum est hoc anno nostrorum
 industria reuixisse. nam & plures centum quin-
 quaginta aureis ad Sodalitatis cultum erogati, &
 supplicatio indicta, in qua Sodales chlamydati nu-
 dis pedibus ad tercentum, toto oppido mira cum
 specie pietatis circumfuso: vt meritò singuli testa-
 rentur, tantæ religionis spectaculum nunquam si-
 bi eatenus obiectum.

Collegium Portuense.

PAtientiæ seges Collegio nata est, ciuitate in nos
 haud leuiter commota. prima semina, ex qui-
 bus pullulauit, præbuit schola Theologiæ de mo-
 ribus tradendæ, à nostris denuo instituta: cui ciues
 nimium quantum resistere, veriti, ne infusa in vr-
 bem peregrinitas auditorū flagellaret annonam,
 & rem tam publicam quàm priuatam pessum pre-
 meret. & quamuis nostri totius incommodi cau-
 tores se præstiterint: adduci tamen nunquam po-
 tuerunt, vt acquiescerent, etiam ad vim inferendā
 hortati plebem tumultuantem, vt iam non ratione
 agi, sed peruicacia videretur. Quare ne gratiam,
 quam nobis remittebant, malè locando perdere-
 mus, cœpto desistendum fuit, nisi prius ipsi sanio-
 ra respexerint, nobisque ad orsa prosequenda ac-
 cesserint impulsores. Prouehitur igitur inchoatus

labor, omnibus bene fauentibus, gymnasium indies augefcit, & numero auditorum & dignitate, Vnde iam fructus carpti, & maiores carptum iri ſperamus: nam ſi vix natum germinat, adultum iam ac vegetum minimè ſterileſcet. ſed quibus in hoc negotio uſi fuimus aduerſariis, iſdem nobis uſi fuerunt in ſuo negotio adiutoribus, ne illis par reponere videremur. Horum de numero triumui- ri imprimis vrbaui (ſic appello tres illos magiſtra- tus, qui vrbanæ curiæ præſſe ſolent) cùm a Rege compingi in carcerem iuberentur, noſtrum ſe ad patrociniũ receperunt: quod cùm inuenirent paratiſſimum omnia in obſequia caritatis, & ſe pa- rum officioſos nobis fuiſſe arguebant, & nos op- pido quàm ſtudioſos ſui eſſe dilaudabant. Sic alte- rius ciuis gratiam demeruimus, qui à noſtris re- bus cùm eſſet animo alieno, poſtea beneuolentiſſi- mo eſſe cœpit, ubi nouit quantum noſtrorum la- borarit induſtria, vt ſe è cuſtodia, qua tenebatur, eximerent. Ad nouum gymnaſium, nouum acceſ- ſit Sodalitium Parthenium. Sodales ex primo flore nobilitatis collecti, vrbis gubernator, Comites duo, Taroqueniſis, & Penaguieſis, ſenatores Re- gii plerique, ex Canonicorum cœtu qui præcipuis muneribus funguntur. Coëunt omnes ſingulis menſibus in ſacellum, confeſſione imprimis lau- tum peccata ſua, deinde cæleſti pane conuiuatum, ac reliqua Sodalitatis officia perſolutum. vt quiſ- que dignitate princeps eſt, ita facilitate par infi- mis, vt natu maior, ita promptior Virginis ſamu- latu. Sunt, qui ne ſtato ad conueniendũ die defi- derentur, ex villis ab vrbe ſepoſitis quindena & viciená milliaria proficiſcantur. Sed in aliis quo- que labor extitit fructuoſus. Inter tribunum mili- tarem, & magiſtratum vrbanum de ditione con- tentio; inter viros nobiles de re pecuniaria liti- gium;

gium; inter parentes, & eorum filii occiforem de
 puniendâ nece diuturna criminatio; inter alios de
 rebus aliis periculofa diffidia, noſtrorum placata
 monito, decifa arbitrio Nonnulli damnati exilio,
 antequam cederent, apud nos confeſſione eluti, &
 ſibi & rebus ſuis conſuluerunt: quorum vnus ſæ-
 minam, cui diu aſſuerat, duxit vxorem, & ſecum
 pariter in exilium abduxit. Quidam natione An-
 glus, deteſtandæ hæreſis & amplectendæ fidei
 cauſa receſſit a patria, & appulit in hanc urbem, il-
 lius ſemper in tergo hærente hoſte humani gene-
 ris, & ad perfidiam reuocante, adedò importuno,
 vt non modò in animum irreperet latentibus do-
 lis, ſed etiam larualibus formis ſe intruderet in aſpe-
 ctum. Quem ille virovis pugne genere concurren-
 tem planè effugit, imò fugauit, dum ad nos venit
 confeſſionis beneficio contra vim & fraudem dæ-
 monis roborandus. Cæterum catechiſmo probè
 inſtituitur iuuentus: confeſſionum ope multiplex
 collabentium morum inſtauratio: frequentes in
 carceres & noſodochia itiones agris ſolatio eſſe
 ſolent, pauper culis remedio, morituris ſubſidio,
 omnibus ad honeſtiorẽ vitam incitamento. Qui
 ſcrupulis aliſque difficultatibus implicantur, ad
 nos ventitant e longinquo, abeuntque, vt rentur,
 noſtris conſiliis expediti. In his urbanæ curiæ præ-
 feſti, cum in re graui alia aliſ ſentirent, Collegii
 Rectorem optarunt arbitrum, deſinitorem au-
 dierunt.

Collegium Bracharenſe.

F Loret gymnaſium, & auiditati literaturæ ex-
 quat ſtudium pietatis. Ad vtrumque munus Il-
 luſtriſſimo Archipræſule vitur mæcenate, qui
 Collegium cum frequentet, ſcholas aliquando lu-
 ſtrauit

strauit, & magistrorum doctrinam, & disciplinam auditorum admiratus. Sed Calendis Ianuarijs nobiscum conuixit, minùs delectatus epularum lautitia, quàm modestia conuiuiarum, & concione octilingui habita dum pranderetur. Verùm vtriterum ad discipulos, ad Religionem nituntur multi, ad probitatem omnes. Ex illis aprioris admissi cùm in alios Ordines, tum in nostrum: ex his frequens ad Sacramenta concursus. Classès aliquot suapte sponte, an magistrorum ductu, eò conspirarunt, vt singulis mensibus omnes simul ad communicandum coirent: aliis futuræ exemplo, vt idem facerent; sibi inuicem, ne deficerent, hortamento. Catechismus traditus vberi fructu, sed quo die bacchationes feruēt, vberrimo. Vrbe perambulauit compositum agmen ex discipulis in classès tributis, cum insignibus. de more prælatis, & alios quidem à conuiuijs auerit, pompæ sese aggregantes; alios à ludis abstraxit, vltro aleas offerentes, igni tradendas. omnes ad fenestras elicit, spectaculo lætos, fructu recipiendo lætiores. Accessit, quòd multi eo die adeò se non abdiderunt in popinas, vt potius cubitum se contulerint incænati: vt meritò spes fuerit, eos in ieiunio fore sobrios, qui ita sibi in comestationum licentia temperarint. Aliàs quoque tam paruis, quàm grandibus natu, qui catechesi diligentius vacant, præmia diuiduntur, sedulitatis illicia: quorum mirus vsus, non solum ad salutem animi, sed & corporis. Puer, tumori, qui fauces obsederat tam strictim, vt ne spiritum quidem de celo haurire posset; applicata effigie agni celestis, respirare liberiùs cœpit. Alterum è sublimi ruentem eiusdem agni thecula, è collo appensa, in imo collocauit illæsum. Ob hæc maior alacritas contendentium de his piacularibus donis: nam die sacro vndenis Virginum millibus, quæsi-

tum

tum à catechista, quibus quisque votis erga sanctissimas Virgines vteretur, laturus præmium, qui maiora pandisset. alijs alia promentibus, vnus iam erat ex omnibus victor renunciandus; cum matrona assurgit loco in primis nobilis, annis maior septuaginta, illius veteris Annæ, quæ dies noctesque in templo excubabat, sicut cognominis, ita æmula sanctitatis, quæ tot votorum ream se esse dicit in Virginum gratiam, tot preces singulis diebus, seu propè horis funditare, vt omnium punctis & maior exemplo, & dignior præmio videretur. Concionibus fructus respondet. Indicta denuo supplicatio, imago illius in qua Seruator hominum ad moriendum elatus. ad nostrum templum, vnde exeundum erat, ciuitas se tota effudit, & concionem à nostro habitam secutæ lachrymæ auditorum. Ille quoque ritus publicæ in templo verberationis ab alijs Collegiis ad hoc transmissus, mirum quantam ad pietatem exciuerit oppidanos: alios nudis plantis templum ingressos, alios præ foribus templi stratos humi subeuntium pedibus atterendos, plerosque inter verberum sonores, ac desilentium gemitus, vt frugi fierent, animatos. Hinc ad confessiones incredibilis concursus, vt cum assiduitate confessorum certare videretur pietas confitentium. Et vt interim nihil de alijs, vnus tantum confessarius quinos circiter intra dies plusquam ducentis quadraginta confitentibus vacauit. Secuta morum emendatio. Aurei tercentum restituti: dotes virginibus confectæ: nonnulli è vinculis abire iussi: odia inter consanguineos, quo rariora, co acriora extirpata: quatuor ab ipsa gladiatura, in qua iam fuso cruore imbuti erant, ad templum retracti, & multis spectantibus non solum in gratiam reuerterunt, sed etiam animos antea vitæ confessione expiarunt. Varia quoque

quoque oppida concionibus exulta, præsertim Quadragesima. In vno par Sociorū commoratum & peccata euellit, & virtutes inseruit, & ad beneuolentiam erga Societatem omnium animos sic crexit, vt de Collegio extruendo cogitent, & quidquid ad id sumptus necessarium sit, polliceantur. Cæterum res domestica non parum aucta externis præfidiis: bibliotheca quidem librorum numero, qui pluris sint quàm aureis trecētis; sacrum instrumentum iis donis, quæ aureis quingenis denis æstimantur.

Collegium Brigantinum.

Clues erga nos beneuoli, inter se dissidētes. Curatum, vt beneuolentia augesceret, & dissidia tollerentur. Inter principes viros discordia incidit, quam non modicè aluerunt, nescio quæ epigraphæ probrorum plenæ, incertum quo auctore, in publicum elatæ. Res eò venerat, vt iurarent prius vitam, quàm vltionem amissuros. Ergo ad arma vtrinq; ruitur; nec ab illis antè disceditur, quam vni ex primarijs lethale vulnus imponatur. Leuia hæc essent mala, si extrema; sed maiora timebantur, recrudescētib; animis, & vires ad capitalia recolligentibus; nisi tandem felici nostrorum conatu placarentur. Felicius quoque laboratum cum alijs, iras nutrientibus nihilo mitiores, quas non modò vetera iurgia, sed recentes quoque ad arma congressus exasperarant: ducti scilicet in Collegiū, & venia vltro citroque data & accepta fœderati, totum de re pecuniaria litigium ad arbitros retulerunt. Verum discipuli magistris, seu literas doceant, seu virtutes, perinde obsequuntur: Sacramentis obeundis crebri sunt: ludis perniciosi adeò inimici, vt & aleones prodant puniēdos, & quas aleas
vsquam

vsquam reperiunt, gymnasiarcho offerant vltulan-
das. Iam verò puritatis tam acres amatores, vt si
quem deprehendant lutescentem, antequam ma-
lum gliscat, curent ab aliorum consortio exigen-
dum, & tanquam pestem iuventutis deuitandum.
Bacchicis tumultibus coërcendis inuēta ratio pa-
riter utilis & iucunda. Tria in tribus vrbis locis
frequentioribus fixa tabernacula: in quæ agmen
catechisticum ex magistris, discipulis & primori-
bus viris ciuitatis, effulsiq̃ue multitudine conflu-
tum incurreret, dum vrbe vagaretur. In singulis
choragio scenico instructis paulum sistebatur,
dum in vulgus daretur tantulum drama, ad li-
centiam frangendam, & pietatem excitandam ar-
te factum: primo quidem in theatro à pueris ele-
mentarijs; in altero ab Humanitatis professoribus;
in tertio à Rhetorices candidatis; in omnibus tan-
tum leporis visum est inesse, vt quilibet spectan-
tium inimicos sales fastidiret, Corybanticos furo-
res auersaretur, hisce tantum dialogis audiēdis in-
hiaret. In Parthenijs Sodalibus enitet pietas: cuius
singulare specimen cum aliàs sæpe, tum præsertim
eo die, quo illorum vnus decessit, præbuerunt.
nam quidquid Sodalium in vrbe erat, adcurandum
funus conuocatum, & quaternis in morem vespil-
lonum feretrum subeuntibus, reliqui bini anteibāt
longo agmine, multis facibus, composito incessu:
vt meritò spectandi gratia vulgus effunderetur,
multosq̃ue oppidanorum incesseret cupiditas se
Sodalitati aggregandi, tam religiosæ funerum cu-
ratrici. Quadragesima excurritur in vicina loca.
fuit in vno oppido, qui ceteris persuasum veller, ne
concionator nostro è Collegio peteretur; sed cum
ab eo seorsum omnes sentirent, noster accersitus,
tantum operæ collocavit in oppido ad pietatem
excolendo, vt ille met, qui obstiterat, bis apud eum
confessus

confessus palàm testaretur, non aliunde quàm è Societate concionatores in posterum euocandos, seque in ea re dum superesset, non modò curam, sed etiam rem totam libenter positurum. Aliud oppidum nostri multis scelerum maculis elimarunt. Quidam prohibitus sacrilego ad virginem accessu, alter, qui in sacerdotem superbis dictis incurrerat, ne incurreret fustibus, reuocatus. vnus iuri suo renuntiavit, quo alterum facinoris compertum ad supplicium exigebat. sed & qui sclopum ad alterius cadem instruxerat, audita concione infanientem animum abiecit. Denique inter quindenos viros, quos neque propinquitatis iura, neque veteris amicitiae leges, neque multorum hortatus ad pacem trahere potuerunt, nostrorum interposito placata discordia. Multi in hoc oppido, quod duobus regnis finitimum est, hinc inde veritas merces, quando aliter non possent, periurij transmittabant; rari (tantum valuit inueterata consuetudo) periurium lucto posthabendum: ab ea ignoratione depulsi, & à iuramentis fraudeq; deteriti, resipuerunt. Alia quoque cōsuetudo sensim irrepēs in prauum obduruerat, vt pastores, quorum magnus numerus in hoc oppido, festis diebus greges soluerent, & in pascuos agros deducerent sacro inaudito: ea tamen vt sine vlla rei pecuariæ iactura tolleretur, consultum est. Sed ne ipsi pastores, qui in syluis dies solidos vagantur, errent à Christianæ fidei rudimentis, postquam pecus ad caulas cogunt, singulis diebus dubia iam luce ad catechismum audiendum conuocantur. Ferijs tamen sextis cum nox appetit, dato signo ædes deseruntur, ad templum omnes, pars scuticis, nonnulli lorris, alii flagellis armati: vbi concione de Seruatoris cruciatibus primùm exstimulati in se tandem acriter verberare inuehuntur. Inde quidam egressi antequam

quam domum abeant, sacerdotis se ad pedes abijciunt, vbi confessione rite facta maculas ab animo exigunt peccatorum.

Sedes Villaniçosæ.

Villaniçosa oppidum est Transtagantum vberi solo, salubri cælo, Ducum Brigantiæ perantiquum domicilium, vbi hodieque moratur excellentissimus Theodosius alter huius nominis Dux; qui patriæ & auitæ beneuolentiæ erga Societatem heres, diu est, ex quo composuit ad Patrem Nostrum Generalem codicillos, vti sibi liceret suo in oppido colere & fouere Societatem, nunc demum impetrauit. Igitur quaterni missi Professæ domus fundamenta positura, à Duce liberaliter excepti; ab oppidanis incredibili plausu, bonisq; precationibus; à tribus Religiosorum hominum cœnobijs (plura in oppido non sunt) tanta significatione charitatis, vt de nostrorum aduentu palàm gratularentur concioni, vberes ex eo fructus perceptum iri augurati. Itaque recipimur in ædes nobiles, à Duce coëmptas, domestica supellectile instructas, adhærente hortulo laxiores. Fanum item temporarium præparatum, sacro instrumento, quantum satis est, excultum: cui sacrandò inaugurandoq; Serenissima Catharina Ducis mater, Dux ipse, fratresq; germani adfuerunt: res diuina pontificio ritu celebrata; concio habita ab vno è nostris, qualem res & auditor exigebat. Verum ad nostrum victum, cæteraq; præsidia viuendi sumptus quibus opus est, à Duce interim collocantur; certam in singulos annos stipem collaturo, quæ simul cum subsidijs vicanorum, viginti minimum è nostris sustentandis par esse videatur. Sed paupertaris exercendæ grãtia, & instituti Professæ domus obser-

uandi, quothebdomadis à nostris eleëmofyna
 oſtiarim emendicatur. Et iam multorum fauor &
 benignitas in nos pateſcit, ſacram ac domesticam
 ſupelleſtilem, quibus poſſunt muneribus auctan-
 tium. Singularis vnius femina liberalitas, quæ
 huic domui ſatis diuitem ſupelleſtilem legauit:
 quam terni quaterniue alij primores viri ſe imita-
 turos pollicentur. Sub hæc primordia, in moribus
 oppidanorum probè formandis impendio magis
 laboratum, nec ſine fructu operis in vicina oppida
 excuſum.

PROVINCIA TOLETANA.

OMPLEXA eſt Toletana prouin-
 cia in ſeptemdecim domicilijs,
 Socios 519. In Profeſſa domo 47.
 In Collegio Madritano 54. In Cõ-
 plutenſi 93. In Murciano 63. In Do-
 mo probationis Villaregienſi 54. In
 Placentino Collegio 29. In Oropeſano 39. In Oca-
 nienſi 15. In Talabricenſi 12. In Toletano 6. In
 Huetenſi 30. In Conchenſi 10. In Belmontenſi 17.
 In Securitano 14. In Carauacenſi 23. In Almagren-
 ſi reſidentia morantur 8. In domo Probationis Ma-
 dritenſi 4. præter Prouincialem, & eius ſocium.
 Tredecim obiere, in eorum locũ ſuſſecti ſunt 23.

Domus Profeſſa Toletana.

I N hac domo frequentia ciuium ad expianda
 peccata, & ad concionatorem noſtrum audien-
 dum, & ad quæcunque alia miniſteria, maxima,
 iuxta maximam eorum omnium erga noſtram
 Societatem beneuolentiam, præſertim Magiſtra-
 rum,

tuum, & Illustrissimi Cardinalis Toletani Archiepiscopi, qui tum visitationibus, tum opera sua ac subsidio, & nostros afflictos consolatur, & laborantes in vinea Domini iuuat. Multi inter alios, qui inhonesto amore concubinis adhærebant à multis annis, & cum proximorum scandalo, ad meliorem frugem per nostros reducti, in frequenti confessione, ac Sacramenti susceptione perseuerant. Iniuste ablata restituta dominis, ab vno duo millia ducatorum nostrorum operâ soluta. Trium Congregationum operâ ac studio multi & in literis & in virtute proficiunt. multis quoque necessaria tribuuntur. Omnes ferè ex Academia Doctores, Magistri, cæteri que eruditi viri, decimoquinto quoque die domi nostræ congregantur, conferuntque inter sese, vel de quæstione aliqua proposita, ad conscientiam pertinente, vel de loco aliquo difficili Scripturæ. Altera Congregatio 50. habet honoratiores ciues cum nonnullis sacerdotibus hi in curandis infirmis sese exercent, præsertim qui se detegere præ pudore renuunt: ad mille hoc anno curati sunt. Noctu quoque vniuersam discurrunt per ciuitatem, vt si quos inuenerint in periculo constitutos, vel frigoris causa, vel alia quauis, in domum ad id paratam deducant; sicque multis prouisum est, qui sanè periissent. Tertia Congregatio 6. tamen continet, qui satis sunt ad sustentandos 300. pauperes in carcere detentos. Tres missiones factæ multo cum fructu. Duo missi sunt in vrbem Tuxillum, vbi, cum Societas ignota esset, ministeriis nostrorum adeò reformati sunt mores, & in Societatem nostram omnium amor inflammatus, vt Collegiū fundare statuerint. Duo alii vocati ad duo oppida, seditionibus ac litibus multis implicata, & odiis capitalibus; sed paucis diebus Dei gratia tranquilliora reddita omnia,

lites compositz, odia remissa, & pax cum omnium admiratione reddita. Alius finitima oppida peragrans, & multis coactis hinc inde eleēmosynis; multis oppidanis summē indigentibus prouidit necessaria; simulque & eos, & diuites quamplurimos Deo lucratus est.

Complutense Collegium.

E Duplici exercitiorum genere huic Collegio peculiari, vñum est litterarum nostræ Societati consuetarum, Philosophiæ, & Theologiæ: in quibus studiis aded̄ elucet nostrorum diligentia & doctrina, vt aliàs dictum est, vt secundum & scholasticorum, & Doctorum Academiæ opinionem de ipsis conceptam, nullus sit, qui vel nostris non adsit exercitationibus, nullus qui nostros non adeat, in doctrina proficiendi gratia. Auxit opinionem, quod viderint copiosam emblematum, epigrammatum, aliorumque poëseos generum, in omni lingua, varietatem, summaque industria exornatum altare, nostris proximū ædibus, quod nos curauimus erigi & adornari in gratiā Patrum Prædicatorum ordinis sancti Dominici, cum S. Raymundum in Sanctorum canonem ab Ecclesia relatum per vias publicas solemni pompa circumducerent: quod aded̄ præstitit aliis, tum in sacro ornatu, tū in litterario, vt in omni genere litterarum nostris primas deberi, affirmaret omnes. Sed ne summo ac communi applausu nostri fortasse extollerentur, non multò post huiusmodi tentamento probati sunt. Nam Censores fidei, qui Toleti suo inquirendi de rebus fidei munere funguntur, è nostris quatuor ad se accersiri iubent ac comprehendi, Patrem Rectorem, quem in Professā domo nostra detrusum reliquerunt, & duos
Theologiæ

Theologiæ Magistros cū discipulo Thesium quorundam propugnatores; quos in carcerem, liberior tamen coniecerunt. Tumultus varius exortus ubique. scinditur incertum studia in contraria vulgus, etiam doctorum hominum; sed paulò post cognita causa, cū tres quoque Academiæ Doctores, qui Theologiæ cathedras regebant, quorum vnus erat Decanus Theologicæ facultatis, comprehendendi iuberentur; libertas dicendi compressa est. Nihilominus non potuit non nostrorum animos eiusmodi malum excruciare: quamuis Deo fili seipsum consolabantur, considerantes iudicium fidei rectitudinem & iustitiam. Duo tamē præter hæc hunc dolorem lenierunt. Vnum fuit, quòd cum Catholicus Rex Hispaniarum Philippus III. cum vxore sua Margarita Complutum aduentassent, tres tantum dies ibi cōmoraturi, voluerūt consolandi gratia in tempore adeò calamitoso nostrum Collegiū inuisere: quod nulli alij Religioni concessum est. Venerunt igitur, & dum in templū nostrum ingrederentur, tanta humanitate, & vultum hilaritate nos nostraque omnia circumspererunt, vt omnes haberent admirandi occasionem. Fusis de more precibus in domus compluuium ad id omni ornamentorum genere paratum, & diuersis poematibus exstructum ingressi sunt, & vndeque circumducti, vt quæ scripta erant legerēt, vel ab alijs lecta exciperent, & demum ad thronum Regibus compositum confessori accesserunt. Inde facultate ad dicendum concessa, vnus ē nostris Scripturæ sacre Professor, ē suggestu sermonem habuit, quo breuiter, iucundè, & eruditè, & pro Rectorum auditorum captu, illa ex 1. Reg. 2. verba declarauit: *Domini enim sunt cardines terre, & posuit super eos orbem*. Postquam gratias pro beneficio tam singulari Regibus egisset, placuit

adeò & poëmatum inspectorum compositio Regibus, & sacra lectio viris etiã alijs Principibus, qui aderant, vt Rex ipse Patri Prouinciali, dum res nostras illi commendasset, præceperit, vt poëmata omnia ad se deferri iuberet, & Principes nonnulli exemplaria non pauca lectionis sacræ, quam audierant, postulauerint. & Regina ipsa eo ipso die Ducissæ Gaudiæ (id nostris ipsa retulit) summa cū gratulatione dixit, valdè se & festo & sermone habito recreatam. Quæ res effecit, vt omnes, qui ea occasione res nostras non bene successuras sperabant, feliciores futuras existimarent. Alterum quo dolor nostrorum & amicorum lenitus est, illud fuit, quodd fidei Cēsores pro sua rectitudine, è quatuor, quos vt reos comprehenderant, non post multos dies Patrem Rectorem, & primarium Magistrum liberos domum remiserunt; alios verò duos è carcere in Domum Professam deduxerunt, vbi exitum felicem expectarent. deinde & libera ciuitate donarunt. Quod beneficium Societati præstitum quanta cum hilaritate exceperit Tolitana ciuitas, vix dici potest; cū vt nostris gratularetur, Cardinalis & Archiepiscopus Tolitanus D. Bernardus Roxas & Sandoual, non semel nostros inuiserit: cui multū Societas debet ob susceptum modis omnibus pro nobis patrocinium. Sed Complutensis, tum ciuitas, tum Academia suam erga Patres qui liberi remittebantur in suum Collegium, multo excellentius beneuolentiam ostentauit. Decreuerant solemni publicaq; pompa eis obuiam procedere: & quod a nostris, multis modis exquirentes diem & horam, qua ingressuri essent, extorquere non potuerunt; aliquos in viam, tum etiam Madritum præmiserunt, qui de eorum aduentu, & de tempore, quo essent Complutum ingressuri, opportunè referrent. Sed delusi omnes sunt,

sunt, & nostri nocte ineunte, illis nescientibus, domum peruenerunt. Verum illi, quò dolorem lenirent, & lætitiæ suæ aliquod specimen darent, per publicas vrbs plateas & vias gregatim cum facibus, & alijs insignibus discurrerunt, sibi inuicem Patrum libertatem gratulantes. Ciuitas his addidit boum liberas excursiones, & agitationes. his enim maximè populus delectatur recreationibus. Præter hæc Rector Academiae cum suis collegis, Rector quoque ciuitatis, & viri eius præcipui, Religionum Prælati, & Magistri denique omnium ordinum clarissimi, tum ciues, tum Ecclesiæ Collegiatae sacerdotes gratulationis gratia domum frequentarunt, & nostros inuiserunt, modis omnibus amorem, quo Societate prosequuntur, ostentantes. Speramus autem propediẽ fore vt duo alij similiter liberi remittantur; quod cum fiet, quanta celebriori exultatione sint excipiendi, multa signa nobis pollicentur. Ministeria nostra non minori cura, quàm annis aliis exercita sunt. Scholasticorum ciuiumque frequentia aucta, tum ad conciones, cohortationes & exempla, quæ singulis sabbatis Quadragesimæ traduntur, tum ad peccata expianda, ad corporis castigationes & spirituales meditationes; multiq̃ue & nostræ & alijs Religionibus nomen dederunt. Habuit Congregatio Annunciatae plurimos & florentissimos scholasticos, qui nihil non faciunt, vt quæ ad eam spectant opere compleant. Iuvat ad id potissimum Illustrissimus Ducis Gandiæ filius, Toletanus Canonicus, qui eius Congregationis Præfectus est, & cæteris literis, virtute, diligentia exemploque præluceat. Itum est, vt aliàs, ad nosocomia, ad puerorum scholas, ad carcerem, ad Collegia: & variis modis, cohortationibus etiam consuetis, ad meliorem frugem omnes euocati, rudimenta quoque pueris

tradita per vias publicas; quàm vtiliter autem nostri sacerdotes suam operam impenderint animis curandis, ex his paucis facilè colligi potest. Decreuerat coniugatus quidam vxorem adulteram interficere, idque cùm exequi vellet, iamque suis pedibus prouolutam gladio confodere niteretur; illa obnixè rogauit, vt sui fœtusque misereretur, & vel solum tempus concederet ad expiandam cōscientiā. annuit ille, & comitem se præbens adduxit ad vnum è nostris facta confessione confossurus. illa retulit Patri periculum: qui egressus ad virum tanta vi spiritus eum est allocutus, vt persuaserit non solum, vt miseræ parceret, sed vt ipse quoque expurgaret animum. quod & fecit, simul rogans Patrem, vt adulterum adiret, cum eoque ageret, vt vxorem desereret, & ne in huiusmodi occasiones conijceret. obtinuit ille hoc, insuper vt sua crimina aperiret ira vna in causa tres omnino destitutos lucratus Deo est, qui adhuc in bona mente perseuerant. Simile quid accidit feminæ, quæ quòd scholasticum adamasset, à coniuge qui fortè id rescituit, verbo & opere malè vexata, veneno tandem post paucos dies illum enecauit, scholasticumque secuta in hac Academia resedit. sed illa, ad extremum vitæ amico graui morbo deducto; ad vnum è nostris sacerdotem accessit, rem omnem pandēs: qui statim infirmum adiit, cum eoque egit, vt si saluti restitueretur, Religioni cuidam se addiceret, vt femina ipsa id ipsum factum pollicita est. Conualuit adolescens, & Monachus effectus debito satisfecit. id ipsum femina executā est: nam in monasterio monialium Deo famulatur, humilibus addicta officijs. Militi quoque viribus præstanti, & qui apud Belgas multos annos militauerat, & in hanc vrbem venerat, exercitandorum quorundam ludorū gratia; hoc beneficium per vnum è nostris præstitum

præstitum est. Cum ex Equitum ordine quidam multis modis conatus fuisset inimicum interficere, in hunc fortè militem incidit, audacem, & rebus bellicis non parum assuetum, cum eoq̃ue egit, vt ipse aggrediretur facinus, quater centum aureos illi pollicitus, si rem confecisset. atque vt animos adderet, ducentos statim largitus est. Sequenti die miles dum occasionem nancisceretur, in templum nostrum ingressus est, ad audiendum sacrum: eo confecto Patrem offendit sibi multis antè annis familiarissimum, à quo in cubiculum adductus. cumq̃ue inter loquendum ille, nescio qua ratione, cœpisset adedò commoueri ac perturbari, vt Pater id animaduernerit: ille quidem abire tentabat; sed Pater verbis suauioribus, tràquillo vt esset animo, rogabat, atque vt morbum animi patefaceret. fecit ille tandem compulsus, & rem totam manifestauit. Sacerdos, vt rem periculosam, proximo noxiam, & Deo infestam considerauit, quibus potuit rationibus persuasit, vt clausus in cubiculo aliquantulū temporis maneret, vbi librum ad id paratum legeret, & in meditatione mortis, quam illi explicauerat, sese exerceret, dum tauri agitabantur in foro. Mansit ille, & ea meditatione, mutata sententia, Patri redeunti sua aperuit crimina, & euocato ad se Equiti promissum retractauit, ducentosq̃ue aureos restituit: & ei quoque sacerdos persuasit, vt à cœpto desisteret. quod ille pollicitus est. & altero die miles redijt, & sacrosancto Christi corpore refectus, Patri pro tam insigni beneficio gratias egit, & in posterum eius consilium secuturum promisit. Simili beneficio alius affectus est, qui quindecim annos conscientiam non expiauerat, sed in arte furandi vnà cum alijs sese exercuerat, eratq̃ue peritissimus, quòd secum afferret Dæmonem familiarem in vasculo vitreo,

cuius ductum in exquisitis modis subripiendi sequebatur. Hic cum correptus morbo ad extremum fuisset deductus, adeo ut medici de salute desperarent, euocauit eundem sacerdotem ad eluenda peccata. Ante confessionem autem detexit occultum Dæmonem Confessario, qui acceptum vitreum vas, in quo miser conclusus detinebatur, in profundum puteum proiecit: qui domi in separato loco fortè inuentus est, ac statim redijt ad ægrotum, & audiuit eius crimina de superiori vita valdè contriti. Conualuit tamen, & cum Deo satisfacere pro suis sceleribus exoptaret, nosocomio inseruire apud se statuit. Dum in eo ministerio gnauiter sese exercuisset quindecim tantum dies, in priorem morbum recidit: cumque bene ad mortem imminentem sese comparasset, susceptis Sacramentis, obnixè rogauit, ut per literas notum fieret Patri nostro, quo cum prius de expiatione peccatorum egerat, quàm certam spem concepisset de Dei bonitate, quòd eo esset iam iam fruiturus, atque ita dispositus obiit. E numero Collegarum, qui bona valetudine, ut plurimum, fructi sunt, Frater vnus, qui munus obibat ianitoris, è vita decessit, charus omnibus & domesticis & externis, quòd omnibus sese præstaret non beneuolum tantum, sed & in quibus poterat beneficium. Quamobrem ad eius funus cohonestandum præter multos alios, omnes Theologi Collegij alumni, magno eius videndi desiderio, conuenere. Decessit ante hunc Frater Ludouicus de Velasco, qui tres iam annos Theologiæ operam dederat, filius Proregis regni Perùani, Domini Ludouici de Velasco. Elucebant in illo religiosæ virtutes, sed præcipuè charitas & humilitas, quæ omnium amorem erga ipsum conciliabant. Nihil enim, vel asperum, vel difficile Fratrum quilibet ab eo vel leui insinuatione

tionem postulabat, quod statim non præstaret, etiã si non infrequenter salutem noceret. Quapropter necesse fuit, ut illi Pater Rector præciperet, ne quicquam eiusmodi se inscio faceret. In humilibus officijs tam hilaris & frequens erat, ut rustici alicuius potius, quàm Proregis filius esse videretur: quorum occasione, vena in pectore dirupta, cœpit sanguinem expuere. cumque augetetur malum, medicorum consilio missus Madritum est, vbi post multas peritorum consultationes, & remedia adhibita, quæ certam salutem promittebant, in die Palmarum, quo Christus triumphator Hierosolymam ingressus est, & ipse in celestem Ierusalem, uti par est credere, admissus est. In huius locum susceptus est Dominus Martinus de Padilla, filius Attelati Castellæ, 16. annorum adolescens; qui quæ sua modestia, affabilitate, & ingenii acumine omnes huius Academiæ scholasticos mirum in modum deuinxerat. tredecim alios suo exemplo permouit, ut nostræ Societati nomen darent, bona indole, & præstanti ingenio, & magna expectatione adolescentes. Duos annos in sua ille postulatione consumpsit. Nam, etsi non displicebat omnino eiusmodi votum parentibus, cupiebant tamen dilatione certiorum ac firmiter ostendi Dei vocationem. At ille non ferens tam longam procrastinationem, etsi magna cum diligentia à Pædagogo & famulis custodiretur; è conspectu eorum arte quadam sese eripuit, & in agrum egressus cum sibi liberum iter prope noctem patere animaduertit, celeri cursu per devia ad nostrum Collegium peruenit. vbi à Fratribus cum ea exultatione exceptus, qua excipi merebatur ille, qui ut nostris adnumeraretur, suos deseruerat. Ad Patræ Prouincialem, qui tunc fortè domi aderat, deductus, & pedibus eius prouolutus cum lachrymis
admitti

admitti postulabat. ille, ne nimia desolatione premeretur, domi ut maneret, concessit. admitti vero nequaquam voluit, quoadusque eius parentum beneplacitum, quibus multum Societas debet, expectaretur. Illi, ut erant illustrissimi & christianissimi, recognita, etsi in eum oculos coniecerant, ut suam domum & familiam eius excellenti ingenio illustriorem redderent, facultatem cum literis miserunt, christiana refertis pietate: quæ sine lachrymis legi non poterant, in quibus & parentes & avia Comes Buendia, quàm sibi placeret electa Societas inter alias Religiones à filio & nepote pro ea, qua nostram Societatem prosequuntur semper benevolentia, ostenderunt, ac novum militem larga sua benedictione impertierunt. Ita admissus ad tirocinium est, & adhuc cæteris omnibus in religiosis præluet officiis. Evolavit hoc anno ad superos Domina Catharina de Mendosa, quæ una cum Domina Maria amita sua hoc Collegiū fundavit, quarum ossibus templum nostrum non parum cohonestatur. Vixerat in perpetua castitate, & ante duos annos illi adiecerat votum paupertatis & obedientiæ: in quorum observatione ita excellibat, ut si Religiosi multi cum illa conferrètur, inferiores esse meritò putarentur. Adfuerunt ei nostri dum infirmaretur, & cum sacra vñctione ritu Ecclesiæ vngenda esset, obtinuit suis precibus, ut omnes Socij huius Collegij lectū eius circumdarent tanquam matris filij: quorum conspectu ita recreabatur, simulque ad profectiorem se comparabat, ut Duci Infantadiæ fratri suo (qui ad hoc solum venerat è Guadalajara, ut extrema verba è charissima sorore audiret, eiusque decessui adesset) ne verbum quidem vllum fuerit locuta: cum & ipsa ad sacerdotis vngentis orationes & psalmos, expedita voce responderet. Obijt feliciter quemad-

quemadmodum vixerat, eiusque felicitatis specimen aliquod datum omnibus est; decora valde facies mortuæ, qualem nec viua habuerat. Res quidem ipsis etiam medicis visa ultra naturæ vires, quod & ostendit modò exemplar ex eius demortuæ vultu expromptum. Deducta ergo Sociorum humeris ad nostrum templum est, celeberrima pompa, ac per nouem dies iusta illi facta erecto magnifico tumulo, qui variis omnium linguarum compositionibus exornatus est, vt & ipsi templi parietes, quo suum erga venerandam matrem amorem scholastici nostri ostenderunt.

Obiit quoque nostræ Societatis amantissimus Antonius Vasquez, qui in quæstoris munere deseruiuit Regi Philippo II. & vita aulica relicta ad sacerdotiū promotus in hac Academia degere decreuit, præferim vt nostra Societate frueretur, quam semper veneratus est ac dilexit. quod quidem satis ostendit, cum testamento, Collegio Societatis Lucroni, vnde ille erat oriundus, annuos redditus septingentorum aureorum reliquit; & Domui Probationis Complutensi, quam ipse erigendam expectabat, redditus similiter annuos trecentorum aureorum, cum omni domestica supellectile; idcoque in nostro quoque templo sepultus est. Eius permotus exemplo Magister Ioannes Bernardus, Mathematicarum artium publicus Magister, insigni vir virtute, qui & ipse optabat Domum illam Probationis fundari, atque in ea degere ad Societatem admissus, octuaginta aureos singulis annis obuenturos pro sua facultate donauit, plures, si habuisset, donaturus. Quibus redditibus aliisque eleëmofynis propediè expectamus domū extruendam tirocinio Societatis aptam, in ea, quam nobis reliquit Domina Catharina de Mendosa, quam non parum huius Academiae iuuentuti profuturam.

ram, nemo est, qui nō existimet. Quod ad res pertinet domesticas, hoc anno fundamenta iacta sunt templi magnifici, quod omnia huius vrbis templa superaturum putetur. Sacristiæ quoque suppellex aucta cruce argentea ex eleëmofynis affabre facta, quæ sexcentos aureos pendit.

Collegium Madritanum.

IN hoc Collegio ministeria omnia Societatis accuratè exercita sunt, tam cum detentis in carcere, & ijs qui ad suppliciū ducuntur, quàm cum pueris, & infirmis in nosocomijs. Multis etiam feminis, quarū castitas periclitabatur inopiæ causa, nostrorum operâ consultum est. Concionator noster multas Deo lucratus est: nobiles etiam viros, & fæminas illustres, quæ multis scandalo erant, ad meliorem frugem cōuertit: qui exemplo suo, quos prius ad malum induxerant, ad virtutem reuocarunt. Concionatur in amplioribus tēplis, & crebrò in eo monasterio, vbi moratur Imperatricis Mariæ maiestas, quæ eius concionibus valdè delectatur. auditores frequentissimi sunt, quippe qui benevolentissimis auribus eum audiant. Respondet autem fructus labori: siquidem confessarij nostri experti sunt, quàm sint multi, qui Deo inseruire decreuerint, factis prius generalibus confessionibus. Occultrauerat quidam peccatum in confessione per 15. annos: qua occasione frequentissimè dæmon sub variis formis sese illi videndum exhibebat, suadebatque vt spem omnem de salute sua abijceret, vtque arriperet aliquando gladium quo se iugularet, aliquando funem quo se strangularet. Dei inspiratione permotus tandem venit ad vnum è nostris sacerdotem, & de suo statu ratione reddita, generali cōfessione multis cum lachrymis

mis expiauit animum . à Patre institutus, cùm se diuino Christi corpore muniuisset, nunquam amplius illas dæmonis suggestiones expertus est, ac animo tranquillo, & viuidioribus desideriis inseruiendi Deo in cœpta vitæ ratione perseuerat. Erecta est hoc anno cathedra Casuum conscientiæ, vt vocât, quam iam diu fundauerat redditibus quingentorum aureorum Lusitaniæ Princeps Ioanna, Philippi II. Regis soror. Ad lectionem audiendam accedit copiosus numerus sacerdotum, non sine multa utilitate. Edificium scholarum superioribus annis inceptum auctum est, & ex parte absolutum. quatuor enim gymnasia ampla, & accommodata parata sunt, veteribus disiectis angustis & parum aptis. Confecta sunt pendula ornamenta, ad ornandos parietes in solemnioribus festis præcipuæ templi partis, aurea & serica, quæ mille aureis constant ex eleëmofynis collectis.

Collegium Placentinum.

IN hoc Collegio inter omnia ministeria, rite & cum fructu peracta, vt superioribus annis, tris sese offerunt notatu digna. Alterum, quòd cùm Pater è nostris carcere detentos frequenter visitaret, & suâ operâ iuuaret, tam in spiritu, quàm in corpore; nobili viro, qui obfirmato animo statuerat inimicum occidere, à quo verbo fuerat læsus, persuasit, vt mitesceret, & conscientiam elueret, & cum eo qui læserat reconciliaretur: quo facto magnam de Societate concepere existimationem ciues vniuersi. Alterum est, duas factas missiones. Nam in primis Religiosi omnes cuiusdam monasterii non longè ab vrbe siti obnixè postularunt vnum è nostris sacerdotibus ad se mitti, qui ipsos per aliquot dies in meditationibus P. N. Ignatii exerceret.

exerceret. id quod præstitum est, expiatis cōscientiis generali cōfessione tanto cum fructu, vt deinceps in oratione habenda, & in conscientie examine perpetuò seruando non recesserint ab institutione, & modo illis à nostro sacerdote tradito; palàm confitentes opinionem summatam, quam tum de Societate, tum de prædictis meditationibus concepissent. Hac re bene confecta, cœpit Pater in eo monasterio diebus festis concionem habere ad populum, qui conuenerat; cumque concionantis fama ad finitima oppida perueniret, vndique sese inuicem oppidani conuocabant à 20. circiter leucis, & ad idem monasterium confluebant, vbi Dominicis diebus & festis bis, manè ac vespere, concionabatur coram tanta populi frequentia, vt necesse esset, quò ab omnibus audiri posset, pro templi foribus sermonem habere. cumque feriatis etiam diebus permulti conuenerent, semel diebus singulis idem officium præstabat. Vocabatur autem ad finitima oppida, ad quæ cum accedebat, ei oppidani obuiam prodibant, & variis acclamationibus Apostolum, & suarum animarum reformatorem appellantes, excipiebant; & qui duos, aut tres dies sacerdotem habere apud se impetrauerant, feliciter secum actum existimabant. Exceptæ sunt in his oppidis generales confessiones quàm plurimæ magni momenti, & ad hunc vsque diem perseverant rogando, & obsecrando, vt ad se Pater ille remittatur. Itum quoque est ad Batuecas, gentem rusticam, & in casulis habitantem, & Christiana institutione supra modum indigentem; instructi sunt concionibus & exhortationibus, in Christianis rudimentis, tradita forma expiandi animum. Respondit labori fructus: siquidem quàm plurimi generali confessione sua sacerdoti crimina aperuerunt, & ad eò quieto
animo

animo remanserunt, ut postulauerint Patris redditū sæpe sæpius. Tertium, quod adnotari oportet, ad res literarias spectat. Artium liberalium cœptum curriculum procedit cum copioso externorum discipulorum numero, & non inutiliter. Habitus est ab vno è nostris scholasticis actus per diem integrum, cui mane ac vespere adfuit vrbis Episcopus: qui cum reliquis Religiosis, qui ad disputandum accesserant, respondentis ingenio & eruditione recreatus, ac de nostra Societate multa prædicans, regressus est.

Collegium Murcianum.

OMnia ministeria siue ad virtutem, siue ad literas spectantia in hoc Collegio, tam quoad domesticos, quàm quoad externos, eodem modo exercita sunt, quo annis superioribus, & aliqua ex parte fructus auctus est. Siquidē duabus Congregationibus iam diu stabilitis, tertia addita est, tantum sacerdotū; eo præstantior & vtilior, quo præstantiores sunt qui admittuntur, & vtiliores re & exemplo sperantur proximis futuri. Ex scholasticis etiam multi statum Religiosum expetunt, & nonnulli aliis Religionibus addicti sunt; sed doctiores & ingeniosiores in nostram Societatem postulant cooptari; quorum quatuor votis satisfactum: nam plures admittere non licuit. duo in hac Toletana prouincia instituuntur, duo alii, quorum vnus ad gradum magisterii ascenderat, in prouinciam Aragoniæ missi sunt. Frequentes eleëmofynæ, quibus hoc Collegium iuant sua liberalitate ciues, ostendunt quanta beneuolentia nostros prosequantur. Nobilis quædam femina altare capellæ vnus adornauit abaco imaginum, qui ei constitit aureos 60. eadem ipsa pro sua deuotione

alteram capellam instruxit nouo altari, & duodecim Apostolorum vultibus, aliorumque Sanctorum, sumptibus quatercentum aureorum. Alius quidam ad augēdam nostrorum scholasticorum deuotionem, qui æstate solent cum suis præceptoribus extra urbem mitti ad domum ad id paratam in eremo, abacum etiam imaginum construi fecit, quo domus illius capella adornaretur; & aureum vas ad custodiendum corpus Christi Domini centum ac decem aureis.

Collegia Ocaniense & Oropesanum.

Ministeria omnia rite obita in OCANIENSI Collegio. Multi prædicatione permoti, ad faciendas confessiones generales, & quidem necessarias: multi quoque qui grauiter dissidebant recõciliati.

In OROPESANO Collegio nõ modicus decerpitur fructus exemplo, quod proponi solet diebus Quadragesimæ. Vno audito, vir turpi amore multis iam annis deuinctus, non solum ipse eam viuēdi rationem deferere decreuit, sed idem, eodem exemplo illi relato, turpitudinis sociæ feminæ persuasit. Itum est hoc anno ad temperandum æstum in oppidum non longè distitum, Comitatus Oropesani ditioni subiectum; in quo domum concessit nostris scholasticis ad degendum aptam: quorum operâ ita & cohortationibus & exemplis, aliisque Societati consuetis ministeriis excultum est, ut cum domum redirent, flagrantissimum sui desiderium relinquerent.

Collegium Bellomontanum.

Bellomontani ciues, & è vicinis oppidis non pauci nostrorum vsi labore in omni ministeriorum

riorum genere Societati consueto, salutem suam curauerunt. Decessere è vita duo Fratres Coadiutores: quorum vnus post multam ætatem in Societate in humilibus peractam officiis, summa cum simplicitate, & humilitate, felicioram vitam, quã summè optabat, consecutus est. Alter Coadiutor temporalis formatus tanta vi, tamque assidue de Deo, ac de odio peccati, & de rebus aliis ad salutem animæ spectantibus, loquebatur cum obuiis quibusque externis, non idiotis tantum & rusticis, sed cum nobilioribus & literatis, qui eius conuersatione & delectabantur & proficiebant, ut tanquam virum sanctum, & Deo charum cum suspicerent, ex eiusque ore penderent: exegerat 42. annos in Societate infirma semper valetudine, sed non infirma virtute.

Domus Probationis Villaregiensis.

Nostorum Tironum ad profectum ardor mirum in modum accensus est, Patrum tertiar probationis exemplo, qui in humilitate ceterisque spiritualibus exercitiis præluxere. Nec proximorum salus derelicta: illis enim modis Societati consuetis per omnia consultum, & eam ob rem omnium animi præsertim oppidi dominorum plus solito deuincti. Obiit Pater Petrus Sancius, qui è 74. annis quos vixit, 44. in Societate exegit, & extremos 22. in hac Domo procuratoris officio ac confessarii functus est: in quo multum profuit indigentibus, & quoad spiritum, & quoad victum. In proxima ætate, cum calor magis vigeret, optauit obnixè, sese spiritualiter exercere, idque quantis potuit precibus obtinuit à Patre Rectore. Dicebat enim nullam fortasse commodiorem sibi occasionem futuram ante sui decessum. Exercuit

ergo sese tanto cum sui spiritus profectu, ut publicis ac priuatis pœnitentiis, & copiosis lachrymis id ostenderet. Expiavit quoque conscientiam generali totius vitæ confessione quasi certus de futura morte: cumque mense Septembri ex febre tertiana ad extremum deductus, oleo etiam sancto vinctus fuisset, Deo agente conualuit: sed adeò infirma valetudine, ut in ministeriis vix sese posset exercere. Nihilominus contra imbecillitatem corporis animo valens, sacra quotidie facere curabat, & confessiones audire: & in festis natalitiis Christi tam erat sollicitus de salute proximorum, ut, quò opportunè ad eorum confessiones audiendas accederet, cum infirmario contenderet, ut hora aliis consueta eum vocaret. Denique mense Ianuario dolore lateris grauissimo nouè diebus absumptus est magno cum desiderio Christo fruendi. Obiit hora diei 12. & die 22. Ianuarii, ac vespere: omni populo sponte congregato, cum sacerdotibus & oppidi domino, qui eius operis ac voluntati se multum debere fatebantur, sepultus est. Multa virtutum ornamenta in eo splenduerunt: fuit imprimis deditissimus mysteriis vitæ ac passionis Christi Domini, quæ legere, vel audire sine copiosis lachrymis non valebat. solebat dicere nihil sibi fuisse difficilius in Religione, quàm non posse pedibus ire Hierosolymam, & loca illa sancta, in quibus nostræ salutis mysteria peracta, non visitare & adorare. Vnde cum infirmabatur, & iam decessurus rogabat, ut aliquis historiam de passione Christi legeret: quam ille deuotè audiebat, ac ea, quæ magis cordi hærebant, repeti curabat. Charitate in proximos accensus, illis, qui inopia laborabant, tam carcere detentis, quàm in nosocomio infirmis, omnia necessaria per oppidanos alios, quorum ipse confessiones audiebat, prouidebat; horta-

hortabatur ut singuli statutis diebus infirmos adirent, & subsidij quidpiam pro sua quisque facultate deferrent. Atque ad hanc rem corroborandam fundari curavit confraternitatem charitatis, statuta fratribus instituens, quæ ab Episcopo sunt stabilita; adiectis etiam redditibus perpetuis, quos multi, vel testamento, vel alijs modis confraternitati ad egenorum subsidium reliquerunt. Salutem animarum modis omnibus procurabat: nam zelo exardescere non modico. Multos turpi amore implicatos ad honestam vitam reduxit; feminas etiam, victu quaesito, ne inopiæ occasione ad turpitudinem redirent. Ludebat aliquando aleis sacerdos quidam, primarius ac dives, sed qui de corporis fortitudine, magis quam de virtute animi gloriabatur, cum mercatore honesto loco nato: cumque nescio qua de causa, inter ludendum contenderent; Sacerdos mercatori alapam inflixit, copiosa multitudo circumspectante. Iniuria affectus surrexit à mensa, & illico, nullo verbo prolato, etiam si ense succinctus esset, domum suam se contulit; ubi aliquot dies se continuit: sed timebatur machinari malum sacerdoti; ideo multi ad eum accedebant, de reconciliatione agentes. At ille se nihil cum clerico habere respondebat. Quod verbum augebat suspicionem. Pater igitur Petrus Sancius veritus ne suspicionem facinus comprobaret; mercatorem adiit, & rationibus, quibus potuit, hortatus, ut sacerdoti reconciliaretur, tandem Christi contumelijs, iniurijs, opprobrijs & alapis coram propositis, persuasit, ut parceret adeo liberaliter, ut se suaque omnia Patri nostro tradiderit, ac ut modum, quo multitudinis scandalo satisfieri curaret, indixerit. Ille sic omnibus consuluit, ut sacerdotem domi nostræ sacrum facere decreuerit, ac Eucharistia mercatorem amicum factum

cōmunire inspectante populo, qui reconciliatio-
ne summè recreatus, & Deo gratias egit, & Patri
nostro, qui intermedius fuit: ac deinceps se ipsi
familiarissimè vfi, quibus poterant officiis, bene-
uolentiam mutuam ostendebant. Clericus alius
nobilis, diues, ac ex oppidi hominibus honestio-
ribus, sed leniculus, & moribus iuuenilibus, voluit
& ipse vestibus indutus discoloribus, equū ascen-
dere phaleratum, & cum aliis adolescentibus suum
agmen ducere in ludis publicis. Quod facinus
omnes horrebant in Clerico. Et Ioannes Paciecus
dominus oppidi, id agrè ferens, egit cum Clerici
consanguineis, vt eum à cœpto reducerent. qui
cū nihil impetrassent, res ad Patrem Sancium
deducta est. adiit eum, ac multis vltro citroque ra-
tionibus propositis, tandem obtinuit, vt omnino
à proposito desisteret, cum omnium popularium
ac nōbilium virorum gratulatione & gaudio. Post
paucos dies duo alii ex contentione quadam, ita
in se inuicem odio exarserunt, vt armati se ad pu-
gnam pararent, ex qua strages maxima timebatur.
Multi de reconciliatio- ne cum illis egerūt, sed inu-
tiliter. dominus Ioannes Paciecus eripuit arma,
ac domi suæ contineri iussit pro carcere, exilium
comminatus ni desisterent. sed nihil illius mi-
nas curabant. Pater igitur noster Sancius, quò ma-
lis, quæ timebantur, obuiaret, reconciliator acces-
sit. adit vnum ex illis, & vix post multum laborem
permouit ad id, quod Pater decreuisset. Alter resi-
stebat omnino, & dæmonis cuiusdam instar ob-
firmatus negabat amicitiam se initurum. Sed Deus
omnipotens, quò obstinato mederetur, ad mor-
tem deduxit ex graui infirmitate. Tunc Sacerdos
noster illum inuisit, atque de periculo vitæ, corpo-
ris & animi monens, tandem assecutus est, vt sta-
tim reconciliaretur. infirmus autem corde diuini-
tus

tus permotus, misit quemdam, qui alterum ad se adduceret, interimque eius peccata Pater audiuit. confessione peracta; inimicum ingredientem in cubiculum illico ac vidit, sublatiis manibus felicissimum eius aduentum proclamavit, atque illum ita strictè amplexus est multa voluptate suffusus, ut dimoveri nequaquam posset. adeò permoverat clementissimus Deus cor illius. ac intra duos dies, omnibus susceptis Sacramentis decessit è vita; uniuerso populo felicissimum exitum admirante, Deumque collaudante. Quanto cum fructu rem Domini promoueret, & saluti eorum, qui ad se accedebant prospiceret, vel hinc colligi potest. Quidam Societati adeò infensus, ut nullam occasionem prateriret, in qua illi nocere non niteretur; in extremis constitutus hunc Patrem vocauit ad conscientiam expiandam. Confessione facta, expertus summam animi tranquillitatem ex Sacramenti gratia profectam, & Patris beneuolentia; potestati illius omnes suas tradidit facultates, ut eas quoquo vellet modo distribueret. id etiam ut faceret, summis precibus contendit. annuit ille, quò cœptam salutem augeret. Statuit igitur frumentarium publicum depositum, ex quo indigentibus viliori pretio prouideretur, pro cuiusque necessitate, rem quidem populo utilissimam & gratissimam, & quæ quotidie operâ iudicum augetur magis. E reliquis rebus prædium, nostris coniunctum, Societati summa liberalitate donauit, permotus optima, quam de nostris conceperat opinione, ut ipse significauit. Alii non minori utilitati fuit, artificii texturæ artis, inopi quidem, sed qui assiduo labore aureos 600. conquisierat, & humi in loco recondito abdiderat. hic prope mortem Patrem Petrum Sancium vocauit, ac sua crimina ei aperuit. ex confessione tranquillior factus,

ac de Patris sanctitate magna concipiens cum rogauit, vt rem suam in pium aliquod opus distribueret, quo Dei gloria magis augeretur. Eductis in medium aureis, sacerdos noster statuit redditus annuos, quibus oleum coëmeretur lampadi templi, in quod populus conuenit, necessarium. Tum etiam vt quinque sacerdotes, superpelliceis induti Eucharistiam deferentem Parochum comitarentur ad infirmos, singulis quatuor aureis contributis. Qua ex re summa infirmus consolatione lætitiæque affectus obiit, animaduertens rem suam tanto honori sibi futuram, & Deo gloriæ; ac populus exhilaratus est. Hæc pauca habui, quæ breuiter de hoc viro sanctissimo dicerem, multis aliis prætermiſſis, quòd communiora essent, ne è nostra memoria exciderent, qui meruit in libro vitæ scribi. Ad vigesimum quoque Nouembris eiusdem anni euolauit ad superos Frater Dominicus Torrubius Coadiutor temporalis formatus, qui è 42. annis, 19. in Societate transegerat, totos in hac Probationis domo, ei quàm maximè utilis, & exemplo omnibus prælucebat. Fuit enim eius prouidentia & sollicitudo in domesticis rebus curandis (nam erat domus subminister) insignis, & cum magno silètio ac mansuetudine coniuncta. vsque ad admirationem prælucebat in illo charitas, & prudètia in excusandis aliorum defectibus, in suis accusandis humilitas, & patientia in ferendis aliorum conditionibus ad eò diuersis. nullus enim poterat, quo affectu teneretur, percipere, cum æquo omnia sustineret animo. idque singulari quadam mortificatione assecutus est, & sui contemptu, tum etiam assidua cum Deo familiaritate, quæ ei & internam puritatem, & externam tranquillitatem pepererat. Ex assiduo ergo labore, capitis & stomachi dolore laborabat: quam ægritudinem
ita

ita ferebat, vt grauitè doleret, si vel quotidianus labor diminueretur, aut aliquid singulare in victu, vel aliis rebus ad se pertinentibus tribueretur. Vno ante mortem mense, è pectoris compressione cœpit leuiter febricitare, inde quotidiana febris successit cum ardentioribus accessionibus. morbum ille cum solita mansuetudine, patientia & obedientia ferebat, cumque sæpius Eucharistia se muniuisset, vno die ante obitum extremò Sacramentum suscepit, & oleo sanctò perunctus, post tertiam horam vespertinam decessit, ac sequenti die, Virginis Marię præsentationi sacro, funus paratum tanta cum pompa (quòd populus vniuersus cum domino ac Magistratibus non vocatis venissent) vt cum admiratione non pauci animaduuerterint, voluisse Deum humilem domi abditum in morte exaltare. nec defuere, qui ex reliquiis eius vel Rosarium, vel imaginem aliquam, & similia ad suam deuotionem postularent. Missi sunt aliqui ex Patribus ad finitima oppida, & labori fructus respõdebat. duo, quòrum vnus in tertia probatione, alter in secunda, cum quoddam vicinum oppidum ingrederentur, cum despectu suscepti ab oppidanis sunt ridentibus; quòd tunc temporis vellent populum ad confitenda peccata semel in anno ad id tātum assuetum inducere. erat autem mensis Februarius. At hortationibus publicis & priuatis ita permoti sunt omnes, vt subitam mutationem admirarentur: nam à primo mane vsque ad multam noctem in eorum confessionibus audiendis nostri Patres perseuerabant; nec poterant satisfacere salutem perquirentibus. Vniuersus ergo populus sua expiauit peccata, multi generali confessione, lites compositz, inimici conciliati. Spiritus sanctus tanta vi permouebat animos ad eluenda peccata, vt palam affirmarent

oppidani, totas senoctes insomnes transegiſſe in ea cogitatione, ac cordis contritione. Ruſticus confeſſione absoluta dixit vni ex noſtris, ſibi ſoli ac domui ſuæ adueniſſe Patres, quòd præcedenti nocte vxorem iam demortuam ante paucos dies, cuius virtus omnibus conſpicua erat, vidiffet, obnixè Deum deprecantem, multis etiam lachrymis effuſis, vt mitteret aliquos ex Societate in hoc oppidum, vt eius malis mederetur, & præcipuè domus ſuæ. atque ita factum eſt: ſiquidem ille cum vniuerſa familia Deo per confeſſionem reconciliatus. Magna igitur de Patribus ac de Societate noſtra opinio concepta eſt; magnus ex eorum labor fructus ad omnes peruenit. Cùm absoluta miſſione domum noſtri regrederentur, vniuerſus quoque populus comitem ſe præbuit: renuentibus noſtris, ac vale oppidanis dicentibus, cum multis lachrymis, nullum aliud verbum audiebatur, quàm Nedifcedatis à nobis Patres, ne noſtri obliuiſcamini, frequenter ad nos reuertimini. Par fructus ab vno ex his Patribus in alio vicino oppido collectus; vbi & hoc accidit, ad commendationem lectionis librorum ſpiritualium confirmandam. Venit in mentem ruſtico ſimplici, ſed deuoto, & qui Sancti nomine à reliquis colebatur, ſpirituales libros Patris Ludouici Granatenſis emere. & cùm ſuam cogitationem iam executioni mandaret, audiuit vocem omnino perſpicuam accertam huiuſmodi, Ne coëmas hos libros, quoniam & ipſi & Auſtor eorum comburi merentur. Stupefactus ille ac territus ex vocis illius ſonitu vehementi, per nouem & ampliùs meſes ſenſit auditum læſum: ſiquidem intra aures ſtrepitum audire ſibi videbatur, non diſſimilem ab eo, quem edere ſolet molendini rota, cùm vehementius euoluitur. Sed illico vox altera cælitus emiſſa illi ſeſe oppoſuit dicens, Menti-

tur

tur mendacij pater, & veritatis ac totius boni diabolus inimicus: ita corroboratus rusticus suo desiderio satisfecit.

Collegia Securitanum & Conchense.

IN SECVRITANO Collegio se exercuerunt nostri pro more Societatis. Variæ excursions in vicina oppida factæ; multorum confessiones auditæ, diffidentes conciliati, præsertim nobiles quidam multis iam annis inimicitias cum totius populi scandalo exercentes, cum multa exultatione omnium, ipsorumque bono in gratiam rediere.

In CONCHENSI adiuti proximi consuetis ministerijs sedatæ inimiciæ, quæ mala multis minabantur. ab impia cogitatione reuocatus quidam, qui necem viro nobili intentabat; multi quoque medijs Sacramentis ad pietatem adducti. Mira est huius ciuitatis in Societatem affectio, atque adeo nostrorum operâ frequentissimè omnes vtuntur.

Collegium Huetense.

Multi quoque à nostris, qui in Huetenſi Collegio degunt, reconciliati sunt; cumque seditiones timerentur exitiosæ, ob diuersas inter ciues sectas in distribuendis officiis publicis; nostrorum consilio & operâ electio rectè successit, & obuiam itum incommodis, quæ timebantur. Illustrissimus Episcopus Conchensis beneuolentiæ significandæ gratia, nostrum hoc Collegium inuissens, vario Epigrammatum genere quatuor linguis composito exceptus, non sine Illustrissimi multa admiratione & gaudio: qui duos Patres mitti postulauit

in finitimum oppidum, eorum operâ non parum indigens. in eo viginti dierum spatio multos Deo lucrati sunt. vniuersi verò ita ad pietatem accensi, vt magnum sui desiderium apud eos reliquerint.

Collegium Carauacense.

OMnia ministeria rite exercita, vt alijs annis, sed amor & opinio de nostra Societate auge-
tur indies. Honestus quidam ciuis ad Confessâ-
rium suum Patrem nostrum accessit, vt eum de
Deo ac diuinis rebus loquentem audiret: tene-
batur enim maximo desiderio. Cumque sacerdos
noster longa colloctione, vel fatigatus, vel alia
nescio qua de causa discederet; tradidit ciui illi Fra-
tris Ludouici Granatensis librum, quo suppleret
quod deerat. incidit lectio de perferendis aduersi-
tatibus, & de conformanda in eis voluntate nostra
cum diuina. Ea lectione paratus domum redijt, &
in eo ipso die in re sua familiari magna quædam
calamitas accidit. At ille memoria repetens, quæ
legerat, vultu sereno, & animo tranquillo, *Æquum*
est, inquit, vt patienter feramus, & gratanter fla-
gello nos subijciamus à Deo immisso, Domino ac
Patre amantissimo, ad illius gloriam, & nostram
vtilitatem; ita enim legi hodie faciendum in libro
quodam spirituali. Alius quidam, colligendæ mes-
sis causa, in fundo longè ab vrbe posito morabatur.
& cum quadam nocte iaceret in lecto, subito exci-
tatus est, magnis suspirijs, ingentibus gemitibus
cum lachrymis emissis: rogatusque ab altero, qui
in eodem cubiculo iacebat, lachrymarum causam;
respondit, se dolere quòd Deum offendisset: nam
cum inter somniandum sibi videretur confessione
generali conscientiam expiare apud vnum è no-
stris sacerdotem, quem nominauit; ab illo varijs
confi-

considerationibus ad detestationem ac dolorem de peccatis excitatum adeò , vt cor è corpore pro-
filire videretur. quare intellexit se ab Spiritu sancto
artactum, vt peccata relinqueret, ac confessione
generali elueret. Proposuit ille excitatus à somno
id facere, & primo manè cœpit de rebus disponere,
vt quod proposuerat executioni mandaret. Post
duos dies, cum ex vna casa in aliam transiret,
duos habuit obuios inimicos suos , qui geminis
sclopetis illum confecerunt, confessarium postu-
lantem, & nomen IESV inuocantem. Existimatus
est salutem consecutus, quòd ita eum Deus è cæ-
lo duos ante dies præuenisset. Templo aliqua do-
nata ; casula è viridi Damascena tela confecta;
ornamentum è tela argentea aureis sphæruleis di-
stinctum, & multa varietate contextum. Alij ad re-
liquiarum auream construendam thecam ad du-
centos ducatos obtulerunt.

Collegia Talabricense & Toletanum.

Communia ritè peracta , & cum non mediocri
fructu. TALABRICENSE à soluendis redditibus
censuum nonnullorum liberatum; præsertim libe-
ralitate cuiusdam ciuis, qui quater & centum au-
reos ad id donauit.

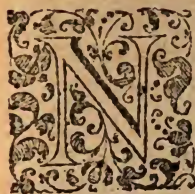
In TOLETANO illud dignum memoratu , quòd
Cardinalis & Archiepiscopus Toletanus pro sum-
ma, quam de Societatis institutione & doctrina
habet opinionem, postulauerit à Patre Prouincia-
li, vt nostri curam susciperent educandi quatuor-
decim adolescentes ex his, qui illi famulantur, in
litteris & virtute: quod vt melius conficeretur, in
domo iuxta nostram conductâ sub sacerdotis, qui
ci

ei est à sacris, cura, qui nostrorum per omnia sequatur ductum, illos habitare constituit; idque quod maiore commendatione dignius est, cum quatuor reliquos sibi domi retineat, qui ei in domesticis inseruiant ministerijs. Cum ergo tam dignæ postulationi acquiescendum esse videretur, suscepta cura est, & opus inchoatum à festo D. Lucæ: atque adedò feliciter succedit, ut multa gratitudinis signa dederit, multa beneuolentia erga nostros sit Illustrissimus Cardinalis.

Residentia Almagrensis.

EX Almagrensi residentia frequentes fiunt ad circumuicina oppida, eaque copiosa ciuibus, excursiones, magno excurrentium labore; sed magno respondente fructu leuior fit. Magnus est huius vrbs, omniumque populorum, ad quos nostri mittuntur, in nostram Societatem amor, magna & singularis nostrorum ministeriorum æstimatio, ideoque vndique nostri vocantur ad concionandum: & in oppidis, in quibus morantur, magnus & copiosus fructus collectus est. Nam multi qui animo dissidebant, in gratiam & amicitiam rediere: multi à concubinato, scandalosa viuendi ratione ad meliorem deducti; plerique totius antea vitæ sordes eluere. factæ restitutiones. omnium voluntates & animi in nostræ Societatis amorem allekti, omnes denique in frequenti confessionis & sacræ communionis vsu confirmati.

PROVINCIA ARAGONIÆ.

Vnerauimus hoc anno capita Sociorum triginta supra trecēta, domiciliis distributa duodecim. In Domo Professa Valentina 40. In Collegio Valentino 36. Gandię 26. Cæsaraugustæ 46. Bilbili 20. Turiasone 16. Barcinone 26. Tarracone 46. Gerundæ 30. In Vrgellenſi Collegio 10. In Perpinianenſi reſidentia 6. In Balearico Collegio 26. In Societatem adlecti 32. In cæleſtem ſocietatem dimiſſi, vti conſidimus 9. ex iis vnus Frater Coadiutor, reliqui ſacerdotes.

Domus Professa Valentina.

HÆc domus vt cæterarum princeps, ſic fructu cæteris præſtantior. Tribus bacchanalibus diebus de more templum pretioſo peristromate, luminibus, imaginibus, floribus adornatur, Euchariſtia ſacroſancta pateſcit: ſuaues aſſantur odores: dulcis harmonia tum vocum, tum inſtrumentorum auditur: manè ac veſpere conciones temporì congruentes habentur. Hæc omnia tantam populi frequentiam adlexerunt, quantam templum per amplum quidem capere non poſſet. Et verò quàm plurimi non ſolum ſpectatores aut auditores acceſſerunt, ſed cæleſtium epularum in Euchariſtia conuiuæ. vnde non pauca, neque leuia per id tempus impedita peccata. Adiuti, vt noſtra fert conſuetudo, illi, quos carnifex agit ad patibulum. Ex iis Mahometani duo, eorum qui in hoc regno ſacro baptiſmate abluti fuere: in carcere dum vincti tenentur, duo è noſtris ſacerdotes vocantur in extremo

tremo vitæ articulo extremam salutis operam illis adlaturi. Peruenitur ad carcerem: ex alijs fontibus intelligunt, illorum alterum iuniorem Christianè mori velle; alterum senem in Mahometana secta pertinaciter animum obdurasse contra Sacramenta ad mortem impiam. Proinde monent, ne oleum simul & operam perdant. è nostris nihilominus alter iunioris curâ suscipit, senioris alter. ille totius vitæ crimina per confessionem expiauit: quique cum ad supplicium duceretur, ita Christi effigiem è cruce pendentis, quam manibus ferebat, osculabatur, vt suæ salutis æternæ signa non vulgaria omnibus relinqueret. Is iam egressurus carcere nostrum sacerdotem sic alloquitur: Nónne verum, Pater, secundùm Deum nihil altius esse, præstantius, & illustrius nihil sanctissima matre suæ? cui Pater: Tam hoc verum, quàm quod verissimum. Si Deipara igitur Virgo, respondet ille, adeò clementia ac pietate excellit, cur me ex Mauritania in hunc attulit locum, si in eo mortem iudicio miserrimè subiturus eram? Cum enim ego Argentiæ, quò traieceram, versarer, illa nobilissima & honestissima matronæ speciem præ se ferens, illi imagini quam simillima (digito signauit quandam quæ pendebat in carcere) illa inquam mihi apparuit, & sicut mater filiolum, sic ea suis me vlnis attollens in hanc Christianorum detulit prouinciam & Alonem iuxta reliquit. Sacerdos noster mirari & monere, videret ne fortè illa inter dormiendum per somnium, sibi videre visus esset. Ille iterum & læpius adseuerat, rem ita habere. Tum Pater diuino adspirante numine facilè persuadet, præclariùs cum illo agi atque feliciùs, qui pœnar. in hac vita suslineat temporalem vt in alia effugiat sempiternam. Illud etiam addit, in Africa si obiisset, fide eiusque ministris destitutus, æterno sine dubio supplicio

upplicio fuisse condemnatum. quibus omnibus non parum recreatus mortem sustinuit libentissimus. Senex verò Mahometanus ita obsenuerat, & callos pertinaciter obdlexerat in sua perniciosa secta, vt nullis vel firmissimis argumētis adduci posset vt ad sanio rem mentem rediret: iubetur trahi ad eum locum, in quo non christianè morientes viui lapidum imbribus obruuntur. sed nostri à magistratu impetrant, ne in eum locum deducatur, ita disponente Domino suauiter omnia, qui in via repentè sic illius animum immutauit, vt quamdam ingressus domum totius vitæ crimina lachrymis & confessione deleuerit. Denique ad patibulum vbi peruenit, supplex & lachrymans à Deo & hominibus pertinaciæ & obdurati animi veniam petit: sic Omnipotentis digito in alterum mutatus hominem Christianus moritur, & spem certam salutis omnibus relinquit. Mahometanus alter morte mulctandus, non minùs pertinaciter, quàm præteritus in Mahometi secta animum obdurauerat. mittitur vnus è nostris ad eum ad nostram fidem si possit; reuocandum sed nihil ab animo obstinato potuit obtinere. Tunc noster videns omnes suos conatus irritos, illius animæ superno inflammatus zelo in genia procumbit, Mauri pedes lachrymis erumpētibus madefactos osculatur. hinc Maurus tali subinissione perterritus, manus item Patris deosculatur, ceteris fontibus præ gaudio mirantibus. Tunc Pater in effigiem Redemptoris nostri quæ è ligno pendebat obtutum defigens, lachrymis obortis exclamauit: Sic ne, sic humani generis Seruator atque Redemptor Christe patieris istius miseram animam tuo pretioso sanguine redemptam infeliciter perire, & in æternum rapi interitum? postea cum Mauro consideret, & quibuscumque potest rationibus persuadet, vt ad Catho-

licam fidem rediens peccata per confessionem abluat. Respondet ille Christianum se mori velle, & Christianam fidem ac legem profiteri; confessione verò peccatorum se non egere, qui iam omnia Parocho suo patefecisset: tunc noui nihil memoriam occurrere. Itaque neque minis, neque precibus quidquam ab eo impetratum. Ad extremum ducitur, patibuli scalas ascendit, lapides instar imbrium in eum mittuntur. hinc periculum fecit cautum, & dolor mentis oculos aperuit, & quod Patris preces non potuere, puerorum lapides impetrarunt. genua, ut potest, flectit, pollicibus crucem exprimit, eandemque osculatur. mirum dictu, repente lapidum imbres, qui undique in eum iaciebantur, cessant. descendit per scalas Maurus Christianè se mori velle clamans. præstò adest ei noster sacerdos. ille totius vitæ criminum à Deo & hominibus veniam lacrymis petere, Christianam fidem amplecti, ac publicè profiteri, Mahometanam superstitionem detestari. Denique sic insigniter diuinitus est immutatus ad pœnam illam exorandam pro suis peccatis, ad laqueum pro monili ducendum, ad crucem deosculandam, ut factum illud eo commemoratione & memoria dignius extiterit, quo magis omnes iam de illius salute desperauerant. Domi auditæ confessiones. frequentissimè itum ad carceres, ad xenodochia: in quibus de diuinis rebus habitæ adhortationes, pauperum & ægrotantium miseria solatio, consilio, eleëmofynis, ope subleuata. Foris excursions factæ in vicinos pagos. duo sacerdotes ad duo oppida missi, in quibus sexcenti supra mille numerantur homines, qui sacram Eucharistiam sumere consueverunt: ex iis mille & quingenti falsi crimina, & multi totius vitæ. In altero istorum oppidorum, noster aduentus, ut assolet, initio non admodum gratus.

gratus, in fine populi totius gratiarum actione ex
ingenti animorum utilitate orta gratissimus exti-
tit. Excursio alia in aliud oppidum facta: quod
Patrum alter licet recuperandæ valetudinis gra-
tia petiisset; nihilominus tradenda Christia-
na scientia, docenda virtute, vitiis dedocendis,
obita solita missionum munera, solitiq̃ue labores
consecuti sunt Dei clementia fructum non pœni-
tendum. Redintegrata pax inter aliquot, qui infe-
stis inter se odiis non ancipites modò tenebant
oppidanorum animos, sed propè distractos, ita vò
quoddam ciuile bellum expectaretur alterius par-
tis interhecie finieudũ. Virginis pudicitia, quæ
valdè periclitabatur; nostrorum operâ nunc & in
posterum remansit illæsa, siquidem virgo virgi-
num cœnobio se abdidit. Præcipuus in hac domo
fructus extitit in Quadragesima, in qua habitæ cõ-
ciones à tribus è nostris, in aula regia ad Prore-
gem, eiusq̃ue consiliarios, in præcipua huius vrbs
parœcia, in nostro templo magno ciuium applau-
su, non minori fructu. Ædes nostræ frequentatæ
ab omni nobilitate, conciliati filij parentibus, e-
uulsa odia inueterata, factæ restitutiones æris a-
lieni famæq̃ue. Multi denique à flagitiosa vita at-
que à vitiis abducti, confessionibus audiendis, ex-
plicando catechismo, monendo, hortando ver-
bis, &, quod caput est, exemplo. Et quoniam hæc
domus magis de proximorum commodis, quàm
de suis cogitauit, diuinâ clementia ac liberalitate,
per ciues in temporalibus nobis subuentum est
adeò munificè, vt occasionem occuparint vltro
de nobis bene merendi.

Collegium Valentinum.

IN Valentino Collegio præceptores quatuor Theologiam docent: duo Scholasticam, Moralem alius, alius denique sacram Scripturam. nostri auditores in litterarum ac virtutum studia pari ardore mentis incumbunt. Illud testantur disputationes tam priuatim, quàm publicè frequenter habitæ: hoc ardor & omnium studium ad pietatem atque virtutem. Ex ijs sacerdos vnus & fratres duo cum Patre Nostro Generali sæpiùs per litteras egerant, ad Indos eorum saluti procurandæ vt mitterentur. haud dici potest quàm alacriter nuncium facultatis obtentæ, & profectionis suæ audierint omnes, quàmque libenter & auidè obortis præ gaudio lacrymis tam longo, difficili ac periculoso itineri se commiserint, promptæ obedientiæ & ardoris quo flagrant salutis animorum signa præbentes manifesta. Sodalitas Parthenia magnos hoc anno fecit progressus: ex ea quinque in alios Religiosorū Ordines adscripti, in nostram Societatem vnus: nec desunt exercitationes litterariæ, quas plures Doctores ex ijs, qui Philosophiam ac Theologiam in Academia publicè docent, sua præsentia & argumētis ornant. Solemni Quadragesimæ ieiunio ter in hebdomada, reliquo anno bis, diuerberationes corporis ab Ecclesiastico laicoque ordine magna cum frequentia sponte susceptæ: quibus semper exemplum è Sanctorum historia exponitur. Catechismus pluribus in vrbe locis, & in vicino pago non sine fructu expositus Omnibus diebus festis itum ad nosodochium. Quidam ex religiosa familia sui facultate Superioris totius vitæ crimina generali confessione expiaturus ad nostrum Collegiū accessit. Is adhuc laicus cū esset,

de

de more habebat omnes Religiosos viros hospitio excipere. Fortè quadam die in senem talari indutum veste, oblonga barba, aspectu ipso venerabilem, modestū (Macarium alterum, aut Paphnutium crederes) stipem corrogantem incidit in platea. De more illum domum adducit suam, prandioque adposito, orat ut benedicat. ille ea, quam præ se ferebat animi submissione & modestia, se perhibet indignum, qui hoc præstet; sine benedictione cibum sumit. inter prandēdum varij commisti sermones. hospes interim hospiti monacho sua aperit desideria, quibus indies accendebatur magis ad deserendum mundum, & se totum Deo mancipandum. conscientia suæ rationem tamquam spiritali Patri reddit, & illud præsertim addit, se Confessionis & Eucharistiæ Sacramentis frequenti usurpatione uti, quæ viderat à Patribus Societatis Iesu fuisse valdè commendata: quibus re ipsa & experimento certissimo compererat ad comprimenda vitia, virtutes assequendas iuvari se non parum. Tunc monachus longo sermone ducto, frequentem Sacramentorum vsum dissuadere, illud præsertim ne Patribus Societatis vniquam ad confitendum vteretur. quippe qui arctam iam satis & onerosam viam quæ ducit ad cælum, noua onera confitentibus imponentes, arctiorem & molestiorem redderent. Hæc & alia sub prandium dum euomit senex, aspectu suo horribili tantum metum & stuporem hospiti iniicit, vix ut apud se esse videretur; adeò ut crines præ timore erigerentur. Sic magno strepitu, & fetore teterrimo euauit ille: quibus omnibus facilè sibi persuasit, hospitio se accepisse caco-dæmonem, qui aliquando in Angelum se transfiguratur lucis. Hinc mirè auctum desiderium nostris sacerdotibus deinceps crimina aperiēdi, vbicumque illi sese offert occasio, pro certo habens, eo

præclarius secum actum ini, quo molestius id dæmon ferat. Sacra supellex aucta quatuor sericis casulis, sex item sericis antependiis, quibus altaria adornantur. In villa extructum triclinium & sacellum satis amplum D. Michaëli sacrum: adificata etiam hoc anno pars altera domus rusticanae, in qua famuli commodè degere possunt, qui antea magno nostrorum, qui ibi commorantur incommodo, intra nostros priuatos patietes degebant.

Collegium CaesarAugustanum.

HAbuit hoc Collegium maiore anni parte Socios octo & quadraginta: sacerdotes nempe octodecim, scholasticos decem & quatuor, reliquos verò Coadiutores. E vita exceſſerunt probata virtutis duo: alter P. Didacus Morales, natione Valentinus, patria verò Setauensis, ac quatuor votorum Professus: alter P. Petrus Castillo, qui cum viuus Dei iudiciū maximè exhorresceret, pacatissima morte decessit. Adgregati in Societatem scholares septem, & Coadiutores tres. Sociorum non domi solum probata est virtus, & ardor spiritus, sed ad alienas etiam vtilitates emanauit, tum concionibus habitis nostio in templo, & reliquis vrbis, tum hortationibus in custodiis publicis, & in platea octauo quoque die post Catechisinum exhibitis. Quadagesimali tempore eodem quo aliàs ritu, fit, sed maiori concursu flagellatio. Præter confessiones reperitas vniuersæ vitæ, quas vnus è nostris plus minúsue centum excepit, communionum & confessionum fructum ostendent hæc pauca de multris. Femina profusioris vitæ confessione apud quendam nostrum peracta, eiusdem cura & monitis se se infamiae exemit, & peccandi licentiæ, fuitque
cum

cum honesto viro coniuncta. Vtroque orbæ parente sorores duæ honestæ, ex nostri sacerdotis consilio, & post varia experimenta renunciarunt sæculo: nunc verò non sine monialium & populi exemplo maximo perseverant. Pius quidam vir ex iis qui nostrum frequentant Collegium quadam extraordinaria accessit hora & die ut animum expiaret sacerdoti, qui obuiis pressus negotiis cum iam confessionem in alium diem differri monuisset; ecce è vestigio diuinitus mutato consilio, audiuit confitentem insolito prorsus pietatis & doloris sensu. Tunc is inuiso prius augusto sacello, in quo Beata Dei mater supra sacram columnam colitur domum regressus, eo interuallo quo vix Symbolum recitares, Iesum intermorta voce appellans, expirauit. Factæ sunt excursiones quatuor, & plurimi fructus hoc esto argumentum, quòd præter innumeras confessiones tum ordinarias, tum vniuersæ vitæ, quas ob pietatem viuentes confecere, auditi sunt plurimi, quibus necessum fuit patrata in Deum crimina per annos sex, octo, sexdecim, octodecim, vigintiocto & triginta reperere. Recisæ multorum inimiciæ, obuiam itum inueteratæ per viginti annos inter patrem filiamque discordiæ. Virginis Matris Sodalitia quatuor pietatis muneribus claruerunt. Principum virorum Congregatio collatitia pecunia non paucos carcere liberauit. Prælectione Theologiæ moralis aut Casuum frequenter externi scholastici eo concursu & plausu, cui parem in Academia ex Doctoribus nullus hætenus habuit Munificentiæ & pietas aliquorum auxit maximè templi ornamentum, duabus ianuis ad vtrumque latus aræ maximè affabrè structis, quæ centum quinquaginta aureis æstimantur.

Collegium Turiasonense.

H Abuit hoc Collegium diu hoc annó decem & quatuor Socios: alit nunc nouemdecim, septem scilicet sacerdotes, totidem scholasticos, & Coadiutores quinque. Omnium ferè virtus elinata varijs ægitudinibus magis inclaruit. tribus Grammatices præceptoribus additus quartus: qui orfus est hoc anno Philosophiæ curriculum discipulorum numero non cōtemnendo. Primam prælectionē Canonorum Collegium, & magistratus cum reliqua nobilitate sua præsentia illustrare voluerūt, affixaque ad augēdam celebritatem poemata omnis generis, & reliquus apparatus non parua fuit omnibus voluptati. Magnam omnium in hac ciuitate erga B. Parentem Nostrium Ignarium pietatem præter alia ostendunt plura, quæ in memoriam beneficiorum ab eo acceptorum offerūtur, tum cerea, tum argentea donaria. fouetur indies hæc pietas nouis miraculis, quæ fide publica stabiliri curamus. Externi auditores dederunt specimen eloquentiæ & ingenij, tum recitata parænesi de B. P. N. Ignatij laudibus, tum carminibus varijs, & hieroglyphici propositi explanatione non sine præmijs, & lætitia Episcopi & ciuitatis. Venio ad huius anni messem fructusque perceptos ex concionibus, quas in Aduētu, Quadragesima, & alias habet nostri non sine plausu. De confessione noster sacerdos cum aliquot in concionibus egisset, plurimi haud inoffensæ famæ labes animi, quas in antea cta vita collegerant, expiarunt insigni omnium exemplo. Multum præterea fraudatæ pecuniæ restitutum; sublata discordiæ; multorum inopiæ subuentum; occursum frequenter carcere occlusis, & in valetudinario iacentibus auxilio, consilio, solatio.

Con

Confessio & communio in æde nostra vt plurimum frequens est: at celebrioribus festis Christi & B. Virginis tanta est confitentium vis, vt sacerdotes nostri septem vix queant omnibus satisfacere. Animaduersum est festis Paschalibus, in hoc vno Collegio ad satisfaciendum Ecclesiæ præcepto plusquam mille & tercentum capita confessione animos eluisse. In Quadragesimalibus hebdomadis ter, in reliquis totius anni semel fit diuerberatio ritu solito. eodem ieiunij solemnis tempore bis in hebdomade, in xenodochij templo exemplum plenius enarratur: ex quo plures pleniorẽ se se fructum reportare adfirmat quàm ex pluribus alijs concionibus. Exercitijs spiritualibus exculti sacerdotes septem: ex quibus vnus eodem quo egressus est die pauperibus debitoribus quos commodaue- rat plusquam quinquaginta aureos, redditus & pignoribus, indulgit. Maurus quidam Argeritanus voto baptismi huc fortè peruenerat. Catechismum à nostris edoctus, eorundem monitu adiit vrbis Antistitẽ, qui eum Dominica (quæ ab albis Catechumenis nomen habet) sacro abluit fonte baptismatis, spectante & laudante ciuitate vniuersa. Audiuit quidam è nostris iubilei cuiusdam tempore totius vitæ prauæ acta confitentes moniales, quæ sub Episcopi cura sunt, eiusdem rogatu: & eluxit nouus in illis spiritus ardorq̃ue perfectionis monasticæ. Vtraque Congregatio de more in dies magis efflorescit: quæ ex scholasticis coalescit, peperit aliquos alijs Religionibus, Societati duos bonæ spei adolescentes. Celebrabant Sodales intra priuatos parietes dies Annunciatae Virgini sacros, dialogo de eo mysterio composito. Id subodoratus Episcopus, alijs grauioribus stipatus viris, repente interfuit, laudauitq̃ue tum grauitatem dialogi, tum venustam recitatum actionem. Altera Congregatio

aucta est reipublicæ prætor (Iustitiam vulgus
 vocat) & quatuor iuratis Patribus in eam adgre-
 gatis. Vltimus dies bacchanalium fuit in nostro
 templo publicè exposita Eucharistia multo carmi-
 ne, concentu, concione, & supplici oratione con-
 celebris : quo, mirum, quàm est frenata præceps
 & effrenis vulgi licentia. Scholastici Sodales aquis
 pluuiis deficientibus ad proxima vrbi pia sacella
 supplicationes inierunt, recitantes Dei matris &
 Sanctorum litanias. Secuti horum exemplum alte-
 rius Congregationis socij, qui eodem ordine par-
 titis & compositis agminibus, nunc orantes, nunc
 litanias concinentes, pia etiam loca leucam & plus
 ab vrbe distantia inuiferunt, ibique peracto sacro
 altaris mysterio, cælesti refecti pane regrediebantur.
 Vidit vniuersa ciuitas factum laudauitque, &
 adprobauit Deus misso de cælo imbre largissimo
 & opportuno. Et vt raceam excursions ad vicinos
 pagos, illæ tamen factæ ad duo Castellæ insignia
 oppida huic Episcopatu subiecta, non videntur
 omnino subticendæ. In altero concionatus est no-
 ster sacerdos Quadragesima maximo cōcursu, ad-
 probatione & fructu, decisa odia, leuatæ multo-
 rum conscientiæ graui opere peccatorum. Cate-
 chismum & pueri & viri alacres frequentabant.
 Tribus diebus in hebdomade exemplo prius pro-
 posito diuerberabat se tanta hominum multitudo,
 vt multi rempli satis ampli angustijs arcerentur.
 Ex his de reliquis coniectura fiat. Diebus solemni-
 bus Pentecostes adiit alterum oppidum iussu Epi-
 scopi idem sacerdos : cui etsi euincendæ primum
 fuerint difficultates aliquæ, mox tamen omnes
 concionibus & catechismo cum voluptate &
 fructu interfuerunt. absoluti plurimi: amicitia stabi-
 litæ; aliaque similia vulgaria quidem nobis &
 contrita, sed Deo congratissima.

Collegium Barcinonense.

EXclusis hospitibus confluentibus vndique ad hanc ciuitatem, qua iter ad Italiam Galliasque, Collegio non exclusis, numerantur Socij triginta duo: sacerdotes 16. horum tres Theologiæ professores, 7. scholares, reliqui domestica munia curant. Societate donati scholastici 5. Coadiutor vnus: naturæ satisfecit Pater vnus. Officia Societatis acriore animorum contentione, maiore fructus (quàm numquam alias) vbertate præstita: concionando, confessiones audiendo, cum mortis angoribus confluctantes animando, in publicis custodijs, valetudinarijs, & triremibus ad hunc sæpius applicantibus portum. vnde maior ad nos pœnitentiũ multitudo & vicinorũ concursus. Multi & egregij concionatores è nostris, cum mane, tum inclinato in postmeridianũ tempus die, magna ciuitatis effusione in æde sacra de diuinis rebus verba fecerunt. In quadam vrbis parœcia solemnisi ieiunij tempore concionatur Pater, qui singulari pietatis ardore & proximorum studio incitatus, ad delendas totius vitæ maculas, ad Religionis portum capeffendum, ad æs non leue restituendum multos incitauit; plurimos à peccatorum sentina extraxit, & ab irarum acerbitatibus ad pacis & amoris libertatem non paucos vindicauit. Frequenter itum ad xenodochium, vbi tum viris, tum feminis datæ aures, vel à prima pueritia peccata euomētibus. Mulieres non paucæ à turpi corporis quaestu auocatæ. nec desiderata nostrorum cura in carcere, quò se designato hebdomadis die conferentes, vel peccatorum carenis adstrictos liberant, vel pijs adhortationibus emolliunt animos. Pro virili nixi sunt Religiosi homines mortis supplicio damnatos confirmandi onere

onere curaque nos eximere. sed irrito conatu. Ex cursu namque rerum euentorumque consequentia animaduertens regius Barcinonensis Senatus, quanto cum fructu partes hac in re suas tueatur Societas; sancitam multos iam annos, ratam haberi voluit legem, ut præter Societatis viros maclandis fontibus ad vltimum vsque spiritum assistat Religiosus nemo. Ex his vnus tam grauius & irato animo promulgatam necis tulit sententiam, ut cacodæmonibus accitis se maledictis proscindens, quem collo infereret, laqueum quæreret: nostrorum tamen tolerantia & adhortationibus, cæci oculos aperuit æterna lux, qui grauius eo susceptū dolens & lachrymans consiliū, quo turpius à salutis via alienus videbatur; ingenti animi dolore penitentiaque commissorum scelerum, mortem sustinuit à carnificè inflictam. Spectatæ multos indolis ad sacratas Deo familias misimus. Magna in vrbe nostrorum probitatis & scientiæ opinio. quos non solum omnium ordinum priuati homines consulunt in implicatis conscientia & contractuum quæstionibus; verum etiam ciuitas vniuersa & eius Senatus, Deputati viri, Prorex & Episcopus acciunt ad res publicas bene feliciterque deliberandas, & eorum consilio auctoritateque dirimendas. Quod mirum quanto cum fructu. cognoscit ipsi & animaduertunt, quàm sollicitè prudenterque nauarit operam Societas, in componendis à Rege Philippo dissidiis ab aliena Reipublicæ animis. vsi sunt vel maximè nostrâ operâ Deputati Patres in publicis regni negotiis; re & verbis præferentes suum erga Societatem amorem, & quouis tempore nostris opem ferendi desiderium. Specimen præbuere singulare Prorex, iurati & Deputati Patres, communi consensu scriptis ad Concilium Prouinciale Tarraconense litteris, quibus supplices Epi-
scopos

scopos & Abbates obtestabātur, vt sacri eius con-
uētus nomine a Clemente VIII. efflagitarēt precā-
renturque, B. P. N. Ignatium Sanctorum numero
adscriberet: incitati nimirū, collectis partim vber-
rimis ab eius Religione fructibus, partim miracu-
lis, quæ recenti nunc memoria Barcinone acto-
to Catalauniæ regno diuinitus Ignatio contige-
runt. Legatus à Prorege Concilioque Regio mit-
titur Archidiaconus: litteras offert Patribus. æqua
adeò visa postulatio, vt singuli nouis rationum
momentis, rem conficiendam propalam confir-
marint. Ita vna omnium voce & sacri Concilij im-
perio ad Sanctitatem Clementis VIII. exarata est
epistola, summissè enixeque canonizationem B. P.
Ignatij obtestans. Rescripsit postea Concilium
purpuratis huius & Minoresæ vrbis Patribus, De-
putatis viris, Proregi eiusque Senatui gratiarum
actione plenas epistolas, quòd tam pia in memo-
riam reuocassent, tam iusta per Legatum conten-
dissent, suas vt singuli litteras, Concilij fasciculò
adnecterēt, officiosè postulans. Ter hinc excursus
hoc anno: bis ad ciuitatē Minoresæ: solatio fuimus
ciuibus; fecimus satis, in B. P. Ignatium, & loca o-
mnia superioris vitæ pœnitentia lachrymisq; no-
bilitata, conceptæ pietati religionique, semel fe-
riis Sanctissimæ Eucharistiæ consecratis; vbi Pa-
tres duo diuinum verbum seminantes, multo cum
fœnore fructus perceperunt. Quippe in octo quasi
partes diuisa ciuitate singulæ singulos dies assum-
pserunt magna pietatis contētione, musicis instru-
mentis, candentibus cereis, ac iucunda ramorum
viriditate, floribus suauiter olentibus intertextis
celebrandos. Certabant ingeniis, & nouis quoti-
die inuentis, herbarum arborumque frondibus,
templi parietes eleganter adeò vestiebant, vt peni-
cilli opus iudicasses, admiratione defixus. Res fuit
omni-

omnino visenda: lotis conscientiarum maculis celestis mensarum conuiuia facti complures. His ita ciuitas excitatur, ut comitiis habitis consequenti quoque anno variis musicorum generibus conducendis sumptus facere in animum induxerit. Festis huiusmodi ac solemnibus diebus (tunc enim ad urbem venerat) pia & erudita concione finem imposuit Vithensis Episcopus. Is ostensurus quam iucundissime sibi illaberetur & adflueret pietatis ardor, quo in B. P. Ignatium ac loca eius illustrata vestigiis tota ciuitas ferebatur; religiosè sapius intus ipse, & miram redolentia sanctitatem perlustrauit, in se recipiens instaurare omnia, sacro in antri vertice (ad quod se recipere Ignatius consuebat, ter se diebus singulis acriter verberaturus) extructo sacello; atque etiam crucem reficere pollicens, ad quam cœpit ita in Deum intellectu ferri, quasi Sanctissimam Trinitatem cerneret; specie quadam visibili id significante exterius quod interiorius percipiebat. Lustrata iterum est Minorensis Aduentus tempore. tanta derepentè morum subsecuta mutatio, ut Quadragesimam dixisses incidisse. Præter fidei rudimenta pueris tradita, festis ac Dominicis diebus bis populū, terque singulis hebdomadis sacra oratione edocebant fructu haud pœnitendo. Tertia excursio facta à Patre in Ilerdam ciuitatem ac vicinos eiusdem pagos, in quibus morum visa conformatio singularis; ac plurimi interfuit, ut Episcopus & ciuitas vniuersa summis expeterent votis, ac residentiam (quæ fixa iam est) Societatis extorquerent. De his sequenti anno plura. Sunt in hoc Collegio Cōgregationes duæ: Theologorum ac Philosophorum vna, qui in virtutis & ingeniorum palestra, propositis conclusionibus exercentur: nec desiderantur ipsi Academiarum magistri & Doctores. sic dum ad virtutes inflammantur,

tur, in studiis progressus faciunt. Festum ac solemne diem egit tutelaris sui, sancti Dionysii martyris nomine consecratum, soluta oratione & dialogo latini carminis, quo intuentium animi mirifice pascebantur. Alter est sæculatium hominum cœtus, quorum secundum propriam animorum curam hic scopus, ut mendicorum valetudinaria lustrent, iacentes in lecto genialiter tractent, vinctos carcere liberent. Id quanto cum ædificationis exemplo? Crescit indies & deuotionis igne & Sodalium numero. vel hoc vno conficere poteris, quod magnum opus susceperint sponte, ubi ampla & magnifica extructa contignatione quam facillime congregentur. mille aureis stabit; sexcentos hucusque numerarunt, suntque constanter animati ad vltimam vsque manum imponendam. Primis tenebris ex utroque conueniunt Sodalitio ad corpus funiculis macerandum, bis toto anno, ter. Aduentus & Quadragesimali tempore. Sex è nostris scholares in distinctis vrbis locis, catechesim pueris explicant fructu non contemnendo, parentum voluptate singulari. Duæ Theologiæ lectionis patent omnibus, in quibus propter manantem latius magistrorum eruditionis famam, externorum auditorum, qui plus centum numerantur, desideratur nemo. Fratribus alia exposita de officiis lectio priuatos intra parietes. Prælo madata Theologiæ scholæ habitæ de more, vno è nostris modestè gnauiterque inuadentium impetus propulsante, in amplissima Episcopi, Doctorum, Canonorum, & Deo sacratorum hominum corona. Corralis, diuina bonitate, eleemosynis amplificata Collegij gaze: quod multos annos graui ære contracto ad summas venerat angustias. Philippi Regis Catholici beneficio quadringentos aureos à Cathalonix Prætoro obtinuimus; totidem alius

concessit, trecentos & quadraginta vnus, quadringentos alter, mille alius, duo item quadringentos, centum & quinquaginta quidam stipis titulo numerarūt. Ita extulit caput Collegium, & sacra templi supellex tenuit incrementa tribus altaris antependiis, ac totidem casulis pretiosissimis dono datis, quæ quadringentis aureis æstimantur. Vnus aperuimus cuniculum in prædio, vt aquæ scaturiginem, cuius nulla antea vtilitas, fistulis ad domum recreationis deriuaremus. Proprietariis, quos vocant, satisfecimus; quibus mille & quadringenti aurei debebantur. mille & quadringentorum librarum pondus ab amicis mutuo & tabernis acceptū restituimus. Bibliothecæ septuaginta, Collegij redditibus asses quinquaginta accesserunt. Viuentes adhuc feminæ duæ annui redditus centum aureorum heredes fecerunt. Disseminata Barcinone & Minoresæ deuotio & sanctitatis B. Ignatii opinio altiores emittit radices, & nouis indies miraculis obfirmatur diuinitus. hæc visa annuis non indigna. Puellæ Beatricis claro ortæ parente Hieronymo de Iosa (cui multis annis minoris Balearis gubernatio demandata) octo abhinc annis tubercule cœpit collum, ac purulenta sanies scaturiens vlcuscula 7. aperuit. Acciti medici & chirurgi scrophulas dicūt. Ab eo tempore exquilita & calla adhibent medicamenta. vlcus enim depascentia abscessus fit in pectore, & grandionis instar argentei erumpit vulnus, quo salus ac vires defluebant: adeo vt desperantes de vita medici, artem omnem industriamque chœradum malitia victam omni asseueratione confirmarint. Fixit opem omnem mater Angela de Iosa in cælestibus medicinis, cum falli penitus humanas omnes comperisset. Audierat huius vrbis Episcopum pro sacris rostris de insignibus miraculis differentem, quæ recenti memoria

moria diuinitus Ignatio contingebant. Ergo ardens pietate Ignatium propitiatur, enixè pro salute filia deprecatur. At quoniam eius speluncæ lapidis puluere (in qua Minoresæ grauiter offensum placauit Numen) multa edita miracula auditione perceperat, eo septē puris spiracula adpersit. nec spem fefellit euentus: paucis enim diebus tria sanata omnino reperit. nec prius à puluere conspergendo destitit, quā fuerint omnia perfectè saluti restituta; cicatricibus dumtaxat, ne minimis doloris aut molestiæ extuberationisue reliquiis remanentibus. Nimirum cibariis omnibus vsa est ægra, medicis obluuantibus ab eo tempore quo melius habere cœpit. morbum radicitus euulsum puellæ confirmant natiuus color, accitæ vires, & robusta valetudo, in qua annum & plus integrum perseuerat. manibus collum medici ac chirurgi contrectarunt, curiosè multi inspexerunt, non humana arte, sed diuina ope B Ignarij precatione leuatam restantur omnes. Annis multis Matrona nomine, femina, sic malè crura exulcerata habebat, vt procidere in genua sine graui dolore nequiret: nostra ætate B. P. Ignatium multis prodigiis clarum & miraculis illustrem, qui confirmabat concionatorem audit. Sanctissimæ Trinitatis sacellum, vbi imago Ignatij religione colitur, inuisit commota pietate. Ecce tibi nocte consequente oris habitu ad humanitatem composito & iucundus ad aspectum sese illi offert Ignatius. Tunc femina tali facie recreata preces ingeminat, crurium plagas sanari etiam atque etiam postulat. Audit gemitus Ignatius, manibus benedictionem applicat loco medicinæ. Res mira. subito ab alio crure morbus expulsus, aliud indies subleuari cœpit. vtrique demum salus allata B. P. Ignatij benedictione. Ioannæ Martinezię ita mamilla altera erat interclusa, vt

partu enixa prolem, cū retrusum sponte lac manare prohiberetur, graui dolore cruciari toto corpore videretur. Quippe scdē mamma excreſcente, atrociterque tribus vlceribus aperta, effluebat lac, ac donec extinguebatur eadē vi morbi laborabat. demum tertia an quarta edita prole, solito afflicta tentat omnia, nihil non efficit; sed prorsus nihil efficit. angitur animo corporeque, id quod erat manifestum exulcerationis mammiæ periculum timens. addit animos eius soror, spe salutis erigit, cooperiat mamillam suadet culcitriæ eius stramentitiæ parte, in qua Barcinone degens B. P. Ignatius dormiebat. Mirum dictu, vix canabinam telam superimposuerat, cū de improviso manare incipit lac, infanti mox vbera sugenda porrigit, vi omni mali imposterum excussa.

Domus Probationis Tarraconensis.

Q Vamuis in hac Domo varius sit Sociorum numerus, semper ferē aluntur in ea 46. & in præsentia nouē & 40. numerantur: sacerdotes 11. ex quibus tertium probationis annum ponūt tres, & prius itē tres; fratres 38. sunt: ex quo numero 13. laici, sex antiquiores, reliqui 7. nouitij; scholastici quinque & 20. adscripti in Societatem 24. in quibus Theologicæ Doctor fama & doctrina nobilis, atque omnibus naturæ muneribus instructus. Cohortatio R. P. N. Generalis per epistolam ad exercitia spiritualia vehementer omnes inflammauit, eisque vacarunt paucis exceptis. Has meditationes subsequuta est votorum instauratio, qua confirmati spiritus, & maiores assumptæ vires ad progrediendum in spirituali vita. Sacerdotes licet pauci & satis domesticis rebus occupati, audiendis tamen confessionibus, concionibus tradendis, alijsque in proximo-

morū vtilitatem officijs non defuere. Habitæ quibusdam monialibus spirituales hortationes nō line maximo fructu. Patres qui iam tertio exercētur anno, cum nouitijs vicina loca adeunt Dominicis diebus ad fidei capita rudibus tradenda. quod licet laboriosum sit, vtile tamē & fructuosum valdē & ipsis & externis, qui ad sacra Confessionis & Eucharistiæ mysteria obeunda excitantur. Ex ciuium & opificū genere condita hoc anno Sodalitas, cui nomina sua dedēre Ecclesiastici etiā aliquot, Canonici & Portionarij, qui omnes feruentiores ostendunt animos ad omne pietatis opus. speraturque fore, vt in magnum commodum & vtilitatem vniuersæ ciuitatis Tarraconensis cedat, & in Dei, cuius est incœptum opus, eiusdem progressus & finis laudem & honorem maximum. Inuisit frequenter carceres & ptochodochia, quod vt res omnino noua & admirationem parit, & multos ad deuotionem excitat. Mox atque instituta est Congregatio, quidam colica vexari cœpit, alijsque acutissimis torqueri doloribus, qui biduo eō hominem perduxere, vt iam de eius vita actum putaretur. meminit interea agrotus cohortationis, quam paucis antē diebus ex sacerdote nostro audierat de innumeris bonis, quibus Sodales perfruntur, quantaque cura & diligentia à Deipara protegantur, foveantur, defendātur. Cū hoc animo verſat, statuit si conualeat se curaturum diligenter in Sodalitium aggregari: moxque melius habere cœpit, & breui deinde integrē conualuit Ad nostrum postea templum accessit Deo grates acturus: confessioneque expiatus superiora narrauit. Hoc ipso anno multis varijsque morbis Tarracōnēsis ciuitas est afflictata, morborumque vis ad nostram vsque domum pertigit: plures enim grauiter laborarunt, qui morbum beneficij loco accipere sua singulari patientia & hilari vultu ostende-

runt.

runt. duo è vita exceſſerunt, ſacerdos alter, qui ſuo tertio probationis anno tam egregiè ſe comparabat omnium virtutum exemplo, vt ſperemus Deum cæleſti præmio mercedis loco illum fuiſſe dignatum. Alter erat ex his qui ad domeſticam procurati-
onẽ admittuntur, annos natus 66. ex quibus ſex & 30. in Societate egerat. Is quidem vir erat ſingulari præditus virtute, religione atque exemplo, ſincerus corde animoq̃ue candidus & purus, Iſraëlita verus, in cuius ore nullus inuentus eſt dolus; eò denique peruenerat perfectionis, aſſidua virtutum omnium maximeq̃ue mortificationis exercitatione, vt omnes animi motus paſſionesq̃ue ipſi ſubijci viderẽtur. nulla enim omnino res illum perturbabat, omnis in eo virtus effloruit, maximè verò animi ſubmiſſio, obedientia, caritas; quæ ſunt cæterarum fundamentum. res domeſticas procurantem adiuuabat, obſonatoris præcipuum eius erat officium: quod tanta modeſtia & externorum exemplo præſtabat, vt nullus vmquam, etſi 20. plus annos de rebus ad hoc munus pertinentibus varijs cum perſonis egerit, de eo ſit conqueſtus, aut illum verbo aliquo offenderit. Imò potiùs illa ſua ſingulari modeſtia, quam & oculis & ore oſtendebat, eos omnes quibuſcum tractabat rapiebat ad ſe, ſibiq̃ue deuinciebat, ita vt quiſquiſ nihil non pro ipſo efficeret. magna erat in vniuerſa ciuitate de eo opinio ſanctitatis. quare eius obitus multorum commouit animos. Plures magnæ auctoritatis viri, inter quos etiam Episcopus Ilerdenſis cum eo conuenerant, vt pro eo, qui primus decederet, preces variaq̃ue ſuffragia ſuperſtites offerrent: cùm verò ei ſors ob-
tigifſet, reliqui quod promiſerant præſtiterunt. Ex quibus multi domum venèrẽ, ſtratiq̃ue humi ei reuerenter ſunt oſculati manus. Aded præterea obedi-
entiſſimus fuit, vt ſi quid ei Superior faciendum
iniun-

iniungeret ni fessus esset, cum tamen fatigatus sæpè esset, se id efficere bene posse semper responderet. vnde ardenti promptoque animo quidquid mandaretur, licet difficile & laboriosum, executioni mandabat, nihil repugnando, nihil proponendo, nisi id rarò, breuiter, & magna animi submissione. atque hoc quidem in his quæ ad eius officium pertinebant. In omnibus paupertatem, vt Religionis murum dilexit: si tamen præcipiebatur ei, vt rem aliquam etsi magni pretij coëmeret, mox se ipsum euincendo, quærebat, mercabatur, adferebat. hinc etiam oriebatur, vt sibi recentem aliquam vestem confici nollet, & laceram occuleret, ne alia daretur. quòd si accipere aliquando cogeatur; quam deferebat laudabat, addebatque sibi eam & vilio-rem sufficere. Ne otiosus aliquando esset, habebat in cubiculo parata aliqua, vt spartum, vt tempus, quod ex munere superesset, impenderet restibus, funiculis, alijsque cõficiendis. Longæuus licet peculiare nihil sibi petebat, aut dari patiebatur, cæteros sequi malebat in omnibus. temperatissimus in potu & cibo, Quadragesimam integram semper ieiunabat, quin oua comederet: vt feruentissimus quisque nouitius. nam etiam in senectâ sese in omni mortificationis genere exercebat: diuerberabat assidue corpus, maximè verò oratione matutina soluta: cui orationi assidue deuoteque vacabat, cum Deo tamquam cum familiari colloquens: quem etiam interdum præsentem ferebat semper; & quando occupationibus expeditus erat, statim confugiebat ad Venerabile Eucharistiæ Sacramentum. nec fessâ ætas obstabat, quo minùs flexis continuò genibus quietè ac reuerenter adsisteret atque oraret, vt inspectantibus admirationem pareret: tantumque flagrabat huius diuini cibi amore, vt præter Dominicum diem, etiam in ipsa hebdomada ardenti ani-

mi affectu ad hanc mensam accederet. Missas attentissimè audiebat, idque non semel quotidie, sed toties quoties per tempus licebat. quòd si integram non poterat, curabat cuiusque partem. Facultatem à Superiore impetrarat semel in hebdomade tionum cohortationi interesse, dabatque operam sic res disponere, ut tempus ad votum explendum non deesset. Carus erat omnibus, ipseque in intimis visceribus omnes ferebat: quo amore inflammatus aliquoties adiuit Superiorem, antè quàm in morbum incidere, petiturus, ut sibi liceret ægrotis periclitantibus inuigilare. unde etiam si fortè aliquis defecisset foris, tam blandè domi admonerat, ut monitus ei gratias ageret. ita se in hac mortali ad immortalem comparavit vitam. Dies septemdecim ardenti & pertinaci feбри malè vexatus, nec ingemuit nec aliquòd impatientiæ signum ostendit, ut videretur aut non agrotare, aut certè cum sibi morbum, ut rem iucundam sibi quæsiuisse, sibi delegisse. quare cum sacerdos eum confirmans diceret, Deum optimum maximū ei laborum meritum remuneraturum in cælo, respondit iam sibi satis esse persolutum. Alius iterum Pater cum admoneret, ut morbi molestiam laboremque Deo offerret, responsum præbuit dicens: Hi labores deliciæ sunt Parentis Dei. aliaque pia loquebatur, quibus ostendebat, quam seruēs elataque esset eius mens, quando importunus morbus eum à meditatione caelestium, Dei que familiaritate non poterat auocare. Totius vite noxas confessus, sæpius solito Eucharistiam percepit, instanter & sæpe petiit sacro perungi oleo, addebatque id sibi esse valdè necessarium. verebatur enim ne si differretur, efficiendum id esset cum iam sui compos non esset. Denique his armis instructus in magna lætitia, colloquia miscens dulcia, extremum clausit diem, fruiturus æter-

æterno. Sacristiæ casula vna & antependia duo ex candido serico villosa prensata addita sunt. omnia perpolitè phrygiata, & æstimatione plus minùs ducentorum aureorum. Frater vnus è nostris quater hospitalem domum adiit probationem exacturus, cumque infirmos multa pati videret & doleret, Deum exorauit vt ipsum toties morbo probaret. audiuit Dominus feruentem tironis orationem. enimuerò quater etiam ipse in lecto laborauit, adcoque exultans ac gaudens ac si in florido iaceret lecto; nec ipsemet poterat explanare, vnde tanta lætitia. Duo ex hac domo Sacerdotes oppida quedam numquam obita lustrarunt, nec sine magna fructuum vbertate rediere. Magnus erat rigente hieme in concionibus auditorum concursus: & vt alia communia omittam, quadringenti ab vniuersa vitæ noxis per confessionem absoluti sunt. Inter parentes & liberos, inter generos & soceros, interque alios quàm plurimos pax composita mutuis amplexibus in signum perpetuæ in posterum beneuolentiæ. Ex his vnus qui odio percitus domum deseruerat, longum deinde iter confecit, suos parentes conquirendo, vt veniam supplex peteret facti, & in gratiam cum eis rediret: idque effectum magno totius populi exemplo. Triplex facta est coram testibus & tabellione aliquorum interitus publica à factionibus condonatio, quo pluribus alijs, hisque magnis cædibus occursum est, magna populorum gratulatione. publicè etiam quinque restitutus honor, quo imminetia vitæ pericula sublata. Vxor venenum coniugi parauerat, à quo scelere patrando concionem cum audisset à nostro sacerdote, animum auertit. Quidam arma coëmit, quinque hominibus à quibus iniuriam acceperat interimendis; vi tamen diuini verbi ita immutatus, vt non solum mentem illam abiecerit, sed &

arma ipsa empta diuendiderit, statueritque pecuniam & pro se & pro illis quibus necem moliebatur, pijs distribuere operibus. Scandalis & offensionibus publicis prouisum: malæ pactiones discissæ, & ad extremum, multis fama bona est restituta, quæ aliorum odio fœdari & maculari vulgò cœperat.

Collegium Vrgellense.

D Vodecim hoc anno Socios habuit Vrgellense Collegium, 6. videlicet sacerdotes, Grammaticæ institutores duos, cæteros Coadiutores. Salus vt plurimum in omnibus integra. Pater Thomas Sepulueda vineæ Domini indefessus operarius, cum ad vicinos pagos docendos de more discessisset, multis perfunctus laboribus, ac dolore lateris vehementer pressus, in finitimo pago, vt strenuus in acie miles, occubuit magna animi tranquillitate, qui dum viueret, scrupulis frequenter & maximè angebatur. Elucebat in eo mira sui contemptio & simplicitas morum. Domi voluntarius ac libens abiecta quæque officia obibat; sanus ministrabat ægrotis, in missionibus totus erat diu noctuque, in concionibus, confessionibus, catechismo, quouis cibo, quouis lecto contentus. Et sanè harum rerum incommoditatem in Pyrenæis præsertim montibus fuit expertus. Excursionibus ad pagos & Pyrenæos proximos montes factæ. Itum Quadragesimali tempore ad vicinum oppidum, vbi Pater Thomas Sepulueda præclaram operam posuit cum fructu. Post Paschales ferias duo è nostris totam ferè æstatem in desertis & miseris admodum oppidis excolendis posuerunt: & labori Deo propitio respondit non pœnitendus fructus. Quidam è nostris (vnum recenseo, vt de reliquis coniectemini)

am

amplius quàm quadringentis confessiones audiuit, magno pœnitentium cominodo. Pax inter dissidentes plurimos est composita; præsertim inter Curionem & oppidanos, quæ eo gravior, quo magis ex officio debita. Nec minor in vrbe messis ac fructus In templo maximo diuini verbi sementem fecit vnus nostrum in Aduentu & Quadragesima. Institutum B. Virginitatis Sodalitium ex primariis ferè viris coalitum. Illud egregium: quo die instituta Cōgregatio fuit, à quibusdam eius alumnis curatum est, vt conciliaretur vir vxori, à qua iam diu dissidebat. Alius cum vxore quotidie rixabatur; curauit vt in gratiam redirèt noster sacerdos: vxorem primùm, virum deinde alloquitur; suadet vt pacificè viuant; & obtinuit. sed paucos post dies furore percitus maritus, extincta odia excitare cœpit; tacuit tunc vxor, & viri furorem pacauit penitus silentio. Inter Canonicoꝝ Collegium & ciues de iure quodam ac vectigali lite exorta, ita intestina gliscebant odia, vt quodammodo ciuile bellum immineret. malum hoc vnus è nostris Deo bene vertente prorsus auertit, persuadens dissidentibus, vt rem totam Episcopi arbitrio permitterèt. Catechismi explicatio diebus festis & pueris & grandioribus natu profuit, subsequente familiari concione ad innumeram multitudinem, quæ in forum è vicinis etiam populis confluit. Infirmis & detentis carcere nostrorum opera non defuit: quin curatum est vt à Congregationis Sodalibus hebdomadis singulis inuisantur. Schola aucta altero addito præceptore. studiorum instaurationi attulit principium oratio coram Episcopo, Canonicis aliisque nobilibus habita non sine auditorum voluptate. Templi ædificatio ferè ad culmen. perducta, partim Episcopi liberalitate, partim Collegij redditibus.

Collegium Balearicum.

CEnsa sunt in hoc Collegio, vt plurimum, Socio-
rum capita sex & 20. 14. sacerdotes. & 12. Fra-
tres. Ex sacerdotibus vnus Christiani hominis of-
ficia publicè docet: duo Philosophiam, tres Gram-
maticam & Rhetoricam. Scholæ sex adolescentes
Philosophos optimæ spei pepererunt Societati; 2-
liis verò variorum Ordinum familiis 22. Adiuncti
sunt etiam nobis tres Fratres laici. Viri quatuor no-
biles salubribus commentationibus ex præscripto
B.P. Ignatij operam maximo animorum suorum
fructu dederunt. Omnes Socij ad vnum alius alio
tempore hoc anno morbis tentati sunt: sed haud
ita multò post depulsa ægitudine recreati. Duo ex
hac vita decesserunt. Primus fuit P. Guilielmus
Barçelò in pago eiusdem insulæ natus & educatus,
Coadiutor spiritualis 40. annorum ætate. sex an-
nos in hoc Collegio Rhetoricam docuerat, decem
studiis magna auditorum voluntate ac fructu præ-
fuerat. vir eximia integritate, summa comitate, ac
suauitate morum. Idem licet infirma valetudine
tamen aliorum saluti & vtilitati diligentissimè ser-
uiebat, assidujs concionibus, explicatione cate-
chismi, pueris ac numerosæ multitudini, quā die-
bus festis in templo cōgregabat, & audiendis con-
fessionibus: & propterea exteris æquè ac nostris
vnicè carus, & vt communis omnium parens in
morte deploratus. Hunc secutus est P. Bernardus
Crespin item Balearis, Professus trium votorum,
iam sexagenario maior, 20. annos B. Virginis So-
dalitatì præfuit, quam ipse ad normam Collegij
Romani in hac vrbe erexit. magno Sodalium &
insulæ totius bono. Docuerat Philosophiam cum
laude. Idem in loquendo fuit adeò consideratus &
par-

parcus, ut nullum planè verbum nisi consultò ac meditatò proferret. Adcò compositus moribus, ut illum ridentem animaduernerit nemo. In concionibus erat ardens, in audiendis confessionibus assiduus, ut sæpe non vocatus in templo consideret eos expectans, qui confitendi causa eum adire consueverant: quibus ex eo quòd Patri peccata sua aperiebant, tanta laus redundabat, ut vulgò apud omnes ut sancti haberentur. multa præterea de ipso dici possent, quæ erant iam in illius adolescentia admiranda. Pro viribus omnia exequebatur opera misericordiæ, agros verbis solabatur & eleëmofynis. Sodales suos spiritualibus colloquiis, exemplo, honesta quadam vi impellebat ad pietatem. in Societate plurimi semper est habitus ab omnibus. Erat vnus ex Consiliariis sanctæ fidei Inquisitionis, idemque librorum prohibitorum Inquisitor. tribus vltimis annis podagra laborauerat. tandem maturus cælo, cuius flagrabat desiderio, virtutis ac sanctitatis suæ relictis documentis, obdormiuit in Domino. Classis Regis Philippi peruenit ad portum satis instructa militibus, dum tempestatem idoneam vel Regis mandatum expectat. grauis eam lues inuasit, quæ mirificam nobis materiam præbuit de ægrorum vel corporibus, vel animis merendi. Summa sedulitate consultum 500. militibus decumbentibus, infectis, moribundis, in publico nosocomio, in priuatis tectis, in triremibus ipsiis, effectumque est, ut ex tanta multitudine nullus sine Sacramentis moreretur. curabantur infirmi, subleuabantur medicis, medicamentisque atque cibo. & quamuis lues serpebat quotidie in alios, Dei tamen misericordia Sociorum nullus in hoc ministerio morbo affectus est. Duces priuati sæpe, maximus verò imperator octauo quoque die templum nostrum frequentabant,

bant, ibique sacra confessione & pane caelesti animum reficiebant magno militum & ciuium exemplo. Pater Prouincialis profectus fuerat salutarum imaginem B. Virginis, quæ à Luco nomen habet, & in præminentî monte huius insulæ magna religione ab incolis frequentatur. Accidit hoc Bacchanalium tempore. peruentum est ad vicinum oppidum, vbi vnus ex Sociis concionatus est & ex concione tantus est secutus motus animorum, vt iudicauerit Pater fore Deo magis acceptam stationem, quàm peregrinationem. Nec illos spes, nec euentus fefellit: nam ludi, choreæ, & alia deliramenta in preces, verbera & alia pia officia conuersa sunt. Vnus è nostris in præcipua vibis parœcia conciones habuit toto Quadragesimali tempore, tanta auditorum frequentia, vt ciues duabus tribusue horis tempus concionis anteuerterent, ne serò in refectum templum venirent. Hisce concionibus plurimi adducti, vt ætatis vniuersæ confessione expiati nouum vitæ genus susciperent, diuinæque mysteria frequentarent. Idem postea profectus est cum socio in vicina oppida; vbi tanto animi ardore incubuere in salutem proximorum, vt valdè mirarentur incolæ tam subito se in alios esse conuersos. conciones erant ante lucem, vt agricolæ ad sementa inde opportunè proficisci possent, & tam incolæ, quàm alij, qui ex aliis oppidis longè distitis confluebant, concionatorem ipsum præueniebant. Par exitit labori fructus: nam sanata sunt vulnera, quæ erant animis multorum imposita; multæ factæ restitutiones æris alieni & famæ; recisæ plurimæ lites, præsertim inter viginti viros nobiles, quæ erant inueteratæ odiis implacabilibus, quas antea cum Prorex, tum alij ciuitatis gubernatores frustra componere tentauerant. Est cœnobium in hac ciuitate velatarum virginum,
nume.

numero ac redditibus præcipuum. ad hoc ipsarum
& Episcopi rogarum (cui illæ subditæ sunt) accesserunt duo è nostris, & adeò tum concionibus, tum spiritualibus exhortationibus profecerunt, ut ferè omnes expiauerint peccata totius vitæ, eamque instituerint vitæ rationem, ut sibi inuicem sint exemplo, & mirum in modum animum externarum virginum, ad eundem viuendi modum alligant: seque felices inquiunt fore, si viri Societatis sibi consentientibus crebrò vellent aures dare, idque etiam nunc instanter efflagitant. Pietas ac religio erga B.P.N. Ignatium, cuius memoria in benedictione est, viget plurimum apud Baleares, & illius patrocinio experiuntur quotidie caelestem opem. longior sim instituto, si omnia mirabilia prosequi velim. Prætermittam multa, non quia communia aut vulgaria, sed quoniam ex his quæ dicam facile fieri poterit de cæteris coniectura. Præses Regij Concilij, Regentem vocant, adeò fuerat morbo vexatus, ut vulgò inter mortuos censeretur. Sed in tanto periculo non immemor sanctitatis B. P. Ignatij, rogat ut illius reliquiæ adorandæ deferantur. mittitur sacerdos ex nostris, adorat ipse summa veneratione. Res mira, in ipsa adoratione salutem inuenit, quod ipse postea gratulabundus summo affectu prædicabat. Hieronymus Xauerius pictor eximius graui implicitus febris tertiana iacebat, iamque exigua in spe trahebat animam, cum peropportunè à familiaribus de miraculis B. Ignatij fit certior. extemplo ingens animum eius cupiditas cepit venerandi illius reliquias, atque ita petiit non sine lachrymis à Sociis; ubi delatæ sunt, pertinaci febris æstuabat tanto ardore corporis & animi, ut intra os leuamen quærens sanctas reliquias traiecerit. impensè Ignatij implorat opem, votum nuncupat. nec incallum missæ preces:
nam

nam depulsa repētē febri nō sine admiratione medicorum, valens surgit ē lectulo. mox ad templum nostrum aduolat, B. Ignatio pro tanto beneficio multiplices grates agit, & in grati animi signum illius effigiem, & visionem illam Dei Patris & Filij Iesv crucem baiulantis, in tabula egregiē depinxit. Catharina Moreya virgo magnę pietatis ac puritatis erat in hac vrbe. hanc inuaserat insānabilis febris cum ingenti pectoris ac capitis dolore. ergo humani remedij inops ad Deum Deiꝓue seruū Ignatium animum vertit, postulat à matre, vt liceat sibi in votum Ignatio offerre caput & pectus ex argento factum. annuit libenter mater, & subito salutem sibi redditam sensit, & gratijs B. Ignatio actis votum exsoluit. Puella vnus anni cuiusdam deuorę feminę (Catharinam Venerellam vocāt) filia, dextrum oculum habebat penitus extractum, & valdē inflammatum: prę dolore noctu dieꝓue lachrymabatur. afflictā mater medicorum remedijs frustra tentatis, ad diuina confugit, haud dubia spe lumen filię redditum iri, ope ac deprecatione B. Ignatij. ergo illius reliquias a Patribus Societatis Iesu instanter postulat, filiolę adorandas prębet. Ecce tibi dum mater precibus lachrymabunda insistit, filiam quam paulō antē nil penitus cernentem conspexerat, integris oculis ac probē videntem intuetur. In cuius miraculi argumentum, voto obtulit B. Ignatio argēteos oculos. Eiusdem Ignatij precibus duę nobiles matronę patrueles & neptis liberantur: illa à vehementi æquē ac periculoso lateris dolore: hæc à difficili partu. Magdalena Sureda nobilis item femina, post difficilem partum diuturna febri pectorisꝓue graui dolore afflictata, iacebat in magno vitę discrimine. tamen B. Ignatij opem implorat, in cuius patrocinio ac sanctitate adedō sperabat, vt delatas reliquias restituere noluerit, donec solatium inue-

inuenerit. & spes nequaquam eam fefellit. nam statim illo periculo exempta, paucisq̃ue diebus persanata est. Censibus annuis additi sunt aurei 30. sacra supellex aucta est lychno argenteo pretio ducentorum aureorum, duabus præterea vestibus altarium auro contextis, & tabula quadam depicta effigie Beati Patris Ignatij.

Collegium Gandiense.

SEPTem supra 20. Socij versantur in hoc Collegio. ex his tres sunt præceptores Philosophiæ, Rhetoricæ, Grammaticæ. Sacerdotes æquè ac discipuli, ceteriq̃ue omnes suis temporibus sese B. P. N. Ignatij commentationibus exercuerunt: atque hinc mirus extitit ardor pietatis perfectæque virtutis, quæ foras emanauit. Egregiè nauata est opera proximis, tum domi, tum foris. Congregatio nobilium simul & opificum, quæ superioribus annis erecta est, crescit in dies in spiritu, & caritatis ardore: confluit assiduè ad spiritualia exercitia, quæ domi habentur, & ad temporalia proximorū subsidia. Sanauit multorum animos hoc anno dum curat corpora. nam ad Sacramentorum vsum vitamque meliorem allexit multos: detentis in publico carcere & in nosocomio laborantibus solatium fuit verbo, consilio & opere. Discordiæ, ex quibus perturbatio magna timebatur, Sodalium industria sedatæ sunt. Academici etiam Parthenij operâ & diligentiam vnus sacerdotis è nostris, & virtutis & industriæ laude maximè excellent. Enituit etiam plurimum pias Canonorum huius oppidi, accedendo ad nos singulis hebdomadis, præeunte Decano illorum in omnibus principe, ad exhortationem spirituales à sacerdote nostro audiendam, magno ipsorum fructu & reip. exemplo. Precatio quadraginta
hora-

horarum, quæ postremis Bacchanalibus instituta est, quo tempore solebat populus liberius insanire, tantam habuit celebritatem & multitudinem ob-euntium Sacramenta Confessionis & Eucharistiæ, vt eos dies propè addidisse videantur ad Quadra-gesimales. magnam vim habuit ad populum reti-nendum pompæ exterioris apparatus, perpetuæ conciones, adhortationes, cantus, sacrum solempne à Decano celebratum. Diligentia nostrorum filij duo neophytorum, qui in hoc regno solo nomine Christiani sunt, tuto in loco nostrorum operâ sunt collocati; alter Valentia, alter Gandia, vbi Christia-nis moribus diligenter instruuntur. Quidam huius oppidi grauitè ab alio lacessitus implacabili odio in illum ferebatur. multi iam erant anni, nec tamen dolor vlla leniebatur ex parte, nec verò cuiusquam erat deprecationi aut consolationi locus. eodem animo venit ad nostrum confessarium, odium ape-rit: qui enixè rogat, vt oblitus alienæ iniuriæ suam salutem Deumque respiciat, Christumque Domi-num pro inimicis sanguinem in cruce fundentem quotidie contempletur. paruit ipse, & Deo bene iu-uante sensit se in alium esse conuersum. facinus ex-piauit cum lachrymis, & mentis tranquillitatem inuenit. Excursum est ex hoc Collegio partim in vicina oppida, partim in remotiores montium partes. Prima profectio Dianium versus nō parum frugifera extitit. plures siquidem scelerum vincu-lis, quibus multis iam annis irretiti tenebantur, Deo benè iu-uante, expediti sunt. pauperes Dianij subleuati sunt eleëmofynis & sumptibus huius Collegij, instituti que Christiana doctrina atque moribus; sicque pugnatum est contra famem qua premebantur, & contra peccata: & exinde salus in vtroque homine secuta est. Ad montes missi duo Sacerdotes, trium mensium spatio ingentem perdi-torum

torum hominum multitudinem in viam reduxerunt, partim concionibus, partim doctrina Christiana; ad quam etiam ex aliis oppidis, turmatim confluebant pueri non sine æmulatione gloriæ & laudis. numerus confitentium & communicantium tantus fuit, quantus ne in ipsa quidem sancta hebdomada fuerat præteritis annis. creber Sacramentorum vsus introductus est etiam in futurum. sedatæ præterea sunt discordiæ inter duas familias odio duorum annorum adeò inueteratæ, vt multæ graves cedes hinc inde patratæ, scissum in duas factiones oppidum. multæ factæ restitutiones æris alieni. pauperibus prouisum est eleëmossyna singulis annis eroganda, curamque huius rei suscepit Rector oppidi & Iudex. Crescit quotidie indies magis ac magis religio in B.P.N. Ignatium. celebre iam est illius nomē in omnibus vicinis oppidis, & effigies in sacello posita toto die à circumfusa multitudine colitur, donis ac votis exornatur, quibus quotidie tanti viri patrocinio celestē opem experiuntur. Subijciam signa aliqua, quādo omnia recensere esset infinitum, vt ex his fiat de cæteris coniectura. Matrona, quædam filiolum vnicè carum, sed iam morti proximum sinu gestabat, vt quocumque posset iuaret morientem. sed parum illi profuit maternus amor: quoniam paulò post carissimus filius efflauit animam. sed in tanta desperatione non desperauit mater; filij licet cadauer inspiceret, obortis præ amore lachrymis Ignatium suppliciter implorat, illius effigiem supra corpusculum iam frigidum plena fiduciæ & spei reponit, & quinquies salutationem Dominicam, & toties Anglicam deuotè recitat. Mira res; puer extemplo reuiuiscit, magna omnium qui aderant admiratione & stupore. E vestigio puer ad sacellum Ignatij à matre aduectus, ibi sistitur, vota persoluit. Puella 14 anno-

rum nata cardiaco morbo sæpius laborabat, ita autem quando vi mali urgente, ut non procul à fine abesse videretur. ad extremum decies vno die, insanabili illo morbo oppressa fuit. accesserunt præterea dolores acerrimi membrorum omnium. Itaque desperatis medentium auxilijs Beatum Ignatium inuocat, vota nuncupat. nec in cassum misse preces. nam quæ modò omnibus destituta iacebat sensibus, ei repente spes salutis affulsit. Beatus Ignatius cum socio velut ex insperato sese illi ostendit, blando paternoque vultu inquit: Omitte timorem filia, haudquaquam enim isto morbo amplius cruciaberis. At illa parentes inclamante. ut illuc properarent, Patres illos, quos ipsa Collegij existimabat, veneraturi; Beatus Ignatius repente ex oculis abiit. Exposuit cunctis visionem, qui aderant, rei admiratione stupefactis: & ipso die valetudinae recuperata, ad Collegium nostrum ad reddenda vota perrexit. Ibi per otium Ignatij contemplata effigiem asfirmavit, eadem prorsus forma sibi in quiete sanctum illum Patrem obuersatum.

PROVINCIA BÆTICA.

LIT hęc Prouincia quadringentos & octoginta Socios per duodeviginti sedes distributos. In Hispalensi Professorum Domo numerantur Socij septuageni quini; sacerdotes viceni octoni; temporales Adiutores vnus & viginti; tirones viceni quini. In Collegio Hispalensi sexageni octoni; sacerdotes vnus & viginti, è quibus præceptores duodeni; Theologiam quatuor, Philosophiam tres, Oratoriam vnus, Grammaticen quatuor prælegunt. In Col-

Collegio Anglicano octoni, sacerdotes quatuor, Adiutores totidē. In Cordubensi Collegio septuageni quaterni: sacerdotes tres & viginti, è quibus Theologiam quatuor docent, duo Philosophiam, Grammaticam quatuor; scholares triginta, Adiutores septemdecim. In Granatensi sexageni seni; sacerdotes duo & viginti, è quibus humaniorū litterarū præceptores quatuor; scholares vnde viginti, Adiutores viginti quinque. In Montellano sexageni: sacerdotes deni, Adiutores totidem, humaniorum litterarum præceptores bini, bini itidem legere docent & scribere; tirones reliqui. In Marcenensi tredecim: sacerdotes octo, è quibus duo Grammaticen prælegunt, Adiutores reliqui. In Xerecensi decem: sacerdotes sex, è quibus duo Grammaticæ prælectores, Adiutores reliqui. In Malacensi vnus & viginti: sacerdotes septē, Grammaticæ præceptores bini, Adiutores cæteri. In Baezano quatuor deni: sacerdotes sex, Adiutores octo. In Cazorlano totidem: sacerdotes seni, præceptores quaterni, duo latinitatem, duo legere docent & scribere. In Gaditano septemdecim: sacerdotes quini, præceptores quaterni, bini nimirum latinitatem docent, duo ad legendum & scribendum pueros informant, Adiutores reliqui. In Triguerēsi totidem: sacerdotes septem, cæteri Adiutores. In Guadixensi quatuor: sacerdotes bini, totidem Adiutores. In Astigitano quindecim: sacerdotes septem, quinque præceptores; vnus conscientiae casus, alius Philosophiam, tres humaniores prælegunt literas; cæteri Adiutores. In Fregenalensi deni: sacerdotes sex, è quibus vnus Philosophiam, bini latinitatem docent, Adiutores quatuor. In residentia Antequerensi quatuor: sacerdotes bini, bini Adiutores.

Domus Professa Hispalensis.

Domus hæc absoluta iam:& opus ita perfectum, vt & nobis sit aptissimum, & ad proximorum consuetudinem faberrimum. Sumptus ergo ad nostrorum alimētum translati,& crebris ciuium eleēmosynis adiuncta nonnullorum legata septuagenis quinis (is hoc anno Sociorum numerus) satis fuisse. Aurei mille numi à Philippo Catholico Rege accesserunt, totidem à priuato ciue legati testamēto, & ab herede præsentaria pecunia numerati. Ab his grauiora quædam soluta debita Ad diuinam supellectilem additum frontale altaris ornamentum colore niueo, auro obryzo elaboratum, æstimatione aureorum circiter octingentorum. duo item alia, totidem calices fabrefacti, & quædam minutiora. Nostrorum in suis muneribus obeundis studium hoc anno quàm superioribus ardentius. Sanctissimam Eucharistiam millicies fermè singulis hebdomadis percipi obseruatum est. Mira omnium de Societate existimatio. hæc argumenta. Dominus ipse Fernandus Niño de Gueuara huius ciuitatis Archiepiscopus confessarium sibi è nostro numero delegit: huic penitissimum animum & aperit & permittit. In Ordinum celebrationibus nostros diu pro officio & viribus obnitentes tandem extractos examinandæ præfecit iuuentuti; ab illo hoc vnum extortum, vt Religiosorum aliis, reliquorum cura penes nos esset: ad diœceseos lustrationem profecturus binos è nostris adiunxit sibi, & itineris comites, & consiliorum participes. Marchio Montium clarorum. huius ciuitatis Assistent (dignitatis est nomen) templum hoc ad Sacramentorum vsum frequentat cum singulari beneuolentiæ significatione non semel operibus testata. Eadem est Reg-

gentis ratio, Auditorum, Prætorum cum frequenti Nobilitate. Vberimus à duplici Congregatione fructus, vna Clericorum, Nobilium altera, vtrique virtute insignes; tanta candidatorum multitudo, vt cos ne protrahere quidem sit facile. Exempla virtutis non pauca. Sunt ex primoribus viris, qui dum hospitales pauperum domos adeunt, pallijs depositis, cibum propria manu submissis genibus porrigant ægris, lectos componant quàm mollissimè, vngues vel purgent, vel præcidant, caput barbamq; detondeat. Eadem à sacerdotibus data opera, quorum diligentia feminae permultæ longo tempore liberè & inhonestè viuentes libentibus maritis redditæ, multæ in matrimoniũ ductæ, non pauca in Religionem adductæ. Extra mœnia aliquando egressi otianti prætextu in feminas inhonestas incidunt, quæ & oris officiis, & verborum lenocinijs allectos iuuenes perdunt miserè. harum nonnullas (elabuntur enim cæteræ) Assistentis permisso in vincula coniectas ad meliorem vitæ frugē reuocarunt. Dominicis diebus paræcias obeunt, Æthiopes atque Arabes seruire hominum genus anquirunt, Catholicæ fidei rudimentis imbuunt. Non mediocris huic Congregationi affulsit splendor aggregatæ nimirum ad Romanam Nostri Patris beneficio. Indulta in amplo peristyllo promulgata, præuia oratione laudatissima & laudabili. Hinc Sacerdos quidam in Guadalcanalense oppidum profectus eandem huic Congregationi consuetudinem induxit, ad quam admissi nuper duodeni sacerdotes: ex quorum semine haud infelicem speramus messem. Nobilium eadem gratulatio festiua in aggregationis promulgatione cum nobilitatis frequetia admirabili Xerezani Equites laudabili emulatione excitati Sodalitium aliud nostro quàm simillimum instituerunt: Granatenses

parant, ac præter ceteros, Regiæ illius curiæ senatores. Excursionibus aliquot factæ à nostris, quarum multa seges. Ardentissima multorum odia restincta, sanati multorum animi penè depositi. plurimi ex finitimis oppidis aduolabant, omnibus ut licuit prouisum. confessiones ad multam noctem ab ipso penè conticinio usque auditæ, maximamque partem ab vltima memoria repetitæ. Ingressis oppidum quoddam duobus è nostris, alter ut solemne est torpidos vulgi animos prima concione ad confessionem excitabat (erat tum fortè Dominicæ diei occiduum tempus ante supremam tempestatem) Pater vitæ breuitatē, repentinos interitus, exitus inopinatos acri voce & efficaci dictione repræsentare; sequenti die vnus ex ijs qui affuerant eo morbi genere repētē correptus, ut nulla munitus Sacramentorum firmitudine die postera interierit. Casus hic cæteris formidinē, nostris magni animarum emolumentum exspectationem iniecit. Ergo data ansa, in refertissimo templo, patenti sarcophago, & præsentis capulo conatus Pater cœtum copiosum, tam viuodemortui hominis exemplo ad expianda peccata permouere, haud frustrā tentauit: respondit namque exspectationi euentus cum prouectu maximo. Senex quidam (ut ex hoc vno liceat missionum utilitatem coniectare) à canis niueus, ab animi tamen puritate candidior, rogatus de frequentia confitendi, respondit multis antè annis ab aliis Patribus è Societate in ipso discessu confessionis frequentiam eius oppidi incolis mirum in modum commendatā: ex quo tempore se eam hucusque quintodecimo quoque die, sæpe octauo continuasse. Hic extra urbem labor; in vrbe nullum otium. tam carcerariis vinculis detenti, quàm in nosocomiis morbo, liberati. Plurimæ utrobique adhortationes dictæ, confessiones auditæ, nec literarij puerorum
Iudij

Iudi neglecti. Appulerunt hoc anno in hanc urbem aduerso flumine Neapolitanæ Siculæque triremes. Magno ægrotantium numero, linguarum diuersitas, confitendi negasset facultatem, nisi vnus è nostris vtrumque idioma probè callens ope destitutis præsentaneam tulisset opem. Fuerunt hoc anno diuino lumine affulgente, multorum conuersiones admirabiles: è multis exemplis quatuor referam. Legitima quidam vxore neglecta concubina pellicem amauit diutinè, hanc intempesta nocte, stomachi ne an pectoris subsultatione fatigatam, profundis certè tractibus nauseantem agnouit. rei nouitate citus ad focum desilit è lecto: sopitas prunas flatu suscitatur: redit cum luce, feminam depressis oculis horribili pallore & macie extenuatam deprehendit, spirantem tamen. Curionem ergo non omnino Christianæ pietatis oblitus quasiturus euolat: inuentum ad mulierem perducit. frustra tamen laboratum. Enimuerò exanimis & à sensibus abducta nullo pœnitentiæ dato signo sine confessione efflauit animum. Ille tanto casu perterritus, vt par erat, manè diei subsequenter nostros adiit, & de faciendâ vitæ mutatione deinceps egit, & sedulò, & seriò. Alia cum malo dæmone (incubos appellabat antiquitas) detestabilè turpitudinem sciens & lubens exercebat. Hęc cum ab alia femina nostris à Sacramentorum vsu notâ leuem accepisset iniuriam, ad eius confessarium venit sibi ab aspectu notum; rem exponit cum querela: enixè petit, vt feminam sibi insensam reprehendat. Audiit ille, & arrepta occasione ad confessionem positis odiis hortari cœpit. illa abnuens imparatam se excusabat. vrget ille omni ratione, vt si minùs confessionem absoluat, incipiat saltem. Tum illa liberè: Cessa, inquit, me frustra hortamè-
is fatigare: me foris diabolus manet quo cum rem

habeo turpem; is me huc venientem monuit alter-
utrum, vel ne accederem, vel vestris ad confes-
sionem hortatibus contumaciter obsterem. His au-
ditis Pater denuo (quis non pio tangeretur affe-
ctu?) miseram ac miserabilem conatur emollire.
illa diuino consilio magis ac magis obdurescere:
vix tandem reditum ad diem pollicita, domum re-
petit. Hanc sequenti nocte cum dæmone huma-
nam formam eментito concubantē frater depre-
hendit. continuò furenti similis irrumpit in cubile, &
nudum in sororis viscera, euanescente dæmone,
pugionem adegit, & defossam miserè interemit.
Non absimile quod sequitur. Mulierem quandam
vicinæ honestę ad nostros confessionis ergò de-
duxerunt. huic quos binos habebat amatores di-
mittere multis argumentis suadet Pater, sed non
persuasit. Diuinæ igitur iustitię & æternorum
cruciatuum intendit iniurias. Illa se post amicorum
ab urbe discessum, quem breui futurum sperabat,
libenti animo redituram promittit: reditum ta-
men eiusmodi exitus interclusit. Eadem die noctu
domo egressa, breui regreditur, horribili timore
ac formidine perterrita, quid vidisset ignara. Tre-
pidantem vicinæ confirmant. illa timore remissa
dum sedet inter ceteras, somnum tantisper captura
recubuit. Horæ spatio nondum decurso teterrimus
sulphuris spirabat odor: hunc miseræ cadauer
exhalabat, quæ perpetuos tenebrarum somnos in-
ierat. Nigror faciei abominandam corporis ni-
gredinem testabatur. Casus hic multis exemplo
fuit, quorum nonnulli ad Religiosorum familias
adscripti. Illud nobile quod sequitur exemplum
castimonix. Maritam feminā vni ē nostris con-
fiteri solitam, eamque inopem sæcularis sacerdos
amabat perditissimè, precibus & pretio frustra
tentatam lenulis internuntiisque sollicitat. hos illa
accerbè

acerbè castigatos malè dimittit. Sacerdos amoris impatiens feminam de nocte in mariti absentia (quod vnum ad summum flagitium deerat) inopinantem adoritur: vim inferre parat. femina castitatis amantissima huius impetum excipit, cultrum eripit quem ille gestabat: quo munita sacrilegum seверо honestoque sermone à tanto scelere perpe- trando detertere studet; sin minùs, suæ sibi casti- tatis oppugnatorem quauis ratione repellendum. id enim diuinis, humanis & naturæ legibus licere sibi. Has ille minas & terriculaenta floccifaciens tandem aggreditur: dumque cultrum quo se ipsa defendebat conatur adimere, digitos sibi ipsi penè præcidit. eo tamen violentius dum irruit, & temere temerare nuptam parat, se ab illa certo ictu percus- sum sentit. Desistit tunc, repetitque domum vul- nus vt curet, non tamè vltra diem octauū produxit vitam. Interim morte ob oculos obuerlante, da- tum sibi Dei benignitate tempus in ira Dei auertē- da rotum posuit, missis etiam qui suo nomine à fe- mina vicissim peterent darentque veniam. Hæc hætenus. Nunc ad ea veniendum quibus Deus Opt. Max. B. P. N. Ignatium admirabilibus signis notificatum illustrauit: quorū magnus numerus; ea tamen seligenda, quæ certiora, ab auctorum fi- de. Nobilis quidam ex equestri ordine filium vni- cum habebat eumque marcescentem hectica febris, morbo videlicet illi familiæ velut hereditario, atque ideo manifestè omnium iudiciis pericli- tantem de vita, pallore indies & macrore magis ac magis contracto. Huic vnus è nostris Beautif- simi Ignatij dat effigiem adorandam, & collo ad- necessendam. Adorat ille: salutem orat: exorat breui: pristina intra paucos dies salute recuperata. Mu- lier alia ardentissimis febribus aestuabat. Medi- cus appositis remedijs utebatur frustra. Hanc

consolaturus adit vnus è nostris, imaginem Beatissimi Patris, quem ipsa studiosè colebat, seorsim in conclauì à femina relictam agnoscens afferri iubet. Affertur: feminam ad opem implorandā hortatus mox abit. Paret illa: atque inter preces, en vberimus derepentè toto corpore effluxit sudor, & cum sudore morbus. Redit medicus de more: hãc vt videt perfectè sanam, penè obstupuit: quippe naturæ viribus sanari non potuisse constanter asserbat. Vir quidam senili ætate, illustri familia, & (quod caput est) singulari virtute, nostræ Societati mirè deditus, à renibus & ab iliaco morbo laborabat, urinæ meatum calculo obstruente. Cruciabatur doloribus, atque in lecto sine vlla requiete volutabatur. Accessit febris ardentissima. medici, spe salutis abiecta ad Sacramentorum perceptionem hortantur. obtemperat ille, vno è nostris aduocato. Iam iam moriturum deplorat familia. Ille humana ope destitutus diuinam quærit: Sanctos quos iam pridem patronos habebat, sollicitaturus precibus, B. Ignatium inuocat primum: quem ac si præsens esset, videre visus salutem exposcit. precationem somnus excepit quamdiu semel oratio Dominica percurri posset. Experrectus è somno depulsum omnino sensit morbum & lapillum, quo torquebatur, eò delapsum, vnde facillè resolutus in arenulas eiici potuit. Hoc ille à notario in publicas tabulas legitimè referri & publica auctoritate confirmari iussit. Aliud nunc memoria dignum paulò fusiùs referam. Mulierem malus dæmon septenni spatio pertinaciter sollicitabat, singulis ferè diebus illi se videndum repræsentans, blandula insuper addens illicia. Hanc vnus è nostro numero miseratus accersiri iubet: venientem hortatur ad confessionem, ac diabolicæ consuetudinis detestationem: aliorum exempla proponit,

ponit, Dei iudicium, vitæ breuitatem, & id genus multa. His permota foras exit, vt admissa scelera cogitatione percurrat, mox ad cōfitendū reditura. Egredienti comitem se adiungit diabolus eremitam simulans: mœstam vt videt, causam querit. illa hominem esse putans, Quid tibi, inquit, mecum? Tum ille: Roma venio multis onustus, quibus te facile sollicitudine leuauero. adiecit & hoc, Quid tibi cum ista domo, aut cum eius accolis commune? illa animi salutem causatur. Cacodæmon diuinam misericordiam obicit, nulli vel in extremo spiritu defuturam. Mulier ex verbis dæmonem subagnoscit: tum ille apertè eremitico pudore deposito feminæ minatur futurum se admissorum ab ea scelerum in omnium auribus præconem, vt in omnium oculis infami supplicio afficiatur, si pedem iterum in Societatis templum inferat. hæc locutus euauit. Hærebat femina. à duplici causa sollicitudo: hinc timor à dæmone, illinc vrgebat ab animi periculo: vicit tandem animi timor. Ergo sequenti die confessarium adiit: rem ordine exponit. ille remedium adhibuit quod efficacissimum habuit: ter quotidie fidei Symbolum recitare iussit, pro terno personarum diuinarum numero, atque in Beatissimi Patris Ignatij memoriam, cui antiquum id orationis fuerat; dat præterea ipsius effigiem rosario aptandam, & gestandam ex collo. illa imperatum executura proficiscitur. En dæmon secundò obicitur mulieri: restitit tamen in limine progressum veritus. inde quasi deridet superstitionem mulieris, imaginem vt abiiciat enixè petit, imaginem enim præ cæteris rebus sibi esse impedimento quo minùs procederet (erat mulier tum temporis succincta cilicio, & cereum agnum gestabat) cum tamen nihil impetraret, edito fragore incredibili euolauit. sequenti die tale quiddam denud

nuò comminiscitur: in anilem vultum induitur, feminam alloquitur, eundem vtrique confessariū esse mentitur, à quo venire se cum mandatis. hæc mandatorum summa: confessarium pro femina orantem Deo reuelante cognouisse, illam tandem damnatū iri, idcirco non esse cur frustra laboraret: atque, vt fidem faceret, nota quædam verba producebat. Sui tandem impotens à furore libellum pium, quē fortē femina habebat in manibus, violenter abreptum in ignitum focum, vnā cum rosario & imagine comburendum coniicit. Vixdum ceciderant, cum sola imago in gremium feminae resiliit ab igne. Hoc illa affirmavit attestata bis Sacrosanctum Eucharistia Sacramentum, sibi eo die percipiendum. addidit, flammis absumptū rosarium, cum extrahi non posset: librum verò vstulatum licet, creptum tamen. Resilientem imaginē excepit sinu: dæmon autem abiit ē conspectu. Postera die ab Eucharistia sumpta redeunti feminae apparet iterum pristina iuuenis figura: & imaginē Ignatii suos conatus præcidisse, confessarii que technas plus nimio fuisse callidas, reditumque sibi perpetuò interclusum, semel atque iterum questus magno tandem cum crepitu aufugit. Affirmat mulier ea nocte, quæ Eucharistiam antecessit, rem ad restim venisse. se ter conatam suspendio spiritum præcludere aptasse camum, quem toties enodatum animaduertit. tantum illa beneficium B. Ignatio refert acceptum, idque sibi persuadet, quoddamque collo insertura vinbrā pilei videre visa sit. Beatumque Ignatiū adesse credens opem ab eo auxiliumque petiuerit; ex quo tempore libera omnino & incolumis permanserit. Mulierem hanc vicinam in Sacramentorum vsu plurima, & ab ineunte ætate nostris confessariis ac templis vsa, vitiorum voragine absorptam sæpissimè ad Sacramentorum
 vsum

usum incitauerat. erat in hanc ut in virtutis ducem ea de causa dæmonis odium capitale: quod odium supradictæ feminæ iam iam abiturus aperuerat, absenti vicinæ minatus exitium; cuius diligentia duplicem prædam sibi è manibus ereptam querebatur, illam quippe à potentiori dæmone adiutam dicens. Quartò post die vicina hæc maximè honestissimæ vitæ virum sine causa interemptum audit: scilicet munitam sanctitate cum punire diabolus nequiret, quod illi charissimum, sustulit è medio. Postremum hoc de industria in finem reservatum perstringam breui. Adolescens quidam non obscuro genere annos natus circiter viginti ad Societatem in Coadiutorum gradum admissus est. Huic paulò remissiùs se gerenti, decurso biennio votorum nuncupatio protrahitur. moram ille impatienter ferens enixè facultatè abeundi petit. obtinet: dimittitur, ad hanc urbem venit ornatu militari. hunc dum profectionem in Occiduos Indos parat, alius hostem falsò creditum, à tergo ferit imparatum, ac totum penè in scapulis pugionem condit. cedit ille, & corpore, & spe salutis, dignumque sibi tam turpi defectione supplicium accidisse animaduertens, Beatissimi Ignatii recordatur. vovet pro salute reditum, si admittatur, & strenuam in officio præstādo diligentiam. Accersitus chirurgus deponit hominem: medelam non in remedium (ut ipse dixit) sed in speciem adhibet. Æger Sacramentis acceptis preces ut licuit ad auroram produxit, B. Ignatium inuocans, & promissa repromittens. Incredibile hoc: ea nocte sic perfectè sanatus est, ut luculentissimæ plagæ vix cicatrix appareret, quæ vulnus acceptum significaret. Ille continuò promissa exequitur, Prouinciali rem exponit, in Societatem recipi petit. Pater negat. abijt ille cum angore: redit secundo, dat se calatorem in serui-

seruitutem Brutianam, admittatur modò. Tandem impetrat vt pocula perfricandi, & culinam euerrendi curam habeat. hoc illi officium, in Hispalensi ac Triguerenſi Collegio per octo plus minùs menses cum omnium ædificatione ſingulari. tandem ad Societatem reductus laudabilem vſque vitam agit, ob acceptum beneficium gratiſſimus.

Collegium Hispalenſe.

C Collegium hoc ære alieno grauiter obſtrictum præteritis annis monuimus; verùm in præſenti, quòd conſueto leuamine careat, opprimitur maximè. Ad ornatum templi acceſſit prægrandis & pulcherrima Beatiffimi P Ignatij effigiata tabula in altari ſummo, ipſo obitus eius die collocata; cùm ſcholaribus noſtris, tum Anglicanis alumniſ omni poëmatum genere & elegantia lætitiâ diei cumulantibus. Vt autem ab alijs, B. Ignatij meritis accepta beneficia diſſimulem, ſuum in filios ſuos amorem amantiffimus parens & patrociniũ haud dubijs ſignis teſtatum reddidit. E noſtris quidam ſeptimum iam & decimum annum è renibus grauiffimè laborabat, ſed morbo diuturnitate vires acquirente, extremis annis hebdomadis ferè ſingulis acerbiffimo dolorum æſtu afflictabatur: hos ſemper abeuntes excipiebat biduana virium defectio, & ſumma corporis imbecillitas. Remedia medici fruſtra adhibuerant: morbus enim in dies ſingulos ingraueſcebat, non minori animi angore, quam corporis cruciatu. dolebat nimirum ſeſe infirma valetudine impeditum, quominus impèſe ſe totum ex animi deſiderio, & perfectioni propriæ, & alienæ dicaret vtilitati: adèd vouit pro ſalute multa, ſed minùs aſſecutus. Cùm igitur per eos dies B Ignatij inuocatione valetudo nonnullis reſti-

fitura, aliaque patrata miracula narrarentur, venit in mentem ad ipsum tanquam ad opem diuinitus datam extremò confugere. syngrapham eius ex collo suspendit, & infirma licet fiducia vouit tamen consulto confessario peruigilij eius inedia, & orationem per annum quotidie recitandam, si modò trimestre spatium ab illo cruciatu eximeretur. Nec irrita vota: dolore tunc omni (quo eo ipso tempore acerrimè vexabatur) ereptus breui est, & nonum iam agit mensem à simili cruciatu morboque omni integer & immunis: quod non citra miraculum fieri sese ait iurisiurandi religione testaturum, cum tamen is sit, cuius hac in re iudicium & sententia maximi habenda sint. Hoc euentu veneratio simul & opinio de B.P.N. sanctitate concepta mirificè in ipso aucta cernitur. Alius annum propè integrum quartana febris laborans eo ipso die, quo tabula in templo collocanda erat, vouit coram ipsa ter & tricesies orationem Domini-
cam totiesque Angelicam salutationem quotidie se per annum in B. Ignatij memoriam recitaturum, dummodo salutē precibus ipsius impetraret. deinde (vt erat febricitans) ad opus se accinxit, & in collocatione tabulæ laborem suum & operam strenuè posuit: ex eo igitur die febris ereptus est, nec minimum eius vestigium hactenus vsquam persensit. Rerum spiritualium ardentissimum in nostris studium, & fructus vberimus: omnes alijs soluti curis spiritualibus exercitiis exculi; à scholaribus adita xenodochia; festis diebus matutinis plebs otiosa ad rem diuinam compulsa; rudiori populo elementa Christianæ disciplinæ tradita; in plateis & vicis celebrioribus exhortationes habitæ, aliaque huiusmodi pia munera obita. nec enim ipsos rei litterariæ exercitatio assidua à diligenti virtutum & mortificationis studio auocarunt. Colle-
gium.

gium hoc iuuentutis propriæ curat institutionem, quamquam ne in aliis quidem iuuandis est cessatum. Duæ in pagos, & opida propinqua factæ sunt excursionēs: in iis, quæ solent animis allata subsidia, & corpora piis eleëmofynis subleuata. Illud etiam accidit non tacendum, quòd quidam animo vxorem & filium paruulum veneno necandi obfirmato, nostrorum permotus concione destitit. De Societatis litteris maxima hîc omnium vt semper opinio. Res nostras adiuuat beneuolentia Illustrissimi Cardinalis Hispalensis: is enim cùm superiore anno in hanc urbem honore auctus & purpura venisset, ædes, scholas & auditores nostros inuitatus inuist: primo ingressu ab eloquentiæ professore exceptus oratione diserta inprimis & eleganti pro suo gymnasio habita. Vnde ad Theologorum deductus aulam, prælectionem sacram eruditus aurbus dignam, quamque sibi pergratam vultu, oculis, verbis apertè significauit, Scripturarum docente professore audiit. Hac finita egressus, iplos capacissimi impluij parietes peristromate vestitos, versuque multiplici tum græca lingua, tum latinâ & vernacula laudes ipsius continenti ornatos, & quasi grates agere gestientes circumlustrauit. ipsum autem, qua est in Societatem beneuolentia omnia mirum in modum delectarunt. Iterum hoc ipso anno in Collegium venit, & publicis Theologiæ sacrae disputationibus interfuit. In scholasticis externis magna visitur Christianæ pietatis cupiditas; peccatorum expiationes in plurimis hebdomadariæ, in nonnullis semestres: in omnibus frequens sacrorum mysteriorum vsus: duo circiter & quadraginta dederunt se variis Religiosorum familiis, tres nobis adscripti Reliquos exemplo præeunt Deiparæ Congregationis alumni: quorum Sodalitas nō pauco tum nostrorum, tum regię

regiæ Hispalensis Vniuersitatis auditorum numero creuit. Virtutis suæ specimen affatim vbique exhibent. Peregrè ibat ex ijs sacerdos quidam; cùm fortè incidit in quendam horum regnorum principem virum, iter similiter, quò ipse pergebat, agentem. hunc deriuatam à maioribus nobilitatem cùm praua iurandi consuetudine, tum pudica minùs cum famulis suis agendi & colloquendi ratione obscurare certa fama erat. Sacerdos oblatam occasionem libenter arripuit, sermonem cum ipso miscere, deprauatos hominis mores, & viuendi licentiam summa dexteritate reprehendere. ipse pudore suffusus increpantis voce commoueri, & eximium in sacerdote pietatis zelum admirans, amplos satis honores & munera ei in domo sua perhonorifica deferebat. at ille modestè recusans valere iussit, nec vt ipsum, rogatus licet & inuitatus, diutius comitaretur, exorari potuit; ne scilicet faciendi sacrum (erat enim festus dies) opportuna deesset occasio. quod ipsum Principi vehementer placuit; adeoque perquisitum postea in hospitium suum iussit adduci, ad prædium inuitauit, tractauit humanissimè. Nec verò in litteris minora huius Sodalitatis alumni documenta dedere. vacarant in Hispalensi Diœcesi Ecclesiasticæ dignitates nonnullæ; hæ ex institutione sua pro oppositentiū meritis dispensandæ erant: edictū publicè affigitur; candidatorum oppositionibus suis statuitur dies. confluunt plurimi; ex his è Virginis Sodalitate nonnulli: de omnium litteris publicè periculum fit. Parthenij Sodales primas semper tulere; adeoque ipsi reliquis postpositis, vtpote ex iudicio Cardinalis, & senatus sententia omnium meritissimi, dignitates hasce reportarunt. Doctrinæ Christianæ cœtus excellit indies pietate & numero: nos comitia adeunt, ad explanationem catechismi audien-

dam statis diebus diligentes conueniunt, cælestibus sese mysterijs frequenter expiant, & dum reliqua plebs bacchanalia agit, ipsi in templo nostro preces fundunt, eo qui cineralia præcedit die, promeridianis horis; & quò alios ad simile inuitet officium, instrumenta musica, & suauissimum vocum concentum adhibent. Bina sunt alia scholasticorum Sodalitia: quorum vtrumque sub Academia nomine, hoc sub sancti Ioannis Baptistæ; illud sub D. Hermenegildi patrocinio institutum, suum hoc anno fructum retulerunt: imò ex istis Sodalibus aliqui in tenera & penè infantili ætate, matura omnino virtute inuenti sunt.

Collegium Anglicanum.

N Vnquam maior quàm præsentì anno horum adolescentum in litteris & virtute contentio. in voluntarijs pœnis & mortificationibus suscipiendis inusitatus ardor, vt in plerisque fræno sit opus. mira inter sese animorum cõcordia & amor, mira in Superiores obseruantia; omnes ferè meditationibus nostris expoliti. multi Societatis inæundæ studio tenentur, è quibus duo voti compotes effecti, vterque præclaris animi & naturæ donis instructi: sacerdos hic perfectò studiorum curriculo, ille alumnus absoluta Philosophia, & duobus in Theologia annis insumptis. Sacerdotes bini in sedes Sanlucarensem, & Vlysiponensem profecti: octo in Angliam ad ciuium suorum salutem remissi, spectatæ omnes virtutis. Ex his vnus sub discessu Theologiæ concertationes publicè sustinuit magno litteratorum hominum cõcursu, pari cum laude; quas etiam pro sua comitate Illustrissimus Cardinalis Hispalensis sua dignatus est honestare præsentia, qui ab alumnis peruenuit oratione mul-

multoque varij generis & idiomatis carmine exceptus est. Nostrorum verò Sociorum qui in hoc Collegio morantur, operam languere non sinit varietas ipsa nationum, quæ negotiationis causa Hispaliæ frequentes confluunt. ad ipsos Itali, Galli, Angli, Hiberni, Scoti, quòd eorum linguas ipsi, vel ij Anglicanam calleant, pœnitentiæ causa conveniunt, & sæpè frequentissimi. Harum nationum homines, qui in carcere vinculis, vel in nosocomio morbis detinentur, cohortationibus & colloquiis ad pietatem instituunt. Plures catechismi ignaros excolunt, hæreticos non paucos ad Ecclesiæ gremium reducunt; sed præ reliquis ille felicior, qui ab Indis occiduis, ubi captus fuerat, huc aduectus, in morbum incidit. eum de nostris vnus consolaturus adiit; vt hæresim abiuret, & in Ecclesiæ sinum refugiat multis argumentis suadet, & tandem persuadet. munitus ergo Sacramentis, magna vitæ superioris detestatione, futuræque spe præcepta efflavit spiritum. Quæsitores sanctæ fidei horum Patrum sæpe vtuntur operâ, ad vinctos suos alienigenas tum examinandos, tum erudiendos. Res familiaris aucta est, coëmpta domo, ipsi Collegio continenti; vnde hortus amplior factus.

Collegium Cordubense.

COMMUNIA prætermittā. nostri omnes B.P. Ignatij commentationes obiere. visitatæ custodiæ publicæ, & inter vinctos inuectus mos, vt ad recitandum quotidie rosarium fixis humi genibus coram Virginis effigie, cōueniant. Discordijs plurimis finis impositus. lusoriæ tabernæ oclusæ. præcisæ aliquibus illecebra peccandi; alij à pellicatu diuulsi. conciones compitalitiæ crebræ. in instituenda pueritia ad religionis præcepta, in scholis ele-

mentarijs inuifendis, in adiuuandis his qui ad patibulum ducuntur, solemnia officia. Hęc veluti communia; quę sequuntur, præsentis anni propria. Pestilentia superioris anni, quę hiberno videbatur extincta frigore, ipso statim Ianuario mense longę quàm antea sæuior reualuit. Hęc & scholas claudere, & publicam litterariam doctrinam intermittere (ad hoc etiam senatus rogatu nonnihil impellente) coëgit. Scholares verò nostri, quò studia persequerentur commodiùs, & à contagione per totam viciniam debacchante tutiores subsisterent, vnà cum Philosophiæ professoribus & Theologiæ extra urbem in quoddam Collegij prædium trans Bætım dimissi: illic & consuetis prælectionibus, & frequenti disputationi data opera. nec non & religiosa disciplina haud aliter quàm si sub domestica regula viueretur, exactè obseruata. Verumtamen cum ob vehementes solis ardores aliaque agri incommoda in periculosos morbos incidere compertum esset, simul omnes domum reuocati. tempus ita distributum, vt nec nimio studiorum labore frangerentur, nec otio languerent. gratiâ valetudinis conseruandę corporum relaxationi aliquantulum temporis plus solito concessum, omniumque domesticorum victus & vestium commoditati nonnihil additum: quidquid tamen hac indulgentia, de ardenti virtutum & profectus studio videbatur posse remitti, hoc totum feruentiori aliunde meditatione, & assiduis pro communi clade precibus cum fœnore compensatum. His præsidijs, Deoque (quod caput est) protegente effectum, vt ciuitate tota funeribus penè exhausta, è nostro numero tres dumtaxat eorum, qui res domesticas curant, communis calamitas extinxerit; quibus & quartum adde ex diuturno membrorum, crurium præsertim, dolore & cruciatu (in quò & præclarum patientiæ

patientiæ exhibuit specimē) sublatum. Fuit hæc pestilētia, vt plerumque solet, pernicies corporum, salus animorum. Nostri confessionibus audiendis operam strenuè nauarunt, nec minùs fructuosè: homines enim nunquā reperti meliores, nunquam ad delicta purganda (præsenti videlicet periculo omnes urgente) promptiores; adeò vt, cū auctior quàm aliàs fuerit confessariorum numerus, satis omnes hac vna fuerint occupatione distenti. Vt autem ad nos absque vllō contagionis metu fidentius accurrerent ciues, quod à pluribus fuerat ardentè expetitum, id vni concessum, vt habitatio-
ne à reliquis segregatus ictis pestilentia hominibus se totū daret libens is ac sedulus in hoc ministerio erat; intempestis sæpe horis vocatus ad ægros, sopore discusso magnoque animi gaudio sine mora aduolabat: noctu interdūque cum socio obibat urbem, ægros per vias & compita inuentos in nuda iacentes humo, semineces, fame morboque penè confectos collatis piorum liberalitate eleëmofynis subleuabat, & expiatis prius animis in xenodochium curabat inferri. Quid multa? quantum in se erat operam suam patiebatur à nemine desiderari, donec tandem laboribus (credo) fractus, & vigilijs, communi etiam ipse malo oppressus est. Cæterum noluit diuina bonitas, vt is à cuius vna salute tot hominum pendebat salus, diu ægrotis deesset. Nondum plenè conualuerat, cū de aliorum magis quàm de sua salute sollicitus, ita ardens ad intermissos labores rediit, vt publicè testarentur ciues se tam opportunum in tanto animorum discrimine auxilium nunquam inuenisse. neque immeritò quidem; filij enim à caris parentibus derelicti, à Societatis homine non deserebantur. Hæc erat rerum facies. & ecce vis morbi sopiri repentè visa: illico clausa hospitalis

NNN ; agro-

ægrotantium domus. culcitra, stragula, supellex
 tota combusta. Cæterum cum paucos post dies
 morbus ex inopinato recrudescens miserandam in
 plebe stragem ederet, & clauso iam valetudinario,
 qui affectos curaret nullus esset; plurimi quotidie
 succurrente nemine, nullis adiuti medicamentis,
 nullis Sacramentorum muniti præsidis interibant.
 Quare a nostris de xenodochio restituendo cum
 prætoris serio actum & impetratum: ab Eccle-
 sia Cordubensi aurei sexcenti, cum frumenti mo-
 diis vicens quaternis à Prætoris ipso, culcitra
 centum aliæque supellex; ab aliis pecunia vestesque
 in ægrotantium usus cumulatissimè suppeditata.
 unde corporibus subuentum, indeque occasione
 sumpta animorum salutis opportunè prospectum.
 Sed nec conciones sacras hoc tempore nostri vel
 omiserunt vel intermiserunt; quin potius domi, in
 templo, in parœciis, foris, in viis ipsis publicis hoc
 vnum frequentissimè inculcabant; nempe pecca-
 tum malorum omnium caput esse, hincque tan-
 quam ex vno fonte vniuersas corporis & animi pes-
 ses emanare. Nec frustra laboratum; ciuibz enim
 iniecta tam ardens animorum labes eluendi cupi-
 ditas, vt primum Prætor ipse cum familia sua, Ma-
 gistratus, iustitiæ satellites, viri primarij plerique,
 deinde opificum ordines omnes, adeoque ciues
 ferè vniuersi præfinito quique die domum no-
 stram conuenerint, & absterfis criminum sordibus
 contra dirum pestis venenum cælesti se antidoto
 munierint: quin & ipsi vincti in ergastulis latitan-
 tes reliquorum ciuium exemplo lacessiti nostros
 vltro accersentes diuinis sese mysterijs expiarunt.
 Nec interim hæc sine solemnibus pompa & apparatu
 agebantur. statuto quique ordine dieque con-
 currebant: summum templi nostri altare nitidissi-
 mo fulgebat ornatu, cereisque collucebat innume-

ris, quos hunc in finem ciuium ordines omnes piâ
æmulandi cupidine ducti certatim afferebant. Ad-
ditæ sunt conciones rei & tempori accommodæ,
& ad cumulandam lætitiâ instrumenta musica,
& suauissima vocum harmonia ; qua dum vel res
diuina peragebatur, vel communicantes cælesti-
bus accumbebant epulis, mirè omnia resonabant.
Sed & alius extirrit concionum fructus: nostrorum
enim suâsu in paræciis & Religiosorum omnium
cœnobijs omnibusquadraginta horarum solemnîs
comprecatio instituta, & sanctorum Acyseli & Vi-
ctoriæ Diuorum huiusce ciuitatis tutelarium reli-
quiâ, nec non & summæ apud Cordubenses vene-
rationis Christi effigies de cruce pendentis præ-
lata per urbem supplicatione soleinni. Supplicatio-
ne ergo præstituto die indicta, vt propius ad nos
ventû est, exierunt domestici omnes longo agmi-
ne excepturi pompam, & Sanctorum (quæ antea nō
prodierant in publicum) reliquias veneraturi. Erant
præforibus nostris (quâ pompa traducenda erat)
terna erecta altaria pulcherrimo instructu, parie-
tes vestes explicabant sericas : nec ad Sanctorum
celebrandas laudes (Canonicorum enim id petierat
Collegium) deerant carmina vario numero, idio-
mate, artificio, dispositu, plena artis & ingenij. hæc
enim licet nostri tardè moniti festinata potius ef-
fuderunt, quàm elaborarunt ; tamen vsque adeo
probata sunt, vt cùm sacrę fidei Quæsitores, eo ipso
die ædes nostras inuisentes, plura recitata audiui-
sent, mirum in modum delectati eorundem sibi
copiam fieri postulauerint. Sodalitas anno supe-
riori inchoata præclaros habet Deo fauente pro-
gressus. Sacra mysteria frequenter Sodales vsurpât,
ad publicam in templo nostro diuerberationem
bis per omnes anni hebdomadas, ieiunij maioris
tempore ter, ducenti & quadraginta conueniunt.

Nec suæ tantùm salutì consulunt, sed alijs etiam piè subueniunt: eorum enim liberalitate multorũ infirmitati, egestati, infamiæ occursum. E multis exemplis duo subiiciam: dum per vrbe[m] concurrant (vt ipsis mos est) ad egenos, quò ipsis opem ferant, perquirendos, domunculam quandam non sine Deo duce ingressi puellam offendunt humana ope destitutam, squalore loci, fame & cancro penè confectam Extrahunt, curant, necessaria in posterum vitæ subsidia non minùs liberaliter quàm piè suppeditant. Nec dissimile, quod sequitur. incidunt alij in senem grauissimo morbo, summaque rerum omnium inopia laborantem: eleëmofynis subleuât, vt animi labes expiet, & alium Eucharistiæ Sacramentum suscipiat, inducunt. mira Dei dignatio: his munitus præsidij felicissimus senex è vita migravit. Ex eodem cœtu duo ad corrogandam stipem destinati, per celebriora ciuitatis loca bis egressi, aureos ampliùs quadringentos collegerunt, quibus & liberati vincti, & quos precario victitare pudet, adiuti. Id quoque piè ac religiosè curatum, quòd Christianæ doctrinæ libellos octies mille, pecunijs sumptuque excudi suo voluerunt: his enim per vrbe[m] & diœcesim totam euulgaris effectum, vt innumeri homines, quæ ignorabant fidei rudimenta perdiscant, & pueri relictis lasciuioribus cantuinculis salubres Christianæ doctrinæ notas vbique decantent. Nec in postremis vtilitatibus esse debet, quòd cum ex horum Sodalium numero viceni per vias publicas processissent, singuli singularia malluia, cibis, condimentis, varijsque obsonijs referta gestantes, eaque in xenodochium totius Sodalitatis nomine comportassent; reliqui ciuium ordines hoc incitati exemplo, alijsque alios pia liberalitate præire gestientes ita se munificos præbuere, vt aures nò minùs octies mille in ægro-

tantium

tantium subsidium hac occasione cōtulerint. Scholās nostras, quas morbus occluserat, idem recedens aperuit. Non ita plenus auditorum numerus, sed paucitas pietate pensatur. Variis Religiosorum familijs nomina dedēre triginta, in nostrum Ordinem sex adsciti. Meditationibus Societatis excul- ti non pauci: vtilitatem probavit mutatio morum, & noua viuendi ratio à pluribus suscepta. Qui patronam sibi Dei genitricem adoptarunt, cōtus suos ob temporum difficultatem intermissos pri- ma hyeme acrioribus studijs repetierunt. eorum consuetis exercitationibus hebdomadaria de qua- stionibus conscientia collationes nunc primū additæ, quibus præter Virginis cliētes alij Ecclesia- rum Rectores, & Decuriones non sine vtilitate in- tersunt. At inter reliquas horum Sodalium laudes non ea minima esse debet, quod ex ipsis ali- qui non sine certo vitæ discrimine, alij cum ciuf- dem dispendio, affectorum confessionibus exci- piēdis vacarūt. Ab eisdem quoque nouemdiale fu- nus solemnī ritu institutum, & sacra mille quin- genta pro pestilentia extinctis oblata. Hæc quoad res domesticas, vrbanaſque: quibus licet nostri satis vix fuerint, paganam tamen expeditionem, vbi morbus remisit, non omiserunt. Parthenij quo- que Sodales nostrorum imitati exemplum excu- siones fecerunt non minori suo labore quā alio- rum vtilitate & exemplo. dies integros, & non mi- nimam noctis partem in concionibus haben- dis, in excipiendis confessionibus, in rudibus puerisq̃ catechismo instituendis insumebant: li- bellorum Christianæ doctrinae & rosariorum vim nō paruam distribuebant in plurimos; & vt nostræ per omnia vocationis æmuli viderentur, stipēdium & stipem quamcunque à viris pijs delatam recu- santes, gratis omnino laborabant.

*Collegium Montellanum cum Domo
Probationis.*

A lienæ salutis procuratio, & Societatis munia eadē quæ semper, neque minore cū fructu. è tironibus duo sublati, alter ex auditoribus nostris admisus. Sacra supellex aliquibus ornamentis aucta, inter quæ & pensilis ex argenteo lychnus, qui aureis septuaginta stetit. coëmtus etiam fundus peramplus, ex quo iam Collegio melius fore arbitramur.

Collegium Granatense.

VT à domesticis incipiamus; bellè quidem cuncta procedunt. eorum qui literis humanioribus dant operam, mirabiles in utraque lingua progressus. B. P. N. Ignatij ferix sollemnes apud nos fuere, tum ob magnam carminum varietatem & copiam, tum ob eorundem acumen & elegantiam, adeò, ut vel ex ipsis quo Fratres nostri in Parentem suum sint animo, facile posset intelligi. Celebritatē auxerunt non solum Illustrissimus Guadixensium Episcopus, alijque Bæticæ procures, qui per eos dies Granatæ aderant, sed ipsius urbis viri primores omnes: qui cum intra priuatos parietes aulam à nobis pulcherrima veste ornata, altare erectum, & in eo B. Ignatij effigiem collocatā accepissent; dies octo continuos, natalem ipsius subsecutos, ad effigiem inuisendam & venerandam frequentes concurrebant; haud minora suæ in Parentem nostrum religionis, quàm in Societatem beneuolentiæ documenta præbentes. Ad instrumentum sacrum pretiosa ornamenta accessere non pauca, inter quæ & crux argentea trecentis æstunabilis aureis, ad supplica-

plicationes, & nostrorum funera collectitia stipe elaborari cœpta. Alterum domicilij membrum, amplum satis nostræque habitationi percommodum anno hoc inchoatum, strenuè promouetur. In Societatem è scholasticis nostris sex adnumerati. Ceterum diem obiit, & sui nobis desiderium reliquit Pater Ioannes à Soto vir cum reliquis virtutibus conspicuus, tum pueris ad prima Grammaticæ rudimenta instituendis ita deditus, ut in animo habuerit huic se muneri perpetua voti sponsione consecrare. Quæ solet vnoquoque mense in suburbanum S. Elisabethę templum fieri profectio, pari hoc cum prioribus annis vtilitate suscepta. magna quidem illic seges ac materia laborum, sed laboribus fructus respondent pares. Mulier quædam cum audisset illum in vicum sacerdotem è Societate venisse, confestim ad eum tamquam ad opem sibi diuinitus missam confugit. fuerat ea quidem socia alterius, & flagitiorum consors: quæ postquam omnium libidinum contumeliam turpitudinemque diu exercuisset; graui tandem & ancipiti morbo prostrata in vltimum vitæ discrimen adducta est; nec tamen ut vitæ fœditatem deponeret, in mentem veniebat. hortatur socia, ut confessionis curationem admittat. frustra. ipsa diem ex die trahit, & Dei vocem procrastinando contemnit: eò enim miseram sua scelera protraxerant, ut, desperata licet valetudine, morboque iam & macie confecta, adhuc tamen in turpitudinis cœno se amplius volutaret, Deumque qui & morbo iam & cōsortis suæ monitis ad pœnitudinem inuitabat, in ipso mortis constituta vestibulo, nouo libidinis scelere irritaret. Cum igitur vehementi dolorum æstu, & iniquæ potissimum conscientie cruciata stimulis nocte quadam mœsta iaceret & sola, sociam accersiuir, quò acerbitatem dolorum suo ipsa leniret consortio.

confortio. accessit illa; nec ita multò post ægra corporis quidem, sed animi magis, oravultumque distorquens, & turbidos hac illac circumvoluens oculos, Auferte, inquit, hos, qui me torquēt, demones. tum continuò cæsariem dilacerans, & radicitus euellens, frendens, ac stridens horrendum in modum, deinde diaboli nomen bis inclamans, linguam mediam dentibus abscidit proprijs, eoque ipso temporis momento animam misera efflauit, flagitiosam vitam infelicissimo fine cōcludens. Eo prodigio exterrita mulier illa, quæ fuerat ei & vitæ socia, & mortis testis, ad nostri confessarij se pedes abiciens, rem totam aperuit, & admissa crimina salutari confessione detegens, meliora cœpit respicere. Bis etiam excursus est in oram Alpufarram. magna ibi rerum diuinarum ignoratio: plura obita oppida magno cum animorum emolumento. in vno (vt communia dissimulem) inter patrem & filium qui exulabat, præter naturæ legem amor ac reuerentia reducta. In alio, mulier quæ pessimo exemplo animam perdiderat propriam, alijsque erat offensio & illecebra peccandi, cum nostrum audisset concionatorem, nil habuit prius quàm vt peccata deleret, & ad vitam se reciperet honestiorem: ne autem noxijs se voluptatibus amplius inquinaret, nostrorum operâ in tutis sedibus collocata est. Illustrissimus Archiepiscopus Grana-tensis in perlustranda diœcesi rebusque arduis omnibus, nostrorum operâ vtitur & consilio. totus is noster est, vt perhonorifici ipsius de nobis rebusque nostris vbique habiti sermones abunde testantur.

Collegium Marcenense.

QVæ Marcenæ anno posteriore aperte sunt scholæ, maiora indies capiunt incrementa. magna discipulorum assiduitas & sciendi cupido: sex oratoria & poëtica præclarè instructi ad altiores disciplinas è nostro gymnasio exolarunt: totidem ad varia sese recepere cœnobia, duo ad nos transiere. ardens in omnibus pietatis studium: hinc ceteros agnoscite. Inter adolescentē indole & genere præstantem, aliūque humili conditione natum exorta est levis dissensio. hic æquo insolentior in alterum irruens colaphum inspectante scholasticorum corona, furenter impegit. at nobilissimus adolescens virtutis lumine religiosus viris exequandus, nil motus tam insigni contumelia, submissis oculis præceptorem adiit, & quantamlibet professus est iniuriam se libenter condonare; adeoque ipse etiam ut remittat, obnixè precatus. nec hoc contentus, pueri parentes adiens bono iubet esse animo, metumque omnem deponere; se parentes ac propinquos suos placaturum. hi nimirum viri acres cum essent ac nobiles, quod iniuriam generi suo illatam vlciscerentur, puerum (ni ipse eos adolescens suis placasset precibus) vel priuatim occidere, vel publicè Magistratus operâ & auctoritate punire decreuerāt. Egregium hoc modestiæ & patientiæ exemplum adeò permouit adolescentis cuiusdam, qui intererat, animum, ut abdicatis continuò sæculi diuitiis & voluptatibus, rebus humanis nūncium remiserit ad cœnobij portum sinumque confugiens. Inuectus mos est ut scholastici in templo nostro sese diuerberent: licet autem in multis Bæticiæ prouinciæ domiciliis nil ferè frequentius; Marcenenses tamen ad flagra vsur-

panda

panda hæcenus adduci non poterant: at præfenti anno tantum in hac re perfectum, vt viri etiam primarij nonnulli auditorum nostrorum incitati exemplo, flagra tractare cœperint, & in multis fræno iam, non calcaribus sit opus. Hæc quoad res scholasticas. Si reliqua Societatis munia spectes, omnia similiter lata. tenetur consuetudo vinctos frequentet inuisendi; eluuntur eorum animi Sacramentis; informantur ad pietatem cohortationibus, & corpora suppeditata pecunia à piis hominibus nonnumquam subleuantur. Homicida vnus morte luiturus maleficio, iis, qui causam urgebant, nostrorum suafu dimittentibus iniuriam, è laqueo & carcere trecentis ad hoc corrogatis aureis ereptus. Fidei rudimenta à scholasticis sæpe decantata iucundum simul & vtile dedere spectaculum. Cohortationibus enim per hanc occasionem in platea habitis sic permoti sæpe auditores, vt aliqui octo, quatuordecim alij, alij quatuor & viginti annorū confessiones repetierint, & quæ præ pudore peccata reticuerant, summo animi dolore detexerint. Mulier quædam, cuius vita moresque multis offensioni erant (ei enim tres ipsos annos cum propinquo res fuerat) ingenti omnium gaudio & nostrorum hominum commendatione ad frugem & disciplinam reuocata. Nec verò minus feliciter in discordijs componendis laboratum. Viri duo nobiles alium splendide similiter cognationi innexum vulneratum grauitè ad mortem penè adegerant. magna procella & certus multorum timebatur interitus. at interuentu vnius è nostris, qui vulnus acceperat, vulnerantibus non modò impunitatem concessit; sed vbi primum conualuit, eosdem in ædibus nostris aduentum suum præstolantes peramicè amplexus, omne ijs in posterum obsequium haud aliter, quàm si multis

multis ad id teneretur nominibus, sponndit. Nec minoris Dei gloriæ quod sequitur. duos in oppido propinquo primarios viros (alter nobilis erat, & sanctissimæ Inquisitionis Commissarius; alter in principe oppidi ipsius templo Ecclesiastica dignitate conspicuus) grauis cōtentio de honore subseclij in templo exorta in iras implacabiles & grauissimas distraxerat inimicitias. Eò res deuenerat, vt hinc vtrunque iactatis sepe contumelijs, Commissarius tandem in media templi luce sacerdotem conuicijs exagitans cōtaminata, & (quod extremæ ignominie est) infami ludæorum stirpe oriundum, inspectante & audiente populo, contenta voce proclamaret. nec contentus verbis, publicas continuò tabulas è marsupio prolatas ipsi in medios oculos furenter adegit, quibus eandem quam verbis asperferat infamiam, legitimo testimonio cōprobatam vociferabatur. Ad pugnos procul dubio ventum esset, ni qui aderant animos sui impotes ab vltiori tunc temporis iracundia prohibuissent. Commissarius è templo continuò discessit, nec in illud iterum sex ipsos menses (donec nimirum res tota confecta est) pedem vt inferret precibus vllis exorari poterat. Sacerdos verò ignominie partim pudore, partim vindictæ stimulis agitatus rem totam tum ad Cardinalis Hispalensis, tum ad religionis Censorum tribunalia detulit. litem intendit aduersario, & persequabatur acerrimè magno oppidanorum & ipsorum apud quos agebatur causa iudicum offensione & scandalo. Hec ira se habebant, cū de nostris duo, viri cuiusdam Societatis amicissimi rogatu & accersitu, ad finem negotio iam penè desperato imponendum profecti sunt. Prius ergo sacerdos noster Commissarium cōcione habita nonnihil emollitum eo rationum pondere (Deo vim verbis addēte) aggressus est, vt litem to-

tam

tam ipsius arbitrio dirimendam ultro permiserit,
 seque quæcumque ipse imperasset facturum pro-
 miserit; quod ipsum à sacerdote, adhibita tum op-
 pidi ipsius Vicarij, tū Archiepiscopatus Hispalensis
 Visitatoris (qui per eos dies illuc appulebat) ope &
 precibus imperatū. Cū ergo in Visitatoris ædes
 conuenissent, vterque in genua procidentes non si-
 ne suis & spectatorum ferè omnium lachrymis mu-
 tudò sibi pedes deosculantur, ultro citroque veniam
 petūt. Commissarius iam, quam sacerdoti asperse-
 rat generis infamiam reclamationat, & vterque cōiicia,
 quibus se antea prosciderāt, per litteras, quas aper-
 tas, & vtrique tribunali dicatas attulerant prelectas
 retexūt, à lite & actione omni desistere sese testan-
 tur, mortemque aiunt potius se appetituros mil-
 lies, quàm recōciliatæ pacis fœdera rupturos. Tan-
 dem verò quò stabilita hæc animorum concordia
 redderetur firmior, litteras, quas ipsi prælegerant;
 publici Notarij manu consignari voluerunt. Dici
 vix potest, quantum ex hac vna re, & existimatio-
 nis & beneuolentiæ nostris accesserit. Alij ad ipsos
 tanquam eius rei auctores gratulabundi, alij opem
 ad similes discordias sedandas implorantes conue-
 nere, adeò vt eorum ex oppido discessum ægrè tu-
 lerint.

Collegium Xerecense.

Studijs muneribusque Societatis fructus legun-
 tur non exiles. Rem familiarem Comitissa à San-
 cta Gadea tercentum auxit aureis, quæ & viri sui e-
 mortui Castellæ maioris Præfecti corpus aromati-
 bus conditum è promontorio Iunonis (portus is
 est maritimus, qui binas abest leucas) solemni pōpa
 traduci, nostroque in templo senos voluit menses
 reponi, donec Castellam, vbi Præfectorum sepul-
 crum

chrum est, transferretur. In eius gratiam argenteam lampadem octoginta appensam aureis donauit. rebus quoque minutioribus instrumentum sacrum aureis similiter octoginta amplificatum. Congregatio sanctissimæ Deiparæ pietate indies crescit & numero. Sacellum & imago Virginis affabrè facta frequenter & assiduè à Sodalibus celebratur. Alius è prima nobilitate cœtus, vocabulo Sanctissimæ Trinitatis insignitus, mira ciuitatis acclamatione augefcit. Tabula B.P.N. Ignatij auro multo gemmisque ornata eo quo obiit, & octo subsecutis diebus, in altari maximo populo veneranda propofita est: & de clarissimis illius virtutibus trinæ ad populum à nostris orationes habitæ.

Collegium Vbetanum.

Hic Collegio nil ferè familiarius, quàm vt discordias, quæ hîc frequentes oriuntur, extinguat. Duorum nobilium famuli in duas diuifactiones, simultates inter se exercebant, & iras penè implacabiles. Vulnera in vtramque partem data & accepta fuerant. Hinc inter ipsos heros exorta grauis & periculosa diffensio, cuius nullus alius ostendebatur exitus, nisi pugna, cædesque multorum: eò enim iam res deducta erat, vt de quæsitore hanc in causam de curia regia accersendo ageretur. At nostrorum operâ, rem Deo bene iuuantem, desitum est vtrunque ab incepto, pax constituta, & literis publicis in ædibus nostris confirmata. Quidam cum cognati interfectorem legibus ac iudicio acerbissimè persequerentur, victas tandem dedere manus, & omnem quam aduersario intendebant actionem omittentes, veniam percussori nostrorum labore & precibus condonarunt. Duo hæc attigisse sufficiat: reliqua similia sunt. Ciuium in

nos beneuolentia quotidie maior, ac notior: & ordinum omnium qui ad nos Sacramentorum ac consilij capessendi causa confluunt, summa celebritas; celebritati par fructus. Exempla Christianæ pietatis, quæ ieiunij maioris tempore solent enarrari, inusitato virorum etiam nobilium concursu frequentata sunt, & verba enarrantis excepta à verberibus se ipsos cædentium. Custodiæ publicæ, nosodochia, scholæ nostrorum operam non desiderant, quantum denique ciuibus nostra proffit industria, ipsimet sua liberalitate testantur. Collati sunt eleëmofynæ nomine aurei centum & viginti, frumenti modij sexaginta, ad ornatum templi sacræ vestes aliquæ, & ad bibliothecam Plantiniana Biblia, quæ regalibus steterè bis centum.

Collegium Malacense.

ANnus etiam hic pestilens apud Malacenses fuit: tamen nostros eò vsque diuina prouidentia protexit, vt in medijs periculis sine periculis videantur fuisse: tantum autem abest, vt pericula declinarent, vt quisquis Sacramenti causa aliquem euocasset, ad eum sine recusatione, ac sine discrimine mitteretur. Duo è nostris cùm ægrum vlceribus plenum, neque à re solùm, sed etiam à spe omni derelictum in agro offendissent; deduxerunt in urbem, rebusque omnibus opportunè iuuerunt. Sodalitas piorum, qui has sibi partes piè ac religiose vindicant, vt publicis custodijs subsidio sint, consuetum feruorem retinet: iisdem, quantum fieri potest, à nobis succurritur, & fontes capite plectendi extremo in agone edocentur & confirmantur. Quidam magna bonorū parte spoliatus per summam iniuriam carceri addictus, & mercator alius aduena quòd negotiationis cum externis regni hostibus

hostibus falsò insimularetur, in ergastulū detrusus, & compedibus miserè onustus fuerat: at nostrorum operâ sua lux veritati reddita est. vterque è carcere ereptus, & ei, cui bona fuerant iniuste ablata, integre restituta. Conueniunt ad nos festo quoque die plures piorum causa colloquiorum: qui postquam exemplum aliquod pietatis à sacerdote nostro audierunt, eundem in valetudinarium itantem prosequuntur, cibaria deferunt, ægrotis ministrant, lectos sternunt, & quæque pietatis officia præstant. Diuina præterea mysteria frequenter vsurpant, ternis hebdomadæ diebus sacro Domini Aduertu & Quadragesima, in reliquo anno binis, se flagris cædunt. Ex his quidam cum duos ciues capitali odio dissidere rescuissent, vtrumque ad exemplum audiendum perduxerunt. vix illud enarratum erat, cum è sedibus assurgentes, in mutuos ruerunt amplexus, odia deinceps amicitia concedentes. Concionum fructus & confessionum extitit vberimus. Quidam aduersario, à quo cõtumelijs fuerat affectus, moliebatur interitum, at nostrorum suasu à meditato scelere deterritus est. Veteres fratrum similitudines composuit. Sorores duæ quæ affinem inuitata rabie aspectibus ac sermonibus fraudabant, communi multorum læritia cum ipso reconciliatæ. E feminis quæ pudicitiam suam fœde vulgaue-
rant, duæ ex eo probro ac dedecore sunt ereptæ, tantumque argenti corrogatum, vt facile in matrimonium collocarentur. Pellices concubinæ quatuor à libidine ad frugem reuocatæ: ex his binæ, conquestæ à nostris dote, nuptui traditæ sunt. Vxo-
res item duæ à viris aberrantes cum illis in gratiam rediere. Alia quæ octo iam annos ab animo expiando abstinerat, ad patefacienda antea actæ vitæ flagitia maculasque perducta. Dæmon truculenta specie, & horribili interdum molossi, forma

vasto oris hiatu ad deuorandum expedito cuidam frequenter apparebat. sed is cùm rem totam sacerdoti nostro aperuisset, criminibus ab illo confessione facta purgatus est, simulq; pauore illo ac molestia liberatus. Denique in hac ciuitate cùm alia multa ad Dei gloriã sunt acta, tum occasione concionis ab vno de nostris ad mulieres quæ corpora sua ad quæstum & libidines publicè prostituerant, habitæ, per id temporis quod inter diem sanctæ Mariæ Magdalenæ conuerfioni festum, & Christi resurgentis sollemnia interiectum est, deserta mansit & clausa illa scelerum omnium ac flagitiorum officina. Præclarum etiam illud, quòd ex ijs qui in vinculis ob es alienum detinebantur, Paschali tempore plures, in Natali Christi omnes collecta à nostris stipe, æreque dissoluto, liberati sunt. Duæ quidem res quæ simpliciter tamen dictæ, magnitudine plures vincant, etiam si sermone ornentur.

Collegium Bæzanum.

PRælectio de rebus Theologicis, quam è nostris vnum in Academia publicè habere litteris alijs compertum est, progreditur magna docentis commendatione, maximo discentium bono. Ciuium ad vsurpanda Sacramenta nostris in ædibus ea est sollemnibus præsertim anni diebus frequentia, vt pusillum Pascha quodammodo videantur referre. inter hos numerare licet plures, qui cùm semel in anno animum sacris expiabant, nunc ad id octauo quoque die præstandum sunt inducti. Accersimur quotidie ab ijs qui extremo in agone versantur: imò illi qui in reliqua vite nostrorum aspectum & colloquia vitauerant, in vltimis illius horæ angustijs constituti, non die, non nocte sacerdotem abesse nostrum à suo latere volunt. Dominico quoque

que die conuenit in domum nostram multitudo hominum non infrequens ad pij libri lectionem, & præceptorum diuinæ legis explanationem (quæ & exemplo aliquo confirmatur) audiendam. Vincti hebdomadis singulis à nobis inuisuntur, in ijs quæ cuique ad salutem scire necesse est instruuntur; & exemplo enarrato ad frequentem confessionis vsum excitantur. quod quantæ sit utilitatis vel excoliquet, quodd vincti ipsi ad eluendas animi labe sacerdotem nostrum sæpissimè accersant. Ciuium in Beatum Parentem Nostrum religio augefcit in dies, vt eorum liberalitate iam tabula ipsius in altari arcuato opere pulcherrimè elaborato collocata sit, & clathris altare circumdatum. Hanc Deus pietatē ciuium alit interdum fouetque prodigijs. Infans quidam cum herniosus è materno utero prodijllet, pari cū ætate cursu morbus augebatur, donec intestina in scrotum miserè deciderent. mater ad templum & Parentē Nostrū confugit: orat vel filiolum vt sanet, vel maturum ei è vita discessum, ne tot doloribus crucietur, à Deo impetret. Nō spreuit diuina bonitas æquas mulieris preces. domum rediens, & fasciam qua stringebatur dissoluens, puerum morbo liberū reperit: nec iam tumoris aut vulneris vestigium vel minimum apparuere. Erat item feminæ cuidam vnigena filius, fortunarum amplissimarum heres, sine quo vitam mater acerbam atque iniucundam putabat. hunc cum epilepticus quidam morbus corripuisset; mater mœroris & anxietatis plena ad ædem nostram præproprio cursu festinat, B.P. Ignatij opem & preces lachrymis fufis implorat. deinde domum reuerfa infantulum manus & pedes miserè concutientem, & cum mortis angoribus confictantem offendit. at ipsa quæ pro salute charissimi pignoris nullum nō mouebat lapidem, ad Beatum Ignatium

preces iterum & animum conuertit ; & speciem ipsius ære insculptam puero iam sine sensu spiranti tamen admouit. ea vis fuit mulieris in Deum fiduciæ, vt effigies quàm primùm semianimum corpus attigit, redire continuò ad sese puer, & quodammodo visus sit reuiuiscere : nec priùs dimidiatu horè quadrans transierat, cùm illo membrorum concussu & morbo omnino liber materna captauit vbera, incredibili matris & astantium omnium voluptate. ipsa verò in grati animi significationem illius à quo tantum beneficium acceperat, altare inuiscens, & ad effigiem sese abijciens censum spopondit annum, quo lychnus ad ipsius aram oleo iugiter foueatur & ardeat. Hæc & similia à B. P. N. accepta beneficia, ita ciuium in ipsum venerationem excitauerunt, vt ad eius altare effigies ex cera votiue penè tercentum appensæ cernantur, & sacerdotes quàm plurimi ad sacra in ipsius altari celebranda, eique pro suis & aliorum periculis ac necessitatibus offerenda certatim quotidie cõfluât.

Collegium Cazorlanum.

Cazorlani suam in nos consuetudinem benefici retinent, aureos emendæ dederunt campanæ centum & viginti, nec desunt alia amoris indicia quo nos prosequuntur ac fouent. Nostri vicissim cõsuetudine officiorum suorum, vt gratiam quam possint referant elaborant. at vt aliquid excipiam, sacerdotis nostri suasu discessit ab adultera quidã, cum qua multos iam annos inspectante ac gemente oppido vixerat, eamque tandem licet genere & fortunis imparem in vxorem duxit. Alius profligatæ homo vitæ falsum testimonium dixerat, quo alterius obscurare famam nitebatur : at nostrorum industria detecta iudici fallacia, lux veritati

ritati reddita, & insons infamiæ suspicione liberatus: qui tamen vt iniuriam beneficio rependeret, iudicem adiens impunitatem precatus inimico, & ab eo à quo offensus fuerat, haud aliter quàm si ipsum offendisset, veniam postulauit. Numerat gymnasium nostrum auditores quadraginta supra duceños, aduenasque in his multos, qui gymnasij nostri doctrinæque fama commoti, relicta vicina Academia Biacensi ad nos longinquis è locis confluunt. adfert gymnasium decus conuictorum domus, quæ vt hoc anno pleniori contubernaliũ numero, ita literis magis & pietate floruit. Eorum vnus hanc sibi legem indixerat, vt singulis sabbati diebus ieiunium in B. Virginis honorem religiosè obseruaret. is cùm in paternam domum vacationum diebus secessisset, iussus à patre (quod cum pallido vultu, & macie extenuatum videret) ientaculum sumere die sabbati, perstitit in recusando. instat pater, colaphis & pugnis cædit: at ille in lucro hæc ac beneficij parte reponens, ex colaphis pulchram contexuit patientiæ coronam, vt ieiunium in Virginis honorem susceptum violaret, adduci non potuit. cernitur etiam horum adolescentum ardor in amplectendo cœnobio. nam cùm duodeni ad varios se contulerunt cœnobitas, ad nostrorum nouitiorum disciplinam sex admissi. Horum vnum cùm pater vir nobilis longo itineris interuallo venisset vt ab incepto retraheret, nil intentatum reliquit quo filium sibi obsequentem faceret: sed frustra adolescentis animum cælesti robore obfirmatum fatigabat, adeoque tandem victus, & re infecta domum se retulit. Alius item similem præ se tulit constantiam: cùm enim eo ipso die quo Societatis factus est particeps, venisset frater eius ad ipsum tempore intermissio- nis studiorum, quæ tunc instabat, ad notam natiui

cæli, patriæque domus indulgentiam (vt fit) abducendum; nullis neque fraternis blanditiis, neque minis, neque vi adduci potuit, vt domum cum eo rediret à parentibus petiturus assensum, aut ipsis saltem vale dicturus. Et quamquam domi animorum commodis opera nauatur, missa sunt etiam in pagos, quos Baccæ Horiam vulgus appellat, summa cum vtilitate subsidia. ad concionem tanta multitudo, vt templa non caperent minimam partem; ad detegendas noxas certatim concurrebant oppida integra. sacerdotes aliqui officij sui commoniti, & ad emendatiore vitæ rationem translati.

Collegium Gaditanum.

Gaditanis ciuibus quantum Societatis proffit industria, ipsimet testantur prolixè suæ in nos benignitatis notis ac documentis. Licet enim ciuitas hæc satis ex se opulenta, extraordinariis impensis superioribus annis attenuata fuerit, quippe quæ & pestilentia vexata est, & aureorū sexaginta millia ad obsides qui in Anglia detinebantur, redimendos contulit; nobis tamen eleēmosynę nomine aureos mille amplius & ducentos attribuit: vnde per amplum Collegij membrum nostrorum habitationi & vsibus opportunum, quod annis iam aliquot inchoatum fuerat, strenuè vrgetur. Ista autem ciuitatis liberalitas nostrorū operam languere non sinit. In vrbe doctrinarum studia & reliqua Societatis officia ea qua solent sedulitate tractantur, conatibusque respondet vtilitas. Nec intra vrbis mœnia nostrorum se continuit charitas, effudit sese in pagana etiam loca; duo enim in finitima duo oppida profecti Socij eam retulerunt segetē, vt facile quiuisset intelligat, quantum in huiusmodi profectioibus ad subleuandas animas sit momenti.

vtili-

utilitatis argumēto fuere confessiones à primis annis repetitæ quingentæ , & vt vno verbo dicam, tantus vtroque oppidanorum animis iniectus ardor, vt non modò nostri, sed nec aliorum Ordinum Religiosi confitentium satis essent multitudini. Reliqua vos cogitate. excipio hoc vnum. duo quidam plus quam hostili odio inter se discrepantes, quos proinde nullius auctoritas reducere in gratiam potuerat, docti sunt a nostris pacem concordiamque tueri. Et cùm eorum vnus animo ita esset infenso, vt vitam abiicere, fortunarum omnium animarumque dispendium facere dictitaret se malle, quàm odium deponere; ita nostrorū interuentu & diligentia placatus est, vt hostem expansis suscepit vlnis, & tabulis publicis damnauerit se aureorū bis centum, siquando Christianæ charitatis oblitus ad priores rediret inimicitias.

Collegium Triguerense.

O Ccasione pestis è Fratribus nostris qui res domesticas curant, quinque extincti sunt : si tamen eos mors extinguit quos ad immortalem vitam perducit. Duo ad nostrā disciplinam admissi; hic temporalis Adiutor, ille vir primarius sanctissimæ Inquisitionis Commissarius. Reliqui omnes vt in suum profectum aliorumque salutem niterentur impensius, meditationibus nostris expoliti. Eo qui annum auspicatur die Dux Bejarensis & Marchio Aiamontanus (quibus amicissimis vtimur) Gibraleone oppido duabus hinc leucis absente, venerunt vt concioni nostræ, & Missarum solemnibus interessent : eodem ipso die conuiuæ nostri esse voluerunt, idque ea facilitate, vt nec famulos suos sibi ad mensam accumbentibus ministrare pateretur. absoluto etiam prandio nobiscum ita fami-

liariter colloquebantur & agebant, vt nobilissimos proceres nobis pares diceret, & è nostro numero iudicaret. Oppidum pestilentia vehementer afflixit, & nostris facultatem obtulit & materiam pietatis vberissimam delectus vnus qui per oppidum laborantibus præstò esset, & Sacramentorum præsidio muniret: curam enim xenodochij decuriones quatuor per hebdomadas alternatim suo sibi iure vendicabant. maior incolarum pars pestilentie metu exterriti in agrum relicto opido cominigrarunt. At hos etiam fugientes nostri persecuti sunt: sæpè excurrabant in agros: nunc hîc, nunc illic populum per pagos dispersum vnà cogentes in ara subductili sacrificabant. eodem in loco concionabantur, & confessiones excipiebant. hæc autem sæpè, & commodè fiebant, quòd nostris à Vicario sacella hæc designandi, arasque per pagos erigendi potestas concessa est. Conciones (ab alijs licet occasione pestis vbique intermissas) nostri tamen ad excitandam pietatem in templo nostro sæpè, in plateis non rarò habuerunt nec sine quæstu: his enim & octiduanæ peccatorum indulgentiæ (quæ nobis in annos decem ad maiorem anniuersariæ templi nostri dedicationis celebritatem concessa est) promerendæ studio, ita populus ad pietatem, & preces pro communi malo fundendas incitatus, vt qui in oppido perstitissent expiatis omnibus animis Eucharistiam rite susceperint. nec spreuit Deus æquas populi preces: peccatis enim utpote morbi causis octonis hisce indulgentiæ diebus ademptis, morbus quoque ipse remisit, & intra totidem subsecutos funditus abiit, communisque valetudo publica præconis vocè denunciata est. indicare nimirum Deus voluit, quanta non modò ad animi sed corporis itidem depellendos morbos cælestibus vis insit mysterijs. Res sacra viduæ cuiusdam munificentia aureis

reis aucta septuagenis, & familiaris fundo perutili. Alij præterea alia minutiora donarunt. Inter clericos octauo quoque die de conscientia rationibus collationes inductæ, quibus nostrorū sacerdotum vnus adest & præst. qua ex re ne optata quidem desideratur utilitas. Gratiarum reconciliationes factæ nonnullæ, sed præsertim inter viros primarios duos oppidi totius capita, Ecclesiasticum hunc, sæcularem illum constituta pax est, & discordiarum sublata occasiones.

Collegium Guadixense.

Guadixense Collegium alit è nostris non ampliùs quatuor. è quibus sacerdotes duo, sed qui tamē multorum exæquant industriam. Conciones nostras maxima omnium hominum celebritas nobilitatisque conuentus eo studio excipit, vt conferatissimam multitudinem sacrae ædis angustia non capiat. id quod tum maximè cerni licuit, cū ad auertendam pestilentiam, quæ Granatensium urbem non longè absentem peruaserat, in æde nostra nouendialis precatio coram augustissimo Sacramento palam exposito instituta est: neque enim calorū molestia, (erat autem æstas media) nec negotiorum (quæ frequenter incidebant) grauitas impedimento fuisse, quominus non solū senatus Ecclesiasticus, sed etiam sæcularis, aliorū Ordinum Religiosi quā plures, omnisque ætatis ac conditionis hominum tanta celebritas ad conciones nostras, quæ octonis ipsis diebus singulis habebantur, conflueret, vt similis nunquam se meminisse frequentia Guadixenses affirmarent. Miratur ciuitas ciuium suorum à nostro in urbem aduentu mores inmutatos, & frequentem Sacramentorum vsum, qui ad eò antea languebat, inductum. Sic magna Socie-

Societatis apud omnes existimatio . nostrum consilium & operam in rebus arduis adhibent, se & sua fidei nostræ committunt. Quotidianum hoc est, ut cum in morbum inciderint, nos statim accersant confessionis ergò. inò quisquis sacerdotem nostrum hoc in agone nactus fuerit, præclarè secum agi existimat, siue conualescat, siue moriatur. id quod vel ex eo perspicui potest, quòd cum è primoribus vrbis quidā periculosè agrotaret; Decanus ipse qui Episcopi vices adeoque primum in ciuitate locum gerebat, ædes nostras intempesta nocte adiens sacerdotem petiit, eundem comitatus est, nec prius dimisit quàm in agrotantis domum, cubiculum, conspectum deduxisset. Deinde perhonorificè de Societate loquens hoc se fecisse testatus est, quòd amico morienti nil gratius, nil vtilius facere quinquam posse existimaret, quàm sacerdotem ei è Societate adducere qui morienti adsit, de peccatis audiat, in agone confirmet. Valetudinario & custodijs publicis non parum emolumenti allatum. vinctis à quibus in vincula coniecti fuerant, impetrata venia. Nec defuit qui postquam nostrorum interuentu & precibus ab eo quem fœdè vulnerauerat impunitatem impetrasset, ne in huiusmodi amplius pericula vocaretur, à carcere in cœnobium rectà profectus est; vbi cum cœnobitis per dies aliquot ministrasset, eorum numero adscriptus est, & præclaro virtutum & vitæ exemplo progreditur. Quidam furti conuictus in admissi sceleris pœnam graue luiturus supplicium, siue dilationem quærens, siue solatium patrati facinoris, alium quoque subdiderat reum. hic ob iniustam criminationem carceri iam ac vinclis addictus fuerat: at nostrorum hortatu qui facta dixerat retractato indicio infecta dixit, liberauit animam suam scelere, innocentem crimine, & maleficij sui pœnam solus

& æquissimo animo sustinuit. Odijs coniugalibus factus est finis: & vxor metu mortis fugitiua ad virum reducta. Quidam iniuriam sibi nescio quam à Societate illatam falsò ratus, furore percitus & vltionis stimulis, verba aliquot in nos contumeliosa effudit. rem cùm magistratus rescuissent, hominem in vincla conicere, officio suo, auctoritateque publica punire decreuerant. confecta res esset, ni nostri iniuriam beneficio rependētes, incolumitatem reo precati fuissent & veniam: vnde qui infensus nobis erat, amicus redditus, & præclara existimatio quã de nostris ciues habebant, non mediocriter aucta. Ad flagella vsurpanda binis hebdomadæ diebus secundum signum Salutationis angelicę homines honestæ conditionis non pauci in ædem nostram conueniunt. Continentem domum quæ ad cogitationes nostras plurimum faciebat, coënimus, vnde laxior facta nostrorum habitatio. coëmpitum & prædium Collegio vtilissimum: habet illud quidem ad laxandos à laboribus animos hortum satis amœnum, arboribus consitum, fontibus & riuulo medium ipsum præterfluenti irriguum: agrum præterea ferendo tritico, & vinetum amplissimum. in eo nos villam patrio more extruximus, & ad nostros vsus aptè concinnauius.

Collegium Astigitanum.

NOn solùm domi in spiritualibus exercitijs nostri se omnes exercuere, meditationes Societatis obeuntes, sed ad externos etiam ipsorum caritas abundè promanauit. Litterarum doctrina solita sedulitate tractatur. E primoribus ciuitatis animi non leuiter nec leues ob causas dissidentes, in concordiam redacti. Adolescens quidam nobilis, quem alij tres adorti graui vulnere affecerant, in vlciscenda

da iniuria totus erat. non mediocre timebatur malum. Paricus quippe è suprema aula expectabatur quotidie: at nostrorum suasu à causa destitit, & iniuriam suam libens Christo dimisit. Simili in causa, cuius adhuc infelicior timetur exitus, sedulam nostri operam posuere, feceruntque vt Arcobrigensium Dux suam interponeret auctoritatē dissidentium animos conciliaturus: quorum conatus etsi cassi fuerint, vt desideratum assequerentur euentum, non tamen vt ciuium de nobis existimationem augerent; plures enim hinc facti rerum nostrarum amantiissimi. Alteri sedata mens est, funisque extortus cui in animo erat spiritum duobus suspendio tollere. Alius qui sibi necem & vxori meditabatur, à quodam de nostris ad saniozem reductus mentem, vniuersæ vitæ noxas salutari confessione deleuit. Æris restitutiones factę nonnullæ; ex his vna bis centum & quinquaginta aureorum, qui piæ cuidam feminæ sublati fuerant, nec recuperandi spes vlla affulgebat. Itur ad carceres & xenodochia, aliaque Societatis officia studiosè obeuntur: adeoque ciuium in nos beneuolentia magis declaratur indies. id quod testantur, tum olei frumenti que copiosæ eleemosynæ, tum etiam vasa sacra, quæ aureis æstimata plus centum nobis donarunt.

Collegium Fregenalse.

N Ostrorum hic opera in animorum salute sanè quàm vtiliter impenditur. Conciones fructuosæ, exhortationes frequentissimæ: quo in munere studijs suis ac laboribus tantum sibi nomen nostri homines compararunt, vt nonnulli longo itineris interuallo veniant ad nos confessionis ergò. Alij à primis annis peccata retexunt, rari tum deinum præ-

præclarè se animorum suorum salutis & conscientiarum tranquillitati consulere, ubi antea vitæ confessiones alijs factas nobiscum reperierint. Reliquis animorū præsidij par fructus utilitatis: Refarcita inter plures, Ecclesiasticos præsertim, amicitia; exactæ ab aliquibus pellices; aleatoriarum domus aliquot occlusæ. Vincti corrogata pecunia partim subleuati, partim custodijs exempti. Ex auditoribus nostris vndeni à sæculi fluctibus in tutum cœnobij portum confugere, in disciplinam nostram tres admissi. Et quanquam domi nil laboris operæque oppidanis detrahitur, tamen circumiacentibus pagis suas vigilias curasque nostri dissipant. In Valentinum oppidum (duabus abest leucis) semestris excursio facta est, sicque excitati oppidanorum animi, ut ferè nullus confessionis beneficio caruerit. Llerenæ non multos ante annos vixerat quidam fucata sanctitatis homines (vulgo *Alumbrados*) qui dignatione sacerdotalis Ordinis indignis moribus polluebant. hi tandem comprehensi meritis simulata pietatis dedere pœnas, & semperiternum nomini suo dedecus iniustum reliquerunt. Ex quo tempore Societatis homines ex horum numero Llerenenses arbitrati, nostrorum doctrinam, colloquia, congressus tanquam perniciosum malum euitabant: at expeditione illuc præfenti anno suscepta, nostrorum virtute & Dei præsertim beneficio profectum, quid inter illos homines & nostros, fucos & apes interesset: & quibus antea ignoti eramus, facti sumus non solum noti, sed etiam cari. multi enim nostrorum pedibus aduoluti totius vitæ noxas salutare confessione deleunt, & filios suos virtute & literis in scholis nostris imbuendos nobis tradiderunt. Itum est in aliud quoque oppidum Bejarensum Ducis accersitu: Duxipse, Ducissa, aulici, & oppidani ferè omnes

de

de peccatis auditi; à primis annis plurimi. vitiosæ consuetudines aliquot emendatæ, aliæque præclare more institutoque Societatis. inter quæ postremum illud censeretur non debet, quod oppidum illud integrum cum quadragesimum iam annum à Bejaren- sium Duce domino suo dissideret, nec lites illas ac similitates utpote iam inueteratas cuiuspiam componere posset auctoritas; per nostros stabilita tandem pacis fœdera, & discordijs omnibus finis impositus. Res pergrata oppidanis ipsique Duci accidit. mirè laudata Societas: frequenti campanarum pulsu publicæ sunt edita signa lætitiæ, & postero die ad grates Deo agendas sollemnis supplicatio indicta. Nec minùs laudabile quod sequitur. In eodem erat oppido cœnobiū virginum, quæ fractis iam non tantum seuerioris vitæ ac religiosæ disciplinæ repagulis, sed ipsis caritatis Christianæ violatis legibus, in factiones & odia distractæ annos iam aliquot victitabāt. Eò processerant iræ, ut mutuis sese colloquijs & aspectibus defraudarent. Nec defuit quæ binos iam annos ubi alteri fiebat obuiam, velum obtendebat sibi, eam ne intueretur. Harum rerum fama diœcesim peruaserat vniuersam, & pessimè apud omnes audiebant. Multi ex omni ordine viri primarij remedia adhibuerant: sed frustra. nulla erat inclinatio ad pacem. Itaque nostros, cum rem aggredierentur, ipsæ virgines ab incepto dehortabantur, quod dicerent frustra in negotio tam perduto operam consumptum iri. Verum Deo bene propitio, quod alij assecuti non fuerant, id vnus è nostris enarrato exemplo obliterandis iniurijs appposito tandem obtinuit. finita enim exempli narratione, omnes (ipsa reliquas exemplo præeunte Abbatissa) dolore multo & lachrymis in mutuos ruerunt amplexus. Insequenti quoque luce peccatis apud sacerdotem nostrum confessione

fessione deletis cælesti epulo exceptæ sunt, iterum-
 que inspectante Ducissa reliquoque populo obuijs
 sese vlnis exceperunt. Hinc excursus in Zafram
 Seguram aliaque oppida, quò vix aliàs nostrorum
 quisquam pedem intulerat, fructu non pœnitendo.
 Ab innumeris quotidie pagis accersimur: sed om-
 nium postulatis annuere officia domestica & no-
 strorum paucitas non patiuntur. Ad rem familia-
 rem facta est accessio non vulgaris, nec mediocris
 ad sacram: aucta enim est quaternis tabulis Beato-
 rum nostrorum Patrum, & D. Illesonfi cui ædes no-
 stra sacra habetur; Sanctorum reliquijs ter centum;
 & salutiferi ligni particula non contemnenda ma-
 gnitudinis, quæ aureæ cruci argenteam stauro-
 batem habenti inclusa asseruatur. Hæc omnia ab
 vrbe Roma ad nos allata. tabulæ in altari summo,
 reliquæ verò vtrimque suis ad eas asseruandas apta-
 tis arculis, collocatæ sunt. Proposita sunt etiam li-
 terarium certamen & præmia, quibus Poëta ille-
 cebris inflammati, versus ad augendam rei celebri-
 tatem effuderunt plurimos, eosdem optimos.

Residentia Antequerensis.

SEdes hæc superioribus annis instituta lætissimos
 iam habet progressus. Planè noster est populus,
 nostra nobilitas, & (vt vno verbo dicam) nemo est
 qui nostris non fauceat rebus, nostris non lætetur
 successibus. Area domus capacissima, in præclaro,
 salubri, anœno, nostris muneribus aptissimo vrbis
 loco sita. habitationem & templum sanè commoda
 præsentī anno concinnauius. quin & vena per-
 ennīs limpidissimæ aquæ senatus consulto nobis
 attributa, & per fistulas in domum inducta: quæ
 autem domesticis officinis superest, in hortum (qui
 amplissimus est) deriuatur. Magni ad nos Sacra-

mentorū & consilij in rebus arduis (quæ non raro incidunt) capeſſendi cauſa concurſus quoridie fiunt. Sedatæ diſcordiæ; publica flagitia ex-terminata; quin & ipſa hæc ciuitas mutuis ſimulacribus odiſſque in factiones diuiſa, noſtrorum operâ euulſis ex diſſidentium animis irarum fibris iterum conqueiuit. Inchoata eſt piorum hominum Sodalitas, qui relictis quibus antea dediti fuerant ludis, flagella bis ſingulis hebdomadis uſurpant, conſcientias octauo quoque die expiant, toties cæleſti pane veſcuntur, omnia demum Chriſtiani hominis officia exercent, cæteros itidem ſuo exemplo laceſſentes, vt ſtudijs pietatis muneribuſque ſe dedant. Templum noſtrum magnum hoc anno cœpit incrementum: amplificatum enim eſt cùm tabernaculo adſeruandæ Eucharistiæ pereleganti, tum corporato pueri Ieſu ſimulachro, cui argentea corona, & duplex donata veſtis eſt, quarum vna textili auro pulcherrimè elaborata aureis multis indicatur. Acceſſerunt etiam Sanctarum vndecim mille bina ſimulachra dimidiato corpore extantia, quæ reliquias virginum ſpecularibus incluſas pectore medio præferunt. Anni præteriti eleëmofynas ducentis aureis hornæ ſuperant. quibus adiunge-
piam in nos Luſitani militis liberalitatem: qui cùm hac fortasſe tranſiens incidiſſet in morbum quo extinctus eſt, bonorum ſuorum heredes nos ſupremo teſtamento ſcripſit: funere autem eius religioſè curato, ducenti nobis aurei ſuperfuerunt. Nec deſunt alia Antequerenſium in nos beneuolentiæ documenta. faxit cæleſte numen, vt quæ ipſe benignitate ſua tam clementer orditur, nos etiam laboribus ſtudijsque noſtris promoueamus.

PROVINCIA SARDINIÆ.

MAbuit hoc anno Sardinia Socios ceterum circiter & triginta. In Collegio Sassaritano quatuor & quadraginta; Patres quindecim, ex his quatuor magistros, scholasticos sexdecim, & ex his tres magistros, & Philosophiæ alumnos, administratos rerum domesticarum decem. In Calaritano Collegio ferè totidè; Patres duodecim, ac ex his tres magistros, scholasticos decem & octo, ex his quatuor magistros, administratos rerum domesticarum vndecim. In Domo Probationis viginzi quatuor; Patres quatuor, Coadiutores veteranos quinque; scholasticos duodecim tirones, Coadiutores item tirones duos. In Collegio Valleccelesiensi decem; Patres quatuor, scholasticum vnum, eumque magistrum, Coadiutores rerum domesticarum quinque. In Algarensi vndecim; Patres quatuor, & ex his vnum magistrum, reliquos Coadiutores rerum domesticarum. Sex vitam clauferunt, totidem in Societatem admissi sunt.

Collegium Sassaritanum.

Exercitationes literariæ Collegiorum quidem propriæ assidua diligentia tractatæ sunt. Neque minori cum laude, moribus & Christiana pietate animi fidelium informantur: quod præcipuè in scholasticis nostris externis eluxit, dum Confessionis & Eucharistiæ Sacramenta obirent. ex quibus vnus decimum quintum explens annum, in nostro templo. Deo ita prouidente, procumbit humatus: capitis enim vertigine grauiter virgente correptus,

in nostrum Collegium moribūdus immittitur, ubi ad breue tempus animam reddidit: cumque sororem rogasset puer, ut si quid illis diebus humanitus contigisset, sepulturam à Patribus Societatis in suo templo contenderet (nulla enim ratione se domi suæ moriturū affirmabat;) eius voto placuit nostris satisfacere, suis enixè id efflagitantibus. Quo factum est, ut obtineret casu, quod consultò fortè viuus non impetrasset. In Sodalitatibus B. Virginis idem manet ad officia Christianæ pietatis ardor, atque eadem in vsurpandis Sacramentis constans frequentia: in illis maximè Sodalibus, qui sibi à B. Virginis natali nomen asciuerunt, misericordia in pauperes eluxit, qui suis ipsi manibus detentis in carcere ministrabant: ad quod quorundam virorum primariorum, qui in eo officio insignes erant, pietate impellebantur. Habita est quadraginta horarū supplicatio bacchanalibus ferijs, vnde multæ confessiones & communiones consecutæ, quæ ab omni hominum genere factæ sunt. Eum diem, qui B. Virginis sollemnis est, Sodales in suo sacello valdè celebrarunt, quibus Eucharistiam sacer Inspector fidei præbuit. quod idem in sacello conceptionis B. Virginis factum est. Hoc anno primum celebrari cœpta est migratio in cælum Nostri B. Patris Ignatii, magna quidem omnis conditionis hominum celebrata frequentia: inter quos Archiepiscopus, sacer fidei Quæsitōr, Consules, Equites, atque alij primarij viri magnum quidē erga Nostrium B. Patrem Ignatium studium, & in nostram Societatem amorem atque existimationem ostenderunt. Sacer Inquisitor rem diuinam fecit, patre Prorectore concionante. peractō autem sacro Archiepiscopus sacram synaxim sumpsit, quem secuti sunt nostri Fratres, scholastici omnes externi, & alia magna vtriusque sexus, atque omnis conditionis multitudo.

do. quam celebritatem quantum Deus O.M. approbauerit, illud esse potest maximum argumentum, quod per idem tempus contigit. Ioannes Heruias Hispanus vnus è nostris Fratribus, quinquagesimum iam annum agens, cum per scalas descendens ad alterius Fratris ascendentis pedem grauius suum dextrum allisisset, ita læsus est, vt luxato pede suo ad terram pondere corruens neque vltius progredi, neque se loco mouere potuerit. In sequentem noctem præ dolore luxati pedis, & à sua sede transuersum ferme pollicem auulsi traduxit in somnium. postridie pedem figere magno licet cum dolore expertus, tumentem aded exasperatumque sensit, vt nec humi eum ponere, nec lecto continere aliqua ratione posset. tertio post lapsum die, vel baculo innixus incedere vix valebat; quem non sine labore atque dolore claudicare nonnulli ex Fratribus nostris præstito apud tabellionem iuramento testati sunt. Horrabantur interim plerique vt aliquod ægro pedi remedium adhiberet: sed ipse humanum respuens, ad diuinum confugit; atque sub vesperam, vt potuit claudicans, in Christi crucifixi sacellum, quod est in nostro templo, se contulit: è cuius dextro latere B. Patris Ignatii, quem singulari studio colebat, imago pender. fusi que ibi precibus cubitum discessit, ac inter discutiendam conscientiam, eidem B. Patri Ignatio pro salute recuperanda promisit, se annum singulis diebus ter Pater & Ave recitaturum; in tribus insuper proximè insequentibus hebdomadis, Mercurij diebus ieiunaturum. in hunc enim diem hoc anno felicitis B. Patris obitus commemoratio inciderat. Addidit se rogaturum Superiorem, vt in eodem sacello pro se postero die Missæ sacrificium offerret. concepto voto quietem capit, atque integram sanitatem recuperat: aded, vt sub auroram suam ipse miratus

pedem ad valetudinem & piistinam sedem restitutum, laudandi Deum, & agendi gratias modum non faceret. Quamdiu communis insulæ toti pustularum lues in hac ciuitate fuit, singulare profectò piuinque fuit erga nostrum B. Ignatium studium: cui, vt in eum magnopere affecti sunt, sequæ suasque res atque familias commendabant omnes, in cuius tutela & fide spem magnam collocabant. Sedili Comes (Sedilum pagi nomen est) duos habebat filios affectos morbo: & maximè verebatur, ne morerentur; vnius tamen præcipuè, in quo malignæ febris indicia apparebant, sollicitudine eius animus angebatur. vtrumque Nostri B. Patris Ignatij tutelæ commisit, votumque concepit, si ad salutem filij reuocarentur. Votum ac preces probauit Deus. quæ pia Comes cū per Nostrum B. Patrē Ignatium beneficium illud se accepisse cognosceret, complere votum, vel potius commutatione in maius & melius augere decreuit. quæ omnia Comes ipsa, eiusque mater fatētur. Dum fœdissima illa lues ciuitatem infestaret, magna quidem in nostris hominibus diligentia perspecta fuit. diei namque laborem æquabant, ita vt aliquando reficiendo corpori locus non relinqueretur: & quamuis eorum multi morbo tentati essent, officio tamen non deerant. proximorum enim salutis curâ laborem omnem superabat. quod profectò ciues omnes comprobarunt, & nostrorum hominum virtutem vulgò prædicarunt; quum ijs laudibus extollebant, vt nostros magis appellâdos Parochos dicerent, quàm eos, quorum erat officium. In hoc Collegio duo fratres, ijdemque scholastici ex rebus humanis erepti sunt, quorum alter Ioannes Antonius Hortus Vallecclensis, magister secundæ grammaticæ classis, profectò omni virtute præditus adolescens: qui ita in suorum discipulorum fructum

fructum incubuerat, ut omnium sibi animos colligerit. Alter Andreas Galia Saffaritanus, Philosophiæ candidatus, græcis latinisque litteris, ut illa ætas ferre potest, insignitus, cuius probitatem, atque animi candorem nemo est qui non prædicet.

Collegium Calaritanum.

E A templi parte, quam anno proximè lapsò perductam ad fastigium diximus, uti cœpimus, commoda quidem, capaci, & propter operis artificium ad aspectum insigni: & licet imperfectum sit templum, & in infima oppidi parte situm, ciues tamen ad se profectò allicit & inuitat. In hoc templum sacra transtulimus eo die, quo Nostri B. Patris Ignatij felicem obitum celebramus, magno quidem concursu: ac Episcopus Alensis benè in nostrum Ordinè animatus rem diuinam fecit: Archiepiscopus Calaritanus cōcionatus fuit, & templum ipsum tota ferè diè suauissima musica personabat. Celebratus item est foundationis Collegij dies magna cum frequentia ciuitatis, eo die, qui diuo Bartholomæo solemnissimus est, dataque candela cerea fundatricis matri. Supplicatio quadraginta horarum habita est solita pompa. Laboratum est hoc anno in curandis animis vehementer, præcipuè tamen quo tempore molestissimus atque horridus pustularum morbus furebat: neque enim tunc diu noctuque laborare cessatum est, & procurata fuit ægrotantibus eleëmofyna, sine qua multi in vitæ periculo versabantur. Magnæ restitutiones factæ. Mulier à turpi consuetudine abstracta, nunc Sacramenta frequentat. aliquot totius antea vitæ confessiones audiat. Quidam ex familiari de mundi vanitate sermone à nostris habito religiosam vitam susceperunt. Alii ex amissione pecuniole tan-

tum hauferat dolorem, vt cibo, potu atque hominum congressu abstineret, & suo inquieto animo molestus domesticis esset: qui in eam mentem deductus erat, vt sibi mortem conscisceret, ad saram mentem & ad pacem cum domesticis reductus, peccata confessus est. Mulier quædam à dæmone decepta multos annos corpus in Venereim soluerat; operâ tandem vnius ex nostris, Deo duce, Venere abdicata ad meliorem fugem se recepit. Quo tempore mulier hæc turpibus libidinibus indulgebat, in quemdam adolescentem affecta fuit, cum quo turpem consuetudinem habuit. hic cum conuersionem misellæ mulieris rescuisset, ægerrimè ferens laboriosissimam ei molestiam intulit, omnibusque adhibitis machinis, vt ad pristinos amores, & carnis libidines eam reuocaret: quibus in studijs eò vsque permansit, donec Deus Opt. Max. graui eum morbo corripuit, quo extinctus est. Paucis post diebus, cum quietem in lecto mulier caperet, animaduertit, se ex cubili subleuari, inscia à quo aut quomodo veheretur. Ecce in altissimo ac horrido loco se reperit, vbi se multos dæmones vidisse commemorat, qui immaniter quemdam cruciarent; quem ipsa videre non poterat, quòd nebulosa flamma obtegeretur. cui vnum è dæmonibus imperare vidit, vt illi mulieri patefaceret quisnam esset, & quam ob causam illos cruciatus subiret: qui cum non posset imperium recusare, se occultari posse valde desperas, magno cum rubore atque angore, recedentibus ex interuallo flammis, quibus cingebatur, vt pateret mulieri, dixit, Ego sum (suo se nomine appellauit) & ob ea peccata, quæ tecum commisi, hos sustineo cruciatus. Animaduertit mulier infelicem hominem ex orè cæterisque corporis partibus, quibus cum ipsa Deum offenderat, crudeles flammæ emittere, clamorem edere præter modum,

modum, suum infortunium queri, ac eam imprecationibus persequi, cuius causa (vt aiebat) ita cruciaretur. Quidam ex dæmonibus mulieri formidinem iniicientes, eam illic remansuram aiebant: alij negabant quidem, sed eam in pietate non permanсурam, & illuc tandem deferendam esse affirmabant. cuius rei argumentum esset eam alio in loco se reperturam, atque vnde arrepta fuerat. Tunc portari cœpta est, ignara quomodo, vel quò transiret; donec domi suæ se reperit, licet non in lecto, nec in eo cubiculo ubi dormiebat. Quæ rei miraculo stupefacta & perculsa summo manè rem totam Confessario aperit. Eadem item mulier, ac eodem tempore, quo turpem illam vitam agebat, cum aliâ femina sibi moribus simili amicitiam inierat, ad quam sua consilia deferebat, atque ambæ sibi inuicem in illarum turpium ac libidinosarum voluptatum incremento fauebant. hæc, cum qua videlicet amicitiam illa contraxerat, ex hac vita migravit. illa, quæ animum recēter a vitiis auocarat, aliquando intempesta nocte, strepitum velut hominum in vico sensit; & quamvis timore aliquo correpta, surgere tamen è lecto statuit, vt quidnam illud esset, videret. Egressa ex cubiculo ad fenestram accedit, quæ vicinū spectabat: quam cum aperuisset, multa nigra corpora ordine velut hominum procedentia vidit supplicantium: qui quamvis ita streperent, ac si loquerentur, nullum tamen verbum percipi poterat. ij veluti pheretrum quoddam, iacentemque in eo mulierem in extremo ordine vehébant, quæ paucis antè diebus excesserat è vita, quemadmodum supra meminimus. Hæc suum infortunium deplorans fuso capillo iactabat execrationes, & ob turpem vitam se inferorum flammis addictam esse dicebat. vix illa ad fenestram accesserat, cum hanc è pheretrolū surgentem

tem vidit: quæ cum per fenestram ingredi velle sibi videretur, statim ea clausa magno metu & terrore concussa in cubiculum se atque lectum recepit. Manè autem rem totam ad nostrum confessarium detulit. Quæ omnia profuerunt vt hæc pristinam illam ac turpē vitam cum sanctiori commutaret, in qua nunc perseverat. Abiit ex hac vita Frater Nicolaus Muroi Valleclesiensis, qui literis humanioribus dabat operam. hic maligna febris ardens, postquam peccata ritè, & fermè omnia anteactæ vitæ confessus fuit, & sacro viatico munitus, rationis & iudicij vlu amisso vsque ad extremum spiritum delirauit; quem cum ceteris Sociis in cælesti beatitudine collocatum speramus.

Domus Probationis Calaritana.

Nihil dicam de communi tironum ardore ad pietatem: omnes enim variis quisque rationibus ad perfectam religiosamque vitæ sanctitatem se inuicem adhortantur, quorum numerus indices augetur. & vnus virtus, cum admitteretur in Societatem, dæmonis tentamenti exercita & probata fuit. Is erat Iulianus Pyrancha Sassaritanus, idemque scholasticus: qui cum incundæ Societatis mentem suscepisset, sui maximè obstabant; adeò vt nunquam ab illis impetrare potuerit ingrediendi facultatem. quòd cum ipse cerneret, domo patris in Collegium fugiens exceptus est à nostris: quo die Calarim erat discessurus; quòd tam occultè fieri non potuit, vt ad parentis & suorum aures non perueniret: qui obuij facti illum comprehēderunt. Noster animosus tiro vehementer obnitebatur, studuitque eorum manus nequicquam effugere: pedibus enim manibusque arreptum cum pater, frater

frater natu maior, & auunculi magno interuallo
 adestarunt non sine molesta vehentium, & vesti
 defatigatione, propter initam inter eos contentio-
 nem. cum tamen se victos à puero cernerent, pater
 eius maximè, in quo alendo in illud vsque tempus
 labores pertulerat. cum vnicè diligeret, à cuius in-
 genio magna quidè expectabat: quod eius ani-
 mum vehementer sollicitabat. defatigati iam ciui-
 tatem puero præeunte ingrediuntur, eo consilio, vt
 domum illum deducerent, vbi magno cum dolore
 luctuque expectabatur à matre. Sed cum ille longè
 alias curas animo versaret, vbi se liberum vidit, è
 vestigio per ciuitatem aufugit: cui & suis magno
 furore insequentibus cursum impedit vltiorem
 Præfecti officialis Regem appellans: qui prudenti
 consilio ad vrbis Præfectum adducit omnes cater-
 uatim, vbi duo è nostris eorum aduentum expe-
 ctabant. Præsentes ergo in duas partes diuiduntur,
 & ex altera statuuntur cum adolescente consan-
 guinei, ex altera verò nostri. tum Præfectus optio-
 nem adolescenti dedit, vtram sequi vellet partem.
 qui forti ac generoso animo, Patrum, inquit. ac
 statim se ad eos contulit. Quòd cum Iudex vidisset,
 adolescentis facultati satisfacere consanguineos
 iussit, ac in Societatem animosus ac profectò inge-
 nuus adolescens adscitus est; cui pater mutata sen-
 tentia facultatem dedit, & mater eius subscripsit.
 Hic idem frater antè quàm primum annum tiroci-
 nij peregisset, & paucis antè diebus quàm in mor-
 bum incideret, quo absumptus est; missus à Supe-
 riore, ac per scalas noctu lapsus crure in fractum
 gradum immisso, & caput ad inferiorem gradum
 lapideū allidens læsus non est. Qui paucis antè die-
 bus commentationibus spiritualibus se excoluit, &
 sumpto viatico paucis ante mortem horis confes-
 sionem flagitauit, in qua totius præteritæ vitæ no-

as aperuit, & emissis Societatis votis Deo animam reddidit magnum sui relinquens cæteris desiderium, & virtutis exemplum maligna febris consumptus. Eodem morbo interierunt Frater Antiochus Pala Ifcanensis, tiro scholasticus, boni quidem exempli adolescens, & planè religiosus: & Frater Iulianus Balia item tiro, Vallecclesiensis, rerum domesticarum administer, humilis, simplex, rectus, timens Deum, & parendi virtute valdè insignis, ac in sua vocatione constantissimus adolescens.

Collegium Vallecclesiense.

IN animarum salute procuranda labores huic Collegio cum cæteris communes fuerunt, ad quos communis insulæ vocabat moibus. Quadragesimalibus feriis vnus è nostris concionatus est in templo maximo magno cum applausu, ac omnium solatio: quem cum iterum ciues petissent, sibi non concessum ægrè tulerunt. Paces aliquot conciliatæ sunt, quarum duas commemorare satis erit. Altera inter duos Ecclesiasticos viros in hac vrbe notissimos constituta est. vnde factum, vt eorū alter, qui erga nostrum Ordinē antea bene animatus nō erat, cum in posterum magno studio coleret: nam apud nostros quotidie peccata confitetur, & Missæ sacrificium magna omnium cum approbatione in nostro templo frequenter offert. Altera inter quemdam, cui eadē frater ereptus erat, atque alium, cui eadē illa tribuebatur. actum est magna licet cum difficultate, vt ille actionem reuocaret, & iniuriam persequi iure cessaret, satisque haberet, vt quod acceperat damnum, aliqua pecunia compensaretur. Non caruit Collegium hoc piorum liberalitate. Nam quædam vrbana mulier ei testamento legauit hortum peramœnum, quem perenne flumen inter-

fluit,

fuit, ad omnia fermè pomorum genera paratissimum, & ad animum relaxandū commodissimum; qui, quoniam in ea ciuitate res vili quidem emuntur & vaneunt, quingentis aureis æstimatur, si terras horto proximas annumeres idoneas sationi: horto pecuniolam adiunxit. Archipresbyter huius Ecclesiæ cum nostræ Societatis amantissimus sit; nostram inopiam frequentibus eleëmosynis liberaliter leuat. Quod etiam ostendit hoc anno: agro enim minoris quàm valebat nobis vendito, solutioni pretij nullum præscripsit tempus; sed illud nostræ voluntati subiecit. Aliorum insuper liberalitatem experti sumus, qui sua pecunia nostræ inopiæ subuenerunt. Restitutiones aliquot factæ. Exceptæ confessiones generales. Manet illa prisca, pieque instituta consuetudo sermonis, qui Dominicis diebus peracto primo sacro ad plebem de verbo Dei habetur: ad quem non sine fructu magnus concursus fuit.

Collegium Algarense.

Diebus Dominicis primo sacro facto exponitur verbum Dei concurrenti turbæ. idem frequenter in templo maximo factum. Tradita est doctrina Christiana pueris. Studium huius ciuitatis in nostram Societatem & existimatio aucta est: in qua ea est animorum comparatio ad pietatem, vt, nisi operatorum obstaret inopia, omnes ad Collegium confessionis causa consuerent. Congregatio virorum vrbanoꝝ, quam anno proximè superiori separatam à scholasticorum Sodalitio diximus, ad Romanam est aggregata; quo factum est, vt magnum capiat incrementum: quæ profectò spem facit fore, vt non in minimis huius prouinciæ Sodalitatibus numeretur. in hoc enim Collegio res est
inter

inter cæteras maximi ponderis. nec minorem pietatem præ se fert scholasticorum Sodalitas, dum singulari quidem & accurata diligentia quot mensibus, sacrisque B. Virgini diebus ad sacram sumendam Eucharistiam simul omnes accedunt. Gymnasium licet vnica classe contentum, suæ tamen diligentiae specimen aliquando præbet, cuius Scholastici benemorati, & ad virtutem propensi sunt. Res familiaris creuit accessione trium milium aureorum, quæ nobilissimus huius vrbis Eques nobis testamento reliquit. Sed heres demortui filia nobis litem intēdit, iure quidem iniquo: nobiscum enim iustitia maximè facit. cuius vir Patri Rectori aliquando iratus, grauissimas iecit contumelias, & cædum minas, atque furentis hominis actiones addidit. Verum Pater Rector cum nunquam illum antea vel ipse, vel alius ex Societate lacessiuisset, in re tam turbata, tanta prudentia, religione ac mansuetudine usus est, vt illum coërcuerit, & ad suarum ineptiarum cognitionem iniecta quasi luce compulerit. quo ipsi ciuitati præclarum profectio pietatis exemplum præbuit, atque ipsos etiam aduersarios docuit, quantus in huiusmodi occasionibus appareret virtutis splendor in Societate. Sacristia in dies magis ornamentis augetur, quæ piorum eleemosynis comparantur.

Missio ad Arborensem & Algarensem diœceses.

V Triusquæ diœcesis pagos obierunt quatuor è nostris primùm: quibus exeunte Quadragesima, alij duo accesserunt, è quibus vnus erat Frater, cui tradendæ Christianæ fidei cura commendata erat, quò Patres concionandi, & confessionum audiendi

diendatum muneri liberiori ac diligentiori studio
satisfacerent. Magnus exitit ex confessionibus fru-
ctus, in quibus totius præteritæ vitæ exceptæ sunt
quadringentæ, atque in his auditi sunt Rectores &
Curiones multi cum melioris instituendæ vitæ con-
silio. quorum duo rectè viuendi rationem postula-
runt, magnum præferentes desiderium se in po-
sterum ita gerendi, vt probos deceret sacerdotes:
eorum alter tortum ex seris funem, quibusque die-
bus Veneris gestandi carni applicatum, ac se diuer-
berandi consuetudinem sponte suscepit, ad com-
missa peccata vindicanda. Recta data sunt vtrique
cōsilia, vt res postulare videbatur, ad vitam probis
& præclari exempli sacerdotibus dignam ineun-
dam. Mulier cum nubere cuidam cuperet, ante
matrimonium deuirginari passa fuit: quæ cum se
concepisse cognosceret, nec matrimonium ad exi-
tum posset perducere; suæ turpitudinis occultandæ
causa medicamenta quæsiuit, quibus fœtum abi-
geret. verum irrita potione, & quattum aut quin-
tum iam mensem prægnans sibi mortem conscisce-
re statuit, antè quàm patri, suisque vrbani quidem
viris innotesceret. & quia verebatur, ne statim de-
prehenderetur, necis consilium maturabat. Hæc
concionibus interfuit, & peccata alicui de nostris
confitendi desiderium Deus iniecit: ad quorum
vnum accedit, nondum abiecto sibi mortis infe-
rendæ consilio, ei que rem totam aperit. Edocetur
à Patre quàm scelestum, tum abigendi fœtus, tum
etiam homicidij consilium suscepisset; neque à pec-
catis absolui posse, dum in eo persisteret. Adhæc
exponit Pater in quanto maiorem calamitatem &
dedecus eius animus incurreret, si ita fœtus eripe-
retur è corpore. Quod vt melius expenderet, & il-
lius tam nefariæ mentis cognitionem à Deo pre-
gari totum illum diem, & inlequenti eam redire iu-
bet.

bet. Paruit mulier, & magna cum peccatorum detestatione, animoque peruersi consilij mutandi reuersa est. tum Pater rationem docuit, qua quod optabat matrimonium compleretur, antequam commissa turpitudine ad patris aures perueniret. Priusquam igitur nostri ex eo vico migrarent, rem tentare cœperunt: quam quidem probauit adolescens, cui nubere mulier volebat, & pollicitus est se sublaturum impedimentum, quod obstabat, quo minus matrimonij exitus maturaretur. Alia mulier, cui eade virum olim ademerant, homicidis studiosè mortem conflagat, vt iniuriam vlcisceretur, quam retaliare ardentissimè desidebat. Concionantes nostros hæc audiuit, conceptoque in pristinam vitam ob adulterinas confessiones odio, vnum è nostris adiit, apud quem torius vitæ superioris peccata confessione expiauit, & mutata mente inimico iniuriam ex animo condonauit. Alia item per eandem occasionem, omnibus quæ commiserat in vita peccatis confessione ablutis, nuncium adulterio remisit, in quo aliquot annos vixerat. Alia, eaque primaria luxuriosam vitam cum amasio traduxerat, ex quo ter cœncipiens ne flagitiū cognosceretur, ad fortum eijciendum nequicquam hāuit potionem, ventremque dissimulans partum editum statim enecabat: quod & vulgo & Confessario præstigiosè occultabat. sed non passus est benignus Pastor in tam turpi cœno suam ouem hærrere. Hæc cum nostrum hominem disserentem de confessionis integritate, eiusque necessitate audiuisset, generali confessione magno cum dolore animi sordes absterxit, cœpitque commissa vindicare, ac a turpi anteacta vita ad honestiorem se reuocauit. Alij vtriusque sexus ab infandarum, quas admiserant, turpitudinum confessione verecundia, vel suorum confessariorum metu absterrebantur

(& quidem multos annos) nec pauci quinquaginta & sexaginta perniciosum hoc silentium tenuerant, cum eorum conscientia arderent. quidam ex eis voluntarias susceperunt pœnas. id enim sibi satis esse putabant, ad commissorum peccatorum veniam impetrandam. quamobrem aliquot per hebdomadam dierum ieiunio, Veneris potissimum, arido pane & aqua contenti, ac alijs eius generis pœnis corpus extenuabant. hi vbi nostros audierunt de confessionis integritate & necessitate verba facientes, & eas dæmonis artes explicantes, quibus ad perpetranda scelera in confessione præmittenda homines inducuntur; posita verecundia & metu, quibus deterrebantur, & magno affecti dolore, generali confessione detexerunt, atque de cœno demum, in quo tamdiu iacuerant, emeruerunt. Alij, qui aliquot annos in letali peccato versabantur, & ad cōfessionem sacramque communionem, cum animo in eo permanendi accedebant. Alij præterea, qui confessionis Sacramento frequentius utebantur, nec peccatorum proximam occasionem relinquebant, ex nostrorum sermonibus, quæ non ritè confessi erant, repetierunt; atque ex eis quidam hoc non contenti, totius vitæ flagitia adiunxerunt. Magna profectò erat frequētia confitentium, magnumque inter vtrumque sexum certamen, vtri prius ad cōfessionem aditus pateret: homines enim anteponi feminæ querebantur, seque iure anteponendas esse dicebant, quòd sibi eius rei causa in ciuitates ire, vt hominibus, non liceret. Quare tātus fiebat ad hanc salutarem medicinam concursus, vt non pauci, cum propter multitudinem confitentium aditu ad nostros prohiberentur, ad Curiones generalis confessionis causa se contulerint. Homines duo ex suo pago secuti sunt nostros in alium, eos audiendi pariter, & peccata aperiendi cupidissi-

simi. adducti fuerunt ij eorum sermone, qui nostrorum conciones celebrabant & fructus, qui dum in illo vico fuerunt, colligebantur: qui enim aderant, tantum ex pio nostrorum officio solatium ceperant, vt rem absentibus prædicarent. Peccata igitur confessi, & Sacramento excepti magno cum solatio in suum pagum reuersi sunt. Huc alij confluxerunt ex vicinis populis, quæ nostri transierant, vt pro multis beneficijs, quæ se breui illo temporis spatio, quo in eorum populis nostri manserunt, accepisse fatebantur, gratias haberent. quod in omnibus ferme pagis factitatum est. Sed audite quæso alia, quæ licet sint in diuerso genere, non erunt tamen vestris pijs auribus iniucunda. Quidam sacerdos cum annum iaceret in lecto cancro impeditus, quo acriter afflictabatur, vt nostros domum suam ingredi vidit, maximè recreatus est: duos enim illos Patres, tanquam duos Angelos ad se inuisendum venisse, videri sibi dicebat, decreuisseque ad Patrem Prouincialem litteras dare, vt è nostris aliquem sibi concederet, qui suam animam antè peccatis absolueret, quàm ex corporis ergastulis solueretur; à Deo autem vnum sibi petenti, duorum copiam factam esse: qui & generali confessione expiatus est à peccatis, & sacro epulo resectus. Pax inter multos conciliata est, cuius exempla quia litteris digna iudicauimus, subiiciam. Quidam fustibus verberatus, verberatori necem diu moliebatur. egerunt cum vtraque parte de pace nostri: quæ ita conuenit, vt percussor verberati pedibus aduolutus, in conspectu multorum primariorum virorum illatæ iniuriæ veniam peteret. Inde mulieres quædam inimicitias inuicem susceptas in templo, atque in magno hominum numero posuere. Alius armatus captabat occasionei eius interficiendi à quo fuerat colapho petitus. Hunc nostri allocuti adducunt tandem,

vt in templo palàm ad suos pedes abiecto inimico
impunitatem daret . quod peracto sacro maximo
mutuis amplexibus factum est. Composita item
pax inter sacerdotem, & primarios quosdam viros,
qui aliquot annos illi ægrè faciebant , & mutua sa-
lutatione abstinebant. Quædam primariæ feminae,
quamuis affines, inimicitias aliquandiu gerentes,
nec se mutuò salutabant, nec colloquio utebantur.
effectum est vt in templo mutuam iniuriarum illa-
tarum veniam postularent. Quæ malè parta fuerat
ad suos dominos redierunt. Quidam etiam furta in
confessione suppresserant, quòd verebantur, ne
ad restituendum compellerentur: qui ex concioni-
bus præteritis confessiones irritas cognoscentes,
& generali confessione suis animis consulentes,
ablata retinendi mentem deposuerunt. Nunc ad
alia pergamus. Neque enim nostri in huiusmodi
missionibus vni hominum generi profuerunt: vel
vni peccatorum rationi tantum occurrerunt. Virgo
ex amittendæ virginitatis periculo nostrorum
operâ erepta fuit, atque aliò translata, vnde nullum
periculum imminebat. Alia item quæ in eadem
versabatur naui in tuto collocata est. Alij præter-
ea vtriusque sexus à re venerea, & ab adulterio po-
tissimum sunt abstracti. Quidam illegitimo matri-
monio coniuncti, vetiti gradus nõ ignari, minimè
curabant vt legibus soluerentur: qui ad solutionem
impetrandam litteras mittere, atque interim absti-
nere nostrorum operâ statuerunt. Subuentum est
multorū inopum nuditati, partim ea pecunia, quæ
pro templorum ianuis à quibusdam sacerdotibus
cogebatur, partim etiam ijs eleëmofynis, quas pri-
marij viri in eundem vsum erogabant. Huc etiam
incertæ restitutiones accesserunt. Sublatæ sunt præ-
terea superstitiones & errores. Quidam vnicè fi-
lium diligebat, què cum in longiorem morbum in-

cidisse videret, medicinas multas conatus est discere, nec tamen inuenit aliquam. Per idem tempus accidit, vt illac peregrinus transfret: ad quem confugit, & remedium aliquod ab eo quæsiuit. cui peregrinus: eius domi cecinisse gallinam, quod argumentum esset ibi latere thesaurum, atque animam cruciari. quare vt eius filius conualesceret, ac illa anima eriperetur è pœnis, & thesaurum inueniret, oportere Sacrum Missæ Romæ ab Episcopo decantari, cui duo alij Episcopi administrarent. Ad candelas duabus opus esse ceræ libris, & Episcopis singulos aureos esse dandos: si sibi committere pecuniam vellet, se Romam iturum, & simul curaturum vt Missæ sacrificium fieret: facti verò iam Sacri indicium fore, dum è digitis, quos ipse ille designauit, tres sanguinis guttæ decurrerent, ac filium tandem salutem rēcupaturum. Habuit homo peregrino fidem, pecuniamque commisit: sed irritis omnibus post paulò filius animam exhalauit. Paucis post mensibus adsunt in vico Patres: quorum concionibus auditis se adductum in fraudem intellexit, dum homini peregrino credidit, ad aliasque superstitiones cōfugit. quare nostro rem confessus, & tum peregrini fraudem, tum etiam superstitionum vanitatem doctus, non ad ea præsidia, quæ fallunt, sed ad Deum O.M. à quo salus omnis redditur, conferre se fortissimo animo decreuit. Reducti sunt etiā ab errore multi, quos huiusmodi peregrini mendacijs & fabulamentis expleuerant. Vt autem huic missioni manum extremam imponam, illud dicam, quod nostræ Societatis existimationem in his populis auget. Mos est paganorum in Sardinia paschalibus ferijs per pagi vicos mercedem cogere ad concionatoris labores remunerandos. Idem existimabant in pago quodam nostris præstandum esse officium: sed vbi non esse hanc Socie-

Societatis nostræ consuetudinem cognouerunt, in magnam admirationem rapti consuetudinem approbarunt, ac magis nostros homines adamarunt.

Missio Olianensis.

E Gregiè laboratum est hîc à nostris. præter auditas confessiones, & cælestem doctrinam traditam, explicatæ sunt Curionibus, & animarum rectoribus quæstiones de officijs Christianis. Eleëmofyna diebus festis per pagum corrogata leuati sunt inopes, & in carcere detentî. Sed maxinè adolescentula quædam, quæ cum denarios aliquot deberet, & soluendo non esset, vrgebatur misella, vt vel cum pudicitia iactura solueret, si secùs faceret, se adempturos esse, si quam haberet exiguam suppellectilem creditores minitabantur. procurata eleëmofyna solutum est debitum, & ipsa in pudicitia confirmata. Alia adolescentula vexabatur à malo ne dæmone, an morbo aliquo, latet: quotidie namque extra se posita animo linquebatur, quæ cum caderet, cum oris distorsione linguam exerès, & spumas agens, caput reliquumque corpus allidebat ad terram, ac tandem post vnius duarumque horarum certamen, semper miserè affecta surgebat. hæc cum audisset in sacris agnis, quos impetiebantur nostri, magnam inesse virtutē, commodatum sibi vnum à vicina, & ad collum alligatum octo dierum spatio gestauit, solito morbo non correpta. Sed vbi vicinæ petenti restituit agnum, eodem die reuocatur ad morbum, à quo cruciabatur quotidie, donec agno à Patribus impetrato morbum depulit. Hoc sacrorum agnorum studio multæ sublatae sunt amuletorum superstitiones à peregrinis inductæ. Admoniti sunt multi, ne quibusdam peregrinis habeant fidem, qui ad Compo-

stellanam diui Iacobi ædem ire se simulantes, per speciem pietatis pecuniam conficiunt. huiusmodi enim peregrini infinitis propè mendacijs, terrorem pariter & metum multis incutientes, multam certamque pecuniam sacris faciendis ab eis extorquebant. Abolita est quoque inueterata quædam consuetudo, in qua quædam pietatis & religionis species elucere videbatur: sed reuera pudicitia amittendæ periculum suberat. Magnus enim mulierum grex ad quoddam Spiritus sancti templum primis noctis tenebris, nullo intermisso die, pietatis causa se conferebat: quod quia intra populum templum erat, commodè fieri poterat. Verum nullis Parochorum admonitionibus mulieres illæ ab ea consuetudine abduci potuerunt. existimabant enim nisi ea fieret hora, pium illum vsum ac religionem tolli: nostrorum tamen admonitionibus locum relinquentes, vsum illum periculosum abiecerunt. Gratiarum reconciliationes non parui momenti factæ sunt aliquot. Duo primarij viri iniquissimis animis sibi inuicem iniurias intulerant, & nisi qui intererant occurrissent, se gladijs appetijissent; & obfirmassent in odijs animum, nisi nostrorum opera intercessisset. Nam antequam Quadragesimalibus ferijs ad sacram mensam accederet, ad mutuos amplexus, mutuamque veniam adducti sunt. Alius in multorum conspectu colaphum acceperat, & tum ipse, tum etiam consanguinei adiutores de vindicta cogitabant. Quibus conuocatis perfecit vnus e nostris, vt eò percussor accederet, & flagitij, quod impellente furore commiserat, veniam peteret: cui & condonata est iniuria, & datus amplexus. Alius item in facie vulnus acceperat, qui quoniam erat multa cōsanguinitate instructus locum veniæ non dabat, & quidam Ecclesiasticus petebatur. sed Deo dante sedata sunt omnia. Duæ fratris
duorum

duorum fratrum vxores, duos iam annos à collo-
quio abstinebant: quatum causa ad mutuam fermè
necem venerunt. Perfectum est vt in gratiam redi-
rent: insequente verò die frater alter inuitauit ad
festum, quod celebrabat magna eorum qui ade-
rant approbatione. Mulier graui erat affecta iniu-
ria, quia cum esset ipsa honesta quidem & urbana;
primarius vir quidam ob contumeliam illatam
uxori suæ, acceptam eam (ob mariti namque absen-
tiam commodè fieri poterat) calcibus petiuit, &
magno interuallo capillis traxit. Vltionem iniuriæ
in viri aduentum distulit, qui tum aberat, & con-
cedere veniam nolebat. Nostri tandem ad publi-
cam veniæ concessionem eam perduxerunt, popu-
lo probante pariter & admirante, quòd nostrorum
operâ perficerentur ea, quæ ab ipsis fieri nec pote-
rant, nec solebant. Iuuenis quidam cum satis non
habuisset senem quendam vulnerasse, eius filix pu-
dicitiam in agro, atque adeò in itinere violauit:
quam tam grauem iniuriam senex ita sensit, vt
biennio, vel triennio eius animus nullius vnquam
oratione flecti potuerit ad memoriam iniuriæ de-
ponendam. imò nec ipse iuuenis ad petendam ve-
niam impelli potuit. Nostris tandem auctoribus
iuueni veniam petenti donauit senex. Alia plurima
eiusdem generis referre possem, sed breuitatis cau-
sa ad alia me conuertam. Quidam ob falsi criminis
testimonium contra se dictum, se præcipitem dare
velle, vel suspēdere laqueo tanquam furens aiebat;
ab ea mente depulsus est nostrorum oratione, Pa-
ter & Ave apud Eucharistiæ Sacramentū recitato.
Læsa erat grauius palam cuiusdam adolescentis fa-
ma. ipse hoc irritatus, cum nesciret à quonam fue-
rit offensus, totum populum turbabat, multis inie-
cto metu. Cum enim de quibusdam suspicaretur,
omnes eos de medio tollere volebat. neque ab eo

consilio abduci poterat Nostri tamen multis salutaribus consilijs datis, tandem hominem eò deduxerunt, vt antequam scelus illud admitteret, perenderet, & circūspiceret omnia diligenter, & vt intelligeret, quid agere deberet, templum ingressus ad Eucharistiæ Sacramentum se Deo commendaret serio: quod quum impleuisset, diuinitus affatus, se non commouit; immò residente animi tumore, peccata ea Quadragesima expiauit magna cum omniū approbatione, qui se eius causa interituros existimabant, si in eo consilio perstitisset. Quidam sex iam annos iacebat ægrotus in lecto, qui cum nostrum sacerdotem in eum pagum peruenisse accepit, eodem die ad se accersi iusserat quo appulerat. quod singulari facto contigit: nam antea vitæ peccata confessus cæterorumque Sacramentorum particeps effectus, insequenti die excessit è vita. Nostorum operam experti sunt etiam alij ægroti. Quidam in manu inter pollicem & indicem periculosum vñlus acceperat: nam sanguis exhauriebatur, & is, qui vnico pago huiusmodi vulnera curare solet, desperatam esse salutem affirmabat; quam ob causam vulneratus confessionis, communionis, & Extremæ vnctionis Sacramentis se munivit. inuisit eum vnus è nostris, & postquam pro eo Sanctorum opem implorauit, aliasque orationes percurrit, piacularem orbiculum atque agnum Dei sacrum dedit; pòst crucem exhibuit, vt oscularetur, ac tribus pòst diebus melius habuit, & ad veniam percussori dauidam perductus est. Quidam erat proximus morti Sacramentis omnibus communitus, linguæ vsu amisso, & omnino desperata salute. cum de eius funere ageretur, eò se contulit vnus è nostris: qui Euangelio pronunciatro, ac frusto sacri agni cerei dato, adiuncto grano piaculari, insequenti die melius habentem inuenit;

ac triduo pōst tandem egrotus surrexit. Vnus è nostris iacentem humi paltorem reperit acri febri & æstu laborātem; commiseratus hominem frustum agni sacri dedit in sinum inferendum. acceptum ille piè oseulatus est, ac postero die conualuit. Alius cū ex equo decidisset, ita ex vulnere affectus est, vt fermè totum emiseric sanguinē, cui sacer agnus attulit medicinam. Sacerdos die sacro resurgenti Christo subitò morbo tam acriter correptus est, vt ex eo factus attonitus fermè sensum amiserit. Vnus è nostris quam gestabat crucem cū aliorum Sanctorum, tum etiam B. Patris Ignatij reliquijs ornatam illi commodauit, vt ad collum appenderet, & Nostrium B. Patrem Ignatium piè appellarer. Parec ille, ac postridie omnino conualuit, & surgens rem diuinam fecit, cū priori die confessus fuerit festinanter vrgente morbo, & viaticum sumpserit. Alia mulier acribus doloribus cruciabatur, quæ adhibita eadem cruce postero die curata est. Magna tandem omnis generis multitudo ad nostrorum diuersorium confluebant, vt Euangelium sibi pronunciaretur, & reliquiæ, numismata sacra, & sacer Dei agnus adinouerentur; vnde magno cum solatio quisque domum suam redibat. Puellus quidam duos aut tres annos natus non longè aberat à morte: & cū nostri ex eo pago in alium profectionem pararent, Frater noster B. Patris Ignatij imaginem puelli parenti dedit, vt ex eius collo suspenderet, ac postquam salutem recuperasset, sibi eam in alium pagum mitteret, in quem discedebat. Paruit pater, & filius omnino ad salutem restitutus est. Obuiam etiam itum est luxuriæ. Quidam Ecclesiasticus vir turpem agebat vitam cum femina honesto loco nata, magna cum populi, cui res patebat, offensione. Contanguinei feminæ rabie inflammati in omnem vtriusque interficiendi occasionem imminabant.

nebant. Per confessionem illi vitam libidinosam, isti necis inferendæ consilium abiecerunt, & reconciliati sunt inuicem. Neque carcer nostrorum opem desiderauit. Quidam enim humili conditione homines ob causam minimi ponderis in carcere coniecti fuerant, & statutum erat eos in carcere diu retinere, & grauis commissæ multæ damnare. absoluti nostrorum operâ sunt omnino. Quod ad confessiones & conciones audiendas attinet, oratione vix explicari potest quantus esset concurrentium numerus. Nam, vt cæteras confessiones præteream, multæ generales exceptæ sunt: imò præ nimijs occupationibus, quibus nostri Patres detinebantur, satisfieri non potuit omnibus, qui totius vitæ crimina aperire volebant. Non est cur longum sermonem texam de Sodalitatibus, vel condendis, vel penè lapsis reficiendis vel extinctis reuocâdis, in quibus nostri homines laborarunt. Consulto in extremum locum reieci quæ senex quidam ex antiquioribus dixit, cum nostros videret ita impensio studio laborantes, atque in animarum salutem incumbentes. is enim iudicio quidem pollens, quando in eius pago fuimus, nunquam absuit à nostrorum conspectu. excutiebat ille lachrymas ex lætitia, quam ex Patrum sermonibus hauriebat, dicebatque sibi fore gloriosissimum si Patrum liceret esse seruum. Sed illud profectò curiosis auribus non erit ingratum, quod quia nostris pagos obeuntibus accidit, litteris adscribendum esse putauit. Quidam accidit ad naturæ arcana rimanda singulare, cuius rei nusquam periculum factum, neque ab aliquo auctore mentionem factam intelligo. Quidam homines sambuci frusto in cultri formam amputato & circunciso; viciosi bouis cornuum mucrones præcidere cœperunt, quo cultro, ac si ferreus esset, cornua serrata sunt. Idem experti sunt alij;

alij qui cū rem narrarēt, poscebant rationē, quare virtus ea in illo tantum ligno inesset. Sed hoc rerum naturalium peritioribus relinquitur iudicandum. Hæc sint quæ pro annuis litteris, in hac Sardinia Prouincia scribenda occurrunt.

PROVINCIA MEXICANA.

Vcenti octoginta octo versantur in Mexicana Prouincia: sacerdotes centum vndecim, Fratres verò centum septuaginta septem. Mexici in Professorum Domo triginta sex, in Collegio nonaginta circiter, in Diui Gregorij tres, in seminario 13. Angelopoli in Collegio Domoq; Probationis eidē annexa quinquaginta quinque: in seminario quatuor. In Tepozotlano Collegio septem. In nouæ Galiciæ duodecim. In Guaxaquensi duodeuiginti. In Pasquarensi sex, totidē in Vallisolerano. In residētia Veræ crucis octo. In Sacatequana sex. In Cinaloana quinque. In Guadianica quindecim. In missione ad Tepeguanes duo, totidem ad Caxees. Ad Societatem adscripti sunt quindecim; in cælum verò (vt spes est) transcripti quinque.

Professorum Domus.

PRæter consueta quidem atque communia, illud insigne fuit Christianæ pietatis officium, quo nostri sacerdotes in carcere regio detentis pestilentique propemodum contagione laborantibus omni ope atque operâ consulere. tamque nauiter elaborarunt, vt periculosos etiam morbos ipsi contraxerint, è quibus tamen diuino beneficio, ad maiora relictis laborum certamina, conualuere.

Coëmpria

Coëmpta domus est aureis ferè sex millibus, ad quam tertiæ probationis domus translata est mense Septembri; habet cum Patre nouitiorum Magistro sacerdotes decem, qui Philosophiæ & Theologiæ studia peregerunt.

Collegium Mexicanum.

M Vltus ac inutilis esset labor, si quotidiana, quæ vel ad proximorum auxilia, vel ad litterarum studia, vel ad maiorem minoremque Congregationem pertinent, cum sæpè aliàs scripta similiter fuerint, nunc eadem repetantur. Mexicanæ linguæ instaurata schola est, quam & scholarium nostrorum & externorum nonnulli frequentant. Maioris Congregationis alumni B. Virginis (quæ tota ferè sacerdotibus constat) præter alia illustria quidem atque præclara, habitis Dominico quoque die per vnum è Societate nostra de Missæ sacrificio cohortationibus, vsque adeò profecere, vt librum ipsi conscripserint typisque mandauerint de Missæ ceremonijs tum clero ipsi vniuerso vtilissimum, tum Episcopis atque Prælatiis, quorum ad manus peruenit, probatissimum. Congregationi verò Annuntiæ latinitatis atque Rhetoricæ studiosorū & numerum & animi ardorem auxere Roma nuper allata diplomata, quibus ad primariam aggregatio conceditur: animos eidem addidit noui electio Protectoris, qui vir est pietate erga Deiparam Virginē singulari, ciuitatisque prætor Mexicanæ. Regulæ Congregationis communes cum eiusdem Indulgētijs excusæ sunt, & regulæ item officiorū propriæ, & multa etiam Sanctorū nominū millia, quò commodius atque facilius illa Diuos initio cuiusque mensis in patronos assumendi consuetudo seruetur. Excessit tandem ex hac vita mortali Pater
Ioannēs

Ioannes de la Plaça vir immortalitate dignus, cuius animi constantiam multorum annorum articularis morbus acerbissimis doloribus exercuit. Sed quoniam Patri nulla res potior fuit, quàm vt animi sui virtutes occultaret, & quæ sibi cum laude contigissent, alto silentio tegetet, erepta nobis facultate prodendi litteris singularium rerum exempla; præcipua quædam de eius virtutibus, vitæ muneribus & consilijs per capita breuiter exequemur. Natus Metimnæ Sidoniæ, studiorum causa missus Complutum, in curriculo liberalium artium non vulgaria dedit ingenij & doctrinæ documenta. Sed quod caput est, iam tunc in puero ea se prodiderant superioris animi signa, quæ studiorum & contubernij socios in sui admirationem conuerterent, & à procaci verborum licentia deterreret. Ob id etiam charus in paucis fuit Bartholomæo Turriano postea Episcopo Canariensi, qui in celebri gymnasio Seguntino magna sapientiæ fama Theologiam publicè profitebatur: cuius audiendi causa peracto Philosophiæ curriculo sedem studiorum Seguntum Plaça noster non sine laude transtulerat. magna Collegij opportunitate & Doctoris eruditione singulari mirum quantum in Theologia profecerit, quanta Doctoris approbatione. illud argumentum sit quòd scripta sua in publicam vtilitarem typis mandaturus Magister ille clarissimus, non alijs quàm Plaçe codicibus propter expertam auditoris diligentiam vsus fuerit. Sub finem studiorum iam optimo adolescenti æterna meditati de eligendo necessario vitæ genere sollicitudo incesserat. Sed tandem hebdomadariæ vacationis die, cæteris Collegij alumnis ad rusticandum dislapsis, ipse se domi continuit, vt remotis interpellationibus in eam deliberationem totus incumberet. Multa ergo dubia & incerta mente cogitanti, atque ex fenestra
libe

liberiore cælorum aspectu perfruenti ingens la-
 chrymarum vis ex interna quadam & insolita ani-
 mi voluptate repentè suboritur. inde tacito quo-
 dam monitu instinctuque diuino animum ad So-
 cietatem incundam vehementer impelli agnouit.
 Pius adolescens diuinæ voluntatis nutu nuntio re-
 bus humanis sponte remisso non multò post nomē
 dedit Societati. Sed qui ad illa vsque tempora
 studio humilitatis incensus, Doctoratus insigne re-
 cusauerat, cogendus fuit Sociorum imperio, vt in
 ipso penè aditu Religionis Doctoralem Theologiæ
 apicem, & quidem magna gymnasij approbatione
 susciperet. Societatem ingressus, & egregiam sui
 adeptus victoriam, tantam breui tempore assecu-
 tus est spiritualium rerum cognitionē, vt nondum
 exacto biennio probationis, tironibus præpositus
 magistrum agere cœperit. Nec solum nouitiorum
 gregi ita ad vitæ sanctimoniam præibat, sed iam
 tunc in grauioribus spiritualium rerum difficulta-
 tibus ab ipsis animorum moderatoribus consule-
 batur: atque earum rerum vsu & experimento salu-
 berrima quædam instituta procudit; quæ progred-
 iente tempore Societas vniuersa recepit, & tiro-
 nibus & eorum magistris custodienda præcepit.
 Auxit hanc in tractandis ac dirigendis animis ho-
 minum dexteritatem optimos homines & in ea
 arte peritos frequenter consulendo, atque ideò
 crebris sermonibus vsurpabat Francisci Borgia,
 Iacobi Lainez, Euerardi que & Magistri Ioannis
 Aulæ sapienter dicta, quæ in eorum intima fami-
 liaritate perceperat. Rectoris & Prouincialis mune-
 re perfunctus in Prouincia Bætica, Visitator in Pe-
 riuanam mittitur; multisq; in ea rebus ex Societatis
 disciplina præclarè constitutis, eodem munere
 Mexicum abhinc annis tribus supra viginti desti-
 natur. deinde continuato labore Prouincialis offi-
 cium

cium multa nostrorum pariter atque externorum
utilitate sustinuit. Verbis factisque colebat egregie
illos, qui in procuranda Indorum salute versaban-
tur. Aiebatque Superiores paterno quidem amore
erga omnes subditos esse oportere, sed in eos, qui
inter Indos agerēt, materna charitate & indulgen-
tia; propterea quod illi nullo honoris & commodi
inuitamento Deo ac Societati strenuam operam
nauarent. Eius ratio gubernandi omnibus fuit nu-
meris absoluta. sed illud erat eximium, quod domes-
ticæ disciplinæ vindex cum esset planè seuerus,
& domesticorum noxis minimè conuiueret; ita
peccantes arguebat, ut nullum daret turbulenti ac
perturbati animi signum: sed minutis interroga-
tiunculis & obiectionibus, interdum etiam profusis
lachrymis eò perducebat errantes, ut suos ipsi de-
fectus agnoscerent, & supplicia deposcerent. Nec
mirum quod eam animi vultusque tranquillitatem
in seuerioribus actionibus præferret, qui trium-
annorum quotidiana commentatione, & particu-
lari, quod aiunt, examine fontes carpere, & officij
commonere didicisset. Sed non minori obedientie
& submissionis laude subditum egit, quàm Superi-
orem egisset. Aiebat in rebus arduis nulla se ma-
gis ope & adiumento muniri, quàm Superioris ius-
su, eiusque imperio prorsus sibi adimi timorem in-
felicitis euentus. Postquàm vrgente senio & incom-
modà valitudine vacationem impetrauit à mune-
ribus imperadi; ita se Rectorum potestati permisit,
ut omnem sui curam ac sollicitudinem in eosdem
proiecisse videretur. Officiosè conquerenti hone-
stissimo viro quod illum nunquam inuiseret, ami-
cè respondit, postquam Dei beneficio imperij cu-
ras euaserat, sibi sententiam esse nihil moliri nisi
vrgente Superiorum imperio. Rectori per inter-
nuntium sciscitanti vellēne in celebritate quadam
concio-

concionari, respondit, se sui iuris non esse, volentem tamen ac lubentem iussu facturum. Visitatori prouinciæ consulenti, quo primùm argumento ad explorandam nostrorum disciplinam vteretur, acutè respondit; vt communia tintinnabuli signa diligenter obseruaret, & qua celeritate parèdi a nostris acciperetur. Tres integros annos antequam è vita discederet, prostratus articulorū doloribus iacuit, perpetuo affixus lecto, spectaculum edidit commiseratione dignum. contractis quippe distortisque digitis alieno utebatur ministerio, alienis manibus versabatur in lecto, nec leuiter tractari poterat sine magna doloris amplificatione. Socio utebatur quotidiani victus administro, cuius ineptias tam a quo perferebat animo, vt eius arbitrio, non aliter quam exanime cadauer sese circumagi pateretur. nunquā inter edendum conquestus, licet interdum cibaria per incuriam vel insecitiam malè cocta aut malè condita præberentur, quamuis rarò permisit, vt aliquid sibi propriè apponeretur. & in tanta valetudinis infirmitate apparatiores cibos Et exquisita condimenta constanter auersatus, communibus domesticorum edulijs tenue corpusculum reficiebat, atque adeò quidquid in omni corporis cultu, cubiculo, lecto, ceterisque rebus à communi vsu reliquorum abhorrebat, fastidiosè repudiabat. Sed promptum illud voluntatis & iudicij obsequium, quo se suamque sententiam vel infimæ conditionis tironibus subijciebat, & magnum priuatae vitæ studium, quo delata imperandi munera multoties recusauit, inde ortum habuisse crediderim, quòd de suis rebus tam demissè humiliterque sentiret, vt se mortalium omnium infimum ac diuinæ opis maxime egèrem reputaret. Neminem passus est manus osculantem, chiragrè dolorem scitè præans, sed reuera studio humilitatis. nam cum aliud

aliud agens osculantem quemdam impedire non potuisset, celeriter apprehensam ipsius manum peramanter osculatus est. Scholasticum Fratrem, qui tractus reuerentia viri manibus osculum fixerat, quamuis morti proximus, minacibus oculis intuitus est. eidē ingenuo candore sciscitātī prægognoscerētne temporis articulum, quo molestam corporis sarcinam relicturus esset; suspicatus id quod res erat, ex magna sanctitatis opinione, quam de illo conceperat, Fratrem in illam suspensionem venisse, amarum renidens, Serid, inquit, denuntio me id prorsus ignorare. Cum maximè vrgebatur doloribus, colligebat sese, & æterna supplicia, quæ (ut ipse aiebat) suis peccatis commeruisset, tacitus expendebat. mox quasi ab inferis redux stragulam vestem digitis atrectabat, Itane verò, inquit, tam præclare mecum agitur, ut in molli lecto decumbam, qui vlticibus flammis torqueri debuissem? Cum aciem alterius oculi amisisset, quærenti sacerdoti idne molestè ferret; Libenter potius (inquit) ut luam iactura ista vnius oculi malum vsum vtriusque. Detulit quondam ad Prouincialem sacerdotem quemdam, quem ille ad elegantiam vitæ melioris excoluerat optimis institutis, ut in Societatem reciperetur; ad genua Prouincialis accidens, En, inquit, Pater, tibi listo hominē, qui Deo Societatiq̃e præstet obsequium, quando ego tanta sordidia & negligentia in meo munere versatus sum. Frequenter vsurpabat Apostoli verba, *Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus.* & illa, *Venit Iesus peccatores saluos facere.* Ego sum *minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei.* aiebatq̃e se his Apostoli verbis recreari, & in spem veniæ vehementer assurgere. Morti proximus audiuit quemdam ē Socijs verba illa psalmi proferen-

R R R

tem,

tem, *Conuertere nos Deus salutaris noster, & auerte iram tuam à nobis; & curiosè Patrem interrogauit, cur illis potissimùm verbis afficeretur. nimirum (inquit) quia hac precatione diuinam misericordiam sollicitare quotidie ter decies solitus sum. Mitum profectò hominem, qui à tenera ætate inrentò semper studio animi puritatem & mosum innocentiam custodierit, ita dolori ac pœnitentiæ constanter indulgisse. quod paternitas vestra tacere noluit litteris ad eum datis anno 98. vbi alia præ-*
„fatus adiecit, Nonnullus mihi pudor incutitur co-
„gitanti hominem, qui cùm se toto vitæ curriculo
„ad mortem comparauerit, ea se nunc potissimùm
„cura sollicitari fateatur. nimirum Dominus, cui
„nostra deseruit industria, tam diligenti obsequio
„dignus est, vt quo quisque intensiorem illi operam
„dederit, eo magis sese desidem ac cessatorem incu-
„let. Verùm longè alia de Patre communis homi-
num sensus & prædicatio ferebat, quàm ipse de se
sentiret animo, & plerumque verbis testaretur.
Nam qui se despiciatui habebat, ab omnibus cole-
batur & Prælatis, Proregibus, ac principibus viris
acceptus & charus in paucis erat. Granatensi Ar-
chiepiscopo Guerrero exquisitæ sapientiæ & san-
ctitatis viro non solùm familiaris fuit, & consilio-
rum particeps, sed etiam moderator & arbiter. vn-
de ille magnus Antistes de Patre loquens aiebat
(vocabulo non inuenustè ludens) quæcunque desi-
derasset, in ea platea scie facillè inuenisse. In Conci-
lio Prouinciali Mexicano magni fuit eius auctori-
tas, & prudentia ab eruditis hominibus collauda-
ta. Nec silètio prætereundum est, Concilij iussu Ca-
techisimum concinnasse, quo rudimèta Christianæ
religionis teneræ ætati traderentur. Sed hac Principum
voluntate nunquam vsus est, nisi ad illa expedi-
enda negotia, quæ maximè essent cum religio-
nis

nis instituto & diuini obsequij amplificatione coniuncta. Eam vetò non adulatione feruli, nec aditu frequenti, & immodicis verborum officijs promerebat, sed modestò grauiq; alloquio: quod ille scitè condecabat protrahabatq; iucunda exemplorum varietatè; quæ non ex antiquitatis lectione, sed longo rerum vsu & experimento sæpius eruebat. In adhortationibus publicis ac priuatis nullus erat verborum suæus, nulla sermonis lenocinia; sed graues acutæq; sententiæ, & tanta rationum pondera, vt quod intenderet, quasi syllogistica argumentatione persiceret. Sanè is erat hominum sermo, qui Placæ concionibus assuesceret, fieri non posse, quin veterem hominem exueret, & arctam virtutis semitam ingrederetur. Quamobrem quidam malè prudens, sed bene numatus, aiebat, se nolle ad concionem Patris accedere, ne cogere- tur argenteam abaci supellectilem pauperibus distribuere. Non deterrebat concionis infrequen- tia & auditorum penuria, ea potissimum cogitatio- ne, quòd Angelus Custos, princeps curiæ celestis cum sit, non dedignatur vni dumtaxat homi- ni semper assistere, & saluberrima consilia sæpius deuorata repulsa peramanter instillare. Porro in concionibus is erat orationis scopus, vt omnibus suaderet facile ac tutum ad felicitatè iter, si in suo quisque munere perfectissimam officij rationem teneret. quare magni faciebat sancti Didaci Com- plutensis sanctimoniam, propterea quòd ianitor cum fuisset, regia ac tritissima via ad apicem Chri- stianæ vitæ peruenisset. Ab ineunte ætate refugit inanem ingenij ostentationem & plausum. locos tantum graues ex Christiana Philosophia disce- bat, & testimonijs sanctorum Patrum (vt erat in eorum lectione versatus) egregiè locupletabat: sed neruos & quasi robora suasionis ab orato sæpius &

propitiato Numine colligebat. Publicę aut priuatę concionis nullum extat exemplum, quippe quam ad breuissima capita referebat, cętera ex concepto charitatis ardore prompturus; illa tamen, quę de imitanda Christi Domini vita & virtutibus comparandis, diuino consortio & commentandi assiduitate didicisset, ordine digesta & suis distincta capitibus scriptis commendabat: quas ille opes domesticis sine cunctatione proferebat in familiari congressu, & per litteras ad veteres alumnos disciplinę suę in Hispaniam trāsmittebat. Testatur Monialis Granatensis cōnobij Antistita, missis nuper ad eum litteris, quanti faceret Patris scripta. nam ad signū tintinnabuli coacto cōtui eius litteras legere assuevit, nec latum quidem papyri digitum patitur interciderere. Traditam verò ante annos triginta viuendi rationem tam religiosè custodit, vt eo pręscripto conceptum ex Patris eloquio seuerioris vitę propositum perpetuum sese retinere fateatur. His affinia sunt, quę de se memorat Princeps femina datis Compluti litteris, vbi accepta quondam semina pietatis multiplici nunc reddit bonorum operum incremento. Sed potissima Patris cura in procuranda Sociorum vitę sanctimonia, & augendo orationis studio versabatur. Certè delatas à Superioribus pręfecturas eo solū nomine recusauit, ne ab audiendis scholasticorum confessionibus atque illis omni ope iuuandis prohiberetur. In nulla re magis fessus morborum tædio optimi Patris animus requiescebat, quàm spiritualium rerum colloquio, quod ita cum domesticis plerumque miscebat, vt ex eo discederent ad religiosę vitę munera promptiores. vnde qui eius congressu frequentius vtebātur, haud vulgaris erāt ceteris probitatis exēplum. Erat enim Patri singularis quędam solertia in tractandis hominum animis, & in meliorem

liorem frugem subinde mutandis , vt meritò ab optimis æstimatoribus inter præcipuos rerum spiritualium magistros, qui in nostra Societate flourerint, haud vltimus numeretur. Vt ipse erat orationis studio deditissimus; ita etiam cæteros ad contemplationis assiduitatem & diuini congressus frequentiam sollicitabat. Antiquo sacerdoti, qui peracto magistratu sui colligendi gratiâ solitudinem cuiusdam Collegij adamauerat, id consilij dedit, vt exhaustis ritè Superiorum mandatis quidquid temporis superesset, contemplationi donaret. Ioanni Caimnis nostræ Societatis sacerdoti in Hispaniæ regnis agenti ita quondam scripsit, Ego vero, mi Pater, hanc viuendi normam mihi describerem, vt matutinas horas deplorandis præsentis & anteactæ vitæ peccatis, & venia suppliciter exposcenda traducerem, iuxta illud Ecclesiastici, *Iustus cor suum tradet ad vigilandum diluculo, aperiet os suum in orationem, & pro delictis suis deprecabitur.* Deinde ad sacrificium Missæ in spiritu humilitatis & in animo contrito procederem. Pretium inde Sanguinis Christi Domini pro soluendis peccatorum debitis, & diuina gratia recuperanda oblaturus. Sacris operatus Christo Domino gratias agam, quòd me sibi æternoque Patri Eucharistiæ Sacramento coniunxerit. Per diem in id potissimum incumbam, vt Christi Domini virtutes, ac maximè singularem in homines charitatem verbis & operibus exprimam. Appetente nocte, ita me animo comparabo, ac si ea nocte vitæ rationem redditurus essem. Tandè optabo è custodia corporis euolare, vt faciem Domini speculatus in illo cælestium animòrum cœtu debitas Deo laudes sine fine persoluam. Cæterum non minùs exemplo quàm consilio præbat contemplationis iter, qui plerasque diurnas nocturnasque horas commentando, oran-

do ac precando traduceret. Quamdiu per vires & valetudinem licuit, rem sacram peragebat magna significatione pietatis; nec antea ad sacrum mysterium accedebat, quam ingenti lachrymarum profusione animi sordes eluisset, & Eucharistiæ litanias de more recitasset. Nec solum in obcundis Religionis muneribus, & persoluendo Horarum penso internum animi ardorem lachrymis testabatur; sed in concionibus & priuatis adhortationibus tantus plerumque fletus erumpebat, vt vocem in verba formare non posset. Familiars suos ea ratione ad studium orationis impellebat, vt non alijs itineribus, nisi mortificationis & pœnitentiæ, dirigeret. Sui compellendi copiam negabat hominibus, qui ita Dei familiaritati inhiabant, vt de euellendis vitiorum radicibus & voluntaria corporis maceratione non agerent. Lusitanæ Monialis stigmata (antequam fraus illa patefieret) nunquam approbavit; & increpauit è Societate nonnullos, qui eorum exemplaria circumferebant, Mexicano ciui, qui suffragijs non solum vulgi, sed etiam peritorum hominum, Sancti cognomen obtinuerat, difficilem aliquando præbuit aditum, & progrediente tempore penitus interclusit; eo solum nomine, quod ita de amore Dei eiusque dulcedine loqueretur, vt parum tribueret supplicijs voluntarijs. Sed ille spiritualis homo, qui triginta annos sub vmbra ac nomine sanctitatis latuerat, vicesimo anno postquam à Patre repulsus fuit, cum hæc scriberentur, hæresis & projectæ libidinis à sacris Quæstoribus damnatus, in luce totius regni, carnalis apparuit. Quocirca affirmabat Pater, idiotas homines, qui singularia quædam vitæ genera sectarentur, dæmonum illusionibus obnoxios esse. Quare virgente quodam qua potissimum via homo spiritualis euaderet, & à terrena contagione seiungeretur, subridens in-

quit,

quit, Itane verò nouo Euangelio prædicato opus
est: aut inaudita vox illa Christi Domini, *Qui vult
venire post me, tollat crucem suam, & sequatur
me?* Fratri nostro Viloso præferuido adolescenti
non satis agnoscenti quid in causa esset, quòd pa-
rum in spiritali negotio proficeret; Ego verò (in-
quit) ex tui corporis incondito motu illam exigui
tui profectus potissimam causam existimo, quòd
vuido ingenio cum sis, parum tibi imperes. illud-
que apud te statue, idcirco spirituales homines tam
exiguo numero censerì, quòd ex multis spirita-
lem vitam profitentibus pauci admodum suis cu-
piditatibus moriuntur, Deo propalam denuncian-
te, *Non videbit me homo, & viuet* Quamdiu licuit
cum cæteris ad triclinium refectionis causa de-
scendere, id ætatis homini solemne erat, positis in
terra genibus suam negligentiam in seruanda Or-
dinis disciplina cum lachrymis confiteri. Corporis
macerationi nedum ingrauescente ætate pepercit;
quoad Dominus illi supplicia voluntaria morbo-
rum doloribus permurauit. quos ille æquissimo
animo ferens, quando acerrimus erat morsus do-
loris, sublati in cælum oculis, Tu Domine (aiebat)
tu verbera iniunge, ego interim Miserere percur-
ram. Aiebatque in hoc laborum genere vberiore
esse meritorum segetem, quàm in illis, quæ sponte
sumuntur à nobis, voluntatis arbitrio temperantur,
& inanis gloriæ vitio corrumpuntur. Et quidem
tantis illum incommodis diuina Maiestas exer-
cuit, vt meritò à multis diceretur Societati dona-
tus, vt posteris daretur exemplum patientiæ, sicut
& beati Iob. nam, vt omitam longinquas nauiga-
tiones, tres Romam ex Hispania, inde aliam in Pe-
riana regna, post Mexicanam aliam, & longissima
itinera per incommoda ac deserta loca, ab ineunte
ætate aduersa valetudine vsus est. Nondum exple-

uerat annum ætatis vigesimum, cùm tentari cœpit febricula prorsus quotidiana, rigore prænuntio. Ventris atque ilium dolore interdum opprimebatur acutissimo. Postremos sexdecim vitæ annos grauius laborauit articulari morbo: quo sæpe ita malè accipiebatur, vt vix remaneret vllus artus in corpore doloris expers. Tandē mali pertinacia ita vires exhaustit, manus pedesque debilitauit, vt in lecto decumbendi necessitatem imposuerit. tres integros annos supinus iacuit, nec sine magno cruciatu in latus circumagi poterat. quo tempore nihil in seruandis Ecclesiæ præceptis de sua pristina seueritate remisit. Adigi non potuit optimus senex, vt esurialibus diebus valetudinis causa carnibus vesceretur. aded vt decimo die antequam vita defungeretur, interrogaret Socios carnis edulia ministrantes, agereturne tunc feria sexta? Diebus festis sellæ insidentem magno utique incommodo gestari se postulabat in sacellū valetudinarij, vt sacris interesset. Horariæ verò precationis pensum, etiamsi ad vertēda folia alienis manibus indigeret, ita perseueranter exsoluit, vt ex minoribus Horis quædam memoriter recitare auditus sit die, qua sacro vnctus est oleo. In magna doloris acerbitate rogatus à Socijs, cuperētne tandem ex tam misera vitæ conditione migrare? Respondit, teneri se quidem desiderio videndi Dei, sed tantum abesse ab ipso doloris tædio & impatientia, vt maiores cruciatus expeteret. Sed iam Deo placuerat athletam suum, cuius virtutē tam longo laborum certamine exercuerat, ad præmia æternæ felicitatis euocare. ergo sæuiente hieme lethalis ille succus, qui tam diu manus ac pedes insederat, paulatim cœpit in interiora sese recipere, & capitis infimas cōmissuras occupare. inde ciborum tædium, & somni facultas erepta, tum recenti dolore, tum etiam im-
portuna

portuna prurigne pedicularis morbi . nimirum breuiter exhausto corpusculo arida tantum cute ossa tegebantur. Sensit optimus senex adesse sibi supremum diem, & accersito à confessionibus sacerdoti longiori spatio quam allueuerat confessus est. Tertia Aduentus Dominica Eucharistiæ Sacramentum munitus, & sacro perunctus oleo, Grates, inquit, Deo, quod hæcenus in eius gloriam aliquid molesti pertulimus. & circumfusam Fratrum coronam allocutus, Vos (inquit) Deus optimus benedicat, ut in eius obsequio & laude persistetis. Languentibus deinde viribus sex dies excitandæ omnium commiserationi superfuit. Sabbato circa mediam noctem illius diei, qui sancto Thomæ Apostolo sacer fuerat, prosequētibus Sociorum precibus, è vita discessit, anno sæculi huius secundo, ætatis septuagesimo quinto, initæ Societatis quadragesimo nono, quarto & quadragesimo professionis, Mexicanæ peregrinationis vigesimo sexto. Postera die funebri campanarum pulsu de eius morte certiores facti Mexicani ciues frequentes accesserunt, perciti sanctimonia viri, quæ ad externos etiam amicorum sermonibus permanuerat. è sacris Religiosorum familijs sua sponte alij, alij de morte Patris admoniti in ædes nostras, conuenerunt. Communis erat omnium doloris sensus & desiderium: nec satiari poterant Patris aspectu, qui in ipso feretro sacro collocatus ornatu, veteris sanctimoniæ & sanctitatis speciem præ se ferebat. Nec caruit admiratione omnium, quod manuum digiti, quos vita superstitere dira macie luridos & adunca curuitate reflexos cuiusvis aspectus horrebat; decima sexta post mortem hora grato candore ac mollitie tumentes ad sui oscula intuentes inuitabant. Vbi composito agmine corpus elatum est, mirum quanta cupiditate visendi accurrerint, qui iamdiu feralem

pompam in templo præstolabantur . nec satis habebant rosaria applicuisse ori, impressisse oscula manibus, sed in frustra & præsemina cōuolarunt. Nec enim prohiberi poterat popularium impetus, omnem penè defuncti vestem sacrarum reliquiarum nomine diripientium, quòd grauium ac doctorum hominum excitabatur exemplo. Inter quos primarius Theologiæ Professor regalis Academiæ, cum depromptum ex feretro corpus in sarcophagum suis manibus inlulisset , vt aliquod referret suæ pietatis pretium, quo desiderium magistri solaretur, pedi calceum occultè subduxit. Alij qui funeri interesse non potuerunt, intinis precibus postularunt, vt è lectuli supellectile aliqua sibi particula donaretur. hoc hominum studio domesticis pariter & alienis non tam dolore quàm pietatis ardore collachrymantibus, conditum est optimi Patris cadauer sub ara maxima, funebrem psalmodiam solemni cantu persoluentibus curialis templi cantoribus, qui in id suam operam sponte detulerant. Nec defuerūt mortuo laudatores. nam in publicis honoribus exequiarum , quas octauo die Cōgregatio clericorum gratitudinis ergò celebrauit; oratione vespertina Theologiæ auditor , & matutina concione Professor Theologiæ præclaram vitæ sanctimonijā multis laudibus extulerunt.

Collegium D. Gregorij.

TAm in iuuandis omni pietatis officio Indorum animis, quàm in educandis eorum filijs, egregiè, vt solent, nostri laborarunt. ex vtroque autem felicissimi collecti sunt fructus, nec vulgares è Sodalitio B. Virginis. nec paucæ sublatae sunt peccandi occasiones.

Seminarium D. Iuldephonsi.

E Ducat nostra Societas in hoc seminario centum circiter viginti, de præcipua regionis huius nobilitate adolescentes: qui omnes, ut sæpè scriptum est, omni tam literarum cura quàm virtutem exercitatione florere, fructusque ex eo quotannis colligit tum Societas ipsa, tum etiam aliæ Religiosorum familiae.

Collegium Angelopolitanum.

Quamquam concionibus domi & in foro & alibi etiam habendis, excipiendis confessionibus, sacraque synaxi administranda, habendaque Congregationis B. Virginis cura, inuisendisq; xenodochijs lanarumque opificijs, & huius generis alijs Christianæ pietatis muneribus, multa quidem atque præclara Societatis erga proximos tam Hispanos quàm indigenas sint promerita; nihil tamen nouum, nihil singulare attulit annus præsens ad ea quæ sæpe scripsimus. Sacerdos vnus Fratre comitatus multa vtiliter & præclarè gessit in quadam quadraginta dierum missione, vbi præter cætera, Indorū duo millia, cōfessione plerosque generali, expiauit. Huius probationis tirores & animos quidam suos consuetis tirocinij exercitationibus, & proximorum interdum inuisendis xenodochijs, catechesique instruendis indigenis egregiè adiuuere. Diui Hieronymi seminarium huic annexum Collegio & collegarum numero & virtute auctum est. Fratres Franciscū de Flores, annis natum triginta quinque, quorū habuit in Societate tredecim; floruiq; humilitate, silērio, caritate, obediendiq; alacritate, ac cæteris quæ huius status Religiosum decet,

cent, virtutibus, Deus optimus maximus ad præmij gloriam euocauit.

Collegium Tepoçotlanum.

ET si complures in hoc oppido sint ex Hispanis incolæ, quorum est maximè salutis consultum; præcipua tamen ac peculiaris nostrorum cura ad indigenas probis moribus instruendos, & Christianæ fidei disciplina imbuendos, intenta est: eosque sollicitis nostrorum ministerijs progressus faciunt, fructusque capiunt vberrimos, ut ferè omnes non modò celebrioribus festis diebus, sed etiam sæpe sæpius in anno, præcipuè tamē iubilæi diebus, multi etiam semel in mense, nec pauci quidem bis aut etiam sæpius, participes Christi corporis fiant. hinc ille erga nostros amor aded eximius, ut, cum inter nostros de assignando eis seculari Parocho ageretur, primores ex eis Proregem adierint, & ab eo non cum exigua lachrymarum copia petierint, ut Societatis Iesv Patribus vniuersa Tepoçotlanæ regionis oppida Christiana doctrina & Ecclesiæ præceptis erudienda committeret. Eruditionis ac disciplinæ causa ad nos commeantium hoc anno longè maior multitudo fuit: nostrorum enim industria ac labore omnium vicorum remotissimorum incolæ, cunctis posthabitis difficultatibus, in pauca oppida sunt trāsscripti. ast magnitudini laboris par utilitas respōdit. Hinc è nostris aliqui ad Hispanos indigenasque, qui in disjunctissimis pagis agrisque versantur, missionis gratiā profecti sunt: quorum aduentu incolæ tantam morum ac vitæ conuersionem, tantum virtutis cumulum, ac vitiorum extirpationem, tantam denique Sacramentorum frequentiam sunt experti, ut sibi maiorem in dies fructum affore persuadeant, si nostri inter eos velint diu

diu commorari. Atque hoc impulsu feruentissimo desiderio magnam aureorum copiam, ad quotidianum aliquorum è nostris victum reliquaque necessaria, foundationis instar assignant.

Collegium Guadalaxarense.

Tanta est hac in vrbe Societatis reuerentia, cuiusque erga nostros beneuolentia, vt Præsides reliquique regalis curiæ Senatores Regis iussui parentes, velint vna omnium sententia, nostrorum hac in vrbe residentium humeris, latum satis infidelium campum Christiana fide & moribus excolendum imponere. ampla enim in hac nouæ Galiciæ prouincia infidelium natio insano demonum cultui & venerationi dedita: cuius haud vnquam oculis sacræ fidei lumen affulserat. Reperta est messis quidem multa, operarij pauci. speramus tamen copiosum satis ac vberem animarum fructum, & maximum Christianæ religionis cumulum, nostrorum illuc aduentu futurum. Reliqua huius Collegij ministeria ingenti cum virtutis fœnore, & incolarum in religione prouentu, vt præterito anno scripsimus, perfecta sunt.

Collegium Guaxaquense.

PEculiare in hoc Collegio nostrorum studium in Indorum tutela eorumque eruditione & doctrina versatur. Incredibilis est messis vbertas, nec minor sanè in messe utilitas. visi sunt enim hoc anno tū Dominicis tum celebrioribus festis diebus, in patenti sancti Iosephi templo tria, & eo amplius Indorum millia magno animi sensu, & lachrymarum effusione cōcionatori nostro operam dare. Eximia erga Beatissimum Patrem Nostrum Ignatium tam

Hi-

Hispani quàm indigenæ deuotione pollent. Verùm quia quid singulare in hac prouincia hac in parte acciderit, ad calcem huius annuæ epistolæ adnotandum relinquimus, cōsultò hîc prætermitto. Non parum aucta est templi supellex quorundam liberalitate, qui nobis ad sacra ædis ornatum argentea vasa erogarunt. Vir quidam moriens Collegio nostro dūd aureorum millia testamento legauit.

Collegium Pasquarensē & Vallisolanum.

Q Vi è nostris in his Collegijs sunt, rû Hispanorum saluti summo quidem studio ac sollicitudine consulunt, tum præcipuè (est enim ingens hic multitudo) cîrca Indorum ministeria, eorumque disciplinam paternè versantur: quorum industria assiduâque cohörtationibus tum hîc, tum etiâ in varijs remotissimisque indigenarum oppidis, ad quæ accersiti sunt à Parochis, incredibilis facta est voluntatum ac morum conuersio. Sacerdos è nostris quidam insignis ac indefessus sanè operarius, varioque linguarum munere præditus, hinc Proregis iussu ad pagos vicosque diiunctissimos commeauit, vt cum indigenis de re valdè difficili ageret. Arduum sanè negotiũ, sed (quid Patris perseuerantiæ difficile?) mirè sibi impositum negotium Deo fauente ad finem vsque perduxit: pagos namque omnes & vicos magnitudine prexiguos, multitudinè innumerabiles, loco maxime inter se distitos, itineribus perdifficiles & penè inaccessos, ad pauca traduxit oppida, ingenti cum omnium applausu, & quod maiorem facit admirationem, summo cum indigenatum gustu & alacritate; qui antea natale solum auiarumque sedes relinquere mortis

mortis instar ducebant. De incredibili indigenarum erga B.P.N. Ignatium religione & cultu, deque eius inter indigenas gestis miraculis suo loco dicemus.

Residentia Verae crucis:

Cum è veteri ad nouam Verae crucis urbem mutari necesse fuerit domum nostram, non parum laboris habuere Socij in habitatione paranda. tantus verò est ciuium erga nos amor & liberalitas, vt ad vndecim aureorum millia in edificationis sumptus elargiti sint. Nec verò occupationes huiusmodi & incommoda industriam nostrorum impedire retardareque valuere, quo minùs Societatis muneribus tam erga ciues Hispanos & Indos quàm etiam vicinos pagos Deo Optimo Maximo inseruierint.

Residentia Zacatequana.

IN vrbe quidem ipsa & oppidis alijs quàm plurimis, ad quæ profecti varijs anni temporibus fuerunt sacerdotes nostri, præter fructus ex ministerijs Societatis colligi solitos, ille fuit planè mirabilis, quòd inimicitia ac discordia quæ annos obduruerant multos, quæque multum negotij ciuibus ac regio nouæ Galiciæ senatui facessierant, sublata denique fuerint. templi supellex aucta est bis mille quingentis numinis aureis, quos ad eam ciuium liberalitas augendam attribuit.

Residentia D. Ludouici de la Paz.

DEi maximo beneficio gentes has barbaras immanesque hætenus ac planè feras Societatis industria mansuefecit, sustulitque pericula, bella, sumptusque

ptusque petmaximos, qui in pacificandis tuendis-
que itineribus fieri soliti sunt. tantus est eorum er-
ga Societatem amor ac reuerentia. Extendit se præ-
terea nostrorum labor ad Hispanos & omnis gene-
ris alios, qui vicina prædia pagosque incolunt. se-
cutaque animorum utilitas non vulgaris.

Residentia Beatae Mariæ de Cinaloa.

EX domo hac sacerdotes nostri, non contenti la-
bore ac industria quam erga ciues Hispanos &
Indos præcipuè collocant, ad finitimum agrum, qui
longè lateque extenditur, excolendum quotidianis
& magni momenti missionibus progrediuntur, re-
deuntque identidem domum spiritualium virium
reficiendarum gratiâ. vbiq; autem fructus appa-
ruere mirabiles, qui quoniam ab aliorum quidem
annorum prouentibus nullo modo discrepant, præ-
termittendi sunt. Nostrorum industria populos in-
digenæ condiderunt, domosque exstruxere com-
modiores. In communi peste quæ grassata est, mul-
tùm quidem sacerdotes nostri de proximorum sa-
lute bene meriti sunt. resque interim accipere pla-
nè mirabiles, sed ab aliorum quidem temporum
nō omnino dissimiles. Numerus crescit eorum qui
è varijs remotioribusque locis ad populi frequen-
tiam aggregantur, quique sacro fonte abluuntur,
abluique percipiunt.

Guadiana Residentia.

VRbs hæc princeps est & quasi caput regni quod
appellât nouæ Cantabriæ. Hic sedes est guber-
natoris officialiumque regij ærarij, apud quos non
parum valet Societatis auctoritas. hinc variæ fru-
ctuosissimæque sunt varia ad loca excursions.

Missio

Missio ad Tepeguanes.

C Rescit diuino munere in dies singulos Christianorum numerus: exemplo enim suo Tepeguanes Indi non modò alios populos remotasque nationes ad Christiana sacra perducunt, sed etiam pacem cum Hispanis hominibus Regeque Catholico habere cogunt. quod eo quidem admirabilius est, quo acerbioribus odijs antea gentem nomenque Hispanū infectabatur. Res hæc admirationem fecit Reuerendissimo nouæ Galiciæ Episcopo, qui magna cum lætitiæ significatione primates optimatesque illorum publico solemnique baptismo, quod illi summis precibus postularant, ad ouile Christi Domini aggregauit. Multi multis in partibus vel grandæua ætate senes, vel tenera infantuli paulò post acceptum baptismum felicissima morte vitam finire. nonnulla antiquæ superstitionis decorumque simulacra ab ipsis quidem Indis oblata sunt sacerdoti nostro, ipsisque gaudentibus comminuta in fluuiumque coniecta.

Missio ad Caxees.

N Vlla propemodum est huius regionis natio superstitiosior, quæue impensius dedita sit vitijs & idolorum cultui, immanissimæque ac barbaræ crudelitati; naturam tamē tam efferatam Christiana videntur pietate ac humanitate velle mutare: tam audis enim & ardentibus studijs Christiana documenta perdiscunt, tantoque amore fidei magistros prosequuntur; vt spes maxima sit fore, vt mirabiles fructus ex inculta hæctenus silua agrisque sterilibus diuina colligat prouidentia. Varij ac repentini sæpe fuce bellorum tumultus, varij huius

SSS

gentis

gentis insultus & insidiæ, quibus ab Hispanorum consuetudine regioque imperio secedere passim conati sunt, passimque ad montes ac silvas fuga se recipere, passim alia huiusmodi perpetrare flagitia: quæ ita quidem eorum animis inhæsisse videbantur, ut spes nulla esset pacis atque quietis. Tantum verò virtutis diuina bonitas Societatis instituto vocationique attribuit, ut, cum ad eos ex moribus reuocandos ad pacemque pertrahendos, itineraque tutanda vix magnis sumptibus Hispanorum militum præsidia sufficerent; iam nunc diuino munere ac beneficio sacerdotis nostri pileus, in pacis ac beneuolentiæ signum ostensus, omnia illis secunda faciat animosque tranquillos: quo factum quidem est, ut si qui longè aufugerant, & ad antiquos ritus feritatemque sese conuerterant, iam nunc aliquem de Societate ducem sequentes, cateruatim ad populos fidemque reuertantur. Interim verò dum huc illucque excurritur, dici non potest quot quantosque labores & pericula nostri perpetiantur, quamque suauibus diuinæ dulcedinis voluptatibus eos Deus optimus maximus reficiat ac recreet.

Missio ad Parras, Paludemque magnam.

Mirum quanta propensione animi hæc natio feratur ad res sacras atque diuinas, quantisque desiderijs baptizari cupiant, quàm denique obsequentes se præbeant sacerdotibus nostris, qui in hac excolenda vinea perampla quidem ac feracissima, egregiam nauarunt operam. Eorum vnus Pater Ioannes Augustinus Zacatequensis, dum incessanter laborat, dum nullum non mouet lapidem, nullamque prætermittit occasionem qua de indi-

indigenis bene mereatur, ad tantorum quidem meritum præmia demigravit in cælum, tertio Kalendas Maij anno 1602. cum in Societate vixisset annos ultra septemdecim, magno semper & mirabili virtutis exemplo, innocentia, modestia, candore animi singulari, laborum perpeffione ac tolerantia, dummodo alios atque alios ad Christum adducere posset, planè ferreus, suæque inmemor cominoditatis, orandi verò studium quam impensè exercuerit, quantoque animi affectu cum Deo agere, eumque ubique testem comitemque habere studuerit, declararunt quidem non solum egregiæ virtutes eius, sed etiam scriptæ interim datæque varijs temporibus ad Superiores litteræ; ex quibus etiam quàm serio quamque constanter ad perfectionem tenderet, quo fuerit animarum zelo, qua morum integritate, qua religionis & obedientiæ cura, qua sanctitate, apertè cognoscitur. hæc tamen attrigisse sufficiat, ne annuæ breuitati dissentiant reliqua.

Non defuere in his quoque vltimis terrarum angulis illustria quædam exēpla, quibus diuina bonitas B.P. Nostri Ignatij merita patefecit, & eius in omnium animis singularem venerationem excitauit: sed ne molesta sit nimis enucleata narratio, potissima quædam libabo ex his quæ in publicas tabulas testato relata sunt anno 1602. quo morbus anginæ ac tonsillarum vniuersas regiones contagione peruasit. In oppido Guadianæ nobilis femina Maria Castagneda periculoso eoque multiplici morbo laborabat: nam præter vulgatam luem, quæ facies & lingua ita intumuerant, vt nihil esculenti aut potulenti posset haurire, nec vocem in verba formare; accedebat causonis lethalis ardor, & facto igni non absumibile morbi genus erysipelas, quæ subter aurem dexteram intumescens fœdo miseram vlcere deformabat, ad hoc pleuris acuta cum pestilenti febri

dolore pungente, ac respirandi difficultate inferior quoque mandibula resoluta coagmentatione dilapsa, tantusque in toto corpore languor ac macies, ut sine magno cruciatu in lecto versari non posset. iam morbus superauerat medicorum remedia, & animum ad supremam luctam munierat extremis Ecclesiae Sacramentis. Desperata salute feminam cum sacerdos noster magis iam cum morte quam cum morbo luctantem admonuit, ut P. B. Ignatio, quem Deus tantis nostra ætate miraculis illustrabat, quando verbis non poterat, mente saltem atque animo supplicaret, uti vitam illi superstitem suis apud Deum precibus impetraret. paruit ægra vocibus vix auditis, & sensit præsentem Numinis opem. nam cum adorasset sacram B. P. effigiem, quam sacerdos illi præbuerat, repente tanquam ab infuso suauissimo liquore percipere sibi visa est inusitatam oratione dulcedinem: deinde intra semihorâ totus ille tumor euauit, & quæ antea non nisi alienis manibus, & cum acuto doloris sensu circumagi poterat, suis se cubitis enixa leuauit, hilaris & exporrecta fronte supra lectum confedit, clara voce enuncians se nulla medicorum ope in posterum indigere; Beato Ignatio deprecante mortem euasisse, & integram valetudinem recuperasse: proinde cõfestim aliquid cibi afferant, in animo esse statim sese lecto proripere, & per vias & compita tam illustre miraculum prædicare. fidem quam ardore animi & oratione pietatis plena miraculo fecerat, tum maxime confirmauit, cum hic intra paucos dies publicè instituta gratulatione in templum venit acceptam referens valetudinem Beatissimo Patri. Concionator quidâ à Franciscana familia, qui tunc verba ad populum fecit, è suggestu ita præsentem ac minimè dubiam Ignatii opem in eo periculo diuinitus interfuisse asseuerauit, ut vniuersum populum

lum Guadianæ plurimum debere B. P. Ignatio prædicaret; quodd eo præside & adiutore grassantē morbi luem sine periculo popularium depulisset Sensit etiam propitium ac salutare B. P. Ignatij patrociniū filia quædam prædictæ Mariæ Castagnedæ: nam cum fœdus amor cum acerrimo doloris sensu capiti insidere apposita sacra Patris effigie primò quidem dolor ille sedem subinde mutabat, donec effigiem in capite retinente puella intra breue spatium extinctus evanuit. In eodem oppido Guadianæ puella mēses nata non ampliùs sex præcipiti correpta feбри, atque erysipelæ vrente tabe, toto corpore intumuerat, superâte atrocitate morbi teneras vires, nihil propiùs habuit quàm vt animam efflaret. deserta erat, parentibus in interiori cubiculo, ne tantum oculis dolorem haurirēt, aspectum refugientibus: sed apposita Beati Patris Ignatij imagine aperuit oculos, & quæ antea stomacho fastidiente respuerat nutricis vbera, cœpit exsurgere, ac breui depulsa feбри ac tumore conualuit. Horum ac similium euentuum fama percitus octonarius puer, qui hectica consumptus feбри iacebat desperatus à medicis, cōcepto voto Beatissimi Patris opem implorauit, atque eius effigie capiti reuerenter imposita, statim mali leuationem sensit, & paulatim vires & integram valetudinem recuperauit. In agro Guadianæ in latifundio parentum commorabatur virgo quædam nobilis (Clara Eredia) quæ duodecim ipsos annos acerbissimis frequentibusque cephalæ doloribus conflictabatur, frustratis plurimis medicorum remedijs: sed auditis ex hospite sacerdote nostro quæ sacris Patris nostri imaginibus miracula patrabantur, fidei atque spei plena imaginem capiti imposuit, ac postera die sacerdos Sacro pro virginis valetudine factò, consueta oratione per Ignatij merita diuinam opem laboranti

ranti precatus est, euentu sanè felici: nam statim melius habere cœpit virgo illa, & amota veste quæ caput antea premebat, modicum fumum vel auram rimēs, solo Ignatij præsidio omnes longinqui morbi reliquias propulsauit. Huic prædio atra nubes incubuerat, quæ caligine sua & multo fragore cæli albenti segeti & palanti pecori extremam calamitatem minabatur. Claræ mater præstâri erga Beatum Ignatiû affectu femina, inplorato sui præsidis auxilio, nubē à finibus prædij propulsauit, tanta celeritate, vt magna incussa vi illam regionem fugere videretur: substitit tamen intra quintum lapidem, & nullius rei nocumento effudit imbrem grandinis, quæ post duas horas ad piam feminam exempli causâ perlata glandis magnitudinē superabat. Erat his nobilibus feminis ancilla quædam Inda genere, quæ spina dorsi concussa vix poterat crura sensim ac pedetentim explicare. iam duos annos dolore conficiebatur acerbò, à medicis destituta: cùm sacerdos noster iter agens eò fortè peruenisset, commemoratis quæ a Patre Ignatio miraculosè gesta ferebantur, in spem recuperandæ valetudinis mulierem excitauit. nec vana fides. recitata super ægram B.P. oratione statim se erexit, & in argumentum recuperatæ valetudinis per spatiosam exedram citato pede cucurrit, & magna pondera in humeros suis manibus sustulit: sed vt plerumque sunt leuia mulierum ingenia, inanis timor incessit ancillæ, ne iterum sibi pristini dolores redirēt. ergo malè sano conatu balneum petit calentis aquæ, vt confisteret receptas vires. vix se aquis inmeiserat, cùm subito dolore correpta leuitatis acerbissimam pœnam dedit. quæ circà erant excipiunt vociferantem, in lectumque deferunt questibus omnia complentem. Vt primum ad se redijt, haud multo negotio sibi persuasit ab irato Deo malum immissum, nec

nec aliunde sibi pacem & doloris medietatem quā à B. Ignatij patrocínio quærēdā. ergo effusus vberim lachrymis Ignatiū intensè rogitat, vt condonata leuitatis noxa priora sanitatis beneficia restituat. nec incassū missæ preces. applicata particula sacrę casulæ, qua viuēs vsus fuerat Bearus Ignatius, & Dominica oratione cū Angelica quinquies recitata, pristinam sanitatem obtinuit, qua etiam nunc fruitur nullo præteriti doloris vestigio. Seruatur à nostris qui Guadianæ commorantur, æris lamina, in qua B. Parentis in genua fusi Christo Domino crucifixo humiliter supplicantis cernitur imago inclusa, testata regente crystallo. hanc multis precibus impetrauit à nostris vir honestus, vt filiolar imponeret, quæ diutina urgente febris in vltimum venerat vitæ discrimen, & damnata spe atque ope medicorum in vno tantum post Deum Ignatij patrocínio deposita erat. res fuit multorum prædicatione celebrata. Puellæ penè animam agenti applicita imago, intra breue spatiū gemmeis sudoris stillis profluere cœpit: quæ in crystallo & ipsa æris lamina fluere videbantur gemmarum specie & magnitudine, cæteris miraculo stupētibus. Fæmina quædam è circūstantibus ortum sibi apostema sudore illo reuerenter illiniit: nulla interposita mora tumor euauit. tunc demum omnes efferre laudibus Ignatij merita, & palam confiteri haud dubia Numinis dispensatione B. Patris imaginem eo sudore manasse, stillas sacri roris in capite Christi Domini è cruce pendentes & Ignatij supplicantis, non sine arcano mysterio longo tempore perstitisse: sed quo testatior esset Numinis præsentia, & plenior omnium gratulatio, puella quoque ex eo temporis pūcto depulsa febris periculi expers fuit. In oppido Saliceti quod imminet Guadianæ, res alia contigit memorāda, & ad augendam Ignatii religionem imprimis illu-

stris. Indus quidam Michaël nomine cum ira ferox
virga percuteret equum, disultantibus virgæ frag-
minibus aliquod patenti excepit oculo, unde deci-
sis apertisque tuniculis albuginis ille liquor multo
cum sanguine effluxit. desperata omni humana ope
diuinam spectare iubetur Indus, & expertum à mul-
tis Ignatij patrocinium fusis ad eum precibus im-
plorare. semel igitur orationem Dominicam & An-
gelicam salutationem recitat barbarus, & imagi-
nem Beati Patris effosso oculo venerabundus impo-
nit. mira dictu ac visu res. nullo prorsus adhibito
remedio cū post triduum detraheret linteum, quo
vulnus fouerat, animaduertit sibi oculum restitu-
tum, & Ignatij præsidium sibi saluti fuisse. quod
nunc gratus ac beneficij memor cum oppidanis ad
Ignatij reliquias eo miraculo incitatis prædicare nõ
desinit. Femina quædam ex Æthiopia, quæ seruitu-
tem apud Hispanū Guadianæ seruebat, ex vulne-
re non solum graue & occultum pectoris apolte-
ma cōtraxit, sed caducum etiam morbum, quo fu-
renti similis interdum tactabatur: damnata medi-
corum arte quā multos annos experta fuerat, oleū
& operam perdens, ad Beatum Ignatium spem &
vota vertit. Patris imago desperato capiti impo-
nitur, & oratio recitatur. nec mora, sanitatem om-
nino recuperat, non minori sua quàm domini gra-
tulatione, qui, vt medicorum industriam incitaret,
aureos supra ducentos ei qui mancipium persana-
ret, data fide pollicitus erat. In eodem oppido Gua-
dianæ femina quædam honesto loco nata, cum
maximo febris ardore æstuarer, filiabus præcepit vt
in honorem B. P. Ignatij semel orationem Domini-
cā cum Angelica salutatione recitarent, vt illa pro-
pitiacione impetret sibi corporis sanitatem. illæ di-
ctis obtemperant, & mater placido sopore compo-
nitur: mox sudore perfluens euigilat, & febris ex-
tinctæ.

tinctâ recedit. Simili etiam commodo valetudinis
& maximis totius corporis doloribus solutus est
æger, qui nuncupato voto Beati Patris auxilium
implorauit. Eamdem opem expertus est Hispanus
quidam, qui excussus ab equo, & ad terram afflictus
brachium ita læsit, vt vnus anni curationibus vltim
illius recuperare non potuerit. Ignatij igitur opem,
cuius egregiam vim in morbis diuinitus curandis
fama perceperat, fiducia plenus implorat, vouetque
anniuersariū ieiunium, & quotidianā precationem.
mirū dictu: statim sensit auditas preces, & emortuę
penē dexteræ robur rediisse. & quo res testatior es-
set, brachium contorsit, reduxitque tanta celeritate
ac robore ac si nihil incommodi habuisset. Femina
quædam vterum gestans in grauem ac periculo-
sum incidit morbum: quem tamen Ignatio præside
& adiutore, vt illa fatebatur, euasit, maiori diuinę
prouidentię miraculo reservata: nam duodeuige-
sima sanguinis effusione exhaustis cum sanguine
viribus, nulla spes erat fœtum emittendi. appetente
igitur partu amicæ ac familiares conuenerant mi-
sericordiæ lethi genus oculis subiecturi. verū in tan-
ta omnium desperatione stetit animo, Ignatij ere-
cta patrocinio: eius opem obortis lachrymis ex-
poscit, partus oppressa doloribus, ac minimè dubia
Ignatium sibi fauentem atque propitium affutu-
rū. è lecto se subducit manibus innixa domestico-
rum, mox per cubiculum aliquantulum progressa
nullo pænē dolore peperit. scilicet qui aderāt mœ-
rore in lætitiā versō diuinam clementiam efferre
laudibus, quod Ignatio deprecāre præsentem opem
haud dubio mortis periculo laboranti propitius at-
tulisset. Hispanus quidā, qui inter Indos Tepegua-
nes agit, acerbum ac multorum annorum capitis
dolorem, appensa ad caput lectuli sacra Beati Patris
effigie, in perpetuum propulsasse fatetur. In vice-

Prouincia in sede Silangēsi mulier affecta præcipiti morbo antè vocis vsuram amisit quàm se confessione expiare posset. Sed apposita sacra Patris imagine, repentè aperuit oculos, & sermonis facultatem eatenus dumtaxat accepit, quoad sacerdoti peccatis rite confessis animam pænè è tartari faucibus ereptam Domino reddidit. Magna est etiam Guaxacensium pietas erga Beatissimum Patrem, iamque hominibus religione eius vehemèter excitatis familiare est Ignatij opem in aduersis rerum euentibus frequenter exposcere, & solemnia quædam pietatis officia eius demerèdæ causa religiosè obire. Quidā vir nobilis quotānis obseruat in quam hebdomadę feriam natalis Ignatij dies inciderit, vt quāuis per domesticas curas aliquādo sacro interesse non possit, ea saltem feria non absit spectando Missæ sacrificio ad aram quæ in templo nostro Beati Patris effigie inprimis insignis. Alius Cantaber genere præcipua pietate colebat Beatū P. Ignatium, tum propter eximiam eius sanctitatem cui plurimum ille tribuebat, tum etiam quòd morti destinatus à medicis grauissimū morbū depulisset Ignatij implorata ope, nuncupato voto, si vita superstes esset, se cum tota familia natalem Ignatij diem festa gratulatione quotannis peracturum. & stetisset promissis, nisi diuinitus restitutam valetudinem eripuisset apoplexia, qua repentè correptus vix potuit Sacramentis Ecclesiæ muniri. verū in tanta moriendi festinatione nihil potius habuit, quàm vt suam erga Beatum Ignatium pristinam religionem testaretur: nam aureos vltra sexcentos testamento legauit in sumptus canonizationis quam dicunt Beati Patris Ignatij. Sacris etiam imaginibus & reliquijs Beati Patris multum religionis accessit, nec aliunde magis quàm ab earum osculo & impositione in rebus asperis subsidia quæruntur.

Cantaber alius diuturna & medicis ignota consumptus tæbe, adoratione sacræ imaginis & reuerente eius amplexu conualluit. Indus quidam vgebatur difficili morbo ac planè desperato: cum sacerdos noster euocatus ab eo, sacram Patris Ignatii reliquiam apposuisset impensè roganti, eo solum remedio ægrum ita leuauit, vt postera die in templum venerit faculam accensurus restem recuperatæ valetudinis Ignatii patrocinio. Sed hoc etiam ad memoriam insigne. Inda quædam vterum gestans & partui proxima, à marito adeò malè fultibus accepta est, vt exanimato fœtu in apertum venerit vitæ discrimen, quinque ipsos dies grauissimo excruciatâ dolore. Cum exanimato fœtu vitâ traxit ipsa morte duriolem. desperatis ergo vitæ remedijs mortis agoni se comparat, sacerdotem accersit, animum expiat, petitque vt aliquam è Sanctorum reliquijs sibi iam cum morte luctanti miseratus imponat. annuit precibus sacerdos, & quandâ Beati Patris reliquiam ad collum appendit. adfuit diuina vis. nam post aliquas horas concepti corpusculi frustra paulatim eiectare cœpit: mox dolore leuata conualluit. Sed longum esset tædijque plenum ire per singulos euentus illarum, quæ mulieres in patiendis laboribus Beati Patris Ignatii imaginibus, reliquijs & implorata ope superauerint. multis enim in his Mexicanæ prouinciæ tractibus commune est, vt partus dolore circumuëntæ ad Beatum Ignatium incolumitatis causâ confugiant.

VICE PROVINCIA PHILIP-
PINARVM.

Abet in vno Collegio septemque Residētis & seminario vno, quinquaginta septem è Societate, sacerdotes vnum & triginta, reliquos Fratres. Ad meliorem vitam vocati sunt duo; tres verò cum vno Fratre huc è noua Hispania venerè.

Collegium Manillanum.

E Gregiam, vt solent nostri, sacerdotes quinque, Fratres verò octo in hoc Collegio in obeundis Societatis muneribus operam nauarūt. Aucta latinitatis studia, cœptus Philosophiæ cursus, habitæ magno cum ornatu ac splendore regijque senatus & cleri & ciuium frequentia consuetae literarum exercitationes, Sodalitijque Beatæ Virginis celebritates tam à cæteris quidem scholaribus, quàm à Diui Iosephi seminario, quod magno cum omnium plausu nuper institutum est: instituta & alia Sodalitas ciuium virtute præstantium, quorum & numerus & pietatis studiū crescit in dies. Ad templi ornatum trecentorum adiectæ sunt aureorum eleëmofynæ, cum peregregio nec non mediocris sumprus altari, quod in B. Martyris Polycarpi honorem primarius ciuis erexit. illo namque Patrono sese ciuitas hæc contra terræ tremores, quibus antè afflictabatur, securissimè tuetur atque defendit. Ad ea quidem officia quibus Indorum animi iuantur, non parum momenti attulit Sodalitium Beatissimæ Virginis. Sodales enim non solum exemplo virtutis, sed etiam industria, labore, studio conqui-

conquirendisque vndique bene merendi occasio-
nibus operam adiuuere Societatis. itaque quantum
laborarint nostri, vel quāti collecti sint fructus, di-
ci non potest. Christianarum legum obseruantia
plurimi apud eos sit. cū quidam Christi Domini
natalitij seruili exerceretur opere, reprehensus ab
alio, datam sibi respondit à Iesv Christo ita facien-
di potestatem. nec multò post subsecutum quidem
est caeleste supplicium: eodem namque die illius
domum grauissimus inuasit morbus, qui vxorem
ac liberos abstulit. ipsum quoque vehementer op-
pressit, donec peccati culpa recognita, veniā à Deo
opt. max. confessione apud vnum de nostris facta
tādē postulauit. Alia etiam vicina oppida perlu-
strata sunt, in eisq̃ quā multa quāq̃ prae-
clara contigerint dicere opus non est. Quādam à
venefica femina datis veneficijs rabie ac furore
immanissimo cūm ageretur ac tremeret, eiq̃
vnus è Societate agnum Dei collo iniiciendum
præbuisset, repentē sanata est. Ac eodem vsus reme-
dio Indus alius ex eadem ferē morbi grauitate ad
pristinam redijt valetudinē Anno 1601. Decembris
initio Pater Franciscus Almerique obiit, dilectus
Deo & hominibus, qui annis nouemdecim hac in
regione incessanter elaborans omnibus virtutum
& exemplo & gloria praeluxit. primus omnium na-
tionis huius linguam edidicit, omniumq̃ euasit
peritissimus. totum sese Indorum cōmodis animi-
q̃ salutē quærēde ita deuouerat, vt laboribus nul-
lis difficultatibusq̃ parceret. quodq̃ miran-
dum magis, orandi studium ardentissimum cum
actione operēque ita coniunxerat, vt alteri dumta-
xat, non vtrique simul studuisse videretur. de ipsius
quidem oratione illud vulgò ab his qui cum fami-
liarissimē nouerant, dici solitum fuit, quod de
D. Dionysio, quòdque de Beato P.N. Ignatio: erat
patiens

patiens diuina. quod verò ad actionem attinet, positamque in iuuandis proximis industriam, præter consueta in Còllegio Manillensi munera & officia, quibus dies noctesque laborando desudauit; sanè oppida, insulas atque nationes non solum dispersas vnū in locū commodioris doctrinæ gratia còëgit, sed etiam fidei præceptis instruxit, verè Philippinarum Apostolus nominandus, Beatique patris Francisci Xauerij imitator egregius, cuius ad præmiorum consortia eodem quo Franciscus die vocatus, pacatissimo mortis genere conquieuit. Anni etiam 1602. mēse Ianuario, Frater Antonius de Robles, dum Logicæ operam dat, relicto posteris præclara virtutis exēplo in calū, vt creditur, euolauit.

Seminarium Diui Iosephi.

PERMAGNÆ futurum existimatur vtilitatis ad diuinæ gloriæ augmentum hac in regione seminarium alendæ iuuentuti, quæ maximè libera vagabatur. eius foundationis solemnia tam à Gubernatore senatuque regio, quam à Religiosis hominibus, & clero populoque vniuerso celebrata sunt.

Residentia Antipolensis

NIHIL singulare habuit: quamquam labor quidem & industria Patrum duorum, qui hac in Residentia commorati sunt, fuit planè singularis, singulariaque vtilitatum incrementa ac diuinæ gloriæ seges effloruit.

Residentia Silana.

QUANTO studio & amore Societatem diligant insulæ huius incolæ, vel ex eo apparet, quòd acceptis

ceptis de nostrorum ad eos aduentu nuntijs, octo dierum spatio aptam eis commodamque domum exadificarint, multaque vitia & peccandi occasiones facili negotio reliquerint, inque omni Christianæ virtutis exercitatione non mediocres progressus fecerint. festos Ecclesiæ dies magna prosequuntur obseruatione: cuius ad rei exemplum illud accidit planè mirabile, quòd Inda quædam Dominico die cum sese occupasset texendo telam, repentè consumptam comestamque à tinea comperit. Magna & perquam utilis facta est Indorum ex varijs remotioribusque locis hunc ad populum congregatio. quæ dum fieret, & huc illuc Socij nostri per montium viarumque penè inaccessibilem prærupta vaderet, quàm fructuosis felicibusque euentis eorum labores diuina bonitas rependerit, confessiones, baptismata, morientiumque opportuna suffragia declararunt. Aucta Indorum fides, translatis ad huius Residentiæ templum non paucis ex Manillano collegio Sanctorum Reliquijs: aucta & templi supellex ducetorum aureorum eleëmofyna, & altari præterea perpulchro primarij cuiusdam viri sumptibus extructo, affabreque depicto, erecta denique Congregatione beatissimæ Dei genitricis, cõstitutisque Quadragesimæ supplicationibus, paschalibusque solemnitatibus, & rebus alijs, Christianæque Ecclesiæ moribus consuetudinibusque introductis. spem nobis offert diuina bonitas utilitatis maximæ per amplam atque copiosam.

Residentia Zebuana.

TRes Patres cum Fratribus totidem quàm fructuosissimè in hac Residentia commorati, tam Indorum quàm Hispanorum etiam commodis saluti que inseruire. Hispanos milites, qui ex oblati belli

belli occasione anno præfenti hac in insula fuerunt, plurimum in Domino adiuuit nostrorum industria. confessionibus namque libenter audiendis familiaribusque colloquijs mirabilis subsecuta est vitæ mutatio. Hæc aliaque sollemnia officia ita quidem Reuerendissimo Episcopo placere, vt gratias immortali Deo publica ad populos cohortatione ageret, tanta interim tamque præclara de IESV Societate dixerit ac prædicauerit, vt omnes ad magni facienda amplectendaque ministeria Ordinis nostri vehementer incenderit.

Bobolensis olim missio, nunc Residentia.

TAm hic spatiosus campus ostenditur, vt ad illum quidem excolendum non ad tempus missis, vt hætenus, sed assiduis, inque insula ipsa commorantibus opus fuerit operarijs. itaque Patres tres rotidemque Fratres rem Christianam mirabiliter promouent. Baptismata qui suscipere, studiosissimo quidem animi ardore ad legem diuinam seruandam incumbunt: qui verò non suscipere, tanta illius auaritate ac desiderio flagrant, vt tam hi, quam etiam qui per oppida insulasque finitimas dispersi sunt, quidquid fieri oportere existimant, vt tanto beneficio dignos sese nostris exhibeant, constanti animo exequi, & quolibet superare difficultates minimè dubitent. Sed paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis dolendum enim est, nec sine lachrymis dici potest, quanta hic quamque copiosa messis pereat destituta messoribus, tanti que apud eos est momenti Christiana fides, vt sese mutuo vicissimque cohortentur, & populi etiam alij alios ad Christiana sacra suscipienda non exemplo solum,

solum, sed voce, sermone, præmio incitent atque permoueant. Christianus Indus primarius cum ethnicum quemdam iocantem fortè ridentemque conspexisset, Quomodo, inquit, fieri potest, vt qui baptizatus non sis, securo gaudio, tutaque lætitia perfruare? Cum hæc oppida & insulas de more officioque pastoralis, Episcopus Zebuensis inuiseret, vnum habuit è Societate comitem. ille Præsul optimus, vt est erga Societatem animo pio atque beneuolo, multa passim de labore nostrorum bene vtiliterque collocato, quòd gentis huius mores mutarit Societas, quòd feros animos inàsuefecerit, quòd ex agris, montibus, terrarumque cauernis, vbi inter feras belluarum more vagabantur, ad hominum consuetudinem consortiaque traduxerit, è morte ad vitam, è gehenna denique ad cæli gloriam euocarit. quid? si copia mitteretur operariorum.

Residentia Samarensis.

Sacerdotes quatuor cum Fratribus totidem hac in excolenda vinea laborarunt. quid autem, si cum imminèla ferè segetum, quas hic ager pollicetur, magnitudine conferantur? quinquies ad vicinos populos insulasque profecti, catechismo, baptismo, confessione, vagantiumque hinc inde hominum vnum in locum aggregatione fructus collegere mirabiles. In vno quidem oppidorum huiusmodi, quod Beatissimi Patris Ignatii nomine insigniri voluerè, ducentorum puerulorum schola instituta. Sacramenti vndæ baptismatis, aquarumque lustralis asperzioni, sacrique Euangelij lectioni, & id genus alijs Ecclesiæ caremonijs tantum exhibet cultum, tantamque fidem habet, vt miraculi propemodum loco reponenda esse videantur, quæ hac in parte contigerunt mirabilia. multi enim vel morbo vel

vicina morteliberati sunt, vel à baptismo vel confessione ipsa in cælum euolarunt. quo factum est vt superstitiones antiquas ritusque deponant, & ferinis moribus relictis ad humanitatem Christianamque consuetudinem facile transeant.

Missio ad Catubig.

HAud facile est dicere quot quantosque labores Pater & Frater perdifficilibus ad hanc missionem itineribus terra marique pertulerint, quàm multos ad Christum vocarint, quanto ardore animi gentes hæ baptismum appetant, quàm ægrè ferant se tanto bono præ ministrorum inopia destitui, quàm auidè sacerdotes nostros abeuntes prosequantur, eo dumtaxat animo, vt vel ad baptismum consequendum Christiana rudimenta perdiscant. Inter alios sanè quàm plurimos duo viri primarii, cum vt baptizarentur difficultates superauerint incredibiles, æs alienum suis restituerint dominis, seruitia quæ iniuste possederant, libertate donauerint, interque egenos ac pauperes magnam rei familiaris partem erogauerint; mirabile quidem est quantum reliquis exemplo suo profuerint. Cum in oppido quodam sacerdos noster de Christiana fide apud Christianos publicè concionaretur, Indus ethnicus alienigena casu præteriens, ita rebus quæ dicerentur permotus est, vt ad patriam illicò festinantèrque redierit, familiamque suam domumque mutarit ad locum, vnde facillè quidquid ad fidem morèsq; Christianos pertinet, posset ediscere. Sacrosanctum nomen Iesv quàm reuerentissimè in periculis discriminibusque inuocant: nec pauci sunt qui præsentè Dei opem hac inuocatione persenserint. In quibus illud fuit mirabile, quòd cum immanissimus crocodilus (*cayman* vocant) paruum

lum infantem corripuisset, illeque nihil nisi Issv nomen pronuntiare nosset, audito statim salutari nomine prædam fera deposuit. Baptizati sunt adulti trecenti, paruuli verò quadringenti.

Residentia Dulaciensis.

Quatuor hîc Patres, & Fratres totidem plus laboris & occupationum habuere quàm hactenus; non solum propter famem & hostiles incursus, aliasque molestias quibus oppressa fuit insula, sed etiam propter assiduas ad quatuor oppida vicina processiones. Ad Christianorum numerum adiecti sunt sexcenti circiter adulti. pristinos ritus ac mores, ac præcipue idolorum cultum, ita mente & animo perhorrescunt, ut quidquid ad idola ipsa pertineat, si apud aliquem ipsi forte deprehenderint, illud cum idolis ipsi ad forum publicasque plateas cominuendum comburendumque deportent. Cùmque olim ad seimentis segetisque cõseruationem varijs vterentur superstitionibus; nunc crucis salutari signo, aquæque lustralis asperzione sese suaque omnia tuebantur, tantoque ardent desiderio alios ipsi ad Christum vocandi, ut ex agris & montibus locisque remotis multos passim vel senio vel morbo confectos quærerent, ad nostrosque deferant, salutaria remedia postulatam. Non exiguus est numerus eorum, qui cùm alioquin ferarum more in agris & montibus morituri fuisset viderentur, iam statim accepto baptismate felicissimè vitam finierint. quam etiam ad rem duo hic erecta fundatæque xenodochia profuere vel plurimum, multo etiam plus Beata Mariæ Virginis Congregatio: cuius quidam alumni quotquot in aliis orbis partibus à Congregationis Sodalibus pietatis exercetur officia, tanto amplectuntur studio, ut non neo-

phyti, sed in Christianis antiquissimisque urbibus
 alti educati que fuisse videantur. Quod autem atti-
 net ad diuina mandata, nihil reformidat magis quam
 lethale flagitium non modo committere, sed nec
 cogitatione quidem admittere. Puerorum semina-
 rium habuit hoc anno felix initium, qui regulis ac
 distributione proposita diem legendo, scribendo,
 canendo, pingendo, vtiliter collocant. patronum
 cooptauere diuum Iosephum, cuius festo die com-
 positum patriam linguam dialogum placidissime qui-
 dem habuere. iamque non modo ad vocales preces,
 sed ad conscientiam examen, & orationis studium
 animos erigunt, ut non parum promoturi credantur.

Residentia Alangalagensis.

NON minorem animi virtutem constantiamque,
 & egregiam, ut solent, industriam nostri sacer-
 dotes quinque tresque Fratres ostenderunt, in con-
 seruando Christianorum numero & fide, anno
 presentis, quam hactenus in adducendis ad Ecclesie
 gremium Indorum millibus multis. nam preter
 centum armatarum nauium incursum, quae causa
 fuit ut in montes sese fuga reciperent incolae, & re-
 pentinos contra Xolum belli apparatus & muni-
 menta, talis tamque atrox imber ventorum mix-
 tus procella insulam inuasit, ut oppida, aedes,
 templa diruerit, soloque aruarit vniuersa: alia-
 que praeterea clades ac strages periculosior ac-
 ciderit, nempe quod nefaria quaedam sacerdotissa
 occasione in ex huiusmodi calamitatibus arripue-
 rit disseminandi contra Christi fide absurda periti-
 ciosissimaque figmenta. iratum scilicet esse vehem-
 enter in Christianos Dabaram (sic enim idolorum
 maximum appellarunt) ac propterea mirum non
 esse, si haec aliaque incommoda tam baptizatos
 quam

quàm eos qui baptizari tentarint, sequantur & vellent; nostrorumque item ad eas partes aduentum nihil esse aliud, quàm Hispaniarum Regis cōsiliū ac fraudem, vel ad incolas vtcunque capiendos, vel ad imperij fines ac terminos dilatarandos: nec esse mirandum si terra fructus & alimenta neget, tantaque calamitas neutiquam abitura sit, donec à suscepta fide vel à suscipiendæ proposito recedatur. Nec ita conatus nostros gentisque huius desideria pia calamitates tantæ retardarunt, vt auctus non fuerit Christianorū numerus. Creuit enim præcedenti anno Ecclesia mille ducētis sexaginta tribus: quos sacerdotes nostri iam mari, iam flumine, iam terra montuosa plenaque salebris, iter agentes pedibus, siti fameque cōfecti, ærumnas passi penè incredibiles, Deo tandem optimo maximo lucrati sunt. Diuina verò solatia rot inter labores ex felicitibus prosperisque euentibus experti quàm plurima, præsertim verò cōfessionis & Eucharistiæ frequentatione, quæ maxima quidem fuit Quadragesimæ diebus: celebrataque Iesv Christi Domini hebdomadæ sanctæ solemnia magno cum animi ardore ac doloris sensu, quem etiam composita sese diuerberantium supplicatione declararunt. Profectionem paranti sacerdoti nostro ethnicum quemdam grauiter ægrotare nuntiatum est. eum illicò Pater ante discessū inuisit, baptizarine cuperet, rogauit: tum æger, nihil sibi magis in votis & optatis esse; sed obstare illud dumtaxat, fidei quodd rudimenta nesciret. cum verò illum non ita morti vicinū crederet, vni Christianorum erudiendum tradidit. ille tum angī vehementerque dolere, quodd se tanto destitutum beneficio propeque mortem deserī videret. at repente cælo tum fortè sereno talis coorta est tempestas tamque assiduus imber in oppidum irruit, vt morari manereque diutius cogeretur

Pater: quo factū est vt breui catechesim perdidicerit, baptismumq; præterea susceperit. nec ita multo post è vita discessit. Pœnitentiæ voluntarijsque propter peccata supplicijs vtuntur libentissime: qua in re freno potius quàm cohortatione indigēt. etenim modos excogitant varios sese publicè diseruciādī; è quibus illud est: manus in crucis formam ad polum alligant, ingentis dehinc ponderis adiungunt saxa; quo tormenti genere non modò vias templique circumeunt, sed etiam orationi quàm diutissime intendunt: quod & ipsis Bacchanalium diebus facere solēt. Ethnicus quidam ad rem Christianam parum quidem affectus, cum hæc aliaque id genus fieri à Christianis cerneret, faciendis eleēmosynæ loco in eum vsum crucibus (faber nimirum lignarius) inservire primum Christianis cœpit, mox vnam sibi ipse fecit, eamque ad templi vsque valuas gestavit. ac sacrosancti profectò ligni virtute factum videtur, vt qui fideles antea vel contemneret, vel nō magni faceret, iam ex eo tempore baptismum appetat postuletque instantissime. Aqua benedicta aspergenda, recitandisque ad ægrotantium capita Euangelij, mirabiliter eorum fidem remunerata est diuina benignitas. Parvulus quidā acerrimo laborans oculorum dolore, remedij poscendi gratiā sacerdotem adiit: cuius quidem monitu recitata puer Angelica oratione repente sanatus est. Non modò manè ac vespere diebus singulis catechisini gratiā in templum convenire, vt cæterarum quidem insularum neophyti, solent, sed etiam Virginis Deiparæ rosarium quotidie reuerēter studioseque recitare. In oppido nomine Sunga varia erant primatiorum inter sese certamina atque dissidia, è quibus magnæ populis alijs imminere videbatur calamitatis strages: composita verò sunt omnia atque pacata nostrorum cohortatione.

Missio ad Panamad.

QVod in hoc oppido naualia sint, Hispanorum maior est copia quàm in cæteris. tum hi, tum præsertim Indi vel ethnici, vel Christiani Societatis consueta præsidia suis vtilia commodis animorumque salutis fuisse experti sunt. Consciētias multæ expiarunt, panæque cælesti animos refecere, tanto doloris sensu, tanta lachrymarum vi, tanta reuerentia, vt sacerdotes nostri mirabili gaudio perfusi nauigationum pericula itinerumque labores atque discrimina minora esse putauerint atque viliora, quàm vt eis tanta diuinæ suauitatis dulcedo emeretur. Hic publicum xenodochium ædificari commodè cœptum est.

Missio ad Ogmuc.

INSula hæc Mindanao permagni nominis insula finitima est, campusque ideo patet ad Sociorum oppida quàm latissimus. Iam superstitiones vitiaque antiqua deponere, iamque ad Christi fidem moresque affici videtur. vsuras præcipuè, a quibus antea dissolui separarique noluerāt, non modò fugiunt ac perhorrescunt, sed etiam supplicio, pœna vindictæque insectantur. Confessiones fuere communionisque frequentissimæ. Baptizari cupientium tantus est numerus, vt breui speretur omnes futuros esse Christianos. Quadragesimæ hebdomadæque maioris officia peracta solemniter: facta Hispanorum simul & Indorum publica sese diuerberantium supplicatio, aliæque cõsuetæ id temporis ceremoniæ: Christi verò Domini resurgētis gloriam cantu musicisque instrumentis, festis choreis ac ludis, & omni lætitiæ honorificatione sunt venerati.

rati. Mirum est quantum hæc & huiusmodi alia neophytorum animos in fide corroborarent, ethnicorum verò incitent desideria.

Missio ad Baybay.

QVod nihil adhuc certi habuerimus, quem ad locum cogendi congregandique sint hi qui longè lateque dispersi montes ac valles inhabitant, multò hic minor est quàm alibi Christianorum numerus; diuino tamen beneficio mensium quatuor spatio ducèti triginta sex Christiana sacra suscepere. tanta est denique tum missionis huius, tum aliarum, & insularum omnium Philippinarum capessendi Euangelij fideique amplectendæ cupiditas, vt imensos planè vtilitatis animorum ac diuinæ gloriæ fructus sola Ministrorum inopia retardet.

PROVINCIA AQUITANIAÆ.

Abiit hic annus Socios 237. In Collegio Tolosano 39. In Domo Probationis 39. Burdigalæ 48. Ruthenæ 19. Aufcis 19. Agenni 25. Petrachoræ 23. Lemouicis 20. In residentia S. Macarii 5. Obiete tres. cooptati in horum locū 20. In omnibus ferè Collegijs, siue eripiendis a cæde, peccatis & periculis; siue obeundis egris, patibulis, publicisque custodijs; siue societatibus cum dæmone, inimicisisque capitulibus propinquos inter & proximos dirimendis; siue tollendis superstitionibus, prauisque ritibus, bonas consuetudines introducendo; siue hæreticis Ecclesiæ reconciliandis, vacillantibusque in orthodoxa fide confirmandis; siue alijs, quæ ista comitantur,

tantur, rebus, egregiam omnes operam nauauerūt. Agnouerunt Ecclesiam 140. Confessiones totius vitæ quam plurimæ, & eorum qui nunquam confessi. Catechismus vbique perlonuit, tanto concursu ac voluptate omnium, vt eius etiam veritas inducta sit in familias aliquot hæreticas. Ruthenæ, vt de cæteris taceam, de prece consilioque Consul in summo templo habita catechesis, cum alia, tum hoc effecit, vt inueteratam iurandi consuetudinem ex plurimorum ore euellerit. Ita subuentum corporibus nonnullorum, vt ea opera redundarit in auxilium animorum. Aucta, ornata, frequentata templa liberalitate & pietate multorum. Tolosanum quidem calice deaurato atque cælato cum binis vrceolis argenteis atque cælatis, nec non frontali holoserico auro circumtecto.

Collegium Tolosanum.

Collegio Tolosano cum alia multa cum alijs, tum hæc singulariter, euenerunt. Ex 25, Ecclesiæ reconciliatis, & de fide Catholica rectè instructis nobilis matrona, & ministrorum hæreticorum liberi duo: quorum alter literis, quæ sacris, quæ profanis, non mediocriter eruditus, cum nostros antè, quia scilicet non nouerat, vehementer auersaretur; cognitis vitæ rationibus & Societatis institutis, factus est derepente amantissimus nostri, itaque in vera fide confirmatus, vt parentis, à quo hæresi docendæ alebatur, minas terroresque non solum non pertimuerit, sed patriam etiam adierit, patrem ipsum, quantumuis vetulum hæreticum, Catholicis dogmatis instructurus & ad Ecclesiam si Deus annuerit, perducturus. Totius vitæ maculas sancto Pœnitentiæ Sacramento 100. circiter elue-

runt. Fæx prostituta muliercularum ex suburbij de consilio noſtrorum exhausta, & in vnum congregata locum, religioſæ diſciplinæ inſtitutis ac moribus informatur, edoceturque dignos fructus agere pœnitentiæ. Vidua pauperrima potentes voluptuarios, filia ætate florentis ac ſpecioſæ pudicitiam pecunia impudentiaque expugnantes, magna animi conſtantia repulit. Puella item nobilis, recens nupta, pretioſa munera iam diu oppugnantis ſe prædiuitis ſingulari animi fortitudine repudiavit, acceptoque ferro oppugnatore, vim inferre minanti, intentavit. Miſſum recens à Rege Protopræſidem, amoris argumento, tertio poſt ingreſſum in urbem die nos inuiſentem, ſcholæ tam vario, tamque grato Muſarum cultu apparatuque exceperūt; vt laudata maximè probataque palam præceptorum noſtrorum induſtria atque eruditione, primis quæ initio ſtudioſorum haberi à noſtris ſolent prælectionibus interſuerit, & in frequenti Senatorum corona dixerit inter alia, nihil niſi accuratum ex Societatis hominibus ſolere proficiſci. Fortunatus etiam nobis hic annus fuit circa temporalia: diremptæ enim feliciterque extinctæ lites forenſes, quibus Collegium iſtud multis annis implicatum tenebatur, & in quibus agebatur de redditibus præcipuis huiusce Collegij: quas omnes vno ſerè alteroque menſe, præter expectationem diuina prouidentia conſopiiuit. Conuiſtorum domus effloreſcit in dies magis ingenuorum adoleſcentum & numero & probitate. Fuit hoc opus in ciuitate iuuenibus periculofa, per multis ſanè gratum, & diu expectitum. Nec deſuit foris noſtrorum opera in ſalute proximorum proeuranda. Cadurcum enim, quæ ciuitas primaria & prouinciæ Cadurcenſis caput, miſſus vnus è noſtris concionator, plures nobiles viros hæreticos, familiæ capita, ad fidem adduxit,

tantamque diuini verbi audiendi animis ciuium cupiditatem immisit, vt officinis clausis artifices ipsi & mercatores, nec non vicini ciuitatis agricolæ in singulos dies interessent; immò cum his, qui locabant eorum operâ, paciscerentur de hora concionis, quam sibi ante omnia integram referuabât. Simoniacis aliquot remedium datum est, & ab eis acceptum. Albium item, quæ ciuitas prouinciæ Albigenensis caput est, missus est qui concionaretur Aduentus Dominici & Quadragesimæ tempore. Ibi conciones habitæ summa frequentia, & fructu sanè non pœnitendo, etiam hæreticorum, qui fama excitati ex vrbibus finitimis ad eum audiendum ventitabant. In his primarij hæretici, dum ad eius concionem conuenirent, dixerunt, Heri nos adduxit huc curiositas, at hodie pietas & deuotio. Restituti Ecclesiæ Catholicæ quinque. Dissidebant proceres nonnulli, & alij. In concione cum semel egisset noster de odijs & simultatibus deponendis; in ipso concionis exitu sex, quorum odia mutuas salutationes excludebant, amicissimè coram omnibus redierunt in gratiam. Confessiones totius anteaetæ vitæ auditæ plures 40. Neraci, vrbe hæretica, quatuor de rebus fidei per vnum è nostris instructi, & ad Ecclesiam aggregati. Ab eodem disputationes habitæ, non sine prouocantium Ministellorum ludibrio. Rapistanum, oppidum non longè ab vrbe Tolosana, alius se contulit ad concionandum: vbi inter cætera pietatis officia penè labens Sodalitium pœnitentium restituit; virumque nobilem inuisens, à quo sibi omnes vicini metuebant propter potentiam & ferocitatem, homini ingentem, beneuolum maximè & coniunctum tum cum proximo suo, tum cum Societate nostra reddidit, non sine omnium admiratione & gratulatione.

Collegium Burdigalense.

PROfessionē quatuor votorū emisērunt quinque, qui non sine omnium penē ordinum admiratio- ne, ostiatim, vt solenne est Societati, emendican- tes, Catholicis immō & hæreticis nō obsecrum re- ligiosæ humilitatis exemplum præbūere, atque ac- ceptis eleēmofynis nosocomijs, carceribus, religio- sisq̃ familijs profuerunt. Depositi in gremio san- ctæ Ecclesię nonagintaquatuor: in his Doctor qui- dam medicus in Caluiniana hæresi ab infantia educatus, post varia cum nostris, tum Neraci, tum hic habita de religione colloquia, posthabitis, quæ fore præuidebat, incommodis, ex illa tandem facie emerfit, suæq̃ conuersionis causis libello in lu- cem edito explicatis, labefactauit pertinaciam plu- rimorum. Alius ex Anglia huc venit, relicta ad tem- pus vxore, liberis, & patre hæretico; idq̃ue eo tan- tum animo, vt Ecclesiæ Catholicæ reconciliaretur, quod & operâ nostrorum obtinuit. Duo item ado- lescentes Scoti, liberalium artium laurea insignes, relictis parentibus & spe opimæ hereditatis (erant enim ambo primogeniti) ad nos se contulerunt, vt de Catholicæ fidei capitibus instructi eam profite- rentur. Itaq̃ue abiurata hæresi Romam profecti sunt. Erat in vrbe non valdē ab hac dissita, hæreti- cus non ineruditus, qui sæpe frustra cum multis de religione congressus, vni tandem ē nostris verita- tiq̃ue dedit manus, tanta omnium gratulatione, vt ob id in Ecclesia gratiæ fuerint Deo redditæ. Ena- tis Præsulem inter ac Prætorem senatumq̃ue penē vniuersum dissidijs, sic se tulerunt nostri, vt ab om- nibus singularis prudentię nomine, missis etiam ad Regem literis, fuerint cōmendati. Inter eos qui Kalendis Ianuarijs templum nostrum pietatis iubi- leiq̃ue

leiſque cauſa celebrarunt, Dux Pernonius, qui toto eo die à prima luce ad veſperam apud nos eſſe, & in templo quidem animum cæleſti pane, corpus verò prandio reſcici in Collegio voluit. Vir quidam, ut vni ex noſtris confiteretur, quadragintaquinque leucarum iter confecit. Alius vitæ omnino perditæ, familiari cuiuſdam è noſtris colloquio, ad bonam frugem reuocatus, non ſine ſtupore plurimorum. Alius item magicis artibus deditus, alijsque nefandis ſcleribus implicatus, reiectis dæmonum præſtigijs in melius mutatus eſt. Acceſſit templo noſtro non mediocre ornamētum, ex altaris maioris in modum arcus triumphalis frontiſpicio artiſticioſè depiſto. Dominus Bertinus, Officialis & Canonicus Eccleſiæ Metropolitanæ ſancti Andree, Societatis amicus, moriens Collegium conſtituit heredem mediæ partis ſuæ Bibliothecæ, quadringentis minimùm aureis æſtimatæ. Frater germano fratri, eidemque ſacerdoti, inſenſus, ad veniam flexis genibus petendam adductus, multis fraternam concordiam expetentibus exemplo ſolatioque fuit. Partheniorum Sodalium in viſitandis iuuantisque his, qui vel in publico xenodochio iacent infirmi, vel in carcere captiui detinentur, pietas præſertim enituit & liberalitas. Nonnulli eorum cauſas deinceps gratis agendas ſuſceperunt, in carcere diutiùs detentorum, vel amicorum inopia deſtitutorum, vel eorum qui exiguo æri alieno ſoluendo non ſunt, quos etiam ſtipe corrogata iuuant. Itaque paucis menſibus ad quinquaginta liberarunt è carcere. Eaque occaſione duo ex illis Calvinianam hæreſin abiurarunt. Vir quidam honeſtus, dum multos in Collegium properantes, quò irent ignarus, inſequitur, ſacellum B. Virginis cum cæteris intrat: ubi audita Patris exhortatione totius vitæ confeſſionem eo ipſo die (ne eſlaberetur

occafio)inftituit. Aucta eft Sodalitij fupellex calice & pyxide Sanctæ Euchariftiæ afferuandæ argenteis, affabrè elaboratis.

Missio Xantonica.

A Dèd grati fuerunt noſtrorum labores anno ſuperiore proximo Epifcopo populoque Xantonenſi, vt hoc etiam anno eundem è noſtris concionatorem habere contenderint, nec minori cum fructu. Nam præter eos, etiam ex præcipua nobilitate, qui in recta fide confirmati ſunt pluriini, Eccleſiæ aggregati quatuor. Sublata praua conſuetudo, qua multi, etiam Catholici, ſacro quadragenario cibus vetitis utebantur: adèd vt quidam à concione, in qua Pater in tales carnum voratores inuectus fuerat, domum regreſſus, ollam, in qua carnes coquebantur, euerterit, matremque hæreticam, cuius hæc cauſa fiebant, ſeueriſſimè monuerit, nolle ſe talia domi ſuæ in poſterum fieri. Pœnitentium Sodalitatibus, ſuperiore anno inſtitutis, additæ ſunt aliæ duæ. Quo exemplo aliæ vrbes ſingulas apud ſe excitauit. Enituit maximè Xantonenſium pietas in translatione reliquiarum ſancti Eutropij, ciuitatis illius primi Epifcopi ac Martyris: cuius ſacrum caput ante annos circiter quinquaginta furori hæreticorum, qui urbem illam occupauerant, ſubductum, Burdigalam tranſlatum fuerat. Iam verò reſtituta ciuitate Catholicis, & pace conſtituta, placuit Epifcopo populoque vniuerſo tantum pignus reu depositum reperi. Quare in dicta translatione poſt Paſchales ferias (cui rei quæ pietate & cultu inſiſtendum eſſet, ſæpiùs à Patre per Quadrageſimam fuerant edocti;) factum eſt vt ex tota prouincia tantus omnium ordinum concurſus fieret, vt duarum leucarum iter multitudine com-

compleretur. Nec quidem sine ordine, præcedebant quippe Christi crucifixi insignia: ad octoginta subsequebantur Pœnitentium, quas diximus, Sodales, quæ ad octo leucas obuiam nudis pedibus processerunt. Deinde clerici ferè quadringenti lineati. Hos sequebatur Illustrissimus Cardinalis Sourdissus, qui Lutetiam profecturus tanto comiti se adiunxerat: cui & Episcopo Xantonensi aderant duo è nostris concionatores, qui, cum subsistendum esset, ad populum de cultu ac veneratione Sanctorum verba faciebant. Extremum claudebant agmen innumeri, inter quos ne quid fortè tumultus oriretur, Gubernator ipse prouinciæ, nunc has, nunc illas partes obibat. Quatuor ipsos dies sacrorum hymnorum cantu aures aërque personuerunt. Res erat sanè spectatu dignissima, quæque plurimas præ gaudio lachrymas ciebat, præsertim cum hæc in ea regione fierent, in qua hæreticorum rabies in sacerdotes & sacra, maximè fuerat debauchata. Itum est etiam à nostris in insulam quandam eiusdem diœcesis Xantonensis, Oleron vocant, cuius incolæ magna ex parte Calvinistæ. In ea nobilem virum Catholicum Minister hæreticus peruertere studebat. Rogauit ille Patrem è nostris, sibi ut adesset: quo audito non solum colloquium detrectauit Minister, sed etiam ex insula profugit Rupellam, hæreticorum asylum, sibi vicinam. Quæ de causa multi non tantum vacillarunt, sed duo etiam hæresim abiurarunt. Erat in eadem insula hæreticus quidam hydropicus, qui cum omnia Rupellanorum medicorum remedia frustra esset expertus; tandem implorata beati Eutropij ope, & in eius memoriam Sacro fieri iussu, sanitatem recepit, & Ecclesiæ Catholicæ à Patre nostro voluit reconciliari. Ad aliud quoque oppidum eiusdem diœcesis, Montem Andreæ vocant, ter hoc anno euocati

sunt

sunt nostri. Primò ab ipsis Catholicis, qui multa & graua olim passi ab hæreticis, multitudine & potentia longè superioribus, cum inter eos esset ipsius oppidi dominus, ex antiqua & pernobili familia, omnibus etiam Catholicorum templis concremantis; tan to tamen religionis ardore succensi erant, vt quoties sacerdotis adesset copia, excitato raptim tentorio rem diuinam summo animi sensu procurarent. Cum verò nullus sacerdos præstò esset, conueniebant tamen diebus Dominicis ac festis, & inter se alternis Officium B. Virginis recitabant, edocti nimirum ab vno è nostris, quem ante viginti-quinq; annos illuc profectum audiuerant. Iam verò vbi pax affulsit Ecclesiæ, & oppidi dominus ad fidem Catholicam, relicta hæresi paterna, redijt, & Catholici templum suis sumptibus excitarunt satis amplum; nonnulli ex hæreticis fidem ibi Catholicam complexi sunt, alij vacillantes firmati, hæreticorumque repressa audacia. Alia quoque missio ex hoc Collegio facta est ad insigne monasterium monialium fontis Eberaldensis. Occasio verò huius missionis hæc fuit: Regis Christianissimi amita, iam septuagenaria, Abbatissa illius monasterij, in quo ducentæ numerantur moniales, sæpè à Patre Prouinciali per literas petierat mitti sibi vnum aliquem è nostris. mittit tandem, & opportunè sanè: nā in id tempus incidit, quo filia nobilissimi quondam Ducis Guisij professionem in eodem monasterio emissura erat. Habitis per quindecim dies cōtinuos concionibus, Guisia Ducissa, mater eius quæ professionem erat emissura, vxorque olim Ducis, cum magna procerum turba, plurimisque alijs, qui eò aliunde confluxerant, interfuit. ex eo tempore regis amita Societati magis ac magis addicta: argumento sit, quòd vnum è nostris hoc anno habere voluerit, qui sibi & suis Aduentus & Quadragesimæ

in tempore concionaretur, quia & alium in iose-
quentem annum postularit.

Collegium Ruthenense.

AD Gabalos in Prioratum Chiracensem, olim à
Gregorio XIII. impetratum, hoc anno suprema
Senatus Tolosani sententia, post varia impedimen-
ta plurimorum, Collegio adiudicatum, missi è no-
stris duo, qui inter cetera mulierem Calvinianam
Catholicam fecêre. Mimacensis Episcopus nostro-
rum & operâ & consilio libentissimè vitur, nec ita
pridem per literas a Patre Provinciali postulavit
vnu è nostris, qui in vrbe olim Catholicis infestis-
sima aliquot Aduentus & Quadragesimæ dies, pro
instituti nostri ratione, concionaretur. Excursiones
in oppida non sine fructu factæ. Parthenianus So-
dalis vitiosam mulierculam ad vitam castioris ex-
emplum reuocare dum nititur, eandem in se im-
pudentem ac blandientem non verbis tantum, sed
verberibus emendatam remittit. Senectat præ in
Lutherana lue nobilis quidam, cum illius vnus è
nostris admoneret, hæresi abiecta Ecclesiæ aggre-
gatus, & Sacramentis ritè preceptis, septima inde
hebdomada feliciter, vt piè credimus, obdormiuit.

Collegium Aginnense.

Nostrorum in Rhetorica alumnorum hic con-
stitit seminarium. Aquitanix Marefcallus, vt
pedem in vrbe intulit, mox Collegium inuilit &
templum, Deo supplicaturus, exceptus perhaerenti-
fico Musarum omnium applausu. In quatuor, qui
hæresim eiurarunt, strenuus dux numeratur, qui
ob nescio quid facinoris arctiori custodiæ manci-
patus, ab vno è nostris carceres inuisenti mouitus

ac edoctus, eò se demum trahi passus est, ut seu uiuendum, seu moriendum foret, ad uitam religionem se postliminiò rediturum receperit & politico certè stetit. Nam cum ductus Neracum dominatusque capite iam agendus esset in patibulum, atque hinc Caluiniānus Ministellus ouem sibi commissam, pastor scilicet bonus, perdere non pascere conaretur, hinc pius iuxta ac eruditus sacerdos, salubrioris doctrinæ pabulum propinaturus instaret. huic constanter adhæsit præclarus fide; illum importunè se intrudentem, & nescio quam cantilenam iam inchoantem procul repulit magno suo pudore, & garrulam cornicem ad suos coruos abiecit, ac demum exomologesi facta, riteque expiatus feliciter infelicem ad arboris summa animi magnitudine vitam finiuit. Sutor tetricus ac Saturnius, aurique audior, cum nummos aureos duos, quibus in præsens maximè egeret, sibi sublatos comperisset, in desperationem versus, gladium in dexteram mammillam violenter sibi haud dubie adegerat, ni prope vxoris manu brachium aliquantulum retentum petitionem minus grauem ac violentam in latus conuertisset. accurrit confestim tota vicinia, aduocatur subito nolter sacerdos, qui hominem ad sanam mentem reductum expiauit: quare animo & corpore breui conuulsit. Vrbis est vicefimo circiter milliario distans, hæreticorum labe infecta, Turnonium vocant. Eò cum de nostris sacerdos vnus excurrisset, historiam Christi passi iam triginta ab annis ea in vrbe inauditam, magno omnium tum hæreticorum, tum Catholicorum sensu ac profectu, sanctiore hebdomada palam explicauit. Itum est in oppidum festis Paschalibus, vbi mulier voto, malo dæmoni mancipata, cum sæpe videbat humana specie, ex illius suasu è præalta porticu in terram prono capite se

deiecerat, tum etiam cultrum in femur sibi ad-
 gerat, ut penè toto profuso sanguine iaceret ex-
 animis: & n̄ concretus sanguis cum admiratione
 medici fluxum stitisset, mortem quesierat. hæc ma-
 ledicta in filios congerere, Crucis signum pauere,
 aquam lustralem horrere, dæmonis opem implo-
 rare. Ad hanc iuuandam vnus è nostris accedit: cu-
 ius consilio Cruce se armat, piaculari aqua confir-
 mat, agno cereo corroborat, maledicta retractat,
 dæmoni nuntium facit, Christum ac Deiparam
 in opem vocat, confessionemq; pollicetur in cra-
 stinum. vrgetur tamen tota nocte à malo dæmo-
 ne proiectu lapidum, mane verò frigida quadam
 manu prehensio brachio trahitur in præcipitium;
 iamque penè præceps ruebat, cum furibundo co-
 natui quidam accurrentes impedimento fuerunt.
 Reuocat promissionem confessionis, nec vrgente,
 rogante, minante sacerdote eò adduci potuit, vt
 confessionem ederet. Ad hoc tamen demum ad-
 ducta, vt & Sacro & concioni interesset: sed vix
 audita concionis parte dimidia, abut illicò furore
 percita. Ad extremum re desperata, cum iam ex op-
 pido pararet reditum noster, extremum recurrens
 ad remedium, ad patrocinium scilicet Beatæ Vir-
 ginis, eò feminam trahit, vt vnà cum coniuge, cui
 nomen est Boni-euērus, voto se obstringeret duos
 candidos cereos offerendi. Mirum dictu, vix vo-
 tum emiserat, cum illicò repetens solutionem pro-
 missi sacerdos, sanctè pieq; confitentem eam au-
 dit, ad eò vt sequenti die templum adiens petita
 ab omnibus venia communicaret. Pumioli ludi-
 magister, ingenio & eruditione spectandus, cæte-
 rum hæreticæ prauitatis ita tenax, vt non pueros
 modò, qui ad se irarent, sed & ciues & aduenas,
 aut corrumperet, aut in errore confirmaret. Is dum
 nostros ibi sæpius concionantes, non tam profi-

ciendi animo, quàm officiendi inaudiret; vnam maximè de cæteris concionem de Sanctissimo Sacramento sic excepit, vt statim impellente Deo fluctuare cœperit; mox de religionis mutatione cogitare: denique apud se firmiter statuere, quod nulla vnquam vis potuit labefactare. Nam vt primores hæretici, rem sagaciter subodorati, mirari primò, mox precibus & minis hominem tentare, nullum funem intactum relinquere, ad extremum custodia detinere, aris alieni nescio quam causam prætexentes; sed retexuit statim vnus ex optimatibus Catholicis Christiana munificentia, atque hominem soluit: qui liber mox ad nos aduolat, instruitur, expiatur, & ritu solenni in templo nostro, id ita volente Episcopo, hæresim eiurat, gaudentibus iuxta ac gratulantibus vniuersis. Itum est in monasterium S. Benedicti, vbi noster amicè exceptus, in gratiam alios cum aliis restituit, & intermissum diuinum Officium constituta pace, reuocauit. Profectus alter è nostris in castellum vicinum, ad sedandas quasdam rixas & simulates obortas, hunc miserum statum offendit: mater proxima desperationi, filia iam furore correpta in aquas se præcipitem egerat, quibus iam vincebatur; sed præstò fuit aliquis, qui præsentis periculo miseram liberauit. vtraque verò per inediam mori destinarat: sed reuocata vtraque industrià nostri sacerdotis, à quo & hæc & illa, cum tota domo, confessione expiata. Neraci sacro Christi Corporis festo die, solenni supplicatione delata tota vrbe Eucharistia, hinc micæte purpura toto senatu Catholico, hinc prælucentibus cereis ad duo millia, circumfusa plebe, domibus omnium, etiam hæreticorum, (qui plures sunt Catholicis) quaqua pompa flecteret, vario peristromate conuestitis, soloque qua flore quàm herba vbiubi instrato, ad cuius

rei obtutum nequicquam frementes senatores heretici, & acrius expositulantes, sibi cum purpura, nō secus ac collegis Catholicis, suis interesse conuenticulis concedi volebant. Concionatus vnus ē nostris de Sacra Eucharistia magno omnium fructu. Porro tam ardentē à senatu Catholico expectantur hic nostri, vt existiment alium neminem huic muneri facere satis posse.

Collegium Auscitanum.

Sacerdotem, postquam obiisset per aliquot annos Ecclesiæ Catholicæ munia, dæmon abriperat in hæreseos prauitatem. vbi per speciem connubij hæreticæ mulierculæ iunctus, mercator ex sacerdote factus, in eo luto ad annos ferè quatuor & decem hæserat. Catholici igitur illius affines & consanguinei, hominem miserati, vt primum data occasio sollicitant, vt aliquando tandem respiscat. Surdis hæc auribus. adeo iste pertendebat in impietate sua. Vrgent nihilominus hominem, eoq̃ tandem penè inuitum trahunt, vt de rebus fidei cum aliquo ē nostris conferat. Confert. dubiam mentem ponit, hæresi abiurata. Cumq̃ue inter abiurandum ad ea verba, quibus asseritur in Eucharistia corporea & vera Christi præsentia, peruenisset, manantibus vbertim lacrymis ægrè perfecit interruptam professionis formulam. Qui eius vitam cum hæreticis detestabantur, vt impiam, iam suspiciunt inter Catholicos virtutis exemplum. Parentibus hæreticis adolescens iam ante aliquot annos Catholicum se apud nos professus, Christi natali festo die domum reuocatus, ab vtroque parente, nec minis, nec blanditiis à vero & Catholico cultu potuit reuocari. Cum in eius diei peruiugio conuiuia adessent frequentes, omnes ferè hæretici, eundem-

que hortarentur, ut vesceretur carnibus, & pater mirabundus ediceret, se, nisi fieret hæreticus, exheredem facturum; ille intrepidus, se hoc unum quod faceret, olim etiam facturum respondit. Quia etiam fratrem natu maiorem Catholicum, sed quâ metu parentis, quâ malorum consuetudine factum remissiores impulerat in id consilium, ut etiam parente ac domesticis ad mysteria sanctissimæ noctis in ecclesiam venirent, ut expiatis per confessionem animis Eucharistiæ participes fierent; sed intercepti fraude, ut credunt, domesticorum, patris iussu per eos ferme dies velut arcta custodia detenti sunt. Rediit igitur ille spei plenus atque animi, ea re una anxius, quod malo improborum dolo adem-
pta sibi pietatis exercendæ occasio fuisset.

Collegium Petrochorense.

NON minor hoc anno, quàm superiore prius, imo, nostrorum in hoc Collegio fructus extitit, ut communia taceam, quinque facta fidei professione in gremium Ecclesiæ Catholicæ redierunt, præter familiam nobilem, quæ 50. iam annos Lutheranam Calvinianam sectam professâ, Numine tandem proprio, feliciter emeruit. Satlatensibus anno iam secundo, per Aduentum & Quadragesimam concionibus & aliis Societatis officiis, tacerdos noster, tum cõmuniter profuit, tum viro primario & docto, qui nobilem magistratum a spiritualibus commentationibus B. P. Ignatii ex libere religiosoque vita commutauit. Vnius impudentia adolescentibus & mulierculis periculosa, oratione palam habita, omnino repressa est. Bribari Lutheranæ magistella solitis leuociniis ad se puellarum ferme omnium animos alliciens; magistratu ciuibusque per nostrum ibi concionantem commo-
nifca-

nefactis, fugam arripere compulsa est. Sodales pastoritij, qui iam pridem, pro Dominico Natalitio, bacchanalia celebrare cōsueuerant, non sine scandalo proximorum, per ædes omnes sacras & compita diu noctūque personati debacchantes; hoc tandem anno, larua deposita, & insolentissimo tripudio prætermisso, cum silentio & funalibus accensis ad sacrosāctam Liturgiam accedere cœperunt. Insultantem & gloriabundum coram imperitis Ministellum vnius nostrorum præsentia in latebras abdidit pudore suffusum.

Collegium Lemouicense.

IPSO incūris anni die primo cœpta est habitari noua domus. quam commigrationem, non modò Antistes, sed omnes etiam ciuitatis ordines conuocati celebrarunt. Vnus è nostris bona Collegij, vi & armis postremis bellorum temporibus per varios occupata, dum iure suo repetit, mortem sibi sapius intentatam, non sine præsentis Numinis auxilio, euitauit. Ex vno vel altero fiet coniectura de cæteris. Dum igitur trigésimo aut quadragésimo ab urbe lapide, negotiorum causā, oppidum petit, certus multos eosque nobiles magnum sibi facessere posse negotium, Patrem Rectorem per literas rogat, vt Deo per communes preces communem velit rem commendatam. nec frustra; nobilem enim quemdam, militum manu stipatum, occurrentem, vociferantem & deierantem, non solum colubuit, sed emolliuit etiam & sedauit penitus, eodem tempore, quo pro ea re maturinæ preces ad Deum fundebantur. Idem cum pro altero Collegij negotio laborat, & duodecim falsorum testium perfidiam euincit, & iudicem secundum alios litem post horam daturum maturè, iuris sui rationibus exposi-

tis, in suas partes adduxit. Ex Ecclesiæ reconcilians mercator vnus, qui Calvinistarum multos iam annos fuerat à secretis. Sacris Beati Patris Ignatij exercitationibus complures Ecclesiastici, nobiles, alijque operam, maximo animorum suorum fructu, dederunt. In his Religiosus concionator, diuino instinctu huc ad nos missus, vt & seipsum iuaret, & ad alia sui Ordinis cœnobîa, quæ à sancto primæuæ religionis instituto deflexerant, iuuanda, aptum instrumentum efficeretur. Nobilis item ijsdem meditationibus exultus illud vitæ genus elegit, vt in sæculo Deo seruiat, & proximis iuandis vacet. nec verò frustra: nam duellis impediendis (quæ pestis hic grassatur latissimè) egregiam nauat operam, & vitæ suæ exemplo, non minus, quam verbis edocet, totusque ferè in eo est, vt alios, præsertim nobiles, ad meliorem frugem, ad Sacramenta, & ad easdem, quibus ipse mentem exercuit, meditationes adducat. Ille idem nobilis, cum aliquando hospitium ingressus, mensam carnibus, quo nō licebat dic, opertam repperisset, hortatu suo effecit, vt nullus eas attingeret. Honestæ quædam matrona, inter cætera pietatis officia, antiquam, quam vocant Maleueltitorum, Sodalitatem nostrorum operâ, nono ad eò feruore reuocarunt, vt non solum vrbani pauperibus, ad quorum subleuandam inopiam instituta fuerat, sed & externis vestes necessariæ suppeditentur. Nobilis matrona, cum in partu, magno vitæ discrimine, laboraret, apposta sibi B Patris Nostri Ignatij icuncula ænea, felicissimè, nullo penè cū labore est enixa. E millenis, qui scholas nostras frequentant, scholasticis, quatuor in Societatis album adscripti. Ad alias verò Religiosorum familias transiêre decem. Reliquorum porro pietas hoc vno vnus exemplo poterit confirmari. Subriperat ille librum magicæ, deque Pa-

tris vnus è nostris consilio ignibus tradiderat: cum ecce derepentè chartarum murmur crepitans fumusque crassissimus & teterrimus, sulphurei pulueris ad instar, cubiculo adoleſcentem præ timore coëgit abscedere. latebat nimirum dæmon, frendebatque dentibus: nouo tamen animo Crucis signo efformato rursus ingreditur. mira res; paui-mentum figuris magicis, quibus sparsus erat liber, stratum reperit; solis figurarum extremitatibus ambustis. dæmonem dixisses obsticisse, quo minùs in eas ignis egisset: has tamen omnes, partim pede, partim scopis, in ignem euitit. crepitus maior priore, secundò perterritum exire coëgit. Tertiò tandem victus dæmon, quem tunc dixisses domus fundamenta quatere, & omnia murmure, fumo, tetroque odore miscere. Cum vnus è nostris fortè obiret oppidum, in quo Ecclesiastico cuidam nobili parata & in numero delata fuerat pecunia, qua Beneficium vèderet Ecclesiasticum; ita ei Co-adiutor noster culpæ grauitatem & Dei offensam tanto cum verborum pondere proposuit, vt de cælo tactus Ecclesiasticus irruerit sapius in illius amplexus, ei gratulans, quòd sapienti & libero monito saluti animæ suæ prouidisset, asserens se nunquam bona Ecclesiæ sibi commissa venditurum. Idem mulierem in nostros atrocissimis verbis, nullo pudore, inuidentem, patientia & silentio cò adduxit, vt commota illa & incærens, quòd tam temerè calumnijs fidem habuisset, veniam à circumstantibus petierit, & liberiùs in Religiosos insontes debacchari se fuisse confessa fuerit, immò de eiusdem consilio destiterit ab emptione Beneficij Ecclesiastici, ad quam quadringentos iam parauerat aureos.

Domus Probationis.

A Dmisi viginti: quorum vnus annorum sedecim, vnicus matri viduæ, cum non prius a nobis aditum impetraret, quam per matrem licuisset, tanta constantia cum materna tenacitate decertauit, vt extorta tandem ab inuita penè licentia, lectus ad nos victorque aduolarit. Alter rogatus a patre, num Societatem, vt ferebatur, cogitaret; cum, vt res erat, pernegasset, accepto repente ex ore parentis, quasi allato sibi cælitus suæ vocationis oraculo, ita deinceps desiderio Societatis exarsit, vt non nisi factus voti compos, oportuna importuna postulatione destituerit. Ita, quæ vox illi, patris iudicio, bonam mentem, si hanc habuisset, excussura videbatur, ea ipsi, diuino consilio, quam non habebat, iniecit; & quæ alteri damno esse potuisset, huic vni saluti fuit. Nec dissimilis fuit alterius, licet in dissimili genere, vocationis euentus. Cum enim ille, nulla de re minùs, quàm de religiosa vita cogitaret, sollicitari ad eam cœpit à Monacho, identidem proponente, vt si cuius instituti voto teneretur, ad suos se potius, quàm ad nostros, ad quos inclinare iuuenem suspicabatur, si sibi rectè consultum vellet, aggregaret; additis etiam his, quibus Ordinem nostrum apud ipsum in odium inuidiamque vocaret. sed recidit in auctorem dolus; quibus enim præreptam volebat, his ipsis, hoc facto, prædam venabatur imprudens. Nam alter, hac occasione studio Religionis incensus, sic Societatem appetijt, vt ab alterius instituto complectendo longissimè semper abfuerit. vt vel hinc quiuis intelligat, res huiusmodi diuino magis consilio permittendas, quàm nostra vel industria, vel voluntate, moderandas esse. Data vni iam erat fides, cum ecce con-

tubernio malorum ita muratus est, vt non modò primam mentem penitus exueit, sed cuidam etiam, propositi sui conscio, deierarit, nihil sibi vnquam cum Societate commune fore. & certè verborum renax, toto decennio varijs literarum studijs intendit, stimulos scilicet excussurus, anxium fluctuantemque animum subinde perurgentes. nihil tamen cedit ex voto; frustra aliarum Religionum instituta animo proponuntur: recurrit enim Societatis imago, seque quasi desertam expostulans, militem in sua castra, nequicquam renitentem, perduxit. Nec nullus fuit peregrinationum nostrarum (quæ vnà eum cæteris Societatis experimentis diligenter obitæ) fructus. Multi enim non dubia diuinæ prouidentie signa dubijs in rebus experti, suas in eum curas omnes iactare fidentiùs didicerunt. Et per eos non pauci milites peruetsam deierandi tertio quoque verbo consuetudinem, non sine voluntaria mulcta, dedidicerunt.

PROVINCIA LVGDVNENSIS.

SVMVS in hac prouincia abeunte anno 1692. Socij 242. in 5. Collegia, duas Residentias, & Domum Probationis distributi. Sunt enim hoc anno circa mensem Septembrem duo huius prouincię Collegia, Dolanum & Bisuntinum, in prouinciam Franciæ trāsata, & vnum Biturrense ex Aquitanica ad quatuor quæ nobis reliqua erant, adiectum. In Collegio Auenionensi 79. sacerdotes 30. ex quibus duo Theologiæ Scholasticæ magistri, Calsium conscientię vnus, Philosophiæ & Mathematicæ quatuor, Theologiæ auditores quatuor: ex cæteris quin-

quinque profitentur literas humaniores, 11. Theologia dant operam, 7. Philosophia: reliqui Coadiutores. In Collegio Turthonensi versantur 45. sacerdotes 18. ex quibus duo Casus conscientia: tres Philosophiam profitentur. ex cæteris 5. sunt humaniorum literarum professores, 9. auditores Casuum, reliqui Coadiutores. In Albenacensi Residèntia, quæ ab hoc Collegio pender, quinque, 4. scilicet sacerdotes, vnus Coadiutor. In Collegio Camberienfi 25. sacerdotes 9. magistri 5. Coadiutores alij. In Tonnonensi Residèntia, quæ huic Collegio annexa est, 7. ex quibus sacerdotes quatuor, professores Grammaticæ 2. Coadiutor vnus. In Collegio Aniciensi 30. sacerdotes 15. ex quibus vnus professor est Casuum, alter Philosophia: ex cæteris magistri humaniorum 6. reliqui Coadiutores. In Collegio Biterrensi 22. sacerdotes 11. ex quibus vnus est professor Casuum, alius Philosophia: ex cæteris magistri humaniores 5. reliqui Coadiutores. In Domo Probationis Auenionensi sunt 31. sacerdotes 7. ex quibus duo peragunt tertium annum probationis, ex cæteris duo tertium quoque probationis annum peragunt, Coadiutores veterani 3. reliqui nouitij. Admissi in Societatem vndecim, nullus dimissus: defuncti duo, vnus Pater in Collegio Auenionensi, & vnus Coadiutor in Domo Probationis.

Collegium Auenionense.

¶ **E**orum qui Collegium Auenionense hoc anno habuerunt, domi forisque opera utilis fuit. Initium à domesticis capiatur. In suprema ædium parte exædificata contignatio cubiculorum est, & summo nostrorum commodo ad porticus subiectas suprema tertia, iniecto etiam nouo tabulato

accessit. Collati partim ad sacram templi supellestem, partim in rem domesticam piorum hominum munificentia, aurei nummi plusquā bis mille. Inchoatum & magna iam ex parte perfectum scalarum lapidearum ædificium, quod ex imo domus fundamento ad fastigium vsque ducitur, Ludouici Belli, Auenionensis Vicarij sumptu. Illustre initium ædificationis fuit. Peruetus fundamentum in altissimam humum defossum ruinam minabatur; & vnus aliquis ē nostris in imo solo erat noui fundamenti locum contemplans. vix pedem extulit fossa, cum repentina ruina muri veteris illam oppleuit, & hominem sanē obruisset casus, si tantisper hæssisset. In scholis numerus auditorum nihilo minor quā aliis annis, supra mille sexcenti. Ex Theologica schola concionatores externi bene multi. Quadragesimæ tempore varia in loca dimissi. Exeunte anno datū drama Adrianus Martyr cum Natalia coniuge, biduum tenuit Auenionem spectaculi admirabilitate percussam. Celebrata item Episcopi Vensiensis nostro in templo consecratio, & Davidis pueri vnctione, quam iuventus domi nostræ exhibuit, excepta, voluptati fuit. Solennis affixorum pompa ad diem B. P. N. Ignatij celebrandam, superiorum annorum memoriam viciat. Magistri vnus lectio catechistica utilis alicui fuit, qui cum ex ianua auscultaret de Confessionis integritate dicentem, & sibi dicta omnia suspicatus est, & celata ferē semper peccata salubri confessione reuelauit. Congregationes tres florere Conceptæ, Annunciatæ, Purificatæ Virginis; seu quod numerus haud antea aliās maior, seu quod feruor haud paulo quā antè in tanta multitudine maior. In Sodalitio maiorum laudabilis omnino est procerum ad vilia quæque submissio, & de animi demissione contentiones. Præfectus eius Episcopus

pus Veniensis palam testatus est plus se gloriari quòd inscriptum nomen Sodalitati haberet, quam mitra sua & Episcopatu In aliis duobus virtutes illi ætati accommodæ exercentur, & euntium ad nosocomia consuetudo exemplo est. In Societatem admissi octo, ad alias familias bene multi apulerunt. Quidam ex periculoso morbo voto Congregationis incundæ cõualuit. Alter morti ereptus Sodalium orationibus. Impudicos homines duos qui ex infidiis adolescentem adorti ad scelus blanditiis minisque compellebant, vnus ille ac solus, & ad vires alioqui imbellis tamen repulit: illius pugnis, calcibus, dentibus fracta prædonum perulantia est. Alter alloquium sollicitantis se feminæ, & per multos inuitantis recusauit. Optime indolis adolescens, cum hebdomada sancta, breui quodam de Christo crucifixo dialogismo diuini amoris partes sustinuisset, maxima omnium commendatione, atque è theatro Christi effigiem exportasset; perendie morbo captus est, & tertio post die pietatis suæ mercedem accepturus, ad Christum in caelis triumphantem excitus est, non mediocri omnium lætû & admiratione ex interitu eius repentino quidem, sed rei tamen quam egisset in scena, suæque pietati perapposito. Profectum etiam in vrbe nostrorum hominum opera, nec vllum genus pietatis præteritum. Pauca ex multis. Quoddam cœnobium B. P. Nostri exercitationibus institutû & instauratum est Hæresim abiurarunt in manibus nostrorû in vrbe tres supra quinquaginta Vir flagitiosus, qui peccati sementem mala arte spargebat in optimos quosque, fusus fugatusque tandem est. Valdè multi è carceribus summaque miseria reuocati Erectum etiam in carcere sacellum, vbi solatium perditis datur. Cum exire Quadragesima oratio bidui ad D. Petri

tri esset, is fuit numerus confitentium, qui post hominum memoriam visus auditusque nunquam est; totos octo dies omnes vicinæ circum provinciae Auenionem decurrerunt. Audita concione aliquis tria aureorum millia, quæ per fraudem obtinuerat, reddidit. Quidam & hæreticus & latro cum instinctu cacodæmonis templum de nocte ingressus summi pretij casulam furto sustulisset, & ex ea sibi vestes accommodari assuique iussisset, à diabo-
lo comprehensus agitatúsque tantas in furias precipitauit, vt se dæmonem esse inter suos diceret. Vbi hominem Deus corripuit, & ille crimen confessus est, simul hæresim & malam mentem expuit, simul de vita sanctiore deliberauit. Alter sacerdos sexagenarius, cui iam annos triginta cura incuberat animorum, Neimæsum fugerat, & apud hæreticos deuouerat se Caluino. piguit eum facti sui; rediit Auenionem, fleuit, curatus est, Romam denique abiit literis instructus vt dignam mercede pœpam deposceret ac subiret. Arausicus quidam studiis suis apud nostros exactis in patriam profectus, pullis parentum Ministrorumue machinamenti abripi potuit ad pestiferas conciones, & deferere patrimonium ac spem suæ hereditatis maluit, quàm animæ suæ salutem sinere periclitari. Iam ergo is piorum eleëmosynis iuuatur, cui fundus est peramplus domi. Adolescens pactum cum dæmone quem in aure gestabat, initum rescidit; & salutari confessione peccatorum onere liberatus, tutus nunc viuit ab illis dæmonum maleficiis, quibus iam ferè triennio obnoxius fuerat. Emissum pro pia muliere votum quæ sex iam menses mania confictabatur; obtriuuit à Deo vt eodem die quo eius sanitas postulabatur, bona mensilli, & lux animi restitueretur. Mater ac filius annos viginti magno cum scandalo inimicitiam exerce-
rant,

rant, factum aliquando vt non ampliùs diffiderent. Perditus quidam in Monte Pessulano à fide Catholica defecerat; illum ciuis hæreticus, quoddam vitæ adminicula deerant, hospitio suscepit. Hæretico filius erat annum decimum octauum natus: is ex illo alio nequam homine vsuri Sacramentorum, & ceremonias Ecclesiæ crebra percontatione didicit. Placuit adolescenti Ecclesiæ forma, & dignitas fidei nostræ, de qua os pollutum fabulabatur: non potuit diu premere spiritum, patri nunciauit, & cum obfisteret renunciauit. paulò post Auesionem deportatus, nobis operam nauauit heresi apud suos abiurata. Alius improba dæmonis persuasione gladium cautè parauerat, vt se concubia nocte silentibus cæteris nullo negotio conficeret. diuina providentia factum, vt conditus in lectulo gladius nec tunc, nec postea exriterit, rem nobis confessus valetudinem recuperauit. Mulierum duarum in respuenda turpitudine animus virtilis fuit nostrorum cohortatione. Altera torquem aureum qui à leone offerebatur, contempsit. Altera pretiosum munus, teste illo ipso qui inuitabat ad libidinem, flammis cremauit. Vnius è nostris diligentia Anglæ sorores duæ, Maria & Margarita Voddiea Illustrissimi Domini Datarij Romani literis commendatæ, altera in sanctæ Claræ cœnobio inter illustres familia & pietate virgines, collocata; altera apud viduam honestam, dum illi melius, de vita, statu & conditione constiterit. Prima illa anno ætatis tertio decimo ad Christi fidem conuersa, se voto perpetuæ virginittis eodem ipso die, obligauit. Mores vtriusque conspicui, & parentum hæreticorum verberibus, carceribus, tormentis probati. Induerat se in laqueum, & iam ex fune moriturus pendebat alter, quoddam oculum virginis se contemnentis, quam deperibat, æquo animo non tulisset. incidit illi ancilla restem,

restem , & homo ad nos delatus cicatrice in collo designata, apertoque animi vulnere morte turpi redemptus est. Cuidam nummi exciderant in via: eò dementiæ venit vt gladium iugulo intentaret, ac spectris furiaum de animo deturbaretur. sedatus animus est postquam apud nostrum deonerauit causam doloris. Mouit multorum animos euentus circa egregium militem quendam & rei bellicæ fama notum, ad memoriam insignis. Is aliquādo cūm de nocte iret ad villam, ipso in itinere fulgentissimi cuiusdam simulacri occurso conterritus, obstitit primum aliquantisper, ac se de via cessurum negauit. larua in equitem conuolat, & cūm eius gladio non pateret, ipsa ceruice comprehensum succutit, & relinquit illæsum. Progreditur miles haud longè ab illa prima statione iterum equitanti modico intervallo obijcitur idem illud spectrum: iterum ille congreditur, iterum eius ictus eluduntur. Tertiò denique aliquanto post tetra imago, non iam amplius candidi hominis, sed horribilis omnino, & ingentis cacodæmonis properanti obuiam ostenditur. Tum verò expauit, & heet hæreticus Catholico tamen scuto sanctæ crucis, prout illi necessitas suadebat, munitus, irruentem in se bestiam remouit. illa crucis metu resluit, & a milite sibi temperauit. miles propè in ictu oculi sensit se ad vrbs suæ muros deportari, ea equi pernicitate, quæ cogitationem anteuolet. & verò ita aiebat sibi necessarium fuisse, quòd tanta fame premi se conficiq̃ue senserit, vt iam iam eum enecatura videretur, si paulo plus a laribus abfuisset. Domum ingressus familiam totam Christo aggregauit volentem sequentemq̃ue, & rei nouitate attonitam. post, Auenionem ad nos cucurrit trium dierum itinere, vt nostrâ operâ Illustrissimi Prolegati auctoritate in Ecclesiâ sinum ingrederetur: quod & fecit, stupenti-

bus ijs qui narrantem summo cum sensu hominem audierunt, viderunt, & profitētem persecuti sunt.

Missio Nemaufensis.

V Berem campum hæreticorum Nemaufum duo ex nostris totum annum coluere. Supra quinquaginta Ecclesiæ nomen dedere, haud tam multi alias vnquam. In ijs primaria quædam femina quæ viro Catholico recēns nupserat. Hæc cū accersiri voluisset concionatorem, qui se plenius de fidei rebus institueret, iamq̃ue in illius adibus pedem Patet posuisset, adhibiti speculatores sorores de facto adinonent. Illæ aduolant, lamentis & eiulatibus cuncta complent, aditum sibi ad sororem expostulant. Venientibus ad vxorem vir obuiam it, arceat ab eius colloquio importunas; minùs commodum esse coniugi dicit ea hora interpellari. instant vehementius, scire se clamant quid rei agatur, intrò sacerdotem esse, eripi sibi sororem, & ad Papistas dolo malo traduci. lachrymæ, gemitus, querelæ. Indoluit flentibus mulier, & ad illas è cubiculo egressa, siccis oculis animoq̃ imperturbato, Quorū, ait, sorores meæ, muliebres vlulatus? quam flendi causam potui dare sororibus? Adhæc, fletus, clamores, preces increbrescere. Quid tu nos, inquit, perditum is, & rem tuam? quid inuitis nobis domesticam fidē abiudicas? At, ait illa, frustra hæc sunt: nam, si nescitis, acta res est, abiuraui mentem hæreticam, piaui lachrymis & confessione peccata. iam vsu didici Missam audire. Ad hæc illæ, Insana, impudens, vecordissima mulierum, tūne tantam infamiam nobis inuras & gentilibus tuis? Non sum fornicata, inquit, nihil contraxi turpitudinis. desigmate scelus, quid feci tandem? Quin tu potius (ad dunt dementes) alia omnia facinora in te suscepisti,

sti, vt ab hoc vno discederes. Diu altercantes & ad omnem honestatem obsurdescentes abigit domo matrona. & subitò ad Patris pedes summo cum animi sensu prouoluta, purgavit animum confitendo, tertioque tandem post die Ecclesiæ aggregata magnam stragem edidit in hæreticorum grege. Tantum nobilis matronæ certamen valuit ad viros frangendos. Alius vir non ignobilis, cum hæresim simularet, & pessimam simulationem timor humanus foueret, eò redactus est, vt ipse pati nusquam numquam posset: confessus sacerdoti Societatis & fidem professus, tranquillitatem obtinuit. Quidam Catholicus apud suos aliqua ex causa perturbatus, & à Catholicis digressus, in hæretici sermonem & consuetudinem deuolutus est: qui vbi hominis vulnus persensit, sumpto ex ipsa occasione argumento Arausiam pertraxit, Ministris tradidit, persuasit denique hæresim palam amplecteretur. Antecedentem scelestum pœna secuta est conscientix obiurgantis. apparuit hæsitare, & Ministris visum ablegare aliò nutantem in proposito miserum. Nemausum deducitur, de abiuratione litteras perfert: sed nimirum paruit animo prementi, & cautè digressus à viæ socio cui creditus fuerat, Arausione ad nostrum diuertit: apud quem post multas lachrymas dato spatio se colligendi exoneravit se, atque ad Episcopum suum amandatus euolauit à laqueis vexantium calamitosos. Clarus inter suos & nobili loco Iureconsultus cui parètes erant hæretici, cum ex graui vulnere & phthisi iam annum decubuisset, non sine Deo, de futuræ vitæ hereditate per Caluini sumum obtinenda diffidens, orauit domesticos & affines suos, Societatis sacerdotem accerferent, illum sibi instar omnium Ministrorum futurum: ex illo velle se capere spem salutis. factum est vt volebat, collocutus est cum Patre. ea vis spiritus fuit in

animo ad Deum conuerso, vt superstitem vitam ad hæreticorum fraudes ignorantiamque patefaciendam quâ sermonibus quâ scriptis totam contulerit. victoria multiplex de illis relata fidem confirmauit. Eam ob rem laribus exturbatus, desertus à suis, inops ab omnibus, fortunis suis spoliatus, ipso in templo Calvinistarum contumelijs appetitus, cum institutum teneret constantissimè, toto clero circumstante morientem, ex ipso lectulo, quia nec antè nec alibi potuit, hæresim execratus, perceptaque communione Sacramenti, exoratis Catholicis qui aderat obdormienti, ne alio quam pio ipsorum more conderetur, animum efflauit. Illustus alterius fuit fortitudo. Totos vndecim annos in hæresi vixerat, & Ludimagistri & Diaconi inter suos munere perfunctus, charus proinde notusque omnibus; is partim concionibus, partim priuatis sacerdotum Societatis disputationibus permotus, fidemque Romanam Auenione professus, Nemausum reuertebatur. Portas Ministri, quasi ex edicto Regis, occludi iubent, ad alios putà conterrendos, ne quisquam exemplum imitaretur illius. durum id videri Catholicis: Ministri falsos testes aduersus hominem producere, qui contra Regem locutum esse, atque in vrbis exitium coniurasse dicerent. Potens accusatio fuit, in carcerem præcipitatus est, ibi menses duos infontissimus exegit, squalore oblitus atque opprobrijs; donec malè metuentes qui rem confinxerant, ne malè confuta fabula dissuere-
tur, & ad Tolosanos vir innocens prouocaret, instrumentum litis intercidiisse commenti sunt, dataque Catholico emergendi è tenebris, abeundi-
que licentia est. Nobilis apud Calvinistas quidam Philosophus haud satis sanè de Deo sentiens, multis cæteroque litteris politus, & rotius antiquita-
tis, Criticorumque humanitatè, atque illo nomine
inui-

inuidiosus apud Ministros ; postquam & veneno-
clàm petitus, & à sicarijs quinque in publico aufer-
ri de medio minis potuit ; neque tamen apud tri-
bunalia tuendi sese contra vim latronum, quorum
nomina nefas est in iudicium deferre, locus vllus
fuit, causam in consistorio hæreticorum ipse pro
se dixit. Ibi accusatur quòd cum Iesuitis familiarius
ageret, crebroque ipsos ad philosophicas concentra-
tiones inuiteret, summo totius Academiae scandalo.
Respondet se Catholicum haud quidem esse, plus
tamen apud se ponderis habere Iesuitæ cuiuslibet
etiam vulgarem doctrinam, quam omnium Mini-
strellorum pronunciata, qui ad proposita contice-
scent, & nulla de re peritè philosopharentur.
Addidit etiam ad æmuli sui retundendas cerui-
ces vidisse se Roman, & summi Pontificis pe-
des exosculatum fuisse, quem nominatim An-
tichristum thesibus propositis vnus è turba Mi-
nister appellasset : nihil tamen sibi visum vn-
quam esse insolentius superbo illo iactantium se-
se Ministrorum supercilio, è quibus aliquis, quem
præsentem nominabat, gloriaretur indignos esse
auditores suos à quibus lineret exosculari se, aut
vlla in parte corporis attingi. Mouit omnibus indi-
gationem vox hominis, qui Catholicus cum non
esset, pro Catholicis contra Ministros ita honorificè
disputaret. & discessit ille quidem Nemauso, cum
res suas concionatori lepidissimè denarrasset, & de
Deo concepit aliquid paulò illustrius. Ministri ve-
rò contemptui sunt suis hominibus ob loquendi
scribendique licentiam, & effrenatam ad quiduis
audendum intemperiem animorum. Non erat in
vicis & plateis vllum insigne Catholicæ religionis,
nec potuerat affigi, quin subito conuelleretur. Ex
Capituli igitur mādato in pinnaculo huius templi,
quod nuper fuerat Catholicis restitutum, crux col-

locata est forma & magnitudine aspectabilis quacumque in urbem veniretur: editissimus enim locus erat, & Nemausum conuenientibus crucis trophæum quam longissimè ostentabatur. Ob eam rem illi duos trēsue mēses tumultuati sunt. imponi capitibus suis tyrannidem vociferabantur, & victoriæ vexillum à Catholicis obtendi: non visas à se ante quadraginta annos tam sublimi loco cruces quæ cervicibus suis imminerent. Cantilenas ideo & scurrilia carmina de summo Pontifice, aduersus Regem, contra Iesuitas euulgauere: quæ ipsi pueri & puellæ, & cuiusuis modi operæ tota vrbe ex officinis ad vias vicosque insultabundi concinerent. Atque vt maximè id constaret esse illos principes administratosque negotij, vix tamen edicto curiæ Tolosanæ primique Præsidis, qui hac iter forrè faciebat, auctoritate contineri potuere, explosis sæpe in nostros sclopis, sæpe illorum fores appetiuere, sæpe bubulo sanguine illitas cruces illorum postibus impressere. ad seditionem fecere omnia præter seditionem. Ad patientiam armant se Patres, quoties pedem exportant domo; conuicia passim ipsis ingeruntur, lutum & saxa in caput conuolant è manibus puerorum, ridentur ab artificibus ipsis ex tabernis prætereuntes: bonum condimentum modestia. Illo ex genere quidam efferatus satelles Caluini, ætate iuuenili, forma in cæteris & nobilitate spectandus, sociorum manum plerumque ad lapidationem commouerat aduersus concionatorem. Deo instigante ad Patres accessit: tandem post orationes pro iuvene demittendo ad Deum ardentem ab illis fusas, veniam suæ petulantia deprecatus, impetrauit hoc etiam, vt ad eos nonnumquam de studiis humanioribus collocuturus ventitaret, venitque cum aliis qui ad eiusdem in studiis societatem aggrega-

gantur. Commodè huic loco inferi potest viri cuiusdam præcipui dicta in concilio hæreticorum nuper de Iesuitis auditaque sententia. Educandæ instituendæque iuventuti consilium quærebat, & de magistris Academiæ suæ præficiendis Consules hæretici referebant. Hæreticus fuit, qui liberè sentiret Collegium Nemausense tamdiu desertum fore, Consulesque pro ipso frustra laboraturos, donec Societati IESV cōmitteretur: videri sibi quosdam ex illo genere hominum ad literariam rem pertractandam euocandos, quibus regenda iuventus & erudienda demandaretur. Nulli visum alienum à Republica consilium, nisi religio sua per Iesuitas esset periclitatura: quippe qui certò essent brevissimo tempore ad Catholicam Ecclesiam reuocaturi iuventutem, si quam semel viam sibi munissent ad suas scholas. Narrabo quod eò pertinet aliquid non infacetum, in quo tamē inuidiæ virus Calvinistæ exhalant. Iactant illi esse florentissimum omnium quæ in Gallia aperiantur ab hæreticis Collegiorum hoc Nemausense, in quo tamen vastitas summa & solitudo est. concionatorem Iesuitam Philosophi sæpè ad gymnasia sua inuisenda, celebrandosque actus Academicos inuitant. ex quo ille tantam apud magistros discipulosque famam adeptus est, ut illi quidem se inferiores non diffiterentur, hi verò plus se cum disputantem Iesuitam audirent, quam cum ex pulpito philosophantes magistros, emolumēti capere vulgò iactarent. Graue hoc ministris fuit aduersus se crescere alterius existimationem. abstinebant illi Collegij frequentia, nec vestigium faciebant in scholas, nisi abesse Patrem intelligerent. Cautè: seu enim erant illo teste præ incitiam tacituri, seu facturi verbum præ temeritate, iuxta prodidissent sese auditoribus ridendos. Ergo magistris aucto-

res sunt vt ne concionatorein ampliùs sinant se-
cum versari , aut inter suos edere specimē doctri-
næ suæ: neque enim ferendum videri, & è republi-
ca, vt Iesuita, vt peregrinus, vt hospes, vt fidei fra-
trumque hostis tanta libertate in Academia disser-
taret, & pronis auribus audiretur, cùm ipsi hiscere
ad aspectum eius reformidarent. Accidit aliquan-
do (quod ex composito factum à Physico, etli su-
spicio illorum est, ipse tamen pernegat) vt è disci-
pulis quidam philosophicum problema declama-
torio stylo explanaturi de superiore loco essent:
pridie illius diei quo instituenda lectio erat, & dis-
putatio illa solennior, præceptor Patrem scripto
appellauit humanissimè, ne dedignaretur suorum
discipulorum disceptantium labores audiendo ce-
lebrare. Non fuit Pater ad recusandū pertinacior,
& quod Ministros eò conuocari odoratus est, at-
tulit se lubens. ad celebritatem recitatum poemā
primo loco est ab vno: rum alius ad propositæ
quæstionis explicationem aggressus, illam D. Tho-
mæ auctoritate corroborauit, addiditque Sancti
commendationem. Mirari Pater, nec deterius in-
terpretari: Ministri autem alij ad alios sese conuer-
tere, subsidere ceteri proceres hæreticorū, vt cùm
aruspices aruspicem vident, & quod fraudem an-
ticipant, insultare inuicem, garrere, conferte
capita. Cautela hæc ridendi fuit. Assurgit tertius, qui
quod alter in Sancto laudasset, totum euerstat.
Contra Sancti nomen, institutum, lauream addu-
cat in iocos, in contemptum, risus, Sanctos omnes
ineptè, impiè, impune dilaceret. Ad rem sibi nec
opinatam Pater aliquantum hæsit. Si coarguis,
clamores, rixæ, seditio; si te contines diutius, calix
hic tibi exhauriendus quem miscuerint; infamia.
Alter intetea iugari. tandem cæpto consilio Pater
ad Magistratum hæreticorum principem, cui assi-
debat:

debat: Quod cū bona venia sit vestraque, viri, remigrabo domum. expectabam disputationes, maledicta audio. ad maledicta non veneram: vobis non inuitis abibo; vestris enim auribus illa sunt digna, non meis. Abeuntem secuti Catholici quotquot interuenerant, & eorum pudor qui constabant nefas. Postridie Philosophus apud Patrem multis questus, primum quod ludibrio habitus a Patre in flagrante negotio suo fuisset. tum purgauit factum, & minimè malo animo rem contextā ad scholasticam, vt sit, exercitationem. postremò ignosci sibi vehementer obtestatus est. ita se miseri suos in laqueos solent induere, & suis artibus implicari. Extra Collegium Ministri spuriam suam Theologiam publice docent: propositā ab vno non tam Theses, quā blasphemix in sanctam Sedem, adiecta de nobis mendacia in appendicem, quæ taceri possunt, dici honestè non possunt. Hæc Minister excusa typis, renitentibus Magistratibus, semel atque iterum propugnauit. Opinio fuit eorum qui hominem norant, id agi scilicet per has, Theses, vt concionator si palam confutaret, laniarij, sutores, & cæterum vulgus euaginati gladiis prorumperet, & ille præco esset sanguinis, qui diuini verbi buccinatorem esse se iactat. Eam ob rem consultum nostris vt pedem domo ne efferrent ad impietatem conuellendam in concione, hoc tantum de impurissimo hominis inuento dictum: optionem illi dari a nostro qui se minimum Societatis esse sentiret, vt extra pomerium, vbi remotus à turbis & tumultibus locus esset, horam eligeret ad respondendum. Certò id sibi promittere, oculum iri homini os, & suamet confessione confossum non habuerum quod dicat, nisi nihil esse tam sceleratum & improbum quod maleficiis cooperti homines non comminiscantur. Respuit pseudo-

apostolus honestissimam conditionem, nec oblectus est amicis significantibus turpiter reijci Iesuitæ, timerique congressum. Delatæ interim ad Regem atque ad senatum Tolosanum Theses, indicati qui edidissent. Senatus indixit cremandos in foro carnificis manu fanoſos libellos, & in carceris tenebras Ministrū propugnatoremque compelli. prouocatur ab aduersarijs ad conciliū edictorum. Rex inquiri à iudicibus reos mandauit, & in eosdem acerrimè animaduerti. Magnæ Regis ex responſo turbæ, ad ſynagogas hæreticorum omnes quæ in Gallia nunc ſunt, vltro citroque commeantes epistolæ ſumma curſorum celeritate peruolant: agi ſcilicet ſummam rei. minore cauſa bellum initum aliàs. pro aris ſuis articuliſque pugnari vſque ad interneccionem oportere. obuiam eundum præſenti peſti quæ religionem popularetur. Adhæc territa menta, ſaſtationes, nuncijs, rumores, minæ. vno gladio ſuum Ferrerium, is erat Miniſter, & Ieſuitas iugulandos, ex illius valetudine ſuſpenſam iſtorum vitam & ſalutem eſſe; aut victurum illum incolumem, aut hos eidem aræ deuouendos. ſpiſſus negotij exitus eſt productus, tempeſtarique ſeruitur. Per hæc ipſa tempora cum ſæda ſcabies, puſtulaeque pueros exſtinguerent, recēns ad fidem conuerſus homo dignitate inter Catholicos præcipuus, pro filio, cuius ſalus deplorata erat, Miſſæ ſacrificium celebrare Patres Societatis impenſè orauit. primum hoc ſe munus poſtquam ad Deum rediſſet, à Deo per Patres expetere atque expectare. Annuit Dominus; factum pro puero, conualuit, parentis fides eſt conſtabilita. potenſiſſimum religionis exemplum vite. Inuiſunt Patres mendicos perinde ac potentes viros cum decumbunt, carceres & xenodochia frequentant. rara res: & quam Miniſtros ſuos abominari præ arrogantiâ & ſtupore mentis

mētis intelligunt Caluinistę. contrā illis placet sacerdotēs Societatis pauperū etiam funeribus interesse, cū sui pastores tantū locupletioribus parērent. Denique nisi rerum mutatio & inclinationes magnę negotiorum quā plurimos in summo metu detinerent, bene multi Catholici cæteruatim fierent. Iam enim pauci aut erroris sui ignoratione laborant, aut Ministrorum maliciam fraudesque non explorarunt. Duo in primis cauent Ministri, primum, ne quis veterum Patrum lectione coneratur: deinde verò ne vsum habeant cum Iesuitis, aut sermones vltos. Castigati nuper ab illis in concilio qui pignoribus contendissent de quodam Scripturę verbo, & ex Iesuitarum sententiā litem suam composuissent. hoc tamen fecerunt, vt inualuerit paululū apud Ministros opinio de pedobaptismo, cū necessitas est, non differendo; deque deferendo ad moribundos viatico. Atque ad hanc rem instaurata Sodalitas Augustissimi Sacramenti, cuius in dies incrementa magna sunt. præclaro enim ordine, atque magnifico comitatu per medias turbas hæreticorum Christi corpus Sodales sub vimbella circumferunt, stupentibus licet atque obmurnantibus Ministris. Quidam etiam adolescens spectris horribilibus perturbatus, tres quatuordec dies continuo ieiunio sese confecerat sine cibo & potu. paulatim de mente deiiciebatur, agitabatur ad suspendium, nec audire bene monentes vltos volebat: sacerdotis nostri consilijs obtemperauit, & à præsentis vitæ periculo, ad quod præceptum mittebatur, ereptus est. Alium amores desperationi addixerant: illis restinctis hæc coërcita. Miscebant familias hæreticorum cum Catholicis nuptiæ: allatum aliquod impedimentum. Hæc Nemausi ferè.

Missio Arausicana.

I Nstitutum annis superioribus cursum tenuit
 milio Arausicana, & summo rei Christianæ emo-
 lumento annus penè totus à Societatis conciona-
 tore in illo agro, quem hæretica pestis infestum ha-
 bet, exactus, satis declarauit superandam esse con-
 stantia boni operis & operæ diuturnitate obstina-
 tionem hæreticā, & negotij Christiani interigna-
 ros difficultates. Penè viceni alij alijs vijs & modis
 de cubili Caluinianæ impuritatis in quo inuetera-
 uerant educti, & multâ operâ reuocati, Catholicam
 veritatem aliquando tandem hauserunt. Quî nu-
 merus in tantis impedimentis est tam magnus, ob
 inolitam illorum hominum contumaciam, & in-
 credibilem dæmonis improbitatem, quam ad con-
 silia nostra perdenda, & eludendam diligentiam il-
 lis in locis exercet. Facta manu Ministri complures
 in deliberantem de mutando animo nobilem Na-
 uarrinum tempestatem commouerant, quam ille
 fregit fortitudine, & quod illi cumque sinistram in-
 tentaret in se, illorum in caput perniciem quæ con-
 uertit. Pago in vicino ad iustum numerum Catho-
 licorum qui Sacro inibi instaurando positus fuerat
 ex lege, vnus omnino desiderabatur. Euicit vnus
 animum Dei sapientia, & gregi suo cumulum de-
 dit cuiusdam, qui quasi adauctus ad pium populum
 censei potest. is erat rusticus inscientissimus om-
 nium homo; qui ad vocem illam, *Erit in signum cui*
contradicetur, miro quodam modo attonitus cœ-
 pit cupere illis aggregari qui sub signo erant, vt lo-
 quebatur, tantarum contradictionum: ita vnus ac-
 cessione perfectum est vt Sacri dicundi atque au-
 diendi copia fieret, vbi post senum memoriam ve-
 stigium eius non fuerat. Pulchrum fuit spectaculum

lum cuiusdam septuagenarij, qui cū duos supra quadraginta in insana mente annos contriuisset, dedit se denique senem constringendum in obsequium fidei Christianæ. Pulchrum & matronæ, in quam hostis pessimus aliarum mulierum linguas, inuidorum dentes, cognatorum minas, fratrum odia, familiæ totius iras armarat: per quas illa omnes impeterrita voluntate, ad Christi crucem & legem cucurrit, quam erat antè palam cum alijs detestata. Pulchrum & adolescentis (ne quo ex sexu aut ætate desint) qui teste tota ciuitate nihil erubuit fidem fateri, quam repudiarat. Insignis mors fuit & magno plerisque ad fidem incitamento peruiacissimæ olim mulieris, quæ ipso in puncto quo iam iamque animam erat efflatura, superioris vitæ tenacitatisque pertæsa malum animum curauit, & postremam horam sibi a Christo, vt piè creditur, ultra spem omnem propagatam, peccatis piandis, laudandoque Deo consumpsit, atque vltimum vitæ halitum fudit Christiana. Itabat alius ad Ministros lubens, de illis multa percontabatur, erat inter miserimos cupidissimus sciendi saperet ne satis qui ex tantulorum interpretum commutationibus suspensam salutem suam esse vellet. audiit illos multum diuque verba facientes ad populum, cum illis exercuit familiaritates, eorum omnium iniit consuetudinem qui famæ plurimum aut litterarum haberet. fuit laqueus insanorum illis in scandalum, & in veneno reperit æger animi medicinam: nam hoc scilicet totum didicit illis loquentibus & garrulentibus multa, illos esse mendaciorū architectos, qui quæ dicerent ipsi non caperent, quorum doctrina nullo modo cohæreret, quos qui consulat sumnam referre perturbationem & inscientiam possit, puram & integram à fallacia propositionem vnā, vt illis operam nauet multos annos, agrè ta-

men

men possit. tantum illa cogitatio virium habuit ad hominem commouendum, ut suomet ipse consilio, nullo inuitante, antequam nostros aut nostra tractasset, veritatis propositum arripuerit, ad sacerdotem Societatis adierit, re cum illo communicata, vitam antea actam eluerit, & apertis demum oculis animi ad intentissimam Christi lucem contemplantam post ingentes tenebras respirarit. Plenum exempli fuit quod sequitur. quidam qui semper fidem eatenus intactam seruarat, ab hæreticis blandè illectus, dæmonum furij mentem haud malam irritantibus, per festum diem audit Ministrum pro concione contra Papistarum idololatriam furiosè debacchantem, patuit sagittæ infelix, & cum animo cecidisset, Ministro spondit palam in ipso hæreticorum concilio se hoc ipso die sub vesperam autam fidem abiuraturum, ut Calviniana initiaretur. Certior factus de perfidia hominis, Societatis cõcionator ad illum adit, arguit, obsecrat, increpat in omni patientia & doctrina, ab illo lachrymas extorquet, deinde etiam pœnitentiam peccati, postremò confessionem: super ea re monentur proceres hæreticorum, oppidò accurrunt, vnà coaculant, eadem spirantes & sanguinem, nostro homini conuicium faciunt, & quòd locus erat fortè editior, præcipitium ostentant, nisi prædam statim abijciat, illorumque crudelitati permittat ouem auersam & perditam. Ad se nimirum Profelytum pertinere, ab idololatriis descivisse, receptum in potestatem sui senatus fuisse. Pater ibi contrà excusare hominis imbecillitatem, qui scilicet humano lapsu & inconstantia ruiisset, sed pœnitentia ducetur, & à se delictum non diffiteretur. Ultra horas duas pro re pugnatum astante circum magna hominum multitudine; dum ascitus tandem ad spectaculum magistratus fecit misero potestatem ut de

de se ipse palàm testaretur & confessione sua litem componeret. Veritus rabiem insultantium, qui haud paulò plures eò conuenerant hæreticorum, Inducias, ait: nondum satis mihi consultū est, quid oporteat malle me: res noctem postulat. Itaque dirempta in illum diem controuersia, postridie declarauit plus sibi placere auiros mores, & antiquam suis maioribus religionem, quam frementibus licet & perstrepentibus aduersarijs publico ipse testimonio confirmauit, pia etiam exomologesi & acerrima quam indixit sibi castigatione recuperauit. Alter simillimè post vagos animi & longos errores, ad se redijt nostrorum manu. non absoluerat Parochus de grauiori scelere confitentē, læsus cogitat à fide fugam, & verò perficit. Ministri completi dudentem se: demens teneri flagitio & conscientia tormentis. tandem apud vnum aliquem è Societatis Patribus qui vicinum oppidum excolebat, miseria pondus deponit, confitetur, absoluitur. illum Arausicam amādat cum litteris. Pater qui tum erat Arausicæ instructum sua commendatione Auenionem legat, vt ab Illustrissimo Prolegato illius salus in integrum reuocaretur. Euntem mala mens abstulit iterum ad Ministros. illi euoluunt litteras homini datas, palàm iurare in sua verba compellunt: & ne non satis lateret, Nemausum iubent curriculo proficisci, fratribus commendant vehementer. Vicit denique Deus repugnantem. inter eundum iterum lachrymarum, dolores, mutatio; diuertit ad Societatis Patrem qui Nemausi erat, ad pedes eius prouoluitur, ostendit vulnera, curatur. Fuit qui animo tam obfirmato se illi pesti deuouisset, vt ad omnem de Iesuitæ Patris aduentu mentionem cohorreretur, & se videretur de solario proturbaturus, si ad eum quisquam bona monita perferre tentaret. diu vestigatos ad illum aditus, quos

quos vis atque dementia intercluserant, amor, comitas, benevolentia pertruperunt. ita consilij tandem comunitatis, demitigataque ferocia, cepit mansuescere, & Patris disciplina condoces salus exiit cum errore mentis nequitiam intractabilis voluntatis. Matrem hæreticam docuit Deus quantum intersit liberos suos parentibus curæ ad salutem esse. filium ab Ecclesia reuocabat insana, quantoque plus ei erat in oculis & delicijs adolescens, tanto crudelius eius prohibitatem auersabatur. Non fuit Deus ream filij parentem esse impunè, corripitur epilepsi, extinctoque iacer simillimus subito lapsu collisus ad solum. intellexit mulier Patre commovente haudquaquam bellandum esse cum superis. Hactenus qui palam moniti à Deo, quique sani facti: cæterorum qui aut pendent dubij aut metu se tenent, vix constat numerus. Cerrum est positas Societatis sacerdoti per noctem insidias fuisse, & aliquot percussorum manu facta ducem Ministrorum rei gerendæ occasionem quæsisse. Tantum furoris ex rectè factis ille conceperat. Sæpe cum multis de capitibus fidei controuersis disputatum, nunquam sine infamia & pudore aduersariorum. Quidam audaciæ atque ignorantie præfractioris cum in summa sua hæsitantia diu exultasset, ipsis etiam qui frequentes aderant erubescens, amicis eius & affectis; eò deductus est sensim, vt affirmaret ex penultimo Symboli nostri articulo rectè concludi, Petrum à Paulo in faciem non iniuria reprehensum. Stomachum suis & cachinnū mouit, quodd & causæ inopia & patrocini laborarēt. Penè par fuit audaculi alterius Ministri ex silentio rubor, turpe silentium ex ignorantia. Vir primarius in conuiuiο nostros habuit: honorificus confessus erat. consulto adductus Minister cum quo congressus super cœnam de fide fieret.

ne longum faciam, sudauit, expalluit, tacuit, implicuit sese, & impediuit, partim indignantibus ob turpitudinem hominis, partim illius conditionem deplorantibus non Patribus modò, sed iis etiam qui se ab illo ante hunc diem delusos atque contemptos fuisse tum primùm confessi lucem aspexerunt. Valdè perturbauit hæreticorum consilia insigne factum, quod hic subiungam rei totius exordio paulò altius reperiit. Aliqua ex familia Religiosus per summum scelus manus attulerat Superiori, & ea vulnere vis fuerat quam mors illius est tandem consecuta. Cùm & parricidam furia vexarent, consciùmque pectus flagitij, & presentis supplicij certus metus, Arausicam ille commigrat, vbi per fugium à patibulo transfugæ esset. cumulat ibidem nouo scelere contractum scelus, & vnâ operâ fidei ac religioni nuncium remittit. Ad eò ibat in præceps rabidus animus, & per nefas salutem corporis quærebat, cùm animi perdidisset. Grauis ex eo apud Catholicos perturbatio, & optima occasio hominum hosti diabolo ad disturbandas eorum qui resipiscere cœpissent, cogitationes. Vertit se omnem in partem vt tantæ plagæ medicamentū obiciat, noster sacerdos: visum illi post multa ad perduellē adire, quem Ministrorū principis domus tum habebat. Illud enim domicilium est nutricula perditorum. Comite igitur senatore viro præstabili eò penetrat, pedem cum apostata confert, de eo quærit qui homo sit, quoue ex genere, qua spe, qua re viuat: scelerum causas ordinemque cognoscit, inferos, vindicem Deum, inuitabiles plagas, mala omnia deum ostentat. atque quod erat tanto furori sedando perappositum, hominem docet, & incidī laqueum posse quem nexuisset, si se audiat benè monentem; & nisi audiat, extrahi posse aliquantis per debitam mortem

& imminentem, eludi penitus declinatique neque huius vitæ infamem exitum posse, neque sempiternæ poenæ multò gratiores. Debilitabatur infania, & apparebat vinciri miserum efficacia sermone; cum importunus negotij interpellator qui ex proximo auscultabat, Minister impetu factò superuenit, frangit dicentis orationem, iurgium miscet de Sacramento. Pater ibi Domino singulariùs opitulante, & hunc obruit pondere argumentorum, & ad illius animum viam sibi facit. Orare is qui curabatur instantem vrgentemque Ministrum, sibi vt sineret dari a Patre verba bona, & solacium afferri, sentire se in colloquio eius non minimum leuamen, abstinere interrumpere beneficij iter & amoris. Contrà prædo impatiens alieni boni, cum vniuerso muliercularum quæ circumstipabant adlustrantes comitatu, maledicta iactat & minas in Patrem: qui disscisso negotio & semilacero, vbi zizania vidit ab inimico superfundì, & minus profici posse tanto in tumultu, exsilit domo, extorta de manibùs præda, & pendente alterius ancipitiq; deliberatione. Nec fuit irritum medicamentum: etsi ille hæreticorù mancipium delictumque constitutus ad Geneuenses dimissus est, vt Institutus Caluini erudiretur; etsi multos menses euagatus est, & post consilia improborum transuersus abiit, cœpitque ab illis trophæum exhiberi, & monumēta victoriæ: aliquādo tamen Deo non ferente contumelias in suos vnus hominis causâ fieri tantas, tam atroces, currantem in deuia & oblitum conditoris, teterrimo morbo corripuit. ex quo nata illi lux est, & ingens caligo, quæ insanientem obnubilarat, depulsa. Ergo in mentem ei venire à Patre dicta extremo sermone. obiici minæ, occurrere proba consilia, & mens denique ingenerari frugis melioris. Valuit recordatio, & tantum in eo potuit,

tuit, ut, cum maximè putaretur vxorem quærere, & nuptias apparare, tum verò ardentè id animo moliretur quemadmodum sc̃elus purgaret, & Ecclesiæ matri, suisque item superioribus repræsenteretur. Quo igitur diè ducenda erat vxor Apostata, eodem ille simulata causâ Auenionem se contulit, & suis dimissis qui erant illum eò usque consecuti, ad Illustrissimî Prolegati pedes accidit supplex. Quo moderatore, Ipectante tota ciuitate & gratulabunda, conceptam antè iureiurando perfidiam eiurauit, & ex loco superiore solemni pompa in pristinæ pietatis sensum & veritatis amorem est redintegratus, distumpentibus se Ministris ex prædæ iactura, & alterius incolumitate insipientibus. Viuit ille iam pacatus inter suos, & quieto animo est ac religioso. Edidit etiam Deus exemplum iustissimæ seueritatis in discipulum Caluini. Is Minister erat, & in honestam aliquam matronam, quæ haud ita pridem recuperata Ecclesiæ fuerat, fulmen inane contorserat vanissimæ excommunicationis, ad iratum animum aliqua vindictæ specie exsaturandum. vix sententiam pronunciarat, cum ecce illum manus diuina comprehendit: & ille ut sensit aduri sibi doloribus intestina, per mediam turbam domum conuolauit, decubuit, fremit. eumque horribiles cruciatus ad ignium æternitatem pregustandam impatientissimè tulisset, cubiculum complens moribundo vlulatu, expuit animam truculentam, quam sibi demones antè desponsam atque destinatam in societatem facinororum flammarumque rapuerunt. hic finis fuit Calvinistæ. Haud absimilis alium Ministrum manet seditionum artificem. Ille stipatus hæreticorum cohorte totis plateis obambulabat, & ira mentem sollicitante, orè impudico aduersum Catholicos abutebatur. Forte incidit cum illis Circumcel-

lionibus in Religiosum, qui tum illac iter nescio quò dirigebat. subito maledictū, risus, opprobria. contempsit vir pius barbaros homines, & silentio præteritos ne verbo quidem dignatus est. coërcuit prætereuntem Minister, & cum illo aliqua quæ ad nostrum vellet referri commurmuratus, minas adiecit, & inanissimas ostentationes. vna voce compressus est suavi illa quidem & temperata, sed quæ tamen quasi vnguis fuit in vlcere. Aded enim magnus aculeus ad furorem fuit eius pectoribus imis inflictus, vt excors passim discurreret, & vicos ac fora demens perreptaret, superos inferosque contestans, dum à suis reuocatus ad se, postquam remissit de tanta cerebri iactatione, vrbis magistratu qui pro se culpam deprecaretur, est vsus ad sacerdotem Societatis demulcendum. tantum in patientia roboris est aduersus furorem. Mouit etiam aliquos sana mors vnus ad Christi fidem complectendam. agebat annum penè centesimum quidam Canonicus. Patrem conuenerat super argumentis hæreticorum ac responsis suis pauca consulturus. nec opinatò destituitur oculis, sensus languescunt, vires subueruantur, & postquam paululum ex infirmitate titubauit, ad solum senex resupinatur. opportunè: eadem enim hora medicus, eadem chirurgus alius alia ex causa conuenerant. In promptu fuit à quibus seni animam agenti succurreretur. dum ille nutibus significauit esse se ad mortem apprimè paratum, & Dei esse consilium vti alienis in ædibus inter Catholicos, non apud lupos emoreretur. Et quia de lupis mentio incidit, bellè illud habet quòd non alibi magis hæretici alij alijs quasi sunt lupi: ipsi enim etiam Ministri, vt annis superioribus illatam à magistratibus contumeliam vlciscerentur, Missæ sacrificium A-rausione procurant; vt intelligatur suis ipsorum

machinamentis & malleis sectam collapsuram, vt aliorum manibus non labefacteretur. quàmquam ipsi Catholici hoc sagaciter laborant, vt compilatos hæreticorum & confarcinatos libros incendio crement, ne aut illis arma aut venenum suis inde ministraretur. Nihil attexo de confessionum aut numero, aut emolumentis. ex concionibus quæ quantaque per annum demessa sit seges, taceo. Hoc lepidum fuit. Noster aliquando cum id doceret cœnam quam appellant, Sathanæ esse, non Christi, inuictum illius vsum Arausicam demonstra- uit per insignem veteratorem, qui Iacobus Satan nuncuparetur. Interest etiam sciri quod contigit vni Catholico, vt eius exemplo discant plerique pericula reformidare. inter illum, & caufidicum labe illa infectum conuenerat, vt & Catholicus Minister quendam insigniter eloquentem, & caufidicus Missam audiret. adfuit Sacro hic: ille vt fidem præstaret, aures dedit garrulo & vaniloquo Sophistæ. perturbatus Catholicus plagam ostendit, confanuit: sed hoc scilicet est assecutus, vt illius periculo quisque discat non esse vnquam adinuendas humanæ fragilitati illecebras peccatorum, incantantiumque lenocinia. Cæterum cupidè plerique Principis aduentum operiuntur, quo recti tutique contra nequitiam hæreticorum, à quibus nunc gubernantur, palam declarent, esse verò se Catholicos, & pessimo metu cohibitos à religione Catholica multò antè, prout animus illis fuisset, complectenda. Alit illum animū inter cetera socordia doctorum suorum, in quibus fuit qui facto suo testaretur tantum scire Ministros omnes, quantum ex libris arriperent, ad emendicanda responsa de rebus iis quas nunquam vsu aut scientia percepissent. Sancitum est inter illos per omnia conciliabula, vt ne Iesuitis extra scriptum respondeatur, esse se

scilicet impares verbis & contentione. Actum cum vno ex commentariis. hærebat miser. quid credas fecisse: totum ex libro hæretico pridem excuso, folium corrogauit. quod cum illi postea ad dedecus & pudorem nouo rescripto obiceretur, furci conscientia confutatus, tantum non extabuit. Concludam ubi ex multis quæ ad mores corrigendos, inferendisque virtutes, assiduus cultu perfecta sunt: vnũ excerpsero, quod quia plurimũ habuit difficultatis, & insignis videtur ad imitandum, non debuit prætermitti. Sorores duas mutua lites exercuerant annos iam duos: & cum altè insedisset in vnus animo furor in germanam, iam biennium sine synaxi consumplerat: quod nocendi voluntatẽ nollet antè deponere, quam nocuisset. Erant autem vtriusque ad amicos, ad rationes, ad bona monita intersepta. tandem hæc imitatio cum altera quæ improbius putabatur, intentata illi maledictio, atque oblata pax; optio facta, eligeret. Tergiuersata est primum, deinde commota, & diris execrata pacem maluit, atque ad sororem prouoluta veniam exorauit. ad multorum pacem pertinere visa res, & exemplo esse Denique excursus foras, consultum agris, obuiam itum diabolo multa molienti. Consenserant sacerdotes cum iuuenum manu in Bacchanalia, vt turpe quiddam & indignum ederent, ex quo secuta strages fuisset integritatis & famæ: concionatoris auctoritate solus fugatusque dæmon, qui rem architectabatur. Aegra mulier in aspectu Ieluitæ tantum spei posuerat, vt se diceret fratrem valituram, si cum illo colloqueretur. collocuta est, valuit. Non addam aliqd ad hoc extremum. Pueros bimos trimosque, atque illius aetatis impuberem iuuentutem scabies pessima & tumores, qui cuti asferrent inflationem, populabantur. multarum familiarum exitum hic morbus specta.

spectabat. Concionator qui æstiva ibi collocaret, Sanctissimæ matri Mariæ publicas indixit litanias, ad quas sub vesperum afflictus populus confluebat. mira res: Catholicorum filij filiarque ad vnum omnes intra biduum periculo erepti; Ministrorum hæreticorumque proles, omnibus propè familijs subito occupata, extinctique innumerabiles.

*Missio Sebennarum in diœcesi Ne-
mausensi.*

IN ea plaga Occitaniz quæ ad Mediterraneum mare protenditur, Sebennarum regio est, quæ longitudinis habet milliaria sexaginta octo, latitudinis quadraginta quinque. vallis est patens quauersum latissimè, quæque in altitudinem summam decliuis, montium septris editissimorum, præruptarumque rupium muro ita obuallatur, ut inaccessis vndique itineribus insuperabilis, per occultissimos tantum arduosque calles adeatur, nec vestigia equorum sint aut viæ, nisi quantum in alleis extuderit saxorum ipsi in rupibus, quantumque vis fabri elaborant. hæc eo dicenda fuere, ut appareret quæ in loca se daemon abderet, & quâ munitis parietibus scelera tuta sattaque seruarer. Populus enim Sebennensis aduersus vim omnem potentissimosque Reges soli natura se defendat satis, nisi fame confici & miseria possent: quæ eadem illis magno præsidio semper fuere, ne quisquam illis inuideret, aut ex tanta mendicitate prædari cuperet. non agros serunt, quod macri sunt; non arant, quod seminibus carent; non arbores plantant, quod ibi nullæ nascuntur; non feras alunt, quod pecori alimentum deest. vinum illic & vites nullæ, vastitas denique summa omnium rerum est, & ab homi-

num frequentia solitudo. In ostijs aditibusque vrbes visuntur. ab urbibus fides iam olim exulat: passim in vallibus hæreticorum grex, paruusque numerus eorum qui se Catholicos dicant, permixti visitant, & hi aliorum potestati ac voluntatibus obsecundant. Eas sedes deplorare calamitosas cum Episcopo priuim Nemausensi (Episcopum enim ante annos octoginta vllum non viderant, nec vllius Præsulis amplius erat memoria apud desertos homines.) deinde verò soli Patres nostri secundò perlustrarunt. Vix vllus sacerdos, vix Sacri mentio vsquam erat, hominum verò religiosorum inauditum nomen. nam qui illic vagantur Religiosi, ferè desertores, & militum schemate sagati. hoc asylum est apostatarum, qui ex reliquis Gallix partibus profugi eò euoluuntur ad perpetrandos impunè impurissimos incestus cum ijs virginibus, quas vidolose captas in hæc lustra è claustris suis deportarunt. Illo genere hominum redundant Sebennæ. nec capitalior pestis est ad arcendos concionatores si quo loco & lustro Sacrum fit, pastorale cornu miseris est campanarum instar. Patres Societatis nec visos illic, nec auditos, nec delatos antè fuisse constat. neque suadebant amici Patribus, vt cum tantis vitæ, tamque irritis discriminiibus gentem efferam, perditam, indomitam curatum irent: nihil illos scilicet nisi aut mortem, aut vulnera relatu-ros. Ex summo labore latronum, prædonum, hostium plena omnia illic esse, nec spem ostendi bonæ frugis vllam; ostendi verò cumulū malorum ijs qui quidquam aggredi conarentur. Fundum tamen vocante Domino, & penetrādum etiam ad nolentes fuit, vt inuitis illis & repugnantibus subueniretur. & responderet etiam labori fructus. Nam etsi præter mortem & plagas tolerata omnia sint quæ portendebantur; magnum tamen hoc visum est, non ferri modò

modo Patres & videri à plerisque libenter, sed & ab
 ijs qui reclamarēt vim non fieri apertam ad eos ex-
 turbandos. Postquam enim ita se dederunt initia
 felicius faciliusque quàm sperabatur, haud magno
 periculo idem lapis poterit per Patres reuolui, &
 Christiana res apud hunc populum amplificari, eo
 ordine quem res ipsæ dabunt, præcipua quæque
 complectar, prout his mēsis perfectæ aut inchoa-
 ta sunt. Datum igitur passim sexagenarijs Confir-
 mationis Sactamentum, omnibus vicis pagisque
 habita concio ter quaterque quotidie, haud raro cre-
 brius. Nobilium qui ex Beneficijs patrimonia sua
 constituerāt, patefactum scelus; perruptum eorum
 qui clam vsurpabant Ecclesiæ fundos locupletes, si-
 lentium summum. Innocentium sanguine domus
 campi que horruerant: adeo vsus erat cedere pa-
 lām, ferire clam, insidiari cuilibet, quemuis percu-
 tere, strages denique hominum, vt cuique virium
 & ferociæ plus erat, ita edere plures crudeliores, nō
 testes illic, non iura, non magistratus timebantur:
 & in Gallicos animos extrema barbaries transmi-
 grarat. compressus furor est, & testium vsus, ac le-
 gum potestas haud patum corroborata: nec tan-
 tum sanguinis deinceps erit contrucidantium sese,
 atque miserrimè iugulantium hominum dicam, an
 ferarum? Edocti mores meliores, & horror iniectus
 dirarum quæ tantam immanitatem sequerētur. Sæ-
 pe sacerdotes ad lenticeta proiecti, quorum sangui-
 ne commaculant sacrilegas manus: id perfectum,
 vt in honore habendos ducerent, & attræctare ve-
 rerentur quos Deus vnxisset. Nulli vehementius
 aduersabantur negotio Christiano quàm aliquot
 nobiles apostatæ, penes quos erat malè quæsitum
 opum administratio. consultum est illis, vt si
 seipsi perditum irēt, at ne suis sceleribus ciues suos
 vellēt inuolui. Vix tres quatuorue notati toto Sebe-

natum tractu qui scire possent signum crucis fronti adfigere, ipse qui penè vnus erat sacerdos, aut nunquam scisse videbatur, aut dediticeras. Sedulo curatum est vt ab omnibus hoc signum sæpè ferreque efformaretur. Pagum aliquem introeunti Episcopo, ac nostris qui cum illo Sebennas lustrabant, obuiam iuit quàm longissimè poterat vir grauis, quem senectus præpedierat oculisque orbarat, & pro alijs vnde est ciuibus suis qui ex maioribus acceptionem fidem in summa ignorantia sine sacrificio Missæ tenuerant, vt ad pastorem ouiculus aggregabantur. Legatione perfunctus fletis ipse ac gemens lachrymas mouit, egestatis suæ ac malorum miserabili commemoratione. Plerumque ab hæreticis parentibus puerorum cateruæ ad Patres deductæ, vt illorum præceptis imbuerentur, & ipsi parentes cum à magistratibus verarentur ad Societatis sacerdotes adire, sub noctem. & cum latendi locus erat, non præteribant ex illis quærere multa de fide, atque animum paratum ad eam ostendere. Apud S. Egidij Sodalitas per antiqua, cui est vernacula voce Confallonis nomen, supplicationem profecuta est à Patribus institutam, in qua prospectaculo visi viri ac matrones, qui nudis pedibus, facies cooperiti, vias circumirent, & ad pudorem frementium hæreticorum cantu & orationibus cælum pulsarent. Lexacum pagum tenebat hæreticus: indicta rusticis multa qui ad nostros prodirent. nihil morati quod interrogabatur pœnæ, effusè toto ex pago concursus factus omnis ætatis hominum, qui mandata Patrum caperent, & eorum monitis obsequerentur. Inuenti profugi homines, & vagi quinque, quos mortis horror per auia circumferebat, & quòd fidem Christi profitentibus mortis minæ obiecebantur, exilijque necessitas imponebatur, solamen aliquod fugæ allatum, animique ad ferren-

ferendum confirmati. Is sensus fuit quorundam Calvinistarum, ut audito semel concionatore per familiare colloquium, vix ab eius digressu diuelli vnquam voluerint, & nisi festinationem temporis breuitas mouisset, deserturi sanè Ministrum erant: qui cum primum suspicatus est tantum a Patribus viq̃ factum apud suos esse, cum alijs quatuor de perdendis illis iugulandisque cōsensit. Affecit Episcopum summa voluptate quod subdo. Opulentus Catholicus hæretici fratris filios, nepotes suos octo educat domi sumptibus suis, ut hæreticam pestem cum lacte non sugant, & veræ fidei documentis erudiantur. ignorat pater fratris consilium, & Catholicos sibi liberos educari nescit. laudatus qui faceret rem bonæ frugis. Alius alio in pago quæ hæretica lues rotum infecerat, annis quadraginta solus Catholicus in proposito permansit, maximo rerum suarum & famæ perpetuòque dispendio. Deplorabo hic statum apostatæ calamitosum. Vegani Iudex est quidam hæreticus, qui confessus est Patribus quod erat, fuisse se Religiosum, suæque culpa exterminatum è grege Religiosorum; nihilo tamen minus amare illos, & instituti eorum ratione probare. Iam is ipse quod in iudicijs fraudem fecisse conuincitur, cum laquei reus ad suspendium expectatur, lictorem fugitat, & in latebris tenebrisque squallet. Lauengæ nullus antè Catholicus erat, suum vehementer populo ad Sacrum ut accurrent. fecere: audito Sacro Christi fidem professi homines bis mille, desiderati tantum hæretici quatuor, qui à cæterorum exemplo mentem auerterunt. Porro ut appareat quemadmodum duce Deo eant qui istis in locis exercentur; subtexam quod maturantibus aliquo ex loco profectionem Patribus cōtigit. Nubibus cælum complebatur, & incubabat capitibus certa tempestas, eundi tamen certum consilium fuit.

fuit . nec frustra : nam tonante atque fulminante Ioue , & miscentibus sese aduersus iter initum elementis , familię duę , in quibus de vita periclitabantur aliquę matronę , distinctis in pagis , ad Deum à quo abierant reuocatę . Ita operam sacerdotum tempestas iunuit . Cętera complectar paucis , ne fastidium sit in similitudine . Partim in itinere , partim in diuersorijs , partim in colloquijs victi plerique Caluino nunciũ remiserunt . Illorum numerus & quodd longẽ magnus , & quodd constare non potuit , mihi fuit prætereundus . Instaurata & à fundamentis excitata templa plerisque in locis contra vim voluntatemque multorum , quos vt satellites demon' ad rem disturbandam submittebat . xenodochia difusa iam olim , iam iterum exædificata sumptibus Catholicorum . hęreticorum in hospitij nostri liberaliter habiti , auditi que auidẽ à quibuslibet . Et ferẽ hic sensus fuit omnium qui in modestiæ verborumque testes adessent , magnum aduersus Ministros arietem cõcionatorum vitam esse . Haud semel obtentum , vt se ad mortem deuouerent pro auita fide defendenda . Mirum erat quomodo fama de aduentu Patris oppida ex oppidis tanta celeritate peruolaret , vt ferẽ cõcionis locũ è remotis locis aduenę præoccuparent . Cũ ex publico inter hęreticos disputaretur , dicẽtis animum suspiciebant , qui gladios circumfistentium aduersariorum non timeret , furiosorum iras nõ vereretur . Quamquam haud potentior fuit Pater in periculis contemnendis , quàm in respuendis blanditijs atque munerebus . quę res illi maximo fuit adiumento ad animos Christo lucrandos . Error ille turpissimus qui iam obsedit multorum ingenia , posse in qualibet religione salutẽ locum & virtuti esse , tanto cum fructu tamque crebriò confutatus , vt ex hęreticis nemo negarit insanum esse iudicium ita sentientis vulgi ,
inla-

insanam linguam ista peruulgātium Ministrorum.
 Nobiles matronæ præscriptas sibi per simoniam
 fortunas Ecclesiæ deposuerunt in Episcopi potesta-
 te. Aliquot ex locis sublata funditus iurandi peie-
 randique consuetudo. vrbes integras vna concio
 sæpe aut vacillantes firmavit, aut perditas ad Deum
 traduxit. Excitarant passim crucium loco patibula
 in contumeliam Catholicorum Ministri: repositæ
 cruces. Concludo exemplis duobus exercitæ in
 Catholicos per Patres charitatis sopitarumque dis-
 cordiarum. Exarserant inter principes viros duos
 atroces inimicitie: ob quas ex vicinis circà prouin-
 cijs omnibus præcipue nobiles quique concurre-
 rant, vt extremo duello ducenti equites conflige-
 rent ad propugnandum honorem eorum, qui fa-
 ctionis capita & duces erant. Ibat in apertum in-
 teritum, & deletura putabatur internecina conten-
 tio florem Catholicæ nobilitatis: quo ex vno præ-
 lio ad consequentes ætates & posteritatem cruor
 ille parentum, & ex cruore crudelitas sine dubio re-
 dundasset. Spectantibus ergo cædem cunctis, inten-
 tisque ad prælium, cōdictis etiam loco ac die, cum
 horror alios cladis supremæ, furor alios & ira vexa-
 rent; Episcopi auctoritate, Patris operâ & artibus
 ijs, quæ tantum malum expugnare poterant, sum-
 mo denique Dei optimi beneficio, placati animi
 Principum, euulsæ fibræ inimicitiarum, extinctum
 incendium strâgis ciuilib; ad sua quisque amici pa-
 catique remigrarunt, qui ad mortem volentes per-
 niciemque descenderant. Alterum illud est, quod
 postremum illo in genere erit. Ex Sebennis mon-
 tibus alia in loca concionator excurrerat. intestina
 lite, quæ Decanos & Canonicos totum decennium
 exercuerat, flagrabat Ecclesia vrbs haud ignobilis.
 linguis pugnisque bellatum summo scandalo
 Christianorum fuerat inter sacerdotes. Apud Epi-
 scopum

scopum Patris operâ compositi animi, sedatâ rixâ, constituta pax primum sacramento, deinde amplexibus in quos ruere cuncti. Volo colophonem Missioni Sebennësi addere, falsam de Ministro egregiè capto narratiunculam. Concionator Societatis quod a Ministro illorum locorum nobilissimo, & quem pro oraculo plebecula suspiciebat, plurimum nocuenti, & ex falsa hominis fama plagam laud minimam capiebat; in montis Viretis pagum, in quo erat Minister, aliquando diuertit, ibi se illiteratum quemdam Parochum esse simulat, qui Episcopum Mimatensem litteras peritutus adiret. Istipant eum subito vitiosi hæretici, & qui homo sit, unde, quò eat, interrogant. ne multa, ille gaudere se ait, natam sibi optimam occasionem deponendi apud, doctissimum Ministrum suum difficultates insignes duas, quas in fidei rebus pateretur. Illi statim prædam putare, Ministrum orare ut hominiam altero pede claudicanti crux alterum insingeret. Post multa cum Minister negaret congruum sibi esse sacerdotem conuenire, sacerdos ad Ministrum adit. Vbi sacerdos principio ignorantiam simulauit, & malè cautum dementemque hominem implicuit in sua ipsius verba; tandem apparuit, indoctum, ut putabatur, sacerdotem posse Ministrorum principes elingues facere: magno rubore inter suos affectus est, atque in conspectu ciuitatis homo ridiculus.

Missio ad fossas Marianas.

Superiore anno initam missionem ad fossas hic secundus annus excepit. rerum capita perstringenda sunt. Triginta circiter à concionatore nostro in Ecclesiæ gremium nostra auctoritate accepti fidem suam publico testimonio omnes promulgarunt.

runt. Quæ ad conciones, catecheses, vsum synaxeos, pacificationes, cæteraq; omnia charitatis exercitia pertinent, etiam si vulgaria videri nō debent, cum inter homines profligatos difficillimisq; temporibus fiunt, consultò duxi tacenda. quæ plus nouitatis habent, ea percurro. Fusus fugatusq; sepe numero Minister Calvinianus cum obtumescere cogeretur, & crebras concionatoris petitiones in circulis, in foro, inter proceres, apud plebeios minus honestè declinaret. tantaq; decessio facta de honore ac nomine illius est, vt iam vulgò despiciatui habeatur, teste ipso vrbis Gubernatore, testibus Tolosanis senatoribus, optimatibusq; ciuitatis, quibus aut pudori est miser aut indignationi. Cum, sibi iure experiundum aduersus sacerdotem Societatis esse ratus & conflandam litem, hereticorum Principes obtestatus esset, sibi vt adessent in forum vocanti concionatorem; quòd in Calvinum intemperantior, eius dicta senlaq; ex suggestu proscinderet, & iniuriosus in defunctum ellet. Pernegarunt illi opem se laturos, quòd nimirum intelligerent eadem lite oppressum iri concionatorem & Caluini libros; quòd ex ijs depromeret argumēta refutationum, & illius, librorumq; quos citaret causa vna, vna lis esset. nullo telo vehementius hæretici vulnerantur, quàm ex eius Ministri quem suspexerant exitiali ignorantia. Quamquam & hæc quæ subiungo prodigia multos perturbarunt. Cum hæreticorum furori & furijs impunè quiduis apud hos cines liceret, in ipso Fratrum Franciscanorum cœnobio exercentibus illis plenum portenti prodigium fertur contrigisse. Visus aliquando ignem toto pectore bos euomere. cum illum lanius in sacro loco sacrilegus euisceraret; vi & furore incendij quod animalis intestina populabatur, homo contrerritus ad solum subitò allidi, piaculi spectatores, qui

qui circūstabant, expauescere, & se primū alijs alios ad horrorem contueri, tum subitò de vestigio quisque resilire: pòst sedato perpaulū metu, redire ad semet singuli, ludere inuicem, & dicta iacere in meticulosos, aut fortuitum esse quod vidissent putare, aut etiam affirmare visos se tantū videre cū viderent nihil. Tandem ex iocis & dicacitate ad audaciam confirmati, pedem iterum conferre ad locum, oculis iterum ipsi, iterum manu artifex tētare ilia bouis quem exenterabat. fœda res, rursus flammæ, rursus ignes prorumpere densius, latius, altius, & quaquauersum diffundi. denique obfirmatam insanorum hominum in proposito peruicacitatem iterato ostento flamma docuit. & cum illorum importunissima temeritate tamdiu contendit incendium, dum illi flammæ ardentius conflagentis incremento victi, & sudore omnes atque horrore colliquescentes præsenti periculo paruere, cessere loco, dedere se cuncti in fugam, abstinuere visceratione: alium postremò locum turpissimæ arti quæsiuere, hîc cessante flamma sceleris teste & vindice. In suas ædes aliquando ad ignem sacrificij accendendum in templo Domini Franciscani postliminiò reuerterunt. fuit hoc igitur ad loci quem profanarunt expiationem. Aliud quiddam non absimillimum ad dierum sanctitatem declarandam addo. Per Quadragesimam aliquis alius illo ex opificio magister, cū alieno ventri studeret, & in officina sua nudaret pelle veruecem; ecce tibi subitò ex cuticula interiore visum excurrere scarabæorum examen, tanto miserorum qui spectabant terrore ac metu, vt cū nemo non cohorresceret, nulli tamen posset tanti prodigij causa in mentem venire. Eodem Dei consilio approbata sanctitas ieiuniorum. Salsum iuxta & graue dedit argumentum alterius Calvinistę gula;

ipso

ipso enim die Cœnæ Domini sub vesperam illo ex grege hominum vnus, ventrem arietis per noctem coquendum & apparandum in delicias matutinas olla concluserat, & admouerat foco, vt exquisitè scilicet elixa intestina mollescerent, fierentque ad esum suauiora. confecto ventris negotio somnum cepit. De nocte altissima illum ipsa in coquina arctè consopitum feles & felium catuli facto agmine, vagitu, eiulatu, vlularibus complentes domum, iubent euigilare. Vt audiit morsus laniantium sese & obstrepentium bestiarum, è lecto prosilit, ensẽ quem fors dedit comprehensum hac illac stringit in belluas, ne somnum ampliùs & quierem interpellent: bella horrida. hic seminudus alterna iactare brachia, illæ animantes & lemures ferociùs excādescere, & clamosiùs tota culina bacchari, & viro aduersos plagarum crepitus & spectra ingeminare, errare aures & tempora circum crebræ manus & vox. huius crepitare formidine malæ. Quid faciat? abdit se tandem in cubilis latebras victus atque fatigatus, & belluarum ad ipsius diluculi articulum toto cubiculo insultantium, capitiq̃ue hominis circumuolantium furias fert. in horas singulas mortem expectat iminentem, cur eum venter suus mactarat. Cũ primũ oculis lucem accepit, & in oculos tabescentis rimæ fenestrarum auroræ radios tranlmiserunt, exiliit cubili stupens & attenuatus, suis rem ordine omnem exponit, viciniam risu & miseria complet, rem docet ciues & cum iuramento. Hæc inter vxor viri mandato propiùs ollam contemplatur testam, & intactam videt, pro carnibus catuli felis quasi nunc partu effusi, & sese in his cacabi cunabulis alij alios lambentes & commurmurantes erant. Acclamare & vociferari, maritus accurrere, conuocari ex vico viri, feminæ. erat iam spectaculũ faci-

noris tota vrbe promulgatum, cùm feuerè inter-
minatùs est Minister ne verbum amplius de olla
facerent. dignum patella operculum esse silentium,
ne re scilicet euulgata Papistę fierent in arripiendo
ieiunio prædicandoque tenaciores, atque hoc te-
stimonio ad sua dogmata abuterentur. serò veruit.
Esto & hoc in cerei agni commendationem, quod
sequitur. Deprehensum ex iudiciis & flagranti fa-
cinore comprehensum præstigiatores magnum,
Iudex rogabat quid cuique nocuisset, quauē arte
vel lusus fuisset ipse, vel alios dementasset. E mul-
tis quæ desperato veritas extorserat responsis, hoc
insigne vnum publicis chartis exceptum. Cona-
tum se haud semel viri principis qui superstes ad-
huc & Catholicus esset, filium clam enecare, & per-
fecturum fuisse, ni saluum illum atque incolumem
ex suis manibus cerea quædam agni effigies quam
circunferebat vindicasset, eiusque operam præpe-
disset & machinamenta. Docuit alteram eadem ex
colluue feminam dementē pœna præsens, quan-
ti interesset Deo colludere, & illudere diuinæ rei.
puellis sibi demandatis ad discenda litterarum ele-
menta abiurata fidei rea mulier, quas usu à se tra-
ctatas & oculis ceremonias apud nos olim ani-
maduerterat, partim verbo ad conuicium, partim
ad risum argutiis digitorum, & mimica imitatio-
ne identidem effingebat. aliquando sacerdotem
diuina facientem conata est in circulo cachinnan-
tium actitare. post alia quæ malus animus & fraus
impura suggerebant imitamenta; panis frustum
cœpit primum supra caput attollere, puellis, ex
imperio, togæ fimbriam, vt sit, efferētibus, tum de-
ponentibus iisdē ipsa deponere, deinde verò clam
ridiculo oris & gutturi motu in ventrem demisit.
Secuta pœna est. nam vt absorbet illa & glutit pa-
nem, tanta faucibus angina tumorque tātus incu-
bit,

buit ut propè allisa spiritu præfocatoque meatu vocis, scelesto cum morsu animam turpem expuerit. Et verò mali vis ea & robur fuit, ut polluti oris aditum multas hebdomadas vuulæ coangustarent, & insanabilis morbus sit visus; cuius causam omnes qui accurrerant ignorarent. Per omnia enim iura & terribilia indixerat, ut rem totam celatam vellent: quam tamen paulò post loquaces puellæ contempto eius interdicto eliminarunt. Nunquam satis domitæ hæreticorum gula plus plusque excitat sese ad satietatē atque ingluuiem, unde plura nobis nascuntur in dies æternæ virgulæ in illos edita monimenta. Idibus Decembris ultimis venatum ierant vno agmine Catholici atque hæretici complures extra vrbis pomerium, quæ pinguior est venatio. Peremptam anatem, & domum deportatam ad epuli societatem, cum dies sequens Veneris esset, aliis repugnātibus omnibus helluo vnus de illo grege Calvinista torreretur voluit. Assam & opiparè conditam auem ipsa feria sexta testibus aliis & vetito cibo temperantibus idem sibi iubet in edulium admoueri. frustra; tam teter enim ex aue odor omnium nares compleuit, tantumque illo ex ferculo fœtoris erupit, ut & ipse carniuoribus gustu & accubitu, cæteri que mensa pulsi recesserint; nec tantum quisquam potuerit animam tenere cum eius naribus lues afflaretur. Ipsi aded canes & catuli heredes prædæ domesticæ ab obsonio illo spurcissimo nares, os, ungues remouerunt.

Missiones aliæ.

A Duentus Domini, ieiunijque maioris temporibus in nobiles vrbes Massiliam, Arelatum, aliasque complures distributi ex Collegio concionatores,

tores, Massiliæ certatum in aduentu nostrorum, in cuius domum diuerterent, quoddam honori ac solatio sibi id esse prædicarent optimates, hinc partim ad Episcopium, partim in priuatas ædes, ut & Domino Episcopo & Consulibus fieret satis, mirandum fuit. Opinio hominum est auditores nec plures nec tot vnquam concionibus adfuisse post homines natos, Massiliæ. Certè complebantur matutinis & pomeridianis horis ecclesiæ festis diebus, profestis autem eo numero qui facile superaret maximam multitudinem, quæ in præcipuis vrribus & festis diebus cum maximus sit concursus. Postquam commonitus de confessione populus est, tanto studio id exceptum fuit, ut quadraginta sacerdotes aduentantium turbis minùs responderent. Significatum est Domino Episcopo communicantium qui sacram synaxim natalibus percepissent, numerum accessisse ad triginta hominum millia. Itum ad triremes in hebdomada ter minimum. Ibidem præter morem auditæ confessiones octingentorum penè capite minorum. Procuratum ut Extrema vinctio moribundis illis impertiretur, quod nefas putabant: perfectumque ut communio miserabilibus viris ac denegetur, maximè in periculo mortis; quæ tamen vel in usu non est, vel per summam iniuriam illis interdicitur. Domus sanctæ Vrsulæ supellectile, fundo, cæterisque rebus necessarijs instructa ad puellarum otio torpentium educationem. Lustrati carceres, nosocomia, orphanotrophia, fructu non minimo. Popularis morbi occasione interciderat visendi ægrotos in nosocomijs quotidie sana sanctaque consuetudo. instauratum Dei beneficio tam pium matronarum institutum vnica concione quæ in pauperum æde habita est, atque innouatus ordo inseruientium, & ad pristinæ charitatis munia reditum est. Com-

men-

mendatum opus quod misericordiae nuncupatur: longè plures solito eleëmofynæ repertæ. Vnus aliquis post concionem quinquaginta aureos nummos ad illius eleëmofynæ moderatores transmisit, Confessionum penè millesimæ parti vix satisfieri potuit. Lacrymabundi discedebant quibus locus deerat tempusque. Cum hæretico nobili disceptatum in præcipuis ædibus ciuitatis, euentu omnino felici. Pomeridianis rerum in fide controuersarum explanationibus datum diebus festis principium eo fructu, eaque populi voluptate quæ sperari poterat. Hæretici sex ad fidem rediere. Mulier annosa post hæreseos abiurationem tota diffuebat in lachrymas ipsa in concione: illa cruentam hostiam, & Christi Domini speciem vidit. Vir nobilis ad Christi fidem hoc modo conuersus. Puer à pedibus mirari se dicebat sæpe, nulla extare vestigia templorum Caluini, aut veterum in illis rudera, cum passim Catholicorum peruerusta viserentur. Plerique omnes vtriusque sexus ac maxime nobilissimi quique generali confessione expiauerunt conscientiam. Caupones, stabularij, foliorum lusorum venditores passim de nostro concionatore querebantur, quòd ex opificibus suis quæstus nullus esset. Sex millia aureorum oblata sunt vltro ijs ad quos pertinere videbatur concionatorem nostrum in vrbe retineri, eo tantum pacto vt per annum ibi demoraretur. Duo sunt propter Massiliam oppida ex aduerso posita: in vno florens integraque religio Christiana; alterum hæresis populatur. mira res. Hæreticorum territorium quòd passuum quingentorum interuallo ab agris Catholicorum distinguebatur, vermibus hætenus scatuit, bubonibus, erucis, locustis: ibi lues animalium frequens, morbi insueti, lites, iurgia. Remedium tantis malis fuit, hæresim abiurare, Episcopum arcessere, confiteri. In

Z Z Z 3 quam-

quamcumque urbem pagumue nostri diuerterent, flagitare Consules concionem, portæ urbis ad multam diem obserari, præco intempestæ noctis silentio populum concire. Hoc denique studium verbi Dei esse, ut nostris vix cibo capiendo locus & quieti esset. Arelatis simillima pleraque; eo minùs ea iterum inculco. Distribuendorum verò pueris ac puellis qui memoriæ felicitate exercitationeque vincerent in catechesibus perdiscendis, præmiorum apparatus, lætabunda applaudenteque ciuitate spectatus, vix ut pueris, quorum interesset maximè, aditus in templum esset. Et tredecim Parochorum aliorumque sacerdotum institutio bis in hebdomada conscientiæ Casibus tradita utilitati ciuibus fuit. Septem ibidem ab hæretica mente absterriti, in Ecclesiæ Christi sinum rediere. In his matrona nobilis & grandæua (annum enim agebat septuagesimū) cū morbo langueret, prauas de fidei rebus opiniones quas toto animo complectebatur, obliterauit, & de tota vita confessa Eucharistiæ cibo refici cœpit cū vitam finiret. Histriones ab vrbe pulsi, alia penè paria. Paternis illa quam propè iam decē annis obsedit cacodæmon energumena mulier illo nomine notissima, in qua res admodum stupendas immundus spiritus operatur, Beati Patris Nostri Ignarij sanctitatem mirificis modis manifestam fecit; ex eius collo sacram thecam suspendit noster sacerdos, qua capitis B. Patris pili obuoluebantur. ardere illa, vri, disrumpi. Rogata causam, Veh, ait, illius comæ! pilos qui obtecti intus erant, non viderat. Quid ais, Illius? subijcit noster. nomina, Parentis tui: nomina ergo, Ignarij. Irâne loqueris? Beati volo cognomen Loiolæ, ait fremens & horrens. Vicarius qui aderat, Nosti aliquem ex familia hominis? acucullati sunt. Inter hæc toruū intuebatur sacerdotem nostrum. sed quemadmodum illos

los appellas ex nomine? Theatinos, ait. vide quid dicas, & ne mētiare. Tum illa ad Patrem conuersa, voce vultuque, Quin tu es, inquit, Iesuita, tu ex illius Societate? illius, dixit, quòd Iesum nuncupare nec vellet, nec posset. Mirum vt ad omnem de B. Ignatio mentionem inflammata destituitur sensibus, & quòd nunquā visa facere, subito procumbit ingenua, atque imperium contra quàm solet præuertit. Causa est ea, vt fatetur rogata, ne ingrauescat tormentū de Ignatij contemptu: illum enim sibi esse supra omnes formidabilē. Facit aliud quod ex multis vnum commemorabo, ad Augustissimi Sacramenti commendationem. Erat isdem in aedibus cubiculoque Vicarius, sacerdos noster, vir primarius, hæreticus aduena, alijque animus erat nostro concionatori, hæretici mentem debellare: accersita misera mulier ad spectaculum aliquod edendum teste hæretico. dæmon, vt est ad odorandum sagax, restitare, torquere, moras facere, Deo tamen paruit, venit: post contumelias insanientis, vt solet, clam illi ad dorsum applicatę à Domino Vicario reliquię Sanctorum; sensit, cohorruit, cū excutere non auderet. Ad nostrum sacerdotem detulit reddendas. Iterum noster imperare ediceret clarē, quē tandem ex omnibus qui circumstarent vera fide cassum opinaretur; illum designaret, illi appropinquaret. negat illa primum quemquam esse, cū deinde vrgeretur, ad hæreticum reptare, simbriam pallij extremis digitis tenere, indicare hominem, ai, cujas ille tandem, mendacissime quem hæreticum fateris? dissimulauit aliquamdiu, tandē Arausiensis, ait, atque ita erat. Ad suum responsum infrenduit, & debacchata est, si vnquam, & quod noctis crepusculum erat, in sequentē lucem amandata. Postridie vt rogatu viri primarij, hæretico titubanti maius adminiculum admoueretur ex dæmo-

nij confessione, re diuina facta Paternensium summo consensu, teste illo Calvinista, hostiæ duæ dæmonio truculento obiectæ. primum autem ea quam sacerdos non consecrarat. mandatum illi adoraret, genua flecteret; risit, contempsit, non fecit. Christi deinde corpus oblatum: tergiuersata est satis diu; pòst modesto vultu adorabunda procubuit, & Dominum suum illum esse, quem ibi contemplaretur confessa est iterum altera illa hostia ostentata, petestas tangendi, lacerandi quæ facta furiosæ; subito conserpsit: iterum illi Christi corpus exhibitum, violaret, oscularetur, attingeret; abstinuit vehementer, & oscula terræ infixit tria ex sacerdotis mandato. Insolens hoc visum & admirabile Calvinistæ, qui eam obrem Auenionem migravit, vt de fide sua paulò pluribus consultaret. Porro dæmonium multa commouit aduersus nostrum sacerdotem, à quo laceffi se cuerberari quæ identidem intelligeret. Concionati sacra hebdomada raucedinem perinolestant, vrbi factionem iniecit. hæc soluta est in pacem, illa non nocuit. Quodcumque vetatur torquere mulierem B.P. Ignatij nomine, in ventrem deuoluitur, tacet. Hoc paschate Murtinum excursus est, quod oppidum in Prouincia Calvinistæ tenent: hi adeò mores pauculorum Catholicorum labefactauerant, vt perparum inter vtrosque discriminis, aut nihil esset. totis viginti annis moribundi sine viatico, festi dies sine honore fuerant. subuentum. Annis continuis tribus die Assumptioni Deiparæ sacro operas aliquas fulmine iestas extinctas quæ, cum operi suo intenderent & in primis hominem vnum, cuius in corpore vestigiū fulminis nullum apparuisset; in pistrino verò cum moleretur plures eodem anniuersario die eadem vi tempestatis enectos, mutilatos, cerebro emotos memorant. Ex eo tempore is dies iuxta cum Do-

minicis apud illos facer. Peruersissimus vsus ex conditionatis indocti presbyteri interrogatiunculis confitendi sublatus. Sanctioris hebdomadę diebus Sanctissimum Sacramentum de Ecclesię more in abditiore angustioreque sepulchro conditum, & inusitatis Catholicorum hæreticorumque vigiliis celebratum: quod ante annos viginti factum non fuisse incolę affirmant. Vir Catholicus cæteroqui pius ab aliquot annis in acerrimis scrupulis importunissima dæmonis fraude exagitabatur, vt vulgò & se ipse & alij eum à dæmonio obsideri suspicaretur, innumeris territationibus conscientię dies noctesque pulsabatur, perpetuis ferè lachrymis suspiriisque conficiebatur, & adeò horrendę illi imagines obuersabantur, vt de Eucharistia vix vnquam sine spurcissimo aliquo horrendoque phantasmate cogitaret. Ille confessione generali magno animi sensu peracta, ita se illa agitatione leuatum sensit, vt se nouo sole, nouaque quadam vita frui diceret, ac pace omni tranquillissima donaretur. Visanij mulier quędam totos nouem in cœno turpitudinis extremę annos volutata nullo pacto poterat tenere se, coniugijque finibus inhiberi, donec aliquando ei B. Virgo in mentem seridò venit: eius afflatu pulsata in sacellum ipsi dicatum pedem ponit, Virginem orat, Virgini deflet se. hoc demum obtinet, vt cum castissimis de pudicitia contendat, nec ex illo die sensit aculeum. Mulier quę ex desperatione turbata, & de statu mentis deiecta videbatur assecclam habere cacodęmonem, sibi Deoque restituta. Perturbationis hæc causa fuerat. Totis decem & octo annis vixerat cum improbo marito sine liberis, & quod ferè sequitur sine domestica pace: tandem iteratis precibus, vt proba erat & pia, filium à Deo obtinuerat. Sed, iudicia Dei! die festo deuota mulier ad templum

adit, ex templo reuerſa puerum offendit collisſis
faucibus ſtrangulatum. pluribus poſt inde menſi-
bus, vi doloris perturbata, variis dæmonum in-
cuſſionibus appetita, in noſtro ſacerdote ſolacium,
& quietem animi reperit, atque adeo ſocrui peper-
cit, cuius incuria calamitas illa æſſictiſſimæ fami-
liæ contigſſe putabatur. Labet alia cuncta com-
plecti, quæ aliis in oppidis per annum, cùm varias
ob cauſas excurreretur, Deo bene iuuante perfectæ
ſunt, & attingere lucri ſummam generati. Aliquot
ſupra centum ad Eccleſiam collecti, innumerabi-
les in fide confirmati. Inſignia in hoc genere duo
triæue. Mollem ad irritamenta, ſequacem ad nutus
vxo-rem maritus annos triginta in hæreſi continu-
erat. illa vt audiit concionantem ſemel vnum è
noſtris, mundi ac mariti metu depoſito, palàm te-
ſtata eſſe ſe, victuramque ſemper in Eccleſia
Romana. Alia quædam poſt omnem vitam in Ca-
tholica religione tranſactam morti proxima hæ-
retici coniugis monitu hæreticam mentem induc-
rat, noſtri hominis quæ blandis precibus, quæ cõ-
minationibus ſeueris ex inferni faucibus erepta
priſtinum animum recuperavit, & perfidiæ cul-
pam execrata cùm lachrymarum vim ingentem
moribunda profuſiſſet, omnibus Eccleſiæ Sacra-
mentis communita in feliciorem vitam demigra-
uit: certamen morientis, & cum ſeiſpa ferociſſimè
conſtigentis, ſpectabile ciuibus fuit; exitus perduto
marito grauis. Bellicoſus homo, & ſuæ vr-
bis Ma-
giſtratibus mala omnia oſtentantibus, licet hære-
ticis, & ni deponeret ſanctum propoſitum, com-
minantibus fore vt honore ſuo magiſtratuque
abdicaretur; ſacerdotis noſtri conſiliis ſpectante
vrbe conciliatus eſt Chriſto. Puer octo tantum an-
nos natus patris crudelitatem patientia domat, &
cùm à ſacro arceatur, cùm detrudatur in carcerem,
cùm

cum inedia conficiatur & fame, inconcussus pectus & immotum gerit, nec hæretica lue corrumpi se patitur, aut per amicorum oblectamenta, aut terroribus parentum. Aspectum nostrorum adeo Ministri omnes exhorrescunt, ut præter cætera insignis ad notam hominis fuerit fuga illius fœdissima, qui Manoscuentem Synagogam multos annos administravit. is penè annum extra urbem egit, & vitato Patris nostri vultu ac sermone suos homines docuit, quàm tutus esset tectusque aduersus veritatem. In xenodochia, templorumque instauracionem vis pecuniæ ingēs variis locis collata, Sacramenti B. Virginis, pauperum, atque aliæ aliis nominibus Sodalitates excitatæ. Is puerilibus annis ardor iniectus ad rudimenta fidei memoriæ commendanda, ut integri sæpè vici de victoria diuersorumque oppidorum pueri inter se illo nomine vsque ad pugnos verasque pugnas accerrimè dimicarent. Oppidum quoddam hæretici omnes incolebant; sola loci Domina Christianam legem obseruabat. Noster cum eò appulisset, matronæ mandato præcipui quique ex populo ad audiendum conuocati, nemo negauit innatam sibi ex concione de Caluini secta deferenda cogitationem. Appingam aliquid vltimo loco, quod vbi fama disseminatum est, inter hæreticos non parum mouit admirationis. Hæreticus miles, atque, ut illud hominum genus est audax & temerarium, vir ad omnia imperterritus, de nocte iter instituit villam aliquam suam versus negotij causa. Ecce tibi eunti per tenebras obstitit hominis portentum, imagine truculenta: lacessit ad pugnam; congregiuntur. vbi luctati sunt aliquantisper, tum ad militem homo: Age, ait, insiste, & te aliæ manus manent haud longè. pergit experiri viam sollicitus, minimo tamen cum metu. Per paulum processit.

cesserat, cum lacertosi sex, & primo illi non dissimiles, nec opinantem ex via in diuerticulum abripiunt: pedibus manibusque verbera illudunt: agitatatum atrociter, quam altissimè tollunt in aëra. Tum primum ille intelligere, haud hominū istas esse manus, sed dæmonum, & quòd illum conscientia scelerum obstringebat, perterreri. Venit in mentem attonito, & deorsum contemplanti, Christianis vsui esse signo crucis depellere genus hoc umbrarum. Imprimis, quod nunquam fecerat, signum (vt à nostris faciendum esse audierat) & subito in terram, destituentibus illum furiis, exclamat maximo cum ululatu, ad exclamantem demones hoc tantum: Malam crucem tibi, scelus, cui crux nobis aduersaria profuit.

Collegium Turnonense.

QUod proximo anno curatum, ne ex præscripto annalium mitterentur communia, & hoc curabo, & huiusce anni capita faciam duo: quæ domi primum, deinde quæ foris, à nostris gesta narrabo, & in ijs distinctè reponam quæ Albenaci edita. Collegium Turnonium licet amplissimum & omnium quæ in Gallia sunt iudicio omnium pulcherrimum, oportuno ad rem penuariam carebat ædificio. Auctoritate igitur & beneuolentia Illustrissimi Comitis Turnonij, & ciuium liberalitate effectum, adnitente Superiore, qui vtrosque multis & prudentiæ & humanitatis sibi deuinxit officijs, vt proximæ Collegio nostro ædes coëmerentur quæ Orientem spectat, & periculo incendij Collegium nostrum eximeretur, & omnibus quod ad domestica illa pertinet negotia, partibus absolueretur. Scholæ nostræ cursum tenent suum. Sed Scholastici Parthenij & litteris & pietate præcellunt. Ad monaste-

nasteria dimissi quinque, Sanè plurimi ea meditantur, & eo illi numero, nobis vt his temporibus metuendum sit, ne id ægerrimè ferant parentes, qui & ea causa liberis Parthenium dissuadent, & Religionum seminarium vulgò dictitant. Obiere ex illis septem eo pietatis sensu, vt piam mortem pijssimi homines mirarentur. Accensi omnium etiam ad studia animi, Archiepiscopi Viennensis & præsentia & liberalitate in eos tam propensa, vt tertiam in sequentem annum præmiorum distributionem se procuraturum sponderit. Ex eis vni cum ad multam noctem vigilaret, obiecta species mulieris ad flagitium inuitantis: quod signo crucis facile effugit, & vt dicebat, vigilandum non esse contra mandata didicit. Septem etiam, quia ita tempora ferunt vt in nostras admittantur scholas, hæretici in foro conscientia ab hæresi absoluti. Absolutus & Chirurgus, quem vincula verberaque à patre inflicta diu probauerant: sed euicit omnia, & hæresim abiurauit, & bonis paternis libenter caruit, vt potiretur æternis. Liberatus etiam à dæmonis insidijs & spectris facta confessione rusticus, qui à triginta quinque annorum spatio semel tantum & sacrilegè confessus grauissima quædam siluerat. Eluxit in monacho & sacerdote septuagenario diuina pietas, miserumque luxuria perditum benignè respexit. Ergo sacrilega & domestica agnouit abiecitque flagitia, & Sacramentis omnibus munitus abiit è vita. Hæc domi. Foris ista, siue excurrant nostri, siue concionum gratia Aduetus & Quadagesimæ ferijs demorentur Valentia, Romoni, Montlimardi, Cretæ, Annonæ, ad Sanctum Andeolum & Marcellinum. Initæ felici euentu cum Ministris disputationes plurimæ. In illis accidere nonnulla risu sanè miserationeq; dignissima. Leguleius enim vir alias non indoctus, cum ad disputationem nostrum sacer-

cerdotem impulisset, & vulgò apud suos hæreticos iactaret sacram Scripturam esse perfacilem, quatum ab eo est vt illum è Genesi locum explanaret, *Masculum & feminam creauit eos.* egregius doctor pro sua illa facilitate apertè Adamum androgynum (de Eua meliora non dixit) fuisse professus est. Irrisus obmutuit, & disputationi finem fecit. At Minister alia disputatione, cum theses eidem sacerdoti de lingua sacra in eadem lingua proposuisset, parum abfuit quin à suis in Isaram fluuium conijceretur; quòd vidissent nostrum non modò & benè Hebræa, in quibus omnino versatissimus erat, legere, sed alium præterea ignorantia conuincere, quòd & in scribendo sæpè aberrasset, &, quod turpius, in legendo. Alius verò de nostris absentibus triumphabat in hospitio. Adueniente casu è nostris sacerdote obmutuit, & cum hospite pactus est, ne aut se Ministrum diceret, aut de nostris locutum esse renuntiaret. Oblatam verò à Ministro alio disputationem cum noster ad Præfectum vrbs ob edicta regia reieciisset, & modestia à Præfecto commendata, & Ministri damnata imprudentia, & sacerdoti in exitu sponndit Magistratus, effecturum se vt modestia nostrorum Regi innotesceret. Obtulerant alij duo disputandi materiam. venère cum nostro Primarij ciues honoris gratia, & indicto tempore & loco affuere, sed gloriosi illi thrasones abfuere, & turpi fuga animos suis abstulere, nostris addidere. Atheismum deposuere duo, hæresim vndetriginta. in his priuatim reponam aliquos, quorum conuersio digna memoratu. In eorum ergo numero monachus concubina & spurij relictis ad Catholicam religionem redijt. Redijt & alius, qui à Catholica religione defecerat, quòd ob leue crimen (sic ille iudicabar) à sacerdote non esset absolutus. Rediere & alij duo qui vxorum hæreticarum cu-

cupiditate apud vxorios Ministros Missam eiura-
 uerant. Redijt & aurifex, qui cū in via multa in
 Ecclesiam, multa in summum Pontificem vt anti-
 christum certissimum esset debacchatus, in mor-
 bum incidit: quem vbi sensit vindictam esse læsæ
 maiestatis Pontificiæ, ad nostrum sacerdotem ac-
 currit, omnia exponit: & cū inter exponendum
 multo sudore manaret quòd dæmonem videre se
 affirmaret, occasionem ad pœnitentiam nactus sa-
 cerdos oportunam, de facienda peccatorum con-
 fessione admonuit, hominemque saluti corporis
 animique restituit: felici omnino exitu. nam lenta
 febre post duas à confessione hebdomadas corre-
 ptus, magna significatione pietatis interiit. Ponenda
 & in eodem numero mulier octogenaria, quæ
 abiurata hæresi in conspectu B. Virginis, vt dicebat
 astātibus, obdormiuit. Quatuor etiam aliæ cōuer-
 sionem fecere mirabilem, quòd octogenariæ in hæ-
 resi permansissent. Nec silendum quòd puella nobi-
 lis Ecclesiæ restituta affirmavit, se nunquam cœ-
 nam hæreticam percepisse quin totis artibus con-
 tremisceret. Memorabile quòd sequitur. Mulier
 quædam utroque parente hæretico nata & triennis
 Geneuam deportata, hæretico nupta viro ad suos
 reuerterat, vbi triennem iam puellam cū habe-
 ret, ita luxatis omnibus membris debilem, vt nec
 pedibus niti, nec manibus posset, admonita est à
 vicina bona & pia femina, vt B. Virginem Dei Ma-
 trem imploraret pro filia: cūque inuocandam
 negaret: Ergo, inquit illa, vni trinoque Deo suppli-
 ca Patri, Filio, & Spiritui sancto, vt in filia signum
 ostendat, quo tibi manifestum fiat, num sit Dei
 Mater oranda. fecit hæretica simpliciter, quòd eam
 facere Catholica simpliciter monuerat. Vespere
 priusquam in lecto filiam deponat, eam supplex
 offert Sanctissimæ Trinitati, & si quidem sperari
 peti-

petique à Maria Virgine auxilium pōtest, dari sibi signum in debili filia obsecrat; componit in cubili filiam. Et ecce tibi cū manē illam de more nititur attollere, strato surgit vltro puella, statque in pedes, gressusque figit firmiter, ac deinceps nullius adminiculo sola graditur. Miraculum mirata mater vicinæ recipit Catholicam se futuram: sed mariti metu moram faciens filiam post aliquod tempus morte amittit, & nihilominus conuersionem differens, viro etiam viduatur: cū vrgente vicina tandem cōcionatorem Societatis adiit, apud quem hæresi deposita Ecclesiæ est reconciliata. Confirmati in fide sanè quā plurimi; Parochus maximè cum subdita muliere, quos libido Geneuam miscrat. Sed oportunè sacerdotis nostri colloquium à funesto itinere reuocauit, & vtrumque in officio continuit suo. Pluribus locis hæreticis fructu maximo habitus catechismus, nec edicta hereticorum viros mulieresque, nec verbera pueros auertere potuerunt, & palam Ministri grauiorem sibi concionibus esse catechismum iactauerunt. In confessionibus adhibita diligentia, cui par fructus respondit. In oppido vno Catholicis hæreticisque iuxta mixto die natalis Domini supra octingentos sacro Christi pabulo refectioni. Pluribus verò locis audita de tota vita confessiones, tam multæ, vt à nostris sacerdotibus iniri numerus non potuerit. Sanè generalis confessio & pudicitiam & famam reddidit monialibus duabus, quæ castitatis deuotæ Deo terminos erant egressæ; hinc reddita pax quinque nobilibus viris, quorum discordiæ & forensia iura sustulerant, & consanguineos toto quinquennio in mutua vulnera sæpius armauerant; hinc inter duas familias potentissimas lites enatæ demortuæ; hinc adulteræ persuasa pudicitia, quam decennio coniugi non seruauerat suo; hinc à cæde & sacrilegio

ne-

fando quatuor auocati. Concionum verò fructus singularis vel inde colligi potest, quòd vno in loco compositæ Canonorum lites, & meliore loco fama quæ mores positi: alio verò aliquot sacerdotes è cœno prægrandium flagitiorum eruti, pluresque impedimentis canonicis quibus astringebantur absoluti. Concionibus etiam tribuendum quòd Sacramentum Confirmationis, variis in locis aut ignotum aut neglectum ab omni ætate magno pietatis sensu passim susceptum; effectumque ut muris cingeretur cœmeteriũ. Hæc pietatis officia ita animos hominum nostris conciliarunt, ut aduentantibus vel principes viri obuiam irent, vel, ut cum sacerdote nostro loquar, oppida sese effunderent; histriones verò vrbe cederent, quòd Iesuitæ, inquebant, histrionicam vrbe, in quam semel ponunt pedem, exulare cogant. Ponam hîc seorsim aliqua quæ miraculo non carent. Puella nobilis & hæretica præstigiis quibusdam fascinata languebat miserabiliter. eam hæretici precibus suis leuare conati nihil profecere; pluribus concionibus efficit concionator noster, ut Catholici pro eius salute deprecarentur: quod vbi sæpius fecere, salutem obtinere puellæ. Grandiusculo puero demon in specie gallinæ albæ illudebat, & contumelias in parentes suggerebat atrocissimas, præterea præcipitium suadebat. Adolescentem duos annos vexauit illusio. precatio & diuini agni sacra effigies præsens illi remedium fuit. Vallis quædam, quam vulgus Gallorum Græciam vocat, extremo adiacet Delphinatu. illa quidem, quod mirere, tota Catholica licet, Episcopum à centum supra viginti annos viderat nullum. Venit eò sacerdos, quem excepere Græciani crebra genuum flexione, crebrisque lacrymis: auditus instar angeli è cælo lapsi. indicta tandem supplicatio, ad quam nouem oppida con-

uenere. Quis hîc non obstupescat? è cælo ruit plurimus imber, perfundit omnes, soli Græciani reliquis permixti mansere siccissimi. Quo diuinitus dato portento, ita illi in fide confirmati, nihil ut illis vera religione carius esse possit. Reliqua est Albenacensis Residentia. Redditi Ecclesiæ quatuordecim: in his inueteratus Calvinianus, & qui sexennio fuerat de consistorio. in his & mulier nobilis, quæ patientia constantiaque in ferendis coniugis sui iniuriis & verberibus, tantum apud Deum potuit, ut illum etiam Ecclesiæ reconciliarit. Neque silenda est ancilla, quam cum paupertas ad querendum maritum Calvinianum adegisset, facti poenitens egit cum marito de religione: quam ille cum non admitteret, contra male pugnis multaret, non tamen antè illa destitit, quam maritum expugnarit, ei que paulò post fratrem suum adiecerit. Senem sacerdotem vita deprauata fecerat Calvinianum: errorem centenarius deposuit, & in pago mulier quæ sola in bono Catholicorum numero erat hæretica. Memorabile quod sequitur. quidam eiurata hæresi à nostris agnum Dei impetrauerat. illum cum nobili Calvinistæ ostenderet: Videamus quæso, inquit ille, quid hoc serico lateat inuolutum. scalpellum ergo arripit, sed illo in tres partes disrupto magiam exclamat, ubi virtutem diuinam agnoscere par erat. Sacellum quod nostri extruxerant, & Spiritui sancto sacrauerant, à feriis Paschalibus ad Pentecostem ita frequentarunt multi, ut aliquando viginti quinque, aliquando triginta millia hominum sint censa. Hinc hæretici calumniæ occasionem cepere, ut nostrum & Marchionis ipsius nomen ad regia tribunalia deferre parati, quod nos seditionem excitaremus, quod ille pecuniis verberibusque suos contra edicta regia ad fidem Catholicam amplectendam impelleret. Sed
tota

tota res diuinæ prouidentię argumentis certissimis non caruit. Cùm enim ciuium Albenacensium nomine querimonię conscriptę essent; ciues plerique omnes constantissimè id negarunt, & rogatus à Catholico Minister, quid de nostris sentiret, in nostrorum puritatem se & totum consistorium, cùm opus esset, subscripturum affirmavit. Hoc præcipuum, quòd cùm militis testimonio tota res niteretur, abiectò Calvinismo veram religionem amplexus est. Siluere ergo in præsentia. Recruduit res tota ipso SS. Eucharistię die, in eius honorem instituto Sodalitio, cui illo ipso die nomen ad quinquaginta dedere. Bini illi freudentibus hæreticis, collucentibus facibus, vel ad ægros cùm opus est, vel pietatis & honoris ergò singulis diebus Dominicis sacra fercula comitantur. Accensa ergo hac Catholicorum pietate, hæreticorum in nos odia, eoque prorupere, vt nomen nostrum & Marchionis ad Regis tribunal detulerint. cōquesti hæretici quòd regia edicta infringereimus, quòd in eorum domum inuasissimus, quòd antè valuas crucem ingentem erexillemus, & campana sacrorum ministerio obstreperemus, & quod grauius erat, de cubiculo nostro per fenestram in eorum templum despicientem concionibus insidiaremur, & proinde nos esse, qui tota Viuariensi provincia eijceremur dignissimos. In eam rem Parisios ad Regem Marchio profectus est, à quo perhumanè exceptus, & de nostris rogatus quid agerent, qui essent, nihil respondit quod nos offenderet. Comprobauit euentus: à regio enim & priuato (sic vocant) concilio res ita composita, vt Albenaci nobis esse, Societatisque nostrę muneribus fungi liceret, campana & crux loco mouerentur, & per Iudices Albenacenses controuersia de domo tolleretur. Præstita omnia nullo nostro in-

commodo, nullo hæreticorum commodo. & præterea à comitiis quæ Albenaci conuenerant rerum publicarum causa, datæ hæreticis pecuniæ vt sibi templum coëmerent, & ne in posterum loco publico cum nostris concionarentur interdictum, silenti umque de nostris impositum. Quibus ab eisdem potestas facta, vt in foro publico ad conciones ob rectū oportuno, donec templū ab hæreticis pridem ditutū restauretur, cōcionari liceret. Conciliati plurimi: in his nobiles duo, qui totos viginti annos in opime hereditatis litigio consumpserant. Inter nobilem generum, socerum socrumque ob quedam fucati honoris capita exorta tanta diffidia, vt diuortium coniugibus cædemque pluribus essent allatura: magno tandem labore illa omnia in honorem Dei commutata. Choreis iuuenes duo aderāt. rixati illi, vt ferè fit illo loco, & nudatis gladiis alter alterum confodit. Perempti frater dum parat homicidæ necem, incidit in nobilem homicidæ fautorem, à quo pessimè exceptus; facti tamen pœnitens nobilis, adiit confessarium, consiliumque exposcit. noster postridie tentaturus an aliqua spes pacis affulgeat, verberatum adit, obtinuitque vt nobili verbera, necem homicidæ fratris condonaret. Nobiles duo iniquam Beneficiorum vsurpationem deposuere. Domus à nocturnis latuarum ludibriis sacrosancto Missæ sacrificio peracto liberata. Sacrilegum silentium è confessionibus sublatum. In eo genere hoc nobile. mulieri ægrotanti Christus Dominus adfuit, eamque ad integram confessionem inuitauit. paruit Deo, & tranquillo postea animo fuit.

Collegium Camberienſe.

IN Collegio Camberienſi quanquam antea vige-
bat diſciplina Religioſa; plurimum tamen con-
tulerunt ad eam perficiendam litterę R. P. N. deſlu-
ctibus ac procellis, quibus Societas iactatur, & de
piis eas ſedandi rationibus, ad nos miſſæ, & publi-
cè lectæ: his enim omnes ad volūtarias pœnas ſuf-
cipiendas, ad conſcientiam circa propoſita capita
ſeridò examinandam, defectuſque emendandos, &
denique ad perfectæ & abſolutæ virtutis ſtudium
vehementer permoti ſunt. Ex ſolitis noſtræ profeſ-
ſionis muniis præter uſitatos fructus, hos etiam
percepimus. Quinque hæretici Geneuæ egreſſi pu-
blicis noſtrorum concionibus excitati, priuatifque
colloquiis edocti, Calvinianam hæreſim execran-
tes fidem Catholicam ſunt profeſſi, ſequæ Sacra-
mentis neceſſariis debito ritu munierunt. Sed ad-
mirabilem & diuinam eleëmofynæ vim declarat
id exemplum quod ſubiiciam. Concionator no-
ſter hortatus erat populum ad liberalitatem, cum
in omnes egentes, tum præcipuè in victos exer-
cendam. eius oratione commotus ciuis quidam
locuples poſtridie mittit eleëmofynam præſecto
carceri, quæ cunctis æquabiliter diſtribuat. ad-
uocantur itaque ſinguli, quotquot erant in cuſto-
dia, cōueniunt omnes præter calamitoſum vnum,
qui iam decreto Senatus damnatus erat ad trire-
mes: quæritur ille, atque in ſuo ergaſtulo de trabe
ſuſpenſus inuenitur adhuc ſpirans: ſed repente
præciſa reſte ſemiuiuus eſt conſeruatus; & tandem
cum vix ad ſe rediſſet, ſuumque ſcelus confeſſio-
ne expiaſſet, iubileum, quod tunc indictum illis
erat, conſecutus eſt, pœnamque antea actis crimini-
bus decretam lubens ſubiit, quam morte gratio-

rem existimauerat. Alius non ita multò pòst simili desperatione impulsus, cum suspendium similiter cogitaret, à nostro sacerdote inuisitur: quem cum piis ac salutaribus monitis ad spem excitasset, tum ille paulum recreatus, Credo equidem, inquit, Pater mi, te diuini Numinis instinctu huc hodie accessisse, vt à scelere iam meditato me prohiberes: nam si cras venisses, me viuum certè non reperisses. Occasione Iubilei Tononensibus concessi innumeræ auditæ totius vitæ confessiones eorum qui nunquam, aut vix vnquam ritè peccata expiauerant; idque non modò ciuium Camberiensium ad Iubileum se comparantium, sed quàm plurimorum etiam qui ex proximis oppidis ac pagis Camberium ad nostros sacerdotes eadem ex causâ cõfluebant. Itaque dici non potest quot rei alienæ restitutiones factæ, quot odia inueterata, & similitates extinctæ, quot à concubinato, nefarioque pellicatu abducti, denique quot alia flagitia sublata sint aut repressa. Duo magicarum artium probandarum causa cum in nemus quoddam procul ab vrbe secessissent, atque ex his alter qui se alteri ducem ac magistrum præstabat, certis quibusdam characteribus conceptisque verbis dæmonem excire adorsus esset, repentè ex socij curiosè omnia contemplantis conspectu est abreptus. ille tam horrendo spectaculo exterritus Camberium accurrit, & rem ad sacerdotem nostrum continuò detulit, à quo etiam statim confessione expiatus est, & absolutus. Quanta sit diuina in suos benignitas, cuiusdam amici nostri felicissimus obitus demonstrauit. Is ergo paucis antè diebus, quàm ex hac vita migrauit, cum mortem appropinquantem præsentiret, quendam è nostris Patribus conuenit, rogat vt se de vniuersis superioris vitæ peccatis confitentem audiat, si modò per occupationes

nes liceat. Atqui, inquit Pater, hodie non licet;
 (erat is dies cenæ Domini) cras sub meridiem lice-
 bit. Postridie vir bonus Patri se sistit ad horam
 præstitutam; & generalem conscientiæ rationem
 magna cum animi submissione exponit, duos
 proximè consecutos dies piè ac religiosè tradu-
 cit, templa & ædes sacras obit ex solemnī Christia-
 norum ritu, precibusque vacat præter solitum:
 tandem ipso die qui Christo rediituo est sacer, ad
 Sacrosanctum epulum ritè comparatus accedit.
 digressus è templo domum cum quodam amico
 redit, sit serm.o inter eos de rebus cælestibus. tum
 ille, Quàm expetendū, ait, quamque optabile fo-
 ret amice mi, post confessionis communionisque
 Sacramentū debito ritu susceptum ex hac ærum-
 nosa corporis custodia educi! Optabat scilicet dis-
 solui, & esse cum Christo. Quid multa? pergit ad
 solemne sacrum, pomeridianam sumpto deinde
 cibo concionem audit. & demum cum ad vesper-
 tinas preces progreditur in suburbanum quoddam
 templum; ecce tibi medio in itinere viribus defici-
 tur sensim, reducitur de via domum, accersuntur
 medici, quiescere iubent. paret illè, atque in Do-
 mino placidissimè conquiescit. Ex quo novæ clas-
 ses ædificari cœptæ sunt, superiores nostri Gym-
 nasij scholæ, quæ hætenus orbæ ab auditoribus
 fuerant, discipulis abundare cœperunt. Vt perpe-
 tuari posset solemnis præmiorum distributio, hæc
 ratio inita est. Cœpit anno superiori Illustrissimus
 Dominus Gubernator Sabaudix, sumptus facere:
 successit hoc anno Senatus, sequentur anno proxi-
 mè consequenti Præfecti ærario, tum vrbis Con-
 sules: post hos rursus Gubernator incipiet, ac sub-
 inde alij perpetua cum vicissitudine. Idem Illu-
 strissimus Gubernator præterquàm quòd vt pecu-
 nia à Serenissimo Duce nobis pro templi scholæ-

rumque ex ædificatione assignata numeretur, sedulo curat, ducentos de suo peculio nummos aureos adiuuandam templi fabricam liberaliter contulit. Domus nostris ædibus vicina & contigua, cum iam dudum ad laxandas Collegij angustias fuisset expetita, tandem decreto Senatus nobis adiudicata est, & addicta septingentis ferme nummis aureis, quos partim numeratos, partim in bonis nominibus collocatos habemus ex piorum ciuium munificentia. Præter alia non exigui pretij, datum est etiam eleëmofynæ nomine tantum argenti, quantum ad calicem, & sacram pyxidem conficiendam sit satis. Ostendit Senatus quanto studio Societatis nomen factum tectum vellet, cum nobili cuidam qui nos contumelijs ac probris affecerat, non solum multam pecuniariam imposuit, sed palinodiam etiam canere, & ea quæ contumeliosè effutiuiisset, vt publicè reuocaret, suo decreto edixit.

Missio Tononenfis.

AVditus est piæ memoriæ Reuerendissimus Gebennensis Episcopus Claudius Granerius, cum sub Iubilei finem diceret, in Chablasi Ducatu, locisque Gebennæ finitimis quindecim hominum millia ab hæresi ad fidem Catholicam nostrorum ope esse conuersa. Ab eo tempore auctus est hic numerus nouo non exiguæ aliorum, qui hæresim abiurarunt, multitudinis incremento. Nam vt de ijs taceatur qui in pagis ad Ecclesiâ redierunt, vnus ex nostris, qui Tononi per Quadragesimam concionabatur, tres supra nonaginta ab hæresi absoluit. In his est mulieris cuiusdam ad memoriam insignis conuersio. Hæc enim quanquam matritum benè de orthodoxa fide sentientem haberet, tamen ex quo Tononenfes religionem Catholicam receperunt,

ceperunt, inde usque semper in Calviniano errore obfirmata mansit, ut neque minis, neque cohortationibus, neque habitis Iubilei tempore concionibus, neque argumentis, neque mariti precibus, neque vi morbitam periculosi, ut ipsam extincturus videretur, conuerti potuerit. hoc demum Quadragesimæ tempore cum à concionatore nostro inuiferetur, & quo tandem die ad ipsum veritatis agnoscendæ causa veniret, interrogaretur; respondit, se quotidianis concionibus interesse, & concionantis suggesto assidere, nihilque opus esse ut ad illum ventitaret. Décimo post die ad concionatorem sponte, nulloque nisi Dei spiritu impellente, supplex accessit, ut ipsam, atque aliam quam secum adducebat, æquè ac illam in errore pertinacem, ad salutaria confessionis & communionis Sacramenta reciperet. Idem etiam tertiæ cuidam coniugatæ hebdomada sancta euenit. Illud autem hisce tribus permagno ad conuersionem adiumento fuit, quod ipsis intuentibus, Tononenses singulis Quadragesimæ diebus Dominicis, ad Dei iram placandam, hostiumque impetus retundendos, magna modestiæ, parique pietatis significatione, supplicarent, quod Augustissimum Christi corporis Sacramentum per integram hebdomadam, publicæ populi qui eò certatim conueniebat, venerationi non sine apparatu exponeretur; quod Catholici frequenter conscientias confitendo expiarent, ut postea se pane cælesti contra omnes omnium inimicorum conatus communirent. Qua quidem in re illud admiratione non caret, quod in medio bellorum incendio cum Gebennenses Catholicis sibi vicinis ferum flammamque minirarentur, cum Tononenses noctu vrbe excedere, omnem inde supellectilem exportare hostium metu cogerentur, cum altarium euersio, templorum direptio, sacerdotum occisio ex-

pectaretur, eo ipso tempore, tot vtriusque sexus ad Catholicorum numerum aggregati sunt. Neque verò in agris nostrorum cessauit industria, sed cū Parochi fugam arripuissent, nostri in parœcijs vicces Pastorum gesserunt, & permultos quorum certus numerus iniri non potest, ab errore ad veritatē traduxerunt, & tam ij qui Tononi quàm qui alibi morabantur, ne aliquid detrimenti religio Catholica pateretur, capitis discrimen adire maluerunt. eos sæpenumerò in periculis constitutos, & hominum opinione iam iam morituros diuina bonitas in hunc vsque diem per summum miraculum sartos tectosque conseruauit. Mitto nonnullos ex locis Bernensium ditioni subditis, relicto natali solo ad meliorem mentem redijisse. Mitto quàm plurimos in fide nutantes, nostrorum labore confirmatos, ita vt iam de nostra religione quàm optimè sentiant. Mitto fructum vberimum, quem nostri ex doctrina Christiana puerili ætati rudioribusque explicata sunt consecuti. In horum numero inuentus est quidam ita pietati deditus, vt eo morbo pestilenti, qui longè lateque finito Iubileo grassabatur, correptus, parentibus paulò antè quàm spiritum emitteret, gemitibus suspirijsque vocem comitantibus diceret, optare se vehementer vt ad antea vitæ peccata eluenda sibi humi mortem obire concederetur, idque à parentibus summa precum contentione deposcebat. Mitto tot libros Calviniana peste infectos, qui per nos flammis traditi incendio conflagrarunt. Illud non prætereundum, ex ijs qui non longè Geneva distant ducentos supra mille non ita dudum ad fidem conuersos, Tononum ad Iubilei effectum consequendum petijisse, eo dispositos ordine vt omnibus admirationi essent: singuli enim cereum elegantissima Iesv nominis imagine insignitum manibus ferebant; quæ
res

res omnibus intuentibus argumento fuit, ipsos à Societatis Iesu Religiosis ad eius, cuius insignia gestabant, verum cultum fuisse institutos. Confessiones à nostris Tononi forisq̃ue exceptæ, certo numero comprehendi non possunt. Vnus è nostris per id tempus quod inter festum omnium Sanctorum, & Natales Christi ferias intercedit, trecentas audiuit, quarum multæ generales erant ab ineunte ætate repetitæ. Quidam recuperatam ex grauissimo morbo sanitatem acceptæ criminum absolutioni Sacramentali attribuit. Alius expiata cōscientia, receptoq̃ue Eucharistiæ Sacramento, à spectis nocturnis affligi desijt. Inducti quatuor ad concubinas eiiciendas. Persuasum nonnullis de nouo matrimonium contrahere, obtenta dispensatione, quòd antea cum impedimento dirimente contraxissent. Restitutiones plurimæ factæ; vna quidem 1300. florenorum, alia verò 60. alia item 20. alia 33. aureorum nummorum, alia calicis & patenæ, alia aliarum rerum incertarum. Certis locis sublatus mos se vino ingurgitandi. Exculti multi pagi copiosissimum tempore, quo pestilens quædam lues omnia ferè loca Tonono adiacentia inuaserat. Auditi morientium confessiones; mandati sepulturæ mortui, magna populi ædificatione; Sacramenta collata, quòd in nonnullis pagis aut Parochi deessent, aut morbo detinerentur. Excultus exercitijs spiritualibus Reuerendissimus Gebennensis Episcopus, antequam initiaretur. Plurima quidem illo beneuoli animi signa dedit, quibus faxit Deus vt pares esse possimus. Multi viri graues eius exemplo permoti sunt, vt idem meditentur, vnde non minimum animarum lucrum speramus. Tantum vnus auctoritate præstantis pietas, ad aliorum animos acueudos, virtutisq̃ue ardore inflammandos, valet. Reconciliati permulti dissidentes, inter quos

quos mater, & filius, & alij qui ob cædem factam ad necem quærebantur à parentibus cæforum, aut ab ijs ipsis qui vulnerati fuerant. Effectum denique vt extincta penitus odia quæ ardebant, partim mutui amplexus, partim confessio, communioque restarentur.

Collegium Aniciensæ.

HÆc operatum in agro Aniciensî seges. Templum atque exomologetica subsellia nihilo minus quàm antehac celebrata. Scholæ solito frequentiores; data Tragœdia mense Septembri, factaque solemnisi præmiorû distributio. Et cùm hæc, maiore ex parte, tum alia quæ mense Maio, à regijs Magistratibus veteri instituto tribuuntur, Parthenicis Sodalibus cessere Dedit Deus, vt nostrorum hortamentis impulsî nonnulli hæresin deposuerint, inque ijs vnus qui eam etiam armis defenderat; odia verò quàm plurimi. Oppidum erat ijs ita infestum, vt paucæ inibi familiæ essent, quæ eo vacarent malo. non antè inde pedem extulit Pater qui concionaturus aduenerat, quàm in familias singulas pacem atque concordiam intulit. Alibi quâ nobilium, quâ coniugum impeditæ cædes. Nauata ea varijs in locis in diuinum cultum opera, vt inde erga Augustissimum Sacramētum, erga Sanctorum reliquias, in templorum ornatu, in supplicationum vsu, religio maior extiterit. Vel vno in loco effectum, vt templi parietes incrustarentur, vt coràm Sanctissimo Sacramento perpetuò lychnuchus arderet, vt cùm sacra altaris sacerdotumque vestimenta, tum theca Eucharistica ex argento, ac tabernaculū curarentur: cumque in eos sumptus loco non opulento pecuniæ mendicato quærerentur; tanta fuit omnium in largiendo alacritas, vt vel vidua, quæ & ipsa

ipsa mendicato pane victitabat, cum nihil aliud haberet, nuptiales annulos peculij ingētis instar hactenus asseruatos, dederit non rogata. Euangelico geminum exemplum. Dæmonum præstigijs variè ac varijs occursum locis. Vir erat grauibus sceleribus dæmoni mancipatus, atque ipsa, quod amplius est, ex ijs emergendi spe, potestateque propemodum destitutus. pœnitentiæ Sacramentum multos iam annos aut non vsurparat, aut vsurparat fictè. quotiescumque subibat animum vel leuis cogitatio pœnitentiæ vitæque melioris, ijs à malo dæmone ludebatur imaginibus, spectrisque terrebatur, vt vel inuito esset ea cogitatione desistendum: sed affuit demum Dei irascentis simul & miserantis manus, quæ nolentem sanatura, graui primùm corpus eius ac periculoso morbo percellit. is necessariam mortis cogitationem afferens, persuasit sacerdotem è nostris admittere: ab eo post multa æger eò perducitur, vt fraudes aperiat dæmonis, tum præteritæ vitæ peccata retexat. id ille facit spectris illo ipso tempore nequicquam occurrentibus, hominemque de sana mente deducere nitentibus. Fugatis per confessionem peccati tenebris, abeunt terculamenta: ac paucis interiectis horis surgit æger è lectulo sanitati præter spem ac velut miraculo restitutus. Plura non desunt, sed ea vel quotidiana sunt, vel inferioris notæ miracula.

Collegium Biterrense.

IN Collegio Biterrensi, eo maior in dies fit tum ciuium tum exterorū amor in nostros, quo grauius hæreticorum in eosdem odium. Nemo ferè est aduentantium in hanc vrbe qui domum nostram non inuisat, & Biterrensibus gratuletur, de constructa tam feliciter Academia, non ad erudiendam

diendam modò iuuentutem, sed ad confirmandos in auita fide Catholicos, & hæreticos ab errore reuocandos. Clarissimus atque nobilissimus vir Dominus de Verdun creatus à Rege Protopræses in senatu Tolosano, dum Parisijs in prouinciam illam suam proficiscitur, Biterras diuertit, vbi honorificè exceptus cognouisse se dixit in ipsis ciuitatis portis, Collegium Iesuitarum, ita loquebatur, intra urbem esse. Id scilicet conijciebat ex carmine quod illi ad portas ex theatro publico recitatum fuerat, à duobus honestissimis iuuenibus scholasticis nostris, nomine Consulum, quod à nostris scriptum facilè intelligebatur. nec ea solùm præbuit beneuolentiæ in nostros suæ testimonia, postulauit ipso Pentecostes die, ad se venire vnum è Partibus nostris, ad supremum vrbs templum, à quo ibidem coram omnibus, peccatis ritè expiatis, Augustissimo Christi Domini corpore refectus est: salutari vtique exemplo his in locis, Sacramenti huius hostibus plusquam expediret refertissimis. A meridie Collegium inuisit, numquam passus per urbem à latere suo P. Rectorem abscedere. Spectaculum scilicet tam ingratum hæreticis quàm Catholicis iucundum. Et ad viros nobiles cæterosque vrbs Magistratus qui eum adsectabatur conuersus, Isti, inquit, sunt Patres Societatis, à quibus mores & literas hauisse me fateor, quorum industria ac labore ciuitates Galliæ nostræ viris pijs muniuntur ac doctis. & multa eiusmodi, quæ sine rubore, neque tunc à nostris audiebantur, neque nunc a nobis referri possunt. Exceptus in Collegio à scholasticis nostris omni genere veruum, dramate insuper pastoritio, quo Francus pastor ablatum sibi à Rege Verdunum querebatur; Aquitanus Deo, Regi, ac patriæ suæ tutorem conseruatoremque gratulabatur; tam utique suauis vt lachrymas audientibus eliceret, illis ex suauis

suavi patriæ relictæ memoria, istis ex boni accepti iucundissimo gaudio. Auditis insequenti die quâ Catholicorum de hæreticis, quâ istorum de illis priuatis quibusdam querimonijs; non prius abiit quàm vocato ad se P. Rectori, & amantissimè in conclaue secretum intromisso liberalissimè atque humanissimè omnia pollicitus est de illa suprema curia, in qua fore se vtrique eum qui expectabatur, nostrorum defensorem. Adiungerem huic complurium illustrium virorum tum Episcoporum, tum nobilium in urbem hanc profectiões: quorum alij nonnullo etiam suo incommodo solemni orationi quę in studiorum instauratione habetur, libentissimè interfuerunt. Omnes domum nostram atque adedò scholas ipsas ingressi magno non iuuentuti modò, sed Biterrensibus fuerunt incitamento. Itaque hoc anno ciuitas adiunxit pomerio nostro domunculam, & hortulū pretij ad 200. aureos nummos; viculum item publicum nobis commodum, qua parte sacellum nostrum est, claudi permisit, obnitente frustra de Magistratu, quodam hæretico, cui ex eo obstruendum erat posticum horti. Dedit etiam ducentas libras ad propylæum ædiculæ nostræ erigendum, pro loco satis magnificum & splendidum. Cœpinus quoque Collegij septa occludere alto muro, qua parte vicus est inter nos, & agrū hæreticis humanis datum. cumque ad pietatem domus nostræ visum esset grandem ex ferro crucem super angulo muri erigere, ecce excandescentes crucis inimici spargunt in vulgus, vt inuidiam in nos conflent, fodi à nostris cloacam subterraneam, qua subeuntes per Collegium ciuitatis incēnibus proximum hostes, in urbem intromittantur. & fabulę quidem fundamentum fuit cella, quæ domi eo tempore fodiebatur egesta terra: nimirum agrè ferunt reduci in viam veramque fidem quam pluri-

plurimos, & nullum non mouent lapidem, quò famam Societatis oppugnent. Parent, vt anno superiore scripsimus, scholæ nostræ etiam hæreticorum liberis. id Minister hæreseos, & scilicet eiusdem farinae æmuli, molestè ferre, publicè ac priuatim expostulare. causa in promptu est, quòd pueri vnà cum litteris Christianam pietatem edocentur. ergo illi, cùm hoc anno vnus ex illis qui Logicā apud nos audiunt, hæreticis parentibus natus, eorum metu, & ob tragœdias, quæ in huiusmodi rebus excitari solent, ad abiurandam hæresim Auenionem contendisset, indeque litteras dedisset ad Patrem, malle se patris & patriæ quàm animæ iacturam pati; rogare inquam illi, & impendiò in ipsa curia Præsidem, & Magistratus obsecrare, vt ludum suis aperire liceat, seduci à nostris iuuentutem & erroribus imbuï: sed vanis eorum postulatis opposuit sese vir de nostris optimè meritis Iacobus de Iesse, patronus Regius, & qua plurimum pollet eloquentiæ vi, nostrum nomē tutatus est. Fremant ergo illi quantum volent, non pauci tamen hoc anno ad Ecclesię portū ex illo naufragio sese receperunt. Vnius insignior conuersionis. Ministello concionanti excidit aliquando vt diceret primis illis Christianorum sæculis exhibitum fuisse cruci Christi honorem. quod excipiens nobilis quidam iuuenis, Cur ergo & non à nobis etiamnum hodie? & is inde dubitare cœpit de fide sua; at coram suis illis de inconstantia acerrimè reprehenditur, absens litteris vexatur: tandem à nostris apprimè in Catholica fide informatus, abiurat hæresim, obgannientibus nequidquam parentibus hæreticis. Prosequuntur nostri diebus Dominicis erudire Catholicos in pago Begeanensi, vbi hæreticis concessum est suas habere synagogas. Catechesim item in vrbe, magna cum frequentia & fructu, vt & reliqua pietatis Chri-

Christianæ à nobis obiri solita. Nam & xenodochio ita prouisum est à nostris, singulis vt hebdomadis quatuor honestæ matronæ pauperum necessitatibus subueniant. Et reducti in gratiam dissidentium animi. Duo primæ nobilitatis viri iam ad duellum die dicta, cōcitata magna parte nobilium totius prouinciæ in procinctu erant ad cōgredendum; cum ecce Patris vnus ex nostris eò missi suauis oratione, placantur iræ, gladij è manibus cadūt. Aliquot item alij qui duos annos odij intestini causa à Sacramentis abstinebant, nec nisi alterius cæde cōponi res posse videbatur; ita cōciliati, vt generali etiam totius vitæ exomologesi animos omni labe expiarent. sic vxores cum maritis, & matres cum liberis nostrorum hortamento in gratiam rediere. Insigne illud viduæ cuiusdam, cui cum duo superessent familiæ nutantis columina, liberi iam adulti; ecce tibi mors domi vnum abripit, alterum Mars foris. illa quasi lymphata debacchari in eos quos auctores fuisse filio bellicæ profectionis existimabat; at monitis nostrorum ita demum ad sanam mentem reuocata est, vtrò vt ad illos sibi suspectos adiret, supplicabunda veniam postularet, illi verò pro sua parte omnia ipsi liberalissimè pollicerentur. Puella quædam desperabundæ similis, in puteum sese conijcere statuerat, & iam ferè è crepidine retracta, ad nos adducta salutaribus monitis iuxta atque interminationibus ita mutata est, vt depositam illam sui curam resumeret, & culpam desperationis spe veniæ, imò venia per confessionem accepta elueret. Et ad hæc quidem consilia referre possim fructus eos quos Domino collegimus siue per conciones ab vno è nostris in principe templo habitas, siue per pias cohortationes, aut exercitia spiritualia B. P. N. Ignatij; quibus ita sentiente Reuerendo P. Prouinciali exulta sunt mulier vi-

BBB dua,

dua, cum nepte, & duabus alijs virginibus, quæ in
ijs tanta iecerunt pietatis ac religionis fundamen-
ta, vt reiectis iam sæculi blandimentis Sacramenta
singulis Dominicis frequentent: nec aliud quam
Deum spirent, cui religiosè seruire queant, quod
iam facere incipiunt amore mutuo, familiarique
conuictu. Per expiationis etiam Sacramentū multi
fructus in proximum à nostris deriuati sunt. Extra
solemnēs & statas confessiones vnus è nostris cen-
tum circiter generales audiuit, quæ superiorum
omnium malè obitarum damna relarciuerūt. Fue-
re item non pauci, qui nostrorum operā vt cum re-
formidarent, partim quòd rationem sui expurgan-
di nescirent, partim quòd peccandi licentiam sibi
olim subtractum iri arbitrarentur; vbi semel sua-
uem nostrorum ac pium zelum eo in munere ex-
perti sunt, non se ipsos modò, sed alios bene multos
ad eadem pietatis officia mirabiliter excitarunt.
Itaque reperta vis hominum satis ingens, qui con-
ferta sacerdotum externorum suppeditante copia,
vt vni è nostris animi sui arcana panderent, decem
quindecimue dies confiteri sustinuerint. sic nostris
facile & intrepidè sese committunt. Vocati etiam
sæpe ad moribundos nostri. Accidit his, vt paulò tar-
dius, & tantum non amisso sermonis vsu, acciti vt-
cumque auditos absoluerent, cum promissò si con-
ualescerent totius vitæ rationes retexendi, & ægri
valetudinem recuperauerint, & non immemores
beneficij promissà compleuerint. commendant se
item enixissimè nostrorū precibus, in quibus ma-
gnam spem collocatam habent. Honestissimæ ma-
tronæ, quæ cum familia sua nostrum sacellum fre-
quentat, cum esset filia vterum gestans tam enor-
mi mole, vt magno cum vitæ periculo vix aut ne
vix quidem emissura foetum videretur; vtraque ad
sacerdotem nostrum venit, Sacramentis ambè mu-
niuntur,

hiuntur, Patris nostri precibus ac sacrificijs sese commendant. non multis pòst diebus eo ipso tempore quo sacerdos ille rem diuinam pro ipsis facit, enixa est mater tam felici ac facili partu geminos, tanto omnium stupore ac gaudio, vt exemplò gratias nobis agerent. nec obscurè appareret precum fructus diuinumque beneficium. sed nimirum id iussæ sunt ad Eucharistiæ effectus referre non nostros, quemadmodum & quod cerei virtute agni contigit. Domus vicina Collegio ardebat igne grassante per cumulos paleæ aggestos, onerandis minimum decem aut duodecim curribus. notum ibi fuit accurrentibus ex tota ciuitate, vim illius sacratæ ceræ pugnare in ignem, ac flammam extinguere. ibi enim cum quatuor aut quinque diuersa in loca nostri eam proiecissent, ex ea se repente parte ignis proripiens in aliam ferebatur: donec eius beneficio omne sopitum incendium est, vix tertia parte straminis exhausta. Mitto libellos tam impios quàm impuros concrematos, quorum loco suffecti pij ac puri. eos item qui vel beneficijs non coherentibus, vel vsuris non leui etiam cum rerum priuatarum dispendio se liberarunt. Extra vrbis mœnia etiam nostrorum excurrit labor. Sacerdos noster cum socio missus Cessenonem (locus est tres ab vrbe leucas diffitus) ieiunij verni tempore, quâ cōcionibus, quâ salutaribus monitis rem diuinam ita restaurauit ibi senescentem, vt qui antea vix dimidio Missæ sacrificio atque adedò ægrè interesse consueuerant, tam frequētes in eo atque assidui fierent, vt nō nisi duobus aut tribus peractis sacris domum se reciperent. Confessiones totius vitæ auditæ ibidem quamplurimæ, eo pœnitentium sensu, vt palam dicere non erubescerent cum esse primum diem quo se peccata eluisse sentirent. tam vbere consolationis rore perfundebantur. Fuit ibi senex annorū

70. qui morbo correptus cū sacerdotem nostrum ad se vocasset, ei se tam præclare affectum ostendit, vt ad indusium vsque paratus esset exspoliare sese, quò omni fœnore atque vsuris ad vltimum quadrantem iuxta Patris præcepta emergeret. quod ita præstitit vt ducto peccatorū ab initio ætatis numero penitus expiatus, omnibus fuerit admirationi. Ibidem aliquot impiam hereticorum sectam exosi, in vnus Christi & Orthodoxorū verba iurarunt. Magna denique non in vulgo tantum, sed & ipsis sacrorū Antistitibus, facta vitæ in melius mutatio. Et quoniam agricolis adesse concioni quæ inanè fiebat per rustica eorum negotia non licebat, ad vesperam communi consensu dilata est: quo tempore rure reuersi ita conferti ac spissi sese conferebant in templum, vt in paruo loco quadringenti penè singulis diebus verbum diuinum audirent, eo mentis ardore, vt cū oppidanorum aliquis horam illam ferotinam concionibus habendis dictam improbareret, aliosque ad defectionem sollicitaret; re accepta monitus ita sui erroris pertæsus sit, vt se ipse summa aliqua pecuniaria in templi restorationem impendenda mulctarit, cæterosque deinde ad concionem vocandos susceperit, certante cum eo de hoc pietatis officio, octogenario quodam sene pio ac viuido.

Domus Probationis Auenionensis.

IN Domo Probationis numerus est vno fratre Coadiutore imminutus. is triginta & amplius annos in Societate ita vixerat, vt otiosus (quod in illo peculiare admodum fuit) sit visus nunquam. Tandem acerrima dysenteria captus, qua per duos circiter menses est agitatus, cū perpetuis stomachi viscerumque doloribus torqueretur, tam ex-
qui-

quisita fortissimi corporis patientissimiq̃ue animi dedit exempla, vt qui illum viderent omnes, singularem hominis virtutem mirati, nouum quendam ad pietatem ardorem haurirent. vix vnquam ingemuit ad mortis vel cogitationem, vel denunciationem nunquam extimuit. quin imò cùm vis morbi in longum traheret, inuisus aliquando à P. Prouinciali, Iube mi Pater, me, inquit, mori, vt & hoc molestissimo corporis pondere exoluar breui, & hoc meo postremo studio, Deo meo, & obedientiæ testatum relinquam obsequium; & qui nihil mihi hactenus conscius sum tot annis boni egisse, saltem isto exitu ex obedientia concepto, parte aliqua vitæ superioris errata corrigam. Respondet P. Prouincialis, nec posse se, nec velle mortem imperare; si tamen Deus constituerit, tum iubere se, vti illius æquissimis iussis obtemperet, eumq̃ue ex obedientiæ nutu atque præscripto reducat in cælum. Summum ac penè vnicum in toto morbo, præsertim iam in exitum inclinante solatium extitit, aut aliquid ex Christi cruciatibus audire legentem loquentémue, aut Crucifixi imaginem præ manibus tenere, aut etiam Christi crucem baiulantis effigiem ex aduerso pariete pendentem aspicere: ex quo spectaculo inuisitata cuiusdam voluptatis fructum capiebat. adeò vt dimidia etiam hora ante obitum (quod & aliàs sæpe faciebat) Christi eiusdem è cruce pendentis imaginem auidè complexus, iam capiti, iam lateri, iam pedibus, iā spinis manibusq̃; defigeret dulcissima oscula, hærens paulisper ad singula quasi ad secundum meditandi modum attentè defixus. atque etiam vix horæ quadrante ante extremum halitum, quasi in aduersum dæmonem, hanc ipsam quam rarò dimittebat è manibus crucis effigiem, cum singulari quadam attentione conuertit, statimq̃ue

inter illa vltima extremæ commendationis verba, & vinctulis carnis exutus, & pacatissimè, vix vt agonis species aut morientis vlla appareret, Deo animam reddidit. adeò & mentis sensusque constantiam, & pietatis instituti que religionē vsque ad extremum spiritum tenuit. Visus etiam est mortem præsentiscere; primùm enim vt se morbo correptum sensit, dum è suo ad infirmorum cubiculum ducitur, vt ventum est ad sacelli fores, Sinite, inquit, me Christum in sacello salutare; extremum enim iam salutabo. Præterea toto morbi decursu cum sæpe medicus cæteri que sperarent, ille constanter assererat hunc sibi postremum morbum fore, semperque adeò se paulatim ad certam mortem comparabat. denique triduo antequam moreretur, nuntiatur à Patre, qui illi strenuè semper adstitit, post quatrimum instare peruigilium Conceptionis Deiparæ. ille commutata voce, Imò, inquit, ad crastinum. tum Pater, Ego aio peruigilium Cōceptionis. Et ego, inquit ille, meæ cōsummationis; itaque accidit. post triduum enim decessit è vita. Par fuit pietas alterius tironis non vulgaribus naturæ gratiæque donis instructi, sed dispar multò exitus. Is duodeuiginti annos natus adolescens, febre pertinacissima grauissimaque lienteria totis binis mensibus extenuatus eò redactus erat, vix vt iam cutis ossibus hæreret; iamque conclamatus à medicis, & extrema omnia expertus pro mortuo relinqueretur. ex insperato votis Societatis ex deuotione conceptis, statim ad sensum meliusculè habere cœpit; sic vt & medici mirarentur summopere, & nostri non iam pro sanato, sed pro excitato à morte gestirent. In diuturna illa ægitudine, duo admodum illustria nostris exterisque exemplo fuerunt. Primò cum medicus id morbi genus diceret certò capitale, ita ille dolores

res tulit, vt non modò nunquam aut quereretur, aut ingemisceret, sed hilari semper atque ad risum composito vultu, etiam cùm vix vita vlla suppetere, omnes in maximam admirationem adduceret. tanta deinde animi tranquillitate atque constantia fruebatur, vt colloquentes de cælo ac de morte tanta cum voluptate audiret, quasi mors ad illud, aut ista tota vita, aut humanæ res omnes nihil omnino pertinerent. Itaque fratrum nostrorum illi vel communicaturo, vel Extremâ vñctionē accepturo adstantium aspectu recreabatur, vt quot Fratres, tot se angelos videre sibi videri diceret; affirmaretque verbis vllis explicari nullo modo posse, quàm solida voluptas, quàm secura ac tranquilla quies, quàm effusum, etiamque ad sensum pertingens gaudium sit animo iam iam ex hoc corpore euolaturo, hominis se in Societate Iesv mori recogitantis. qua vna ille cogitatione, & dolores omnes suaues ducebat, & mortem penitus contemnebat. Communis eius insperatam valetudinem congratulatio omnium nostrorum excepit, quòd tantæ virtutis exemplum esset à destinatissimo interitu ereptum. Aliorum tum qui recens à sæculo in Societatem fuerunt adscripti, tum qui ex institutionum præscripto se in schola affectus tertio anno probationis exercent, haud paulò spectatior enituit industria, tum in omnibus Societatis probationibus obeundis, tum in prauis animi morbis & cupiditatibus frangendis, perfectâque quam B. P. Noster exposcit, sui abnegatione omni studio procuranda. Vnus iam magnis honoribus functus in sæculo, eques Lugdunensis Ecclesiæ Abbatiam illustrem pro Christo abiecit, deincepsque seriæ solidæque vocationis exempla perillustria exhibere non destitit. Subodorati ij quorum id negotij erat, ex rumore illius in Societatem ingressus illius

Abbatiam cæteraq; opima beneficia ambiri ab hominibus quibus ea cedere è re Catholica non esset; iubent, assinium rogatu inprimis qui huic malo etiam occursum cupiebant, è tirocinio, repetito Abbatis habitu exire in patriam, ut quod in rem Catholicam esset, commodo loco inuidentiam Abbatiam collocaret. Ille iam comparatus ad omnia ex obedientiæ voce suscipienda, rem sibi ipsa, ut dicebat, morte grauiorem aggreditur. ex paupere Nouitio subito in honoratum Abbatem conformatus ad tempus, vanitatis antiquæ quasi personam accipit, vestem sericam reliquumque apparatus admittit, ipsas veteres sæcularis vanitatis ineptias quas ferè dediticrat renouare cogitur. in summa, etiam cò appulsus comperit Beneficium à Rege præsentatoribus adiudicatum. ipse Abbatiali pompa rem diuinam peragere, res familiares componere, pristinos mores aliquanto tenere compellitur. Eius conspectu diffuunt omnes & euanescent. re ad extremum, uti iussum erat, ad vnguem summis etiam perruptis difficultatibus, composita; sæpe à suis frustra ut maneret allectus, dies ac momenta, quo se illo veterum nugarum grauissimo onere leuatum videat, numerat: post vnus atq; alterius mensis longissimas moras, deposita sæculari illa larua quasi de nouo mundo relicto, incredibili cum lætitiæ sensu, ad suum tirocinium solidarumque virtutum, quem iam seriò ceperat cursum reuocandum explendumque reuertitur. Alius adolescens egregiis ingenij ornamentis iam clarus, eoque viduæ matri cui vnicus erat, ad summum carus; ita cum matre amore, sollicitudine, precibus, lacrymis, eiulatibus querelisque certauit, ut deinum mater haud vulgari Christianæ virtutis exemplo, summo dolore quem inde capiebat superato, orbitateq; posthabita, Deo

Vir-

Virginique Deiparę, ad diem Purificationi sacrum, in nostro templo ritè sumpto Augustissimę Eucharistię cęlesti pabulo, eum ipsa inter lacrymas gemitusque deuouerit, seuerę testata, si alium Ordinem quàm nostrę Societatis complexus fuisset suus ille vnicus, futurum fuisse, vt ea sibi iusta certaque mortis causa existeret: summum tamen amorem, summamque quam de illo iure conceperat expectationem amore Dei, & studio quo Societatem prosequeretur, aliquanto leniri. Alia matrona nobilis & honorata, & illa quidem vidua ac Nemausensis, ex media hæreticorum colluuiatione suum alium filium non vnicum quidem, sed haud multò minùs carum, exquisitaque morum suauitate sibi suisque amabilem, pro egregia qua est in Deum & Societatem voluntate, ipsa Auenionem ad P. Prouincialem adduxit. Pater in sacello Domus Probationis rem sacram fecit, matri natoque sacram communionem dedit. illa cum Deo constantissimè Patrique obtulit: poscenti filio atque in genua procumbenti ipsa erecto vultu animoque, siccis oculis, tanto cum sensu pietatis maternam benedictionem impertiit, tam solidè ad constantiam ac perseuerantiam est adhortata, vt ipsi P. Prouinciali lacrymas ipsa nihil prorsus tum commota excusserit. Ex iis qui in tertio Probationis anno exercentur, Natalitiis feriis aliquot ad vicina oppida missi, haud pœnitendos suę industrię manipulos reportarunt. Vno in loco, post vnicam ad festum D. Stephani habitam de condonandis iniuriis concionem, plusquam viginti paria quę vel diuturnas gerebant iniuicicias, vel se à vicinorum colloquio & societate distraxerant, in gratiam redierunt. Ibidem circiter triginta, qui sacrilego dæmonis suasu per multos annos grauissima scelera occultarant, redintegrata totius malę

actæ vitæ recognitione ad sanio rem mentem sunt vitamque traducti. Duo præterea inueterata adulteria, scelere copulata dirempta fuere. Adolefcens dolo circumuentam virginem grauidam reliquerat, atque ne eam in matrimonium accipere cogeretur, suafu patris aufugerat. Pater adolefcantis qui cum patre puellæ ex eo cafu valdè afflicto, etiam haud occultis inimicitiiis diffidebat, primò ad omnia impenetrabilis, tandem fuafus eft vt & puellam filio datam vèllet, & eo folido vinculo amicitiam redintegraret. Vni mifero homini ad diem diuis Innocentibus facrum fua domus in eodem oppido fubito correpta incendio, adeoque cum domo res tota conflagrauerat. Pater pro concione hominis miferiam commendauit. nec fruftra: extemplò enim mifer, qui ex eo cafu penè in infaniam verfus totum oppidum desperabundus miferandis clamoribus commouebat, accepit eleëmofynas vnde domum familiamque collapsam cum lucro etiam reftitueret: cum in eam rem primarij ciues adacti oblatas ad fores templi eleëmofynas magno pietatis exemplo colligerent.

PROVINCIA FRANCIAE.

Collegium Mussipontanum.

VSSIPONTI è nostris quinque supra octoginta vniuersè numerati. sex & sexaginta versantur in Collegio, vnde viginti in conuictorum contubernio. sacerdotes ex eo toto numero duodequadraginta: ex his septē publici professores, quibus alij quatuor accedunt nondū sacerdotes: auditores qua Theologiæ, quā Philosophiæ septeni deni: rei familiaris Adiutores viceni quini. in Societatem cooptatus vnus. tres emenso Theologiæ vniuersæ curriculo ad tertium Probationis annum transiere; ad meliorem autē vitam, vti confidimus, totidē in his minister Collegij. Alter P. Martinus Nicodesius rerum spiritualium inter nostros Præfectus; vir multus in studio veræ consummataque virtutis, qua nostrorum animos non magis in amorem, quam in venerationem sui cōuerterat. nec ex alia re manifestius id perspectum, quàm ex tristissimo desiderio quod moriens reliquit vniuersis, quibus viuens ad omne pietatis officium religionemque facem prætulera. Tertius obiit R. P. Magio Visitatori Galliarum comes additus Coadiutor laicus, obedientię laude insignis. Porro tanti Patris aduentus, & semestris penè commoratio quantū huic Collegio, Academiæque, atque adeò Prouinciæ vniuersæ contulerit, verbis persequi difficile est. Addidit huic Prouinciæ Collegia duo, Dolanum & Vesonionēse, quæ prius in Lugdunensi censebantur: mox etiam arctius vltro citroque commeantium nostrorum commoratione coniuncta. atque vt breue faciam, magnum calcar

calcar ad perfectionem instituti nostri persequendam singulis addidit, multa ad interiorem disciplinam spectantia sapienter instituit, ad exteriorum studiorum rationem multa: quibus perfectum est ut Academia iam florenti haud mediocris ad splendorem facta videatur accessio. Id temporis Iubileum Serenissimi Lotharingæ Ducis, & Illustrissimi Caroli à Lotharingia Cardinalis & Legati operâ in celeberrimo D. Nicolai templo oppidoque apertum est; quod ex hoc Collegio ad tam vberem messem colligendam nostri aliquot amandati. cum verò redundaret affluentium non modò è Lotharingia, sed è vicinis vndique prouincijs hominum multitudo, nec posset a plurimis sacerdotibus fieri satis, certæ hominum conditioni & generi permissum, ut in nostro templo Mussipontano Iubilei fructum indulgentiamque susciperent. Et extitit derepentè magna apud nos vitæ maculas abstergere cupientium vis atque frequentia. exceptæ ab vno totius vitæ confessiones plus minus centum; vulgoq; tantus pietatis sensus extitit, ut erumpentibus vbertim lacrymis eum proderet, quin etiam in Principem suum iam satis incitari ex hoc capite vehementius etiam animarentur, quod eis tantum à Pontifice maximo beneficium impetrasset. Auxit hunc numerum frequentiamque D. Primicerius & Suffraganeus Episcopi Metensis, qui per id tempus bis in æde nostra sacros Ordines, innumeræq; omnium ordinum multitudini Confirmationis contulit Sacramentum. Sed & inter honestiores matronas religiosum exarsit studium, piaque contentio ad rem diuinam pro virili amplificandam. Etenim cum intelligerent præ multitudine conuenarum ad D. Nicolai minus singulis (vti diximus) ex sententia rem succedere (nam & plerique hoc nomine inde reuersi iteratò apud nos Sacramenta obiere) ipsæ occu-

occupantes hoc pietatis munus, quotquot poterant in vijs occurrentes ad nos adducebant. quoque certius & fructuosius assequerentur quod intendebant, ab eis modum ritè crimina expiandi edocebantur. Nec in tanta opportunitate sua laude caruit auditorum nostrorum pietas, aut in vsurpandis cilicijs ardor, in comparandis industria, in dissimulandis prudentia, vt nonnunquam confessori ipsi priùs hiscerebus vsos compererint, quàm suspicari possent, aut omnino scirent posse talia reperiri. & fuit qui se voto obstringeret, si ad classem superiorem promoueretur, ad certum numerum ieiuniorũ & gestationis cilicij. Auget vtique Deus tantam indolem firmata iam stirpe virtutis florentem multiplicis doctrinæ fœtu & ingeniorum vberrate. nusquam maior scholasticorum numerus aut Academiæ celebritas. Sub instaurationem studiorum numerati treceti quinquaginta supra mille: in his centum è prima nobilitate Lotharingiæ, Galliæ, Germaniæ, Religiosi diuersorum Ordinum quàm plurimi. nimirum in citerioribus hisce regionibus huius Academiæ magnũ nomẽ, quamuis id incommodo & periculo interdum non vacet. Huc illa pertinent. cùm intermissa de more studia repeterentur, datus in theatro S. Alexius patrio sermone in gratiã Serenissimi Principis Frãncisci Vaudemontani Lotharingiæ Ducis filij. adfuit ipse Dux cum liberis omnibus & cætera nobilitate: item proximo die tum matutinis hõris, cùm Doctores in Theologia duo è nostris creati; tum vespertinis, cùm palmarïæ iuuentuti præmia distributa liberalitate & munificentia Illustrissimi Principis Henrici Vaudemontani, Francisci filij, Caroli Lotharingiæ Ducis nepotis. Nusquam iucundiori spectaculo interfuisse visi sunt, vnde & ultro polliciti anno sequenti se rursus affuturos. Cardinalis autem à Lotharin

tharingia ita præmiorum distributio arrisit, ut se munerarium in primum annum sponte obtulerit. Sed præcipua est Partheniorum commendatio virtutis. ex hoc cœtu plerique perfectioris vitæ studio accensi, ad varia Religiosorum instituta sese applicant, non pauci ad Capucinorum Ordinem. Obijit ex eo numero adolescens insignis ob naturæ dona, insignior ob virtutes animi, quibus id ætatis maturus cælo visus est. Is D. Alexij personam cum latinè daretur (bis enim data est) mira cum audientium probatione sustinuerat, quorum plerisque expressit lachrymas, dum eius fronti, actioni, moribus velut impressam sanctitatem contemplarentur Alexij: sed ut alijs multum contulerit hæc historia, ipsi quidem certè plurimum. hunc enim ad eam mundi despicientiam & ad Societatis ineundæ studium usque adeò excitavit, ut nusquam patris, patriæ nusquam sine fastidio meminisset, reditū verò ad suos tantopere auersaretur, ut nihil se vehementius horrere haud obscuris indicijs præ se ferret, & clausulam habuit tam generosæ inductioni parem. Cum vi morbi confectus iaceret, æquissimo se animo mori dixit, siquidem id visum esse Deo. ad postremum ritè perceptis omnibus Ecclesiæ Sacramentis, pijs identidem B Virginem, quam patronam nuper adoptarat, in cuius imagine defixum obtutum tenebat, colloquijs appellabat: mox aqua se lustrali perfundi iussit, Salutationem angelicam iterans. tum, Satis est, inquit; & nonnihil submurmurans quid diceret interrogatus; Diabolus est, ait: quo fugato, reliquum vitæ spatium suspenso in Deum, Deiparam, ac B. Franciscum, cuius funiculum gestabat, animo quasi placidissimè consopitus obdormiuit in Domino. Cum autem efferretur à Sodalibus corpus, eo supremi honoris officio & pietate Sodalium adeò commotus est adolescens, qui in
omnem

omnem morum licentiam effusus, parētum aucto-
ritatem, suorum consilia respuebat, ac planè depo-
situs videbatur, vt protinus superiorem vitam de-
testaretur, & enixis precibus contenderet vt aggre-
garetur in numerum Sodalium. quæ ingenij repen-
tina cōuersio magna admirabilitate defixit omnes,
qui eius mores ad perniciem profligatos norant.
Sequentis etiam non modò felix, sed & expetendus
finitis fuit. Obijt puella septennis ipso assumptæ in
cælum Virginis die nata, & ob id Maria dicta, pa-
rentum deliciæ & amor, quam incredibilis morum
suauitas, in parentes obseruantia, supra ætatem in
ediscenda doctrina Christiana sedulitas concilia-
bant. Hanc vbi primùm ex morbo decumbere nun-
ciatum, (nam apud consanguineos in vicina ciui-
tate habitabat) eò cōfestim pater aduolat. mater re-
ligiosa vtrique femina, cū vt sit de salute filiæ an-
xia ad multam noctem cogitaret, sub mediam vigi-
lans testata est exauditas à se clarè distincteque has
voces, De filia nihil labores, ego illam apud me esse
volo, & ab angelis in sinum meum complexumque
asportari curabo. Nec illa ancipiti cogitatione dis-
tracta dubitanſque quin hæc essent Virginis Mariæ
voces, pia mulier in genua medio lecto assurgens,
Fiat, inquit, ô Domina, volūtas tua. nec enim igno-
ras à me dudum diuino obsequio consecratam si
superstitem Deus voluisset, & institutum religio-
sum amplecti; hanc æquo animo in manus tuas ad-
dico. easdemque voces indidem à se exceptas æquè
distinctè non multò pòst, & testata est, & vt ei cre-
di debeat, vita anteacta, religioque mulieris fidem
facit. Alio quodam pago in pari pietate matris al-
terius prodigium dispar extitit. Mater familias est,
quæ vt Sunamitis Heliam, haud secūs nostros ho-
spitio perlibenter accipit: cū verò ad languorem
diuturnum quo filius tenebatur depellendum mul-

ta tentasset, ad extremum damnata medētium ope
petijt, atque adeò impetrauit à sacerdote nostro, vt
puero benedictionem signo salutari impertiret:
quam saluti fuisse (paucis enim diebus puer persan-
natus omnino conualuit) familiaribus ipsa postea
constanter affirmavit. Pijs domi commentationi-
bus B.P.N. Ignatij plerique exerceri voluerunt, alij
se haud ægrè persuaderi passi Ex his vnus cū gra-
uiori quodam scelere implicatus animum induce-
re suum non posset vt id in confessione adaperiret;
ipso die quo primū in hæc exercitia incubuit, quod
sacrilegè diu scelus in cōfessione obeunda reticue-
rat, non modò nudè aperteque, sed & magna do-
loris significatione aperuit. Alius quidam obdu-
ruerat & firmauerat animum in deliberationē sibi
iuxtà perniciosam & suis, quam nullis credebat ex-
ercitijs molliendam: vbi verò hæc adhibuit, sensim
sine sensu peruicacia cessit, nec modò non repu-
gnanter, sed & libenter Deo manus dedit, vnaque
sibi suisque saluti fuit. Nec minore cum ciuium
suorum vtilitate alter ex eadē prodijt officina. Mos
antiquus in templo primario Muslipontano manè,
meridie, vespereq; ad æris campani signum B. Vir-
ginis consalutandę diuturnitate temporis, vt fit, di-
lapsus fluxerat; cū eius operā restitutus annuoq;
cēsu firmatus. Ab eodem litteraria nostra supellex
haud vulgaris pretij nominisque libris collocuple-
tata. Et quidem illa animorum curatio secundū
Deum B.P.N. doctrinæ ascribi potest. sed & cor-
poribus salutarem eius opem extitisse sanè ex eo
capite colligas, quòd cū ardentissima febre qui-
dam ē nostris æstualet, ac in dies morbus ingraue-
sceret, vt iam perturbato rationis vsu exigua in spe
traheret animam; ab Fratre qui infirmorum cu-
ram gerebat, vbi is vidit irritò conatu multa tenta-
ri, ad mota remedia sunt superiora corporeis, appli-
cuit

cuit iacenti è capillis eiusdem B. Patris, plurimum in eius meritis spei reponens. Mira res, è vestigio sibi redditur, integrisque sensibus integraque valetudine paucis post diebus vti coepit. Et quidem Parens optimus non semel filiis, filij etiam externis interdum salutares fuere. Quidam è nostris Roma recens secum B. Stanislai in multis reliquiis tulerat, cumque longo interuallo consanguineos ex obedientia interuiseret, sororem graui morbo pertinacique ex veneficio implicitam reperit; omni humana ope nequicquam adhibita. noster in Dei cogitationem eius mentem erigens, & inde sibi salutarem opem arcessere iubens, impertit eam Sanctorum reliquiis. Itaque die quadam Dominica cum in templum se ferri iussisset, sub ipsam corporis Dominici elevationem se incitari sensit interius ad eorum patrociniū implorandum quorum acceperat à fratre reliquiis, ac nominatim Stanislai. Hunc itaque inuocat. nec frustra preces fuerunt: exemplo vehementius toto sese corpore commoueri sensit. nec mora, depulso diuinitus morbo & dolore vsum recuperat pedum, quod vis morbi vniuersa subsederat, vt nusquam firmitus aut commodius incessisse se sentiret. Id maximè beneficium B. Stanislao acceptum refert, à quo se vehementius incitatam profitetur ad fundendas preces cum valetudinem pristinam recepit. Nostrorum quoque ad exteros in missionibus manauit labor, & constitit fructus. In vrbe S. Michaëlis ad audiendum Patrem qui conciones Christo nascenti atque resurgenti praeuias habebat, tanta frequentia fuit, quantum nunquam ea in vrbe vidisse se plurimi testabantur: & eo notanda magis, quo magis constans atque perpetua. causa erat non procedere in mirabilibus, sed quae ad vsum quotidianum faciunt clarè familiariterque explicare. Praecipuum attulit

emolumentum pœnitentiæ partes cum peccatorum fornis exposuisse, toto Dominici Aduentus tempore, pendere tunc ex ore concionantis auditores: quorum plerique toti in datis & acceptis, in venditionibus & emptionibus, in exercenda re pecuaria & frumentaria. nec inanis labor quem is consecutus est fructus. Plurimi Patris cubiculum celebrare, multa possessores iniquæ fidei de contractibus & restitutionibus minutatim religioseque percontari, ad exonerandam qua se grauari sentiebant conscientia sarcinam. Nonnemo alteri forensis instrumenta litis suffuratus (odio credo vel inuidia) apud se retinebat non minore illius damno. ab ita concione, detestatione sceleris & dolore ardens illa ipsa instrumenta in cellam vinariam eius cui subriperat clàm abiicit; tum per sequestrem offert se ad sarcinendum damnum quod emerferat. Sed nihil eo loci insolentius, quàm cum Dominicis diebus ieiunij verni non manè modò, sed & à meridie conciones instituerentur, verùm seruitio ferè, operis, & infimæ plebi, quibus negotiosis diebus interesse non vacabat, videre indidem Senatores frequentes, ipsamque penè curiam vniuersam celebrare concionem, qua nihil non infimæ illi hominum sorti accommodatum esset. Nec minùs utilis in dissidentium componendis animis, eluxit industria. Vir & vxor ita inter se dissidebant, vt diuortium spectare viderentur: at præter spem plurimorum operâ nostrorum in mutuam gratiam rediere. Quidam etiam vir primarius cū Parocho recôciliatus, cū quo capitales inimicitias exercebat, veniaque prærogata apud eum peccatorum confessionem instituit. Alio loco duas inter familias (quarum capita socer & gener, vterque apud Principes Lotharingiæ gratosus erat) contentio tenax pertinaxque de fundi terminis

orta,

orta, in capitales inimicitias, magna non modò pagorum adiacentium, sed & oppidorum offensione ibat, incrementum capiens ex rixis mulierum, matris scilicet filiaëque: cui malo Abbas quidam magnæ auctoritatis, vt obuiam iret pro communis amicitiaë iure, cum ad pacem dissidentium animos nequicquam sollicitasset; Dominus Deus huius negotij euentum felicem nostrorum labori referuauit. Itaque sacerdos è nostris occasione captata isthic loci concionem ad feriam Pentecostes habendi, egit primùm cum singulis præter vnum generum tum absentem, persuasitque, vt positis odiis pristinam gratiam beneuolentiàmque redintegrarent. Quam ad rem perficiendam edocta partes officij filia affuit, ac fluentibus lacrymis ex animo quam poposcit veniam exorauit; eaque filiaë submissione officioque parentes eousque commoti sunt; vt vicissim ipsi pari studio condonari sibi à filia postularèt. deinde efficax atque vt postea constitit necessaria opera data est, vt mulieres à negotij quo de lis erat tractatione penitus abstinerent, eius cura viris relicta. Superabant adhuc viri inter se conciliandi, quamobrem proxima die vtrumque domi conueniendũ noster rarus, ita cum singulis priuatim, tum pariter cum vtroque palàm egit, vt cõtrouersia exilis ac penè nulla appareret, indigna prorsus ob quam cum plurimorũ offensione tanto affinitatis vinculo copulati dissiderent, ita que fouerent. & persuasit vt totam controuersiam iudicum aut arbitrorum æquitate disceptandam dirimendamque committerent, ab illis expenderentur rationum in vtramque partem inclinantium momenta, ab ipsis interea in pristinam consuetudinẽ beneuolentiàmque; dextris datis rediretur. haud mora, liquata duritie quò volebat ambos induxit, deposita sunt vtrinque odia, constituta pax, charitas

reuocata: mox in generi domo ad prandium so-
cer socruſque excepti. Iidem à sacerdote nostro
impensè contenderūt, vt ad primas Corporis Chri-
sti ferias sibi ad peccatorum expiationem adesse
ne grauaretur. quod obtinuerunt. Missio alio loco
eundem cursum tenuit laboris & fructus. Cū in
vitia noster vehementius esset inuectus, à concio-
ne statim quidam flens confessionem suam excipi
priusquam discederet efflagitauit, conuitij quod ea
ipsa die irrogarat conscientia infirmatus. Pater au-
tem se filio causam mortis extitisse palàm testatus,
quòd eum cacodemoni in agro versantem addixis-
set: paucis enim post diebus obiit puer. Cū aliàs
de dignitate castitatis & libidinis deformitate ora-
tio esset instituta, virgines quædam perpetuæ ca-
stitatis seruandæ propositum susceperē. Quin etiam
data opera, vt Parochus ancillam annosam quidem
illam, sinistra tamen apud vulgus existimationis
domo eijceret, omnisq; reditus spem interclusam
sibi esse intelligeret. Alium vicini oppidi Paro-
chum opportunè importuneque obsecrarat & ar-
guerat noster, vt à perditæ vitæ degendæ licentia
cogitationes ad mores consentaneos dignitati
suæ traduceret. cū surdè hominis aures essent
obstrepente nequitia, prædixit fore noster, vt inul-
tam nequitiam iustus Deus non diu sineret. nec
vana prædictio: grassante siquidem corrupte viri
vitæ infamia scelerumque colluie post diutur-
num carcerem sacerdotio spoliatus in exilium mi-
ser eiectus est. At felicius alteri cessit sacerdoti: cui
vt occasiones omnes sacrilegæ consuetudinis am-
putaret, quam magna vicinorum offensione mul-
tos annos habuerat cum adultera, ex qua etiam
sobolem numerosam susceperat, est feliciter per-
suasum; & iam magnam animi vitæq; conuersio-
nem, & ipsum exomologesis sacrae causa nostros
iden-

identidem interuisentem plerique demirantur, quibus nunc laudandarum actionum exemplo se ducem præstat ad bonitatem.

Collegium Viridunense.

ALuit hoc anno Collegium Viridunense nouemdecim è Societate, sacerdotes duodecim, quorū quinque docendi in scholis munus obierunt, scholasticos duos, alterum vnius classis magistrum, reliquos Coadiutores. Horum duo iubente P. Visitatore ante publicam votorum emissionem, quod nunquam antea hic factum fuerat, stipem vicatim corrogarunt, cum non exigua ciuitatis commendatione, & beneuolentiæ in nos declaratione. Ex omnibus vnus est desideratus, & ex hac ærumnosa vita ad cælestem, vt piè credimus, euocatus. is fuit P. Claudius Hacquenillæus Parisiensis, agens tunc circiter septimum & tricesimum suæ ætatis annum, temporis verò in Societate transacti quartum & decimum, qui & ante suum in Societatem ingressum, & in ipsa Societate magnum semper, eximie virtutis specimen dedit. Neque id mirum; quippe qui præcipua quadam religione sanctissimam Dei matrem a teneris annis semper coluerit, eam vitæ ducem sibi asciuerit, ad sacram eius imaginem adhuc puerulus in Collegio Nauarræo Academiæ Parisiensis votum castitatis conceperit, ei plures annos litanias Lauretanas quotidie recitarit, & quidquid boni haberet, id ipsi secundum eius Filium tulerit acceptum, adeoque non nisi cum reuerentia, & suavi amoris sensu de ea loqui solitus. Et sanè in eo omnis religiosa virtus ita enituit, vt primitiarum spiritus seu feruoris nouitiatus non modò in ipso nulla sit visa decessio, sed & cōtrà in dies maior quoad vixit accessio. Fuit enim semper innocentiae

simplicitatisque primæ retinentissimus, & singulari in primis humilitate præditus, quæ ex intimo affectu longoque habitu profecta, in omnes vitæ eius partes actionesque fusa, tanquam earum omnium proprium & spontaneum ornamētum cernebatur. Eius funus cum alij Ecclesiastici viri Religiosi que, tum Illustrissimus ipse Princeps, idemque Reuerendissimus huius ciuitatis Antistes, cum duobus ex fratre Comite olim Chalignæo nepotibus sic cohonestauit, vt totius defunctorum Officij recitationi, dum ritu Societatis fieret, interfuerit, & sepulto corpori aqua lustrali benedixerit, ac bene præcatus sit. Idē Illustrissimus Reuerendissimusque Præsul nostri amantissimus, tanto gregi suo ad pietatem est incitamento, vt à nulla sacrarum concionum, quæ in nostro templo habentur, vnquam absit, tametsi alteram sæpè proximè antè audierit. Mense Augusto antequam sacris Episcopi initiaretur, dies octo spiritualibus exercitijs in nostro Collegio expoliri voluit. Septem alij exercitia eadem spiritalia hîc obierunt, quorum duo religiosum institutum complexi sunt. Vnus Theologus & concionator egregius huc ad nos eorundem gratia exercitiorum aduolauit, & alter è primaria nobilitate pius admodum sacerdos: quorum fructus ad multos pertinebit. Tanta est multitudo eorum qui in templo nostro singulis diebus cum festis, tum Dominicis eluere sacra confessione animæ sordes solent, vt noueni denique sacerdotes vix eam totam audire possint. Sacro corporis Domini pabulo se reficientes singulis ferè Dominicis diebus sunt circiter duceni quinquageni; prima quæ cuiusque mensis Dominica quingeni; solemnioribus festis octingeni nongeniue. Duobus mē-sibus Martio & Aprili, quibus plenissima Iubilei Indulgentia à summo Pontifice concessa est ad

D.Ni-

D. Nicolai Lotharingi peregrè proficiscentibus, tantus ad nos immunium ab illa peregrinatione, vt inopum, infirmorum & similium, atque aliorum ad eam se accingentiū factus est confessionis gratiā concursus, vt omnium vicerit expectationem. Nam cū quotidie diebus etiam profestis nouem Patres (quorum quatuor in scholis præterea docebant) aurem manē & vesperi illis confitentibus darent, vix tamen mediam aut tertiam illius multitudinis partem poterant expedire. festis verò diebus tantopere numerus ille augescebat, vt circa singula confessoriorum sedilia scamnorum obiectu, instar repagulorum, necesse fuerit vti ad arcēdos propius admouere se volentes, ne confitentes sacerdoti audire possent propiores. quin etiam interdum confessorijs abeundum fuit, vt turba importunior submoueretur, alioqui auditura pœnitentes. Et extitit sanè illius operis fructus: quippe cū tam multi totius anteactæ vitæ peccata fuerint confessi, vt Patrum alij quinquagenas, alij centenas, alij tot. vt numerus non potuerit iniri, eiusmodi audierint confessiones. Quibus peractis multi animæ suæ gratulabantur, & Deo gratias agebant, quòd tum primū conscientiae tranquillitatem quasi lucem quandam sibi affulgere sentirent, qua antea caruissent. Enimverò cū se dicerent paternæ nostrorū caritati, prudentiæ ac scientiæ omnino fidere, peccata omnia quæ malo pudore celauerant, facta libertate ingenuitateque patefaciebant. Multæ restitutiones imperatæ, sublata dissidia, multi impudici ad pudicitiam reuocati, rudes fidei eruditi, etiam qui malè de religione Catholica sentire videbantur; & alia id genus complura tum toto anno, tum maximè illo Iubilei bimestri sunt peracta. Quo etiam tempore multi vsque ad vesperam, multamue diem post longioris interdum itineris labores in

templo nostro ieiuni perstabant, vt sacræ confes-
 sionis & communionis participes fierent, ad eò vt
 eorum nonnullis peccata confitentibus & viribus
 defectis aceto vinoque ad recreandos spiritus reuo-
 candasque vires fierit opus. Mulier quæ multis an-
 tē annis à fide descuerat, diuque in errorum tene-
 bris iacuerat, ad veritatis lucem est reducta, itaque
 mores suos ad virtutis amussim exegit, vt muta-
 tionem illam dexteræ Excelsi fuisse appareret. Mi-
 les hæreticus Dei internis vocibus identidem ex-
 citus, ac de fidei suæ veritate diffidens, ex itinere
 nostrum colloquium expetijt, breuique eruditus
 hæresim omnem abiurauit, & totius vitæ peccata
 confessione ritè expiauit. Tres qui Catholicos se
 videri volebant, hæresim quam diu in animo foue-
 rant, ex animo reliquerunt. Duo germani fratres,
 quatuor iam annos tam grauitè ab sese inuicem
 dissidebant, vt plerisque essent offensionis. Cumque
 multi eos conciliare frustra tentassent, vnus tan-
 dem è Patribus nostris præmissa breui fraternæ
 charitatis commendatione, scandali que vitupera-
 tione, sic animos eorum permouit, vt in mutuos
 tuerent amplexus, maiorque natu, qui minorem
 culpam sustinebat, natu minori ad pedes accideret,
 eumque & quosdam ex vicinia inuitatos, ad con-
 cordiam magis stabiliendam lauto conuiuiò excep-
 perit. Duo itidem alij fratres non apertas quidem
 secum inuicem, sed tectas gerebant similitates, ita
 vt mutuo congressu abstinerent. Verum vbi vnus è
 Patribus nostris ad veram sinceramque beneuo-
 lentiam eos est cohortatus, in gratiam secum inui-
 cem redierunt, diremptaque de re familiari lite,
 alienationis animorum causâ, mutuum amorem
 germanumque redintegrarunt. Septem circiter
 mulierculæ à turpitudine & immundicia, ad ho-
 nestatem castimoniamque sunt traductæ. Habitæ
 sunt

sunt subinde exhortationes in varijs vrbis cœnobijs , tum ad sanctimoniales virgines, tum ad religiosos viros, quibus magis magisque ad officium animarentur. Institutum præterea fuit vt bis in mēse Religiosi omnes, qui ad triginta circiter scholas nostras frequentant, in vnum conuenirent, & à sacerdote nostro docerentur quænam sint partes Religiosi hominis: qua ex re, vt se dant initia, magnus speratur fructus consecuturus. Scholæ nostræ & numero & nobilitate hoc anno maximè floruerunt. Septingenti enim scholastici numerati, quorum tertiam partem è diuersis & remotissimis Galliaë prouincijs ventitantes, conficiunt, eaquæ ingenuitate, pietate ac modestia præstant, vt nostram disciplinam exteris commendabilem haud parum reddant. Horum vnus cùm annuis vacationibus domum reuertisset, & blanda cognatorum hæreticorū oratione ad nostras scholas etiam proposito honesto coniugio deferendas vehementer sollicitaretur, eorum derisa importunitate, elusisque conatibus, & ad nos rediuit, & ingressum in Societatem, vt iam pridem animo conceperat, postulauit. Vndecim præterea ex ipsis Religiones bene reformatas inierunt: nonnulli etiam animum ad Societatem adiecerunt. Postridie S. Lucaë datam Heli sacerdotem Tragœdiam ad studiorum redintegrationem vehementer spectatores approbarunt, atque in primis Illustrissimus ac Reuerendissimus Episcopus, tum etiam vrbis istius pro Rege Gubernator, qui sua præsentia eam & præmiorum distributione cohonestarunt. Primum verò inter scholasticos nostros locum obtinēt Principes duo filij Comitissæ olim Chalignæi, quorum egregia indoles, accedente Illustrissimi eorum patris, ciuitatis huius Episcopi, sollicita educatione optimam apud omnes de illis concitat expectationem. So-

dales B. Virginis partim scholasticos, partim ciuitatis huius incolas non parum ad pietatis studium excitat suo exemplo idem Illustrissimus Antistes, quippe qui interdum eorum cœtibus & exhortationibus quæ ad ipsos habentur, soleat cum nepotibus interesse. Magnus fit hominum ad conciones in templo nostro audiendas concursus, magnumque est ægrotantium ac moribundorum desiderium, ut à nostris visantur iuuenturque; quibus omnibus pro virili satisficit. In puerulorum etiam per ciuitatem scholis doctrina Christiana assidue traditur. Iisque & huiusmodi aliis officiis ciuitatis in nos beneuolentia conseruatur, & magis magisque augetur. Excursum est præterea ad vicina oppida pagosque, ubi & catechismo tradendo, & sacris habendis concionibus, & audiendis confessionibus, tradendisque exercitiis spiritualibus extitit non dubiæ operæ fructus. In vno enim cœnobio, in quo auita Religionis disciplina serio instauratur, vnus è nostris Patribus duodecim cœnobitas spiritualibus exercitiis perpoliuit, reliquos consilio & adhortationibus ad officij religionem excitauit. Magnam apud homines hîc sustinet expectationem Societas. Cum esset cognitum vnum è nostris concionaturum in quodam oppido, die Christo Domino resurgenti sacro; tanta ex vicinis circumquaque pagis conuenit ad eum audiendam multitudo, ut cum eam templum non caperet, necesse fuerit in publico fori conclaui concionari. Aliis anni temporibus & profestis etiam diebus cum per pagos sacerdos noster excurreret spiritualis messis gratia, percursis & instructis vno die iam aliquot, in vltimo ad multam noctem expectabatur, & auidè à circumfusa multitudine audiebatur. Mulier quædam nobilis cum aliquot vnus è nostris conciones audiuisset, in ædes

Pa.

Parochi vnà cum marito venit, genibusque nixa non prius surgere voluit, quam ei sacerdos noster, cum benedictione bene precatus esset. In alio oppido, vbi sæpe nostri concionantur, tam cupidè ad verbum Dei audiendum, & ad pœnitentiæ Sacramentum conuenitur, vt quocunque anni tempore eò aliquis nostrorum Patrum proficiscitur, vix habeat quieti tempus: adeò numerosa est pœnitentiũ multitudo. Ibi puella quædam viginti annos nata, malo instinctu animam sibi laqueo exprimere conata, à parente suo fortè interueniente interitui eximitur, soluto fune ex quo pendeat propè iam exanimis. Repètino casu exciti eò accurrũt vicini: missũ Parochi aduolat etiã illò e nostris Patribus vnus, qui paucis antè horis aduenerat, in festo Purificationis B. Virginis cõcionaturus. Cumque nullum planè cõtritionis signum ederet puella, & energumenæ similis appareret, tametsi catarrho vexari fingeretur; sacerdos noster omnes ad orationem hortatur, qua tamen nihil intelligentiæ impetrari tunc misellæ potuit. Postridie omnium precibus pro concione enixè commendata, paulatim ad sanitatem redire, manusque religionis ergò adstantium hortatu iungere cœpit. Sequenti demum die cum sensu voce reddita, noster ille eam confessione ritè expiauit, & bene sanam magna omnium gratulatione dimisit. Verum exeunte anno ijsdem agitata furiis, aiebat interdum illis se resistere nequaquam posse, malè secum actum iri ni redeat Iesuita. Sed malum! cum surdis id auribus dictum fuisset, nostrorum nemine ad auxilium (vt optabat) vocato, tandem cultro iugulum suum ipsamet petiit, & miserè periit. Qui dixit, *Quarite primũ regnum Dei, & hæc omnia adyicientur vobis*, non deseruit hoc Collegium obxratum & rei domesticæ penuria laborans. Siqui-

dem

dem ad eius inopiam subleuandam pij quidam homines ducentos & triginta circiter aureos nummos liberaliter donauerunt. Illustrissimus autem ciuitatis Præsul centenos denos quotannis ad sexennium nobis decreuit. Ad sacram etiam templi suppellectilem facta est accessio donatorum, quæ centum circiter & viginti aureis nummis æstimatur. Singularem denique experti sumus Dei prouidentiam & benignitatem extremo hoc anno die Virgini conceptæ sacro. Cum enim vehementi boreæ flatu summus culinæ nostræ caminus ex lapide quadrato structus decussus esset, parsque saxorum in viam horti per quam quauis hora nostri transire solent, pars in ipsam culinam ad caminum decidisset; nemo tamen nostrum vel leuiter illo casu est perstrictus, quamuis saxum ingens Fratris nostri qui coquum agebat calcaneum attigerit, & caput obtriuisset, si vel tantulum in loco ubi prius erat hæsisset.

Collegium Dolanum.

Dolanum Collegium, quod extrema ætate è Lugdunensi Prouincia in Franciam immigrauit, toto ferè anno habuit ex nostris quinquaginta, sacerdotes 24. Theologiæ 2. Philosophiæ totidem, humaniorum litterarum 6. professores, Adiutores domesticos 12. reliquos auditores Casuum. Ex hoc numero duo naturæ concessere, 4. horum vicem expleuerunt Disciplinæ domesticæ hoc accessit ad cætera, quòd magna pars exercitijs spiritualibus exculti, vnde non exigua commoda in proximos deriuata. Idem ab aliquot sacerdotibus laicisque præstitum, non minore suo quàm aliorum bono. Sacramenta in templo nostro obeuntium numerus non parum auctus, incensis ea de re nostrorum ad

populū cohortationibus: qui grauium disceptatores controuersiarum interpositi par etiam coniugum biennium iam distractorum coniunxerunt. Virginibus non modò religiosæ vitæ instituto, verum etiam scortis septem ad bonam frugem receptis tuta habitatione prospectum. Scholæ numerarunt circiter octingentos: ex quibus nobiles quique cum genere tum ingenio in contubernio nostrorum educati, supra centum censi sunt; longè plures futuri parentum id perquàm vehementer efflagitantium importunitate, si numerosæ huic conuictorum turbæ non itum esset obuiam. Suam habent illi congregationem, nō secūs ac urbani, quorum plerique Societatem experunt: ac in ijs aliqui ipso B.P.N. Ignatij festo die hanc sibi mentem senserunt inijci. Mirabiliter omnium ad studia incendit animos prouinciæ Gubernatoris munificentia, qui litterario delectatus apparatu præmia se ex-cunti anno recepit diligentibus largiturum. Maior Sodalitas, vt constat ex honoratioribus primarijsq; viuis, ita primum in virtutum studio sibi locum vendicat. Tres in eam adlecti Senatores non secūs quàm minimus quisque Sodalium funguntur munere. Vnum è tribus captum omnibus membris cum gestatoria deferri sella necesse sit, frequentior nemo tamen ventitat. In altero & sollicitæ socio-rum preces, & singularis B. Virginis fauor enituit. Certatim ad moribundū conuenientibus fortè Angelicæ salutationis signum datur; eo & clementissimæ Parentis, & periculi præsentis admoniti, instant ardentius. Mirum dictu, illis surgentibus reddit ad se illico, valet, viuit, reddite sibi fugientis vitæ non immemor. Artificum item congregatio fidem facit, omnia ex æquo moderantem Deum plebeiorum æquè ac potentiorum saluti consulere. Centum propè censentur maximo inter se amoris

ris vinculo copulati, vt ex eo potest conijci, quòd Præfectum perinde ac Prætorem ad dirimendas (si quæ inciderint) controuersias adhibeant. Intenti ipsi pijs operibus alios quoque rudes ignarosque fidei capitum, Dominicis festisq; diebus erudiunt. pauperum etiam in xenodochio diuersantium inopiam pro facultatibus quisque suis subleuât. Hæc vitæ piæ degendæ ratio quantum ad bene moriendum momenti habeat, experti sunt vnus Sodalis decessu, qui crebra B. Virginis ne se periclitantem desereret compellatione æstuans expirauit. Cuiusdam vxor audito thesaurum in imis latere ædibus filium ad veneficam de loco percontatum misit: illa fenestris repentè clausis piceo atræ candelæ fumo denigrat orbem, puluereq; superposito apprehendens iuuenis manum, horribile cacodæmonis simulacrum inibi conspiciendum exhibet simul ac petiitum locum. Sed frustrata veneficio mulier filium ad nihilo meliorem sortilegum mittit, à quo præter parem euentum horrorem ingentem retulit, sola confessione sacerdoti nostro facta depulsum. Artificis cuiusdam famulus socium nactus hæreticum vix diu renitentem perpulit ad Sacrum audiendum: cuius augustissimo mysterio ne commoueri posset, solitus erat oculos aliò cùm adorandum Christi corpus proponeretur auertere. Magno illi ea malignitas stetit. in aquis paulò post; quas æstus leuandi causâ adierat, quamquã vtriusque idem esset periculum, Catholico sospite nunc Sodali, impius natator extinctus est. Alius, cùm socij femur prægrandi cespite supernè in speluncam in qua vterque versabatur, prolabente effractum esset, incolumitatem acceptam refert Beatissimæ Virgini: Illa Deiparæ Matris, hæc B. P. N. patrocini perfecta. Matrôna in paucis nobilis cùm perfracto crure accepisset olim eodem morbi genere con-

conflictatum corporis animæque diuinitus salutem recuperasse, eo apud communem Dominum vſa deprecatore, probeque sanata præſentiſſimam mortalibus eius ſuffragationem prædicare non deſinit. Quod duobus item familiare eſt ciuibus, propter ſalutem humanis deploratam remedijs ſcripti nominis contactu reſtitutam. His Societatis laboribus par reſpondit Sereniſſimorum Principum ciuiumque liberalitas, octingentis aureis nobis abſoluendæ turri cum ære campano pondo mille & quingentorum attributis. Noſtrorum in extremas Burgundiæ oras excuſſiones non infruſiferæ. multorum illic totius vitæ conſeſſiones occasione Lotharingici Thononenſisque Iubilei cæptæ & repetitæ. Parochi vitæ admoniti liberioris arctiorē complexi. Longè verò maximus in duobus oppidis fructus conſtitit. Veſulij quidem noſter quorum inter ſe diſſidentium concordiam nequicquam anno ſuperiore tentauerat, iſto perfecit, vt inueterata illa odia recenti etiam conſanguinei cæde exulcerata conſiderent, tanto familiarum gaudio, quanta plebis admiratione: quæ & ipſa mutuis diſtracta primorum factionibus impotentem vtriuſque partis iram in vltimum aliquod nefas erupturam metuebat. Ipſis tandem ſacrationis hebdomadæ diebus, pace inter eos conſtituta, ſubmiſſè gratulatorius hymnus in æde ſacra decantatus; mutui verò amoris index teſtatiffimus fuit data ſacro Paſchæ die reconciliatis omnibus cœna, ad quam vrbis Principes inuitati concordiffimè ſancitæ coniunctionis ſpectatores extiterunt. Ex luſu coorta rixa ſic ferocem armauit colludentis in ſacerdotem dexteram, vt inermem grauiter vulneraret, indeque abriperetur in carcerem: quo ſolutus cùm ruriſum alieni cruoris auidus quietum laceſſeret, eò noſtri conſilio adductus eſt, vt veteri

Eccleſ-

Ecclesię ritu peccati veniam ab inimico plebi sacrā synaxim impertiēte, publicāq; à circūstātibus offensā supplex exposceret:quā ultro consecutus cælesti ab eo pane refectus est. Cætera Societatis ministeria, adiuti xenodochij, celebratarum concionum, explicati catechismi, restitutæ suis dominis pecuniæ, vxorum suis viris redditarum impigrè obita. Confessionum, quod caput est, ineundarum ardor vrbanae externæque multitudinis tantus, vt illi à tot sacerdotibus, in quorum laboris partem nostri venerant, satisfieri minimè potuerit. Tertius hic annus agitur, quo Orgiletum oppidum aliud missus vnus è nostris præter inuectum frequentem Sacramentorum vsum, Christianæ quoque Catechesis præcepta vt vicatim decantarentur effecit. Parochus nostri cum primis studiosus certat cum Ludimagistro de suo quisque grege probè ac piè instituendo. Sanctæ crucis Sodalitium nostrorum operā excitatum, confirmatum atque ornatum est. Ad crucem collī vrbi clementer imposito restitutam mirabiles concursus facti, adeoque piorū accensa studia, vt Caluariæ in modum (quod ei similitudo nomē indidit) de eo cōsecrando pluribus ibi sacellis extructis vno iam cœpto actum sit. Et quod plus habet in recessu vtilitatis quā fronte promittit; curatus cantor qui pueros cantui habiles in Parochorum postmodum defunctorum locum subrogandos musicam doceat. Cum veteribus odijs abiectum paratæ cædis consilium. Crumenam qui mulieri concionē audienti bene nummatam absciderat concionatoris eiusdem in latrocinium inuehentis oratione territus, intactam eo ipso die reddidit. Idem cum ad Parochos vnum in locum conuocatos ardentem habuisset, de Christiani Pastoris officio cohortationem, tantum cuique sui diligenter muneris obeundi desiderium attulit,

tulit, ut fuerit iterum illis omnibus precibus à Rectore contendentibus ad rectè constituendam cuiusque parœciam dimittendus. Pridie S. Crucis vnus è nostris Arbosium accersitus habitis eius suasu supplicationibus ingenti mœstos oppidanos affecit gaudio, qui vineta (suas opes) intempestiuo frigore inaruisse rati, subinde velut resurgentibus fibris præter spem repullulantia viderunt. Leodunum Orgileto proximum nostrorum, quos aliqua sibi offensione abalienatos suspicabatur, suis ciuibus à diuturna bellorum tempestate, quæ hanc maximè urbem afflixit, ad pristinam animorum tranquillitatem reuocandis, operam quæ permagno concionum confessionumque fructu, quæ infestarum aliquot lemuribus ædium expiatione sensit esse perutilem.

Collegium Vesontionense.

QVÆ in vrbe primum, tum quæ foris ad Dei gloriam perfecta sunt, selectis quæ magis eminent persequemur. Nongenti scholas nostras frequentant, excrescitque in dies discipulorum numerus, tametsi vicino vnus diei itinere Collegio & Vniuersitate Dolana. Plerisque non modò ex Burgundia, sed ex Lotharingia, Germania, Gallia confluentibus, allectis amplitudine & amœnitate ciuitatis. Eorum pietas eminet in triplici Congregatione Parthenica. Prima sacerdotum est, altera ciuium, tertia scholasticorum. E quibus nonnulla virtutis exempla ponentur. Anno huius sæculi primo, mense Quintili vinitor quidam Vesontionensis, cui Nicolao Bassano nomē, vir bonus, & ex Sodalitate B. Virginis, incidit in morbum, quo fermè decem mensium spatio grauiter est conflictatus. genus morbi quia inusitatum, meritò habuit ad-

mirationem: suspicio fuit maleficæ manus. initio
 quidem variis corporis partibus multis tuberculis
 efflorescens cutis plurimam saniem euomuit; ex
 quo deinde tota vis morbi in sinistrum brachium
 delapsa in tantum tumorem excreuit, vt res fuerit
 admirationi & horrore. Cumque ea esset magni-
 tudo doloris, & nullum medici afferrent leuamen-
 tum, tertio tandem aut quarto mense de eo ape-
 riendo constituunt; quod & factum est. sed cum
 chirurgus lanceola altius pupugisset, tanta subin-
 de vis puris erupit, vt totam domum odore infecerit:
 cum nescio quid vomicæ caput derepentè ob-
 turauit fluxumque cohibuit; quod chirurgus specil-
 lo conatus auertere non potuit, donec propius in-
 tuitus nescio quid videre visus est subnigri coloris
 culici non absimile, admotisque forficulis, quem
 culicem putabat longa spira fuit luridæ materiæ.
 Quæ res ægrotati magnum horrorem incussit. in-
 tuitusque chirurgum, Appello, Domine mi, fidem
 tuam; quid facis? neruos mihi auellis. quid fu-
 turum est mihi impofterum & meo ligoni? Sed bono
 animo esse iussus, & ne quid dubitaret admonitus
 non ita putres fieri neruos, conticuit. Interea chi-
 rurgus rei nouitate attonitus, exploraturus quid
 esset, impositum mensæ dum explicat, telæ frag-
 mentum esse comperit, aduerso subtegmine con-
 cisum, & duos fermè pedes longum, totidemque
 digitos latum, diuque cõtemplatus in ignem con-
 iicit. Tum demum perpurgata plaga, peniculoque
 ac malagmate instructa, ægroti curam eius vxori
 mandat redditurus postridie. Eum dum æger dilu-
 culo præstolatur, solutam esse fasciam animaduer-
 tit, qua brachium constringebatur, increpansque
 vxorem quid ita malè composuisset; Enimuero, in-
 quit, omnino bene ligaueram. quæ sita que vndique
 malagmata cum peniculo nusquam inuenta sunt.

attol.

attollensque brachium si fortè apparerent, & detumuisse & perfanatum esse sensit. Quare lætus exiliit è lecto, aduolat ad medicum, qui tam repentina curatione multum est stupefactus. Sed ecce tibi sequenti die desultorius morbus alterum brachium inuadit pari tumore & dolore, qui & reliquo morbi tempore constans fuit. Ægrotus licet incredibili cruciatu cōuellatur, nullum tamen impatientis animi signum edere, sed consolari omnes & adhortari piis sermonibus, Numini gratias agere, Deiparam inuocare, cuius obsequio præcipuè addictus erat. Quæ res singularis fuit exempli: enimuero dæmon ut hominem transuersum agat, nouam technam adornat. Ingressi sunt domum eius sub noctem, prima statim face vir cum femina antea, ut ipse dicebat, sibi nunquam visi: qui ad eum accedentes, miserum eius statum deplorabāt. Quam miserabilis es, inquiunt, aspectu! Quid mirum, ait ægrotus, cum sextum iam mensem decumbam inter tot cruciatus? simulque percontantibus de morbo cum aperuisset quidquid erat, bene eum sperare iubent, remedium sibi in procliui & expedito esse, subindeque sacrum cereum accendunt, aliquotque signis crucis brachio impressis, inuocato Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti nomine, nescio quid ridiculæ precis cum rhythmo murmurarunt. sed & inferunt morbum illum S. Eligij à valle, & S. Sulpitij Balmenfis esse, ideoque celebrandas apud eos nouenas duas, si vellet sanitati restitui. Ad id operam promittūt suam, si sibi nummum aureum suppeditet. Vir minime malus dum existimat, sicut postea narrauit vni è nostris, cælestes medicos sibi à Deo missos, facile eis concedit: qui egressi postridie 4. aut 6. die redeunt, habent à S. Eligio oleum, quo nouem continuis diebus sed semel tantum singulis brachium debeat inungere.

& à S. Sulpitio suffitum, quo totidē diebus corpus totum obuolutum pallio fumigare. His dictis abierunt. ægrotus verò dum diligentius pensitat quæ acta erant, tum demum versutiam dæmonis intelligit, qui se voluerit his præstigiis ludificari: & quamuis meminisset ea se corporis parte ab amico contrectatum, nutabat tamen animo, nec poterat assentiri. dumque eiusmodi curis conflictatur rem mordente conscientia incertus quid agat; ecce ad eum sacerdos è Sodalitio B. Virginis, cui rem totam sigillatim exponit. admonitusque de peccato ab eo quòd coniectoris & sortilegis adhibuisset fidem, statim accersito sacerdote nostro confessione expiauit, depositaque omni voluntate malè imposterum de quoquam suspicandi, peccatis suis longè grauiora supplicia deberi professus est. Paucis post diebus vnus è nostris horum non ignarus inuisebat ægrotum: qui eum reueritus ne rem exponeret pudore retinebatur, donec diu secum luctatus, in hæc verba prorupit: Hei mihi mi Pater, enim vero nescis. Quid est? inquit Pater. Oblitus sum Dei mei æger. dumque rem totam lacrymabundus narrat, exclamauit, Hei mihi Deus meus, oblitus sum tui semel: admouensque pectori manum idem repetebat, Oblitus sum tui; sed modò ita es cordi meo infixus, vt ampliùs nō sim obliturus, me tibi totum dico consecroque, cæteris nuncium remitto, in te vno omnem spem & subsidium habiturus. Non multò post morbus à dextro brachio in sinistram tibiam iuxta poplitem relabitur; postremò restitit in pedem. Tandem cùm sensit se appropinquare extremis, prouidens familiæ suæ, muniuit se Sacramentis cum magna pietate, à patre octogenario item vinitore, antiquæ probitatis viro benedici postulauit. admonuit vxorem paratos sex haberet cerços toridemque funalia, & reliquum

quum libitinæ instrumentum. Interrogabat etiam alios è Sodalibus qui ipsum inuisebant, num dum efferretur habituri essent suas cereas candelas in manibus: memorem se omnium futurum quando esset in contubernium Angelorum receptus. Tandem dum semper in Deum Deiparamque tendit animum, hunc exhalat. Postridie sepultus est prosequentibus funus Sodalibus omnibus Ecclesiasticis & laicis aperto capite, cum cereis & candelis: sed & sex laici deferebant corpus cum magna populi Vesontionensis gratulatione & significatione pietatis. Narravit vnus è nostris qui defunctum familiariter norat, visum esse ab eo Christum Dominum in Eucharistiæ Sacramento, quod ab ipso rescuerat. Paucis post diebus demortui pater, filij permotus exemplo, conuenit Sodalitij Prefectum lacrymabundus, obnixèque orauit vt se in filij locum sufficeret, obiturumque se nō solum omnia Sodalium munia, sed etiam duplo plura prestiturum. Alius ex eadem Congregatione textor cum ex pio familiarique colloquio cognouisset mulierem quandam non ritè de peccatis esse confessam; amicè monitam modum rectè instituendę confessionis edocuit, hortatusque est vt illius causa ad nostrum templum se conferat. Annuit mulier, sed dum in rem conferre promissa molitur, & viæ se dat, videtur sibi videre districtos gladios ardentescq; faces quibus oculorum ei acies præstrangebatur: quibus visis tristis & attonita domum repetit. quod cum sæpius eodem modo contigisset, doctorem illum suum mœsta conuenit, rem totam patefacit, oratque vt sese ad templum quò per se ire non poterat, deducat. factum est, vni è nostris sacerdotibus committit, cui peccata 35. annis commissa nondum confessione expiata detexit, moxque trepidatione in legitimum dolorem

commutata domum plena consolatione repetiit. Nec hoc quidem caret admiratione quod sequitur. Adolescens scholasticus nandi non ita peritus se in fluuium eo loco demittit ubi aqua in pistrinū decurrebat. ea correptum hominem breuique impotem redditum sui, frustra que auxilium petentem sub ingentes rotas præcipitat, mediosque per vortices, & albantium vndarum crepitus intactus à rotis (etsi rotam inter & terram vix vnus pedis altitudo reperiatur) in alteram partem euadit incolumis, liberatori Deo gratias agens: quod fuit illi ad ambiendum B. Virginis Sodalitium incitamentum. Alter quo die in Sodalitium B. V. admissus est, Iubileum est consecutus; gratias Deo & patronæ beatæ pro gemino illius diei beneficio reddebat, cum addidit Deus & tertiū, vt eodē ipso die suauissimè obdormiuerit in Domino, tametsi non ita graui morbo tentari videretur. Vir quidam nobilis, qui Societatem prius aut inuisam aut contemptam, fratris incitatus laude agnoscere velle cœperat, deincepsque familiariter cognitam & ad animi sui curam singulari cum fiducia frequenter adhibitam inusitato amore complexus est; ad eam morum mutationem, & patientiæ in maximis molestissimisque corporis afflictionibus laudem venit, vt omnibus sit admirationi, passimque omnes de tam insperata conuersione Deo Societati que gratias agant; pauperes præsertim in quos beneficentissimus cum sit, eorum precibus exoratus benignissimus Deus ei spiritum veræ contritionis & diuinæ caritatis gustum suauissimum elargitus est; & vt quod prolixè & libenter facit, diutissimè faciat, Deus eum iam sæpius pro mortuo derelictum ad vitam cum ingenti omnium stupore reuocauit, eidemque eam instillauit voluntatem, vt mille libras Collegio testamento legaret. Sed ne singula am-

ambitiosius narrate velle videamur, dicemus aliquid confertim. Dedit vnus è sacerdotibus nostris in annuas litteras hæc pauca verba: Animi labes quas in omni vita collegerant, nec ritè vnquam absterferant, expiauerunt minimum ducenti: ab adulterio duodecim, à meretricum consuetudine reuocati viginti: restitutiones æris alieni, & pacificationes magni momenti plurimæ. vna tamen è turba eximi postulat. Duæ familiæ primarię in ciuitate multos iam annos inimicitias fouebāt tanto sæuiore, quanto fuerant antè beneuolētia coniunctiores. & scriptis & verbis, & crebris ad singulare certamen prouocationibus, & dimicationibus nutriebatur incendiū. iamque plerisque principes viros, irritò reconciliationis conatu fatigarant: cū placuit diuinę bonitati, eos in Collegium adductos non modò ad colloquium, sed ad complexum etiam & ad beneuolentię indicem libationē adducere, exustis coràm famosis libellis, quæ pars vtraque ad amicitia firmitatem addixit incendio. Inde itum est ab vtrisque in vñum cœtum tum primū coactis ad principem Ecclesiam, ad gratias agendas Deo via totius ciuitatis frequentissima, & maxima omnium lætitia & gratulatione, qui strictos tam sæpe in mutuam perniciem gladios cum gemitu & trepidatione viderant. His ergo fouetur & augetur in dies ciuitatis in nos beneuolentia. nam magistratus ærario licet variis sumptibus exhausto, præter crebras minoris momenti liberalitates, vicinam domum diu desideratam, vtpote maiorem in modum nobis necessariam, vt habitatio nostra à scholarum strepitu secluderetur, duobus francorum millibus nobis coëmit. Priuatorum autem aliquorum tam prolixa est de nobis bene merendi voluntas, vt nonnunquam ipsis obtrudentibus, nobis recusantibus

peramica contentione certetur. Honestâ quædam matrona, & valdè religiosa, cùm se suaque omnia Deo & Societati destinavit, cùm aliàs sæpe nostri sacelli supellectilem auxit augetque, tum hoc anno mille francos nocturno diurnoque Ecclesiæ lumini addixit: cumque ei ex lite vinea quædam obtigisset, eius fructus Deo consecratos partim Collegio, partim S. Clare virginibus in eleëmofynam dedit. Nec defuere alij qui magnam vini penuriâ sua liberalitate sublevarint. Alius vir egregie pius, negotium publicum in Burgundia magna Senatus totiusque populi commendatione gerens, cùm ab incunte Collegio sua omnia eius institutioni amplificationique consecrasset, suamque conjugem in eandem liberalitatem consentientem haberet; ipsâ piè hoc anno religioseque nostrorum inter manus defunctâ, seipsum quoque post peracta magna cum approbatione exercitia spiritualia Societati obtulit magna cum humilitate, vrgetque perstudiosè in dies vt voti compos fiat: interim dum se nonnullo ære alieno expedit, centum amplius aureos nummos ex mundo muliebri nobis dono dedit, quibus tum calix argenteus eximie artis & ponderis, tum duplex lipsanoteca composita est, fratre quoque eius hoc opus non modica liberalitate promouente. Alia nobilis femina 50. aureos Tostato emendo dedit. aucta etiam bibliotheca permultis libris alijs emptis ne dicam an donatis, quando venditores vix dimidio pretio nobis eos addixerint. Et ne morer singula, hoc vnum sufficiat in hoc genere. Duobus Patribus professionem solemnem emissuris, triduoque eleëmofynam de more petentibus ostiatim, eaciuum elucebat beneuolentia, vt passim vltro occurrerent largituri, & quorum domus prætermitebantur, piè queruli cum sua eleëmofyna profere-

que-

querentur abeuntes. quam solemnitatem sua præsencia in templo ac triclinio cohonestare voluit Reuerendissimus Dominus Lausanensis, cuius liberalitate hoc primum anno præmia sunt scholasticis distributa, addito dramate quo coronidem Rhetor imposuit perelegantibus declamationibus, quibus vniuersa Vesontionensis ciuitatis antiquitas, & gloria indagata explicataque est. Obuentium in templo nostro Sacramenta iniri vix numerus potest. accurrunt è vicinis vrbibus & pagis tum aliàs plurimi, tum eo maximè tempore, quo infinitæ multitudini sacra Christi sindon semel iterumque quotannis visenda exponitur. Ad ægros sæpe vocamur maiorine dicam fiducia an veneratione, cum magno reponant in beneficio & honore si in eorum ædes pedem intulerimus. Quidam sacerdos concubiniarius diu contra conscientiam colluctatus, tandem ingenti animi horrore, & membrorum trepidatione correptus, abiecta concubina, & generali confessione à nostris expiatus pacem conscientia & quiete consecutus est. In ijs autem quæ in templo nostro Sacramenta frequentant virgo erat admodum pia: quæ cum amitam haberet cuiusdam sacerdotis concubinam, intensissimas pro ea preces fundebat, & quodam aliquando feruore caritatis incensa Dominum ardentius orare cœpit, vt sese omnibus, si videretur, vitæ huius ac futuræ cruciatibus affligeret, modò amitam à flagitiosa vita abducere dignaretur. non irritæ fuere preces: nam super paupertatem varijs incognitisque morbis decennium afflicta, nunquam Sacramentorum frequentatione intermissa: tandem de inhabitante dæmone suspecta reddita est Itaque cum exorcismis à Religiosis quibusdam viris subiecta fuisset, multo tandem labore, multi se dæmones prodidere. Eò aduocati nostri à Reue-

rendissimo Lausanensi, oratiq̃ue vt opem ferrent: cum primũ ingressi sunt cubiculum, in quo ægra placidè iacebat, statim furere & confusis clamoribus exululare cœpit, vt improuidis magnum terrorem incusserit: sed subitò Dei ope collecto animo dæmones precibus omnium astantium fatigari cœpti. Et quia nondum satis constabat nostris verène à dæmone obsideretur, Pater Rector qui tum aderat reliquiarum theca frementis & ciulantis capiti imposita, per Iesv Christi sanguinem, & B. Virginis merita virgere cœpit, vt enuntiaret quæ reliquæ in ea theca continerentur. latinè roganti latinè magno tamẽ cum gemitu & conatu, vt coactum diuinitus agnosceres, de ligno veræ crucis, mox de reliquijs S. Luciae illic haberi fassus est. Sed cum terriò vrgeretur alias prodere, ægrè Beati nomen intulit, tum confusis sonis; Patris vocem edidit: cum nihilo secius vrgeretur, ægerrimè & confusè primũ, quasi bombum exaudiri vellet, non vocabulum, tandem Ignatij nomen distinctè elocutus est. Tum iussus dæmon causam ingressus dicere, eam protulit quam paulò antè diximus. Cumq̃ue nobis non cogitantibus amita illa ingressa fuisset, statim eam & clamore & oculis & digito demonstrauit: quæ nihilominus & peccatis & peccandi occasione expedita, perstitit dæmon in occupato corpore, Dei, vt aiebat, voluntate retentus in damnum suum. Cumq̃; præcipui obsessoris nomẽ adhuc lateret, post maximam denique contentionem se Beelzebub esse professus est; sed tanto & verborum tumore, & gestuum fastu, & totius corporis arrogantia, vt aliud insolentissimæ superbix idolum requiri non posset. Verũ cum deinceps à varijs curiosè minusq̃ue legitimè rogaretur, plerisque calumnijs, mendacijs, sermonibus & contentionibus materiam vulgo præbuit, contra

Sacra-

Sacramentorum frequentationem, quando plerique pietati dediti veneficij impudentissimè accusabantur, Religiosi ad æmulationem inter se priuatum & publicè prouocabantur, aliaque tota vrbe fiebant & dicebantur quæ auctorem cacodæmone satis luculenter testabantur. Multos ergo maleficij ægros, alios etiam maleficos prodidit; vnā præsertim quæ se magam, & à dæmone in felis speciem vngue notatam confessa in iudicio, & in carcere peccatis absoluta extremo supplicio afficienda erat. iamq; in locum supplicij ab alijs Religiosis deducta in desperationis barathrum præceps ruebat; cum opportunè à nostris superuenientibus adiuta ad se redijt, christianeque defuncta est: quod in talibus, disturbato scilicet fidei fundamento, & rarum & difficile esse solet. Iam verò quæ extra urbem toto penè anno tota in Burgundia è re animarum gesta sunt à nostris, tum varijs in locis missiones obeuntibus, tum vicissim doctrinam Christianam oppidatim circumferentibus, enucleatius prosequi operosum esset. Pauca tamen libanda sunt. In quodam oppido (Verceium vocant) quidam lethali vulnere se ab inimico confossum sentiens vocat sacerdotem nostrum; cui confessus, patri, matri, vxori, fratribus coram plurimis miro animi sensu dixit, Pax sit rebus: equidem libenti animo condono iniuriam, vos idem præstate. inque signū æquitatis animi singuli orationem Dominicam pro sicario recitate: dimittet ei Dominus, vt illi dimitto. Et videtur Deus ista placabilitate prouocatus vitam ægro dedisse: nam & breui præter spem conualuit, & nostrum in se beneficium copiosè prædicauit. Eo loci effectum, vt quo die S. Agathæ patronæ oppidi festū per multam lasciuia luxumque agitabatur, proposita Indulgentia ad sexcētos communicarint, cum vix vnus annis superioribus.

Non

Non tulit hanc plagam daemon moderatè, sed nonnullos petulantiores extimulauit, qui dum inuito Parocho, & concionatore, & magistratu tibicines & choreas clamitant agitantque, non minimam toto oppido tragœdiam excitarunt. Ea sub Aduentum vtrunque compressa sub ineuntem Quadragesimam rursus exarsit, & iam adulta Quadragesima iuuentus insolens in peruicacia & contemptu maiori persistebat, cum magna bonorum offensione; tum nostri sacerdotis contetione, iteratisque concionibus de obedientia maioribus debita, tandem perfectum est ut culpam publicè cum lachrymis fontes vtriusque sexus agnoscerent, & à nostro sacerdote pro concione dici voluerint, se Superioribus impofterum obtemperaturos. Tractus quidam est in Comitatus Burgundiæ montibus plurimis pagis confitus, Bisotum vocant: vbi nostri sub ferias Pentecostes mensem ferè diuersati fructus collegere opinione maiores. festo die S. Trinitatis bis mille trecenti communicarunt, diu noctuque cõfitentium multitudo sacerdos noster obruebatur. adhibiti tres quatuorque viri, qui ad sacelli cancellos foresque piam vim multitudinis prohiberent: omnis enim sexus ætatisque homines à circumfusiis pagis seiunctissimisque villis per multam noctem Sacramentorum causâ confluebant, totosque dies ieiuni opportunitatem Patris nostri præstolabantur. Et ut is diuersos adibat pagos, ita vicinorum statim fiebat ad confessionem concionemque cõcursus. Cumque pago in præcipuo 40. horarum instituta esset oratio, vndique à multis milliaribus populorum agmina vel intempesta nocte longo ordine pijsque cum canticis ad orandum veniebant, sibi que supplicantium turmæ succedebant, tanto feruore deuotionis & frequentia, ut nihil simile post hominum memoriam in illis regio-

regionibus visum esset. Auxit sensum pietatis ordo puerorum in supplicatione gestantium insignia Dominicæ passionis & figuras Sanctissimi Sacramenti non sine spectantium lachrymis & complo-ratione. Nulli ibi ferè per duas hebdomadas profesti dies, omnes festi atque religiosi, omnes orationibus, concionibus, peregrinationibus, supplicationibus, confessionibus, restitutionibus, reconciliationibus sanctificati. quæ eo admirabiliora videri debent, quo propter pestiferam hæreticorum vicinitatē maxima ex parte populus ille vniuersus aut Prælatum nunquam vidit, aut Parochis caret, aut eos sæpe habet, vt omnino carere fortasse præstaret. Sed abeamus à montibus, decliuiam videamus. Balmæ peracta tandem est maximi momenti quatuor inter familias reconciliatio, sæpe iam à nostris alijsque irritò conatu tentata. sed adfuit tandem Deus laboriosissimæ contentioni Patris vnus è nostris, vt aliquando res perficeretur. Nonnullos enim, quorum maximè res agebatur, nec opinantes, imò contra animi propositum varijs è locis abductos in eum adduxit locum, vbi simultates quæ plerisque infamiam mortemque legibus debitam afferebant, consopierendæ erant: alios qui pacem impedituri erant alibi diutius retinuit. cumque nihilominus feroces aliquorum animi Patri nostro ipsique Deo, cuius hîc digitum agnoscebant atque admirabundi prædicabant, præfractè resisterent; cum omnium propè iudicio desperata res esset, cōfugit gembundus Pater ad Deum pacis, Sacrum de pace facit. iamque paratus erat procumbere in genua coram discordibus, quos in idem templum multo labore cōegerat, & eos per sacrosanctam illam hostiam obtestari, vt remitterent iniurias, nisi vellent vindicantis Numinis indignationem experiri; quando ecce tibi qui plurimum do-

ctri-

strina auctoritateque inter illos valebat, quique unus ex omnibus maximè se offensum credebat, sacellum ingreditur, vbi iam pars altera dissidentium Sacro audiendo interfuerat; & graui oratione vultuque affatus inimicos ab ipsis veniam demissè precatur. ergo cæteri primùm attoniti inexpectata oratione, tum obortis hinc inde lachrymis, à se mutuo veniam petunt conceduntque. sed vt firma esset recôciliatio. & magni intererat scripta antiquare, quæ vtrunque scripta in iudicijs fuerant, extraque iactata. In eo dissoluendo nodo diu rursùm Patri desudandum fuit. sed & hoc quoque Dei beneficio extortum est, ita tamen vt exscribi diligenter in chartis vellent se id Dei primùm, tum illius Patris gratiæ dare. ergo è templo in viam publicam plateamque coram admirabundo populo prodeunt, consalutant, complectuntur, inuitant, deincepsque amicè beneuoleque perstiterunt. Claudam huius narrationem Collegij insigni miraculo quod ante vnum ferè annum contigit, cuius memoriam conseruari decet, etsi res nostras non attingat. Inualuit pius mos in oppido Ouan in Comitatu Burgundia, vt ante Deiparæ imaginem ad vesperam lampas accensa luceat: rogatur oleum à ciuibus; quorum vnus improbè dicax, Quorsum, inquit, Mariæ lucerna? maturius cubitum eat, lumine non indigebit. sed ecce repentè imminens ultio blasphemam consequitur vocem: deinceps quandiu vixit à vespera in posterum diem clarescentem cæcus fuit.

Domus Probationis Nanceiana.

QVæ Nanceij nunc est Probationis domus, ea fuit antea in D. Nicolai oppido ad mensem vsque Septembrem ineuntem: quo sanè tempore cū aliæ multæ sese dederunt bene de proximis merendi

di occasiones, tum illa in primis fuit maxima quam sacrum Iubilei tempus obtulit. Bimestre spatium ijs cælestibus gratijs promerendis attributum: decreta ad peccatorum expiationes & sacras synaxes D. Nicolai ædes augustissima. Ex ijs qui è formula summi Pontificis sacerdotes dicti sunt, vt aures pœnitentibus darent, selecti è nostra Societate 12. vnus è Molsheimensi Collegio ad Germanorum confessiones excipiendas; alij ex varijs huius provinciae Collegijs educti, apud nos eo omni tempore habitarunt. atque ab his Patribus dum pio munere funguntur, tot res atque tantæ ad Dei laudem bonumque animarum sunt perfectæ, vt certo eas ordine & numero comprehendere sit difficillimum. igitur summa tantum capita perstringemus. In primis hoc penè portentoso loco fuit habitum, tantam esse hominum frequentiam omnium generum atque ordinum qui è Gallijs, Italia, Germania, Belgio pietatis causa huc venerunt, vt omnium etiam eorum qui harum rerum experientissimi sunt, præuisionem omnem expectationemque superarit. Multi iam anno superiore Italiam & stas Romæ preces obierant, Parisios multi, non pauci Aurelianensem ciuitatem (quibus item in locis amplissimum Iubileum fuerat concessum) ea qua poterant religione lustrant: qui nouo quodam ardore inflammati hunc locum S. Nicolao sacrum sibi visendum putauerunt, vt concessis priuilegijs gauderent. Non pauci delicati homines aut ætate prouecti longissimum iter pedibus confecerunt, vi pietatis laborem minuente. Itaque iam inde penè ab initio pars sacerdotum oppressa confitetur multitudinem debilitatis corporibus concidit, nostri tamen omnes ad extremum vsque diem perseuerarunt. Cæterum intermissio laboris pænè nulla. domo pedem cum extulissent, aderat statim corona sacra omnia

omnia obtestantium, preces, pecunias, quidlibet denique obtrudentium ut audirentur. Misericordiam sanè mouebant egentiores & oppidani, qui pauperem familiam cum deseruissent, redire tamē sine confessione cogebantur. Ingens fuit eorum numerus qui labores itinerum eisdem, easdemque molestias in adeundis sacerdotibus hauserunt, bis terū redeuntēs. constantia fuit aliorum incredibilis, qui à templo ne digitum quidem duos tresque ipsos dies discesserunt, dum explicandi peccata sua tempus opperiantur. Quare multi languidis viribus deficiente animo ad pedes sacerdotum penē concidebant. Quindecim annorum virgo cum anniuersarium 40. dierum ieiunium piorum more integrū transegisset, horis omnino triginta ab omni cibo abstinuit, in templo cum versaretur, & confitendi opportunitatem expectaret. Dederat Princeps Heluetios corporis sui custodes aliquot & lictores, qui vi & armis turbam importunam summouerent: nam perpetuus quasi vulgi Euripus subfelliā sacerdotum impellebat, & clamore, æstu, halitu, fessos iam audiendo laborantesque obruebat. Multi militum verbera fustesque non iniquo animo patiebantur, dummodo scelerum onus quam primum deponerent. Auditi etiam qui coram altari, ubi sacra D. Nicolai effigies, strato corpore profusisque lachrymis hoc identidē repeterent, Bone Nicolae hoc exores à Deo, commodè ut possim maculas animi omnes patefacere. Denique in tanto æstu accedentium & recedentium populorum, cum sacerdotes deessent pœnitentibus audiendis, nec post longum iter quidquam ad alenda corpora superesset, certa hæc fuit deliberataque multorum ratio, prius se vitam animamque positu-
rentur. Neque verò hic pietatis ardor repentinus

aut

aut momentaneus fuit. Multi sese bonis operibus & vsitata probis ratione antea pręparauerant. Reperti sunt etiam opifices manu & arte victum sibi familięque suppeditantes, qui tamen ieiunij legibus soluti essent, tempus tamen quadragintadiale pane & aqua modò contenti summa animorum hilaritate conficerent. Alij quotidianas de diuinis rebus commentationes adiungebant, hirtum alij pilis sagulum ad nudam carnem applicabant additis ad numerum verberibus statò die. Vim diuini Spiritus rusticana mulier inopsque declarauit, quę macie & ieiunio exhausta defectum corpus bis in hebdomada virgis dilacerabat. tanta certè tamque excitata vis animorum languere subitò non potuit. Itaque vidisses quàm plurimos qui læti & alacres domum reuerterentur, quibus si fortè leuis scrupulus, & oblitum peccatum occurrisset, viam retexebant laboriosam atque difficilẽ, nihil vt esset quod quęsitę gratię splendorem infuscarer. Atque ex Sacramento pœnitentię tam piẽ suscepto, tam diligenter administrato quot & quanta sint animorum bona cõsecuta, dici vix potest. Infinitus eorum fuit numerus, qui totius antea actę vitę maculas aperuerunt. Innumerabiles, qui prę pudore cùm in adolescentia grauiā peccata reticuisent, & in aperto salutis periculo versarentur, aut qui alias ob causas rite confessi nunquam fuissent, omnia nunc effuderunt. Sanè de Patribus vnus confessiones accepit de tota vita quingentas, multorum annorum, quòd priores non valuisent, minimum quater mille: quod à nobis sit dictum, vt de cæteris coniectura capiatur. Igitur canis multi capitibus 80. annorum aut etiam plurium, peccata deregebant, tanto interdum doloris sensu, vix vt loqui possent, & defectis viribus conciderent. Hic dolor tantus & inusitatus in duobus

maximè patuit, sensumque animi omnem & vocem interclusit, dum atrox facinus volunt euomere. Vterque sacramento proprioque chirographo se prædoni animarum quondam deuouerant. Ab horrendis sceleribus & sacrilega participatione diuinorum mysteriorum reuocati plurimi. Alij qui non modò dies, sed noctes etiam perpetuis in sceleribus & flagitiis contriuerant, pias de salute cogitationes susceperunt: quibusdam, qui quòd nullam adhuc confessionem bene fecerant, tamen prouectæ iam ætatis propè desperarent, animus ad meliora confirmatus. Spiritus blasphemix qui annos plurimos ita quosdam exercuerat, ut propter obiectas in Deum contumelias vix nocturnæ aut diurnæ quietis partem vllam acciperent, Sacramenti virtute & diuina gratia est repressus. Omnium improbitatum aggregatio quædam est complexusque hæresis. eam pestem vnus & viginti proiecerunt, cum antè ex Tridentini Concilij formula, voce & animo matrem Ecclesiam agnouissent. Dubij erant vacillantesque in fide; ipsis languor, & nostrarum rerum inscientia sublata. Hæreticorum quoque libri certissimum venenum legentium, vel erepti, vel flammis absumpti. Superstitiones innumerae, quibus utebantur hominibus belluisque curandis, extinctæ. Obstetrix quæ nefario ritu & anili superstitione foetus in lucem prodeuntes terbat, edocta. Multi mortifera odia, quæ sic animis infederant, ut nullius minis, consilio, precibus deleri potuissent, vnus voce confessarij Deo impellente posuerunt. Inter nobiles reconciliata gratia, inter infimos pax constituta. Aureorum millia bene multa, ad proprios legitimisque dominos rediere. Opima sacerdotia mala fide non pauci possidebant: reddita iis quibus conferendi ius & potestas, percepti fructus restituti. Simonæ erant in cœ-

men-

mendis sacris imitati quidam; animæ salutî consu-
luerunt. Non defuerunt, quicûm intelligerēt quan-
tis difficultatibus implicentur eorum conscientia,
qui vel curam animarû habent, vel bonorû Eccle-
siæ sunt administri; sanctè pollicerentur beneficia
se nunquam habituros. Altiùs quidam suspexit
vnus, qui relictis Beneficiis tanquam retibus, secu-
turum se Dominum, & perfectionem Euangelicam
professurum asseueravit. Turpes mulierculas lecti
socias habebant quàm plurimi, eas eiecerunt. Cer-
tè vnus è Patribus duodecim varijs abstulit, alias
alij; numerus haud certus. At quatuor quibus ius-
tis de causis minùs fidendum videbatur, ante ab-
solutionem remissi, id vt præstarent quod pollice-
rentur: qui paulò pòst redeuntes se omnem turpi-
tudinem exegisse domo publica litterarum testifi-
catione, & flebili peccatorum explicatione com-
probarunt. Ecclesiastici vniuersim adiuti omnes &
edocti, vt tanquam Dei ministri & adiutores pa-
storesq;ue vigilantes munus suum perquam sanctè
fideliterq;ue præstarent. Sed quis finis, si vicatim o-
mnia velim colligere? Iniustæ pactiones, & iniquæ
scripturæ, vel rescissæ, vel emēdatae. Ab iniqua iu-
randi consuetudine frequentes auocati. Docti ius-
titiam mercatores, vsuræ cohibitæ. Matrimonio
rite coniuncti quàm plurimi. Nobiles aliquot quâ
viri, quâ iuuenes lauta patrimonia speiq;ue vberes
abiecerunt, vt expediti nudum Christum duce
B. Francisco sequerentur. Puella quædam malo &
inuiso nescio quo genio in puteum adacta conci-
derat; tribus inuocatis nominibus, Iesv, Marię, Ni-
colai, quasi tribus gradibus, mediis ex aquis salua
& incolumis emerlit. Alia mulier fœtum mortuum
ediderat, S. Nicolai nomine & numine implorato
rediit anima, infansq; baptismo lustratus est. Hoc
tristius quod sequitur. Indignatus parens vegetum

filium animique plenum diris vouit, die sequenti fleuit mortuum. Ferebat uerum mulier, & ut mos procacium est stultarumque; foetum quem nondum effuderat execrationibus deuinxit: ut venit tempus pariendi non hominem edit, sed monstrum: haec sceleris maculas & dedecus confessione deleuit. Ingenuè professus quidam est 15. dies totos quietem nullam capere potuisse, quod pectus miserum taciti stimuli & importuni confoderent. causa haec erat: quod partum quem suum esse uerissimiliter existimabat, ut suum nollet agnoscere: unde furens muliercula, quam in fraudem & impudicam impudicitiam pellexerat, foetum etiam ante lustrationem immaniter uita spoliauit. Lubet iam è templo subselliisque sacerdotum medium in forum descendere, ut nostros Christianam doctrinam explicantes audiamus. Neque enim confessionum duntaxat limitibus atque cancellis nostrorum industria sese continuit, sed etiam alia quae pro tempore ad salutem animarum facere uidebantur, est complexa. Consilium hoc primum fuit, rudiores qui huc accederent, ea docere quae forent ad Indulgentias consequendas necessaria. Locus igitur captus, indictaque hora. Monetur unus ut quam possit familiarissimè capita fidei prima summam attingeret. Sed tanta fuit non vulgi modò, sed honestorum hominum atque nobilium vis, celebritas, frequentia, ut omnis aedes atque sacellum, multo esset angustius quam ut cœtum capere posset. Migratum est in forum rerum uenaliū, locum uidelicet apertum atque propatulum, vastum, & capacem multorum millium. Ibi è suggestu per uices è nostris duo qui tertium annum probationis agebant, per duos menses continuè dixerunt, maiore omnino fructu quam assequi ullus cogitando potuisset. Ex multis Galliae oris qui nostram
agendi

agendi rationem viderant nunquam, mirantes approbauerunt, & salutaria monita domum retulerunt. Frequens semper nobilitas. Principes ipsi quamdiu in oppido fuerunt (fuerunt autem multos dies,) ad statas preces obeundas, semper adfuerunt, cum incredibili animorum voluptate, & significatione pietatis. Tanta porro dicentium erat vis, gratia, existimatio, ut eos tanquam de caelo delapsos homines vulgò omnes intuerentur & audirent. Descendentium è suggestu matronæ nonnunquam rosaria vestibus admouebant, tum osculabantur religiosissimè. Dissenerat noster de Christiani hominis dum è lectulo surgit debito, quotidianoque officio. Post octiduum, accessit ad eum honestus vir, & demissè rogavit, ut eadem, quòd animò excidissent, breuiter repeteret. fecit lubens: tum ille nostri manus tam arctè complexus tanto ardore est exosculatus, ut ingentis reuerentiæ significatio pudorem iniiceret. Actum erat aliàs de boni parentis erga liberos, & proborum filiorum erga parentes muneribus & partibus: exeuntem è pulpito curriculo quidam est consecutus, profusis lacrymis in ea re culpam agnoscens suam, quam deinde haud minore pietatis sensu rite vereque sacerdoti aperuit. De restituendis rebus quidam audierat. à lectione catechistam adit, dolore ardens sibi que infensus rogat suppliciter ac demissè pœnam iniungi, quam obiret lubens: nullas enim iam superesse facultates quibus satisfaceret iis quorum bona contra ius fasque retinuisset. Nonnemo post auditam piam doctrinam, confessionem peccatorum, quam non bene peregerat, integrè retexuit. Alii lucem ab explicatione cum accepissent, difficultatū nodos proponebant, quos ingenio nostri prudentiaque dissoluerent. Hæc in urbe, foris etiam haud exiguus campus fuit pate-

factus, in quo nostrorum caritas laborque excurret. Lege cautum & prouisum erat diligenter, ut commodius peregrini exciperentur, ne quis pauper qui stipem ostiatim quareret, oppidum ingrederetur. Assignatus in vicino locus, templum, sacerdotes, ut publicis sumptibus duos tresque dies excepti, auditi, expiati concessas Indulgentias assequerentur. Eò missi de nostris Patribus duo, qui dum nauant operam consentientibus, comites interim nouitij cœtu facto rudes mendiculos erudiebant: fuit operæ pretium. Turpes mulierculæ & cœno libidinis educatæ, implicatæ multorum conscientia solutæ. De tota vita auditi permulti, & nimirum hic tacitus sensus diuinitus, opinor, missus omnium penè animos peruasera, omnia nunc tandem aperienda sacerdoti perspicueque dicenda quæ tot annos in latebris animi testâ latuissent. Sed hæc penè vniuersa aduentitia sunt Domui Probationis, nunc quæ eius sunt propria persequamur. Duo & triginta omnino hic tesidemus: sedecim nouitij, veterani sex, reliqui vel priuatim vel publicè propriis Societatis nostræ muneribus occupantur. Porro in alias ardes aliamque ciuitatem, ut initio dicere institueramus, hoc anno immigrauimus: causa hæc fuit. Vir est nobilis antiquissimæ familiæ atque patriciæ maiorum gentium, Antonius Lenoncurtius, Abbas Bellopratensis, gratiosissimus apud Lotharingæ Principes, cum quibus diu multumque versatur. Hanc illi Deus mentem iniecit, ut piis commentationibus erudiri veller. Breui quo apud nos tempore fuit, vix credibile est quantos donis cælestibus pectore, de nobis ornandis beneuolentissimè cogitauit. Nihil ergo cunctatus voluntatem P. Rectori suam aperit, cupere se & optare vehementer, ut in Lotharingæ luce,

in oculis Principum, in sinu complexuque patriæ versaremur, vnde ad quàm plurimos pro nostri instituti ratione fructus vberimus manare posset. Scripturum se ad Illustrissimū Principem Erricum Episcopū Virdunensem, qui tirocinij nostri parēs & fundator est, vt quod ipse mēte apud se statuisset, æqui bonique consuleret. Erat illi domus in vrbe principe, Nanceium vocant, vbi sedes ac domicilium est Illustrissimi Lotharingæ Ducis, eiusque filiorum, vbi multa nobilitas, vbi ciues lauri & honesti frequentes. Has ædes excitarat ad hilaritatem animique relaxationē, in quibus cohonestandis diligenter incumberebat. Tota substructio eminet sanè perquam elegans, hortus iucundissimo ad orientem solem prospectu, & saluberrima cæli aspiratione amœnissimus. Cingitur hortis locisque vacuis & solis, vt ad tironum vel quietē vel commoditatem nihil accommodatius cogitari potuisse videatur. Domum igitur hanc se tam commodam, tam elegantem pulcherrimo sanè dono se maximo lubentique animo dare dixit, vbi nouitij ad omnem pietatis & virtutis partem informarentur. Et ne quid deesset ad absolutionem vel præstantissimæ virtutis suæ, vel nostrorum commodorum, recepit se nobis templum augustū amplumque proximis annis curaturum. Benignam viri voluntatem pro eo quo erga nos est animo exosculatus est Episcopus Virdunensis nec inuitus, nec inuitus R. P. Prouincialis annuit: quippe quem angustia priorum ædium iam pridem sollicitum habebant. Nec enim erat quies ea quam tironum institutio requirit, cum totos dies vicinia perstreperet: sacellum nobis erat & exiguum & importunum, in quo vicinorum locorum strepitus sacrificantem inturbaret. Res visa dignissima quam P. N. Generalis admitteret probaretque. Igitur

felicibus auspiciis eò migravimus hoc anno, Septembri mense, mœrere oppido quod relinquebamus, & suam orbitatem lugente, quòd quemadmodum nobiscum aduenisse pietas & Sacramentorum usus, sic nobiscum abire videretur. Iam enim multi ad Christianæ vitæ perfectionem adspirabant: multi apud nos Sacramentis capiendis dabant operam, qui longè antè discessum hunc nostrorum præsentientes lugebant quòd paucissimos haberent aut eruditè pios, aut erga salutem animarum piè animatos. illorum inopiæ & solitudini, quandoquidem oppidum haud longo intervallo distat Nancæio, quantum commodè fieri poterit, occurremus. Iacta sunt templi fundamenta Augusto inclinante: & sanè res hæcenus satis feliciter & ex animi sententia processere. Noui templi lætitiæ auxit insperata Serenissimi Bauariæ Ducis Wilhelmi munificentia. die S. Ursulæ sociisque virginibus sacro earundem sacrarum virginum reliquias venerandas quinq; inclusas arculis, præter omnem expectationem à munificentissimo Principe accepimus. Donum id pretiosum ab Illustrissima Bauariæ Ducissa paucis antè mensibus quàm extremum diem clauderet, affectum, ab optimo coniuge eiusdem pietatis herede perfectum est. sacrosancta martyrum ossa serico vestita opere phrygio gemmis intermicantibus per arcularum transennas faciliè dispiciuntur. arculæ ipsæ argenteo & ebene affabrè elaboratæ intuentium oculos non sine tacito pietatis sensu oblectant. Denique egregium hoc munus tanto Principe dignissimum, vel ex eo æstimari potest, quòd Serenissimi Principes nostri eius fama excitati id sibi non semel visendum putarint, idemque apud suos postea magnificè prædicarint. Et verò eximiam Bauariæ Principis liberalitatem anteverterat Illustrissimus Lothar.

tharongiæ Cardinalis, qui brachium nobis argenteum aliquot antè diebus donarat. Virorum principum benignitatem æmulati sunt quâ nobiles, quâ honesti ciues non pauci. Non abierimus longè: hoc nuperrimè cum scriberemus, vir nostræ Societati addictus in paucis vas nobis argenteum ad sacras synaxes auro pretiosè celatum obtulit. ita sacellum nostrum, quod ante paucos menses rebus propè necessariis destitutum erat, sacra in dies & numerosa supellectile mirificè ornatur. Sed ad D. Nicolai oppidum, vnde tantisper nouarum ædium causa eramus digressi, ex intervallo redeamus. Peregrini à nobis adiuti multi, qui miraculis magnis à præsentis vitæ periculo liberati, D. Nicolao vota persoluerunt. Oppidanus hic quidam fuit, qui oleo conficiendo se familiamque sustentaret: is cum esset paulo fordior, & lucri nimium appetens, diebus festis ac Dominicis non laborabat modò ipse, verum etiam suos ad opus vrgebat. Illi mentè atque intelligentiâ bonus Deus affligendo dedit. Cum sacris feriis de more elaborat, incidit in morbum, cuius causa progressionèque non modò medicis, sed illi ipsi qui patiebatur ignotæ. Tenuit eum dies 15. pluresque, neque tamen aut cælum suspexit, aut in intima sua conuertit oculos. Alio Dominico quodam die iubet coniugem operi incumbere: eodem ipsa morbo derepentè vrgetur, sed ne tum quidem vindicem Deum agnouit. Successit dies Apostolo sacer, quo seruum amandat ad rem domesticam impio more curandam: quam vix attigerat cum ecce dolor acutissimus ita pedem astrinxit famuli, vt vires omnes & mentem exhauriret. Tum ille tandem religionis contemptor oculos aperuit, & castigantè Numinis manum est suauatus, promisitque se nunquam sacros dies opere nefario contaminaturum. Iam ex quo Nancæum

commigrauimus, feliciter satis institutum est (quod frustra sæpe hactenus tentatum fuerat) ut nouitij ægros in nosocomio inuiserent, omniq̃ue officij & obsequij genere subleuarent. Itaque diebus singulis quaterni eò amandantur, qui solita pietatis & Christianæ humilitatis munera obeunt, in conspectu vr̃bis nobilissimæ ad tantam vel submissionis, vel charitatis insolentiam obstupescens. Nec in reliquis iuuandis ciuibus nostrorum opera est desiderata. In sacris concionibus & doctrina Christiana rudioribus explicanda strenuè est à nobis elaboratum. Vnus in vr̃be diebus festis frequenti virorum & nobilium ciuium concursu manè concionatur, alter vesperi pueros Christianæ fidei elementis informat. Quo etiam tempore veterani comitibus nouitijs in vicinos pagos excurrunt, & oriantes rusticos eiusdem fidei rudimentis instituunt, ut in omnem partem non contemnēdi fructus ab hac Probationis Domo cœperint deriuari. Vnum aliquem è multis delibemus & finiamus. Proximo die festo Natalis Christi Domini sacro conuiuio refectioni sunt facilè ostringenti, ferè bis mille vel ciues, vel è vicinis pagis rustici sacra apud nos confessione expiati censentur.

PROVINCIA GERMANIÆ

S V P E R I O R I S.

N Prouincia hac quindecim domicilijs numerati hoc anno Socij 353. Ingolstadij aliquot supra sexaginta, Biburgi 5. Dilingæ septem supra viginti, Monachij circiter 60. Eberspergæ 7. Augustæ 30. Oeniponti 19. Halæ 18. Lucernæ totidem, Ratisbonæ 21. Friburgi 18. Brundruti 15. Landspergæ 45. In Residentia Constantiensi 10. Oetingæ 9. Donati Societate 13. Exempti è vita 5.

Collegium Ingolstadiense.

D Ecessit in hoc Collegio P. Ægidius, qui curandæ valetudinis causâ ad nos venerat, regulæ studiosus, æqui seruantissimus, & paupertatis amans, animi summissione & cura conscientiæ singularis. Gymnasium numero ac nobilitate floret: Comites habet 6. Barones 12. Sæpius dramata loco & tempori apta exhibita. Creuit Ignatianum Collegium, hoc anno adolescentum numero. Ex Religiosis duo Philosophicas assertiones cum laude defenderunt. Sex se commentationibus sacris apud nos exercuerunt. Plurimi conuictores Sodalitati B. Virginis ascripti. Bacchanalibus de dispari bonorum ac malorum iuuenum studiosorum obitu drama à Collegij Ignatiani incolis datum. Hieronymiana domus etiam suos tulit fructus in litteris & pietate. Tres ex illis post defensas theses Magistri renunciati sunt. Virginis Sodalitas, cum maior, tum minor, & tertia Religiosorum, pietate & religione hoc anno singularis fuit. Frequentarunt Sacramen-

eramenta, opeta vtriusque misericordiæ exercue-
 runt. Per Quadragesimam quotidie nonnulli sub
 cantu Psalmi quinquagesimi terga diuerberarunt,
 & raro sine sanguine: multi expansis brachijs ora-
 runt. Qui se flagellis ceciderūt, numerati quadrin-
 gēti. Peregrinationes ad pia loca susceperunt. Parti-
 um sancti Francisci, partim aliorum Religiosorum
 instituta amplexi 14. Quidam peregrè proficiscēs,
 cū noctu in diuersorio de castitatē periclitare-
 tur, è lecto exiliens è cubiculo profugit, & dura in
 humo cubuit. Tredecim de externis sacris medita-
 tionibus dederunt operam. Generalem confessio-
 nem obierunt supra 60. Multi aliunde huc peccata
 expiatum venerunt. Desperantibus, aut necem sibi
 cogitantibus allatum auxilium. Mulier è libidinis
 cœno emersa, quæ plurium & integrarū noctium
 vbere fletu multos in admirationem rapuit. Alia
 peccati sibi conscia, nec confessā, in Paschate Eu-
 charistiam percepit, acta quæ in furorem diuinis,
 tres integras hebdomadas nihil cibi aut potus ad-
 misit: tandem visa videre Angelum, de confessio-
 ne apud nostrum facienda monentem, paruit, &
 sanata est. A Lutherana perfidia reuocati 34. Inter
 quos vnus iuratus affirmavit se per quietem vidisse
 se Dei matrem vestitu candido, monentem vt ea
 via incederet, quam sibi vnus de nostris ostendisset.
 In dissidentibus conciliandis cum fructu labo-
 ratum est. Diuise sacri agni imagines ad terrores
 arcendos. Egroti penè quotidie visitati; multorum
 etiam egestati liberaliter succursum. Carceres sæ-
 pe aditi, & captiui ad tolerantiam animati. Capitis
 damnatus die supplicij subeundi, nec cibi quidquā
 gustare nec vini voluit, Patrique clam dixit, Quia
 pœnas à Magistratu decretas, & sceleribus meis
 debitas luo, addam insuper quantulumcunque hoc
 ieiunium, vt præter debita spontaneum quiddam

Deo meo toties offenso offeram. Tempore sacro Christi nascentis & resurgentis prævio, extra vrbem rudimenta fidei fructuosè tradidèrè nouem. Toto anno in pago quodā vnus Ecclesiasten egit. Quid effecerit, sequètia declarabunt: Parochi vnus totius vitæ confessio audita, quo ægrotante tandiu à nostro Sacramenta administrata. Infirmi inuisi, saluari viatico muniti. Patre concionante ad populum socius æstate sub dio, hyeme in æde Curionis iuuentutem catechismo instituit. Alius sacerdos in alio pago per trimestre Parochi munere functus est, magno indigenarum fructu, quorū omnium conscientias pridie assumptæ in cælum Virginis, expiauit: quod eo loco autè fuerat inauditum. Quā in re Parochus ipse gregi suo præiuit. Concionum tanta fuit apud auditores opinio, vt de illis sæpius per hebdomadam inter se colloquerentur. Hebdomadè magna plura loca adita hoc anno, quàm cæteris, oppida duo, pagi sex, plerique celebres & ampli. Numerus consentientium in oppidis duobus ad nongentos accessit. Duo paria dissidentia conciliata, quinque ad Ecclesiam reducti: Sacræ suppellectili accessit calix ex dono Mantuani Principis, corona gēmis & vnionibus referta ex plurium nobilium liberalitate, frontale candidum è panno damasceno nobilis matronæ beneficio. E veste holoserica, quæ vnā cum bibliotheca mille florenis æstimata, à nobili & doctissimo viro Roberto Turnero legata est Collegio nostro, duæ sacrificales vestes factæ.

Residentia Biburgensis.

Biburgi habitant quinque; sacerdotes duo, Coadiutores tres. Sacrarium hoc anno elegans, nostrisq; vsibus aptum in templo nostro ædificatum:

rum: molendinum præterea à pago non longè ex-
 tractum. Plurimi ex diffitis locis ad nos venerunt,
 vt animarum sordes eluerent, & salutaria consilia
 caperent. Duæ mulieres & vii septuagenario maior
 secundùm quietem sæpius moniti sunt diuinitus,
 vt peccata nostris exponerent. Ad Ecclesiam redie-
 runt 9. è quibus testatus est vnus magnam idcirco
 patrem patrimonij sibi relinquendam. Episcopus
 Ratisbonensis, cùm hunc locum, vt alios, lustraret,
 quingentos cælesti pane refecit, Cõfirmationis Sa-
 cramento muniuit trecentos sexaginta. in quibus
 multi ex vicinis pagis. In Abensperg (proximum
 est oppidum) numerus quater in anno sacra myste-
 ria vsurpantium augefcit. Catechesis etiam adultis
 auditoribus floret. Carceres sedulò ac frequenter
 adeuntur, magna Magistratus approbatione. Ad
 nascentis & resurgentis Christi ferias auditæ ibi-
 dem confessiones sexaginta supra sexcentas. Ex
 oppido Sigenburg, quod sæpe aditur, quingenti, ex
 pago Kirchgordfensi, trecenti quinquaginta à no-
 stris auditi. qui etiam Neustadium euocati multis
 confessionibus aures dederunt. Monasterij Apo-
 stolorum Petri & Pauli templum restauratũ, aliud
 S. Viti exornatum, amplum granarium ædifica-
 rum. Coronarum B. Virginis illic tantus vsus, vt
 etiam adultiores in itineribus illas visi sint recita-
 re. Vir grauis vni de nostris narrauit fuisse ante ali-
 quot annos, præ nostro aduentu, post abitum Mo-
 nachorum, virum quendam monasterij incolam,
 cuius filiola forma & venustis moribus adeò sibi
 matrem deuinxerat, vt illa eam superba veste di-
 gnam iudicaret; at verò cùm, vnde pararet, illi non
 occurreret, in iracundiam venit multas in sacratio
 vestes esse sacras nulli vsui, nec aduertendam fore
 vnus surreptionem. Igitur vesana damascenam
 Diaconi vestem sacrilegè surripit, in partes disse-
 ctam,

etiam, ne pateret furtum, sartori tradit, vestem inde puellæ conficiat. quarto post die æqua Numinis ira, ingenti matris luctu ac propè infania puella extinguitur. Ad montem Allerstorfsensem Deiparæ sacrum, supra quadraginta votiua munera exoluentes venerunt, quæ sponponderant ægri. Die Virginis ab Angelo salutatæ concursus hominum fuit tantus quantus antea nunquam, plurimi peccata fassi cælestem panem acceperunt: femina una ea causa multis millibus passuum nudis pedibus venit. Oblata victima cælestis septuagesies septies varijs de causis, bis pro puella & viro fato functis, qui alijs per somnū visi sunt exposcere, quod viui vouissent, non soluissent. D. Leonardo plurimī supplices facti, & pro pecoris morbis exauditi, qui grati animi indicia munera multa attulerūt. Quinquageni & ampliùs hīc vario tempore sacram synaxin perceperunt. Pastor agnam habuit vnicam, illi collum ad eò tumuerat, vt propè ab interitu abesse videretur: miser D. Leonardum supplex precatur pro ea, simulque pollicetur, si sanitatem reddat, proximum agnellum quem pareret, se illi statuerum: sanata, proximoque partu geminum effundit, vno sibi seruato, alterum sancto Leonardo gratus dicat.

Collegium Dilinganum.

AD tirocinium missi duo, vterque præclara indole. Sacris imbuti meditationibus, præter alios octo, Religiosi decem. Confessiones omnium vel plurium annorum auditæ 120. Crimina multa vel timore vel pudore celata, tandem patefacta, præsertim Iubilei tempore, quo tempore tanta ad nostros sacerdotes domi forisque multitudo sese piare cupientium confluxit, vt eos penè oppresserit, & vel

20. confessarios satis occupare potuerit. Duo adolescententes oblata sibi specie Deiparæ per quietem, & turpitudine emerferunt. Femina totis 30. annis magnis conscientia angoribus implicata, à duobus milliaribus cùm huc veniret, per confessionem tranquillitatem animi consecuta est. Ancillæ Latinganæ in medio nationis prauæ versantes animi maculas apud nos detergunt, & constantia in fide nonnunquam illustria edunt specimina. Vna certè ex illis expansis brachijs Deo supplicat quotidie, vt sibi veræ lumen religionis conferuet & augeat: quæ & cum præconibus Lutheranae perfidiæ ipsam aggredientibus aliquando decertans deijs triumphat. Parochus quidam pro concione negabat gregi suo fas esse ad nos confessionis ergò accedere. quo cognito Reuerendissimus noster ad se accersitum temeritatis errorisq̃ue coarguit. Ex militibus Gallis hac in Vngariam transeuntibus aliqui à nobis pœnitentiæ Sacramento lustrati, spiritualibus armis instructi, & cereis agni cælestis imaginibus donati. Ad cœtum Catholicorum aggregati supra 30. Odia inter nonnullos restincta, qui sibi necem mutuo minabantur. Ægrotis nocturna & diurna opera nauata. Cohortationes in xenodochio habitæ. Subuentum egentibus impetrata à Partheniano Sodalitio pecunia. Adiuti pauperes peregrini in ptchodochio, actumq̃ue cum Præfecto, ne quemquam malæ turpisq̃ue notæ reciperet. Et vincti operam nostram experti sunt, vna præsertim venefica, quæ seipsam apud Magistratum accusauerat, vt pœnas iure debitas persolueret: quæ multas in carcere lachrymas pœnitentiæ testes profudit, magnaq̃ue pietatis & lœtitiæ significatione supplicium extremum pertulit. Illustrissimi Principis & Episcopi nostri mandato instituta etiam hoc anno 40. horarum comprecatio. Ad
Nata-

Natalem Saluatoris exomologefin omnibus aulicis præcepit, pœna negligentibus constituta. Eo die in aula Academica Pontificia cæremonia operatus, iuuentutem epulo cælesti refecit: id quod ab eo in Paschate quoque, Pentecoste, alijsque diebus sacrationibus est factitatum. Quidquid ferè in Academia dicitur vel agitur publicè, id eo præfente dicitur vel agitur. Multa & egregia de huius Principis in Deum pietate, in nos liberalitate & amore singulari commemorare possem, nisi instituta breuitas prohiberet. Academia floret in dies magis discentium nobilitate, ingenijs, numero, qui 600. supergreditur. in his vt sidera quædam, Barones tres, Comites sex: Baccalaurei creati 38. Magistri 30. Actio in theatro triplex spectata; prima oratoria; in qua Iustitia diuina Protoplastum accusauit, defendit Misericordia; euentum iudicij humano generi salutarem angelus mortalibus nunciauit. Duo Christo nato Genethliacum alternis pronunciarunt, quos musici octo clericorum more palliati, duobus choris distincti, suaui modulatione sunt per strophas singulas subsecuti. Altera fuit de curiositate, habita Bacchanalibus, plena lepôris & hilaritatis. Tertia de S Wolfgango, propter magnificentiam & actionis dignitatem probata magnopere spectatoribus. Conuictores 212. in his diuersarum familiarum cœnobaræ 90. Alumni Pontificij 24. Curtiani 9. Antistitis nostri 5. Eüstadiani 2. aliorum dominorum ac Mæcenatum minimum decem. Cæteri vel nobili vel honesto loco nati. Vigent inter incolas huius domus studia litterarum atque virtutis: in quibus productiores preces, flagellationes, & similia. Ad supplicationem quam in Parasceue Sodales obeunt, hoc additum: quidam de collo catenas ferreas gestarunt: alij incessere manibus post terga reuinctis, vt Christi capti vin-

Etique ferrent imaginem, qui crucem baiulantis
 personam gerebat, identidem sub lignea mole hu-
 mi cadebat, quem milites seu carnifices sæuam in
 modum raptare, propellere, protrudere, iusti spe-
 ctaculo. Nimis longum facerem, si piè sancteque à
 Sodalibus gesta percensere omnia vellem; & quia
 cum alijs Sodalibus aliorum Collegiorum ferè
 communia sunt, ed libentiùs omitto. Loca in quæ
 nostri varijs anni temporibus, adulta præsertim
 Quadragesima excurrere, sunt hæc ferè: Eluanga,
 Oetinga, Wettenhusa, Noreshemium, Waller-
 stein, Wembdinga, Weissenhornium, Kirchberga,
 Kirchhemium, Ginzburgum, Ilerberga. Non nume-
 rabo pagos vicinos, & oppida, vbi nõ minùs quàm
 in illis remotioribus nostrorum labor cum utilita-
 te versatus est. In his excursionibus populus è su-
 periori loco, minor ætas in plano salutaris præce-
 ptis imbuti. Hæreseos non pauci, criminum macu-
 lis quàm plurimi purgati. Vt autem speciatim que-
 dam afferantur, Eluangæ die, quo Christi excessum
 luget Ecclesia, supplicatio habita ad sepulchrum
 cum face plurima, & incredibili hominum frequen-
 tia, quam sua præsentia & pietate Reuerendissimus
 Præpositus illustrauit; qui quanquã aliàs sæpè do-
 cumenta dedisset suæ in nos voluntatis, tamen ali-
 quando publicè professus est, cum dixit, quicun-
 que Societatem, vel infimum eius verbo factouè
 læderet, ipsum læsurum. Parochus Eluacensis non
 antea magis & clariùs, quàm quadraginta illis ieiunij
 diebus nostrorum fructum in audiendis confes-
 sionibus notasse propalam testatus est. Eluan-
 gam qui è vobis proficiunt, in monasterio
 Noresheimensi, non sine animarum lucro diuertunt.
 Plerumque enim aliquot ibi, sepeque nõ pau-
 cos reperiunt, quos vel hæresi vel peccatis expiant.
 Hos inter Curiones nonnulli monasterio subiecti,
 quos

quos eam ob causam Abbas religiosissimus conuo-
 cat studiosè. Ad cœnobium Wettenhusanum mis-
 sus hinc sacerdos, ut, (quod cœnobitæ non pote-
 rant) præfractas subditorum ceruices flecteret, iu-
 goque veræ pœnitentiæ subijceret. flexit ac subie-
 cit feliciter. Eiusdem Patris labor monachis quo-
 que non mediocriter profuit. Wemdingæ trans-
 actis Paschalibus ciues ad ædẽ quandam D. Vir-
 ginis nomine celebrem per fines hæreticorum ere-
 ctis & explicatis vexillis supplicatum iuerunt im-
 pauidi. Pendere de collo, rosaria, cantu læto pio-
 que, quaquà incedebat agmen, omnia personares
 contemnere gens impia, idololatriam Põntificiam
 tollere cachinnis: illi nihil moueri, sed alacres per-
 gere, quã pietas & religio vocabat. Nostris id præ-
 sentibus & adiutoribus factum.

Collegium Monachiense.

D Vo diem suum obierunt, prior P. Martinus
 Marius Coadiutor spiritualis, annorum 57. vir
 religiosi candoris & antiquæ simplicitatis, iuuan-
 di proximi percupidus. Alter P. Henricus Arboreus
 Belgæ 80. annis egressus, traductis in Societate
 46. rerum humanarum ac sui despiciens, ut quàm
 maximè; paupertatis; fraternæque concordie ten-
 nax. Quatuor solemnibus votis Deo & Societati se
 in perpetuũ deuinxerat. Conciones in æde D. Mi-
 chaëlis, in aula Serenissimæ & scholarum nostra-
 rum perpetuæ. Catechismus quatuor locis per vr-
 bem explicatus: per Aduetum & Quadragesimam
 ruri locis pluribus Exomologeses totius vitæ fue-
 runt 390. & ampliùs. Epulum cæleste inierunt tri-
 ginta quinque millia Confessiones innumere mul-
 tis ab annis redintegratæ Multi pluribus annis de-
 lictorum conscientia dirissimè stimulati, cum à

confessione refugissent, tandem se nostris aperue-
 runt, & optata quiete potiti sunt. E cœno libidinis
 12. emerſi. Multi vt à consuetudine blasphemiar,
 popinar, atque impotentis iræ tandem aliquando
 deſciſcerent, pœnas ſibi vltro arbitrarias indixe-
 runt, quoties relabi contingeret. Duæ virgines,
 feminæ quatuor, quini adoleſcentes in Religioſas
 familias ſe dicauere. Inauditæ ſuperſtitiones ſub-
 lata, vnà cum libris vanitatis & ſtultitiæ plenissi-
 mis. Plures prohibitæ ne propter egeſtatem cor-
 pora prostituere, aut ſe dæmoni venderent. Li-
 tes quodidianæ, iurgia, odia, & inimicitia ſublata.
 Multa coniugum paria inter ſe reconciliata. Com-
 pluribus in orthodoxa fide hæſitantibus conſul-
 tum. Ab hæreſibus abſoluti 42. Libri hæretici
 quamuis magni pretij, exuſti. Quidam paupertate
 afflictuſ, cum in agro mœſtuſ obambulare, dæ-
 monem habitu venatoris ſe offerentem & pecu-
 niam pollicentem ab ſe repulit. Quidam dum ſar-
 menta in ponte colligit, per imprudentiam in flu-
 uium delabitur: iamque cum vadis luctans, & diu
 ſatis viſuſ eſt diuinituſ moneri, ſi vellent euadere
 ſtatueret eluere ſordes apud eum, cuiuſ etiam no-
 men exprimi audiebat. Statuit, cum caſu duo viri
 iuxta ripam ambulanteſ luctantem conſpiciunt,
 accurrunt, hominem præſenti periculo eripiunt.
 Mulieri ægrotanti, habenti que ad latus cubantem
 filiolum tabidam, clauſa domo dant ſe in conſpe-
 ctum viri duo, qui hortantur, vt iam à viro, a Deo,
 & omnibuſ deſerta, ſi pecuniam & ſolatium velit
 ab ipſiſ recipere, prolem ſuffocet, ipſoſ ſequatur.
 Mulier timore concuſſa, nomen Ieſu inſclamat. illi
 paulum retrò cedunt: cum idem ingeminaret, om-
 nino ſe proripiunt. vocat deinde Patrem Socie-
 tatiſ, à quo & timore & peccatiſ abſoluitur. Alia
 huiuſ generiſ cogor prætermittere, ne longior ſim.

Serenissimus Maximilianus vno tantum & altero famulo, & duobus de nostris stipatus, pridie Paschatis domum hospitalem est ingressus; ad singulos ægrotorum lectulos accessit, suauiter est allocutus, & ad patientiâ hortatus, & larga stipe prosecutus. Idem eius Serenissima coniunx in alio xenodochio præstitit. In nosocomio qualibet hebdomade, de rebus piis sermo institutus. Otiosis rosaria distributa, vt iis percurrendis tempus fallerent. Muniti complures Agni cerei sacris icunculis. Effectum vt peritiores instruerent eiusdem loci pueros, & alios rudiores Christianæ doctrinæ facilioribus capitibus, magisque necessariis. Destinatus item, qui cæteris quotidie de sacro libello quidpiam recitet. Mater & filia suspenso de collo lipfano B. P. N. Ignatij hortatu nostri sacerdotis, febrem ab se dispulerunt. Eiusdem ope nosodochij Præfectus, iam à medicis desperatus conualuit. Ad subleuandam aliorum egestatem corrogati floreni 500. In vsum tenuiorum à locupletibus & piis hominibus collata pecunia summam facit florenorum 1103. In gymnasio numerauimus supra 900. discipulos, in his Comites 2. Barones 7. Theses excusæ & disputatæ bis. Actiones datæ ter. E Sodalibus Parthenianis tres inter Franciscanos cooptati, duo in nostrum commilitium. Tres item nostris meditationibus exculi. Hoc anno frequentiores diuerberationes, aliaque specimina pietatis in templo nostro dederunt. Alia breuitatis studio narrare omittimus, vt ad vitam & obitum Serenissimæ Renatæ Principis nostræ veniamus. Habebat illa more nostro tempus omne distributum ordine, quando quiduis agendum esset, aut animo corporiue dandum ad necessitatem necessariumue laxamentum. Et quidem plurimum vacabat rebus diuinis; minimum sibi, negotijsque humanis. Ex-

perfecta diluculo, primas omnium cogitationes & intentiones animi referebat in Deum: inde secundum preces aliquot solennes, magna sui consolatione, quam frons ipsa palam semper ostendit, de Christi Domini gestis & cruciatibus meditabatur, eaque commentatione mirum quantum afficiebatur. neque solum recitabat preces horarias instar Clerici ad hoc peculiariter astricti, verum & multas alias, pro omnibus Christianorum causis, variisque hominum generibus & statibus, quos Deo sollicitè commendabat sub tria Missarum sacrificia continenter audita quotidie, nonnunquam & plura: statis horis ante meridiem & somnum intrabat in se ipsam accuratè, dicta, facta, cogitata sua diligenter explorabat. Quothebdomadis minimùm semel, sacratoribus temporibus iterum confitebatur sacerdoti, omnia sua ductui illius censuræque subiciens: quem etiam mirificè colebat & venerabatur. Toties item SS. Eucharistiam percipiebat, inflammato studio se quàm intimè deuinciendi Christo. hanc coniunctionem maximè spectabat in omnibus, ut à Deo gratiam iniret semper maiorem, & communionem obtineret illius meritorum ac perpeffionum. Peracta synaxi, colloquia pietatis amorisque plena cum hospite Christo protrahere in longum: de cuius & rebus, quemadmodum & D. Virginis, aliisque diuinis audire, ac miscere sermones, illi iucundissimum fuit. Quapropter curabat semper manuum laborem suum pia quapjam lectione, præsertim ex libello De imitatione Christi, velut quodam condimento suauitatis aspergi: eiusmodi exercitationes illa constanter retinebat, neque alio negotio vel impedimento, nisi forsitan aggritudinis, quoad fieri poterat, intermiserit. hinc lumen illud hausit eximium, quo mente collustrata diuinitus præclare

clarè discernēbat, quid Deo grātius esset, in quo vis & momentum veræ solidæque virtutis consistēret, idque magno conatu prosequēbatur. Vt verbo dicam, verum illa fuit Christianæ perfectiōnis & religionis exemplar in paucis, tali statu, loco, tempore: virtutis omnis & integritatis studiōsa, prorsus, vt Deo consecratam, in aula & in sæculo vitam degeret, femina Dux, tantis deliciis, opibus, clientelis, auræque populari, ni spreuisset vniuersa, circumfluere & illectari potis. Obedientiam Domino marito perfectam exhibebat semper, & singularem deferēbat obseruantiam: modestia & animi submissione erga eundem, suumque confessarium fuit insignis. Charitatem ferebat in oculis, & anteferebat omnibus, eâ meriebatur cætera: hac sine nil magni ducebat, & illius omnes assecuta fuit numeros, prout describit Apostolus ad Corinthios. Sobolem charitatis beneficentiam penitis complexa visceribus, annum censum bis millium, quos habebat proprios, ad vnum effudit in pauperes: ex his delectos 12. alebat quotidie, frequenter ipsa coram ministrabat accumbentibus, vt & alijs alibi nouo exemplo, propè lachrymis rigaret intuentes. Idem faciebat in ægrotos, quâ domi, quâ foris, eos sæpenuerò visens, ope, consolatione, manu etiam sua quasi famulari iuuabat. Idem in hospitales domos & nosodochia, quorum ipsa vnum constituit impensa viginti millium. Idem in orphanos & pupillos educandos; in tenuiores adolescentes, vt honestis artibus discendis vacare possent. Religiosos vtriusque sexus valdè coluit & suspexit. quantopere verò Societatem nostram amatit, ne cogitatione quidem informari potest: eiusdem profectu & meritis ad communem hominum salutem, exultabat in Domino, atque vel aspectu solo nostrorum ho-

minum videbatur recreari: contrà verò Societatis ærumnis & tempestatibus in eam concitatis tam indoluit, quam suis nunquam. Ex animo se Dominumque maritum & liberos Societati persæpe commendabat, & in magni beneficii loco ponebat, vtrumque in communione & charitate Societatis vivere ac mori. Cæterum multa prolixitatis vitandæ missa facere cogor, alioqui narratione dignissima & admiranda: de constantia illius, æquitate animi, ac robore in sufferendis aduersis ac morbis sine vlla quiritatione; quàm se diuino semper nutui conformem gesserit in quemuis euentum, hilari semper eodemque vultu; quanta mentis pace, quamque stabili serenitate gauderet, quæ nulla posset obfascari tristitia, aut perturbatione caperari: quàm sincerè timuerit Deum & in ambiguis sollicitè cauerit, ne quid fieret cum eius offensa, idque suis identidem soleret inculcare, in suadens cõsiliũ confessarij. Silebo de summa lenitate morum & facilitate, qua domesticos etiam peccantes interdum accipiebat; adinonebat sine omni verborum aculeo & stomacho, cuius ne exile verbum eminebat vnquam. nil dicam de neglectu vestitus, quem posterioribus annis gerebat omnino vulgarem, & quasi plebeium: nil de maceratione carnis per ieiunia, flagella, cilicia, similiisque asperitates, quas in tempore & loco prudenter & inoderatè sulciciebat: nil de parsimonia victus, quem velut medicinam capiebat, & quidem agrè, tamque modicum, vt iudicaretur à peritis, vix esse tolerandæ vitæ, adeoque præter vim naturæ sustentari. Tacebo de singulari castimonia puritateque, quam per annos 15. cum Serenissimo coniuge seruauit. Placet hoc postremum addere, præstantis religionis indicium: impendente festo die quopiam illustriore, cum ægrotasset antea frequen-

quenter & eousque præcisè, toties sibi mox restitutam videri, tantasque recuperasse vires, vt diuinis rebus interessè posset: transacto tempore illico in pristinam corporis imbecillitatem relabi. Talem igitur vitam, labis adedò sinceram, diuitemque virtutis & sanctimonix, quid mirum si beata mors sit consecuta? quam 10. Kal. Iunij tranquillè placidissimeque, sine graui luctu, sine communis hostis infestatione terrificà, quoad licuit aduertere, sub horam diei septimam, & amplius oppetijt, lectulum stipantibus iuxta principes personas, multis nostris Patribus & Fratribus. Et videbatur diu antè præcepisse finè suum: cum enim suadentibus medicis ad refocillandam valetudinem, ex qua pridem laborabat, adulto iam vere profectiorem (quam sibi dicebat vltimam fore) cum Domino marito per Eberspergam instituisset, Oetingam veterem, isthic matri suæ sibi que amantissimæ Deiparæ postremam salutem & vale dictura: vbi se suaque omnia statim de via sacrum sacellum ingressa imis ex præcordiis eidem commisisset; ecce tibi drepentè in eodem loco febricula corripitur (qua demum extincta est Monachij) sed aggrè domum reuecta. Et licet negantibus omnino medicis esse periculum, ipsa tamen & reditum virgebat, & reditu ad voluntatem facto, se comparabat ad mortem; adhibitis omnibus quæ necessaria forent, eo que conducere possent. Funus, ex ædibus Serenissimi per nostram domum vespere translatum succollantibus nostris, & comitatum à reliquo Collegio nostro, familiaque Principis senioris, aëre tedis collucente, repositum est in templo præ summa ara, vbi nostri psalmodiam Ecclesiæ funebre clara voce recitabant, inde portatū in sacellum reliquiarum sacrarū. hic stetit aliquot dies, dum tandè pridie Kal. Iunij vespertinis exequiarum transactis,

cæteris omnibus exclusis, solo Serenissimo viduo præfente humi semper defixis genibus, conditum est manibus nostrorum in sepulchreto seu crypta templi subterranea, loco Principis vtriusque sepulturæ destinato, ad dexterum latus primi altaris.

Residentia Eberspergensis.

Catechismo duobus locis rudes instituti: sacro chrisinate muniti huius loci & vicinorum qui confluerunt, 3124. Abolitus mos piaculare Sacrum faciendi pro paruulis ante rationis vsum defunctis. Aniles opiniones & superstitiones ex animis multorum euulsæ. Coronam B. Virgini recitare edocti rustici, qui id antea vel nesciebant, vel ludibrio habebant. Visitatum est nostris ægrotos & moribundos iuuare. Sacra sigillaria Agni Dei impertita peregrinis, quæ ab illis avidissimè expectantur. Pœnitentiæ Sacramentum toto anni curriculo obierunt apud nostros 4200. Foris à locis huc pertinentibus, aut nostræ iurisdictioni subiectis 800. Eucharistiam susceperunt extra Pascha 3412. Sacræ cōfessiones totius vitæ minimum 600. fuerunt, multorum annorum ad summum 30. vel plurium, de suppressis antehac peccatis 1200. circiter. Ex his confitentibus plurimi Curiones, aliique sacerdotes fuerunt. Magistratus oppidorum quosdam fidei religionisq. suspicione laborantes, prius curarunt à nostris instituendos, quàm eos ciuitate donarent. Non pauci altiotibus instinctibus per somnum aut visa territos & instigatos se narraunt, vt hinc adiumenta læsæ conscientię peterent. Multi nobiles & Dynastæ se nobis curandos & dirigendos permisere. E fluctibus falsarum opinionum transfulerunt se in Catholicam cymbam 13. Inter 8. coniugum paria sublata odia & dissidia.

A di-

A diuersis & grauissimis fecleribus permulti deterriti. Duo ex nostris, toto ferè maioris jejuniij tēpore duobus in pagis; libentibus admodū Parochis & rogantibus, versati; altera meridie iniciamēta Christianæ doctrinæ tradidit. In monasteriis Religiosarum attenderūt confessionibus sapē, eademque ad religiosam perfectionem cohortati sunt. Moribundis tulere suppetias. Reperti quidam Pharisei, qui nostris pro suggestu populū erudiantibus, commiserarentur Parochos, & tanquam Oedipi quidam denunciarent, fore vt iis exterminatis nostri sufficerentur: vt quid ergo nostros euocassent? verū ab iis egregiè responsum. Duo-decim vtriusque sexus pestilentiaē malum aut imminens anteuenterunt, aut iam incumbens & premeus excusserunt votis cerearum imaginum aut sacrificiorum D. Sebastiani nomine & obseruantia editis, quæ fideliter sunt executi. Ab alijs morbis, incommodis & vitæ periculis varijs, eadem ratione se vindicarunt, simul ac promiserunt, pristinis viribus restituti 16 Inter hos feminæ cuidam vesania mentis laboranti aspectabilem se præbens D. Sebastianus spem sanitatis fecit. Alia pleuritide consauciata vehementi, nulla fuerat medicabilis arte, sed manu duntaxat ejusdem nostri tutelaris. Tertius paralyti consternatus, membrorumque omnium vsu captus, se iterum cœpit erigere atque ad incessum promouere. Mulier item supra spem & remedium aliud omne conualuit. Alij duo laruas & spectra venenatorum animalium, serpentium, bufonum, quibus infestabantur, abegerunt. Mulieres binæ vterum gestantes cum magna difficultate partus laborarent, & altera quidem propè abesset à morte, meritis tamen D. Sebastiani citò feliciterque solutæ sunt.

Collegium Augustanum.

QVatuor locis conciones habitæ. Catechismus per totum annum in templo nostro & Fridbergæ, per Quadragesimam verò in duobus pagis traditus. Primarius concionator Lutheranam factionem vehementer exagitat, & eius fundamenta conuellit, ita, vt non semel à Prædicantibus apud duumuiros sit accusatus, sed frustra. Quadragesimæ potissimum ac Iubilei promulgati temporibus, multi non sine fletu gemituque generalem confessionem obietunt. A Lutheranismò conuersi ad Ecclesiam Catholicam circiter quadraginta. Ad ancillam quandam Catholicam alternis ferè diebus mensis vnius spatio ventitabat de nocte formosus quidam adolescens, gladius, pallio, cæterisque vestibus, frequenter etiam permutatis, qui ad horam vnâ, interdum ad duas illam est allocutus. Hunc cum ea fortè curiosius contemplata esset, capripedem animaduertit: sese igitur extrêplo signo sanctæ crucis obarmat, & hospes ille acturum dispareret. At verò die illucescente metu fracta, consiliique inops, heris visum exposuit, quamquam hæreticis; quod illis tantum timorem iniecit, vt quò se verterent, ignorarent, nec ad alios quàm ad Iesuitas confugiendum censerent. Ad ducta ergò ab ipsismet ad Collegium, & peccatis totius vitæ expiata, spectro obnoxia esse desijt. Alius per annos vndecim vsum Sacramentorum intermiserat, qui diuinitus impulsus, tractu tactuque brachij frequenter ab Angelo officij commonefactus, longo tandem itinere suscepto apud nos peccata magno sensu confessus est. Puella quæ à venefica decepta, dæmoni se deuouerat, ab eius tyrannide est liberata. Propter deponendas conscientias

scientiæ sarcinas permulti huc longissimis itineribus contenderunt. In variis monasteriis exceptæ confessiones & habitæ conciones, exhortationesque non rarę. In virorum quodam cœnobio fermè quothebdomadibus auditi confitentes. Multi nutantes in fide solidati, ruentes erecti, perichitantes in tuto collocat, seducti reducti. Libri heretici erepti & exusti, superstitioni emendati, aut illorum loco dati sani sanctique. Incanrationes extortæ & crematæ. Consilio succursum plurimis. Varij conscientiæ nodi enodati. impediti qui in gradibus prohibitis volebant contrahere matrimonium. Pacificati qui diu graues fouebant inimicitias. Odia inter complures diuturna penitus extincta. Infirmi visitati frequenter, & moribundi ad mortem excipiendam instructi. Egeantibus sæpè stipe ac veste subuentum. Excursum in vicina oppida & pagos, & vbique constitit operæ fructus. Fridbergæ ad natalem Domini confessiones amplius centum exceptæ. In hebdomade sacra suppetiæ Curioni in eodem munere allatæ. Nec ad Pentecosten exiguus manipulus collectus. In die assumptæ Virginis propter Iubileum consequendū auditi ibidem fermè 200. In pago alio Parochi rogatu sæpius conciones habitę. ad Pascha confessi ibidem nostris 200. In alio pago de tota vita multæ confessiones auditæ, ibidemque vsus Extremæ vnctionis per annos plurimos neglectus, operâ Patris nostri est restitutus. Drama datum in reuocatione studiorum D. Cassianus. Habitæ quoque à magistris per annum ad excitanda discipulorum ingenia non illepidæ actiunculæ. Varias Religiosorum familias complexi duodecim. Adolescens in hospitio Lutherano per hominem Lutheranum collocatus, dedit omnem operam vt eo liberaretur propter escam carniū diebus vetitis:

titis: quod dum curat & impetrat, verbera & iniurias fortiter perpeti non dubitauit. Conscientiam suam etiam septennes adeo tenerè amant, vt omnia peccatorum pericula ex præceptoribus solletter solliciteque exquirant. Sunt etiam qui quotidiano sub noctem vtantur examine. Etiam natumini in parentibus vel heris damnatas schedas eludere, aut surripere; libros etiam suspectos, aut hæreticos comburendos attulere. Alios alia officia Christiani hominis docuere. Alij parentes ad confessionem adduxere, peccantes iurantesque correxerunt, à peruersis opinionibus nonnullos abduxerunt. Eleemosynas in pauperes sæpissimè contulerunt, quos alij suis etiam vestibus induerunt. Quidam Patronum suum tutelarem ita honorat: in prandio & cœna sæpissimè, quod maximè palato blanditur, ab eo abstinens id illi consecrat. Alij crebra ieiunia susceperunt: alij de cibo sibi detraxerunt. Nimis longum faciam, si omnia genera pietatis illorum voluero recensere. In aula scholarum Doctor Parisiensis à Sodalibus exhibitus magnos motus effecit. Eorum supplicatio ad S. Montem hoc anno celebrior fuit. Cenotaphium in Parasceue de more in suo odæo extruxerunt, quod totis diebus hominum precantium, seque verberantium, maximè Sodalium, accessu est cultum. Multi de discipulis nostris ad sepulchrum Domini in templo nostro saccis induti, prælataque crucifixi imagine & facibus, sese flagris ceciderunt: quibus se etiam Patricij ac viri nobiles & duces bellici admiscuerunt. Iubilei publicati tempore incredibilis fuit Augustanorum, & aduenarum, finitimorumque pietatis feruor. Confitentium apud nos tantus numerus, vt ijs audiendis nostri decem toto biduo non sufficerent. Qui tum sacro pasti epulo, fuerunt mille ducenti. Sodales non raro ad viciniora & re-

motiora templa supplicatum iuere. Episcopus noster summam in nos beneuolentiam declarauit, sacram supellectilem nobilissimis reliquijs auxit: donauit enim nobis caluariem S. Mariæ Ægyptiacæ, quam illustris matrona pretiosissimè exornauit. Donauit præterea partem cranij S. Mauritij: alia item femina illustris duo capita de societate S. Vrsulæ, superiore anno à Colonienfi Coadiutore nobis dono missa, splendidè conuestienda curauit.

Collegium Oenipontanum.

Rector huius Collegij P. Bartholomæus Welfperger, ingentibus patientiæ documentis relictis, vita excessit. Etiam sanus nihil habuit antiquius quàm sibi met vim inferre, & virtutum solidarum ornamentis animum suum excolere. Vnde nonaginta confessiones generales exceptæ. Epulo sacratissimo accubuerunt decies sexies mille centum quadraginta. Census iniusti ad limam reuocati. Æs malæ fidei non exigui ponderis restitutum. Quinque abiurata hæresi cum Ecclesia Catholica coniuncti. Libri tum falsæ, tum superstitiosæ doctrinæ, partim nobis traditi, & bonis commutati, partim exusti. Amuleta detracta. Dissidètes ad concordiam reuocati. Ciliciorum flagellorumq; vsus familiaris. Ieiunia in pane & aqua vsurpata frequentius. Ancilla pane & aqua tota Quadragesima vitauit, ne carnes cogeretur comedere. Plures vt diebus festis sacris operantem, & concionantem possint audire, & crebrius animorū maculas eluere, & Eucharistiam sumere, pinguiorem famulatum tenuiore commutarunt. Inuenta quæ toto tempore maioris ieiunij carnem cilicio afflixit, atque id in magnis corporis laboribus. Cerearum Agni Dei imaginum vsus inuectus, & explicatus.

Rosarij

Rofarij orandi modus traditus. Erga Indulgentias promota pietas. Ægroti diu noctuque vifitati, & ad piè moriendum confirmati. Xenodochia obita, & iniferis confultum. Succutsum præterea 6. cum vitæ periculo patturientibus, nec parere valentibus, & duabus alijs sanguinis fluxu laborantibus B.P. Ignatij reliquijs. In gymnaſio numerati diſcipuli nonnunquam 300. plerique nobilium, honeſtorum ac diuitum filij. Sub aduentum Sereniſſimi Maximiliani Archiducis dederunt Joſephum, ſpectantibus quinque Principibus, & plurimis Teutonici Ordinis proceribus, alijsque Dynaſtis. Salutaris idem Princeps à noſtris humaniſſimè ſuam nobis opem & patrocinium promiſit. Excurſum hoc anno in pagum duodecim paſſuum millibus ab vrbe diſtanti, Parochi rogatus, ibique multæ confeſſiones audita, multis conſcientiæ ſtimuli extracti. Ad Illuſtriſſimum & Reuerendiſſimū Brixinenſem Epiſcopum miſſi duo qui eum in viſitanda diœceſi conſilij iuuarent. Sodalium in frequentando cæleſti epulo magnum ſtudium, & in perpurganda conſcientia etiam à minimis labeculis mira diligentia. Cætera eorum pia officia cum alijs aliorum Collegiorum Sodalibus ijs communia ſunt.

Collegium Halenſe.

AD Eccleſiaſten, noſtrum audiendum tanta multitudo tum oppidanorum, tum paganorum conſluit, vt multo ante pulſum ſedes templi occupandæ ſint. Multæ concionēs per annum vel in vrbe, vel ad Saluatoris, vel in ſupplicationibus, vel in pagis habitæ. Plurimæ confeſſiones de tota vita ſunt factæ Complures longo itinere ad nos pacandæ conſcientiæ venerunt. Aliquot ab hæreſi abſoluti.

luti. Catechesis per annum in templo nostro habitata: per Quadragesimam in pagis nunc visitatis duobus, nunc tribus. De ægrotis & carceribus nihil dicam. Odia & simultates per nostros sublatae. Nehemias sub instaurationem studiorum datus. Sodalium virtus in multis mirè eluxit & elucet. Cupiditates generosè domant. Quidam pro alijs vilia obeunt ministeria. Alij super nudis asseribus cubant. In ardētissima siti nec aquam bibunt. Multis solemne singulis ferè hebdomadibus sibi ieiunium indicare. Quidam cilicia gestant, & ne longus sim, alia pietatis, pœnitentiæ, piorumque operum genera exercent. Parochi de gravioribus casibus vel coràm, vel per literas nos consulunt. Tempore Iubilei pasti epulis sacris nongenti quinquaginta, quorum plerique conscientiam apud nostros exonerarunt.

Collegium Lucernense.

In Anem cælestem vsurparunt apud nos 16. millia quadringenti. Tantus confitentium numerus, ut omnes nostri sacerdotes sapè totos dies ijs audiendis occupètur, nec omnibus satisfacere queât. Amplius 200. omnem antea actam vitam retexerunt. Omitto complures qui peccata diu celata aperuerunt: item illos qui longis itineribus ad nos pro expianda conscientia venerunt. Cum tribus actum ut pellices domo exigerent. Restincta odia, sublatae simultates. Virgo non ita pridem ad Catholicam fidem cõuersa pudicitiam minis & blandimentis, adeoque grãdi pecunia chariorem habuit. De alijs quibusdam similia narrare possem. Suus quoque labor datus hæreticis, è quibus ad sanitatem redierunt sex supra triginta. Vni & quidem domi nobili persuasum ut religioni amplam hereditatem &

quosuis honores posthaberet. Resipuit quidam, cuius pater, auus, proauus Ministri fuerunt Tigurini, & proauus quidem Pellicanus: qui deserto Rubeaquensi cœnobio, Zvinglij assecla & præcipuus adiutor in peruertenda Tigurinorum ditione dicitur fuisse. Huius constantia nullis machinis expugnari potuit. Parem animi fortitudinem virgo quædam sedecim annos nata adhibuit. Laterarius præterea ex hæretico iam Catholicus, ita fidem colit, vt etiã domi seruos non tam lucri causa, quàm vt à nobis instituantur & conuertantur, liberaliter sustineat. Libros item periculosiores correctos, damnatæ perfidiæ igni absumptos, superstitiones quibus alijs fraude dæmonis medicina fiebat, extirparas, recensere longum sit, nec fortasse necessarium. Hoc tantum; quidam, vt suis, quibuscum sclopis displodendis ad metam certabat, palmam præriperet, cum supersticiosam schedam, quæ offerebatur, proprio cruore conscribendam, & tres primas æneas glandes in diaboli nomine emittendas didicisset, notas quidem percussu digiti sanguine illeuit, nuaquam tamen ijs postea contemptu magis quàm opinione est vsus; & malo se expediuisset, nisi perpetratum scelus & domi rentam chartam tacitus in confessione præterijisset. Morbus demum qui corpori accidit, animum aduertit: quo morbo dum grauius afflictor, & etiam sibi a dæmone sæpius in somno abripi videtur, cruentorum characterum in mentem venit. Accessit nostrum, noxiam chartam offert, & vix errore animum & peccatis exoluit, cum in melius valetudo ire cœpit. Religiosæ familiæ perfuga ad Christi castra reductus, & quidem ad pœnitentiã adeo conuersus, vt eam vel publicè testari fuerit paratus. Hæc inter xenodochium minimè neglectum, frequenter aditum, & vt confessiones etiam

generales auditas silentio transmittam, plerisque
 qui eo detinebantur vel afflicti vel peregrini, salu-
 taribus consilijs auxilijsque prouisum, magno
 æquè visorum bono, & videntium exemplo. Adu-
 ti eodem studio ægroti & domi morientes, & ita
 quidem crebrò, vt vnus decies quater etiam nocte
 prouecta, alius vicijs fuerit accersitus. Multis cer-
 tè nunc familiare est, vt ægrotare cùm cœperint,
 ad nos statim opportuni remedij causa cōfugiant.
 Trium præterea in condemnatis reis, quorum plu-
 res hoc anno fuerunt, ad animi fortitudinem re-
 uocandis opera egregiè conspecta. De scholis pau-
 ca subiungam: Vespertinæ preces hoc anno Domi-
 nicis festisq̃ue diebus decantari cœptæ. Exercita-
 tiones & declamationes priuatæ & publicæ fre-
 quentes. Quo die prælatum est per urbem augu-
 stissimum Christi corpus, externa templi facies
 (vti & interior alijs solemnioribus anni diebus)
 eleganti varietate poëmatum exornata fuit. In stu-
 diorum repetitione, & eo tempore quo vndique
 cùm hæretici, tum Catholici ad mercatum huc
 confluunt, in foro publico frequenti orchestra
 tragœdia data de adolescētia Christiana: insignio-
 rum nimirum, quos Sanctorum referunt historię,
 adolescentium in oppetenda morte per varia tor-
 mentorum genera, pro vera religione constantia
 declarata. Superiorum classium omnia præmia tu-
 lerunt, qui sanctissimam Dei Matrem sibi patro-
 nam elegerunt. Vtroque videlicet Parthenius hic
 cœtus cæteris antecellit, doctrina & pietate. Cen-
 tum Sodalium accessione & amplius eorum nu-
 merus auctus. Hos inter è familia D. Francisci 5.
 D. Benedicti 6. Cistercienses 2. Non exiguus apud
 eos ciliciorum voluntariorumque verberum, at-
 que aliarum afflictionum corporis vsus. Hoc vno
 fiet de cæteris coniectura; repertus est, qui rigidio-

re zona & sponte suscepta diuerberatione sæpius quothebdomadis in se desæuiit, cùm tamen præ extrema paupertate aliquando toto octiduo vix semel atque iterum iusculum haberet; perrexisset longius, nisi qui ei à confessione re intellecta ardorem temperasset. Neque verò ipsi solum bonos in pietate processus habent, sed aliis etiam calcaria adhibent, vt in eodem curriculo versentur: corrigunt subinde errantes, subleuant inopia laborantes, rudes Christianis præceptis instituunt. Ex hac præterea D. Matris tutela non pauci in spem religiosarum familiarum adolescunt. Vnus inter nostrū; tres inter alios Ordines admissi. Sub electione noui Præfecti bis drama datum; vnum de B. Virginis cultu: alterum, quod etiam repetendum fuit, de bona liberorum institutione Maior Sodalitas, quæ ferè è ciuibus constat, suum antiquum obtinet, hoc est, & virtute & numero crescit.

Collegium Ratisbonense.

IN æde summa concionator noster diebus sacris partim Catholicos instruit, partim hæreticos confutat. Post meridiem in templo nostro pueritia catechismo instituitur. Duobus Calvinianorum parentum filijs mens amplectendi Catholicismi diuinitus iniecta. Variis anni temporibus suppetiæ latæ nosocomijs, sacris, concionibus, audiendis confessionibus, libellis Catholicis distribuendis. Ægrotorum aut defunctorum Parochorum munere nostri vel pluribus hebdomadibus, vel aliquot mensibus vtiliter functi sunt. Quadraginta & amplius à grauibz sceleribus absoluti, qui pœnitentiæ Sacramentum nunquam ritè obuerant. Religiosus Apostata ad castra deserta per nos reductus. Centum & triginta omnium anno-

rum

rum exomologeses factæ. Ægrotis quâ de corpore, quâ de animo prospectum. Vtriusque sexus permulti ab hæresi absoluti, magnam constantiam aduersus tentationes demonstrarunt. Eucharistiam in æde nostra hoc anno susceperunt quinque milia ducenti. In scholis numeramus auditores vltra ducentos. Sodalitas magnam Matrem impensè colit, multisque rationibus etiam proximo ad salutem prodesse studet. Adolescenti ad forum cupediarium, vt esculenti aliquid & poculenti emeret, properanti, mendicus stipein rogans occurrit: fraudat ille genium suum, & quod habebat pretium cupediarum, illi donat. Similia prætereo. Illustrissimus Princeps, Reuerendissimus noster Episcopus, nouum vrbi spectaculum fuit, quando in templo nostro, externis omnibus palam inspectantibus, ad sacerdotem accedens, ei de peccatis confessus est. Rem diuinam apud nos fecit sapius. In anniuersaria templi nostri dedicatione primas ipse Vesperas & Officium cantauit, secundisque ab alio cantatis interfuit. Sacerdotes nouos in templo nostro sacris initiauit Ordinibus. Ad Collegiũ venit non raro, partim beneuolentię causa, partim vt sua cum nostris communicet consilia. Toto illius temporis decursu, ex quo Episcopus fuit inauguratus & consecratus, diœcesin suam ex parte maiore ita diligenter obiuit ac lustraui, vt dubiũ sit, sapiusne in vrbe, an extra urbem diuersis in locis egeris in quibus Pontificium confirmandi, atque Indulgentias plenarias distribuendi munus magno Catholicorum omnium gaudio & fructu est executus. Quinque mensium spatio plurimum quam viginti quinque millium hominum frontes sacro Confirmationis chrismate inunxit. Nunquam verò vllum iter suscepit, in quo nostrorũ Patrum binorum, ternorum, interdum & quaternorum

comitatum non expetiuerit & impetrauerit: neque alia de causa quàm vt partim ipsi Episcopo, partim alijs quibusuis hominibus delicta confitentibus aures accommodarent; & Illustrissimo Principi semper assisterent ad dicendam suam de varijs casibus occurrentibus sententiam: item ad conciones & exhortationes varias habendas.

Missio ad sylvā Bauariæ inferioris.

DVO sacerdotes è Collegio nostro in sylvam inferioris Bauariæ profecti, septem hebdomadarum spatio confitentium audierunt duo millia, quingenta, nonaginta & octo: de quorum numero ætatis omnis peccata Sacramento Pœnitentiæ expurgarunt mille. Cum S Romana Ecclesia in gratiam restituti sunt sex. Perpetuo carceri mancipatis non tantum salutaria monita sunt data, quibus æquiore animo carceris squalorem ferant, sed etiam horæ omnes diurnæ in varia pietatis exercitia sunt diuisæ. Iisdem captiuis, non illiberalis eleëmofyna a Reuerendissimo Domino Præposito nostro erogata, & à nostris viritim est distributa. In Hierocomio animorum lepræ sunt curatę, exhortationibus ad leprosos habendis, eorumque confessionibus audiendis. Femina diabolo deuota liberari se posse a cacodæmone credidit, si vorum pessimum Societatis nostræ Presbytero posset aperire: longo igitur itinere ad optatum conscientię suæ iudicem (cuius famam inaudierat) aduolat, ei que vulnera sua patefacit; quo facto cum magna animi lætitia & certa assertæ libertatis spe domum redijt. Vir opulentus tacitis in confessione per sacrilegium grauib. peccatis, ore polluto SS. Synaxin accepit: verum repentino morbo correptus è templo domum se recipere cogitur, & decumbens in lecto

sacer-

sacerdotem nostrum iubet acciri, vt tria illi flagitia
 scelesto suppressa silentio recenseat, præsentemque
 Dei vindictam a capite suo auertat. Vocatus sacer-
 dos comparer, & absolutum ab auditis peccatis
 ægrorum magna simul ægritudinis parte absoluit,
 aureosque nonnullos ab vxore viri conualescentis
 ceu solitum oblâtos recusat. Annos triginta qui-
 dam transegit flagitiosè, neque tamen flagitia ne-
 cessarijs expiauit remedijs: Oetingam quidem ve-
 terem ad D. Virginis præfectus est cōfessionis gra-
 tia; sed vicinus iam sacerdoti, pedem refert instin-
 ctu diaboli, domumque redit re infecta: hoc an-
 no tandem è scelerum gurgite extractus exposuit
 sacerdoti nostro quidquid dolendum egisset in vi-
 ta. Miles auctoritate nostra permotus matrimonio
 sibi coniunxit feminam, cum qua plures iam an-
 nos turpiter vixerat. Complures viros nobili loco
 natos, sed pestiferis opinionibus & hæresibus cor-
 ruptos sacerdos noster in territorio Caluiniani
 Principis inuisit, honorificè ab omnibus habitus &
 exceptus. quos eò adduxit, vt melius de Romani
 Pontificis auctoritate iam sentiant, vicinis ortho-
 doxis minùs sint molesti, liberosque & amicos ad
 Caluium minùs adigant, minùsque à vero Chri-
 sti cultu abstrahant.

Collegium Friburgense.

Decessit P. Henricus Serarius vir insigni patien-
 tia & obseruatione legum nostrarum clarus.
 Toto Aduentu auditores a concionatore preparati
 fuerunt ad Iubileum consequendum, quod Cle-
 mens Papa impertiuit. Præter concionem Germa-
 nicam suos etiam progressus habent Gallicæ. Do-
 ctrina Christiana incrementum accepit hoc anno.
 Duplex alia catechesis idiomate Germanico &

Gallico, aliis etiã in templis huius vrbis solemnioribus anni temporibus fuit celebrata. Ad Sacramentum Pœnitentiæ maior fuit hoc anno concursus. Confitentium numerata vndecim millia. Diuino ferculo pasti septem millia trecenti. Ab hæresi ad fidem orthodoxam reducti quadraginta sex Impura præsertim libido ex multorum pectoribus profligata. fueruntque aliqui voce concionatoris nostri ita tacti, vt certos sibi dies delegerint, quibus lumbos zonis pilosis, corpus ciliciis constringerent, certis flagellorum virgarumque ictibus se exciperent, inedia castigarent, orationes demum in terram prostrati ad Deum continuas funderent. Hoc in certandi studio palmam tulit contra procos nobilis quædam matrona, castitatis laude insignis accedebant ad eam viri dignitate clari, qui votum illud Deo promissum obligationis rationem nullam habere, se culpam omnem, quam violationis illius esset incursum, in summo die præstaturos, aliaque identidem, rationibus parum firmis nixi occinere solebant, illa vero nec minis, nec pollicitationibus deterrita, respondere, se potius extrema passuram, quam Deo fidem semel promissam violaret, imò verò tam obfirmato se esse animo in tutanda conseruandaque castitate, vt eam nunc priuùm, si antehac non fecisset, cogitet Deo offerre. Consimile quoddam factum claruit in virgine quadam, nostri confessorij consiliis adiuta: hæc nuptias per se licitas & opima dote promissas, tamdiu flagris, ciliciorum gestatione, aliisque corporis afflictionibus à se repulit, vsque dum sponso suo Christo, quem diu quesitum in Religione tandem inuenit, frueretur, Cum filij post obitum matris, femina in paucis à pietate commendatæ, inter reliquam supellestem arma reperissent, quibus illa multoties in corpus sæuire

ſauire conſuerat; grauiter apud Patrem ſpiritualem conqueſti ſunt, quidnam cauſę ſit, cur tota familia hanc decertandi rationem contra domeſticos hoſtes non fuiſſet edocta. ex eo tempore norunt & ipſi iſthęc arma non imperitę tractare. Pax inter coniuges conciliata: æs alienum reſtitutum. Ægroti maius hoc anno noſtrorum auxilium ſenſerunt. Fuerunt hoc anno duę Gruetiam, ciuitatem vrbi finitimam, excuſſiones factę; vna Quadenatij ieiunij tempore, altera Iubileo indiçto: magna vtroque tempore vtilitas deriuata in alios. Illis diebus quibus mortem Chriſti ſolenni ritu colimus, decem in pagis 25. conciones fuerunt habitę: ad quas audiendas examen agricolarum relictõ aratro confluxit, vt ſemen fructuoſius maiore cum fœnore ſuis pectoribus iactum, ſineret excreſcere. A peccatorum nexibus ſoluti nongenti quinquaginta nouem: è quibus permulti è locis longè poſitis venerunt, vt graue conſcientiæ pondus deiicerent. Hæreſi renunciarunt aliquot, etiam cum facultatum ſuarum iactura non exigua In recto Sacramentorum vſu pro concione populus ignarus & rudis inſtitutus diligenter. Iuuentus etiam quę maturam iam ætatem ad frequentanda Pœnitentię & Eucharistię Sacramenta attigerat, at incuria parentum neglecta, piis hortationibus edocta. Vſus roſarij Beatiffimę Virginis recitandi iam penè abolitus, iterum reuocatus. Iubileo per illa loca celebrato confeſſiones auditę vltra mille, ac omnium ferè illius oppidi ſacerdotum, eorumque qui ad gubernacula ſedent reipublicę. Conciones nunc duę, modò tres de die ad populum audiendi cupidiffimum habitę. Aniles ſuperſtitio- nes chartis conſignatę, Vulcano traditę. Abuſus graues, qui pedetentim Magiſtratus incuria, ſacerdotumque negligentia in reipublicã irrepere ſolebant,

lebant, sermone Patris ad oppidi cuiusdam primarium, & sacerdotes quosdam singulatum habito, agniti & penitus sublati. Hinc desiderium huic populo ingens iniectum, ut cupiat nostrorum Patrum præsentia aliquoties in anno, fructu non pœnitendo perfrui. In album Sodalitatis maioris duo viri senatorij ordinis fuerunt ascripti: præter hos alij decem è numero civium admissi. Preces multæ in morem supplicum institutæ. Solemnis illa fuit pompa, quæ die Parasceues disposito agmine Sodalium ad Christi Domini nostri sepulchra visitanda, concentuque musico processit. Itum aliquoties ad ædem D. Virginis montanam, vrbi finitimam. Ibidem ad Sodales populumque reliquum conciones habitæ fructuosæ. Illud in cæteris memorandum; ex hoc pio cœtu fuisse nonnullos, qui de nocte media sacris intenti meditationibus, flagella cum ciliciis ad domandum corpus adhibuerunt, non ratò alios insuper ad honestam vitam traducendam exemplo suo & verbis sunt adhortati. Non minùs floruit illa Sodalitas, in qua discipulorum gymnasij flos & pietate & numero excrevit. Gymnasij amore & incremento iam pridem captus Senatus Friburgensis frontem illius hoc anno primumque ingressum lapide molis non paræ, cui ciuitatis insignia pereleganter manu artificis incisa, exornare voluit. Concertatum est ex ratione studiorum Romana inter discipulos acriter. Emblematis fictis & pictis conuestiti parietes. Græcarum itidem litterarum studium excitatum non mediocriter. Specimen huius rei dederunt egregium classes inferiores. Ter hoc anno priuatis in scholis ex Iacobi Pontani Dialogis dramata concinnata, & ex eiusdem floridis collecta nõ inuenustè exhibita. In Humanitatis schola Eclogæ cum magno decoro pronuntiata. Hilario-

ribus

ribus diebus in aula gymnasij ludus sapientum & stultorum à Rhetoribus lepidò dramate, & non ineleganti fuit repræsentatus. Ante solemnem studiorum instaurationē, Iosaphat rex Indiæ à S Barlaamo Eremita ad fidem Christianam conuersus, in theatro publico datus est. Hæc actio scenica recēns à Poëta conscripta, tum ob historiæ dignitatem, & veritatem, tum etiam ob actorum præstantiam venustatemque spectatoriis, quos inter Reuerēdissimus noster erat, animo & oculis intentissimus, adeò fuit probata, vt præter faustam omnium acclamationem, Senatus Collegium liberaliter satis munerauerit.

Collegium Bruntrutanium.

Reuereudissimi Episcopi Basileensis iugis & perennis est in nos beneuolentia, & se & sua quæ spectant ad animarum salutem, nobis credidit. In parte diœcesis visitanda vnum de nostris sibi adesse voluit, qui populum præuiis concionibus & catechesibus ad S. Confirmationem instrueret. In arce, & in prima æde vrbs, & in scholarum aula conciones suum tenent cursum. Quinquaginta tres de tota vita confessi. Septem cum Ecclesia Catholica in gratiam redierunt. Libri pestiferi exusti. Ad claustra pudoris reuocatæ feminæ sex. Æs bene multum, non bonis quæsitum nominibus, restitutum. Ab inueterata consuetudine peccandi abstracti non pauci. In Festo omnium Sanctorum communicantes circiter 800 numerati sunt. Episcopus edicto præcepit, vt tenera ætas & seruitia ad catechismum mitterentur. Post habitam catechesin multis Dominicis diebus habiti etiam dialogi carmine Gallico, ad confutandam hæreticorum perfidiam, & confirmandam veritatē Catholicam.

licam. Iuventus Bruntrutani gymnasij, modestia, diligentia, virtute, numero, nobilitate floret. In vtraque descriptione exercentur egregiè. Ipse Princeps noster quotannis in eleēmosynam pauperum scholarium nostrorū tredecim tritici modios largitur. Gymnasij flos penes Sodalitatē magnę Matris est. In eam admissi multi, dilati complures, vel ob loci angustiam, vel ad eorum experiundam constantiam. De flagellationibus, publicis supplicationibus, corporis macerationibus, alijsque pijs & sanctis eorum operibus, eadem propè dici possunt ijs, quæ iam sæpè dicta sunt. Insulis (locus est in Burgundia) initio Aduentus degit noster non sine fructu. Conciones ternæ supra denas, catecheses totidem habitæ. Pane cælesti recreati ad ducentos. Malè parata, bene reddita. Ægroti & carcere clausi visitati. Quadragesima è superiore loco quater dictum quothebdomadis, catechesis habitata in schola quotidie. Discordes reducti in concordiam. Crebræ confessiones, etiam generales exceptæ. Cuiusdam cœnobij Fratres omnes nostro conscientiam aperuerunt. Actum cum alterius Abbate, ne vquam intra monasterij septa vlla mulier admitteretur. Sacerdotē varij de varijs consuluerunt. Ædes binæ nocturnis lemuribus liberatæ. Hebdomadibus quæ Christi natalem antecedunt, in quodam monasterio noster vtiliter operam posuit, & præter monachos expiatos, tres ab hæresi reuocauit. Ipsis Natalitijs Pater in pagos, qui à Monte libero nomen habent, concessit; veniale lubilei diploma à Pontifice transmissum promulgauit, & ad bis millenos peccata confitentes audiuit: inter hos sacerdotes quatuor, Magistratus loci, & alij ad 30. præcedentis vitæ noxas elucunt. Declarata catecheseos & vtilitas & necessitas; addiditque noster fore, vt pernecessariæ scientiæ ignari Palchæ tempore

pore à sacris Eucharistiæ epulis remouerentur, nec
solemnî Ecclesiæ ritu matrimonio coniungeren-
tur: quo dicto tantam incendit doctrinæ Christia-
næ cupiditatem, vt coniunx coniugem publicè in
templo ad recitandam catechesin prouocarit. Da-
ti catechismi, & edocti qui inter hæreticos versa-
bātur: quorum aliqui, ne fidei aleam subirent cum
fortunis, ad Catholicorum fines transmigrarunt.
Alibi ab alio concio habita, bis peccatores auditi:
terriculamenta nocturna abacta. De volūtate Epi-
scopi missus alius Pater in aliud oppidum, eodem
tempore; nouies hîc verba facta ad frequentem po-
pulum, qui præter oppidanos è vicinis s. pagis fre-
quens confluebat. Quotidie per æstiuos dies inci-
tamenta Christiana sunt cōtinuata. Primores qui-
libet suam conscientiam commississe nostro volue-
runt: etiam ij, qui iam alijs se manifestarant. Expia-
ti à vitæ vniuersæ criminibus quindenî deni. Pro-
missæ & dari cœptæ symbolæ ad loci sacri restaura-
tionem. Parochus quidam 30. totos annos nescius
in ædicula Eucharistiam habebat: vt sera munitum
locum, situque & rubigine omnia vidit noster esse
squalida, vocato fabro ferrario curauit tabernacu-
lum referari, sacramque hostiam incorruptam re-
perit, quam sacris operans postea sumpsit.

Domus Probationis Landspergensis.

P Eregrinationes tum seni Patres tertij anni, tum
quini deni ex Nouitiorum classe recepto more
obierunt, cum non contemnenda itinerum & vi-
ctus molestia. Duodecim primores apud vnum
conscientiam eluerunt. Misit Magistratus cuius-
dam liberæ ciuitatis, qui Parocho gratias ageret
verbis solemnibus, quod Societatis Patres bene-
uolè accepisset, & in suggestum produxisset. in

in conuiuijs malè de Ecclesia sentientes confutati. Catechismus stans in vrbe templis vtiliter traditus. Senatus consulto decretum est, ne quisquam infra sextum ac decimum ætatis annum a tam salutari ac necessaria iuuentutis institutione subducere sese, nèue parentes illum quouis prætextu domi retinere audeant. Scholæ ciuitatis nuper nostrorum operâ in meliorem formam redactæ. Pro concione multa repressa Magistratus abrogauit, & in transgressores animaduertit. Ita dies festi, ieiunia, templa sanctius coluntur. Nouem ex hæresi emerferunt. Heredes capitali odio dissidentes ad mutuam beneuolentiam reuocati. Qui in menses & hebdomadas peccata apud nos deponerent, & Eucharistiam sumerent, eorum visus est hoc anno maior numerus. Nam hebdomade maiore præter accolæ fuere mille ducenti quadraginta. Commissa a pueritia aperuerunt centum, & ampliùs. Tempore Iubilei facilè milleni peccata per nostros deleuere. Quidam ipsa nocte Paschatis flagitium adire parabat, sed cælestem vindictam non effugit: priusquàm enim destinatū locum attingeret, seruis familias clamore & foribus oclusis territum in fugam vertit, vt proinde terrefactus in præterfluentem se saltu conijceret. verùm in saxa & palos illisus crus fregit, vnde miser turpissimè proditus, ac vulgò infamis, insuper pecunia insigniter multatus est. Alius potator, in quo corrigendo nec domesticici, nec nostri hilum profecerant, lapsus ex penetratibus ceruicem & brachia, & vniuersum corpus validissimè obtriuerat: qui cum tum demum oculos aperuisset, eius saluti per nostrum consultum est. Ægri visitati, multaquæ vtiliter apud eos instituta.

Missio Oberdorfensis.

HÆc præfectura 8. pagis & 40. viculis continetur. Eam prouinciam ad cineralia duo aggressi sunt: labores ita diuiserunt, vt quatuor pagos vteruis cum annexis villis peragraret. In singulos ferme dies ad populum vel ad iuuentutem disseruerunt: diebus festis vtrumque simul præstiterunt. Quotidianus confessionum labor accessit. Frequens fuit ad conciones concursus, etiam à pluribus passuum millibus. De peccatis auditi præter pueros, mille ducenti sexaginta: centum de vniuersa vita. Graues ac diuturnæ inimiciæ passim sopitæ. Libri hæresin vel magiam olentes, ignibus cremati. Restituta quæ malis artibus obuenerant. Vsus calicis quibusdam ereptus. Iuuentus occasione catechismi ad omne genus pietatis informata est. Magnum & sacris imaginibus accessit irritamentum: quarum illic locorum vix aliquod vestigium, quibus non minùs decrepiti senes inhiabant, quàm cubitales. pueri. Aliquot Parochi inducti vt munus tradendæ doctrinæ Christianæ à nostro discessu constanter persequerentur. Quinque Parochi à concione nostri, collatis inter se capitibus, Si vera dixit Iesuita, inquiunt, profectò gehenna nos manet.

Missio Bobingensis.

Quatuor in pagis duorum sacerdotum opera genituit. Mense Decembri festis diebus manè ad confertum populum, bis à prandio ad iuuentutem de officio Christiano disputarunt. In Quadragesima ter per hebdomadam sunt concionati, & à Vesperis Sabbatinis doctrinam Christianam tradiderunt.

runt. In Natalibus tot annorum circulis receptæ salutationes per horam catechismi abrogatæ. Discendi ardorem acuerunt, tum libelli & rosaria, tum sacrata Agni Dei sigillaria. Ad incunabula Christi propemodum 70. nostris confessi, toto spectatæ populo sacras epulas iniuerunt. Bobingæ paulò minus quingentis, alibi pluribus ducentis & quadraginta aures commodatæ. Femina alta nocte ad Dei terribile tribunal sisti videbatur, & propter scelera supplicijs atrocissimis addici. Porro in summis angustijs tantulum moræ obsecrare, dum vni de Societate confiteretur. post egressuræ domo ante limen noster occurrit: vertit illa casum in omen, Patrem de confessione appellat.

Missio Mynchingensis.

P Ares hinc duorum sacerdotum labores cū prioribus, & materies aliquanto amplior; nam in sex pagos sese diffuderunt. Animi virum minimum mille ducenti & quadraginta apud nos euomuerunt. Tertius item extrema Quadagesima hinc in subsidium vocatus, Parochi vices egit, & 60. supra ducetos, Deo per confessionem reconciliauit. Plurimi totius vitæ culpas exposuerunt. Libri, schedæ, consuetudines noxiæ cum sanctis permutatæ. Inter plures inimicitias deletas, sæuior illa fuit, quæ triennio iam propè occalluerat, tum propter obstinatum rectè suadentium repulsam, tum ob alterius factionis perpetuam à pacificis mysterijs abstinentiam. Multa barbaricam vel crassitiem vel impietatem in his populis arguebant, quæ etiamnum recoluisse mens horret. Postquam enim sacerdos sacris operans, ter venerandum calicem populo extulisset, turmatim è templo se proripiebant, persuasi pulsum æris tum ex more vetusto sonantis, iubere

graciosa

cum socio excurrit. Doctrina Christiana pueris & rudioribus tradita: conciones ad populum habitæ: dissensiones sopitæ. Ad ouile Christi periculosæ aberrantes reducti sex: absolutionis & Eucharistiæ Sacramēta, circa Paschales ferias, plus mille septingentis præbita. Mulier cum venenum sibi ipsi miscuisset, virtute precum, quas iam iam haustura toxicum, ut Numen diuinum placaret, cum acri dolore fuderat, ad se redijt, detestata est facinus, & bona mariti venia (hæreticus erat) sacerdoti nostro conscientiæ latebras aperuit. Duo, ut legitimè cohabitarent, adiuti & persuasi. Nec Bonnensis populus fructu nostri laboris caruit. Factum, ut iam vulgò sit prolixior liberalitas in pauperes, ut librorum prohibitorum lectione plerique abstineant, ut libros pios, rosaria, agnos Dei, & alia pietatis instrumenta magnificent. Ludentibus persuasum, ut lucri partem pauperibus assignent. Quædam obsessa credebatur; sed citra periculum & exorcismorum iacturam, sanitati reddita. Mirum est, quântum hic populus ab illo mutatus sit; scilicet in vulgus manant exempla potentum. Serenissimus Ferdinandus Bauariæ Dux, Coadiutor, pro sua insigni religione zeloque pietatis, nihil prætermittit, quo populum Bonnensem amore virtutis possit succendere Hebdomade sanctiore, publicâ instituit processionem; in qua ipse nudis incedens pedibus, prægrandem prætulit crucem, per omnes vias & compita ciuitatis. Sequebantur ex aula plures, flagris tam atrociter in se sæuientes, ut sanguis vberim in terram defluerit. Idem Princeps sepulcrum Domini, quod vocant, in ecclesia Collegiata constituit elegans & artificiosum, ad quod tota penè ciuitas, magna cū pietatis significatione est effusa.

Collegium Treuirense.

Admissi in Societatem duo, plures in alias Religiosorum familias. Iubilei gratia laboratum in nostra æde hebdomada tota confessionibus audiendis, & sacro pane distribuendo, tanta nostrorum constantia, tanto piorum ad Sacramenta concursu, ut ipso festo præcipuo (dies erat omnibus Sanctis sollemnis) à primo diluculo in septimam vespertinam continuato labore, ad Pœnitentiæ Sacramentum anhelantibus, sacerdotes 16. satisfacere multis non potuerint, magno & nostro & plurimorum aliorum dolore. Ipso certè Indulgentiarum die, in templo nostro plures 2500. sacro cibo refecti sunt. Adductus ea occasione vir eminens ad peccatorum expiationem, & communionem biennio, ex similitudine cum alio primario, haud obscure intermissam, cui & iniuriam æstimatam ex animo se dixit remittere. Plurimi à prima ætate culpas suas reuocarunt; quorum magna pars fuit non infimæ conditionis sacerdotum. Inueterata odia sublata, eleemosynæ largæ à multis factæ, à pluribus ultro promissæ. Quidam post negatam sibi à Parocho absolutionem, præsumpserat, ne patris incurreret indignationem, sacram mensam accedere. ex quo tempore adeo aduersa fortuna conflictatus est, ut quasi Cain alter (sic enim aiebat) vagus, profugus, & infelix nusquam conquiesceret; donec, miserante Deo & castigante, ad pœnitentiæ portum se reciperet. Anus morbis & annis confecta, adeo obstinauerat, nec scelera sua ulli detegere, nec iniurias condonare, ut re ipsa tertio iam à Parocho sacram Eucharistiam renuisset accipere: eadem tamen à nostro sacerdote instructa, cum Deo in primis, tum cum alijs in gratiam redijt. Sed & sacri Agni pars saluti fuit: quam

quam cum vxor à viro deserta, incertum quo monstrante, ignari vestibibus annexuisset; ille, pellice relicta, cui diu, nulla correctionis spe, adhæserat, ad matrimonij ius, mutata mente, redijt. Pari emendationis exitu duobus concubinæ detractæ. Maiori longè & plurimum bono, adolescentulæ duæ palàm prostitutæ, insignes ad multorum perniciem diaboli laquei, ad pudicitiam altera, altera etiã ad fidem perducta. Alia parentibus hæreticis nata, à teneris flagitiorum & hæresis contagio sordebat. hanc susceperat à morte parentum educandam hæreticus, ne scilicet verum aliquando respiceret. respexit tamen, illusaque tandem malitia est. dum enim strenuè ad hæresim æquè ac impudicitiam instruitur, non sine Dei nutu aduertit flagitiosam vitam, & apud nos religiosè per exomologesin, ductu deuotæ cuiusdam, auerit. Rediit præterea adolescens ad Ecclesiam, magno cum doloris antea actæ vitæ contestatione. Plures in fide, confirmati: qui, ob vitam cum hæreticis actam, diu abstinerant à Sacramentis, ad eorum vsum reducti. Visitati in xenodochiis pauperes, aliique infirmi, non rarò consultum vtrisque pro Instituti nostri ratione, & piorum hominum liberalitate. Fuit qui nostris erga se charitatis officiis permotus, Societatem expeteret, & voti compos factus est. Ad pietatem domi nostræ piis B. P. N. exercitiis exculi aliquot. Scholæ nostræ numerarunt capita supra 800. vt indole ad disciplinas aptissima, ita animis ad virtutem & pietatem propensissimis. Societatis porrò nostræ præclara æstimatio, cum apud quoslibet, tum in primis apud viros honore & dignitate præcipuos, tantum valet, vt nihil præsentius existiment, quàm nostra opera vti & consilio, ijsque acquiescere in rebus grauibus, maximè quæ animorum pacem & quietem vel dissidentium re-

conciliationē concernunt. Potentia pollens quidā viro primario, à quo se læsum iniuria iudicabat, necem moliebatur, cum aliis nefarij consilij sociis, quod tamen vt deponeret, nostrorum dehortatione factum: & in Sacramentorum perceptione in meliore mente ita confirmatus, vt malit rem totam Deo ac legibus committere, quàm vi ac dolo quicquam aggredi. Alium flagitiorum recordatio inquietum habuit; multò verò magis cruciabat metus prodēdi criminis. Hinc modò fugam, vxore liberisq̃ue relictis; modò phrenesis aut præcipitium metuebatur. tandem salubri consilio nostro sacerdoti crimen detegit, sanis monitis acquiescit, sibi suorumq̃ue saluti ac famæ consulit. Eòdem denique referendus videtur inusitatus, & ab infelicissima vita felix mulieris exitus. Hæc, eiurato Deo, teterrimo hosti sponsa facta est. filium adultum veneficio sustulerat, compellentibus aliis consortibus; vicesimo demum anno conscientia criminum euicta & expugnata, quòd de sua salute actum putaret, seseipsam Magistratui ream sistit: qui rei nouitate stupens, cum de ipsa re ne suspicio quidem esset, rem ad Principem defert. inquiritur in mulierem, examinatur ipsa, vndique rea cognoscitur, mortem efflagitat. Sed altero, eoque grauiore impetu animi à recto aberrans, paricidij videlicet filij nece admissi atrocitate commota, adeò in complices exarsit ira, vt negaret, se vel iis ignoscere, vel mortem subire posse, aut velle quamuis ream & alioquin paratam, nisi illis, vt sceleris fuissent, ita supplicij sociis. Laborat contrà arcis præfectus, vir nobilis & doctus, laborant Iudices, laborant alij viri primarij. frustra omnes; donec adscitus noster, modestè ac grauitè miseram, quanto in discrimine versetur, edocet. Dedit tum manus, & quia semel intelligebat, diuturno
in

in illos odio grauem se Dei iram incurrisse, aduocato Magistratu coram, & à Deo, & ab omnibus huius odij veniam petit, magno cum animi dolore, pari cum Magistratus in re tristi, sed pio gaudio. Sistitur iudicio: lacrymis vbertim profusis vitam anteaactam ita detestatur, ex iure sententiam exposcit, clara voce, se omnibus ignoscere, exclamat; vt hac re omnibus præsentibus, ipsisque adeò Iudicibus ac nostris lacrymas excusserit. Ad rogam ducta vitam hanc magno pietatis sensu cum meliore mutauit. Collegio accessit non magnum quidem, sed percommodum ædificium ad ingressum domus, pro Sodalitatis Deiparæ Virginis Congregatione, à nobis quidem extructum; sed potiore sumptuum parte ab ipsis Sodalibus accepta. In eo illi nunc, vt numero, sic charitatis officiis in pauperes, seuerioris disciplinæ in seipsos, illustribusque aliarum virtutum exemplis egregiè proficiunt. Nonnullorum item aliorum liberali pietate, templi nostri ornatus, pictura, & imaginibus, eleganter auctus est.

Domus Probationis Treuirensis.

Diuini numinis clementia duos in societatem adscripsit Beatorum. fuerunt artium & Philosophiæ magistri ambo. Petrus Eissler è præcipua familia Colonienfi, annos natus nouemdecim; & Hubertus Agricola è Treuirensi diæcesi, paulò auldior: sua morte vterque felix. Quendam in ambiguo detinebat desponsum Beneficium Ecclesiasticum. cum in eius possessionem, decreto Ducis, immissus esset alius, is decretum Dei id esse ratus est: & è biuio cogitationem ad nostrum Ordinem inflexit. Maioribus nostræ familiæ incrementis laxari spatia oportuit. Emptæ in conductæ do-

mus locum ædes ambitu peramplo, intra vrbis mœnia, nummis aureis (coronatos Francicos vocant) sexies mille trecentis sexaginta quinque. Sitæ sunt illæ in extremo vrbis vico, per cuius tria latera habitationes explicantur: quartum, sacellum habet rudi opere structum. Circum ædes ager spatiosus funditur, pari penè interuallo, qui propter amœnitatem & amplitudinem recreationibus nostrorum sufficit, contemptis suburbanis. Est is leniter acclivis, & ab Oriente in Occidentem deorsum porrigitur, ut susque deque ambulanti, nec aprica montium, nec umbrosa vallium desint. cultus pariter ad fructum & delectationem. Erant tribules nautæ, qui vicini difficiles futuri videbantur: sed ubi ijs sacellum apertum est, & quod antea factum erat nunquam, quotidiana Sacra celebrata, venerunt ad nos frequentes, & statim ad initia, gratia collecta est. Interea perpetuis virtutum exercitijs, cum externorum, tum verò maximè domesticorum animi egregiè subacti cultique sunt. Neque verò afferam ea, quæ cōsuetudine trita, usuque communia sunt: exercitijs recreatos in futuros labores animos: catecheses concionesque in vrbe, in agris, pro consuetudine crebrò habitas: domi malas animi affectiones egregiè domitas: descripta alienarum virtutum breuiaria, quas ex interuallo augendæ charitati recognoscerent in singulis: obitas a tironibus peregrinationes complures magno pœnitentiæ fructu, bonoque aliorum. Semel publicè ab hæreticis oppido quodam eiectioni sunt: aliàs totis diebus frustra quæsitus panis; cum interim nusquam non verbo exemploque prodesse. Quidam de nostris stipem quærebat ostiatim cælo frigidissimo. hoc agenti scurra per ludibrium globum niteum compressu palmarum duratum, totis viribus in caput coniecit. Noster primùm dolorem magnitudine
animi

animi comprimens, deinde ad plagæ auctorem, leniter tantum: Agis, inquit, quod me pati decet: tibi Deus benè velit. Mansuetudo illa ruborem pudoremque impudenti incussit. Alium iniuriæ tolerantia ad publicam detestationem proteruiæ adduxit. Habitu nostri deceptus, tanquam à Iudæo poposcit pro more patriæ aleas: tardantem virgere institit, vellicare barbam, distrahere manu aures, impellere pugnos in latera; nec prætermittere vllum contumeliæ genus; donec pro aleis globulos precarios ab eo extorsit. Tum, quod erat, suspicatus, hominem esse è familia nostra, in genua abiectus, gratiam facti palam petijt & impetrauit. Contigerunt his similia plura. Sed verò consultum etiam est animis aliorum: exemptæ opiniones periculosa. Ridiculè homo rudis, & in montibus natus, existimabat familiarem sibi esse Angelum, eumque aspectabilem, quoquo iret, sua sequi vestigia. itaque vt stultitiæ plenissimi eiusmodi solent esse errores, negligebat preces, vsumque Sacramentorum: nec aliud, cum commonefiebat officij, respondebat, quàm Angelum familiarem salutem suam procurare. Eam ob rem noster, qui catechesin faciebat, minutè cœpit quærere apparitionis tempora, speciem oris, sermonum, quibus vteretur, argumenta, officia, quæ impenderet. Sed cum ille colore nigricantem, comitatum tantum præstare, cæterà mutum esse, dixisset; deprehensum est, vinbrâ propriam esse, à sole aut face proiectam, quam veneraretur: conuictusque certissimis argumentis, risus ille quidem est à concione; sed vanissimo errore liberatus, fructum tulit. Die quodam emissi nostri, in mendicorum turbam inciderant. Inter eam cum consedisent, conspicati in proximo circa patrem tres pueros, eos ad se blanditiis alliciunt, docent per corpus Crucem formare, solemnes

Christianorum preces articulatè & integrè pronunciare; præeunt voce, laudant subsequentes. interea è vicino auscultantes accedunt propius: iterantur preces, breuiter & dilucidè explicantur, magno fructu. Is exitus fuit, vt cum viritim panis distribueretur, velient prima optimaque nostris dari. sed illi esculentis poculentisque, quæ copiosè parata erant, repudiatis, æquaque portione contenti, porro profecti sunt, prosequentibus pauperibus veneratione & oculis, quò vsque prospectus fuit. Alibi iucundum certamen inter hæreticum & Catholicum ortum. Mendicantes nostri, ne erroris quidem doctorem prætermittendum existimarunt. Deprehendit is ex sermone, quos se profiterentur: & misericors scilicet homo, præfatus indignos quidem esse misericordia homines pestilentis sectæ, qui instar turbinis & procellæ peruadant per Germaniam, & in sui generis Ministros hostiliter eant, & exurant messem doctrinæ Lutheranae; donauit numulos paucos. Sed Catholicus quidam numulos illos hæretico reddendos clamitans, sese ipse, quantum ad viam necessarium esset, suppeditaturum promisit. Duo quæ sequuntur, admirationem habuerunt. Erat camentarius ex nostris, qui, dum in excelsso ligneo pegmate totus est in sacello exornando, errore pedis impulsus, lapsus est in caput præceps. in ruinā simul fusus & preces longum apprehendit: qui licet sustinere cum in casu non posset, sed simul impetu prouolueretur, fractusque in partes dissiliret; casus tamen ad eò illi sine damno fuit, vt neque laesus leuiter corpore fuerit, nec festuca in manu hæserit. ergo attonitis omnibus, ubi assurrexit, redijt cum risu in opus. Alteri copiosa suffusio oculum ita implebat, vt caligaret, & vis mali omnem medicinam contemneret. nec reuixit, priusquā itum est in Allatas ad S. Otiliæ montem,

tem, cuius meritis lumen multis restituitur. Tum verò primū sanescere cœpit, postquam decreta est peregrinatio; & magis, cū instituta: cumque votum solutum est, in descensu montis ita perspicuè etiam morbus descendit, vt repentè gaudio exilierit. Is iam indies melius habet: & licet à ceruice per apertam vltione cutem defluat pituita, totum tamen beneficium non arti, sed S. Otiliæ merito acceptum refert. Concludam hunc locum iudicio de nostro Ordine viri clarissimi Friderici Roërich, Consiliarij & Quæstoris Serenissimi & Reuerendissimi Principis Electoris Colonienfis. Is libens filium Societati concesserat, sæpiusque in cœpto confirmarat. tandem ad extrēmum litteras dedit, tam plenas religionis pijque sensus, vt lacrymas audientibus excusserint. Exemplum litterarum est, quod sequitur: Benedicat tibi Dominus, dilecte fili, confirmerque quod hactenus operatus est in te ad nominis sui gloriam, animæque tuæ salutem. Nescio quo fiat fato, vt cum desiderio desiderauerim videre diem illum optatissimum, quo vnà tecum te ipsum Deo, rerum omnium Creatori offeres; attamen huius voti mei, quoad corporalem præsentiam, compos fieri non possum. Quibus enim ego rebus impediatur, te à R. P. Rectore, cui nuper adhuc scripsi, intellexisse arbitror. Itaque quod proximum est, nimirum, vt animo tibi, tuæque oblationi, etiam voti emissioni (quæ Deus Opt. Max. ad nominis sui gloriam, animæque tuæ salutem, nostro omnium bono, clementer suscipiat & fortunet) adsum, pro virium mearum mensura nitari. Velim autem certò me scire posse, quo die votum Deo & Societati facturus sis, vt & ego eo ipso die, iuri isto, quod mihi Deus in te dedit, plenius & perfectius resignare, teque eidem offerre possim; si non debito, saltem eo modo, quo ab ho-

mine peccatis nimium, cheu! obnoxio, præstari potest. Tu interim cooperari Deo, eius adiutus gratia, non cessabis: tuisque nos precibus, quantum potes (egemus autem) iuuabis; ut ita in hoc mundo, nimium, pro dolor! immundo, ambulemus, ne à fine creationis nostræ excidamus, sed in æterna illa beatitudine nos mutuò aspicientes, ac cæleste illud Alleluia personantes, Deo fruamur in æternum. Vale in Christo Iesu, qui tibi nobisque omnibus semper adsit. Atque hætenus quæ tironum fuerunt, persecuti sumus. Veteranorum operâ in maioribus præclarè constitit, non domi solum, sed foris etiam utilis. Eo tempore, quo remissio pœnarum à S. D. N. concessa est, diploma ad subditos confectum est, quod typis excuderetur: adornata supplicatio: litaniæ, atque ordo descriptus: nobilium sublimioris gradus confessiones exceptæ. Euocati etiam in tria oppida ditionis, de Indulgentiæ ratione usuque publicè ad populum, priuatim ad Parochos, dictum: de eorundem officijs actum: dedocti absoluerè à peccatis reservatis: adiuti Præfecti locorum, aliaque nobilitas. Quibus admirabilior visa charitas, quòd mendicato, pluvia frigidissimaque tempestate, oppida conterminosque pagos peruolarunt. Quodam loco nostris deprehensis à tenebris consistendum fuit. Verùm incerti hospitij, rogarunt fortè obuium, ut domum suam vellet ignotis licet, sed probis patere. Negavit ille copiam se posse facere, redundare liberis familiaque ædes. Appellatus deinde proximus, misereretur pauperum Religiosorum, aiebat: non se suis quidem sufficere ob angustam habitationem, remque tenuem. Isto modo itum ad plures, nec petitum amplius, quàm ut stabula pecorum aperirentur: reperturos locum vacuum, in quo requiescerent. Sed plùs suspiciosi & meticulosi homines, periculo

periculo vacare non putabant, peregrinos admittere. alij etiam per iocum & animi causa se rogari arbitrabantur. Quare desperata mansione, cogitatum sub frigido sordidoque cælo cubare; aut si minus possent, motu agitationeque frigori resistere. Profecti igitur in quercetum proximum, in itinere mulierem inveniunt, quæ agnouit homines esse, qui in gratuitum laborem paratis animis essent. Ea domum ductos, foco assidere iubet, siccare corpora: instruitque mensam genere cibi, formaque suppellectilis ad modum Societatis ita exactè, ut domi habitare sibi viderentur. Fructum illa non leuem liberalitatis tulit, inflammata pietatem & accensum ad vitam cum cura recolendam animum. Illic ubi laboratum est, accursum est ad nos peregrè, tranquillandæ conscientiæ causa: nec potuit iniri numerus confitentium de omni vita acta. pacificati coniuges: dissidentes alij in mutuam gratiam repositi: docti plurimi, post acceptam hostiam vinum sumi: desperabundi aliquot in spem erecti: detractæ concubinæ plurimis. Vni persuaserant anus aliæ, eam, quæ se eiusmodi scelere contaminasset, à Deo sathanæ mancipio tradi, ut in altera vita onera ferat, nec reditum esse in gratiam. abiecerat igitur cogitationem de salute, ad illud usque tempus. tum consilium rogauit, opinioneque refutata noster onera conscientiæ ad purum exhaustit. Alter in adolescentia apud hæreticos à Ministro erroris audierat, eum, qui crederet dumtaxat, certum esse salutis: confessionem esse torturam & carnificinam, à Monachis, ut rem facerent, inductam: eam usurpare, flagitiosum esse, non utile. Is cum octo annis à confessione cessasset, edoctus de errore suo per concionem, querere incepit idoneum sibi confessarium. Vbi audisset, nostros in vicino oppido esse, accurrit, & peccata omnia à primis vi-

tæ

æ annis repetita, ex integro, cum multis lacrymis, aperuit. nec satis fuit id fecisse semel; tertio recurrit. Cum confessarius suspicaretur, scrupulis angere, & quæreretur, quis esset sensus animi; tanta se dixit lætitia perfrui, quantam expertus nunquam esset; quam quidem nec explicare, nec capere satis posset: totiesque ad nostrum redijt, & gratias egit, ut perpetuò hære velle videretur. Quædam puella ut accurreret, visa est de cælo monita. coluerat ea Deiparam Virginem à primis annis, quam cum despondere sponso parentes sæpius vellent, illaque peteret rem differri; offerri noctu per somnum videtur Regina virginum, & iucundo, ut pingitur, vultu monere, in Bavrich (locus is erat designatus promerendæ Indulgentiæ) se conferret ad festum Cõceptionis; ibi intellectu, qui marito eam iungi vellet. Libens illa paruit, & ad diem profecta venit, quò vocata erat: dumque expectat, qui consilium det, circumspicit sollicitè; videt ad parietem, obseptum hominum multitudine sacerdotè è nostris: illum putat interpretem fore voluntatis diuinæ. Quare eò perumpit, expiatisque primùm, quæ videbantur impedire posse, peccatis, docuit de apparitione facta: & licet esset in pago nata, sapienter tamen prælocuta, quod res est, visionibus non facile fidem adhibendam; dixit, audisse se rerum istarum dijudicandarum nostros peritos, voluisseque petere consilium, illo se, ubi acceperit, paratam esse stare. Noster tum collaudavit prudentiam, cautamque iussit esse in posterum. cæterum, coniecturam esse, Dei matrem velle illam virginem castam despondere Christo lubricam verò esse ætatem, in qua versetur: videndum, ne, postquam voto se obstrinxerit, serò pœniteat: nihil statuatur, nisi rectè meditatum, & coram Deo expensum. Quo responso de virginitate accepto, lætior illa, quam dici potest,

rest, profecturam sæpius ad nos consilij causa, spon-
pondit. In discessu argentum repudiatum, cum
offerretur: vitata consultò publica prandia eo die,
honoris nostri causa, à viris primarijs instituta:
vehicula, nauigiaque eodem tempore oblata, nec
admissa; vt taceantur congratulationes salutatio-
nesque in publico populi: applicatæ ab incolis na-
ues formæ maioris, loco etiam non legitimo, vt
noster, qui in luto ambulabat, in sicco esset, quem
aduerso flumine subuexerunt. Porro quàm excur-
siones ad salutem multorum institutæ sunt; tam
seriò domi laboratum in commodum animarum.
Atque in primis cœperunt se in disciplinam trade-
re nostram Religiosi cœnobiorum variorum, qui
commentationibus pijs, diebus aliquot, ad sanctè
agendam vitam eruditi sunt. inter quos Abbas cum
gustum accepisset, omnino omnes statuit suos da-
re excolendos Confugiunt illi ad nos in rebus du-
bijs, & crescit familiaritate amor. Iam res eò dedu-
cta est, vt in S. Maximini monasterio, quod olim à
Carolo Magno pro centum personis fundatum
est, à nostro exhortationes habeantur. Rogatus is
est primò, vt in cella non magna ad nouitios dice-
ret, egitque de Religiosi officijs eruditè & diluci-
dè: li rei præstantia ardoreque, vt fit, capti, Profes-
sis desiderium iniecerunt; quos cum locus prior
non caperet, itum est in cœnationem amplam, quò
conuenerunt multi. Tum, cum plus etiam opinio-
ne deprehendissent, excitassentque in cæteris au-
diendi studium; non iam manipulatim, sed integro
conuentu confluerunt. Augescit in dies rerum di-
uinarum cognitio, inflammatur voluntas, discipli-
na in pristinam dignitatem restituitur. Rem no-
stram familiarem adiuuerunt Abbas S. Martini,
extra cætera beneficia, donauit modios frumenti
sexdecim; Abbas S. Matthiæ arbores pro ædificio
nouo

nouo grandes aliquot. alius vir nobilis lapides. Canonicus summæ ædis, vini quantum plaustro vehitur. Sed in primis Reuerendissimus & Illustrissimus Princeps noster, vti beneuolentiam & auxilium in domus nouæ emptione & possessione ad-cunda, opportunè præstitit; ita supra ducentos aureos, eleëmofynæ loco, misit: spemque fecit noui à se excitandi templi siue sacelli.

Collegium Moguntinum.

Vitam hanc caducam cum immortalis commutauit vnus, Theologiæ auditor, Georgius Schlunderus, cum annum ageret secundum supra tricesimum. vixit in Societate annis duodecim. Eluxere in eo candor animi singularis, animi submissio, obsequendi studium, donum tractandæ iuuentutis, & ad omnem pietatis cultum traducendæ. vnde & Deus multos per eum ad Societatis institutum perduxit. Sacerdotum vnus ad quatuor votorum professionem, alter ad Coadiutorum spiritualium gradum publicè admissus, post antegressam triduanam, intra extraque urbem, mendicationem, magno hominum exemplo peractam: tantaque stips collecta, vt sexaginta pauperibus in xenodochio, prandio pleno excipiendis suffecerit. A Sectariorum caulis ad Sanctæ matris Catholicæ gremiū, magno animi sensu, & cōsolatione singulari confugerunt octo supra quadraginta: atque inter eos nō pauci nobilitate generis clari, & ad aliorum imitationem potentes exemplo. Nuper quidam recēns conuersi licet ætate grandæui, non familiæ modò suæ, sed etiam multis senatorijs viris auctores fuerunt, vt Sacramentum Confirmationis, inter puerorum & adolescentum turbas, remoto omni pudore, licet linteo frons obliganda esset,

esset, acciperent. Enituit verò labor studiumque nostrorum, in proximæ Indulgentiæ plenariæ gratia, à S D.N. Clemente octauo, Reuerendissimo Archiepiscopo nostro, eiusque duodecim Episcopis. Suffraganeis concessa, benè vtiliterque promerenda. Domi forisque laboratum egregiè: repetitæ à pluribus noxæ pueritiæ, dissidia sopita, dubij in fide firmati, aberrantes reducti, omnes cum Deo, Sacramentorum piorumque operum vsu, reconciliati. Præiuit populum omnem clerumque, præclaro ad posteritatis memoriam exemplo, Princeps ipse recens electus & confirmatus. Is cum in summa æde cuidam è nostris confessus publicè esset; sacram synaxim, spectante vniuerso clero, aula, multoque populo, è Reuerendissimi sui Suffraganei manibus, nouo pietatis exemplo, suscepit; quem mox secuti sunt nobilissimi quique, Præpositus, Decanus, Scholasticus, alijque siue Prælati, siue Capitulares Canonici: è sæcularibus quoque primarij viri aulici, multi que clerici. Cum verò solemni supplicatione, celebrique pompa per vias urbanas, cum aliquot Sanctorum reliquijs, Sacratissimum Christi corpus deferretur, ardentelicer sole, nudato capite, religiosè secutus est Princeps: curauitque vt eodem ritu & ceremonia deinde omnia oppida & pagi subiecti, eandem gratiam, præmissa confessione & communione, promererentur. In hac verò totius populi & cleri religione, Parthenij quoque Sodales non exiguam laudem rerulerunt. Nam vt pietatis suæ specimen palàm tandem præberent, & virtutem intra parietes hactenus inclusam, populo spectandam darent; pridie, quàm in communem processionem iretur, ipsi omnes, religionis ergò, ad proximam extra urbem ecclesiam, Crucis violatæ miraculo celebrem, longo ordine processerunt. Summo diluculo in templum

plum Societatis, cum Angelicis Sodalibus, confluerunt. Inde prælato à linteato Sodali vexillo Crucis, omnes bini, nudis capitibus, egressi, rosarijs, coronis, precarijsque libris instructi, summo silentio; suo loco Musicorum turba intercinente, processere. Sub agminis medium viceni seni, lugubri schemate velati, iunctis manibus ad preces, & nudatis pedibus, prodibant. Clausere agmen primarij viri, partim Ecclesiastici, partim sæculares; præcipueij, qui nomen Sodalitati suum aliàs dederunt. Neque Illustrissimus Princeps, cum pridie de processione cognouisset, abesse voluit. Itaque cum tota aulicorum turba, non solum prodijt; verum etiam auctor fuit, vt in S. Crucis æde, quò omnes tendebant, diuinum Missæ officium à summæ ædis nobili Decano, Leuitisque item nobilibus Canonicis, ac suauissima harmonia, intercinentibus tubis ac lituis, ab aulicis cantoribus, perageretur. Sacris peractis, omnes ad urbem, eo, quo venerant ordine, precabundi ita reuertère, vt primum ad Carthusianorum cœnobium, exiguo ab itinere consueto deflexu, diuerterent; qui aduentum nostrum, Sacro in eam rem prorogato, præstolabatur. Vbi, quoniam maior, quam in dicto templo se dabat, locus & occasio, duodecim personati, post sacram eleuationem, in sua terga, inusitato exemplo, defæuerunt: ac diu proni in terram effusi postea orauerunt. Eandem flagellationem nō multò post in templo Societatis, cum ad urbem reuertissent, publicè repetierunt. Noua licet hæc fuerit cæremonia Moguntinensium oculis, nec vnquam spectata; tamen à nemine irrisa est: omnes admirati sunt, omnes collaudarunt; nonnulli etiam lacrymas continere non potuerunt. Iamque pœnitentiæ studiofis palàm aditus nouo hoc exemplo patefactus, vt non vereantur deinceps crebrius, maximè *Quidra-*

dragesimalibus ferijs, in publicum prodire. Neque hic constitit dictæ Sodalium pietatis cursus; sed in alios quoque litterarum studiosos, imò in totam Vniuersitatem manauit. Magnificus enim Rector, alijque primarij in Academia, mox censuerunt tam felicem religiosæ peregrinationis successum, vniuersali aliqua gratiarum actione terminandum. Itaque per Bidellum, non modò nostrarum Scholatum auditoribus; sed omnibus Vniuersitatis personis imperatum est, statò die, manè, in templo Societatis præstò adesse; inde bini, prælato vexillo, intercinentibus musicis, per publicas vrbs vias, ad S. Crucis progredi, & solemnè ibidem Missæ officio decantato, cò, vnde egressi essent, redire. Et quoniam de Sodalibus Parthenijs mentio facta est, addo, eos prælusione quadam tum alijs annis, tum hoc quoque, singulis Quadragesimæ hebdomadis, flagellatione intra priuatos Sodalitatis parietes suscepta, ad publicam illam hoc anno tentatam, strenuè se comparasse: non semel pauperibus pedes calida abluisse, prandium apposuisse, stipem emèdicasse; crebrò socijs supplices factos pro pœnitentia extorquenda, eorumque pedes humiliter exosculatos fuisse, aliaque virtutis argumenta non vulgaria exhibuisse. Quanquam in hoc genere ij Sodales, qui in nostrorum conuictorum ædibus versantur, vt & in Sacramentorum frequenti vsu, palmam præripuerint. Inter eosdem aliquot mensibus institutus fuit Maurus, ex Hollandia Calvinismo infecta profugus. Is postea in templo Societatis, præsentè Archiepiscopo Mogūtinò, totaque vrbe in spectaculum effusa, solenni ritu, idoneo ad id loco præparato, salutaribus vndis ab Episcopo Suffraganeo est perfusus. Iam verò hoc anno, vt aliàs, non passi sumus desiderari opellam nostram in hominibus egenis iuuandis, morboque

vel carcere afflictis In xenodochio certè miserrimis hominibus sæpe de necessariis, quà ad corpus, quà ad animam destitutis prospectum. Centena vt minimũ capita, inter hæreticos nata educataque, errorum criminumque aliorum noxis, quæ nunquam legitimo sacerdoti patefecerant, soluta: eoque feliciore successu, quòd ex iis penè sexaginta non multò pòst spiritum Deo reddiderint. Curatum vt in summa penuria iisdem libelli precarij, ex quibus orationes recitarentur, & cerei prò morti proximis non deessent: tum vt vita defuncti honesto ritu in arcam funebri panno tectam deponerentur, & more patrio, prælatâ Cruce, & accensis funalibus, comitantibus Sodalibus, qui & eleëmofyna non semel eos iuuerunt; ad sepulcrum efferrentur. In eorumdem vsum & sedes confessionibus excipiendis idoneæ factæ. multa Catechismorum exempla, quorundam liberalitate, eòdem comportata. Effectum, vt diuino Missæ officio statis diebus interessent, in eoq; sacram synaxin perciperent: deinde vt certis horis quotidie preces à quopiam legendi gnaro, clarâ voce recitarentur. Impetratus à bonis viris in singulos dies esculentorum poculentorumque sufficiens commeatus; stramina & lintheamina in vsum lecti; ligna quoque ad arcendum hibernum frigus. Carceres frequenter obiti, omniq; ope laboratum, vt squalore loci, vinculorumque ærumnâ liberarentur captiui: supplicio publicâ sententiâ addictis persuasum, vt æquis animis gladium laqueumue exciperet, & in fide Catholica Romana diem constanter obirent. Christianæ doctrinæ institutio intra extraque urbem eundem hoc anno cursum tenuit, quem superioribus. itaque nihil in eo genere speciatim, præter ea, quæ generatim supra dicta sunt, occurrebat, nisi quòd eadem operâ scholæ vtrius-

utriusque sexus pueriles excitatæ sunt, ad exomologesin de peccatis apud nostros faciendam. Scholæ, ut cum illis has annuas concludam, numero superiores omnes annos sic excessere, ut spatia necesse fuerit dilatare. Renouatio studiorum mense Nouembri, post elegans de lapidatione protomartyris Stephani datum drama, consueta cæremonia applausuque iuuentutis & populi, peracta est; uti & Magistrorum ac Baccalaureorum ad magistrij laureolam promotio, quæ quotannis magno Candidatorum numero, mense Iulio, in totius Academiæ consensu, celebrari solet.

Collegium Herbipolense.

A Diuncti ad Societatem sunt quinque, ex quibus duo in Iuris studio longius iam progressi, suis co facto commilitonibus & Professoribus admirationi fuerunt. Visitator in Prouinciam venit hoc anno, 14. Septembris die, P. Ferdinandus Alberus. Is ab hoc Collegio visitationem suam non sine fructu, uti speramus, inchoauit. omnes enim sacris commentationibus, ex R. P. N. præscripto, nauiter incubuerunt. Quo in opere primus fuit ipse R. P. Visitator; qui tum hoc, tum aliis virtutum illustrioribus documentis, iis quos inuisere venerat, præluxit. Secuti sunt eum alij deinceps. Scholæ nostræ & pietate auditorum, & numero floruerunt. Numerus fuit nongentesimo maior, conflatus ex lectis adolescentibus, quorum nonnulli ex variis locis aduentantes, utpote Hassia, Saxonia, Pomerania, Frisia, paullatim Ecclesiæ fidem & religionē didicerunt. In quibus puer nobilis eam ob rem adductus à patruo, ne nullus in ampla familia illi superuiueret, quem bonorum suorum heredem institueret, Catholicus. Pietas eorum & ardor ex

KKKk 2 mul-

multis rebus non vulgaris eluxit. Nam è mundo ad Carthusiensem, aliasque Religiosas familias non pauci iam transferunt: & complures ad idem vitę genus, nostramque in primis Societatem, ardentè anhelant. Vnus è confessariis nostris festis Natalitiis ad viginti solus numeravit, qui Religiosę vitę complectendę mentem vel declararunt, vel confirmarunt. sunt, qui cilicia sibi coëmerint: sunt, qui flagella curarint, quibus aduersus carnis illecebras vtantur: non nemo est, qui ex voto sponte nuncupato, omnibus Veneris & Sabbati diebus, pisce vinoque abstineat: est, qui integrum annum, tribus quothebdomadis diebus ieiunet. Tulit in hac parte præcipuam laudem Deiparę Virginis Sodalitas; quę tum aliis clarissimis viris, cùm nostris potissimum discipulis constat. Feruor singularis in grãdioribus iuxta ac paruulis enituit; quorum nonnullis ad eò in desiderio fuit Sodalitas, vt cùm locus esset angustior, humi sedere præoptarent, quam admissionem suam differri. Quidam importunis precibus extorserunt, sibi vt nudis pedibus, spatio benè longo, ad B Virginis templum quoddã, pœnitērium habitu, proficisci, seque aliquoties flagris in itinere diuerberare liceret: ad quã diuerberationem ita sunt inflammati, vt modum illis non rarò præstituerè necessum fuerit. Ex iisdem fuerunt, qui stipem ostiatim pro captiuis quibusdam Græcis collegerunt. Vigesimo tertio Martij, & duobus insequentibus diebus, continuata oratio est in oratorio maioris Sodalitatis, accommodatè ad eam rem tapetibus vestito. Magno multorum pietatis sensu & approbatione prodierunt, qui sub oratione se flagellarent omni hora, & vltima quidem ducenti & vnus. Magnus toto illo triduo fuit ciuium & Academicorum concursus: qui & eleganti variaque musica recreati, & Sodalium

lium tam pio exemplo mirum, quantum ad pietatem succensi sint. Die Iouis Sancto ab iisdem Sodalibus, eodem in loco 40. pauperibus publicè pedes primum abluti, deinde benè lautum epulum datum, ministratibus è Sodalitio nobilissimis quibusque, & illustri etiam familia priundis. ad extremum abeuntibus pecunia pro cuiusque necessitate distributa. Nocte parasceues fuerunt, qui virgis flagellisque in sua terga sæuierunt ad centum septuaginta; quorum aliqui à ferendis Crucibus & ponderosis lignis prohiberi vix potuerunt. In die S. Augustino sacra, in Hochbergense B. Virginis templum, supplicatio Sodalium educta ordine longissimo, festiuo concentu, rara modestia & pietate. comitati sunt omnes Academici, Senatores, Monachi S. Stephani & Iacobi, multi Prælati & Canonici. Secutæ sunt eodem multæ mulieres, nudis nonnullæ pedibus. Communicarunt ibidem ducenti quinquaginta: ex iis 25. nudipedes & flagellantes. Effudit se stupens ad spectaculum tota ciuitas, æra campana summæ ædis, aliorumque templorum, quâ itum est, vt in publico gaudio, personuerunt. Fortè petulantior quidam iuuenis ausus fuit risu prætereuntes excipere. hunc nobilis vir impacto colapho cohibuit, cæteri que prorsus obmutuerunt, & admiratione ex tot deuotorum capitum intuitu defixi steterunt. Atque hi ex scholis & Sodalitate Deiparæ fructus sunt collecti. In confessionibus, concionibus, carceribus, hospitalibus, catechesibus, aliisque consuetis Societatis muneribus operæ quoque pretium extitit. Magnus apud nos confitentium & communicantium numerus fuit. In paschate solum, sacram synaxin in templo nostro, licet perangusto, susceperunt amplius ter mille & octingenti. Multi in auita religione confirmati sunt: ab hæresi expediti

ad quinquaginta. In his erant duo, quorum tentata ab aliis iam sæpius, & desperata fuerat conuersio. qui nostri sacerdotis persuasione eò adducti fuerunt, vt hæresin Lutheranam, quam à puero imbibebant, multis verbis derestarentur, & cum lacrymis vitæ totius exomologesin peragerent, Catholicoque ritu Eucharistiam susciperent. Quidam etiam, qui in hæresi adeò pertinax fuerat, vt ante annos sexdecim omnia sua diuendere, quàm inter Catholicos morari maluerit; iam per conciones nostrorum, & P. Schereri de communione Lutheranorum scriptum, adeò permotus est, vt elutis per confessionem totius antè actæ vitæ maculis, homo quinquagenarius, rursus sua apud Lutheranos vendere, & ad Catholicos redire decreuerit. Alius vir nobilis, cum olim in scholis nostris fuisset, & postea per omnem vitam hæreticis, & maximè Caluinistis, deditus fuisset; præfectura in primis honorata potens; tandem, lectione potissimum Bellarmini, permotus, ea de causa, bidui ferè itinere, semel & iterum Herbipolim cum suo comitatu accessit, vt viua voce à nostris doceretur, num vt hæreticorum, sic etiam Catholicorum sensum legendo probè satis assecutus esset: seque ad Ecclesiam, rebus dispositis, adiungeret. Per aliquot dierum colloquia quid utilitatis acceperit, prolixè gratiarum actiones, & copiosæ lacrymæ testabantur: pluraque speramus, vbi res matura fuerit. Opifices plerique cum è locis hæreticis redeunt, & in gratiam cum Ecclesia redire volunt, & licet minimum sit, & in fine ciuitatis templum nostrum, requirunt, & a nostris adiuuantur. Indulgentiæ multis alias exosæ & contemptibiles, pro concione & scripto defensæ, Catholicos nō paucos cōfirmarūt, & hæreticos ad sanio rem mentem reduxerunt. Impetrauit Reuerendissimus Princeps noster à summo Pon-

Pontifice Iubileum, magno non solum subditorum suorum, sed etiam exterarum regionum emolumento. De Iubileo vero eiusdem Principis rogatu, Latine & Germanicæ conciones editæ, aliæque ad populum docendum habitæ. Eodem promulgato in die pentecostes, ad quatuor millia hominum communicarunt, mille quingenti in nostro templo, totidem ferè in summo, alij alibi. Ex Reuerendissimi Principis manu Canonici Eucharistiam acceperunt, præeunte Decano. Magnus ad templum summum concursus fuit ex oppidis & pagis non propinquis tantum, sed longè etiam distitis. Vicini etiam Prædicantes aliquot fama rei excitati adfuerunt. Vnus non ignobilis Lutheranus, pietate motus & grauitate cæremoniarum, ad Catholicam religionem affici cœpit. Ab Herbipolensibus ad reliquam diœcesin, eadem Iubilei gratia, variis deinde temporibus festisque, est traducta, & per Reuerendissimum Suffraganeum, & Abbates anhelantibus subditis communicata; magno sanè illorum bono. Nam, quod mirere forsan, numerata sunt ad quadraginta hominum millia, qui sacram Eucharistiam eum in finem perceperunt. Refutata duabus concionibus hæreticorum mendacia de victoria sua Ratisbonensi: & nutantes & pusillanimes Catholici in sua fide confirmati, sumpta occasione ex disputatione Christi cum Iudæis in Dominica Passionis, & ex colloquio Gabrielis cum D. Virgine in festo Annunciationis, præsentibus pluribus hæreticis, qui tum ad nundinas huc confluerant. Aduersus grassantes in vrbe choreas ex cathedra quoque declamatũ: quam sciolis ea res plerisque non admodum probaretur; qui & sermones ea de re in vulgus dedebant. Sed non frustra id tentatum à nostro concionatore fuisse, docuit euentus. Nam neque circum

Crucem, quæ ad summum templum erecta est, an-
si sunt deinceps, vti consueuerant, choreas ducere
(seuerè namque & solenni decreto rem eam Cano-
nicorum Collegium in posterum interdixit) &
multi in perpetuum se obstrinxerunt huiusmodi
leuitatis genus de cætero vitare. Omnino populus
Herbipolensis ad maiorem in dies modestiam &
pietatem inducitur, ope nostrorum; ita vt fidici-
nes grauiter conqueratur, sibi alendæ familiæ sub-
trahi lucra, quæ foris apud exteras ciuitates quæ-
rere in posterum cogantur. Quidam ex primori-
bus cum alienus à nobis, multos annos nostrorum
conciones euitasset, tandem auditorium aliquan-
do ingressus, ita captus est, vt iam non solum assi-
duitate sua multos superet; sed etiam quotquot
potest, ad conciones adducat. Dissidentes inter se
coniuges, aliiq̃ nostrorum operâ feliciter com-
positi. Est in primis viri cuiusdem primatis furori,
ob grauem rei familiaris iacturam, in suos dome-
sticos concitato, obuiam itum; qui & iram & do-
lorem, ad nostrorum exhortationem, non solum
compressit, sed etiam in se rediens, damni causam
in se ipso indagauit. Adita nosocomia & carceres:
animus ad morbos & supplicia perferenda factus.
Elephantiacis etiam cura impensa, ex quibus octo
sunt adducti, vt festo SS. Trinitatis Sacramentum
Cõfirmationis in sacello nostro, quod D. Valẽtino
est sacrũ, a Reuerendissimo Suffraganeo suscipe-
rent, magna cum spiritus consolatione; quibus est,
priusquam abirent, eleẽmosyna impertita. Vir qui-
dam primarius, cum aliquot annos diuina Sacra-
menta suis posthabuisset curis, tandem morbo pe-
riculoso correptus, adduci tamen non potuit, vt
confiteretur. vocatus noster in speciem salutatio-
nis, videt eum ad extrema tendere. blandè primũ,
deinde grauiter eum monet, iam adesse finem, con-
sule-

fuleret animæ, præueniret confessione Dei iudicium: paret, de tota vita confiteretur, communicar, ungitur, immensas gratias cum lacrymis nostro reddit, eiusque exosculatur manum: pauloque post cum votis Deo animam reddidit. Alter qui diu graues cum vxore & plerisque aliis inimicitias aluerat, in graui morbo visitatus, & adductus a nostro, ut palam cum omnibus in gratiam rediret, pauloque post a confessione, suo aliorumque solatio, mortuus est. Alius vir senatorij ordinis, probus, ac omnibus charus, qui quotidie rem diuinam audiebat, & Horas Canonicas lectitabat, subito morbo captus, rationis usum amiserat. Tentabant nostri sæpe diu noctuque, ut aliquam confessionis materiam elicerent; sed frustra. accessit epilepsia morbus continuus: desperabatur ab omnibus. etiam medicis, & in singula momenta etiam mors timebatur. In hac rerum omnium desperatione litatum a nostris, & votiuæ sacra ad D. Virginis curata a familiaribus, ut saltem confessioni ritè instituendæ rationis usum reciperet. cum ecce lux communicata, ut daret signum doloris, & sacram unctionem annueret; neque multò post etiam vox & vires redierunt. confessus est, & a sacerdote nostro in eius ædibus Sacris operante, communionem suscepit: iamque sanus & integer Societatis charitatem apud alios deprædicat. Commentationibus domi salubriter aliquot eruditi ad pietatem. Foris verò latè nostrorum industria vagata, multis salutis fuit. Variis excursionibus in oppida vicina, multorum centenorum confessiones sunt exceptæ. Concionibus adiuti Parochi: consuetudo deferendi templum ante finem sacrificij sublata: reuocata vetus consuetudo osculandæ Crucis in Parasceue. Adeoque multis in locis, solennioribus festis, nostrorum petita subsidia sunt, ut multorum desideria

ria domesticæ nostræ curæ & officia frustrarint. D. Virginis Sodalitas quædam olim ex pluribus ciuitatibus collecta & instituta, in quam vtriusque sexus, nobilium etiam & auctoritate præstantium ingens numerus cooptatus fuerat; iam temporum iniquitate collapsa, hoc anno rursus efflorescere cœpit, dum quidam ex nostris eò profectus, concionem in laudem & vtilitatem Sodalitij habuit; postquam mox supra duodecim capita nobilium, senatorum, honestorumque ciuium sua nomina dederunt. Doctrina Christiana sex in diuersis pagis explicata est, magno non solum puerilis, sed etiam adultæ ætatis bono. Inductus est religiosus erga Dominicum corpus cultus. simulatque puerile agmen in templum peruenit, omnes ad illud venerabundi se abijciunt: ibique flexis genibus, donec moneantur, orant. Cereas verò agni Dei effigies, mirum quàm venerentur, vel ament: cuius amuleti vim commendant, quòd mulier à malo spiritu exagitata melius habuit, accepta à Parocho quædam eius particula: quam postquam restituendi animo deposuit, grauiter affici denuò, & in dies singulos peius habere cœpit, quoad à nostro edocta, quid hoc rei esset, non deposituram se deinceps sacram plagunculam recepit. Fuit etiam puella paruula, quæ integras multasque noctes ab eiulatu compesci non potuit, sed appenso agno Dei, mox conticuit, & ad patrem versa, inquit: Non amplius eiulabo, quia rem istam appendisti mihi. Reuerendissimus & Illustrissimus Princeps & Episcopus noster Iulius, suam in nos beneuolentiam non obscuris signis sæpe testatus est. Festo Visitationis B. Virginis cum aulicis & duobus Capitularibus, Sodalitati Partheniæ, magna pietatis significatione, adfuit. Serenissimi quoque Archiducis Maximiliani, non spernenda in nos beneuolentia & libera-

beralitas extitit. Nam & ex nostris aliquem sibi à confessionibus esse voluit (quem ea de causa ad se Mergentheimium, & nuper etiam Oenipontum euocauit) ac Collegio centum ducatos, cum altari mobili magni pretij, donauit. Causam pecuniariam habuimus cum Senatu Lutherano, celebris inprimis ciuitatis Imperialis. eluserunt nos primum aliquot comperendinationibus: deinde cum duorum pro nobis Principum literas, Archiducis scilicet Maximiliani, & Iulij Franconiae Ducis accepissent, mitiores effecti, pecuniam se reddituros, vtrò polliciti sunt. Missus istuc è nostris vnus, honorificè & benignè habitus, ad singulare colloquium summi Consulis admissus fuit. In Senatu decretum, vt pecuniam annuo censu retinerent; cum tamen his ipsis annis veteres pensiones studiosè redimant, maximè à Catholicis, iisque etiam Principibus. Commendarunt in nostro homine modestiam, sobrietatem, simplicem, & suo statui conuenientem vestitum.

Collegium Spirense.

Commoda, vt plurimum, vsi valetudine, occasione de proximo benè merendi oblatam arripuimus, non oblatam quæsiuimus, & verò pijs conatibus Deus adfuit. Nam ab hæresi ad Ecclesiam traducti sunt centum nonaginta duo. in his viri quidam ab ineunte ætate erroribus imbuti, & in repellenda veritate vsque ad decrepitam senectutem pertinaces. Et adolescens Lutheranis opinionibus miserè excæcatus; hinc iter faciens, ad nostros se eadem via incedentes adiunxit. varijs, vt fit, de religione sermonibus habitis, errores seriò detestatus est, neque dimittere sacerdotem voluit, nisi ab excommunicatione in præsens esset absolutus.

tus. Ergo humi fixis genibus, manibus iunctis, oculisque in terram defixis, cum fidem ex formula Tridentini professus fuisset, quod optauit consecutus est. Anabaptistis duobus, vxori & marito, Catholica fides persuaderi non poterat, licet crebro & diligenter laboratum esset. denique illud obtentum, vt, si quidem obstinato animo se irent perditum, saltem filios saluos esse sinerent. Pueri ergo cum illustri cæremonia in templum inducerentur ad baptismum; ardentes Deo preces fusæ, vt parentibus quoque gratiam suam largiretur. nec frustra; finita cæremonia, mater, deposito errore, Deo Ecclesiæque reconciliata est. Duobus laconibus perfidi errores erepti, priusquam ipsis vita per supplicium eriperetur; qui quidem mira deinde constantia & patientia, pœnam quantumuis atrocem subierunt. Cum duo è nostris, vt sit, priusquam se solemnibus vincirent votis, stipis emendicandæ gratia emissi fuissent; inciderunt in quosdam alienos à fide Catholica: à quibus cum se eleëmofynam obtenturos desperarent, magnoperè hortari instituerunt, vt saltem sui miserentur, depositoque errore sanam doctrinā admitterent. nec frustra; spem certam dederunt alij: vnus autem ex eo genere, statim in eodem itinere est Deo & Ecclesiæ reconciliatus: actumque cum eodem, vt familiæ suæ, cuius ipse caput erat, salutis auctor esse studeat; quod & facturum se promiuit. Difficile quidem, sed tamen felici euentu, certamen habuit Saxo adolescens is nostrorum hortatu atque institutione, reluctante acriter patre, ad Catholicos se adiunxerat. furere pater, Magistratum opem implorare, verbi Ministros querimonijs crebris defatigare, filium vt saniore mente imbuerent, instare; filius contrà æquè diligenter apud Catholicos Magistratus auxilium querere, quorum auctoritate paternus furor re-

pres-

pressus fuit, & adolescens in suscepto consilio permanfit. Neque defuerunt complures alij adolefcen-tes, hæreticis progeniti parentibus, qui se vltro in noftram difciplinam tradiderint, inopiam patienter tolerantes, cum apud fuos lautè viuere poffent, fi vanam religionem addifcere vellent. Tanquam ad peritos animarum medicos ad nos vndique accurritur confessionis faciendæ cauffa: neque vlli operam noftram deeffe patimur, vbiubi poffumus. Certè quo tempore plenariæ Indulgentiæ confequendæ fpes eft hominibus per hanc diœcefim à Clemente Pontifice clementer oftensa; mirum eft, quantam rei benè gerendæ occafionem acceperimus. dies noctefque confitentibus aures datæ, conciones ereberrimæ habitæ, fupplicationes plurimæ & fplendidiffimæ inftitutæ: quæ quidem & Catholicorum animos exhilararunt, atque in fide confir-marunt; hæreticis verò vel ruborem pepererunt, vel admirationem, maximè cum omnia infignia Dominicæ Paffionis ordine pulcro præferri con-fpicerent. Inter reliquos, mulier ad pertinaciam in Lutheri ludo edocta, ita permota eft, vt errores illico abijceret, veritatem complecteretur, Sacramētis pœnitentiæ & Euchariftiæ fufceptis cum Deo in gratiam redierit. Haud ita longè ab vrbe hac, facellum Beatiffimæ Virginis in filua pofitum eft: huc è vicinis locis, voti foluendi, vel Numinis placandi cauffa, itur creberrimè. hoc anno cum aëris inclementiâ agri, vineæ, filuæ magnam paffim acciperent cladem, maiores facti funt ad eandem ædē concursus. Ea occafione, à nobis conciones ad peregrinos habitæ: quarum ea vis fuit, vt Bruxellæ (oppidum id fex horarum itinere Spira abeft) trium dierum fupplicatio, adnitentibus ciuibus, Reuerendiffimique Vicario annuète, inftituta fuerit, cōcurrentibus vndique vicinis pagis; concionesque habi-

habitæ crebrò, quanto cum fructu, ex morum in melius commutatione, & multitudine eorum, qui confessionis causa aduolarunt, colligere licuit. Tribus ferè diebus auditi sunt, & sacro epulo refecti septingenti. Parochi tota prouincia concionibus, confessionibus audiendis, doctrina Christiana rudibus tradenda, adiuti. Sacris B.P.N meditationibus, ad vitam pieque sancteque instituendam, exercitati vigintiquatuor: in his nobiles viri septem. Ægris & inopibus vel consilio tristitiam absterimus, vel collecta à ditioribus eleëmosyna molestiam minuimus. Neque domi atque in vrbe nos continuimus: charitas, gloriæque Christi amplificandæ cupiditas longius sæpe excurrere coëgit. Wila Imperij oppidum, ad siluam Herciniam est positum. hic Parochus valetudine impeditus, officium præstare non potuit. E nostris quidam substitutus ad tempus, cum alia multa, tum hæc egregia gessit: templum, quod in ipsis Lutheranae pestis initijs exædificatum, necdum solempni ritu ac cæremonia consecratum fuerat, effecit, vt catholicè dedicaretur Vsum Sacramenti Confirmationis ad annos 50 intermissum, vt reuocaretur, instituit. mirum dictu! in oppido exiguo, & hæresi contaminato, sexcenti fuerunt, qui piè id Sacramentum susceperent. Wormatiam ter vocati venimus, semper læto magnoque fructu vocantium, & gaudio nostro, tum verò maximè, cum Iubileum, præsentate atque adnitente Episcopo, celebraretur; tanto hominum concursu, tantoque supplicationis ornatu, vt magnam res habuerit admirationem, eo præsertim loco, vbi longus nobilium, splendorumque hominum præcantium, & faces ardentes manibus gestantium ordo, vel rarò, vel nunquam conspectus fuerat. Cænobium quoddam est Religiosarum feminarum, hereticis vndique cinctum,

bis

bis huc, rogatu Superiorum, itum, magno omnium fructu. Hoc insigne, mulier erat vna è Religiosis, arrogantia tumida, quæ obstinato animo imperiū Magistræ reculabat, maloque exemplo inter cæteras viuebat, nullisque vel minis, vel monitionibus emendari quieverat. nostri sacerdotis oratione ita victa est, ut modeste se ad pedes Magistræ abijceret, delicti veniam peteret, emendationem promitteret, & reipsa præstaret. Sodalitas Beatissimæ Virginis omni genere virtutum floret quàm maximè. Reliquorum verò etiam discipulorum probitas & diligentia multis ex locis notata est & probata. Alij, parentes ad Sacramentum pœnitentiæ vsurpandum adduxerunt: alij abditas per ludibrium in olere carnes, eo die, quo ijs vesci Christiano homini nefas, indignabundi abiecerunt: alij libros hæreticos exurendos tradiderunt. Qui antè duobus in vrbe templis catechisus, ex nostro instituto, ætati imbecilli tradebatur, hoc anno nostro in templo explicari cœptus est, magno puerorum & adultorum concursu & fructu. Anni tres abiire, ex quo nobis area ad ædificandum templum, à Reuerendo & nobili Capitulo Cathedralis ecclesiæ, attributa fuit, magna bonorum gratulatione; frementibus interim, inuidiaque tabescentibus maleuolis. & quanquam pecuniæ, vnde ædificaretur, præsertim tanto sumptu, nihil omnino erat; res tamen & cœpta, & Deo hominibusque fauentibus, ad finem speratum perducta est. Nam ut primùm percrebuit, magna Reuerendissimi & Illustrissimi Principis voluntate, procerumque auctoritate, Societatis Patres ædem sacram moliri; certatim omnes, ut quisque potuit, operâ, consilio, materiam conuehendo iuuare, difficultates, quæ ab inuidis opponebantur, auctoritate, prudentia, labore disijcere: omnibus denique modis opus vr-
gere

gere atque perficere conati. Magna autem fuit in pecunia danda liberalitas: nam, ut multos præteream, non quia minus liberaliter dederint; sed ne nimis longus texatur catalogus; Reuerendissimus & Illustrissimus Princeps Eberhardus, Episcopus Spirensis, præter elegantis ac rari artificij lacunar, etiam pauimentum polito lapide sterni curauit; præterquam, quod summam aram faciendam exornandamque munifico sumptu, sibi sumpsit: præterquam, quod omnem ferè materiam per subditos gratis conuehi mandauit; dedit præterea in ædificationem, bonam pecuniæ summam; ut omnia, quæ a sua Celsitudine donata sunt, accedant ad 4600. & plures florenos. Demum assignauit in singulos annos 34 florenos, ad summam aram sartam rectamque conseruandam. Plurimorum aliorum illustris extitit in nos benignitas; ne tamen fiat mentio, instituta breuitas exigit: si quis tamen omnium, quæ liberaliter in hanc rem data sunt, rationem inire voluerit; summam inueniet quindecim millium, octingentorum, & amplius, florenorum. Dedicatum templum est Christo Salvatore, ad XVII Cal. Oct. solemni carimonia, læta elegantique symphonia, maximo hominum concursu ingentique gaudio. Ipse Reuerendissimus & Illustrissimus Princeps noster eo die apud nos canare voluit: super mensam duplici est carmine exceptus. Postridie, quod plenior esset cumulatorque lætitia, S. Paulus Apostolus in scena datus publicè est, tanto cum apparatu, actorumque industria & laude, ac vulgi applausu, ut quocunque venires, siue in urbe, siue foris; hominum sermone per multos dies, rem celebrari ac commendari audires.

Collegium Fuldense.

C Onciones ad populum habitæ in vrbe duobus locis: catecheses domi forisq̃ue pluribus. Exercitia quibuscūq̃ impertita cum fructu. Aditi carceres identidem, & rei tum in vrbe, tum foris adiuti. Foras nostri bis vocati. decem præstò fuere ad rogum vsque prosequendo: duæ quoque ex illis Ecclesiæ restitutæ Catholicæ: aliæ quatuor, licet serò, tandem tamen pœnitentiæ tenuerunt portum. Vnus ne vultum quidem sacerdotis ferre posse videbatur; victus tamen & hæresin, & anteactæ vitæ noxas apud nostrum deposuit. Euocatus ad pagum vicinum noster, hominem ita furiosum ibi reperit, vt vinculis & custodia opus esset. huic detraxit amuleta chartasq̃ue supersticiosas, quas miseri suspenderant ex collo: preces ad Deum fundit, agni cerei effigiem suspendit, & abit. cū ecce post triduum restitutus sanitati, Deo & sacerdoti gratias refundit. Alio item in loco hæretica mulier horribilibus spectris exterrita, à desperatione simul & hæresi liberata. Ad eandem quoque felicitatem deinde traxit parentem & sororem. Memorabile est quod sequitur: Bubulcus sub noctem errabundum pecus iratus, non sine detestatione, cogebat. apparuit ei mox cacodæmon, operam suam offerens, exprobrat pauperiem, opes pollicetur, loculos turgidos ac sonantes ostentat, quibus donandus esset, si consilijs acquiescat: pròdit eiusdem instituti socios, reluctantem gladio terret, ad fontem vi pertrahit baptizandum (nam hoc ritu venefici huius prouinciæ de more inaugurantur.) turbatum, nec iam compotem sui, cum his mandatis dimittit, vt vxorem per iurgia quæsitâ occasione pecoris malè tractari, trucidet. pergit miser pagum

versus, tam diras edens vociferationes, ut procul auditus à paganis, passim ei occurrerent, rei quid gereretur ignari. Cum furiosum aduerterent sibi alijsque periculo futurum, robustissimis ea nocte custodiendus traditur. ita non semel à suspendio, quod moliebatur, liberatus est. Die altera sacerdos noster vocatus adfuit, fidem Catholicam persuasit, munitumque Sacramentis integrè menti restituit & sanitati. Hoc anno centum & quinque ab erroribus ad Catholicæ veritatis asyla traducti: in quibus duo excelluere viri nobiles; alter aulicæ vitæ lubrico diu obluçtatus vestigio, post magnas animi fluctuationes, exercitijs spiritualibus ad sui ipsius flexus notitiam, denique ab hæresi resipuit. Alterius spectata magis & nobilior fuit conuersio. post aliquot Belgica, & sex continua in equestri militia expeditionis Pannonicæ aduersus communem Christianorum hostem, confecta stipendia. Hic cum diuina prouidentia Fuldam appulisset, grauitè habere cœpit, ut etiam cum equis longius progredi non posset; ab hæretico hospite missus ad chirurgum Catholicum sanandus: quo cognito, sæpius noster, dissimulato habitu, hominem adiit, ac de virtutum honestate, fugaque & periculis peccatorum apud eum disseruit. Quid multa? animus nequaquam siluestris, culturam admisit, paulatimque Catholicus esse cœpit: denique etiam à confessione sacro viatico, ut pectus ad futuram luctam muniret, eò facilius adductus est, quod in Calviniano pane, nescio quid impietatis auersatum se semper fuisse diceret. Post dies nouem cum plenus fiducia ac salutis spe, piè obdormiuisset; peregrini & nobilis viri funus per D. Virginis Sodales deportari, comitantibus conuictoribus ac studiosis, placuit. quibus se sua sponte, Viceprinceps, Consiliarij, Senatoresque omnes cum clero, etiam maioris

maioris Ecclesiæ (in qua sepeliendus erat) & magna ciuium multitudine, iunxerunt : nec sine fructu, funebri concione à nostris cohonestatus est. Quæ res ita placuit fratri defuncti, vt ipse, licet hæreticus, hoc tamen nomine maximas Societati egerit gratias: significariq̃ue, admodum sibi placere, quòd in tales homines, tamq̃ue humanos, frater moribundus incidisset, vitamq̃ue ritu Catholico clausisset. Plurimi etiam ægri egentesq̃ue, qui passim in tuguriis hîc abiecti destitutiq̃ue iacent, nostrorum auxiliis erecti. Pax conciliata inter plures capitali diuturnoque odio dissidentes. Inter hos quidam Catholicæ mulieris maritus hæreticus, adductus est, vt præsentem Patre nostro, flexis humi genibus ab honestissima vxore veniam peteret & impetraret. A turpi & flagitiosa vita ad meliorem frugem reuocati vtriusque sexus pluskquam viginti. Sodales Parthenij suum in virtute ac litteris tenere cursum. præter consueta pietatis studia, semel placandæ Dei iræ, ad D. Virginis montem duxere supplicationem, cum magna acris esset intemperies, & grauiores morbi metuerentur. huic se pompæ Gubernator vrbs, cum aula, aliique honorati, sponte iunxerunt. Seminarium Pontificium & domus conuictorum, non contemnenda nobilis iuuentutis accessione, pietatis etiam & studiorum incremento sterit. numerauit hoc anno 186. adolescentes. Concionum quoque & animarum causa sæpe itum in pagos, cum alias, tum per eos dies, qui nascentis aut resurgentis Christi solennia præcurrunt festa, magno paganorum bono, reducto etiam Eucharistiæ & pœnitentiæ vsu, vnde pridem exularat. Adhæc Parochi ægrî senesq̃ue subleuari, atque ipsi nomine, non vsu Catholico, ad frugem reducti & confessionem. Egregiè istic loci operæ fructus constitit, vbi no-

stris pro lecto stramen, pro foco semiruta casa, pro cibo affatim penuria, multis diebus, absente Parocho, fuit. Sacrum epulum sumpserunt, quod ab hominum memoria factum non erat, 369. Ecclesiæ redditu vigintitres: ad pœnitentiæ & sacra Synaxis Sacramenta instructi plurimi. Denique tantum nostri sacerdotis desiderium excitatum, prorsus ut eum sibi Parochum relinqui, agricolæ flagitarent. Auctum Collegium emptione ædium, quæ horto imminabant; altera sexcentis quinquaginta, altera septingentis florenis: quibus præter seruitutis redemptionem, haud exiguum spatium ad Collegij aream explicandâ, accessit. Denique quod in huius anni clausula felix faustumque toti Provinciæ, & Ecclesiæ Fuldensi, bonis omnibus, & huic Collegio nostro euenit, decimonono Decembris Reuerendissimus Princeps, fundator Collegij Balthasar, honori ac pristinae dignitati, qua vigintifex & amplius annis caruerat, restitutus est, Quare cum 8. Augusti iustissimo Caesaris Rudolphi decreto, lis & causa tota ipsi fuisset adiudicata, & aduersarij grauis æris multâ damnati; mox undique legatos & nuntios habuit, qui gratulatum accederent, non Principum modò Imperij; sed ex Italia quoque Illustrium Episcoporum & Cardinalium: quibus denique Sanctissimi Domini Nostri præclara testificatio accessit. Denique omnium ordinum consensione, non vulgari pompa; sed rara tamen modestia per quatuor legatos a Serenissimo Archiduce Maximiliano, Imperatoris iussu, Principi restituendo assignatos, suam in urbem sedemque die, qua diximus, honorificè reductus est. Post varios à cæteris ordinibus Principi reduci honores exhibitos, quò ne Societatis Iesv gymnasium muneri deesset suo, postridie libellum obtulit poematum, quo restitutum patriæ Principem,

pem, vario schemate carminum, gratulabatur. Inde tertio die, in arce Principis comœdiam dedit, præsentibus Legatis, & frequenti nobilitate, de origine constituti Fuldæ monasterij: quæ feliciter acta, tum fundatori, tum Reuerendissimo Abbati ac Principi Hirsfeldensi, maiorem in modum placuit. Denique die S. Stephani ipse Reuerendissimus in templum nostrum, inde in Collegiũ nos salutatum venit: exceptusque oratione gratulatoria, latino sermone respondit se patronum, & eum in posterum Collegio futurum, qui antehac semper extitisset. Det sospitem ei & longam Deus vitam, ut quæ afflictæ huius erigendæ Ecclesiæ suæ consilia iam animo versat, feliciter expromere aliquando possit.

Collegium Heiligenstadianum.

STudium in via perfectionis ab omnibus adhibitum, fructus attulit animi iucundos: quod perfecit octiduana commentationum exercitatio, qua nuper vsi omnes & gauisi. Ad externorum salutem conciones festis Dominicisque diebus in æde nostra habitæ, per esuriales dies quadraginta: etiam catechesis, a sex sacerdotibus & duobus scholarum magistris, cum per occupationes licuit, ad viginti pagos est instituta & habita, successu & euentu æquè pueris ac senibus fructuoso. Hominem quemdam deprehendit catechista, qui non modò annis aliquot à sacris omnibus muneribus, temploque abstinerat, sed dæmoni se deuouerat, si vnquam illud ingrederetur. Increpitus primùm à nostro est verbis, deinde manu apprehensus, & in ædem inductus, impium illud votum hac preceatione, cum ostium attingisset, irri-

tum fecit : Benè vertat hoc Deus : huc enim non veni à quadriennio. Itum est ad ægrotos, effectum-
que, ut ægroti oleo sacro inungerentur; quod do-
mestici vani vana superstitione negligere decre-
uerant. Carceres labore non pœnitendo inuifi. Fe-
minæ cuidam supplicio deuotæ, dæmon cultros
laqueosque offerebat, quibus infamiam supplicij
spontanea morte præueniret. cessantem carceris
& parietum fragore malus suavor perterrebat mi-
seram, & custodes audientes in fugam vertit.
Tandem nostri consulti; omnis anteaetæ vitæ
peccatis ritè depositis, spectris liberatur, & suppli-
cij quoque, amicorum intercessione, exilij ver-
sura soluere rigorem meretur. Simile quiddam
furti reo accidit. postridie eius diei, quo quæstio-
nibus subiectus, cum in tenebricoso carcere solus
periculum imminens, & cruciatus præteritos ani-
mo reputaret; ecce tibi repentè subobscura lux
se se infundit, puella non illiberali specie rogat, ec-
quid miser agat, non se nesciam, quantos pridie
dolores sustinuerit, sed acerbiores eum manere
postridie: Quibus tamen, inquit, si te vis eripere,
en ferrum, quo & vincula pedum discindere, &
carceris poteris ianuam effringere. Lætus ferrum
rapit, & dum se credit compedes secare, secat col-
lum. iamque ingenti vulnere guttur hiabat, ipsi-
que spiritus, quâ via patebat, exhibant; cum carce-
ris custos ingressus cibum captiuo præbiturus, re-
centi perfusum sanguine conspicit. refert ad Ma-
gistratum: veniunt chirurgi, & animarum me-
dici. negant illi, fracta gula hominem viuere pos-
se: nostri, quâ curent, vix reperiunt. Nam etsi
mentis adhuc compos esset, vocis tamen vsum
perdiderat, quòd halitus antè per vulnus efflaretur,
quàm ad palatum & articulatæ vocis officium
perueniret. Indiciis agenda res fuit. Itaque de
fide

fide primùm admonitus maiorum (hæreticus enim erat) de peccatis deinde & emendatione, si vivere possit. Annuit ad omnia, ergo ab hæresi primùm & à peccatis absolutus est. Mandatum tamen custodibus, ut si quando reciperet vsum linguæ, domum nostram confestim significant. Digressis nostris, chirurgi vulnus obligare pergunt; atque ita conclusus spiritus rectà ad palatium fertur. ipse loqui intelligenter cœpit: reuocatur noster sacerdos, & remotis arbitris, hominem periculi admonet. ille, quod monebatur, confitetur: demum etiam post aliquot dies Eucharistiæ Sacramento benè munitus, mortis sententiam, magna promissi sui & fidei constantia, sustinuit. Alius ob facinora ad rogam destinatus, prius ab hæresi, cui insenuerat, & peccatorum sarcina absolutus, ignem tulit leuius. Damnosus alearum lusus è Religiosa quapiam familia, ut in posterum exularet, elaboratum. Hæresin eiuraverunt, nostrorum domi forisq̃ue desudante industria, centum quadraginta quinque. Illustris fuit hoc in genere nobilium spectata conuersio, quorum alter potentia & generis claritate insignis, ad uitam religionem, ordini equestri amplectendam, pulcro præiuit exemplo. Altera, licet humano pudore & metu retenta, ad supremam etiam ægritudinem distulerit conuersionem; non tamen prius vivere desijt, quàm ritu Catholico, à confessione corpori Dominico communicaret quinquagenaria. Vtiliter laboratum, eo præsertim tempore, quo Indulgentiæ plenariæ à Magistratu facta potestas. Conciones ad Parochos Eislefeldiæ & populum habitæ sunt, ut & illi muneris monerentur, hic gratiam non negligeret. Nunquam plures apud nostros animi sordes absterferunt: quidam etiam pellices eiecerunt. Cœnobij cuiusdam Ab-

bas suis Fratribus totius anteaetæ vitæ suaserat confessionem: & ut id perficere possent omnes, ad Collegium nostrum venit, sacerdotem petuit, & secum auexit. qui suo exemplo in primis, cæteris animum fecit. Ipso sacræ remissionis die circiter septingenti in aede nostra sacro epulo refecti sunt; cum illo & præcedaneo die, sex sacerdotes assiduè confessionibus audiendis vacarunt. Scholæ adiectu lectionis de Casibus conscientia sunt auctæ. Auxit Societatis æstimationem datum drama de Barlaam & Iosaphat; quod sex horis Reuerendissimi & Illustrissimi Principis nostri legati, magna approbatione, impertasi spectarunt. Et verò in pietate ardor discipulorum fuit insignis. Beatissimæ Virginis Sodales in templum ausi prodire, & cæteris attonitis, dirisimè flagris in seipsos animaduerrere. Quibusdam defuit occasio eiusmodi austeritatis exercendæ. ergo, ut se quoque hostes carnis suæ declararent, domi vndequaque funes collegerunt, quibus noctu prostrato vterentur. Non defuit, qui apud familiam suam efficeret, ut deinceps à carnibus abstineret diebus ab Ecclesiâ interdictis. eas ut manducarent alieno tempore, quidam ne verberibus quidem adigi potuerunt. Demum consultum rei familiari & quieti domesticorum, tum amicorum liberalitate, tum Reuerendissimi Archiepiscopi nostri munificentia, qui & terminos Collegij accuratius curauit muris firmari, & redditibus 300. dalerorum imperialium in annos singulos.

Collegium Molshemensē.

Post diutinam aliquot annorum fortiter toleratam membrorum extenuationem, Sacramentis Confessionis & Eucharistiæ munitus, sacro etiam maturè delibutus oleo, spiritum Deo reddidit Seruatius Ialhea Leodius, 12. Kalend. Aprilis: quem diem quibus antè confessario sibi fore emortualem, edixerat. annum ætatis circiter trigésimum primum, in Societate vndecimum penè exegerat. erat omnino is, qui obedientiæ studio, modestia, morum maturitate, bonum sui apud omnes odorem diffunderet. Reliqui corpore sic satis firmo, animo robustiore, pro se quisque ad rem bene gerendam omne studiū contulerunt. Doctrina Christiana publicis priuatisque sermonibus, omnis ætatis & sexus hominibus tradita. Ex alto scelerum gurgite extracti homines penè desperati: infirmis & afflictis ope corporali iuxta & spiritali subuentum: firmati in extremo certamine morientes. Exulcerati duorum in se præstantium virorum egregiè leniti animi. Restinctæ irarum inter cognatos & affines excitatæ faces. In pias commentationes incubuère tres. annorum aliquot noxas qui deponerent inuenti ducenti: totidem, & plures, qui vniuersæ vitæ collectas apud nostros deponerent. Ab hæresi absoluti vndecim; & inter hos virgo nobilis, cuius conuersio spem parit grandævæ matris, totiusque familiæ domesticæ ad sanam religionem traducendæ. Reuerendissimo & Illustrissimo D. Cardinali petente, è nostris vnus in Lotharingiam ad D. Nicolai profectus, pro Germanorum, illuc, ob Iubileum à sua Sanctitate concessum, confluentium excipiendis confessionibus. E nostris alter excitus ad cœnobium propter Hagenoam oppi-

dum Imperatorium, quò ipsius Abbatis, Fratrum-
que omnium, ad Iubileum demerendum, totius
vitæ confessiones exciperet. accessere quàm pluri-
mi Abbatis subditi agricolæ. Curriculo in ipsum
oppidum transcursum. vixdum sacrae ædi, benè
manè insequenti die, aduerterat gressus Pater, cum
primariorum vtriusque sexus plures, fama venturi
Patris aliquantò antè commoniti, ad perpurgan-
dum animum confessionis Sacramento, accurrere.
Quæ anno proximo fructuosè inchoata in Schir-
meck (arx est, cum pago, vnde tota præfectura Ar-
gentinensis Episcopatus denominatur) & pagis
subiectis excursio; magnoperè dudum efflagitante
nobili Satrapa, hoc continuata: eo nimirum succe-
ssu, vt tam nobilis ipse, quàm filia eius, omnisque
domus seriam conscientia rationem inirent, sacra-
que confessione aliquoties iterata, & communio-
ne percepta, nil ferè, nisi quæ Dei sunt, sapiant, lo-
quantur, quærant. Eo nostros amore nobilis com-
plectitur, vt potiùs in liberalitate hospitio nostris
præbendo, beneficium in se conferri censeat, quàm
conferre. Pagani autem illi eò vsque mutati, vt no-
ua vbiq; rerum facies occurrat. templū antè de-
sertum penitus, etiam Dominicis festisque diebus,
quòd germanicè dicentem Parochum se intellige-
re negarent; frequentiam modò vix capit. Ignora-
tio rerum indigna admodum ac deploranda, vel ex
ore infantium & lactentium in ipsis adultis perfici-
tur & senibus. Sacramentorum sanctissimorum
Romanus vsus legitimus inductus, vt ad diem om-
nibus Sanctis sacrum, non minùs piè, quàm solli-
citè, nullo hactenus vnquam exemplo, sacra illa
mysteria, sexaginta supra centum perceperint: ad
Christi natalia, 120. anniuerfariò autem die Chri-
sti reuiuiscantis, 750. denique singulis vicibus, vt
primùm Patris abitum obseruarunt, in genua pro-
fusi

fusi & lachrymas rogarunt, ad se maturare reditum velle Patrem, nec tam diu desertos solatio filios. Isti modò vicinos rusticos in admirationem rapiunt, quòd neque pro more suo veteri, ad singula penè verba, millè dæmones, & alias blasphemias vsurpent amplius; quin potius ad virtutem magno sint incitamento. Multi porrò ibidem è certo mortis periculo erepti. Lutherana secta se extulit vnus: à flagitiosa consuetudine remoti quatuor, concubinis vel desertis, vel legitimo toro copulatis. Diris alius conscientia flagellis tortus, ac scelus scelere cumulans, adhibita nostro suasu confessione, in se eam persensit animi serenitatem, vt subtimere se diceret, ne qua fraude dæmonis tanta menti, tamque insperata lætitia oboriretur. Miro euentu vetitis vīr quidam cum coniuge diebus carnes esitauit: & mulier altera idem attentauit. huic vsu venit, vt carnes iam adinouendæ ignibus, præter morem recenti subitò cruore manarint: illi, vt postridie porcus benè pinguis insolito morbo tentaretur, mox emoriturus; sed cōscientia iam tum, olim fortè à nobis catechesi & concionibus restituta, excitulante, admissio pridie sceleri attribuentes, voto se, ad præcepta Ecclesiæ integrè seruanda, illicò obstringunt. rem miram! votum vix ediderant cū bestiam suis iam stantem viribus offendunt. Aquæ lustralis vim ipso vsu mirè quidam edocti, dum pabulo infusa prætoris in Walspago, porcum magia in furorem actum restituit. eius exemplo plures alios etiam suis pecoribus medicinam & salutem attulisse, constat inter omnes loci illius incolæ. Cū Hagenoënsis Senatus, partim Catholicus, partim hæreticus, defuncto ludimoderatore, ab Argentinensi Rectore hæreticum postulasset & impetrasset successorem; in rabiem & furorē actus, vinculis domandus fuit infelix didascalus. itaque labo-

laboratum, ut antiquæ fidei, ac religionis homo subrogaretur, nequicquam oblectantibus hæreticis. Anno iam præcipitante in Alberstorf, præfectura Metēsis Episcopatus, efflagitatu nobilissimi æque ac doctissimi viri, D. de Mallian, nomine Illustrissimi D. Cardinalis Episcopi Argētinēsis & Metēsis, duo sacerdotes tres hebdomadas laborarūt. Quindecim diuersorum oppidorum ac pagorum incolæ, indies post antemēridianos labores, huc frequentes concurrerunt, ut idiomate & Gallico & Germanico, Christianæ fidei rudimenta imbibere, fructu supra temporis rationem, & labores agrorum continuos, maiori, quàm sperare licuisset. Concionibus præterea contra vicinos hæreticos egregiè animati. Diuturna duo dissidebant similitudine, sed nostrorum voluntati totam, quantumvis antea pertinaces essent, cesserunt. A lectione librorum hæreticorum prohibiti quàm plurimi: ipsi autem flammis exusti. Absoluti aliquot noxis multorum annorum, superioris vitæ nonnulli. Magistratus pietate, excitata plebis, ut templa & altaria inculta, nunc mundissima, & panis decenter vestire allaborer. Rituales libri comparati: effectum, ut ardenti lychno, Dominico corpori alleruato, die noctuque lumen præluceret. Duobus locis inductus Magistratus, ut erudiendæ iuuentuti a bonis prospiceretur magistris. Actum cum Parochis, ut à nostris inchoatam tradendæ doctrinæ Christianæ rationem continuent ac propagent. Tantum denique omnium animis Societatis incessit amor, ut fuerint singulis locis, qui fluentibus vbertim lachrymis testarentur, sibi nostro reditu nihil fore charius. Non inanis denique nostrorum opera in militibus ad frugem reuocandis, & hic intra oppidum, & foris in castris extitit. deterriti a fœdē peierandi licentia alij: alij ad modestiam & pacem cum ciuibus

ciuibus colendam inuitati: complures ad animi fordes ritu Catholico extergendas inducti: Dominicis festisque diebus ad stationes suas, officij moniti; exhortatio addita de Euangelio. quam operam sibi pergratam accidere multis argumentis ostendunt; partim, quòd vna in statione noster, exhortatione peracta, dum ad aliam pergit, sint, qui aut compendio præuertant, aut clanculum ad eandem stationem adrepant, iteratò dicenda auidis auribus excepturi: partim etiam, quòd nostrorum admonitiones æquissimis animis excipiant. Cùm quidam noster lusui chartarum interueniret, diceretque magnorum saepe malorum ansam præbere; assensu sunt omnes, & ij, quorum animus totus erat in lusu. tum noster: Ecquid igitur remoræ, quòd minus infelicitatis instrumenta in ignem (aderat enim) immittatis? dixit, partemque iniecit, admurmurantibus spectatoribus, lusoribus ipsis non repugnantibus. alius addidit: Hæc ante horam facta oportuit, tum ego loculos tenuissem nummis turgidos, nunc bona parte inanes ac vacuos. Librorum supellex Canonici cuiusdam Argentinensis 700. florenis licita, testamento nostris est legata. Alius templo centum florenos assignauit: & alia, casulam argenteam. Minutioribus recensendis consulto supersedemus.

Collegium Confluentinum.

D Edit hic annus tirocinio nostræ Societatis vnū Scholasticum, & in auxilia corporum vnum. Vberiore, vt laborum, ita fructuum segetem præbuit, impetratum sub anni finem à Pont. Max. Iubileum, quocirca indeliberat oriri. Messiem huius anni non iniuria dixeris, is animorum motus, ea multitudo ad nos Sacramentorum causâ cōfluentium

tium fuit. Vix decem sacerdotes (magnus utique numerus in vrbe non magna) omnibus satisfacere; etsi in multam noctem confitentibus aures darent. Numerus eorum, qui totius vitæ errata retexerēt, iniri non potuit. supplicatio præcidanea, ea religione ac modestia à frequentissimo populo obita, ut nostrum plerique parem se vnquam vidisse negarent. Conceptus est hic ardor magna ex parte è concionibus Ecclesiastæ nostri, qui beneficij huius magnitudinem pro suggestu declararat, cum antea frigere multorum animi viderentur. Neque satis visum intra urbem sacrum hunc ignem suscitasse; etiam foras deriuare flammam pro viribus laborauimus. Emissi eam in rem tres sacerdotes: quorum duo in oppido Autonaco, summa cum Curionis ipsius, cui subsidio venerant, tum ciuium gratulatione, confessionibus excipiendis operam dedere; adeò quidem, ut vbi primum in templo conspecti sunt, illicò ad eos certatim aduolarent. Porro iucundissimum his nostris spectaculū præbuere ciues omnes, matrônæ, virginēs, prælatis Diuorum tutelarium statuis, intercinente musica symphonia: agrestes item è 14. pagis finitimis, agmine composito, cum eximia pietatis significatione, Numini propitiando urbem obeuntes, more ab annis propè 40. intermisso. Excursum ibidem ad vicinum monasterium, rogatu Abbatis, auditū Religiosi plerique omnes de totius vitæ noxis confitentes. Tertius sacerdos virginēs Deo dicatas adiit, itinere tridui; confitentibus tum ipsis, tum familiæ, tum viris nobilibus, quorum vnus à duobus, à tribus alter milliaribus ea re aduenerat, aures præbuit: firmavit religiosam disciplinam, pijs exhortationibus aduersus hæreticorum vndique circumlatrantium rabiem: reliquias Catholicorum in vicino oppido inuisit, & Sacramētis muniuit. Hæc,

occa-

occasione Iubilei : neque tamen cessatum reliquo anni decursu . Domesticorum ardor in virtutis ac perfectionis studio insignis eluxit. accēderunt eam amplius piæ commentationes ex mandato R. P. N. iteratæ: quæ pluribus etiam alijs, eximio cum fructu, traditæ; vni præ cæteris, qui omnibus frustrâ tentatis, conclamatus iam ac propè depositus, harum ope ad mentem redijt, & cum parente, quem grauissimè offenderat, in gratiam. Conciones pari auditorum concursu fructuque audiuntur: plerique expleri nequeunt, de horæ breuitate quiritantur. Doctrina Christiana explicata domi, foris, è variarum hæresum gurgustijs extracti septem supra triginta: ex his plurimi abiurata palàm hæresi, insigni exemplo, iam in socijs errorum, eadem in luce, quam ipsi aspicere cœperunt, reponendis laborant, non irritò conatur. Fuit inter eos mulier honesto loco nata, viro itidem primario matrimonio iuncta; quæ religionis nostræ rudimenta, de quibus nihil vnquam ne fando quidem audierat, ita auidè hausit, explicante quodam è Fratribus Coadiutoribus, vt se huc deportari curarit, multis cum lachrymis hæresin in templo nostro eiurarit: postmodum plena gaudij cælestis redijt, certa vitam profundere potius, quàm susceptam religionem prodere. & perstat hætenus, quantum intelleximus, licèt in domo atque vrbe hæresi penitus infecta cum marito heretico degat. Altera mulier Hebræa, cum filiola plus minùs triepni, fidei dogmatibus imbuta, vndis salutaribus expiata, magnam solidæ pietatis & constantiæ spem præbet. Abducti à vita flagitiosa aliquot; non nemo à nece sibi inferenda: alter à consilio denuò se deuouendi Satanæ, vt sceleratis voluptatibus frueretur; quod iam semel, cōscripto suo sanguine chirographo, fecerat. Firmati ad supremam luctam, qui scelera capite luituri erant.

adita

gistris vti sæpius liceat. Adiecta hoc anno tertia expeditio sub natalem diem Christi. Lintium oppidum est ad Rheni ripam, quinque passuum millibus à Confluentibus distans, à multis iam annis Lutherana perfidia collutulatum. Quare obniten- te licet Curione Catholico, plurimi tacitum vulnus venis alere, & virus idem, quod infecta vicinia vndique inhalare non desinit, concipere alij. placuit tandem nostrorum opem implorare. Itaque euocatus sacerdos exeunte Decembri, vt animos veluti prætentaret, & solum in proximam pascha- lem messem subigeret. successit res, præter spem, feliciter. Concionibus, catechesi, familiari congres- su conciliati, non tantum qui in Magistratu; sed & alij, qui alieniores putabantur. Quin & collecti velut præliganei fructus, auditij multi, & sacro pa- ne resecti, p'uribus idem de se promittentibus, si sacerdos noster diutius ibi cōmoraretur. Ad sum- mam adeò læta fuere præmissa, vt in spem vene- rimus copiosæ messis. Venio ad scholas, numerus discipulorum solitus: industria, sedulitas & pro- bitas maior solito tuit. Reuerendissimum & Illu- strissimum Electorem Moguntinum, cūm Princi- pē nostrum inuiseret, dramate aduentorio ex- ceperunt non sine commendatione spectatorum. Sodalitas Beatissimæ Virginis efflorescit indies, vt etiam fama proleçtet viros primarios è vicinis oppidis, & inducat, vt ei nomen dare summē de- siderent. Præfectura primū hoc anno cum ex- ternis communicari cœpta, felici initio. Delectus siquidem in Præfectum vir quā ætate, quā aucto- ritate venerabilis ad D. Floriani Canonicus, qui octauo quoque die Sodalium cœtui interesse, in- ter adolescentes senex iam decrepitus. confidere, in commune consulere, minimē alienum à digni- tate sua arbitratus est. Publica in templo nostro

diuerberatio sanctiore hebdomade iam in morem abiit, & augetur in annos singulos numerus. Et illud hoc anno solenne fuit Sodalibus, omnibus Beatissimæ Virginis festis diebus parietes oratorij sui conueltire eleganti stemmate carminum, pietatem iuxta ac eruditionem spirantium. Clauder has litteras pompa celebris, nouo & memorabili exemplo ducta. Pridie eius diei, quo supplicatio indicta erat Iubileo consequēdo, alteram Pathe-nici præcipuam, sibi indixere. Prodibant ex eorum numero grandiores duodecim accincti saccis, manus flagello obarmati: præibat iuuentus vniuersa gymnasij in cohortes & manipulos suos centuriata. Christi patientis insignia feni deni in Angelorum speciem efformati, præferebant. Ita instructo agmine, summa modestia, per urbem mediam, attonita partim plebe spectaculi nouitate, collacrymantibus multis, septem psalmos, quos pœnitētiales vocant, lugubri harmonia modulantes, processere ad Carthusianos primū extra urbem: inde ad Sanctę viuificę Crucis ædem: hinc ad celeberrima quoque urbis templa; in quibus singulis aliquandiu expansis brachiis oratum. tandem in æde nostra, cū acriter in se sæuiissent, finis supplicationi impositus. Illud penè exciderat: non tantū magnam piarum feminarum turbam; sed & viros summates omnium ordinum plurimos, vt quisque fortè in sacrum hunc cœtum inciderat, aut de eo iam antè quippiam inaudierat; ita se certatim eidem aggregasse. Nec defuere ex iis, qui Sodalium exemplo inflammati, inter eos, qui postridie palam in seiplos flagris animaduersuri dicebantur, locum postularent; quibus ob templi nostri angustias, & populi concursum, id negare oportuit, vt & Sodalium plurimis idem exposcentibus.

Collegium Paderbornense.

E Vita decessit P. Henricus Eckelius, annum ætatis agens trigésimumseptimum, in Societate decimumseptimum: vir magna caritate & zelo erga proximos, & spectatus singulari patientia in diuinis morborum certaminibus. Vixit is hoc ultimo vitæ suæ anno cum fratre, Præposito curusdæ monasterij virginum, valetudinis recuperandæ causa. Sed syncerus in eo spiritus Societatis ei potiore curam salutis animarum, quam sui corporis iniecit. Nam, indies licet valetudine ingrauescente, strenue in conuersionem pagi cœnobio subiecti incubuit: & plures, eosque primarios ad ouile Christi, quâ concionibus, quâ priuatis alloquiis reduxit: resolutam disciplinam monasticam, regulis illius Ordinis reuinxit, Sacramenta ritè obire docuit. Quam charum habuerint, quamque ægrè dimiserint abeuntem, infimæ obtestationes, lacrymæ; & diuinationes, quod viuum non essent visuræ, indicauerunt. Quartodecimo die postquam à fratre in patriam discessit, magnis animi sui decretis mors intercessit. Antequam finem viuendi faceret, iucundam ciuitati fecit fabulam. Prope patriam monasterium est monialium, in eo noster sororem habuit; sed vt collapsa per hæresim disciplina ferebat, leuiusculam. monuerat aliàs Pater, vt status ac salutis suæ curam ageret: sed quam verba corrigere viuentis non poterant, morientis facta correxerunt. Nam cum ipsa (aderat enim fortè morituro) inclinasset se ad extrema fratris verba accipienda, utraq; manu fortissimè collum mulieris arripuit, & vanitatis argumentum collarè lineum cum irrisu & spretu diffregit: altera que superbix spoliū sub cervical, vt potuit, recondit.

nunquam dum viueret, restitutus. Valuit exemplum in primis apud sororem, tum etiam aliis admirationi fuit & saluti. Domi ut pro se quisque contenderent obseruatione regularum plurimum acuit collectio spiritualis, mandato R.P.N. in vacationibus suscepta. Studiosorum modestia & pietas indies efflorescit magis. ex iis duo eloquentiæ alumni, Societatis esse voluerunt. Effectum, ut scholæ hæreticæ, iussu Principis, tollerentur è medio Alia schola est eodem cum nostris recto, sed non ludimagistro. eò itum quotidiebus hoc anno, per semihoram doctrinæ Christianæ inculcandæ gratia. Nobilis quidam puer, morbo oppressus in arcem paternam hæresi maculosam non prius auehi potuit, quam Rhetor adiungeretur, ut si moriendum foret, saltem in præsentia Catholici animam Deo resignaret. Mater ut periclitantem de vita aduertit, derepentè Prædicantem vocat; adest, blanditur illa, ut saltem audiat. Nil, ille inquit, opus est mihi eius ope: in culinam ducite, & ossa obiecta Cerberum pastum dimittite. Mater. post ientaculum obsecrat filium, saltem videre velit. sed supra ætatem fortis & morbum, egregius puer in mandatis dat suo ministro, ut seras omnes & ostia maiori, qua possit, cura clausa conseruet, ne quà impostor possit irrepere. Inter cæteros eminent studiosos Sodales Parthenij: se aliosque ad virtutem, operibus pœnitentiæ exstimulare, errores dedocere, labores pro aliorum salute suscipere, in lucro ponunt & gaudio spiritali. Hoc consecretantur minores, quibus ab innocentiam & pietatem Angelicæ Sodalitatis nomen obtigit. Penetralem patronum veterum Saxonum D. Vitum ob oculos posuimus, magna spectantium frequentia, modestia, silentio. Spectauerunt duo Consules vrbs hæretici: quod alias nunquam factum meminimus. Ad fidem

fidem Catholicam conuersi, & Sacramentis catholicè insigniti, viginti. Supra solitum ad conciones plures ventitant. clam palamque moniti auditores, vt hæreticos secum trahant, strenuè id alij, aliis maiore industria factitarunt. Fructus concionum censerì possunt secutæ lacrymæ, correctiones sacrilegiorum, consiliorum petitio. Arcularius quidam nullius potius, quàm certæ religionis, vt qui patrem haberet Lutheranæ, fratrem Calvinianæ sectæ Ministrum; cùm audit concionatorem nostrum Caluinum premere, indignabundus concionem iniuriis proscindit & conuitiis. hunc Catholici eiusdem tribus infamem esse iusserunt, donec dicta probaret. longas nectit moras, promptus cessare potius ab opificio, quàm se sistere; consumere omnia, quàm lucrari. Tandem à tribu compulsus se sistit nostro, pluraque in eandem sententiam vera agnoscit, quæ pro falsis habebat. Molesta veritatì libido calumniandi constanter refutata, in cæteris latere didicit, & cedere. Cœpta sunt tradi externis exercitiis. Recreauit nos Indulgentia plenaria per Metropolitanū Archiepiscopum Moguntinum à Sum. Pontifice impetrata. viderunt hæretici; publicis tamen calumniis sese abstinerunt. Multitudo consentientium & communicantiū expectationem superauit: plurimi plurium annorum peccata recensuerunt. Huc vsque captiuis solita Societatis officia præstare non licuit nobis per hæreticos: peruicit tandem hoc anno nostrorum pietas; quin vtrò Senatus hoc anno nostrum euocauit, qui more Catholico, reum ad mortis sententiam audiendam animaret. Famula quædam hæretica de sacerdotibus ad aram stantibus garriens, & irridens cæremonias, iocosè pandiculabatur, & brachia extendebat. nec impunè: per quæ peccarat membra spasmus, & multorum dierum torpor in-

uadit, maloque suo, & domina monente, tandem discit loqui & sentire de religione nostra synce-
rius. Excursum saepe, nec reditum, nisi plenis ma-
nipulis, domum. Confessionis Sacramenta & Eu-
charistiæ distributa: alij confirmati in fide, alij re-
ducti. Nobilis quidam cum catechistam nostrum
audiuisset mysteria rosarij auditoribus traden-
tem, finito sermone adiit, & rogauit sibi soli eadem
repeti, aut ad securitatem maiorem in scripto tra-
di, ut usurpare posset. Vicino in oppido sublata est
consuetudo, qua feria secunda Paschæ omnes vno
agmine ciues, cum aratris rus petebant, & vniuer-
sos Parochi agros repente vtebāt: Parochus con-
trā redeuntibus in scutellis pernas & petasones far-
ciminibus coronatos, cum cereuisia largē appone-
bat. Hoc ad Catholicæ fidei splendorem venustius:
euocati nostri à nobili quodam ægrotante, uti sibi
periclitanti suprema officia præstarent. venerunt
nostri utinere septem milliarium, & rem totam ex
votis confecerunt Mortem iam imminentem sen-
tiens, petiit sibi ex altari intimi conclauis sui, in
quo certis horis quotidie bene diu precari Deum
solebat, argenteam adferri crucem: allatam arctis-
simè tenuit, & piè osculatus est, ad extremū vsque
spiritum. Sepeliendus erat in vicino pago hæreti-
co, cum suis maioribus. iusta igitur catholicè, cum
Sacro & Vigiliis in arce celebrata. aduolarunt in-
terim Curiones, & verbi Ministri: qui ne nihil fe-
cisse viderentur, pudendum bibendi prælium, tan-
quam inferias, instituerunt. sed nihil ita studuerūt,
quàm ne noster funebrem haberet defuncto lau-
dationem, sed interposuit suam auctoritatem, ro-
gatu amicorum, Satrapa prouincialis, Patrique
concionem, & Prædicantibus silentium imposuit.
Mox illi magis furere, Coadiutorem nostrum in-
uadere, lucernam, quam ritu Catholico ferebat,
abscon-

abscondere, disputare, & nihil turbatum omittere; donec iterum Satrapa silentium & pacem grauioribus interminando pœnas, indiceret. Nec tamen sic stetit impetus ebriosorum. Primarius illorum nostrum sacerdotem cum mandatis aggreditur: præscribit, quid concionari debeat, abstineat à disputatione, sibi officium relinquat. Respondet noster, quoad prius, ipsum nihil posse, nec debere sibi præscribere; se ea, quæ cogitasset, dicturum: & propter ipsum, cæterosque Prædicantes, ne verbum quidem mutaturum. proinde diligenter attenderent, & si quid contra Scripturam audirent, carperent. quoad posterius, non satis intelligere, quid officij nomine significatum velit. Interpretatur ille lucrum quoddam & quæstum, quem sibi cessaturum timebat. Tum noster Si tantum hoc officium putas, per me habeas licet tuum: nostrum officium ab hoc diuersum est. Funestis in templo declamatis psalmis; noster, nouo & inusitato tali loco & tempore, vestitu sacerdotali, quem secum ex arce conuexerat, ambonem conscendit. Verum ad medium quadrantem tantus clamor & tumultus exoritur, dum propter angustias templi (in quo iam ultra sex hominum millia) excluderentur alij, & fustibus reprimebantur; ut coniunx defuncti, & alia sui luctus oblita, concionatorem flere & plangere cœperint. Tandem impetrato silentio, boni eleemosynarij (sic enim vulgò hic nobilis audiebat) facta recensuit, magna plebis & nobilitatis approbatione. Hoc funus, ut magna nobilium multitudo cohonestauit; ita fuit egregia opportunitas agendi de religione. ac in primis noster hoc impetrauit à Satrapa quodam Catholico, qui nomine Reuerendissimi primas ubique tenebat, ut tempore cœnæ vel prandij, omnibus diebus illis, semper inciperet loqui de confessione. Nec parum sic effectum. In

rabiem hoc anno, quàm fictam, quàm veram prolapsi quàm plurimi, qua in re grata fuit in vulgus opera nostra, dum lenibus asperisque, ubi opus erat, ad modestiam reuocarent.

Collegium Monasteriense.

OMnibus cordi fuit, ut de proximis seu domi, seu foris, benè mererentur. Quod studium vehementius inflammavit sub anni finem R. P. N. cohortatio ad pias commentationes, quæ cum manifesto fructu religiosi feruoris a singulis sunt obitæ. Collecti ab externorum melle manipuli aliquot. Exomologesi de vniuersæ vitæ delictis fecerunt supra 150. præter studiosos, quorum non est habitatio. Synaxin inierunt Dominica qualibet, ferè 40. celebrioribus paulò diebus duceni treceniue: solemnissimis autem 700. circiter: Calendis denique Ianuarij, supra nongentos. quo item die, ut & Natalitio Saluatoris, oppidanorum tantus numerus ad templum nostrum confluxit, ut exclusis discipulis in aulam gymnasij cedendum fuerit, ubi tantisper Genethliacis hymnis operam dederunt, dum Vespertinum in ecclesia officium perageretur. A turpioris vitæ consuetudine partim ad matrimonij honestatem, partim ad seriam pœnitentiam traductæ sunt feminae nouem. Aliæ, cum ab impuris amatoribus modò minis, modò blanditijs grauius appeterentur, perstiterunt inuictæ. Exercitijs spiritualibus exculti nouem, plerique sacerdotes, aut sacerdotij candidati. Fuit in his Ecclesiæ Mindensium designatus in spiritualibus Vicarius: qui, cum mentem & amplius, magno cum pietatis sensu, pijs commentationibus vacasset; quàm grato animo nostram operam agnosceret, nō verbis modò, sed profusis etiam lachrymis discedens testatus est.

est. Aliena, & iniuste parta suis dominis redhibita. Damnatorum librorum ingens numerus aut Collegij carceribus, aut Vulcano traditus. Ad Catholicam rediere communionem, de quibus constat, 16. Reconciliati coniuges; patres item cum filio, à quo multis annis discederat. Plures in fide roborati, qui vicinis ex hæreticorum lustris huc prorepserunt consilij salutaris & Sacramentorum causa. Ex horum numero quidam per multos annos expertes, maluerunt conuitijs & sannis impiorum saturari, quam sacrilego panem à Calvinistica mensa. Nonnulli etiam ad militiam profecti, inter corruptissimos mores fidem nihilominus incorruptam seruauerunt. Mitto ancillas, quæ, quod illegitimas escas respuerent, ab hæreticis dominis ad orthodoxos transierunt, iniquiore licet pacta mercede. Puella diuturnas passa vexationes ab heris Calvinianis, quorum famularui illam inopia addixerat; cum sacrorum causa huc excurrisset, persuasa à nostro, ut ne periculo se denuò exponat, offerentibus liberalem opem subleuanda eius paupertati pijs virginibus. Porro crescit indies deuotarum virginum numerus & ardor: frequens illis est, inter crebra ieiunia solo pane, & cereuisia tenui vitam tolerare: flagella, cilicia, hispidi nodosique funes, catenule ferreæ, aliaque domandi corporis instrumenta, olim vix fando nota, nunc usu penè quotidiano sic teruntur, ut difficile sit multarum ardorem intra mediocritatis terminos coercere. Harum frequenti ardore pietatis illectæ complures à vicinis parthenonibus præcipue nobilitatis, siue sanctimoniales, siue Canonissæ, ad templum nostrum adire cœperunt, quæ expianda conscientia, quæ salutaris capiendi consilij. Ad reliquam vitam ex instituto professionis suæ rectè degendam, Abbatissa quædam prænobili stirpe, cum ipsa longius excurrere prohibere-

tur; misit de suis fidissimas multis oneratas questionibus de conscientia, quas nostris proponeret; & satisfactum ita ad singulas, ut iniectum sit vehementius querendi cognoscendique salutaria desiderium. Nec prætereundum hic puerile studium Christianæ doctrinæ. Triplicem in urbe catechesin habuimus, unam in templo nostro ad promiscuam civitatem confluentium puerorum grandiumque urbem, diebus Dominicis. Alteram ibidem feria plerumque sexta ad tercentum capitum gregem est proximo gymnasio cuiusdam externi ludimoderatoris eductum. Tertiam in ludo paræciæ D. Virginis, inter paruulos puellasque vix à lacte abductos circiter ducentos. cerneret in his maiores animos, quam artus; adeò serios inter se agones certant, pro icunculæ, aut rosarij brauij, ut magnam natu maioribus voluptatem præbeant, mirantibus in tenella ætate tantam vel discendi alacritatem, vel celeritatem proficiendi. In concionibus summe ædis inter cætera hoc diligenter actum ab Ecclesiaste nostro, ut vanissimi Hunnianæ factionis triumphus, qui urbem, finitimasque regiones magnis bombis impleuerant, manifesta veritatis luce coarguerentur. Peperit ea res iucundas auditorum concertationes, ubi discussa mendaciorum nebula, tandem velut in claro lumine Catholicorum disputatorum virtus enituit. Nec rubore tunc solum, sed etiam pecuniâ multati sunt, qui temerarijs sponsonibus thrasonicas glorias fulcire connixi fuerant. Erat in pistorio epulo controuersia inter compositores, Num S. Petrus vnquam Romæ fuerit? negabat imperitus pistor: assererat pistoris filius, noster non ita pridem discipulus. fuit sponso, ut cado vini temeritatem lueret, qui causilla cecidisset. Adit postridie ad Collegiũ adolescens: petit à suo quondam magistro tuendæ assertioni firmamenta. Suggeri.

geritur illi inter alia locus è prima Petri: *Salutat vos Ecclesia, quæ est Babylone*; vnà cum Doctoris Martini cõmentario. quem locũ vt aduersarius conspexit, audijsq̃ue Babylonem Apostolo Romanũ esse; reiecit primũ, voluit detortum effectũq̃ue a Papiſtis commentum. at simul productum est Saxonicis vatis glossẽma, acclamatum illicò ab omnibus, & Catholico adiudicata victoria. quare mox allato vino, remotisq̃ue Cereris poculis, non illa modò Dionysiorum mensa (ea enim tunc agebantur) sed etiam D. Petri cathedra, vt apud eiusmodi ingenia, celebrior effecta est. Itum quandoque à nostris ad domum luctus, obita valetudinaria, solandis instruendisq̃ue senio decrepitis; etsi ob causas id officij genus minùs adhuc palàm passimq̃ue tentare visum est. Ad ægros moribundosq̃ue vocati ea solatia præstitimus, quæ decumbentibus alijsq̃ue Societatis desiderium relinquerent. Nam & conquistata per pios eleëmofyna clinicorum inopiæ subuentum, & curata defunctis sepultura. Nec minori charitate ijs consultum, qui mali dæmonis terriculis iniurijsq̃ue vexati, crebra à nostris auxilia petierunt. Saluti fuit mulieri ad eludendas hostis artes, cùm Sacramentorum vsurpatio, tum aspersione aquæ lustralis. Adolescens cui nequam spiritus se crebrò spectandum offerebat, adiutus est, appensa ad collum cerea effigie celestis Agni, loco superstiosarum chartularum, quas certis numeris & figuris inscriptas gerebat. Idem remedium agricolæ quadragenatio, qui se à malo genio occupatum credebat, profuit, cùm animum prius confessione perpurgasset. Profuit & puerulo, qui & occulta vi subinde in sublime abripiebatur, paulloq̃ue post recidebat cùm fremitu & sudore. Hellus absumptâ re familiarĩ, iam & animæ suæ prodigus, horret Sacramenta omnia, & vitam quouis modo abrum-
pere

pere decernit. pertractus aliquando post multas infinitasque preces à pia coniuge ad templum, penè elisas sibi fauces à dæmone ferebat, nisi actutum inde recessisset. Succedunt alia terriculamenta, quæ desperationem augent: vnica proles fato eripitur, comploduntur singulis ferè noctibus stannæ lances, atque ærei lebetes: tota domus horrendo varioque strepitu concutitur. miser ipse paterfamilias grauissimis vlceribus ac pustulis lecto affigitur: & quia nulla spes à medicis, violētæ necis consilia identidem secum versat. Verùm vxor saniori mente, vbi humana deficiunt ad diuina subsidia confugiendum rata; nuncupatis, votis pro salute viri, collatisque in pauperes eleëmofynis, vicit tandem iram Numinis: cessant dira spectra, remittit morbus, restitutus sibi, qui suomet iudicio sibimet perditus videbatur. primùm à Patocho suo, tum à nostro sacerdote, vtriusque hominis remedia petit & accipit: iamque, nisi per aliquot horas diuinis quotidie intersit, animo suo non satisfacit; multis sæpè cum lachrymis præteritæ vitæ errores incussans, & religiosæ coniugis deprædicans pietatem. Gronningensis femina, quam nequam spiritus triennium infederat, iterato paucarum horarum exorcismo liberata est. Substitit deinde hîc ad dies quatuordecim, vt certior recuperatę sanitatis fides constaret; atque interea de religione, atque Christianis moribus instructa, vnâ cum marito bis Sacramenta obiit: demum læta securaque ad suos redijt. Venio ad scholas, quæ à clade illa grassantis ante biennium pestilentia, hoc anno denique ad pristinam frequentiam rediere. Auditores numerati supra 800. egregiæ plerique indolis, & è nobilitate non pauci. Ex his dati ludis vicinis magistri, Ecclesijs Curiones siue sacellani sex; Religiosum institutũ amplexi tredecim. Ciuibz præeunt ple-
rique

rique pulchro exemplo, & trahunt tum odore virtutis, tum violentis penè persuasionibus, ad accuratorem confitendi rationem, ad aspernandas inconcessas epulas, & Ecclesiasticas sanctiones ex more maiorum ritè obseruandas. Adolescentulus ad mensam parentum cùm suspicatus esset, quod gustare cœperat, olus vetito adipe vitiatum, doloris intimi vi lachrymas profundens, magno domesticos stupore defixit. Alius in prædones illapsus, dum excutitur, fortè precatorij globuli rupta chorda dissiliunt. eos dum colligit puer, cæteris in prædam & loculos scrutandos intentis, sciscitanti eorum duci mysteria sacrae corollæ tam dextrè intrepideque exponit, vt auditorem suum attætum primum, postea etiam beneuolum effecerit. Beneuolentiæ indicium fuit, quòd omnibus redditis doctorem rosarij discipulus suus impùnè dimitti iussit. Non dissimilis alterius constantia; qui educatus olim apud hæreticos, iamque in alium mutatus, cùm autumnalibus ferijs inuiseret suos, fortè celebri propinquorum conuiuio extrahenti sudarium, excidit simul rosarium improuisò, multamque & risus & disputationis materiam præbuit. Aderat Stenfordianæ scholæ Rector inter conuiuas, aderant tutores adolescentis: qui proinde matri viduæ hæreticæque faciliè persuadent, vt Stenfordianis filium recoquendum, in disciplinam tradere constituat. At non æquè faciliè dant verba alumno disciplinæ nostræ. tentatus eius animus variè à Rectore, ab amicis, ab ipsa matre; sed frustra. matrem se potius secuturum dicitur, quàm vt in Caluini pistrinum se retrudi patiatur. Ita peruicit tandem, vt ad nos remitteretur. Mulier Catholica à filijs ad frequentiorems usum Sacramentorum inducta, agnouit beneficiũ, vt illacrymans diceret: Oportebat nos quidẽ filijs monstrare salutem, nũc autem

paruuli sunt nobis ad salutem duces. Supplicationem solemnem, quæ circumferendæ S. Eucharistiae quotannis hîc, partim per circumiacentem ædi maximæ parentissimum campum, partim per vniuersæ vrbis templa compitaque; institui consuevit; eodem olim parumque cultam ac frequentem, hoc anno, rogatu Cathedralium Canonico-
rum, discipuli nostri ornandam susceperunt. Præferebant pueri Angelico cultu Christi patientis insignia, spargebant flores, florentibus alij sertis coronati tedas ardentes gestabant: accedebat exquisita symphonia, cum instrumentis musicis. operæ fructus fuit, vt miro ex omni ciuitate visendi studio, populus afflueret: neque numerum tantum supplicantium, sed ardorem etiam supplicandi vehementer augeret. Communia hæc omnium; at Partheniorum illa propria: Quibus diebus intemperans multitudo, ventri & Baccho litare solet, illi Virginem temperantiæ matrem impentiori studio sibi colendam duxerunt. Itaque in eius æde, quanto potuit apparatu maximo, Sacrum faciendum curarunt, frequenti multitudo simul ad spectandam, simul ad imitandam pietatem allecta. Per Quadagesimale ieiunium complures obiere templa vrbis præcipua religione: sub Natalitia, Paschalia egregiam operam nauarunt, quam plurimis ad confessionem instruendis impellendisque. Ad eam rem coempti à Sodalitate libelli amplius 500. de modo ritè confitendi; & in familiares distributi, felici euentu. Cerneret parentes à filiis, grandæuos à pusillis duci ad sacerdotis tribunal: sequitur iam non patrem sua proles, sed prolem sua mater, & matrem pater. Matrona quædam accepta à filio suo examinanda conscientiae formula, biduum se discussit: tradidit deinde libellum filiae, postea duabus ancillis: demum omnes simul breui bis confessæ, refe-
cta-

etæque cælesti pane. Conspicatus hæc paterfamilias, & turpe tibi relinqui arbitratus: Solus ego, inquit, ex domesticis expers gratiæ istius non ero. dixit, & proximo circumcisi Saluatoris die effectum dedit. Alij extremo anno, veniam præteritorum delictorum à parentibus domesticisque petentes, prouolutis in terram genibus, egregium domesticis spectaculum præbuerunt: & excussit res, cuiusdam parenti lachrymas, vt diceret: Ecquid in me vnquam commisisti, fili, tam humili tua deprecatione? Vir quidam magnæ apud suos auctoritatis, in Sodalitatem ascriptus, egregiè sustinet pietatis nomen. Rusticano iudicio dum præsidet, si quid offertur salarij, extemplò in circumstantes egenos partitur: eosdem, vt ad quotidiana Sacra vnà secum flexis genibus audienda inducat, officio probè functos, pro templi foribus stipe donat. factum inde, vt frequentata mendicis ecclesia, frequentiores ad rem diuinam etiam diuites allexerit; & iam res in consuetudinem venit. Permoit & ludimagistrum oppidi, vt magnis precibus Parthenium Sodalitium exposceret, impetraretque. Solemne eidem est maioribus festis, spatio trium milliarium ad urbem Monasteriensem, confessionis causa, excurrere. Denique in Deiparæ honorem ita accensus est, vt historiæ versionem Lauretanæ, ad quam arcanis quibusdam stimulis impelli se sensit, ingenti labore aggressus, multisque pro felici operis exitu susceptis votis, tandem perfecit. Præcipua laus minorum Sodalium fuit, in priuatis cœtibus, ante solennium dierum communionem, primùm ex pio quopiam libello, caput vnum alterùmue audire, de auditis conferre, postremò in genua procumbere: osculari alij aliorum pedes, & mutuam offensus veniam postulare: flagellantium item agmina nonnunquam in oratoriū suum indu-

inducere, & ante Virginis aram, domandæ carnis studio, acri diuerberatione testari. Ex ijsdem quidam parentem suum, qui vigesimum iam annum à Catholica communione abtinebat, crebris sermonibus & argumentis è paruo Canisij Catechismo petitis, sensim ad orthodoxam & frequentiorum orationem inclinavit: ac demum supremo morbo conflictantem, modò per se, modò per amicos & per matrem aggressus, consulto etiam subinde magistro, qua ratione Christo genitorem suum gigneret, & efflagitatis communibus scholæ precibus; persuasit tandem, contra erronum sibilos, qui decumbentem subinde visebant; vt confiteri veller. Accititur ergo Pastor: confitetur æger accuratè, quantum meminisse potuit, de præteritæ vitæ delictis: redit in gratiam cum vicino ciue, à quo multis annis grauissimè dissenserat: percipit Eucharistiam, magna cum significatione pietatis; & ex eo dat sese nonnihil quieti. Rogatus dein ab uxore, num quid remordeat conscientiam insuetus communicandi ritus? Nihil omnino, inquit. quia imò, sic fieri debere mihi prorsus persuadeo, & agnosco prioris vitæ errores. Addit post hæc ad liberos salutaria monita, serioque cuique mandat, ne filium istum suæ salutis auctorem auocet à literis; cui tamen olim, ne Sodalitati nomen daret, grauissimis comminationibus interdixerat. Obdormit tandem placidè in Domino, mirantibus multis, qui obstinationem hominis nouerant, mutationem dexteræ Excelsi. Inter hæc non defuere Collegio calumniarum nimbi & tempestates, quæ credulos sollicitosque humanæ diei, à sacris nostris absterrent. sed imperauit tandem ventis & mari Dominus, cuius nomini militamus, factumque est mare tranquillius. Crucem illam Strombergensem à miraculis & clade sua celebrem, nunc

tan-

tandem instauratam sacræ sedi restituimus, obducta de nouo laminis argenteis tota crucifixi effigie. Narrauit Pastor eius loci nobis addictissimus, se quidem à resecta cruce multas subiisse cruces, & aliquando præsens discrimen capitis, ob nefarias improborum insidias, adiisse; sed simul sensisse cum tentatione prouentum. Nam pagani, ob negatum Lutheri calicem, à nouo Parocho alienissimi, facti sunt nunc multò æquiores, & magno numero cœperunt adire vnius speciei synaxin. Peregrinorum verò & ardor & multitudo longè non modò proximos annos, sed & hominum memoriam superat. Miles quidam è sacrilega illa turma, violatrice Strombergensis templi, cum extremum spiritum ageret, in finitimo Batauorum præsidio, ingenuè confessus est, ex eo tempore, quo sacrilegij socius fuerit, nihil sibi vnquam prosperè cessisse, nec integram obtigisse valetudinem: angique se vehemèter animo, quòd capiendis Iesuitis consensum præbuisset. Declaratum item nouo exemplo, quàm inauspicatò solennes quadraginta dierum luctus, in nuptiales conuertantur ludos; quando, quod discipulo ituro ad sororis nuptias, varicinatus est præceptor, euenit. Nam vix expletis ieiuniorum diebus, principio Quadragesimæ lethalis sponsam ipsam iugali thalamo prosternit morbus, lentoque vertentis anni cruciatu tandem necat, tota vicinia mustitante diuinam vindictam. Exitit præterea in nos piorum munificentia. vt mittam varia subsidia alia; pecunia facilè quadringentorum imperialium subleuandæ inopiæ, per amicos accessit. Adauctum præterea sacrum vestiarium casulis duabus ex rubro holoserico, in quarum tergis, alteri Seruatoris, alteri Deiparæ nomen argenteis characteribus, opere aurificis infixum. Cortinis item bombycinis duabus. In Dei-

paræ cultum Comitissa Mansfeldica cycladem holosericam dedit, quam vniuersam acu picti mandri vario gemmarum & aureorum filorum ductu pererrant.

Missio Ritbergensis.

AD Catholicos adiuncti sunt octodecim varijs locis, perque variam occasionem. traxit nonnullos in morbo, cum deserti à familiaribus viderentur, impensa cura; quodque videbant antiquæ fidei homines esse misericordes, hereticos verò admodum immites. Quidam fessus longa profectio-
ne, grauitè febricabat, Zuinglianis imbutus erroribus, eratque haud dubiè periturus, nisi Comitissa (vt est miserorum mater amantissima) omni caritate recreasset languentem. is cum fuit paulò validior, obiit in arce propalam Sacramēta. Miles item erat innutritus Lutheranismò, ac castra Sacramentariorum secutus, conspicua impietate; quem in primis captum optabant Comites; neque tamen capi priùs potuit, quàm vexatio daret intellectum. Nam cum fortè ex equo elapsus, conquassato corpore referretur in cubiculum; magnoperè Patris præsentiam efflagitare cœpit, tantumque dolere ob anteaactam vitam, crebrò vt profusis lachrymis irrigaret linthea, publiceque fidem sit complexus. Tres item diu obfirmati, caritate nascentis paruuli Iesu tandem liquefacti, recepere fidem. Actum insuper toto propemodum anno cum plurimis de religione; etiam nobilibus sat multis, & suppeditati libri Catholici magno domino, quibus haud modicè delectatum studio priscæ religionis significauit. Neque paucis horis habitus sermo cum principe femina Luthero addictissima de veteri fide, tantumque profuit colloquium, vt nostrorum pro
sc

se preces publicè expetiuerit, semel iterumque; atque etiam per litteras recentes Societatis preces valdè exoptarit. Ex præsidarijs cuidam è priuato duello brachium sic erat deformatum, vt exsecrari tandem oportuerit in propinquo oppido quare vita propemodum deplorata, animam Prædicanti permiserat necandam: qui tamen præter frustulum profanæ cœnæ, nihil humanitatis suppeditauit; etsi egeret maximè. hunc igitur Pater adiit, reduxitque in viam, vt transfugij ad Lutheranos valdè pœniteret, percuperetque cum Ecclesia redire in gratiam: curatus deinde eidem comiteatus, sumptusque ad vulneris obligationem Obitum crebrò insuper rus, doctique in mapalibus, pascuis, itineribus homines rudissimi fidem Catholicam. Etiam euocatus noster in Delbrugiam, puellæ opportunam operam impedit, quam patens vicini que obfessam arbitrabantur; etsi magis oppressa intestino mœrore miserandum in modum exagitari videbatur. Nam post auditam confessionem, precesque adhibitas in agrestium magno cœtu, ac simul post factam exhortationem, de fraudibus cacodæmonum; cum reditum esset, accurrit postridie gratulabundus pater, affirmavitque multò iam melius valere filiam. In arce item cum peruulgatus morbus plerosque strauisset; magnum ex Patris circummeuntis cubilia, visitatione acceperere solatium; vbi quoque captiui neutiquam neglecti, sed persæpè informati ipso in carcere; deque religione, deque morum mutatione: atque etiam è pedore & vinculis erepti; vt in eiusmodi calamitate vnicum plerumque refugium esset ad Patrem: cui tamen cordi magis fuit spiritualium absolutio compedum. & factum aliquando, primarius vt quispiam deditus in custodiam, auro sollicitaret cōsiliū Patris; quod recusatum præcisè; ac nihilominus sic fuit

institutus, valdè vt detestari Lutheranos suos inciperet, rediretq; tandem cum dominis in gratiam. Sed cura religionis pietatisque in Comitibus præcipua fuit, quâ inuitandis suauiter ad religionem subditis, quæ exemplum optimum Catholicæ virtutis præstando, vt ad litanias etiam, quæ sub noctem ad aram dicebantur, libenter conuenirent, & magno sumptu restauratum vetus sacellum, ornandum curarent. ipse quoque Comes circumiret explorabundus, cur ab oratorio sese abstinere viliora capita, vrgeretque apud eos diligenter curam conuersionis: Comitissa autem collecto gynæceo in cubiculum, prælegeret è pio quopiam auctore appolita ad captandas animas. Et factum aliquando, vt cum ex pedibus decumberet Comes, aduocaret Patrem, diceretque: Da, quæso, operam, ne fallat iste candidatus; sed vrge hominem; nec finem antè monendi facito, quàm fuerit confessus. idque prorsus ex sententia successit. Vt augustior esset filij baptismus, atque ex more Catholico, qui intermissus hic amplius sexaginta annos fuerat; curauit inuitandū Reuerendissimum Suffraganeum Monasteriensem, chorumque symphonicorum: postque solemne sacrificium decantatum, baptizatus ab Episcopo infantulus fuit, magnis mirisque argumentis lætitiæ. Et per hanc quoque tam idoneam Episcopi præsentiam, diuersis fuit Sacramentum Confirmationis impensum. Sed quoniam chari erant Deo hi ipsi heroës, probata ipsorum virtus haud leuibus fuit tentationibus. nam supra alias calamitates, cum iam in sacram expeditionē Hungaricam cum legione profectus esset Comes; filiolus aded exoptatus, languere subitò grauissimè cœpit, vt iam vitalis penè calor vix perferiretur, & actum omnino putarent. Tum verò generosa mater ad eleëmofynas versa ac cælestem opem,
cura-

curabat longam multamque fieri in sacello orationem. neque id frustra fuit: recalescere enim paruulus, ac reualescere paulò post coepit, bellè ut valeat in praesentia. Factum etiam aliquando, ut acerbissimi afferrentur è natali ditione nuncij, de hostium irruptionibus; quos cum audiit, hoc aiebat magno animo Comitissa: Dominus dedit, Dominus auferit, Dominus reddere potest. neque inter has curas quicquam de ardenti pietate remissum, praesertim festis paulò celebrioribus: ac praecipuè hebdomada sanctiore, & in Saluatoris natiuitate; quæ, accitis etiam cantoribus, qui iucunda modularentur carmina genethliaca ad praesepe, fuit quoque inimicis fidei grata & accepta, ob insolitam lætitiā: ac rapuit spectatores propositum tugurium Bethlehemiticum, in quo referebatur specimen humillimæ puerperæ, admirandæque paupertatis Christi Domini incarnati.

Collegium Hildeshemensē.

Sacro sancta Eucharistiæ & Pœnitentiæ mysteria vsurparunt 2312. Plures quàm 200. vel totius vitæ, vel plurium annorum noxas confessione expiauerunt. Quidam superiorum imperio præpediti, quò minus apud nostros sacerdotes peccatorum sarcinas deponerent, nec tamen alios conscientiarum arbitros, iustissimas ob causas, admittere omnino cogitarunt; pia fraude circumuenerunt suos, & occasione rei familiaris procurandæ oblata, prius ad nostrum sacerdotem accelerarunt, à quo leuati, expeditiori postmodum cursu ad cætera exequenda properarunt. Feminae sex impuritatem vitæ nostrorum hortatu, partim matrimonij honestate, partim emisso castimoniam voto commutarunt. Quædam ab impuro Lutherani Euan-

gelij buccinatore ad flagitium sollicitata, acriter restitit, & omnes libidinosi perductoris artes fortiter elusit. Plures varios suæ pudicitiae laqueos positos, conuenientibus nostrorum documentis instructæ, feliciter declinauerunt. Inter hos adolescens quidam magno animi robore aduersus dæmonem pugnans, cum ad carnis flagitium ab impudicis sollicitaretur, non solum generoso blandimenta animo reiecit; sed & acerrimo hiemis tempore humi, arena corpori supposita, cubuit. Femina puellam, quam virginalem pudicitiae florē Deo consecrasse cognorat, in filiam adoptauit, adoptataque pecuniæ summam ad vsus quotidianos necessariam prolixissimè impertiit. Ex hæreseon cœno, nostrorum industriâ erepti sūt. Inter hos erat femina nobili loco nata, quam maritus à nostris olim litteris & pietate instructus, secum huc multis milliaribus eo consilio adduxerat ut hæresin abiuraret. grauitè tulit mendacij spiritus hanc sibi prædam ex faucibus eripi, in primis aduersum nos hospitem, apud quem diuersabantur, cōcitāt: deinde alios eiusdem farinae obrectatores submittit, qui Societatis nomen mendaciis proscinderent; adeo ut femina à nobis abalienata, grauitè cum marito, quod ad tam pestiferos homines se adducere decreuisset, expostularet: & vehementer in patriam, sine Sacramentorum vsu, reuertendi vrgeret facultatem. Maritus inexpectatis inimici machinationibus consternatus, illam obtestatur, ne à tam sancto proposito, maleuolorum cōuiciis auerti se patiatur. sed repulsam passus, & consilii inops ad Collegium aduolat, periculum exponit, & quid facto opus esset, exquirat. suggestum ei, persuadere uxori conetur, ut vel semel alicui ex nostris loquatur, asseuerando, nihil minus, quam ad religionem, coactum iri; sed liberrimam quidquid postmo-

dum

dum colliberet, faciendi potestatem fore. Admittit conditionem illa, vnicoque nostri sacerdotis colloquio & sinistra de Societate opinio eliminata, & densa errorum caligo discussa, vt promptam se ad doctrinam Christianam excipiendam obtulerit. informata, confessionisque & sacræ communionis Sacramentis munita, magna cum animi tranquillitate & gaudio reuersa sit. Nec silentio prætereundum, quod eius marito contigit. is cum Berlinum celebre Marchiæ Brandeburgensis oppidum transiret, puellam honesto loco natam obuiam habuit, quam malus dæmon subito corripuens, funesto spectaculo volutabat. fit incolarum concursus, diuersis diuersas medelas præscribentibus; quidam porcinas adferri sordes imperat, quibus allatis nares obsessæ oblinunt, confirmantes, breui futurum, vt tetro odore immundus spiritus profligaretur. Noster id conspiciens, & partim miserando spectaculo, partim detestanda superstitione commotus, cum elata voce stuporem hominum & insaniam coarguisset, quam celerrimè se inde proripiens ad itineris comitem (qui Catholicus clam inter hæreticos latitabat, & non ita pridem ex Vrbe reuersus erat) se recepit: Agnoque Dei ab illo petito & accepto, dum concitato gradu ad obsessam rursus properat; ecce tibi repentina correptus torpedine subsistere cogitur, nec prius pedem loco mouere valuit, quam mentem ad Deum eleuata ardentes preces effudisset, & peccatorum veniam flagitasset. Viribus diuinitus restitutis, quod reliquum erat viæ, alacri cursu perficit, & confertam hominum multitudinem perrumpens, vsque ad obsessam penetrat, eiusque capiti, excluso omni metu, Agnum Dei admouet. Furere dæmon, vociferari, obsecrare eum, vt lapidem molarem, quem capiti imposuisset, dimoueret; sed non exauditus,

donec puella pristinae valetudini restitueretur. Illud quoque commemoratione dignum, quod precedenti æstate, in his Saxoniae partibus, non sine miraculo accidit. Tribus milliaribus hinc abest pagus, ad cuius templum reparandum vocati aliquot hæretici opifices; qui cum officinam in quadam cōtignatione erigunt, sex circiter Sanctorum statuas in cumulum congestas offendunt. Illi ut Sanctis illuderent, vesperi, priusquam domum abirent, per paria Sanctum Sanctamque combināt, & singula paria diuersis locis collocant, adiectis sermonibus inhonestis & blasphemis. Manē ad opus reuersi, animaduertunt omnes statuas pristino suo loco, ut antea, promiscuē positas, admirantur primò, postea ædituum suspicantur auctorem. itaque stomachantes in iconas rursus inuolant, & ut pridie fecerant, per paria disponunt, in eisdemque angulos deportant: & ne quia fraus fiat, abeuntes templi fores diligentissimè occludunt, & claues penes se retinent. Verum postera die reueratis foribus, vident omnes in suum locum & ordinem rediisse. itaque obstupefacti rei nouitate, ædituorem recitant, ille Curioni; qui licet studiosè miraculum silentio sopire conatus sit, euidentia tamen facti erupit, & iam in ore propè est omnium. Alterum non minus mirabile: Femina hæresi adhuc infecta, diuino, ut credibile est, instinctu, antiquissimam quandam statuam, priuatis in ædibus venerabatur. hanc proteruus hæreticus aliquando conspiciens, effuso despiciebat risu, & contumeliosis insectabatur verbis; sed iniuriam Deus suæ Sanctæ honore compensauit. nam eadem nocte, tres pulcherrimi flores ex arido pariete per asserum rimas enati, ad imaginis vsque pectus pertinuerunt. vidit non solum materfamilias, sed & irrisor, & quam plurimi alij mortales. Nunc statuam nostrā
esse

esse voluerunt. illam, quantum ex habitu & floribus colligere licuit, (certius enim signū, vetustatis iniuria, iustulit) S. Catharinæ Senensis suspicamur. Reuerēdissimus Archiepiscopus Moguntinus gratiam Iubilei suis impetratam, etiam cum nostris communicavit. De eius valore & præstantia dictum pro concione: à peccatorum confessione Dominico corpori communicarunt 300. Ad solemne Sacrum tanto numero confluxerunt, ut stupori essent hæreticis, Catholicis gaudio. Nemo tamen, qui cæremonias rideret, inuentus: quin maiestatem, sua modestia silentioque in eiusmodi rebus insueto, potius comprobauerunt. Monasterij cuiusdā virgines fœdè inter se dissidebant, sed per sacerdotis nostri operam cum Deo redierunt in gratiam, paci que pristinæ sunt restitutæ. Vsus Sacramentorum inter agrestes frequentior redditus & syncerior. Coronæ item Deiparæ Virgini recitandæ, orandi que templa & altaria consuetudo introducta, vel reuocata. Inter eosdem Iubilei occasione, excitatæ iam emortuæ, penitusque sepultæ processiones: & Rogationes, piorū desiderio, ad venerationem Ecclesiæ Romanæ sunt restitutæ. Doctrina Christiana domi foris que notabili fructu tradita: superstitiones, & variæ præstigiæ dæmonū sublata: libri hæretici flammis emendati: magicæ artes dissuasæ & impeditæ: fascinatæ & erroneis, consuetis Ecclesiæ benedictionibus, alijs que remedijs utiliter subuēctum. Scholarum laborem discipulorum alacritas, & iuncta pietate eruditio mitigauit. dati aliquot dialogi ita pij ac venusti, ut etiam hostibus laudationem expresserint. Inter cæteros tamē eminent Sodales Parthenii, quorum virtus tum alias, tum præcipuè illis diebus eluxit, quibus ad hilaritatem & turpitudinem grassantur impuniùs licentia cæteri. Ciliciorum, flagellorum, pœnitentiarum

ambitio tanta in nonnullis, vt coërcenda potiùs sit quàm incitanda. Quidam Sodalis morbo admodum molesto diuexatus, certum numerum precum ad aràm Deiparæ vouet; reddit, & ita confirmatur, vt sibi valetudinem eam polliceatur perpetuam. Pueri verò ob ætatis imbecillitatem a Sodalitii communione exclusi, fœdus inter se, pœnitentiæ Sacramentum Dominicis festisquè diebus obcundi, pepigerunt. Aduersarii multi. nostris enim conatibus non tantùm hæretici, qui nos in publicum charitate proximi extractos, grauissimis conuiciis subinde, & lapidibus exagitare consueuerunt; sed etiam non pauci Catholico insigniti titulo pertinaciter restiterunt, & etiamnum resistunt. Non desunt tamen viri & genere & virtute conspicui, qui Societatem omni beneuolentiæ, humanitatis, & amoris genere complectantur. Quin & S. Agathæ patrociniû sumus experti. Festum erat sanctæ Martyris, quam priuatim, ex antiqua institutione, colunt huius loci incolæ Catholici, & nonnulli cereos ad singulos ferè focos incendunt & consumunt, eo consilio, vt præsidio & Virginis tutela, per totum annum vacet incendio domus. Parentamus & nos, & piæ paremus consuetudini. Insequenti die cum vicina domus Canonici fortuitò inflammaretur, nostra igni vel maximè obnoxia, Numine & vento pro nobis stantibus, salua perstitit ab incendio. Verùm quæ hominum in iis, quæ volunt, credendis celeritas est, aduolant hæretici spectaturi incendium Collegii, prædam expectant, fores aperiri imperant, & irrumpunt. Oppletur mox vniuersa Collegii area. primus furor in imagines, quas pauculas interiori portæ affixeramus: in ceteram supellẽctilem mox inuolaturi, si vel igniculus Collegii tectis aut parietibus adhæsisset. Denuntiatur interim periculum vrbis Consuli, qui
licet

licet hæreticus, misso senatu, & oclusis portis ciuitatis, ne quid turbari, se absente, oriretur, equo vectus Collegium ingreditur, & collectam inibi ciuium multitudinem cohortatur, iuramenti meminisset & fidei, flammam extinguere; prodesse, non nocere, cogitarent: cumque verbis & verberibus ad vnum omnes à Collegio eiecisset, ipse postremò cum beneuolentiæ significatione egressus est. Suam erga Societatem munificentiam & liberalitatem duo declararunt, quorum alter Collegio quinquaginta donauit: alter decem coronatorum censum annuum, quo post obitum fruatur, viuus assignauit.

Collegium Embricense.

A Nnus hic magnam Sociis lætitiā attulit, in-
 sperato P. Prouincialis, cuius visitatione multis annis carueramus, aduentu: quem fuisse Deo cordi, declarauit per intuta viatoribus itinera, aditio abitioque incolumis. Exercitiis spiritualibus exercitati & excitati animi ad placandum Deum, vimque spiritus intendendam. Duo è discipulis adolescentes nomen Societati dederunt; plures idem flagitantes, tum ne parentum animi à nobis abalienarentur, tum vt Philosophiæ præfidiis se instruerent, dilati. B. P. Ignatii meditationibus ad cœnobiticam vitam suscipiendam tres domi nostræ præculti, omnes è Beatissimæ Virginis Sodalitate. Amici, vt nostram inopiam subleuarent, multa & varia vel è remotissimis locis subsidia submiserunt, quibus, licet alii debitos prouentus negarent, liberaliter sanè sustentati sumus. Ingenti porro etiā Reliquiarum thesauro, magno Dei fauore, ditati sumus: capitibus aliquot, multisque alijs ossibus è S. Ursulæ Sodalitate: bona parte corporis

S. Eu-

S. Eusebij Martyris Romani : ossibus nonnullis S. Cuneræ Virginis & Martyris in Batavia celeberrimæ: nec paruo fragmine capitis S. Leboini Confessoris. quæ fermè omnia Ordinis nostri amantissimus quidam è locis vicinis magno studio comparauit, impetrata etiam Nuncij Apostolici ad Reliquias transferendas facultate. Gymnasium lecta iuuentute atque copiosa (vt in suprema classe nunquam tot fuerint) instructum habuimus, cuius opinio disciplinæ non apud Catholicos modò, sed etiam hæreticos valdè celebratur: ex quibus vir primarius cum filium nobis primùm fermè inuitus, diuque matri reluctans, instituendum tradidisset; eiusque domum deinde reuersi modestiam animaduertisset; non illum solum, sed quotquot habeat, missurum se dixit: etiamsi omnes Iesuitas fore sciret. Ac fuit pulcrum videre hunc puerum inter hæreticos diebus Veneris non solum carnes, sed oua etiam recusantem: cumque per vim obtruderentur, clam in vestibus abdentem. Alius itidem liberos suos in nostram disciplinam se traditurum affirmavit, quòd videret bonis adolescentes moribus imbui, & parentum obedientiam doceri. Ex discipulis aliqui erroribus infecti, magistrorum commilitonumque cohortationibus, non multò post Catholicam fidem amplexi, magnos in pietate progressus fecerunt: sæpè cum hæreticis acriter certant; sæpè eorum libros flaminis mandant. Vsitatum illis est, carnes diebus vetitis propositas, vbi fuerint, aspernari, puerorum feruorem & religionem multis admirantibus. aliqui à scholis abstracti, nec parentum, nec suorum vllò conatu, vt vel fidem desererent, vel contra religionem facerent, flexi potuerunt. Vicini quoque hæretici, qui ante annos aliquot acerbis edictis ditionis suæ iuuentutem Societatis gymnasijs arcuerant, non paulò iam

iam mitiores in nos facti, liberiores suis apud nos studendi copiam faciunt; ipsorumque adeo primores, cum castra ad urbem essent, humaniter Collegium lustrarunt. In renouatione studiorum Tobiae historia praeiorum distributioni praeposita, tantam ciuitati spectandi cupiditatem accendit, ut si placatos hominum animos habere vellemus, necesse fuerit eandem postero die reperere. Sodales Beatissimae Virginis institutis poenitentiae pietatisque operibus cum toto anno strenue vacarunt, tum quatrinduo maxime postremo sacri ieiunij, post absolutas in oratorio preces, maiore, quam vnquam, numero in terga saeuerunt acerrime. Feria quinta vero Coenae Domini, Doctor Theologus Sodalis, cum lectissimis e Congregatione, praebito ante praedio, ipsis seruientibus; pauperum omnium Sodalium pedes abluerunt, data singulis in discessu pecunia; at ciborum instruendorum, lanciumque tergendarum primariae ciuitatis aliquot virgines sibi vltro curam depoposcerant. Cum in festo Annunciationis Sodales tum primum publicassent Pontificiam Indulgentiam, multi externi, ea occasione confessi Eucharistiae mysteria usurparunt; ipsi autem horarum aliquot biduo supplicatione facta, sollemne suum magna pietate traduxerunt. Ad ciues concionibus & catechismis utilitatis aliquid manauit: auditi nostri frequentiam visendam, nec paruo animorum motu, quem confessiones declararunt. saepe enim accidit, ut post facta a nobis verba stimulis acti conscientiae, magno sensu homines peccata sacerdotibus panderent. Multi rotius vitae delicta generali confessione eluerunt, multi complurium annorum noxas deterferunt. Cum quidam per nouennium pudendum scelus suppressisset, non ferens silentij tormentum, statuit denique inutilem verecundiam abijcere. at quo die propositum

exequi

exequi parabat, affuit cubanti tentator, moras ne-
ctens. tum ille se voto confirmans, vinbram astare
lecto vidit, his se verbis appellantem: Valebis ergo
nunc, quoniam me deferere animum induxisti. nec
cunctatus iuuenis, sacerdotis genibus allapsus, pa-
uidam mentem confessionis antidoto tranquilla-
uit. Magnus è peregrinis, quà prouincialibus, quà
hæreticorum dominatui subiectis, toto anno fru-
ctus captus est: quorum crebrò primæ totius vitæ,
crebrò plurium annorum exomologeses exceptæ,
præclaram nostris hominibus bene merendi, re-
cteque in Catholica disciplina instituendi mate-
riam præbuere. Hæresin aliquot reliquerunt. Elu-
xit in hoc charitas virorum in coniuges, coniugum
in maritos, prece & hortatu ad veritatis viam inui-
cem reducentium. Festa Natiuitatis Domini &
Resurrectionis maxima pœnitentium multitudine,
piè traducta sunt. In Paschate etiam, inuitatu
Parochi, ad primariam parœciam duo sacerdotes
missi, ita pœnitentium turba obruti fuere, vt mul-
tos cogerentur dimittere. Supplicationum anni-
uersariarum pietas creuisse visa & hominum fre-
quentiâ, & pompæ dignitate; in qua præter pluri-
mas faces, à Sodalibus maximè, prælatas, multa al-
batorum patia, qui habitus est pœnitentiam agen-
tium, processere: in quibus honestæ & teneræ ad-
erant virgines, nudis pedibus, indutæque cilicijs
cum magna alacritate ingredientiæ. quin a primo
diluculo, continens per supplicationis viam agnè
omnis generis ciuium, quorum multi sine calceis
solum premebant, supplicauit. Cilicij modò in ci-
uitate tantus vsus, vt satisfieri id petentibus non
possit. Ad ægrotos sæpè vocati nostri; sed maximè
propter veneficia pellenda eorum auxilium im-
ploratum; ad quam rem plurimi Agni distributi,
non in vrbe modò, sed longè lateque per viciniam.

Cum

Cum à multis milliaribus mulier opis petēde causa venisset; indidem non multò post alia cum marito secuta. ita & alijs è locis alijs: quod indicium est, non vanam eorum spem fuisse. per hanc etiam occasionem poenitentiæ & Communionis Sacramenta sæpè post longum interuallum vsurpantur. Puella, quæ gressu suspensio in templum venerat, statim ab exorcismo ambulauit. Adolescens acerbis doloribus oppressus, membrorumque vsu captus post adhibitum exorcismum conualuit. At in honesta huius ciuitatis vidua illustre Dei beneficium extitit; quæ à pueritia ægro ferè semper corpore, bienio tamen proximo tantis cruciatibus per interualla afflicta fuit, vt summam commiserationem intuëribus commoueret, subindeque iam iamque moritura videretur. Sacerdos noster sæpè sollemnibus Ecclesiæ precibus eam lustrauerat: quibus vehementia quidem tormentorum remittebatur; sed tamen circa præcordia pestis venenata residebat, vt sine dolore acerbissimo cibum de die non posset recipere; vnde perpetuam cogebatur habere Quadragesimam. Tentauerat humana cælestiaque remedia pia mulier, quæ potuerat, Sacramentisque assuefacta spem salutis non deponebat: tandem ei suasum, vt in Brabantiam ad sanguinem Domini, qui è sacra quondam hostia miraculo stillans, corporale tinxerat, & nunc maxima religione visitur, peregrinationem susciperet. Vbi ad propinquam urbem loco, qui Boxtel appellatur, accessit, votum proposito adiecit; statimque tanta fames eam inuasit, vt cum haud procul templum abesset, tamen sine cibo id adire non posset. Voto exsoluto persanata, Deoque immortales gratias agens, domum reuertit, nec referre propinquis ciuibisque suis magnalia Dei destitit. Miles è vicino hæreticorum præsidio nobis coniugem suam stitit, rogans vt illi

reme-

remedium aduersum obsidentem corpus dæmonem adhiberemus. dum nostri explorant rem diligentius, adhibitis quibusdam sacris ritibus; illa se liberam clamat, iamque se omni dolore releuatam. at non videri nostris credibile: grauius illam, virumque separatim admonent, cauere fraudem ullam componere: Deum non irrideri. confirmare vir, & cæteri, qui aderant, totum oppidum miserabilem feminae habitum non semel cum horrore spectasse. Ergo de religione instruitur, confiteretur, Eucharistia munitur, domum læta sanaque reuertitur: ac deinde per discipulum, qui oppidum adierat, sospitatem gratulans, cereum sacrum flagitat, ut hostis extrinsecus se infestantis iniuriam repellat Illustrissimi Principis Consiliarij magnum erga nos hoc anno studium declararunt. Cum enim Collegij redditus à grauibz aduersarijs interuerterentur; suscepto innocentiaē nostrę patrociniō, nostra nobis reddenda sedulò curarunt. Ciuium quoque & prouinciæ multa erga nos extant officia. Cum aliquando duo ē nostris in proximam urbem profecti essent, dici non potest, quibus amoris humanitatisque indicijs sint à primoribus accepti, ut ægrè ipsis negotij sui expediendi copia fieret. Celebre tum his locis cœnobium virginum nostri inuiserunt; vbi obnixè rogauit Abbatissa, ad instaurandam religionem nostri aliquid opis conferrent, quod pro instituti ratione libenter facturos promiserunt: & eorum alter bis ad virgines concionem habuit, post quam Abbatissa statim confessa, magnopere se affectam illā ostendit. Et cum distinctis domicilijs virorum illud, virginumque sit cœnobium; viris omnibus, vno tantum superstite senē, extinctis; discipuli nostri quinque, magno pietatis sensu, instaurare illud inceperunt: euenitque. ut sacro habitu à duobus primis accepto, ea ipsa

ipsa hebdomade senex celeri morte opprimeretur, quasi ad id tantum reseruatus, dum noua soboles succederet; quæ in ortu suo grauibus statim antiqui hostis petita insultibus, confirmata per nostros, magno animo in religiosam vocationem incumbit. Instantibus deinde vehementer ipsis, reuersus eodem postea sacerdos noster, vtriusque cœnobij omnium cōfessiones excepit, magnoque fructu sermones de Religione habuit. Extremo tandem anno nato pacis auctore, composita controuersia à Capitulo Societati iniectas quæ annum & amplius agitata, cum iugulum libertatis nostræ peteret, felici demum euentu, propitiato continuis precibus Deo, conuenit. Magnum ea res bonis omnibus gaudium attulit: quod ita & offensio, quæ totam prouinciā turbauerat, sublata est; & reddita facultas Catholicam fidem vno animo propagandi.

Residentia Aquisgranensis.

S Chola in ampliorem & habitationi nostræ contiguam domum est translata hanc & coëmit, & restaurauit Senatus; dein Principes, Prælati, atque vtriusque ordinis viri primarij vitreis specularibus, quorum æstimatio est 400. dalerorum, exornarunt. Ad veterem iuuentutem, hac ætate centeni amplius accessere; inter quos Barones, illustres, & nobiles multi: ceteri ferè omnes primatum è vicinis oppidis liberi. Allecti quoque ciuium non Catholicorum filij iam primò; sed quinq; tantum: nec mirum id est tam paucos ad id induci posse, si pertinaciam hærelis cum ciuilibus odij acerbitate iunctam spectes: quam augent etiam hæreticorum aliorum successus, & si quis veritatem respiciat, irrisus, & cōtumeliæ; quæ etiam causæ fuerunt, cur

sex tantum ad religionem Catholicam sint traducti. Dedit specimen sui nostra iuuentus primò, in area scholarum data Tragœdia Petro Apostolo, coram Cæsareis legatis: secundò, in foro ad Caroli Magni, data Naboth Iezraëlita. Adiecta est ad duas Grammaticæ scholas, Humanitatis classis, habita à M. Humanitatis luculenta oratione, honorifica præmiorum distributione, præsentibus magna beneuolentiæ significatione, sibi que gratulantibus, ædis primariæ clero, & senatu vniuerso. Magna etiam nostræ disciplinæ apud diuersæ religionis homines existimatio fuit. nam cum multi multis cum matrona Lutherana agerēt, ne ad scholas nostras filium mitteret, & suam operam ad eum erudiendum promitterent; permouere eam non potuerunt; & quærentibus, tam tenacis propositi causam reddidit: Cupere se filium rectè institui. E studiosis nostris alter Franciscanæ familiæ, alter Religiosorum Regularium institutum est amplexus. Larga ab Reuerendissimo Electore Colonien- si est assignata eleëmofyna, indies etiam varijs donis, hæreticorum quoque, crescit domestica & templi supellex. In proximos hæc ferè profecta sunt: Magistratui in grauibus rebus sæpè consilia salutaria data: restitutiones rerum iniuste partarum factæ: & multis in futurū cautum: & quorundam ereptus error, putantium ciuilibus legibus, quibus annui census permittuntur, etiam vsuras concedi. Nonnulli dissidētes reconciliati. Quædam feminae perditæ vitæ ad frugem reductæ: superstitiones abolitæ: fluctuantes in fide confirmati. Templis reuerentia, & festis diebus suus cultus per nos restitutus: libri hæreticorum sublati. In supplicatione, quæ hîc maximo hominum concursu, Dominico corpori celebrando, frequentatur; nostra iuuentus, nouo exemplo, arma passionis Domini-
cæ,

cæ, maxima omnium approbatione, prætulerunt. Nec defuerunt aduersa ad cautelam. Sparsus in nos libellus magnorum criminum: occultus accusator; sed nec apud iniquos etiam fidē inuenit. Sparsa etiam alia, & multis obfutura fabula, ad aures Christianissimi Regis peruenit; nostrum scilicet concionatorem pro suggestu Regis matrimonium proscidisse, & adulterinum pronunciaſſe. Sed nostram innocentiam omnium ordinum publica testimonia protexerunt, quibus & sua adiunxerunt Cōmissarij Cælaris: nec hic tantum, ubi nulla fuit, malignam famam, sed etiam in aula Regia compresserunt. Magistratus in nos egregia est voluntas, & in nobis defendendis alacritas. auxit enim apud vulgus opinionem Societatis Commissariorum Cælaris, ultimo die, quo causas Proscriptorum definierūt, nobiscum familiaritas, Quod cum alijs primarijs, cœnam ipsi ad nos adferri curarint, simul cœnarint; maxime verò Serenissimi Coadiutoris Colonienſis & Leodiensſis: qui mox ut urbem ingressus est, vespertino crepusculo cum tota aula ad nos venit, omnibus mirantibus, præsertim cum sequenti die abiturus esset, & plurimis negotijs interpellaretur.

Residentia Erfordiensis.

Sacerdotes duo, qui Erfurti degunt, pro loci ratione, consuetis nostræ Societatis muneribus occupati, concionando, catechismum in schola docendo, Sacramenta Confessionis & Eucharistiæ administrando, infirmos inuisendo, similibusque Christianæ pietatis officijs, tam extra, quàm intra muros, proximis saluti & ædificationi esse studuerunt. nec sine fructu, accedente præsertim tempore plenariæ Indulgentiæ, quæ magna Catholicorum

deuotione & externa solemnitate, à nullo vnquam hic visa, celebrata fuit. Ad quas vt melius præpararentur, quid opus factu sit, edocti sunt, non solum in publicis concionibus sæculares, sed in varijs vrbis cōnobijs religiosi viri, & virgines, quarum nonnullarum confessiones postmodum exceptæ. Erat vna ex Religiosis, quæ collectis vestibus sæcularibus, ac reculis quibusdam suis, planè decreuerat propositum deferere; sed deprehensa, clandestinum molitur egressum: & adeò obfirmata pluribus diebus perstitit, vt nullorum etiam grauissimorum virorum auctoritate & hortatione flecteretur. Rogatur & noster sacerdos, vt eam conueniat. adit, colloquitur, eadem hora ad eius pedes procidens confitetur, petit tridui deliberationem ad decernendum, an omnino manere velit. docetur, qua ratione instituenda sit hæc deliberatio: eaque tam facta feliciter, vt ab eo tempore valdè sibi gratuletur de vita religiosa. Absoluti ab hæresi 15. Communicantium numerus auctior potius, quàm diminutus. Ex remotioribus etiam locis Academiæ hæreticarum, Sacramentorum gratia huc ad nos venerunt discipuli pauculi illic latitantes. Amicorum erga nostros liberalitatem & amorem, præter aliorum beneficia, docuit testamentum quoddam viduæ non opulentæ, quæ adeò suis parcebat bonis, vt alijs famularètur. à qua tamen maior, quàm 300. dalerorum pretio ad nos peruenit æstimata hereditas. Hæc amicum quendam nostrum scripserat heredem, sed illo animo, vt quicquid ad eum veniret, daret in vsum nostrorū Patrum: aliter enim non licebat. Spectata igitur egregiè illius amici pro nostris est cura & amor, dum multorum inuidias sustinuit & obloquia: lites etiam coram Magistratu suscipere fuit coactus ad adeundā hereditatem.

Residentia Altenensis.

Æ Grè admodùm potuerunt nostri stationem suam hoc anno tueri, tam diuersi eos excepere casus. Lactarat Comes mercatores spe stabiliendi tandem aliquando exercitij Catholici: crebrę erant ad ipsum, eum in finem, decretę supplicationes; adhibetę etiam intercessorię Cæsareę Maiestatis, Serenissimi Electoris Colonienſis, & duorum Comitum Orientalis Frisię, & Petri Ernesti Mansfeldiaci: quibus postmodum accesserunt Serenissimi Regis Danię, atque vtriusque Electoris Moguntini ac Treuirensis ad eundem litterę. neque intermissa varia dona. Summa, omnia humana & diuina media tentata, vt omnino considerent mercatores se voti compotes fore. Verùm secus euenit. infregerunt media omnia, turbulenta Calvinistarum consilia: qui cùm prouum in nos Comitum animum cernerent, eò tandem ipsum perpulere, vt iniquissimas leges præscriberet, quibus orthodoxam religionem suo in Comitatu se toleraturum affirmaret: proscriberet verò ex eo prorsus omnem Societatem, quam pertinaciter nimis aliorum saluti, maximè autem tenerę iuuentutis, insidiari arbitrabatur: quamque, etsi toto penè orbe sparsam, nihilominus tam arcto nexu copulatam aiebat, vt vbi-cumque locorum fixerit pedem, iunctis viribus tota simul in aduersarios suos ire videatur. Percellebat hæc sententia Comitum graui sümè amicorum nostrorum animos; quippe qui non alios vitę suę duces, & liberorum suorum magistros vellent, quàm Societatis homines. quos si obtinere non possent, nihil vltius vrgendum censebant. Proinde ardentius Deo supplicatum, mixtę cum precibus lachrymę: neque diu dilatum auxilium. Insecuta no-

ſte, cū poſtridie de ſolo vertendo cogitaremus, adeò immutatur Comes, vt reſciſſis prioribus conditionibus, æquiores ſecum conciperet: quibus & Societatem admittebat, reſcicta ei libertate exercendarum ſuarum functionum, & faciebat poteſtatem mercatoribus coëmendæ commodæ areæ, in qua domum excitarent, uſibus noſtris aptam, qua perpetuò fruerentur, ſi viam modumque inuenerent obtinendi ſaltem dimidii debiti Hiſpanici: ſumminuſ, ſexennio libertas illa hac vice definiretur; quo elapſo penes ipſos ius maneret noui contractus ineundi, vel, ſi id nollent, diuendendi tam loci, quàm domus in eo ædificatæ. Cū has conditiones vni è mercatoribus, quem vltro ad ſe idcirco euocarat, offerret, aſſerebat, totam noctem ſe inſomnē duxiſſe, variis que cogitationū fluctibus defatigatum, eò quòd difficiliorem ſe Catholicorum petitioni præſtituſſet. Vnde & præſens Dei auxilium æſtimauimus, in cuius manu ſit cor Regis, & quàm inania ſint conſilia contra Altiffimum iuſcepta. Nam ferè ſub idem tempus, quo omnes quaſi agmine facti, in nos mendaciorum folles exſpirant Caluiniſtæ, fortiùs pedem nos Comitſ ſententia figere iuſſit. Extimulauit ſuccellus Caluini aſſeclas, vt & ſuæ perfidiæ ſynagogam exigerent Altenæ, nobis, vt ſperant, exitialem. Vſi fuere in eo negotio perficiendo adminiſtro quodam Caluiniano, quem, vt fama fert, fratres ſui Weſaliani rude donarunt, quòd in dicendo vehementior perſtrinxiſſet eos, qui audito nomine Ieſu aliquid reuerentiæ ei detuliſſent capitis denudatione. Acerba illis mors accidit cuiuſdam mercatoris, qui repentina phreſi ereptus, multarum machinationum ſecum traxit euerſionem Sed & Lutherani è vicina vrbe iſdem bellum indixerunt, vt nobis tantisper ad ſalutem Catholicorum inducias polliceamur.

Labo-

Laboratum præterito anno præcipuè in sede nostra tuenda, aliquantulum tamè etiam auxilii aliis tributum. Sex eiurata hæresi, in fidem Catholicam ierunt: 50. supra 100. sacro epulo refectionibus seruitum plurimis, quorum nonnulli è remotis admodum locis ad 30. vel 40. milliaria aduolarunt. Transibat hac Comes quidam destinatus in has partes Legatus Imperatorius; qui cum Hamburgi intellexisset, habere Societatem domicilium Altenæ, tantam se inde lætitiâ percepisse fassus est, ac si pretiosum aliquem thesaurum in medio luti reperisset. ab eo enim tempore, quò Praga abiisset, aiebat, se nunquam reperire potuisse locum, in quo operam religioni dedisset. nunc diuinitus oblatum, eo præsertim tempore, quo Christiano memoria Christi patiens cordi esse debeat. Itaque confessione peracta, cum tota aula templum nostrum ingressus, omnibus hæreticis & Catholicis stupore defixis, corpori Dominico communicauit. Ipsum templum referebat illi speluncam, quæ triduo Dominicum corpus excipiebat, non tam peristromatum ornatu, quàm posita & structura sua. Exhibuit idem Bethleëmiticum tugurium pueris ad id confluentibus festis natalitijs; quorum gaudia ut augeremus, instituumus breuem dialogum: interlocutores eramus nos ipsi, quia deerant discipuli, quibus id muneris demandaremus. Referbat Iosephum Frater, qui suauiter cantillans varia munuscula, saccarum, nuces & poma, pueris clargiebatur. inter diuersas diuersi idiomaticas odas, inter strepebat testudo, quam nobilis pictor Polonus scitè pulsans, simulq; ad numeros ore modulans, mirum, quàm paruulos oblectarit. Ornauit idem, altare pulcherrima imagine Deiparæ Virginis, cuius latera claudunt Societatis nostræ fundator B. P. Ignatius, & primus Iaponiæ Apostolus Francis-

iscus Xaverius. Puerulus Iesus ex vlnis matris pendens, rosam nomine suo insignem supplicanti porrigit Ignatio. Locupletavit alius templum argenteo calice. Alius, vt à Comite nobis factam potestatem edificandę domus intellexit, 300. in fabricam assignauit. Vicina monasteria, ad quę subinde officij causa excursum, promiserunt lignorum affatim. Bibliotheca creuit tomis D. Augustini, Cæsaris Baronij, & P. Soarez; quos quidam ex Hispania submisit. Aliunde paupertati domesticę prospectum largis eleēmosynis. Et Collegium Funchalense in insula Madera, benè de nobis meruit, quod in vsus sacrificij subministravit vasculum nobilissimi vini. Pergo ad alia: erant duo fratres Lusitani Catholici, qui natos sibi tres filiolos, nobis per baptismum regenerandos detulerunt: quorum innocuas animas cum ad se euocasset Deus, eorundem sancta corpuscula post mortē repulerant à se Prædicantes Lutherani, hoc solo nomine indigna iudicantes honesta sepultura, quod ritu Catholico baptizati fuissent. Mittuntur proinde ad matricem, vt vbi animabus ipsorum aditus in cælum parēfactus, ibidem & corporibus locus quietis recluderetur. Excipimus tam infantes exuiuas, easque sub pomo in horto, eo quo par erat, honore recondimus, pollinctore Fraire nostro, rei familiaris curatore. Prodierunt in funus Catholici, & proscriptas hinc ab annis iam 70. caeremonias restituerunt. Pœnituit postea barbato rabulas tantę seueritatis, cum sibi vitio verti viderent etiam a suis, quod in sepulturam infantum consentirent, quos materna viscera exanimis effudissent, expertes omnino lauacri regenerationis, eamque & consueto cantu atque aris campani compulsionatione prosequerentur. Longè dispari fortuna Anabaptista quidam auctus prole fuit, quam cum sacrilegè sacris vndis

tingi

tingi vellet, & iure ciuitatis Hamburgensis, & cælestis Ierusalem secum priuauit. Cum enim fidem Catholicam, quam ante annum Altenæ edoctus erat, impiè deseruisset; coactus etiam fuit à senatu, ciuitatem cum suis deserere, vlciscente inconstantiâ hominis irato ipso Numine.

PROVINCIA AVSTRIÆ.

Vodecim supra quadringentos Socij, duodecim Collegia, duas Missiones, quinq; Residētias, & vnâ Domum Probationis inhabitant; Viennense nimirum Collegium vnus & quadraginta: Græcense nonaginta: Pragenſe triginta quinque: Olomucense triginta tres: Seillienſe ſedecim: Crumlouieſe quindecim: Commotouienſe octodecim: Nouodomēſe viginti quinque: Labacense quatuordecim: Glacense duodecim: Claudiopolitanum quinque: Albenſe tres: Iudenburgenſem Miſſionem tres, Brumouianam duo, Miſtadienſem quinque, S. Bernardi totidem, Lincenſem tres: Domum denique Probationis Brunenſem ſeptuaginta tres: præter P. Prouincialem cum ſocio Vita ſuncti toto hoc anno 15. in horum locum 37. aſcripti.

Collegium Viennense.

H Abuit hoc anno Collegium Viennense quadraginta ſex perſonas de Societate: quorum quinque S. Bernardus. Ex horum numero ſacerdotes fuerunt viginti & vnus: ex his ſeptem cum quinque Fratribus partim humaniorum litterarum, partim ſanctæ Theologiæ & Philoſophiæ ſunt profeſſores. 7. auditores Philoſophiæ: cæteri rei familiaris

administri. Ex humanis exēpti sunt quatuor: quorum tres recuperandæ sanitatis causa huc conue-
nerant. Primus fuit P. Paulus Neikirch quatuor
votorum Professus, qui annis in Societate 37. ex-
actis, egregium nō modò Philosophiam & Theo-
logiam profitendo, eruditionis suæ specimen, ve-
rū & tria regendo istius Prouinciæ Collegia,
Græcense, Viennense, Pragenſe, prudentiæ cando-
risque suū præbuerat documentum. Hic ex thermis
ad solidandum crus fractum aditis, reuerſus, 26.
Aprilis animam Deo reddidit. Quem consecutus
est, non ita multò pōst, 8. videlicet Maij, P. Ioannes
Fullerus, qui ex Rhenana Prouincia in Transylua-
niam missus, Cassouiæ cū morbum contraxisset,
& deinde aqua intercute laborasset, Viennam ve-
niens 29. Martij, ad superos commigrauit. Adiun-
cti sunt his Patribus duo Fratres, Sebastianus Hu-
ber, & Leonardus Fechter: quorum ille Selliam
missus, tabe longinqua consumptus est 10. Aprilis;
hic verò Alba Iulia ad nos iter faciens, à Valachia-
nis malè exceptus, vbi 6. mensibus cum phthisi lu-
ctatus esset, 22. Martij mortem oppetijt. Horum
numerus suppleuerunt, qui suum nostræ militiæ
nomen dedere, duo. In Collegij Viennensis horto,
domus ædificari cœpta est, percommoda recrean-
dis corporibus, & animis. In huius ædificationem
Serenissimus Archidux 300. Dominus Stephanus
Gosuinus in Lach Parochus 840. florenos contu-
lit. Res etiam literaria cum primis floruit. Tria in
theatrum producta dramata, in Bacchanalibus,
festo Corporis Christi, & studiorum renouatione.
Prioribus duobus interfuit Serenissimus Prin-
ceps, qui ad castra abiuerat quando dabatur ter-
tium. Ex 700. scholasticis multi fuerunt, qui præ-
clara suæ virtutis & pietatis exempla prodiderunt.
Frequentes certè ad sacram synaxin & expiationis
Sakra-

Sacramentum accesserunt: sua etiam non rarò corpuscula cilicijs, & alijs vitæ incommoditatibus pro Christo piè susceptis, afflictarunt. Vnus aliquis eorum qui nostras frequentant scholas, grauem accipiens plagam nullo suo merito, non post multos dies fato concessurus erat: quod cum satis intelligeret, medicum animæ accersit, ei que semel, sæpius, iterumque vitæ crimina aperit, & curat quantum in se est diligenter, ne quispiam suorum iniuriæ memor, nefarium hominem persequatur. Ad spirituales profectum cuique nostrum plurimum attulerunt, ex præscripto R. P. N. Generalis suscepta exercitia, quibus sese omnes excoluerunt magno, vt speramus, fructu. Ad eadem admissi alumni quinque: ex quibus tres sacris initiati; quatuorque externi eandem animæ culturâ subiuerunt; quorum vnus diris inquietudinis stimulis vexatus, præsentissimum à diuina bonitate lumen sibi affulxisse, est expertus. Concionatorum labor varijs etiam in officijs, non solum erudiendis populis, verum etiam pueris Christianæ veritatis præceptis imbuendis, carceribus visitandis, calamitosis operâ & consilio subleuâdis, fructuosè collocatus est. Declaratū id Paschali tempore, quo circiter 5000. S. Eucharistiæ Sacramentum perceperunt, 67. hæresin eiurantes, S. Ecclesiæ gremio restituti sunt. Opportunè laboratum est ab vno è nostris, qui Reuerendissimi D. Andreæ Monostai Vespri-miensis Episcopi postridie morituri, confessionem excepit: nam ille Posonio, vbi Viennam iam iam moriturus venisset, vni ad se è Patribus euocato (huius enim tantum rei gratia venerat) quid in animo gereret, aperuit; se ab ineunte ætate Societatis discipulum extitisse, atque idcirco etiam animam in manus eiusdem deponere velle. Ergo, inquit, totius vitæ confessionem facere, sacro Eucharistiæ cibo

cibo refici, & Extrema vnctione adiuuari percipio, vt crastina die ad superos trāseam. Nec fefellit eum opinio: nam Sacramentis munitus, è vita discessit. Non minus opportunè laborauit alter, qui quinque aut sex infirmorum desperatæ valerudinis confessionem excepit, quos pristinæ sanitati non multò pòst restitutos vidit. Opportunè laborauit tertius, qui moriturum a desperatione ad spè salutis reuocauit. Sacerdos enim quidam, ingenti corporis animique ægritudine, nulla confessione vicinis Parochis persæpè facta, tranquillitatem mentis impetrare potuit: tali ergo in æstu desperationis constitutus eger, Actum est (inquit) mecum, nisi Viennæ Societatis sacerdos (sacerdotem quem nunquam vidisset aut nosset, nuncupabat) medicinam dolori meo faciat. Postera igitur luce Viennam venit, Patrem accersiri iubet, venientem amplectitur. Ego, inquit, R.P. ad reddendam confessionem huc accessi: in propinquo enim eram, vt desperarem. Amanter ægrum Pater complexus, ad totius vitæ confessionem faciendam hortatur: quæ peracta, Eucharistia reficitur, & tranquillitas quæsitæ affuit. Postero die de facultatibus disponit, partem earum pauperibus, partim alijs ex iure; animam verò seque Deo testamento reliquit. Alijs vel inuitis animæ medicamentum in salutem datum est. Primarius vir aliquis, qui alias nostris non solitus erat confiteri, difficillimo implicitus morbo, Patrem è nostris accersuit vnum ex omologesis faciendæ causæ; rem tamen quotidie differt. interea sæuit morbus, & vnâ cum ægro corpore, languor animæ. Pater qui iugulum animæ a dæmone nefario peti videbat, ad iuuandum ægrum se accingit; à lectulo nō recedit, hortatur, orat, vrget, vsque dum victus & confiteatur & communice. & mox moritur. Haud leuius cum alio est certatum. affixus il-

le

le iacebar lecto, totis 15. annis à Sacramento absti-
nens, ipso semet negligente. honesta quædam mu-
lier clam ægro sacerdotem accersit. aduolat ille. at
enim æger nouitate medici offendi incipit; inte-
rim dum à confessorio paucis præluditur; quid sa-
cerdos velit, expectat ægrotus: atque vbi confessio-
nis nomen audiuit, omnino reuit: vbi verò vrge-
retur, inquit, Confessionem non instituiam. tum,
Quid ita? Pater. Quoniã, inquit, tempestiuum non
est. cui sacerdos, Quãdo tandẽ putas tempestiuum
vt sit? Cras, inquit ille: quod valdè periculosum vi-
debatur sacerdoti. agit ergo vt expugnet animum
illius: præit verbis, sequitur æger, vix sentiendo se
confessionem quam abhorrebat, reddere. tum Pa-
ter, Satis habeo, inquit, plura non requiro Ille verò
magna animi voluptate, suum à se medicum di-
mittit, confestimque à morbo recreatur, & postri-
die iterata confessione, domi suæ communicat.
Quo tempore Valonum copiæ in Hungariam de-
scenderunt, Viennæ quatrimum substitere: varij
per exercitum sparsi erant ægroti; pars ad Danubij
littus, pars in ipsis castris. ad quos iuuandos profe-
cti duo, qui diligenter negotium salutis curandæ
egerunt, eleëmōsynis succurrerunt, & xenodō-
chium illis impetrarunt. Consultè secum miles
egit. nam quamuis rogatus recusaret, finit se tamen
à sententia auelli, ac confiteatur tanta cum vi lacry-
marum, vt eius voluptatis portio in confessorium
redundaret. In eodem genere quibusdam alijs est
occursum, qui timore seu pudore integritatem fla-
gitiosè violarunt. Quidam enim dum integritatis
seruandæ monetur, se se nihil commoueri finit, do-
nec ad confessionem totius vitæ generalem facien-
dam scelerum conscientia conuictus impellitur.
Eandem viam salutis alij plerique sunt secuti,
quam similiter deseruerant. Sed quiddam euenit

mira-

mirabile testibus firmatum. Mutus adolescēs, iam octodecim natus annos, Martinus nomine, vsum linguæ amiserat à 13. annis: nocte S. Nicolao sacra, priusquam cubitum iret, nescio quid de laudibus S. Nicolai herum suum differentem audit, seque ante somnum Deo & S. Nicolao commendat. Ecce tibi media nocte dormienti muto, puer in somnis lucidus apparet, Martinum inclamat, manum iacentis arripit, & erigit. expectatus adolescens, collucentem puerum intuetur sibi poculum aureum quod manu gestabat, porrigentem, ex eoque ut biberet imperantem: cui Martinus prima fronte non obtemperat, sed paulò post, comitate pueri adhortantis ut biberet, atque etiam cogētis, victus paruit. cui puer: Martine (inquit) iura ut quamprimum ad confessionem eas, atque impostum diligenter ores ac deuotè. his dictis disparuit. Gaudio simul & metu peresus Martinus, capere somnos non potest nisi tardissimè; prima verò luce surgens, iussa & patrata domino suo lingua soluta enunciat, mandata demum addit sibi data, cuncta ordine & distinctè prosequitur. mutum suū herus miratus vna nocte compositè loqui didicisse, nostro confessario sistit: confessarius autem confessionem distinctam excipit, & absolutionem impertit. Licuit videre adolescentes fidei causa acerbè, apud hæreticos agentes, accipi, ad carnes edendās diebus prohibitis, adigi, non tamen vinci, sed fortiter resistendo vincere. licuit etiam videre puellas virginitatem Deo consecrare; & quanta vis esset Reliquiarum. Nam Agnum Dei virgo nobilis nubilisq; Catholico ritu ex collo gestabat eo tempore quò ab adolescente nobili in matrimonium petebatur: cum autem vtriusque in alterum grauis esset animorum propensio, adolescens religionem Catholicam tentandam suscepit. Quam ego (inquit)

quit) te in amicitiam conjugalem exopto, vnum in te si excipio; Papisticam enim te, & superstitiosam cerno, quod nescio quid amuleti ex collo tecum circumferas, atque ideo meus abs te non parum abhorret animus. Hoc ictu labefactata virgo, verita ne nuptijs excideret; Religionis, inquit, malo iacturam, quam tui amoris: & vt cernas me hoc non ficto dicere animo, en proijcio Agnum, facessat religio, facessat amuletum, vt mutus noster inter nos viuat amor. & Agnum proijcit in sinum. Serò autem, cum tenebræ incubuissent, virginem videndi, vbi iaceret, Agnum, ardor inuadit. videt illa luminis instar Agnum collucere. ancillæ prodigium matrique narrat; à quibus idem vt visum fuit, omnes vno consilio descenderunt ad Agnum religiosè colligendum, quem muliebris leuitas per contemptum abiecerat: qui collectus ad pristinam suam redijt formam, & sacre reliquiæ loco conseruari cœpit. Virgo etiā pristinae religioni qua se abdicarat, restituta est, Ipnus verò nefarius è pectore virginis eiectus & nuptiis exclusus. Tandem vnum sanctarum Reliquiarum & alia quædam mulier est experta: cui, cum longo tempore à dæmone vexaretur, & ad manus sibi inferendas impelleretur; vnus è nostris Patribus, certas è collo Reliquias gestandas tradit, & sagittæ formam ex stanno factam, quæ cranium S. Sebastiani attigerat, in vasculum ex quo bibere mulier consueuerat, coniici iubet. ex quo cum bibisset illa, & alias è collo suspensas haberet Reliquias, his veluti diuinis medicamentis, corporis animique pariter, Diuorum beneficijs & meritis, sanitatem est consecuta. Quædam alia huc annumerari possunt, quæ superioribus addenda fuerant. Inter duos nobiles, grauis quædam controuersia, quæ secum religionis non exiguum detrimentum inducere videbatur, felici exitu composita

posita est. Vnius ægroti peccatorum confessio excepta, eidem sanitatem corporis & animæ attulit. Matrona quædam extincto vteri sui fœtu, videbatur vitam redditura, nisi voti ad B. V. nuncupati, cingulique quod vocant S. Petri, præsentî numine liberata fuisset. Multi generosi generosæque præstita sibi Societatis consueta officia, tam in peregrinationibus, quàm in alijs Sacramentis administrandis, gratissima habuerunt, non sine virtutis & promptitudinis nostrorum hominum commendatione. Quin etiam non ita rari fuerunt, qui à pernicioso vescendarum carniû diebus vetitis vsu abducti. Inimicitia graues vsque ad decimum annum extractæ inter primos nostræ ciuitatis ciues, rescissæ sunt: quorum vnus decem integris annis Sacramentorum vsu se priuauerat, qui vbi ad pristinam reductus est amicitiam, singulari sensu pietatis, tot annis neglecta Sacramenta vsurpauit, Deo quæ se reconciliauit.

Residentia Lincensis.

Æ State iam elapsa, Patres nostri ex arce, vbi hactenus habitarunt, commigrarunt in angustam quandam domum, & prius spectantem ad Capellanum Sanctissimæ Trinitatis, assignatam deinde Societati nostræ à Serenissimo Archiduce Mathia. Quæ commigratio vbi fautoribus & amicis nostrorum innotuit, inopiam eorum varia supellectile & rebus ad sustentationem necessarijs subleuarunt. Multo plures hoc anno quàm superiore, exceptæ confessiones, ex quibus præter reconciliatorum Ecclesiæ Catholicæ, fuerunt generales magni momenti quindecim. In Ecclesiæ verò gremium redierunt circiter triginta: ex quorum numero fuerunt septem, qui seditionis contra Magistratum,

tum, religionis potissimum causa excitata, quasi antesignani & duces habebantur. Horum duo extremo afficiendi supplicio, ac diuidendi in quatuor partes, prior septuagenarius, rusticorum seditiosorum, ante quinquennium, Cæsar dictus, & exinde hucusque in custodia detentus, pertinaciter in hæresi perseverans, tandem triduo ante supplicij diem, veritatis lumen admisit, fideique professione edita, ac sumpta Eucharistia, eius tremendo mysterio reuerenter interfuit. In ipso supplicij theatro medio in foro erecto, vnicum illud questus fuit, non citius se ad fidem Catholicam conuersum fuisse, quò diutius in ea Deo seruire licuisset; elataque voce veniam à circumstantibus deprecatus, hortatus est ad præstandam obedientiam Deo & Magistratui. Nec minori ædificatione atque animi fortitudine idem supplicij genus ob simile delictum in nupera seditione patratum tulit, oriundus Neuburgo ex iuniori Palatinatu, & Latinis ac Græcis literis mediocriter instructus, qui decima quarta die ante mortem in Ecclesiæ sinum se recepit. Atque ubi iam certò cognouit sibi ex decreto iudicis propediem moriendum esse, miti tamen supplicij genere; non solum lætatus est animo vehementer, sed etiam Catholicam se amplecti velle religionem asseueravit. Dictum, factum. Placuit deinde Magistratui, vt illum comitaretur Pater noster ad locum supplicij dissitum aliquot miliaribus. Aëgris, quantum occasio eius loci tulit, auxilio nostri fuerunt. Illustris D. Capiraneus Ioannes Lobl, postquam tribus penè mensibus ante obitum, accepta prius institutione, horas aliquot ac summam diligentiā in reddenda totius vitæ ratione posuerat; omnibus communitus Sacramentis, relicto insignis patientiæ in acerbissimis doloribus exemplo, nec non data terrenarum rerum veri contemptus, relique ma-

ximi religionis Catholicæ ac pietatis significatio-
 ne, suauiter in Domino requieuit. Vt filiulus Patri-
 bus Societatis in litteris & religione instituendus
 tradatur, seriò ac seuerè ordinauit. Debitũ quod-
 dam adhuc in contentione positum quidem, sed
 liquidum satis, decem millium aureorum partim
 Residētia nostræ Lincensi, partim hospitali paupe-
 rum in Greinburg dono assignauit. Iussu Serenissi-
 mi Matthiæ Archiducis traditum est nostris dere-
 lictum templum Minoritarum, iam pridem in ma-
 nibus quasi hæreticorum existens, adeò vt Domi-
 ni Prouinciales curauerint valuis eiusdem sua insi-
 gnia appingi, & in fronte describi, *Verbum Domini
 manet in æternum*. Aliquoties excursum est ad cœ-
 nobium D. Floriani, habitæq; à nostro Patre con-
 ciones cum fructu & motione subditorum ad Ca-
 tholicam religionem. Idem præstitum est in Grein-
 burg. Conuersationibus nostrorum mansuetiores
 fiunt hæretici, vt iam non vsque adeò à Catholica
 religione abhorreant, imò vltro nonnulli nostro-
 rum colloquia expetunt, & ad ea inuitant. Biblio-
 polæ fatentur, nunquam se plures libros Catholi-
 corum vendidisse quàm proximè præteritis nun-
 dinis autumnalibus. Indiebus Rogationum duplo
 plures quàm superiore anno, supplicationibus in-
 terfuerunt; maior etiam frequentia in processione
 Corporis Christi visa est. Ex insolita hominum
 multitudine, comitantium processionem institu-
 tam contra Turcas, plurimùm fuerunt consternati
 hæretici; adeò vt non pauci prospectantes ex fene-
 stris in hæc verba proruperint, Ecce quantam iam
 turbam Iesuitæ seduxerūt! Cùm iubileum hîc pro-
 mulgatum esset, & à prandio conferretur Sacra-
 mētum Confirmationis; admiratus fuit valdè Re-
 uerendissimus Episcopus Suffraganeus Passauien-
 sis, & pro miraculo se habere affirmavit, in hac ci-
 uitate

uitate hæretica tot reperiri, qui iubei se participes fecerint, & confirmandos se exhibuerint; inter quos fuere senes vtriusque sexus 50. 60. 70. annorum. Senatus ciuitatis reformatus est hoc anno nonnihil; quinque in senatum assumpti Catholici, & cum plures idonei non inuenti sunt, feruentioribus Lutheranis exclusis, substituti sunt tepidiores & sedatiores Lutherani Sicque factum est, vt cum cæteræ ciuitates superioris Austriæ, vnanimiter subscriberet supplici libello ad Cæsarem pro restituendis sibi Predicantibus, & Augustana Confessione, solum Lincium, quæ Metropolis prouinciæ est, subscribere noluerit. Attestantibus duobus Parochis, maximus sit fructus in superiori Austria, ex euulgatis Tomis opusculorum P. Georgij Scherer, adeo vt scribant se aliquot centenas animas ultra mille ex ijs conuertisse, hortenturque bonum Patrem vt pergat plura in lucem dare. Quidam mechanicus postquam varias prouincias peragrauerat, Lincium appulit, & compunctus ex concione Patris nostri, eodem vespere cum dormitum concederet, rogauit Deum obnixè, vt sibi nocte illa reuelare dignaretur, quinam veri ac legitimi essent sacerdotes seu concionatores, Calviniani an Lutherani, aut Papistæ. Deus exaudit hominis simplicitatem, & facit ei in somnio apparere multos sacerdotes celebrantes Missam, & hostias eleuantes in templo. Concludit idcirco manè, Papistas verò esse sacerdotes, & continuò renunciat Lutheranismò, confitetur peccata sua, Eucharistia reficitur. Contractus aliquot vsurarij rescissi, edoctique sunt contractores quid de perceptis faciendum vsuris. Nec desunt hoc loco nostris persecutiones, dum à non paucis patiuntur calumnias & opprobria, quæ æquo ferunt nostri animo, ac bona pro malis precantur & rependunt. Illud accidit memorabile,

cum nostri & Cæsaris, & Archiducis, & Nuncij Apostolici, & Administratoris Passauiensis tum voluntate tum auctoritate Lincij versarentur, & conciones è suggestu Parochiali habere iussi essent, habuissentque biennium nemine contrastrepente vnquam; ecce instante Pascha proximo, tempore comitiorum ac celeberrimarum nundinarum, Dominico die pleno congregato auditorio, iam iam pedem in primo gradu suggestus figentem concionatorem nostrum præcedens Curio a tergo aggreditur, & manu retrahēs, his cum verbis affatur: Non tuum sed meum est hîc concionari. Ad quæ concionator noster admirabundus & tacens abscedit. Ille furore quasi percitus, multa pro concione effudit, quasi nullius planè auctoritate Lincium venissent, & suggestum occupassent. Facto temerario intellectu, citatur Passauium Decanus, sed fuga sibi consulit: Patri nostro & Domini Nuncij, & Archiducis Matthiæ iussu redditur cathedra, daturque illi potestas denuo à Domino Nuncio, non solum Lincij, sed etiam vbiuis locorum per totam Germaniam concionandi cum adiecta pœna excommunicationis, si quis eum hoc in munere ausus fuerit impedire. Sic bonus Decanus non Patrem nostrum, sed seipsum, non solum à suggestu, sed à tota parochia etiam & Decanatu amouit; conuersaque fuit confusio quæ intentabatur, in gloriam & honorem nostræ Societatis. Reuerendissimus Episcopus Herbipolensis, recordatus libelli cuiusdam à Patre Scherer quondam editi, quo propugnabatur Reformatio Franconiæ contra Prædicantē quendam eam impugnantē, misit dono Lincium ad eundem Patrē pulcherrimum calicē, Principis liberalitate & memoria dignum. Ad aptandum suprâ dictum templum vsui & instituto Societatis nostræ, boni quidam amici contulerunt

lerunt statim certam pecuniam, & ad vestiendum chorum in domestico sacello, & fabricanda sedilia, Vicedominus dedit necessaria. Quædam matrona tria vestiuit altaria, & ciuis quidam dedit pulchrum antependium: alijque suum beneuolum erga Societatem nostram affectum subministrandis munusculis subinde restantur ac demonstrant.

Collegium Græcense.

Collegium hoc cum hætenus sexaginta, plurimum 70. Socios aluisset, præsentis anni 98. habere cœpit. Quatuor vitam, ut bene ominamur, æternam beatamque postremis laboribus occuparunt: Patres duo, tertius Philosophiæ nouus adhuc tiro fuit. antequam emigrarēt, votis piè repetitis, omnibus etiam ad securè & hilariter obeundum Sacramentis sunt communiti. Primus verò, qui inter hos præcessit, erat P. Ioannes Hazeur vir 30. circiter annos natus, quorum decem in Societate nostra, quâ Theologiæ studio, quâ Poëseos & Rhetoriæ professione (quo in posteriore munere vitæ finem fecit) cum Superiorum approbatione alacriter constanterque absoluit. Vir animi candore, morum integritate, domesticis pariter & externis amatus. Hunc secutus est 6. die Ianuarij P. Cosmas Nicolai, annis plurimis eloquentiam publicè cum laude professus: & non paucis proximorum saluti concionibus habendis, & confessionibus indefessus se impendit. Obibat pauperū nosocomia; quos conquisitis eleëmofynis subleuabat magno spiritu, inibi que dum eorum animos contractis culpis expiaret, & opportunis alloquijs iuuarer, patientiam tolerantiâque suam exhaustiendis fœtoribus exercebat. Dòmos etiam agro-

rum civium, eo quoque tempore, quo lues pestifera grassabatur, ita sollicitè procurabat, vt neminem spirituali auxilio non interdium, non noctu destitueret, sed omnibus ad mortem dignè Christiano excipiendam fidus auctor præiret. Quibus studijs tantopere sibi, cum aliorum, tum maximè egentium voluntates inclinavit, vt humati etiamnum ossibus sæpè sæpius non sine suspirijs tristicque illius extincti memoria lustralem aquam inspergerent, beneque mortuo precarentur. Tertius cui parentauimus, erat Paulus Alatzkay iuuenis eo ingenio, ea spe, qualem in Societatis Scholastico requireres. Hic in Hungaria præter diligētiam in informanda literis iuuentute probatam, zelum etiam animarum concionando non vulgare ostendit, cum festis diebus cælo siue miti, siue tempestuoso, & magnis vt plurimum imbribus & niuibus infesto, per agros prataque sæpè ad medium crus aquis ex imbre collectis stagnantia vada transire coactus, non minus leucam ab oppido itabat, & subditos nostros ab hæresi ad auitum religionis cultum alliciebat. Animam iam proximè redditurus, cum Deo, cum Virgine Matre, Diuis Societatis tutelaribus sermocinationem Religioso congruam coram binis sacerdotibus instituit. Percurrit deinde vniuersa Redemptoris nostri mysteria, eaque omnia veluti in vnum collecta fascem æterno Patri pro occultis apertisque delictis obrulit, & spei plenus ad Christum cui seruierat, demigrauit. Postremus elatus est Stephanus Haumannus, qui cum in medio Philosophiæ curriculo viribus defecisset, opinione celerius è viuorum numero religiosa morte ablati est. Kalendis Ianuarijs Serenissimi Archiduces Ferdinandus & Maria mater; Caroli, huius Collegij primi fundatoris munificentia non contenti, comprobata illius in nos voluntate &

immu-

immunitatibus stabilitis; nouis, certioribus, & ad durationem firmioribus redditibus priuilegijsque auxerunt, quæ tanto numero vetera post se relinquunt, vt integræ foundationi alij satis esse possint. Quam ad rem cum ex Superiorum arbitrio in triclinio adessemus; & summa esset omnium expectatio, ingressi sunt Principes, & vniuersis nobis, vt consueuerunt, humanissimè salutatis processerunt apertis capitibus ad eum locum in quo grandiores Patres constituerunt. Ibi Ferdinandus de suo in Societate amore, in hunc modum est præfatus: Se diu multumque desiderasse, Collegij fundationem à Serenissimis parentibus constitutam augere & locupletare. Cuius rei cum sibi Deus Optimus Maximus magno animi sui gaudio & voluptate fecisset copiam, vt voluntati suæ obsequatur, Collegio se Millestadiensis monasterij dominia, & iura, pluraque alia elargiri, quæ literis præsentibus continerentur. Protulit deinde duplices tabulas in quibus (vt quàm maximè Societati cautum esset) ea omnia diligenter conscripta & perpetuis monumentis comprehensa fuerant, cum bullis argenteis graui pondere, Austriaco emblemate impresso prædentibus, easque strenæ loco in manus R. P. Rectoris deposuit: qui deinde, vt par erat, pro tam inaudita in nos munificentia, totius Societatis nomine grates in hanc sententiam habuit: Serenissime Princeps, tanta Serenitatis vestræ ac Serenissimorum parentum in Societatem nostram extant merita, vt iis referendis impares simus; hoc solum possumus, vt ea grata, fideli ac perpetua memoria custodiamus, ijs frugaliter ac piè, ad Dei gloriam, ad Serenitatum vestrarum obsequium, subditorum salutem ac nostram necessitatem vtamur, & assiduis precibus ac sacrificijs Deum propitium ac benignum Serenitatibus vestris reddamus. Cui cum Se-

renissimus Princeps respondisset, se id probè nosse, neque velle istis finibus suam in nos beneficentiam concludere, incredibili Archiducum & nostrorum laetitia & congratulatione discessum est. Digni profectò Principes, quorum memoria nunquam cogitationibus precibusque nostris intermemoriatur, cum præsertim, ut in nos ita benigni esse possent, fortissimè illis contra rerum suarum procuratores dimicandum fuerit. Trigesima prima dies Iulij, quæ glorioso B. P. N. Ignatij ad Diuos transitu memorabilis est, solemniter hic esse cœpit: plerique omnes sanctissimis Pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramentis, præmissa etiam corporis diuerberatione publica, & alijs spiritualibus gaudijs, & gratis B. Ignatij recordationi sponte susceptis afflictionibus, ad dulcissimi parentis memoriam sanctius recolendam & exprimendam, in se animum præpararunt. Res diuina in sacello domestico cum organis, & vocibus musicis cum maiestate peracta. Triclinium totum peristromatis & varij generis carminibus excultum fuit. Dies porro illa tanta animorum alacritate transijt, ut B. Ignatium singulorum cogitationibus interesse facile quivis intelligeret. Ad anni exitum cum orta contra Societatem tempestas R. P. N. Generalem ad communem Sociorum opem implorandam excitasset; is omnium, in communi salute propugnanda ardor eluxit, ut esset nemo, qui Societatis incolumitatē sibi quàm maximè cordi esse, per consueta in tali casu Societatis perfugia non declararet. Obtinuit proinde exercitiorum spiritualium vsus tunc temporis in omnibus. Accessit etiam vetus calamitas, & Christianis cervicibus iam sæpè imminens orientis Tyrannus Turca, qui expugnata Alba regia, ingentem vicinis partibus terrorem infudit. Quapropter ad vsitata his locis piorum arma, quadraginta videlicet

cethorarum periodos precibus continuandas, quæ iterum atque iterum constitutæ fuerunt, tam à populo quam à Principibus concursum est, magnâ frequentia & religione, vt argumento esse possit, Deum tam enixis suorum votis inclinatum, insano illius furori frænum ne longius sæuisset, iniecisse. Conciones ab utroque Ecclesiastæ habitæ toto anno acres, maiore etiam quàm solitum fuit, auditorum auiditate numeroque: quibus & perfectum, vt peccata multis annis tacita, rite sacra confessio-
ne expiarentur. confessionem & sacram commun-
ionem tanta multitudo frequentauit, quantam prospicere animo poteritis, qui intra vnus alterius hebdomadis interuallum ab vnico dumtaxat sacerdote septuaginta supra mille absolutos, culpis intellexerit. Generalium etiam confessionum numerus magnus. Imminebat proximè futurus dies Circumcisionis Dominicæ, quo omnibus Societatis templa rite ineuntibus, delictorum venia, summa cum Indulgentia proposita est. Hac vt frui posset quidam studiosus antea leuioris vitæ, & simul nouo inchoante anno, nouam, etiam vitæ rationem ingrederetur, magna cura & sollicitudine, in omnia præteritæ ætatis facta inquirat, vt ea sacerdoti abolenda proponeret. Hæc dum agit, ex inproviso lethali correptus egritudine de vita cœpit periclitari. Quare salutis spe deposita confessarium accersit; cartas in quas memoriæ causa errata retulerat, per nostrum è pluteo tradi sibi iubet. confitetur: tandem vbi frequenti gemitu & accenso cordis dolore Deum peccatis, suis placauisset, in Epiphaniæ pertigilio munus seipsum cum Magis regibus infanti Christo oblaturus è vinis abiit. Excursus est hebdomada sancta ad castellum, ad pagos, tertio ab hinc milliario, celebrata cum approbatione proximorum diuina officia: habitæ ad po-

pulum cum alijs de rebus, tum verò de Eucharistico pane salubriter vsurpando piæ cohortationes. & Paschalibus festis animæ lustratæ plus minus trecentæ; inter quas non paucæ totius vitæ virus eiecerunt, ad alios etiam, qui propter legitima impedimenta commune templum adire non poterant, sacra synaxis delata. Plebecula hæc agrestis rudis admodum est & inculta, semel dumtaxat per annum confiteri docta: quo fit ut sacerdotes plurimum molestiæ in excipiendis eorum confessionibus tollerare opus sit. Compositæ ibidem animorum discordiæ, subditi dominorū gratiæ, à qua domesticis dissidijs exciderant, restituti: egentibus subsidia liberaliter procurata. Corporis Christi supplicationis festiuitas è nostro templo institutæ, omnes præteritas frequentia, splendore, pietate superauit. Hominum multitudinem explicatam cum vrbis ambitus non reciperet, (quod hætenus nunquam visum fuerat) vrbe egressum est: armato milite latera viarum præcingente. & quamquam & venti & imbres tantam pietatem affligerint, populus tamen vniuersus, ipsique Archiduces nudis capitibus primò puluerem copiosum, deinde imbrem etiam pro SS. Sacramenti honore, libenter exceperunt. Fides Catholica in ducentis ampliùs de nouo hominibus effloruit. Ex his duo Barones cum sæpè multumque cum nostris de religione contulissent, & à veritate quidem expugnati, sub Ecclesiæ fideique iugum raperentur; hominum tamen iudicia, sermonesque, & inueterata erroris vis, ne quod cernerent verum sequerentur, retinebant. Vicit tamen cælestis doctrina, & secundum veritatem sententiam pronunciauit; ambo itaque hæresi, ex præscripto Tridētinæ Synodi eiurata, maiorū se doctrinæ sacramento obligarunt. Ex his alter, cum religionem susceptam Christiana vita confirmasset, in eos
etiam,

etiam, quos in famulatu occupabat, studium conuertit. Non paucis verò in eandem secum fidei conspirationem perductis, occasio se ultro dedit, ut cum Archiducibus nostris contrinuum iter, ad celebre his in locis templum B. Virginis Ad cellam nuncupatum, susciperet, neque inde amplius ad nos reuenteretur: in ipso enim reditus apparatu in fatalem cecidit lectulum, ex quo à Virgine Deipara ad cellas cæli vinarias, ut ab vbertate domus Dei repleretur, adductus est. Corpus illius in nostro templo in familiari sepulchro, quod iam olim legitimum habuerat, magno Catholicorum mœrore depositum est. Alter verò qui virtutem huius exaquabat, singulari modestia, grauitate, sapientia, religione, Sacramentorum frequentatione, vniuersis prælucebat. Quidam Religionis desertor, anno non vno profugus a Deo quem sacrilegio violarat, exulabat. Is saluari cuiusdam ex nostris sermone ad mentem redijt, & Ordinem ex quo profugerat reperit. Iudenburgi concionibus nostrorum perfectum, ut qui elapsis temporibus à sacrificio Missæ se absentabant, rationibus permoti magno numero interfint. Millestadij etiam subditi nostri ad vñ omnes fidem Catholicam receperunt; inter quos erat quidam genere nobilis, ætate octogenarius, Philippi Melanchthonis annis aliquot olim discipulus. allaborauit nobiscum non ociosè quidam parochiæ nostræ Vicarius, qui vnus ipse septingentos ab hæresi reuocauit. Communicantium deinde numerus aliquot centenorum accessione creuit. Præter conciones quæ habentur diebus Dominicis & festis, doctrina Christiana apud rudes & pueros extra cathedrâ introducta feliciter continuatur. Introductum etiam est ut omnes matrimonium Millestadij contrahentes ultro confiteantur prius & communicent. In parochijs etiam nostrorum

strorum iuri subiectis, supplicationes publicæ propter hæreses multis annis intermissæ, magna parte restoruerunt. Binæ artificum tribus in Millestadiensi territorio erectæ sunt, quæ præterquam quod annuè ad processionem Corporis Christi Millestadium conueniant, & magna solemnitate præter communem patriæ morem accensis cereis, sacram Eucharistiam, terni aut quaterni præcedant, quater etiam annuo decursu pro defunctis socijs Sacrum procurant. Summum altare munificis impensis ante annos aliquot à Carolo Archiduce constitutum, hoc anno auro totum vestitum est. Porticus etiam ex qua nostri rem diuinam hætenus magno incommodo ausculturunt, organi mole sublata è medio, ampliata est. Munera quæ templo referret nostro, in Hispania præsens annus collegit. Margareta Catholico Regi nupta, nuptialem vestem in qua Ferrariæ Pontificis maximi auctoritate, marito Regi in manum conuenit, ab vltima Hispania ad nos misit. Vestis erat auro argentoque texta Attalico ingenio tanti ponderis, quatum mirum est à sexu imbecillo portari potuisse. Et verò, vt munus regiam munificentiam commendaret efficacius, coniunxit aliud, cuius pretium decem aureorum millibus appenditur. Capsa ea est, hexagona cubitali altitudine elaborata hebeno, crystallo, ebore, argento, auro, vnionibus centum quadraginta septem, pyropis octoginta quatuor, smaragdus duobus supra septuaginta. Præterea accepit idem templum vestem aliam argenteam nouæ nupte, velum item sericum lacinijs aureis prætextum. Congregatio Deiparæ Virginis creuit numero, pietate, opibus; ex ea duo iuuenes Deo se in Religione dedicarunt. Inter reliquos Sodales hebdomadaria confessio introducta passim viget. Solemnis ieiunij tempore, semihoram quotidie finitis pomeri-

meridianis lectionibus, ad Deum Christianis calamitatibus placandum, in oratione collocarunt. Quo tempore honorarij Archiducum pueri pietatem suam ostenderunt maximè. Et verò orationes ipsis etiam profuisse quidam illorum suo & periculo, & periculi salute est expertus. In castris versanti, altera iam sagitta mortem illi venturam euestigio nunciauerat. (quippe vtramque corpore exceperat non sine vulnere) quam tertia, quæ veneno tincta fuerat, certissimò attulisset; sed Officio D. Virginis quod secum ad femur gestabat impacta irritò conatu excidit. Id ipse non alteri quàm precibus & B. Virginis præsentì auxilio acceptum tulit. Statos illorum festos dies Serenissimi Archiduces ter hoc anno præsentia quidem illustrarunt; pietate verò sociorum pietatem, ardentem aliàs, incenderunt magis, cum totidem vicibus sacram synaxin maxima Sodalium ædificatione cum iisdem perceperunt, donis denique auxerunt. Ultra hanc veterem iam ætate prouectiorum Sodalitatem cœpit hoc anno noua alia (quæ Cōgregationis Angelicæ Deiparæ Virginis nomen assumpsit) pro ijs quorum animi vt in omnem partem molliores sunt, ita vt à teneris religioni & timori Dei innutrientur, ad omnem illorum vitam pluriimùm referre videbatur. Quod tamen vt perpetuum esset, & socij Congregationis suæ initia maiori voluptate meminisse possent, & auctoritate originem tutari suam; in præsentia omnium Archiducum sub patrociniò & auspicio Serenissimi Archiducis Caroli, leges rogatæ sunt prælatæque: quo tempore Sodalibus suffragia ferentibus, vnà cum Archiducibus idem Carolus iam primùm duodennis, cum festo tubarum clangore primus rector est renunciatus. Ille proinde postquam honorè illum admisisset, theatrum ascendit, & in throno consedit. Prodiere

dein duo, qui oratiuncula temporis, instituto, & tãto ei que primo rectori accommodata, dignitatem gratulati sunt, patrocinium tutelamque implo-
rantes. Qui finita Archidux paucis ea quæ rogabatur pollicitus, propensam in consodales beneuo-
lentiam explicauit. Prouolutus deinde ad pedes Illustriissimi Nunciij benedictionem suo muneri & Congregationis incunabulis necessariam, est pre-
catus: qua impetrata, actiunculam de adolescente qui eiurato Christi cultu, cum Virginem Deiparam detestari simul noluisse, per eam filij gratiam iterum collegit, ingenita Austriacæ domui humanitate spectarunt. Idem Serenissimus Carolus cum ex Sodalium fœdere & lege, octauo quoque die de peccatis confitendum, ac sæpius pane sacro vescendum didicisset: Si omnibus, inquit, hæc cūra incumbit, par est ut, quod ex lege didicerunt, in id etiam meo exemplo ducantur: à me itaque pietatis huius exordium datum videāt. magna deinceps in eo morum compositio est secuta. Cæterum cum ob loci distantiam (decimo quinto enim à Græcio milliari cum fratre Leopoldo literis dant operam, separati ab aulica ambitione & varietate, ut solidius in Ecclesiastica grauitate proficiāt) officio satis vacare non posset, abiens Vicarium substituit, grauitèr adhortans; caueret, ne querela aliqua aut iusta neglecti officij reprehensio ad se perferretur. Ab hisce Sodalibus (quorū iam sexaginta numerantur, inter quos Barones aliquot, nobiles plurimi) sacra pœnis Christi hebdomada sepulchra obita: peregrinationes ad furorem Turcicum auertendum susceptæ: quo in itinere rara puerorum virtus enituit, cum Sanctorum vitas inuicem explicarent, sphæulas precarias deuoluerent, preces ad Deum Dei que domesticos funderent, eleëmofynas domi à parentibus impetratas, egenis alacriter diuiderent.

rent. Festum Assumptæ Virginis (quæ celebritas ipsis propria est) pueri animo & pietatis sensu, non puerili peregerunt. Dies etiam Michaëli Archangelo constitutus (quia eius post Deum Deique matrem, clientelæ se totos permiserunt) ingenti cum lætitia & veneratione transijt. Eodem die à meridie præsentibus Serenissimis Principibus (qui etiam solemnibus eorum Sacro ac litanij interfuerunt) ab iisdem datus in scenam prodijt adolescens, qui dum facto cum bonis diuortio, improborum semoribus & consilijs aggregasset, ab Angelo tutelari alapa cæsus, ad meliorem vitæ reuertit. Mira cuiusdam inter illos innocētia & candor eluxit. Decumbebat ille, & grauissimis doloribus immorebatur; peccati tamen quam ægritudinis memor magis, cum depositam salutis spem libenter audiuiſſet, properè sacerdotem accersiri iubet, qui eum Deo in gratiam restitueret. Verumenimvero quoniam incertā confessarij moram periculum non expectabat, Pædagogum (in sacris fortè is erat) rogat, ut confessionem excipiat: peractaque ei confessione, Omnia ne, inquit, videor animi vulnera detexisse? quid ni omnia? Pædagogus sacerdos ait. tunc lætus & alacer puer angelicus animam Angelis in societatem suam transferendam resignauit. Illius funus cæteri Sodales, inflammatis cereis proſecuti nouo ciuitatis miraculo, terræ mandarunt. Alter negligentior in ijs quæ ex legum imperio ab ipso requirebantur; notatus in errore, monetur, reprehenditur, periculum exauctorationis denuntiatur. Cum ille iudicij imbecillitate ignominiam non apprehenderet, tam seueram sententiā contempsit. Sed verò, vbi post dies aliquot, conuētum est, & Sodalium vna voluntate sancitum, consultum pronunciatur: exhorret puer, & in genua prouolutus grauissimis verbis tantam seueritatem à se deprecatur.

precatur, omne aliud iudicium certissima cum emendatione accipere paratus. flexerunt efficaces illius gemitus Sodalium animos, & societatem illi impostero confirmarunt. Sed quia tam insperata voluntatis conuersio cogitationem eorum & spem decepisset; interrogatus est, unde illi tam subita fuisset propositi commutatio? ibi retulit, se noctu dum somnum interrupisset, Virginem specie humana augustiorem ornatu regio fulgentē prope lectulum aspexisse. Nullum quidē illa verbum loquebatur, inquit, sed tamen eam imis sensibus infudit lætitiā, quam ne cogitatione quidem concipere satis possum: & quia contemptam à me societatis iacturam memineram, moueri me hoc spectaculo sentiebam, vt ad eam porro frequentandā supplex fierem: obtuli me dein B. Virgini, firmiter statuens, nunquam me cōtra honorem illius quicquam designaturum. atque hæc causa est tam enixæ petitionis. neque profectò inanis fuit visio: ita exinde socios exemplo cœpit ædificare, vt veterem infamiam penitus aboleuerit. Scholæ nostræ numero, ingenijs, eruditione nihil prioribus annis concesserunt: florentiores etiam videres. Dramata plura exhibita. Vt maiore vestiij ornatu olim dari possint, thesaurum comicum nostrum Archidux Ferdinandus vestibus, quæ ad duorum millium florenorum pretium accedunt, locupletauit. Doctoralem Theologorum cathedram tres conscenderunt. Academicas illorum concertationes Serenissimi Ferdinandus & Maximilianus; solemnem verò inaugurationem cum illi, tum alij complurimi omnium ordinum nobilissimi viri honestarūt. Atque vt impostero maior doctorum hominum copia ex hac Vniuersitate educi possit, Serenissimus Ferdinandus ædes aliquas pretio à ciuibz coemptas, in pauperum studiosorum vsum commutauit,

mutavit, habitatione tam commoda, quàm ad exterioriorem aspectum magnifica, instructaque suis impensis: qui locus à fundatore Ferdinandum est dictus. Serenissima mater, cum hætenus duos ex nostris Carolo & Leopoldo liberis, ad ecclesiasticam gravitatem, & literas manu ducendis aluisse Iudenburgi; tertium hoc anno impetrauit. Vir qui dam grauis, conturbatum & auersum animum nobis secutus nomen nostrum apud Sedis Apostolicæ Legatum, ipsumque Archiducem detulerat: quo cognito R. P. Rector priuatam tantummodo denunciationem ratus, facile negotium composuit. Sed verò, quia postea libellum illum plurium manus peruagatum intellexit, publicam à Serenissimo Principe & Nuncio Apostolico defensionem petijt, impetrauit, instruxit. Hic aduersarius metu percussus (præsertim cum Ferdinandus cognitam nostrorum integritatem haberet, ab eoque non obiter defensum nos iri certum esset: eodem enim tempore Princeps nuncio dixerat, Ego illis non patrocinarer, qui mihi oculi pupilla sunt chariores?) coram Ferdinando, matre Serenissima, Nuncio, & alijs nobilibus, ad quos facti notitia permanarat, testatus est, se inconsiderato animi impetu scriptum illud effudisse: petere proinde ut concerpatur, obliteretur, extinguatur; deinceps se bene sentire, loqui, & scribere de Societate velle, quam antea semper adamasset. Reconciliata dein interpositis dextris gratia (quam ab eo tempore multis argumentis declarauit) optatus tragœdiæ finis impositus est. Eorundem Principum beneuolentiæ argumenta illa esse quoque possunt; cænationes & prandia, vel communia in triclinio, vel priuata cum certis Patribus: quæ omnia cum temperantia & religiosa modestia sumpta fuerunt. Carolus etiam & Leopoldus, diuersis temporibus, per hebdomadas ali-

quot in nostro Collegio hospitati sunt, eo maxime consilio, ut ne, dum parentem, fratres sororesque reuiderent, desertos iam olim sæculariū mores resumerēt, & superbo fastu atque splendore moderatam vitæ rationem corrumpere. Idem summis precibus impetrauerant, ut autumnalibus scholarum ferijs Millestadium animi causa proficisci liberum esset. Quorum præsentia Carinthis admirationem, Millestadio verò & toti Societati magnam auctoritatem illis in locis peperit. Zelus in Catholicam religionem in Archiducibus nostris nequaquam intepuit. mirantur plerique & præsertim hæretici, amissa abhinc biennio, & præterita ætate irritò conatu oppugnata Canisia, nihil de constantia in extirpanda hæresi Ferdinandum remisisse; cū tamen illius zeli frænum, vicinam Turcam existimauerint. quin nouis eam legibus persequitur & euertit. Sanxit hac ætate, ne aliquis ex subiectis sibi Dynastis ullum qui Catholicam religionem non amplecteretur, ad familiare obsequium adhibeat. qui refragabitur periculum fortunarum adibit. Illud memorabile & posteritati commendabile est: domum peramplam vel verius splendidum palarium, quod in hæreseos propagationem proceres hæretici ad Concionatorum, Præceptorum, Scholariumque domicilium ædificauerant, in sacrum Deo sacrarum virginum monasterium cōuersum esse. Fundauit illud Serenissima mater, quæ ad religiosam illius gubernationem nihil, etsi frustra, desiderabat aliud, quàm ut nostri Patres curam acciperent. In prouincijs autem Serenissimi Ferdinandi, aliqui pertinaciores hæretici, bonis diuenditis aliò commigrant. quorum tamen in locum plures indies veniunt Catholici, ut ciuitas hæc nunc plena populo celebris euaserit, magnaque in ea mutatio sit consecuta. quotidiani

sermo-

sermone nunc hunc, nunc illum nobilem, ciuem-
 que conuersum ferunt : quo fit vt nostrum tem-
 plum hominibus omnium ordinum, qui sacris in-
 terfint, abundet. Quibus tamen omnibus ipsi Prin-
 cipes ad virtutes & pietatem Christianam suo ex-
 emplo prælucent, partim publicè, partim priuatim:
 singulis penè septimanis confitentur & communi-
 cant. In quadraginta horarum precibus, Serenissi-
 ma mater, & filia, elapsam communiter, quàm alij
 soleant, tempus orando continuant. Ferdinandus
 demum in partem laborum, quibus & perpetuis
 negotijs penè obruitur, sex horis flexis humi geni-
 bus Deum precando inuitat. Serenissimus Bauariæ
 Princeps Maximilianus 14. Iulij cum fratre Alberto
 huc appulerat, vt à Ferdinando Catholici Regis
 nomine vellere aureo donaretur. Interea aliquo-
 ties Collegium humanissimè inuisit, ipsoque die,
 quo in Equitum numerum referri eum conuene-
 rat, in domestico sacello mundatis animæ maculis,
 communionem à sacerdote nostro accepit: quo die
 studiosi nostri pluribus carminibus & elaboratis,
 templi parietes texerant, quibus ei augustum ho-
 norem congratulabantur. Interfuit dein dramati
 de D Alexio: quæ historia ita placuit, vt Bauari
 spectatores affirmarint, se tanta actorum dexteri-
 tate, & pari voluptate numquam actionem vidisse.

Collegium Pragense.

STatio Pragësis hoc anno Socios 40. numerauit,
 sacerdotes vt plurimum 18. reliqui, præter quar-
 tuor scholarum magistros, & septem Philosophiæ
 Theologiæque studiosos, in re familiari fuerunt
 Adiutores. Diem sanctè clausurunt duo sacerdotes.
 Societatem ingressi septem; diuersas Religiones
 vndecim. Nauata gnauiter proximis opera: infir-

mis in primis tam in vrbe quàm in nosocomio degentibus, quorum confessiones auditæ: SS. Eucharistiæ viaticum prouisum: moribundis verò non rarò ita subuentum, vt qui aderant præsentibus, haud dubiè vitæ melioris desideria conciperent, & infirmi ipsi mortis imminentis timore consternati, ad extremam necessitatem fortiter patienterque subeundam animos resumerent. Iuuenis arte magica ad obscæna se pellici sentiens triduana primum sese maceravit inedia; verùm cùm illa nondum satis extincta libidinis incendia præsentiret, nostrum cui noxas aperire consueuerat, adiit, eiusque consilio ita adiutus est, vt & artis nefandæ conatus eluserit, & corporis lasciuiam facilè compresserit. Quidam ab integro septennio ita vitio cuidam fuerat addictus, vt interea nec templa, nec sacra frequentaret. hic igitur morbo correptus nostri sacerdotis monitu cum Deo in gratiam, secum autem ad meliorem frugem rediit. Nobili virgini dolore capitis & totius corporis imbecillitate laboranti, præsentem remedio fuit aquæ lustralis haustus. Idem præstitit adolescenti hæretico, qui cùm cepheale grauiter vexaretur, Catholicæ matronæ suggestionem aquam è templo nostro petiit, qua cùm leuiter caput tinxisset, adeò repente dolor abscessit, vt ipsi etiam, qui aderant, hæretici lustralis aquæ vim maximè commendarent. Tres rei quo minus pœnas in se decretas darent, nostrorum intercessione factum est. Inter diffidentes non rarò per nostros reconciliata gratia. Vicini sanè adeò capitali odio sese prosequabantur, vt ad manus procul dubio venturi fuissent, nisi per nostros placati fuissent. Plures virgines Christi thalamos ambientes vna loci hætenus ab illis arcuit angustia. Proposita sanè per literas monasterijs illarum desideria, sed vndique responsum

sum plena esse omnia: ex quo factum ut septem & eo plures virgines à Religionis ingressu retardarentur. Cæterùm illæ proposita perurgent, & ut sui voti compotes fiant, non tam verbis, quàm piis moribus contendunt. Gymnasium nostrum auditorum multitudine hoc anno maximè floruit, Laurea Philosophica donati 27. egregij iuvenes, inter quos facilè Princeps Illustrissimi Apostolici Nuncij nepos ex Seminariæ Ducibus oriundus Autumnus Nuncius ipse & plurimi alij perillustres viri cohonestarunt. Autumnali renouatione datus est, & cum plausu exceptus Iephthe plurimis ac optimis spectatoribus. Tragœdiam excepit promotio studiosorum, in qua diligentissimis quibusque decreta præmia, quæ pro eo quo in bonas litteras fertur amore, curauit Illustrissimus Carolus à Liechtenstein. Pauperibus, captiuis, pupillis & viduis nõ consilio tantum, sed etiam re pro necessitate nostris curantibus subuentum. Patricius qui sese voto peregrinandi Romã absque alio viatico, quàm quod mendicato collegisset, cum voto satisfacere suo diutiùs fortè, quàm par erat, cunctaretur, à B.V. identidem etiam plena luce monetur ut promissa seruet. Itaque ex Hungaria Pragam, inde Romam habitu peregrinantis pecunia in pauperes distribuenda porrexit adiutus. Sodalitium Italicum domum coëmit, in quam miseri milites & egeni, quorum non pauci in publicis plateis expirabant, recepti curarentur. Quæ res omnium oculos exempli bonitate ita in se conuertit, ut spes sit propediem futurum, ut valetudinarium in eum finem in quem domus illa comparata fuerat, exciteretur. Ægri verò qui in illam domum hæctenus recepti; vel sanctè diem clauserunt, vel sanati non animo minùs quàm corpore, caritate sibi exhibita prædicanda laudandaque satiari vix possunt.

Mirum autem quantos Sodalitium ipsum in pietate progressus in dies faciat. In Ecclesiæ Catholicæ gremium hoc anno repositi supra 155. nostrorum operâ, præter 800 Smezēses, qui hæresim Hussiticam sub sacro calice dubio procul occultabant. Cæterum quoniam multorum conuersiones multum admirabilitatis habuerunt, non otiosum fuerit pauculas fusiùs explicare. Virgo nobilis nata hæreticis postea tamen factis Catholicis, à prima ætate auia hæreticæ tradita fuerat. Hæc illam prauis opinionibus totòs quindecim annos ita imbuerat, vt nihil à magistra discipula distaret. Nostri parentes officij tubinde commonent, rogantque ne miseram miserè perire velint. Interim auia moritur, cum demum locus admonitioni fuit. Puellam ergo Calviniano non postremi nominis commendatam Wratislaviæ Pragam continuò reuocant. Hic illa nostrorum hominum conspectum refugere, vitare alloquium. Vita interim decessit soror sexennis, quæ melioribus formata legibus cum sub extremis precibus minisque vt resipisceret cum sorore vehementer egisset; etiam illi post mortem ingenti splendore radians apparuit; & valdè inclamans monuit, ne tam stultè suæ salutis summam negligeret contemneretue. His igitur tandem excitata fidei magistrum poscit, accersitue è nostris. res agitur, & de Sanctorum cultu, qui puellæ potissimum inuisus, acriter disputatur. quem cum illi noster probasset, manus dedit, & magno suo parentumque solatio peccata ritu Catholico expiauit, & SS. Eucharistiæ mysteria suscepit. Quæ res famulum de religione Catholica nimis diu frigideque cogitantem ad perficienda cogitata valdè permouit. Puella Lutheri venenis imbuta Calvinianam deinde dominam sortita fuit: sub qua breui tempore ad eò promouit in perfidia,

fidia, vt iam in Eucharistia præsentem Christum negaret: quod cum intellexisset matrona Catholica, suavit, vt ipsa Deum sedulo precaretur, vt sibi veræ fidei lumen impertiret. paruit illa: quod tam bene cessit, vt cum fortè Sacrum spectaret, Christum infantis splendidissimi specie fulgentem in Eucharistiæ SS. videret mysteriis. Alia non contenta sese Catholicis adiunxisse, perfectionis insuper Christianæ consilia complexa est. Matrona nobilis ad Catholicos nuper conuersa grauibz adedò morbis tentabatur, vt illius salutem medici desperarent, illaque de meliori vita cogitans sacrum postularet oleum. Exomologesi itaque præmissa inungitur, mox præter omnium spem melius habere cœpit. mirantur hæretici, maritusque qui coniugi iam opinione sua defunctæ lachrymis parentabat; vt primùm illam vnctione peracta respirasse cognouit, ad Catholicos transire constituit, nec à prædicanda sacræ vnctionis virtute deinceps cessauit. Alia conscientia terroribus agitata cuiuspiam è nostris peccata confiteri decreuerat. verùm pro illo duo obtruduntur illi hæreticæ factionis Magistelli: quorum alter cum confessionem ad salutem minimè necessariam doceret, alter generalem saltem sufficientem assereret, neque piè satis de SS. Eucharistia sentiret, tantum abest vt exulceratæ mentis afflictiones lenirent, vt vehementer etiam illas incenderent. illa nempe in furorem insaniamque penè decidit: à qua cum ex interuallo respirasset, sacerdotem nostrum accersit, doceri petiit, edocta peccata detexit. Nobilis adolescens ad Orthodoxos transiturus ingenti conscientia angore sollicitudineque vexabatur: verùm ab his tandem liberatus cum in morbum iam conuersus incidisset, cum primùm Sacramentis Eucharistiæ Pœnitentiæque munitus fuisset;

non solum animi viribus auctus est , sed etiam quas perdiderat corporis diuinitus recepit. idem porro domum profectus ita fratri , hæreticoque prædoni satisfecit, vt palàm in ruborem vtrumque dederit. Alius item genere nobilis à nostris Catholicis aggregatus hæreticæ matri omnia tentanti, vt Lutheranum ientaculum è vita migraturus cænaret, ad extremum vsque spiritum fortissimè recusauit, pieque ac catholicè discessit. Concionatoris hæretici filius à nostris Catholicus non ita pridem factus , in platea publico à sicario transfigitur. Ille vulnus fore letale sentiens , sacerdotem nostrum poscit, peccata pandit, sicario iam capto veniam imperit, nostrum rogat, vt se Catholicum mori palàm contestetur, moxque illius manui osculum figens sexta post acceptum vulnus hora in fata concessit. Hungarus re & genere Comes Pragmæ negotij sui causa venerat, quid multis? A nostris Catholicus factus non solum ex Tridentina formula hæresim abiurauit, verum etiam promissit se simulatque ad suos reuerterit, daturum operam vt 6000. & eo plures subditi sui Catholici quoque fierent, & quæ templa non spernenda in ditione sua haberet, ad Dei cultum ritu Catholico peragendum restaurarentur. Idem recepit se facturum nobilis à nostris conuersus, in cuius dominatu parocciæ sunt circiter octodecim. Alius qui sedecim annos hæreticæ factioni sacerdotis operam nauarat (quod mirum videri potest) tandem resipuit. Alij denique in auita religione nutantes confortati, quod vno duntaxat exemplo notemus. Filiam Catholicam mater Picarditica ad suorum synagogam clanculùm abduxerat. id quod vbi rescivit frater, discipulus noster, in synagogam volat, sororemque, matrem, & auiam tam grauibus castigat verbis, vt eas frementes secum redire domum

compulerit, auctorque deinde fuerit, ut parens Catholicus filiae suae salutis imposterum cautione prospiceret. Animum peccatis expiarunt hoc anno apud nos si non plures superioribus annis, vix certe tamen pauciores: qui totius vitae errata recenserent 811. qui perperam antea saepe diuque factas emendarent confessiones, non pauci. Quidam qui virtutem omnino desperarant, ad eam sectandam, & praecepta diuina seruanda ex hoc potissimum & SS. Eucharistiae Sacramento vires collegerunt. Non nemo larvis stimulatus non prius quietem reperit, quam facinora sacerdoti nostro detegeret. Male parta nonnulli quoque reddiderunt. Mulieres a turpi vita reuocatae quatuor. Puella variis domi fatigata molestiis, tecta conscenderat, ut se precipitem in plateam daret; sed enim cruce prius se consignans, adeo mutatum animum sentit, ut sui perdendi consilium deponeret. Rursus eodem conscenderat armata cultro, ut sibi violentas manus afferret. sed, o diuinam clementiam! ecce tibi in ipso assensu culter remittitur, & vagina vacua in facculo reperitur: a quo permota tandem fraudes inimici detexit, & confessione facta, nihil amplius loci tam perniciosi consiliis reliquit. Alium uxoris eò desperationis adduxerat improbitas, ut laqueo sibi fauces elisurus foret, nisi noster illum a tam funesta sententia dimouisset. Impeditum praeterea ne Catholici cum haëreticis nuptias facerent, priusquam in veram religionem fidemque coalescerent. Ad extremum licet haëtenus annis singulis peregrinatio ad S. Iuanum, non sine magno fructu suscepta fuerit, hoc tamen anno singularis, seu frequentia, seu utilitas spectetur, extitit. Eo namque non plebs tantum, verum etiam optimi quique tanta pietatis significatione, confluxerunt, vix ut narranti fides habitum iri videatur. Tan-

QQQq 5 tum

tum enim abest, ut itineris molestiæ pietatis feruorem imminuerent, ut præ spiritus dulcedine, quam litanis hymnisque spiritualibus decantandis percipiebant, corporis lassitudinem minimè sentirent. Totam plerique noctem in precibus & diuinis laudibus traduxerunt. Quadringenti autem circiter ex omni noctu præmissa magno animi sensu diuinis epulis refectioni. Nonnulli in ipsius Diui spelunca missis erroribus Ecclesiæ sese adiunxerunt. Redeuntes porro domum eundem, quo abierant, ordinem sub crucis vexillo terni cantantes tenebant, eo pietatis exemplo, ut qui verè pij essent ingentem voluptatem perciperent, impij verò vel erubescerent, vel magnum dolorem spectando caperent.

Collegium Olomucense.

Numerus hōc anno nostrorum fuit plerumque triginta trium. sacerdotes vndecim: in ijs duo. Casuum & Controuersiarum Professores, tertius Logicæ: magistri humaniorū sex: scholastici octo: Coadiutores octo. Ad meliorem vitam transijt P. Iodocus Brant Flander, annorum in Religione viginti trium. Hic, cum ad professionem compararet se, acuta febre correptus, pridie obitus in lectulo iacens, Canonicis aliquot, ordinisq̃ senatorii viris præsentibus, vota quatuor Professorum emisit: vitæ simul & probationi suæ finem imponens, probatus omnino vir, zelo animatum æstuans, qui cæteris disciplinis excultus, in humanioribus literis excelluit, vtilemque in ijs operâ nauauit. Omnium spiritus per exercitia spiritualia sub autumnalium vacationum tempus fructu non pœnitendo renouatus est. Res familiaris adiuta eleëmofyna trecentorum dalerorum ab Illustrissimo Cardinali

à Dic-

à Dietrichstein benignè collata, ad prædij ædificationem. Ædes vna Collegio adhærens cum incommodo, quæ multis annis impetrari à ciuitate non potuit, hoc anno coëmpta; altera propediem accessura, pari cum vtilitate gymnasij. Studia floruerunt aucto numero auditorum supra septingentos, & quibus Societari duo, alijs verò Religiosis Ordinibus sex, nomina dederunt. Duo etiam exercitijs in concepta Societatis vocatione confirmati. In omnibus singularis aduersus fidem obseruantia: argumento esse potest adolescens annorum quindecim, qui vt fidem eximeret hæretici obtrectatoris iniuriæ, gloriosum duxit excepto graui in capite vulnere, hæreticum inuasorem pati. Spectata etiam est Sodalium B. Virginis charitas, quâ in institutendis hæreticis, quâ in perducendis ad nostros, vt ab eis docerentur. Conuictus etiam frequentia multum creuit. & fuit vir nobilis, qui ex alio regno quatuor filios Olomucium adduxit, vt inter conuictos collocaret. Sacerdotes inde prodierunt quatuor. Data de more scena & præmia sub renouationem autumnalem, cum approbatione non vulgari. Extra scholas etiam res bene gesta: centum, quadraginta septem (præter eos qui in Missionibus) à perfidia, vel manifesta, vel palliata per calicem, ad sinceram fidem traducti absolutique sunt: in quibus adolescens Baro, spreto parentum hæreticorum metu, si resciri ab eis contigisset. Fuit & in his opifex, opificio & peruicacia in hæresi Lutherana insignis: qui cum non sine infamiæ nota vitam in sceleribus traduxisset, mores cum fide, non absque specie miraculi commutauit. Nocte enim quadam varijs impetibus terriculamentis, interula tantum linea coopertus, è stratis se proripit: definitum circulo cubilis medium occupat: & in eodem vestigio stricto gladio pernox agit, identidem & nostrum

nostrum confessorium, & confessionem metu periculi ne abduceretur, inclamans. Manè ad confessorium abductus, cum alioquin ad rem loqueretur nihil, confessionem instanter petijt: ea verò prudentissimè peracta, postquam sacra etiam synaxi, lachrymis à confessorio impetrata, communitus est, lætus domum reuertit. Nocte autem proximè sequente impos mentis factus, ergastulo includitur: vbi grauib. diaboli tentationibus, sibi etiam ad suspendium obiecto fune, exercitus, susceptorum, vt speramus, Sacramentorum vi, paucos post dies & sibi restitutus est, & de diabolo triumphauit. Iam Deo gratus viuit; illud in maximis ab eius liberalitate in se profectis beneficijs ducens, quòd vel sopita tantisper rationis luce, fidei lucem quæ supra rationem est, aspexerit. Hoc demum anno penitus amandati, auresque negatæ in confessione ijs, quibus aliquando iustis de causis indultum fuerat, iuxta conditiones à Sede Apostolica requisitas, vt sub vtraque specie Venerabile Sacramentum in parochia sumerent. quorum plerique ab inueterata consuetudine discedere, quàm nostros deferere confessarios maluerunt. Progressus sperantur indies maiores: Cæsar enim indicta exilij pœna, vetuit quemquam è ciuib. concionis, aut Sacramentorum causa ad Lutheranos Ministros, qui circum ad duo milliaria in aliorum dominijs commorantur, adire: eoque etiam nomine complures bonis diuenditis, solum vertere iussi sunt. Amori etiam à senatu, publicisque Magistratibus qui supererant in ijs hæretici: quamuis ætate, auctoritate, opibusque primi. Denique sancitum ne ius ciuitatis ulli deinceps detur, nisi Catholico. Quæ omnia pluraque similia, ipsi hæretici in nos referunt auctores; haud magnopere hanc inuidiam detrectantes. Quamquam ea laus Cæsaris pietati, & pro-

prouinciæ Camerarij, Illustrissimi Ladislai Berkæ, qui mandata Cæsaris exequitur, incenso religionis studio, tota debeat. Vulgata ab hereticis per Boëmiam & Austriam latè fama est, causa religionis è senatu plures, & Iesuitas magno numero trucidatos Olomucij fuisse. Solatium videlicet malis suis quærent ex conficta vindicta: cum pacatissima fuerint omnia, tametsi plures hæretici respectu fidei, diu in custodia delituerint, nec nisi datis vadibus dimissi sint. Iam erga Catholicos par consistit nostrorum industria, & respondit fructus; qui sæpè maior est, quo minùs externi plausus admirationisq; habere videtur. Multi per confessionem insigniter adiuti: cuius quanta esse debeat religio suo malo didicit mulier, quæ ob malè factam confessionem, desperationis stimulis, spectriq; horrendi aspectu alloquioq; primùm diuexata, deinde iterùm ac tertio dira phrenesi correpta, quoties nimirum accersito confessario, Sacramentum delusit: denique ritè confessa, postridie cum admiratione suorum, sana surrexit è lectulo. Illud quoque beneficium confessionis fuit, quòd quidam præstigijs mulierculæ, persæpè hirci dorso ad milliaria quindecim transportari solitus, Parochi sui consilio suasuq; nostro homini peccata confessus, liberatus est. Profuit alijs adhibita B. P. N. Ignatij fusa ære effigies, ad profligandum è domo infestum cacodæmonem: qui meridie capræ specie visebatur; noctu autem edito strepitu, domesticos terribat. Nam ex ea domo quidam nostrum sacerdotem consilij causa adiens, nummum cui ea inerat imago retulit; cum mandato, vt in præcipuo quodam domus loco eam appenderet. Paruit ille, domusq; ex eo tempore immunis reddita est, commendantibus serui Dei virtutem, qui beneficium acceperunt; sacrum autem pignus reddere detre-

stantibus. E vicino pago rusticus, cui liberi omnes comitali morbo extincti fuerant, pro filiola reliqua in viuis seruanda sollicitus, nostrum adiit: à quo similem accipiens Beati imaginem, eius beneficio præter spem omnium filiam conseruauit: gratias cum vxore Deo egit, mysteriis sacris in templo nostro ritè susceptis. Mulier Lutherana infantem grauitè ægrotantem in templo nostro ad aram D. Annæ accensa more Catholicarum feminarum candela Deo commendauit, votumque pro eo fecit, si cōualesceret illaturam se illum in D. Annæ celebrem ædem. concepto voto infans conuuluit. Miraculo fidem facit matris secuta conuersio, quæ voti rea, reluctante quamuis fremēteque marito hæretico, promissum explet, sistitque D. Annæ filium grata pro beneficio, religiosa pro voto. Alia quædam impurum spiritum, qui sæpius mariti defuncti specie adrepebat ad latus decumbentis, supposito per domesticos, de consilio vnus Patris, sub cervicali agno cereo, à se abegit. Maius illud, quòd homo qui sese animo simul & corpore deuouere diabolo constituerat, à pessima molitione reuocatus est. Coniuges duo & animo & corpore ampliùs quàm per annum abiuncti sumpto vnitatis symbolo Eucharistia, per nostros cōiuncti. nonnulli etiam a sacrilego thoro retracti. Sub Paschales ferias rogatu procerum sacerdotes duo missi sunt, quòd apud illos Societatis munera obirent. Ad quartum milliarium, solemnì peregrinationis die, ad sacram Diuæ Annæ ædem, sacerdotes tres, concionis & confessionum causâ profecti, non quod erat lucis tantum, sed integram etiam noctem audiendis pœnitentibus impenderunt, fructu non modico. Venit illuc virgo à primis annis in hæresi educata: quæ cum cogitationem aliquam de Catholica fide antea suscepisset, haud dubiè S. Spiritus

ius instinctu, de quæ ratione id perficiendi agitarer animo, monetur in somnis, adeat Diuæ Annæ templum (festum aderat postridie) ibi ipsam edoctum iri doctrinam veritatis. Ad hæc subridens illa: Nunquid ego aut ibi vnquam fui? aut S. Anna cælo veniens, se mihi præbebit viæ ducem? Sanctam Annam nescio, & locum templumque eius ignoro. Hæc effata, oculis subiectum videt iter vniuersum, templa & pagos obuios: quin etiam supplicationis ordinem quam in eum diem Illustrissimus Cardinalis Episcopus Olomucensis, Olomucio ad eum locum decreuerat: quo spectaculo capta se ituram recepit, sanctè promittens, si rem ita comperisset, Catholicam fidem se complexuram. Venit, itaque rem comperit, apud sacerdotem nostris perfidiam deponit, Ecclesiæ, & Christi corporis particeps facta. Ut si somnium tantum fuerit, certè fructus somnij verus, vereque salutaris extiterit.

Missio Brumouiensis.

Nonnihil etiã per nostros homines foris actum. Boëmus Dynasta cum præter expectationem ampla quidem ditione, sed, ut ferè sunt reliquæ in Morauia, hæreseos infecta labe, adauctus esset; pro suo erga auitam religionem, quam antè quadriennium susceperat zelo, tantisper etiam peregrinationis Lauretanæ quam adornabat consilium distulit, quoadusque Deum pro Deo deferens, subditorum sibi animos antiqua fide excoleret. Ad eam autem rem, non alios quàm nostros adiutores adhibendos ratus, vix tandem duos, sacerdotem & socium impetrauit. Initium reducendæ fidei datum, ab hæreticis Ministris expulsis: qui quatuor omnino erant in tota illa ditione, oppidis duobus & triginta pagis insigni. Neque verò magnum fuit
in

in iniquis illis inuasoribus extrudendis negotium. Edicto enim proposito, ut intra triduum excederent, tres quidem solatio exilij, religionis causam prætexentes, se non inuitos cedere præ se ferre: quartus ut pili suam se facere religionem ostenderet, non nisi extractum per capillos cessurum, variè iactare. Vanitatis argumentum fuit mutatum facile consilium: cum ut capillis, quibus iam imminabat lictor consuleret, ne pili quidem suam se facere, excedendo probauit. Exactis Ministris, nihil antiquius habitum, quam ut polluta sacra munderentur. Id autem ut eueniret felicius, Dynasta. nostro tirone assumpto comite ad D. Annæ trium milliarium intervallo distantis, vel ipsa Diuæ solemnitate, quæ tunc agebatur admonitus, suscepit. Vbi ad deimerendam Diuæ apud Deum Dei que matrem gratiam, præter largam in pauperes distributam stipem, expiatis confessione peccatis cælesti pane resectus est. Inde maioribus etiam flammis ad restituendam fidem succensus, ubi domum reuertit, oppidorum atque pagorum templa, miserandum in modum profanata, cum nostris obiuit. Mirum quam tot sacrilegiorum horrenda species, quæ passim visebatur in templis, bonum Dynastam affecerit. Ergo non solum restaurandis, sed etiam ornandis, omni que sacra supellectile instruendis templis, est à domino collata pecunia: mandatum insuper ut quidquid in eam rem desideretur, non desit. adeò nullis impensis parcitur, ut per instaurationem sacrarum ædium, ædificium spirituale illis in locis assurgat. Expiatis de more sacris ædibus, ut debita mysterijs conciliaretur veneratio, in earum vna, quanto maximo fieri potuit apparatu, noster sacerdos operatus est sacris, non sine symphonicorum atque tubicinum grato concentu. Post Sacrum ad frequentem multitudinem
oppi-

oppidanorum & paganorum, quam Dominus per edictum exciuerat, de dignitate Ecclesiæ concionem habuit: ea omnium approbatione, ut suos præ illo Ministros nihili duceret, & verò Patrem etiam in pretio & honore haberent. Concionem excepit sollemnis gratiarum actio, Hymno, *Te Deum laudamus*, solemniter decantato, tanto omnium sensu, ut nullus non interioris lætitiæ quæ gestiret animus, manifesta signa proderet; plurimi etiam præ gaudio illacrymarentur. Ipse præ cæteris Dominus, lætitijs sibi totus incedere videbatur. Denique totus hic actus sollemni supplicatione conclusus est; Sacerdote nostro populum, quem præteribat aqua lustrali aspergente, de vase, quod pône Patrem ipse Dynasta, singulari & pietatis & Christianæ submissionis exemplo deferebat, ut minister. Atque hoc fuit instaurandæ his in partibus collapsæ iam religionis initium: quod & in oppidis per Patrem, & in pagis per socium, tradendorum fidei Christianæ capitum quotidianus usus excepit eo proventu, ut propensissimi videantur omnes ad fidem, ut ipsi vocant, Romanam. Auxit hanc in animis illorum propensionem, utroque in oppido innouatus senatus: & decreta data, ut senatores & Parocho obaudirent suo, & ad reliquorum exemplum ipsi in primis diuinæ rei adessent, & ut nemini inter se habitandi facerent potestatem, quem non testimonio Parochi, Catholicum esse constaret. Eodem spectauit mandatum, ut scholæ quæ in utroque oppido ruinosæ erant, deijcerentur, nouæ & prioribus commodiores, excitarentur. Ut autem constans esset toto anno literarum usus (hactenus enim hyeme dumtaxat oppidanorū paganorūque liberi frequentabant ludum) delecti non minus decem orphani, qui sumptibus Domini alantur ad ludum. Et alteri quidem ludo Catholicus

moderator impositus; in altero idem qui antè fuerat, quia conuersionem pollicetur, relictus. Hæc ferè sunt quæ primis ex illa Missione datis litteris, ex hac semente, spem fecerunt messis copiosæ.

Missio Vissouiensis.

Vissouiczium Morauia oppidum, vnà cum annexis vndecim pagis, ante septem hos annos obuenit Domino: qui iam olim Viennæ in nostris scholis, ex hæresi ad fidem conuersus, nihil hætenus æquè curauit, atque vt non solùm consors thori, lectissima mulier, sed & oppidani paganiq̃ue sibi subiecti, sexagesimum iam annum aberrantes à fide, reducerentur. Et verò cùm animaduerneret subditorum saluti, ipsa eorum priuilegia de libertate religionis, à prædecessoribus Dominis accepta, officere; totam curam ad euincendum vxoris Lutheranae animum conuertit: vt ea conuersa, liberos etiam quinque in fide Catholica educare posset. In eum finem de consilio vicinorum Dominorum, nequicquam alijs tentatis medijs, duos è nostris, sacerdotem & socium, à Patre Prouincia-li impetrauit: eo euentu, vt non solùm vxor reducta sit, sed & subditi, suspensis tantisper Cæsaris auctoritate priuilegijs, ad fidem inclinati. Res autem sic gesta. Vissouiczium nostri sabbato ante Dominicam primam Aduentus pertigerūt: & sequenti die populo vel ipsa nouitate sacrorum isthic iam sexagesimum annum intermissorum illecto, Sacrum à Patre celebratum tanta multitudinis, quæ ex sacrorum ignorance procederet irreuerentia, vt stantes atque sedentes, etiam dum sacra eleuaretur hostia, ad officium interpellare oportuerit. Sacro interfuit cum vxore & liberis Dominus, sicut & concioni, quæ post Sacrum habita, ea
Spiritus

Spiritus S. gratia, vt ex eo tempore Domina, numquam ampliùs hæretico Ministro aures præbere sustinuerit; quem tamen aliàs tam auidè audiebat, vt etiam ter in die declamanti, vacare non fastidiret. Habita sunt hæc prima Sacra, in sacello reliquo, ex magnificentissimo quondam templo, tumultibus illis Boëmicis à Ziska destructo. Id verò sacellum ab prædecessoribus suis hæreticis Dominis, non solum omnibus sacris monumentis eiectis, sed & introductis ad stabulandum venaticis canibus, imò & conuersione in secretum secessum, quàm indignissimè pollutum. Dominus, & zelo religionis, & fundatorum templi, qui inibi sepulti iacebant, pietate motus, expurgauit, & in formam templi redactum, imaginibus, alijsque templorum insignibus, exornauit. Non prætermittam quòd recitem miraculum, quod in violatione huius sacelli circa Seruatoris Crucifixi effigiem accidisse narrauit Dominus. Inter cætera enim veteris religionis monumenta, quæ fuerunt in eius sacelli violatione eiecta, fuit Christi de cruce pendentis effigies, in ligno sculpta: quæ coctis ad exurendum data, tantum abest vt arserit, vt potiùs tribus continuis diebus, in igne relictæ, guttatim sudarit. In hoc ergo sacello ab aliquot iam annis perpurgato & exornato, Pater noster primus operatus sacris, & Domina & subditorum conuersioni dedit initium. Ex eo enim tempore priuatis colloquijs ita cum Domina actum, vt proximè sequenti Christi D: Natali die, vnà cum liberis maioribus & gynæceo, cæteraque familia, peracta confessione, sumptaque publicè sub vna specie Eucharistia, magnò mariti animi sensu & voluptate, Ecclesiæ Dei nasceretur. Sed verò quàm accedentem ad Deum præparare se ad tentationem oporteat, exemplo suo Domina recens conuersa docuit. Nam vt taceam Ministri &

Dominorum Dominarumque illam visentiũ importunas inconstantia in fide exprobrationes; certè molestissima videri potuit delicatæ mulieri visitatio Dei de cælo, ea ipsa hebdomade, qua primum communicauit, grauissima se corporis ægritudine inuisentis. Vt enim tolerabiles essent cruciatus, quos tamen grauissimos toto corpore experiebatur, adeò vt nusquam consistere, nullam quietis partem capere posset; certè recens conuersæ mulieris, & necdum consolidatæ, non nisi graue accidere potuit, insultantium sibi, se visentium hæreticorum voces in tantis cruciatibus exaudire. Ægritudinem hanc mutatæ religionis pœnam esse; cum in eam statim à mutatione inciderit, quæ antea Lutherana, semper vigens & florens fuisset. Aduit verò ita afflictæ Pater noster, & quæ prohibendis importunis interpellatoribus, quæ pijs colloquijs cum ea miscēdis, eius animũ sic erexit, vt & peteret ab omnibus veniam, quos aliqua inconstantia significatione in tantis doloribus offendisse videri poterat, & repetita confessione atque communionem, etiam ad grauiores dolores, imò & mortem in fide suscepta oppetendã, se paratam diceret. & certè quod præ se tulit, re ipsa præstitit. Nam cum eadem penè hora post repetitam communionem, grauioribus quàm antea doloribus incelleretur, & constantiam ipsa in fide tenuit, & elusis vexationibus quibus impetebatur à suis, eos ad fidem pro qua suscepta videbatur affligi, exhortari non destitit. imò verò vt suam aduersus fidem obseruatiam, atque in ea constantiam etiam posteris testatam faceret, ipso ægritudinis tempore, quæ in semestri ferè spatium excurrit, sacra supellectile templũ ab illa omnino vacuum suis sumptibus instruxit, & exornauit. Iam verò liberata cum prouentu temptatione & ægritudine, fidem quam suscepit, operibus

bus pietatis in pauperes munificè colit. Dum verò salus Dominae procuratur, non est neglecta subditorum. Nam in primis obita Ecclesiae tum parochialis oppidi, tum filiales duæ pagorum, & expurgata; in quibus aliqua sed exigua veteris religionis monumēta reperta. Et verò rusticos simplices aliena potius malitia, quàm sua voluntate aberrare deprehendentes nostri, de ijs reducēdis per debitam institutionem, sategerunt. Et quoniam eorum instituto præsētia Ministri plurimùm videbatur officere, actum vt pelleretur. Pulsus autē hoc modo. Parœcia quam vocant collatura, quæ erat in oppido, in Illustrissimum Cardinalem Episcopum Olomucensem à Domino est translata. qua accepta dat Illustrissimus ad Prædicantem litteras, vt ad diem dictam, sibi, tanquam legitimo suo Prælato, se sistat; ad senatum, vt suum in ea re ius non impediat; ad Dominum, vt auctoritate sua negotium promoueat. Prædicans, Prædicantissā suā, quæ nec cedere, nec sisti Prædicantem volebat, timidior, cedere parœcia maluit, quàm Illustrissimo se sistere. Ergo cū Dominus, auctoritate Cardinalis vrgeret negotium, Prædicans post duos dies excessit; graui animorum in populo excitato motu. Vt enim auditum de discessu Ministri, oppidum ciulatibus omnis generis hominum personare, concursus omnis ætatis & vtriusque sexus ad parœciam fieri, vt sese ad vltimam in insequentem diem profanam cœnam præpararet: quæ etiam partim peracta, partim ipso discessu impedita fuit. Demum tamen curru euectus est Prædicans, effundente se totius oppidi multitudine ad comitatum illius: qui vt partibus suis non deesset, in speciem quidem ad constantiam in Euangelio, re ipsa verò, vt euentus docuit, ad tumultum multitudinem prouocabat. Nam regressa in oppidum multi-

tudo templum init, & decantata nescio qua cantilena, illud spoliat; inde parœciam lustrat & lustratam, itidem vt templum occludit: postea furens in prætorium ruit, ibique depositis quas abstulerat ex templo rebus, in forum descendit: & publicè contra Dominum, vt violatorem priuilegiorum, consultat. Consultationis is fuit exitus, vt Vicecapitano prouinciæ deferretur Dominus, tanquam qui antecessorum priuilegia violaret. Habet enim oppidum ab prædecessoribus Dominis, ob signatum pluribus sigillis priuilegium, vt quemuis excepto Romano admittere, & ad recipiendum Romanum Pastorem, cogi non possit. Iure verò patriæ cautum, vt antecessorum priuilegia successores inuiolata seruent: atque ita quidem vt ab usu hæreticorum ius in iniuriam trahentium, & dentur sacrilegè priuilegia in iniuriam fidei, & quæ sic data fuerint æquè sacrilegè, ijs quibus data fuerint seruentur. Hoc itaque iniurioso fidei prætexto iure, suas apud Vicecapitaneum contra Dominum querelas deponunt, & suum sibi Ministrū vi priuilegiorum poscunt restitui. Interea cum Illustrissimus de habitu Ministri certior factus est, dat vnas ad Patrem literas, quibus ei onus Parochi pro tempore imponit, alias ad senatum, vt Patri atque legitimo Pastori obediat: acceptis litteris Pater, cum potestate parœciam occupat, & Pastoris in ea mœnura obit. Oppidani verò ex suis amplius centum ad Vicecapitaneum ablegant Brunam, litteras protectionis impetrant, quibus mandatum Domino, vt & priuilegia subditorum seruaret intacta, & dimisso nouo priorem Pastorem restitueret. Legati re, vt existimabant, benè gesta, lati reuertunt, & ex itinere ad Prædicantem exactum defleunt. Cum is abesset, Prædicantissimam fausto hoc nuncio beant: adeo vt impotens sui mulier, se non contineret,

tineret, quin Vissouiczium vsque excurreret: spectatum, quàm pudendè Pastor ab petulantibus hædis extruderetur ouili. Sed cassa spes ampliùs infelicem afflixit. Nam cùm senatus exhibitis priùs Domino Vicecapitanei litteris, Patrem & suo, & Vicecapitanei nomine per missos ad illum quatuor senatores, ad excedendum vrgeret; nihil aliud responsi tulit, quàm cessurum libenter Patrem, si à suo legitimo Magistratu, vt est parœciæ impositus, ab illa cedere iubeatur. Magistratum autem suum cui obaudire debeat, nec Vicecapitaneum esse, nec senatum, sed Illustrissimum Cardinalem. Approbavit constantiam Patris Illustrissimus, & datis ad eum litteris, quas, si per Vicecapitaneum ad excessum vrgeretur, opponeret, in parœcia constabiliuit. Oppidani & sua ipsorum sponte, & vicinorum hæreticorum instinctu, cùm se nihil profecisse aduerterent, rursus legationem ad Vicecapitaneum adornant, orantque vt se non deserat, & sua priuilegia tueatur. Verùm cùm Vicecapitaneus quidquid ageret proficeret nihil; eò quòd Dominus reiecta in Cardinalem collatura parœciæ, totum hoc negotium à se in Cardinalem reiiceret; impetrarunt à Vicecapitaneo, vt illis præfigeret diem, quo in iudicijs publicis experirentur iure cum Domino, an ille collaturam priuilegiatam in D. Cardinalem trāsferre potuerit: addita monitione, vt pendente lite cum oppidanis reliqui subditi, in fidei libertate, iuxta priuilegia relinquātur. Dum ergo lis in hunc modum pendet, Pater nihilominus cum socio, tam in oppido, quàm pagis annexis, probi Parochi munus obiuit: quod non ex fructu solum, sed & maximis in eam rem per semestre impensis laboribus, constare potest. Distributis enim in noctem & diem laboribus, sub vesperam quidem pagos obibat: quòd alio tempore disten-

tos laboribus rusticanos homines, ad disciplinam
 congregari non posse videret: antelucano verò
 tempore, ad oppidum reuersus, post celebratam
 Missam, totum se vel baptizandis infantibus, vel
 sepeliendis mortuis, vel catechizandis rudibus &
 similibus pietatis officijs, impendit. Tanq̃os autem
 & tam continuos labores ea abstinentiæ commen-
 datione susceperunt nostri, vt cum ferè pernocta-
 rent in pagis in multam noctem catechizandis ru-
 dibus occupati, nonnisi bis toto semestri cœnati
 sint: ideoq̃ue & Apostoli & Apostolici viri vulgò
 audierint. His verò laboribus, qui in præsentì
 responderint fructus, exigui non fuerunt. Nam re-
 tenta possessione parœciæ, alias duas Ecclesias,
 quas filiales appellât, in pagis reconciliarunt: vsum
 signi S. Crucis, qui in ludibrio erat, induxerunt;
 cruces ad pagos singulos, & in vijs publicis, testi-
 monio reuocata fidei, & memoriæ Passionis Do-
 minicæ, erexerunt. Docuerunt Angelica salutatio-
 ne, Catholico ritu, Deiparam salutare: dedocue-
 runt omittere ex oratione Dominica petitionem
 sextam, malè doctos ab Ministro, qui omittendam
 diceret, eò quòd Deus intentator malorum esset, &
 neminem ipse tentaret: ter quotidiebus salutandæ
 B. Virgini æris campani pullum restituerunt: ritus
 Ecclesiæ in administrandis Sacramentis, potissimū
 verò matrimonio atque baptismo, & rerum diuer-
 sarum sacris benedictionibus, inuexerunt: suppli-
 cationes non sine grato concentu, populi & senio-
 rum approbatione, qui se pueris eadem fieri solita
 dicerent, per campos & agros susceperunt: festa &
 ieiunia intermitteri solita, statis diebus seruanda
 persuaferunt. Illud etiam circa festa vtiliter insti-
 tuerunt, vt in pagis & ante & post meridiem, non
 minùs, quàm si ad Sacrum & Vesperas conuenien-
 dum esset, pulsaretur: & in templo orationes &
 canti-

cantilenæ sacræ, præcinente ædituo, haberentur. atque hoc semel in pagis susceptum, etiam nunc constanter servatur. Denique habito ad oppidanos atque paganos quotidie de officio Christiani hominis sermone tantum effecerunt, ut in toto dominio religio Christiana vigeret: tantum, quod pendere lite, SS. Eucharistiæ, & Sacramentalis Pœnitentiæ usum inducere non potuerint. Etsi enim continua illa semestris spatij cura, pagos omnes etiam ad hæc Sacramenta Catholico ritu suscipienda induxissent: adeo ut dicto & accepto in imminentem maiorem hebdomadam die, singulos pagos per vices hæc Sacramenta obituros expectarit Pater; malorum tamen hominum consilijs, & verò etiam Ministri exacti, qui eos ex vicinia identidem reuisebat, & pane profano pascebat, exhortationibus, & denique etiam Dynastarum quorundam certa pollicitatione, futuræ, auctoritatis publica, ad festum S. Georgij mutationis Parochi in Lutheranum priorem, res tota inuersa est. Cum verò etiam post festum S. Georgij non reuocatus esset Lutheranus Minister, Pater exprobrata inconstantia paganis, interrogauit eos, quid causæ esset, quod qui animo essent Catholici, atque adeo ijs quæ à se dicerentur assentirentur, fidem tamen quam probarent, non palam, ut condixerant, profiterentur. Illi suæ inconstantiae nullam aliam obtenderunt causam, quam vel metum, vel spem mutationis Parochi, quo mutato, mutandam ipsis iterum religionem. cum autem ex Patre intelligerent, nunquam amplius in eam parœciam Lutheranum intrudendum Ministrum, collatura in Illustrissimū Cardinalem translata, quod suam aduersus religionem Catholicam propensionem ostenderent, & verò se id quàm maximè optare dixerunt: nihilominus tamen lite necdum decisa, quoad reliqua

quidem Catholicos se esse, communionem tamen sub vna specie se non suscipere. Igitur cum res eo loco esset, vt post conuersionem Dominæ, & aliorum 80. nec cum oppidanis, nec cum paganis, nostri lite pendente vltcrius profecturi quidquam viderentur; soluta est hæc missio, Patri nostro in paræciam substituto sacerdote Catholico; qui quæ Pater tam in oppido, quàm pagis laudabiliter introduxisset, operâ conseruaret suâ, quoadusque causa decisa, maior bene gerendi spes affulgeret. Et licet post nostrorum discessum magnopere timeretur ne pro subditis contra Dominum in iudicio pronunciaretur, fauentibus in eam rem potentioribus quibusque Dominis hæreticis; de consilio tamen cuiusdam magnatis Catholici actum per nostros vt causa ab tribunali prouinciæ transferretur ad Cæsarem, felicissimo euentu. Cæsar enim re intellecta, pro sua aduersus religionem pietate, Commissarios vt vocant deputauit, qui ad iudicia prouinciæ euocatos subditos, & ad præstandam obedientiam Parocho, & pendendas illi decimas, suæ Maiestatis nomine cogerent, & ipsum autographum prætexti hætenus de libertate religionis priuilegij, Pragam à sua Maiestate Cæsarea examinandi deferrent. Spes est certissima fore, vt non solum hæc istorum priuilegia, sed & plurium aliorum subditorum, quæ à Dominis hæreticis magno religionis detrimento, recens post istam controuersiam, etiam auctiora in odium religionis data sunt, rescindantur omnino: atque ita nostri laborum suorum susceptorum cum in institutendis huius dominij subditis, tum in hac controuersia promouenda fructus vberrimos referant.

Collegium Sellienſe.

ALuit hoc anno Collegium è noſtris duodevigiñti: ex his octo ſacerdotes. Vita exceſſit vnus Iacobus Vitus, omnibus Sacramētis rite communitus, qui fabricæ opera in Collegio exercuit, boni exempli & multilaboris Frater; ſperamus cum ſibi in cælo diuitem mercedem accumulaffe. Ad Societatis tirocinia admiſſi tres: interea dum noui Collegij fundamenta ſacerentur, antiquæ habitationis, quæ accedentibus pluribus perſonis anguſta nimis & incommoda fuit, aliquot cubacula & hypocauſta ſunt adiuncta. Auspicato primus literarum ortus illuxit; ea enim iam diſcipulorum acceſſio facta eſt, vt hoc in oppido ampliùs 400. numeraremus. Facile ex his primordiis coniciere licebit, hinc noſtros in erudienda iuuentute operam non perdituros: flagrat enim diſciplinarum ardore Vngara pubes, & libenter ad earum emporium vbi poteſt concurrit. Verùm ecce, dum felice auſpicio hæc geri prima fronte videbantur, gymnaſium, quod iam multa & clara nobilitabat iuuentus, menſe Maio, dum floreret omnia, peſtilentiæ cōtagione diſiectum eſt, Patres & fratres ad Thurocenſem Reſidentiam abierunt. Sellix relicti duo ſacerdotes, cum quatuor è noſtris Adiutoribus, ad ſeruandam domum & ægros ſolandos, Commigrarunt vnà grandioris ætatis ſtudioſi aliqui in eūdem locum, vbi cūm commorati fuiſſent inſtituebantur vt loci commoditas dedit. ad finem tamen lectionum magiſtris ad alia Collegia proficiſcentibus, diſcipuli quoque aliò conceſſerunt: vix paucos fouemus, ſed ingenio atque pietate præſtantes: ſperamus tamen fœda hac lue abeunte priſtinam celebritatem redituram. Noſtros inter

ter fœdam pestilentiam commorantes, singularis
prouidentia Dei protexit. correpti eo morbo sacer-
dotes & Frater vnus, nostrorum tamen diligenti,
maximè verò cœlesti cura incolumitatem recepe-
runt. Alius verò qui etiam pestiferorum confessio-
nes excepit, diuinis fœtus remediis à lue immunis
euasit. Incolarum mille plus minus hoc virus in-
teremit. Nihilominus ea in oppido hominum fre-
quentia superest, vt vix pestem ibi grassatam con-
iiceres. Nunc autem sopita iam lue, quotidie re-
ditum meditamur. Dum hæc fœda, contagio ho-
minum corpora depasceret, nos plenas animarum
id temporis segetes demessuimus, atque in hor-
reum Christi inueximus. Laboratum est tum do-
mi, tum foris variis in locis. Confessiones domi
exceptæ sunt circiter mille & quingentæ: ex his
autem vniuersæ vitæ maculas deleuerunt ducenti.
Ab hæresi liberati amplius centum & viginti. Re-
perti permulti, ætate iam decrepita, non longè à
sepulchro distantes, qui septem, decem, & viginti
annis, aut etiam nunquam sua facinora apud sacer-
dotem expiarunt, plures qui eadem in confessione
sæpius repetito sacrilegio celarunt. Quædam per-
sona cum in grauissimis sceleribus multos annos
ageret, sæpiusque confessionis Sacramentum obi-
ret, nec tamen nisi leuiora recenseret, sæpius sacri-
lego ore Sanctissimum Christi corpus è sacerdotis
manibus acciperet, à Deo benignissimè admonita,
lecto affigitur. Verùm nec sic correctæ, sacerdotem
quidè accersuit, sed priora facinora nouo sacrile-
gio auxit, celauit omnia: sed peritissimus medicus,
contra tantam morbi vim fortiorem medicinam
adhibuit, terrorem incussit, ad portam mortis de-
duxit. ibi cum iam in vltimo exitij periculo sic
constituta esset; ecce per quietem videt à parte ca-
pitis astare quendam (dixerim Angelum tutorem)
talibus

talibus egram alloquentem, Vide, confitearis sincerè tua grauissima scelera ne sine integra confessione moriaris. Quod & fecit, magna doloris & contriti animi satisfactione, atque cum anima simul corpus curauit: nam statim omnibus obstupescen-
tibus conualuit. Similia extiterunt trium aliarum personarum exempla, quæ graui morbo cum laborarent, atque ante oculos mortem obuersari cerne-
rent, sacerdotique conscientia vulnera aperirent, animo medicinam fecerunt & corpori. Vna tertio, reliquæ etiam paucis diebus incolumes à lecto surrexerunt, beneficium vni cōfessionis tribuentes. Nobilitate & diuitijs celebris alia persona timori-
bus quibusdam dæmonis exagitata, pro spiritali remedio suum hæreticum Prædicantem accessit: afflictam absque solatio à se expedit dicēs, Tale re-
medium nullum est mihi. Hic igitur cum spes om-
nis cecidisset, iter aliò vertit, ad nos ex suis fundis non modico spatio pedes contendit, meliores me-
dicos requirit; inuenit; antea actæ vitæ confessione turbatum animum tranquillat, hæresim abiurat, se
diuino pastu confortat, atque cælesti voluptate perfusa se nouam vitam agere credens, domum re-
pedat. Fuerunt plurimi qui taciturnitatis velo in confessione sua commissa texerunt, timoribus &
conscientia scelerum stimulat, tandem sincero &
magno doloris affectu sacrilegam animam sacer-
doti aperuerunt, & timoribus & stimulis expediti, ad sua redierunt. Superest illustre, quod in hunc
locum referatur exemplum. Vir quidam veneran-
dus, cum multorum annorum senex, Turcarum
subditus in inferiore Vngariæ parte, procul ultra
Budam degens, cum nunquam Romanæ Ecclesiæ
limen excessisset, ac nullum multo tempore pre-
sbyterum, cui suas animæ noxas exponeret, nanci-
sci quiuisset; tandem orta fama accepit Sellia esse
sacer-

sacerdotum copiam auitæ fidei & sanctæ (vt ipse aiebat) vitæ. excitus hac opinione bonus ille senex, magno itinerum interuallo, sed maiori confessionis desiderio, Selliam accelerat. Strigonij iam intrat campos, sollicitatur feruentis animi studium. noti eius quidam, ad quos fortè diuertit, suadent ne lassus se longiori labore conficeret; vicinum eiusdem fidei sacerdotem monstrant, haberet in promptu quod tanta molestia quæreretur: rogant, instant. verum in sua sententia firmum nullis rationibus à suscepto proposito amouët; Sinite me, inquit, Selliam ad sanctos pergere sacerdotes, anima mea ibi vult cõquiescere, atque sic iter suum persequitur, vsque ad definitum terminum. Quò cum ipsa feria sexta maioris hebdomadis peruenisset, recta in templum diuertit, vnũ è nostris Patribus accedit. posteaquam omnem conscientiam confessione magnò animi sensu explicasset, tanquam alter Simeon, vir grandis æui; exclamare in templo ingenti gaudio; defluentibus per genas lachrymis cœpit, inquiring, Domine hoc à te, hoc ex toto corde, hoc à multo tempore petebam, iam libentè moriar; ecce Domine Deus tibi animam meam cõmittò, tibi eam accipe, si ita iussum fuerit. Hæc ipse. qui ita resolutus deinceps perpetuò in nostro templo fuit, Deũ laudibus & gratijs venerans. Cum nostri se in excipiendas confessiones impendunt, fit vt multa scelera ex animis euellantur, multorum vita corrigantur, & ab imminente exitio vindicentur. Nam matrimonia corriguntur, familiæ ad honestam vitæ rationem inducuntur; pecuniæ illicito quæstu sollicitatæ debitoribus remittuntur, inanes observationes & superstitiones tolluntur, iræ, odijque incendia restinguuntur, egeni & debiles stipe collecta, afflicti consilijs subleuantur, moribundi curantur, supplicio afficiendi diuinis Ecclesiæ præsidis

dijs præmuniuntur, ad patientiam in tormentis, ad constantiam in pietate accenduntur. Fuit qui implacabilis in inimicum suum fureret, nec ullis precibus suorum à peruersa vindicandi voluntate diuertere posset. nostri Patris monitis ita se ex inimicitijs in gratiam recepit, atque si nunquam læsus à quopiam fuisset, & elutis ritè sordibus, sanctissimoque epulo percepto pacatus domum redijt. Illud etiam hoc loco inferere lubet, ex quo sacrarum reliquiarum vis elucescat. Mulier quæ difficultate partus laborauit, & cruciatus diuturnos pertulit, auxilium spirituale à suo confessorio petijt; accepit thecam sacrarum reliquiarum, atque confestim puerum enixa est. Concionum & Christianæ doctrinæ in nostro templo traditæ, est vberimus fructus. Prima nobilitate eximius parens sed hæretica labe fœdatus, charissimum sibi filium, literarum causa ad nostras scholas direxit; sed veritus ne consuetudine nostrorum orthodoxam doctrinam hauriret, callidè cum in diuersa Collegia distraxit, sperans eum posse tali ratione studiorum classes omnes percurrere, & prauæ religionis animum conseruare. Sed frustra ille contra diuinum consilium suas artes tenuit: nam adolescens ille Sellix concionibus permotus vnum è nostris, cum quo de religione conferat, vtrò accedit. dubijs abunde solutis, ad exomologesim instructus, ad quam cum se tribus diebus præparasset, quarto quo rectè Viennam abducebatur, totius vitæ maculas confessione eluit, & sacro viatico se muniuit: sicque prius in Romanam Ecclesiam, quàm Viennam redijt. Duorum, hæreticæ fidei militantium Haidonum (vt vocant) diuersa prodire exempla. Alter postquam de rebus diuinis dicentem in templo audiuiſſet, cælesti lumine illustratus, annorum omnium culpas agnouit, exposuit, & Catholicis castris nomen dedit.

dedit. Alter etiam quòd pro more contra ebrietatem multa è suggestu dicta, ebriorum mores expressi, turpitudines, & pœnæ apud inferos imminentes declaratae essent; mox vt pedem templo ex tulit, intra cœmeterij adhuc septa cõtumelijs diuini verbi præconem proscidit, socios ad œnopolæ cellam pertraxit, temulentus equum conscendit: denuo in foro ante popinam ex qua vinum prompserat, in sacram concionem multa probra euomit, vnaque in altum quasi insultans, securim iaculatus, delapsam dum capere nititur, pollicem manus acie findit, atque omnino perdit: sic meritas temulentæ linguæ pœnas eadem die persoluit. Iam qui foras animarum causa discesserunt, ne ij quidem inanes redierunt. Facit enim tum illustrium virorum contentio, tum animarum summa necessitas, vt multa lustremus oppida, multos concursemus & obeamus pagos. Atque inprimis nostram operam experijt pientissimus Præsul Nitriensis, & nostri studiosissimus Franciscus Forgatz. ablegatur ergo Nitriam vnus è Patribus cum Fratre socio. Ibidem conciones magno audientium fauore, admiratione & fructu sunt habitæ, confessiones exceptæ, animi ad Catholicam religionem inclinati. Euulgata epistola hæretici præconis, contra quædam fidei Catholicæ dogmata, à nostro confutata est scripto, vt hætenus hæreticus Prædicans ne hiscere quidem sit ausus, magnæ licet inter suos opinionis. Magnificus quoque Dominus à Molar Austriacus, Commorien sis præsidij supremus præfectus, quemadmodum & superiore, sic hoc anno vnum è Patribus pro confessionibus impetrauit. Huius operâ Baro Boëmus, qui hæreticorum consuetudine, nunc Pikardi, nunc Lutheri factionibus militauerat, ad Romanam Ecclesiam, suos errores palàm & hæreses damnans, se contulit, cum ingenti

ti multorum, præcipuè verò magnifici D. à Molar admiratione. In eodem loco ab hæreticorum pædore vindicatum est templum & ritu nostro lustratum. Pijssima porro magnifici coniunx, sacra veste, qua altare prætextitur venusta satis, nostram ecclesiam donauit. In noua arce, siue Viuar, duo Caluini pestifera opinione correpti, salutaribus mysteriorum medicinis sunt restituti. Alijs in oppidis atque pagis messis non fuit diuersa. In generalibus porro regni comitijs, duo è nostris sacerdotibus fuerunt; auditæ ab ijs non pauca confessiones, habita frequenti magnatum & nobilium, cæterorumque concursu concio, cum applausu Catholicorum, stupore hæreticorum. Thema propositum erat, summum Pontificem Vicarium Christi non esse Antichristum. Sermo conuiuiorum illis diebus præcipuè celebrabatur de argumentis contra aduersarios, quæ plurima erant, allatis, effectumque vt Pontificem nec esse, nec posse Antichristum dici, faciliè cõcederent. Concesserunt hinc quoque in Illyriam Zagrabiam vsque, graui & spiritali negotio exciti duo Patres. gratissimus ibi nostrorum aduentus accidit: nam postquam concionibus diuini verbi semen mandatum esset, is confestini fructus erupit, vt multis horis, ad magnam corporis lassitudinem vniuersæ vitæ culpas exponentibus aures accommodarint, magno cum populi solatio; eò quòd circa illa loca sacerdotes, licet Catholici, à multis nihilominus annis ritum veræ confessionis, quo speciatim noxæ enumerantur, intermiserint, hæreticos imitantes, populo non approbante, magna cum animarum iactura. vbi si per mensem data fuisset potestas morandi, (quod populus summè contendebat) integræ confessionis gratia amplius sex millia, vt illi referebant, ad expiandas omnium annorum labeles confluxissent.

Fuit ijs in locis persona quæ malè vehementibus scrupulorum aculeis accipiebatur, propterea quòd graua peccata suo Parocho cui non fidebat, celauerit, repetitis antea actæ vitæ confessionibus, exoluta in lachrymas, & gemitus resoluta tandem læta conquieuit. Alia quæ aliquot annis cacodæmonis operâ victum procurabat, partem sui corporis ei deuouendo, nostrorum occasione pœnituit, consilium mutauit, & flagitio expiato vitam correxit. Noster sacerdos cum parentem ea in missione inuideret, quòd spirituales gratias, pro filiali amore referret, sollicitatus est à parente ad defectionem, promissio Episcopatu in Vngaria à Cæsare operâ magnatum impetrando: sed non minùs prudenter, quàm fortiter filius restitit, multis rationibus parentem à sententia diuertit, & graui oratione ita commouit, vt ad extremum parens in filij amplexus & oscula profluentibus lachrymis rueret, cumque ad sanctam perpetuamque constantiam hortaretur, se precibus, filiolum curæ illius commendaret. Idem sacerdos sororem, Lutheri falsis opinionibus corruptam restituit, & Sacramentis comuniuit. Hæc in Missionibus. Ad maiorem discipulorum nostrorum profectum, piam Deiparæ Virginis Congregationem instituimus 13. Februarij, præsentem pientissimo & nobilissimo Antistite Nitriensi, qui in album hunc quoque inscribi voluit. post diuinum sacrificium, & totum negotium Deo piè commēdatum, post carmen & orationem Præsuli recitatam, solemnī ritu more aliarū Sodalitatum, & Rector Congregationis & Assistentes suffragijs fratrum sunt electi. Pomeridiano sole in area scholarum, magna frequentia populi datus est in theatro Damascenus. Sodales ergo, licet primo ortu pauci, virtutem colere, pia opera exercere, fructum metere incipiunt: namque præter vo-

luntarias

luntarias macerationes, quas inter priuatos parietes suscipiunt, publicè etiam sabbato magno ad Seruatoris nostri sepulchrum flagris acriter ternis vicibus in sua terga sæuierunt. Spectaculum erat incolis hætenus inuisum. processerunt fratres longo ordine per forum saccis induti, ad templum, manibus flagella gerentes, vno crucifixum præferente. concursabant vndique homines tanquam tragœdiam spectaturi, multò etiam magis attoniti cum flagrorum ictus & strepitus in nudis tergoribus audiuerunt. Nec solùm hi tirones in dura corporis disciplina constituti, sed aliùs virtutum radices in animis agunt, prauos affectus eradicare, conscientiae maculas sæpiùs eluere, cælestem panem suscipere, se mutuo inflammare, proximis exemplo prælucere, salutis suæ prodigos à sceleribus auocare discunt. Factumque est eorum operâ, vt nouem ex Haidonibus, ad sanio rem mentem & salutarem confessionem sint adducti. Est enim studiosis frequens occasio cum eisdem piè agendi. delectantur & ipsi nostra litterarum palæstra, & exercitationibus, tum priuatis, tum publicis libenter intersunt, licet nil eorum quæ dicuntur, intelligant, actionibus tamen, mirum, iuuenum quantum delectentur. Est & illorum in nostros propensus animus. Accidit, vt hæreticus in templo nostro, futilibus verbis, sacros ritus carperet. non tulit has voces Haidonum præcipuus, aggreditur irrisorem, clauam vibrat: sed hic istum persequi prohibitus à circumstantibus, alter verò confusus portam quaesivit. Sed ad nostros redeamus. Pro Sodalibus duobus, pestis veneno infectis, Pater Congregationis Præfectus à reliquis summè contendit, vt pro incolumitate ægrorum preces funderent. placuit obsequi, studiosè fuis precibus morbum ab utroque abegerunt. Minorum verò discipulorum gens in

scholis edocta nixis genibus orare. hoc domi cum exercent, parentes dicere solent, suos filios sanctos esse, discuntque à filijs Deum rite orandi modum.

Residentia Thurociensis.

AB ineunte anno vsque ad Maium quinque sacerdotes, quatuor Coadiutores aluit Domus Thurociensis. Deinde Sellia peste corrupta, ex Collegio quinque Patres, & sex Socij accesserunt, qui ad extremum annum in hoc perfugio vitata lue, cum aliquot alumni Collegij munera Societatis obiere. Vnum periculosius deiectum non minus sacrificia cum orationibus, quam pharmaca erexerunt. In nouitiatum duo missi: vnus alumnus sacerdotio ornatus, parochiæ Varalliensi præfectus. Visitati crebrò infirmi, doctrina Christiana per pagos tradita. Sermones ad populū quatuor in templis, festis & Dominicis diebus habiti, fructu cuius non pœniteat operarios. Populus in Paschate totus, frequens alijs solemnioribus festis in sacra communione visus est. Cingulo S. Petri (vt vocant) mulier partus difficultate liberata. Nonnullæ virgines locupletes sponso repudiarunt, ne non Catholicis nuberēt. Quidam suis vlulatoribus valere iussus, nos causa salutis & sacrorum accedūt. Quin etiam maritatæ crucem Christi laudibus humanis præferunt, & contempta suorum ignominia, per Patres nostros cum Deo gratiam ineunt. Fuit, quæ suos deseruit, vt vitam inter subditos nostros in Catholica religione finiret. Vndecim Catholicam fidem amplexi: totius vitæ maculas deleuerunt 26. Inter quatuor familias discordiæ sublata. Famulus herum nobilem à Catholica fide se auocantem valere iussit, atque ad nostros se contulit, ne fidem Deo datam violaret. Virgo hæretico nuptura con-

silium

filium nostri sacerdotis secuta, Catholico nupsit. Sæpius viris primarijs, amicisq; Societatis expetētibuscursum. aliqua præda nobilis ex faucibus dæmonis erepta, confluentibus ad Sacramenta populis, & molestè ferentibus quòd Patris opera diutius frui non liceret. Cuiusdam loci Dominus a Parrocho vehementer dissentiens in gratiam cum eodem reductus. Virginem ab infantia in hæresi educatam, nec herus vir magnificus, nec hera cuius famula erat, nec mater, nec amici, ut Catholica esse vellent, ullis rationibus permouere potuerunt. Et sacerdoti multis argumentis instanti se malle cum Lutheranis, aiebat, apud inferos esse, quàm cum Catholicis in cælis: ob eam etiam causam Catholicum sponsum, fide iam data obstrictum, deserendi propositum habebat. Et cum arroganter bene morientibus responderet, fortem ictum à domino in facie accepit. Eo dolore & ignominia percita adhuc magis sese obstinatam exhibuit. Furentem iudicasses. Denique post multas suas lachrymas, flexa pijs monitionibus, obstinatum animum deposuit, Lutheranismò valedixit, vitam confessione purgavit, Catholico sponso nupsit. Dum hæc scriberentur sepultus est adolescens in cœmeterio parochiali. is adeò tenaciter fidem & mores Catholicos quos ante aliquot annos apud nos hauserat, inter Lutheranos retinuit, ut licet pluribus annis apud eos habitauerit, nunquam tamen adduci potuerit, ut eorum templa frequentaret. Templum nostrum Sacramentorum & officij diuini causa, magno milliari emenso solitus est adire: & si fortè id præstare non licuisset, domi suæ in angulo tam diu flexis genibus orabat eo tempore, quo sacrificium apud Catholicos fieri meminerat, quoad finitum id esse post horè spatium sibi persuasisset. læsa grauiter valetudine in monte sustollendis trabi-

bus, matrem ut se ad oppidum nostrum deferri curaret, exoravit. nulla enim ratione se Lutheranis communicaturum affirmabat. Aduentus Varalliam confessione peccata expiavit, Sacramenta diuina Corporis Christi & Extremæ unctionis accepit, excessit è vita lætus. Non defuere quæ pateremur aduersa. Octo vicibus transeunte partim peditatu, partim equitatu copioso, ditio nostra Thurocienſis afflicta est: cum subditis etiam nos non parua damna passi. Lites nonnullæ nostris intentatæ nostrorum operâ pacificè composita, Ager non contemnendus ab annis 80. alienatus, pago Selliensi iure recuperatus. Plurimis pauperibus benignè factum, eis præsertim quos mendicare publicè puduit. In panem quotidie distributum ad fores egentibus Lucknæ (genus est mensuræ maioris) plurimè frumenti expensæ; festis solemnioribus & 40. horarum orationis tempore 100. etiam libræ carnis, & 4. capræ consumptæ. Omnibus bene factum. sed præcipuè nostris è Transylvaniæ calamitate redeuntibus, ut ipsi recreatos se ex multa iactatione faterentur. Duo ex his hæserunt Thurocij: quorum alter sacerdos in itinere vulnus à prædone in latere dextro tam periculosum accepit, ut etiam commiseratione Calvinistarum & officijs exceptus sit. Alter verò dum res Societatis qua potest ope defendit, hyberno tempore belli causa à Collegio Claudiopolitano exclusus, inedia, frigore, aquis, niuibus inter tot ærumnas ægrè vitam retinuit: denique inter hostes Turcas & Tartaros securius, quam inter suos gentiles, Dei beneficio versatus est, donec sedata belli procella ad socios tutè se reciperet. Pagus est Salka duobus miliaribus magnis distans à Domo Thurocienſi Societati subiectus. Lutheranam fidem hætenus tenuit; ei parochiæ Lutheranae frequentatione interdictum, & ut

Catho-

Catholica religione formetur, nō rarò diebus Dominicis eò sacerdos mittitur. Rustici tametsi ob diurnam consuetudinem Lutheranismi, ægrè adducti vt nostros audirent, & quidam audaciùs obnitentes seueriore castigatione impuls; spes tamen est, sacello erecto, cuius materia iam comparatur, vt & ipsi Salkenses, & vicini non pauci Ecclesiæ restituantur. Templum nostrum crucibus & vexillis, ad solemnes supplicationes, Diuorum imaginibus, & nomine Iesv politè illustratis, ornatum. Præter hæc aucta pluribus supellex templi.

Collegium Commotouiense.

Collegium Commotouiense aluit è nostris hoc anno personas decem & octo: Patres septem, magistros tres, reliquos ministeriis domesticis destinatos. In territorio hoc nostro Dei benignitate aliquis est fructus spiritalis collectus. Et certè si nullus esset omnino alius, non contemnendus esset Catholicæ religionis his aridis in locis conseruatio. nihil enim hæreticorum audacia perficere potest eorum, quæ miris modis & artibus machinatur, sola nostrorum præsentia deterrita; nonnulla tamen nostrorum industria Dei benignitate apparuit. Hæresin eiurarunt quatuor supra viginti, inter hos quidam annorum centum, qui ex ipso viuo adhuc Luthero hæreseos venenum hauserat, nostri Patris instructu eiecit. Præter concionem ordinariam quam vnus è nostris in templo parochiali facit, de more ad tres pagos excursus diebus Dominicis Sacri faciendi & concionis habendæ causa. Confessiones de tota vita auditæ quatuordecim præter fratrum Congregationis B. Virginis. Ad sacram communionem, præter studiosos, & rusticos in pagis, quorum frequens fuit nume-

rus, aliquot supra centum adierunt. Quidā à communione & cōfessione à 20. annis abstinerat, semper expectans quamnam tot religiones finem habituræ essent. hic in graui morbo ad veram fidem & Sacramentorum vsum nostri sacerdotis adhortatione permotus est. Supplicatio corporis Christi in duobus pagis postliminiò reducta, magno incolarum gaudio, ritu nimirum quo olim ante hæresin inuectam celebrata fuit. Effectum vt Catholicus ciuis pauperes in hospitali cibo potuque reficeret. Odium inueteratum inter socrum & nurum & filium extinctum, & amor pristinus accensus. Vnus è nostris ad sacrarum virginum confessiones excipiendas vocatus, à duobus milliaribus. Collegium nostrum vnā cum pauperum contubernio Princeps Brunsvicensis inuisit. Prius ad nos quàm ad hospitium à curru venit, diutiùs apud nos quàm in ciuitate moratus, de religione cum Patre Rectore multa perhumaniter contulit. Reuerendissimus Archiepiscopus Pragensis campanas templi parochialis consecraturus, & sacram Confirmationem & ciuibus & studiosis nostris impertiturus, diuertit ad Collegium nostrum, cum Illustrissimo Nuncio Apostolico: vterque carmine & musico concentu exceptus in domo pauperum, in qua 120. aluntur studiosi. In sacello illius domus primum Sacrum fecit Illustrissimus Nuncius, Indulgentias 350. dierum Congregationi inchoatæ dedit, item pecuniam ad scamna in sacello construenda. In nouellam illam Congregationem inscribi ipse primus voluit: post ipsum Reuerendissimus Archiepiscopus. Fratres illius Congregationis triginta sex sunt pro initio. in festo S. Catharinæ præuia confessione generali, & sacra communione solemniter professorem fidei Catholicæ emiserunt: atque primariæ Romanæ Annunciatæ B. V. Mariæ acceptis

ptis privilegijs & confirmationis litteris à R.P.N. Generali, & Præfecto primariæ Congregationis sunt aggregati. Studioforum nostrorum pietas & studium in literis sumit indies incrementa. Eruditionis specimen præclarum dederunt in festo corporis Christi exornando tum orationum, tum carminum multitudine ac varietate. Peregrinatio ad B. Virginem Grupnensem hoc anno solito fuit celebrior confitentium & communicantium frequentia, & maiore nobilium aduentu. Magnificus Dominus regni Præfectus Christophorus Popelius à Lobcouitz vexillo centum daleris comparato, familiæque Lobcouicianæ insignibus adornato nostrum ibi templum Deiparæ sacrum condecoravit. Idem ipse cum alijs quibusdam Dominis centum daleris, ad facta testæ dictæ sacræ ædis conseruanda donavit.

Collegium Crumlouienſe.

HOc anno pauciores solito fuimus, xv. nimirum: sacerdotes vi. ex quibus vnus est præceptor; alij præceptores non sacerdotes tres: reliqui denique domesticæ rei administri. Floret gymnasium Crumlouienſe, postquam deserto suo ludo magistri hæretici Mæcenatem secuti, ciuitatem purgarunt; quorum non solum discipuli, sed ipsa etiam notabili numero scamna, in scholas & potestatem nostram commigrarunt: illa aded cathedra, vnde Lutherani buccinatores toto quinquennio populum dementarant, nobis Cæsaris Commissariorum beneuolentia, quasi quoddam expulsæ perfidiæ trophæum, cessit in vsum gymnasij. Porro pietatem omnium mortalibus alioqui satis spectatam, ipse immortalis Deus, qui facit mirabilia magna solus, visus est in vno approbasse, atque eam

per hunc in ceteris nostris discipulis magis inflammasse. Gabriel Wecker puero annorum circiter xiv. nomen erat. primas hic tam in tertia, quàm in media classe Grammatices (nam eò vsque recens pertigerat) semper obtinebat, cum magna admiratione atque æmulatione equalium; nec posteriores ex probitate referebat. ergo quoniam placita fuit anima illius Deo, incidit in lethalem morbum. Sacramentis munitus, in ipso mortis articulo quiritari primùm cœpit, atrum quendam canem adesse, rogare afflictum vt expelleretur. Sacerdos noster qui cum circumfusa iuuenum corona adstabat, etsi nihil viderent, adpersit tamen omnem circum locum aqua benedicta. Tum ille gratulans depulso cane: Ecce autem, inquit, adest Virgo, & gestat perelegantem puerulum, qui me ad se inuitat. mox manibus (quas aliqui morbo confectas sustinere vix poterat) obuiam exertis videbatur identidem quiddam velle captare ac velut prehensare, ac vicissim iam hilari renidenti quæ vultu; iam rursus sollicito & lachrymanti; Veni ergo, veni, veni, dicere. Sic postquam aliquantisper, quasi colludens & secum colluctatus fuerat, tandem formatis in amplexum manibus, & ad pectus suauiter adpressis, iucundissima fronte, En, ait, iam teneo, iam habeo, iam possideo. nec mora, simul hæc dixit, simul in omnium aspectu expirans animam Christo, vt speramus, dilectam reddidit. Corpusculum elatum est, magno carminum & epistolarum licet extemporali apparatu, quæ certatim pro se quisque, virtutibus defuncti affatim materiam præbentibus conscripserat. Schola verò in qua summum postremò gessit magistratum, eidem aliquantò post seorsim, in creatione noui Magistratus, summa totius gymnasij approbatione, recensitis ac dilaudatis eius moribus, parentauit. Verùm in curandis suorum
func-

funeribus, itemque peregrinationibus, cum litania ad vicina templa, per æstiuos recreationum dies suscipiendis; alijsque id genus pietatis officijs præcipuam, ut solet, laudem obtinet Beatissimæ Virginis Sodalitas. Duo hinc ad diuersas Religionum familias se transtulerunt. Hæc ferè domi, nunc prodeamus in publicū. Mutatio Domini huius Crumlouiensis ditionis nō obscuram peperit animorum commutationem in ciuibus, in ijs præsertim qui à nobis & religione Catholica fuerant alieniores. nō defuerunt illi quidem suis rebus: mox enim atque Commissarij Cæsaris capeffendi dominij causa huc appulerunt, prius quàm sacramentum subiectionis posceretur, per supplicem libellum rogant, liceret illis libertate conscientiarum, ut loquuntur, frui: sed cum reiecti non sine minis fuissent, atque etiam ipsi inter se dissentirent (erant enim partim Hussitæ, partim Lutherani, partim Picarditæ) tandem caput tollere non potuerunt, adlaborante strenuè vno è Commissarijs, antequam certus Capitaneus constitueretur, ut nullos cœtus occultos cogere possent, veteresque Catholici ritus sēsim in consuetudinem reducerentur. Alter quoque Cōmissarius Dominus Georgius Heideilius veteris Pragæ Cancellarius, eodē vespere quo huc peruenit, cum se ex arce Crumlouensi à collegarum cœna clam subduxisset, Collegium nostrum familiarissimè inuisit, nobiscū cœnauit, atque inusitatis prorsus officiis omnes nostros excepit. Postridie autem ex collegarum communi consulto publicos carceres ipse, comitante Senatu Crumlouensi, adiuit, vinctos dimisit: pauperum deinde tum studiosorum, tum cæterorum contubernia, xenodochia seu nosocomia visitauit omnia; vbique munificas dilargiens Cæsaris nomine eleëmofynas. Quo nomine, bonique auspicij causa
solem-

solemnes postridie Deo gratiæ actæ, quibus tamen hæretici interesse noluerunt. Ab hac Domini re-
nouatione primo sabbato, audiri cœperunt prisco
more, pridie festorum æra campana ex arce Crum-
louienſi, quæ ibi habentur multa, magna, liquidissi-
moque sono seu potius concentu: ea multos annos
ingratum ac triste Catholicis silentium tenuerunt.
Tum artificum Sodalitia, quæ vetere instituto suū
quodque sub alicuius Sancti patrociniō habet va-
riis in templis altare; id à situ vindicare, cereos dum
diuina peraguntur accendere, & alia id genus mu-
nia reuocare iussa. nec licuit non obtemperare. Im-
primis autem princeps literatorum S. Catharinæ
Sodalitas, prorsus collapsa, erigi quasi de integro
cœpit, conquisitis quæ iam vix sciebantur Sodal-
ium nominibus: apud quos fundatione ac legi-
bus Sodalitatis perlectis, multæ denique veteres
propositæ ac innouatæ, si quis ad conuentus & ca-
nenda solita sacra vel non veniret vel tardaret. Da-
ta item opera vt senatu ciuico pestilentiores hæ-
retici mouerentur, atque in eorum locum integer-
rimus quisque legeretur. At maximè omnium po-
puli studia ad reducendam postliminiū pietatem
incitauit, traditū concionatori nostro Germani-
co nouum S. Elisabethæ templum, quod aliquot ab
his annis ab hæreticis capaci eximiaque forma ex-
structum, hætenus Imperatoris mandato prohi-
bitis Lutheranis Prædicantibus clausum perman-
serat. Concionabatur noster in angusto quodam
apud ædem maximam (in qua Boëmica item à no-
stris fit cōcio) sacello. inde igitur pridie Idus Quin-
tiles composito agmine per medium forū ad illud
quod diximus nouum templum migratum est: ac
lustrato interim aqua piaculari, & S. Spiritus breui
inuocatione loco, cœpta concio, tanto auditorum
numero, vt plures locus capere non posset; foris et-
iam

iam ad ianuam vergentem in plateam multitudo latè se effunderet. quam frequentiam duo fecerunt admirabiliorem; primum, quòd de migratione vix ipse quicquam certò pridie sciebat concionator, nedum vt populo denunciata fuerit: deinde quòd eadem frequentia, deinceps perpetuò constans insequentibus concionibus hodieque perseveret; nò sine spe copiosæ messis quæ in dies maturescit. mirum enim in modum nostrum collaudant concionatorem, ita vt illum præferant ipsis Lutheranis, quos olim hîc audierant, concionatoribus. id siue faciant ex animo, siue necessitate quam sibi incumbere timent, in virtutem versa; nostrorum quidem valdè ambiunt priuata multi colloquia, instruique velle passim dictitant. Nam publicas conciones, ex illa tanta quæ superiori dominatu nullum omnino templum adibat colluie, nemo iam inuenitur tam perditus qui non sedulò frequenter. Longè item quàm aliàs frequentiores cohonestarunt tum ipso die festo, tum sequenti Dominico annuam per forum & publicas plateas corporis Christi supplicationem: eam verò exornabat recitatum à discipulis nostris, pium quoddam ac breue drama. Carmina quoque, emblemata, ænigmata, & id genus ingeniorum, ex vna Humanitatis schola fœtus, tanta copia, ornatu ac varietate sunt affixa, vt eo quidem loco nulla Rhetoricæ iactura à popularibus sit animaduersa. Sunt antiqui Crumlouenses incolæ, qui dicant, ab annis xl. augustiori pompa, maioriq̃ cœtu, nunquam huiuscemodi supplicationem visam. omnia enim opificum sodalitia comparuerunt vexillis ac cereis in longis inauratis hastilibus prælatis, ipsi verò pulchrè composito ordine procedebant: quibus omnibus ipsa cæli solito serenior facies visa est arridere. Atque vt par fructus in vicinas quoque
circum

circum pagorum & oppidorum parœcias sese effunderet, peropportunè à Reuerendissimo Archiepiscopo Pragensi, consequendæ Indulgentiæ plenariæ per summum Pontificem concessæ causa, huc Crumlouium tanquam ad metropolim & Archidiaconij sedem pro festo Assumptionis Beatissimæ Virginis indicta est totius territorij panegyris. Quamuis autem Dominus Petrus Wok de Rosis, alijsque nonnulli vicini Dynastæ ditionum suarum Parochos, ad Crumlouensem alioqui Archidiaconatum spectantes, aliò minaciter ad eundem diem conuocarint; ipsique timentes ne quod periculum adirent, parendum sibi existimarint; tantus nihilominus hominum numerus, vtriusque sexus sub sacris signis, ducibus duodeuiginti Imperatoriæ ditionis Parochis, cum cantu ordinatè procedentium huc confluit, ut turbis sese prementibus, & à summa æde usque ad forum omnia complentibus, neque aditus, neque exitus in templo aliquando pateret. Sanè tantam hominum multitudinem, nemo meminit vnquam Crumlouij apparuisse. Quàm autem sponte, nemine licet inducente aut cogente, sola animi in priscam pietatem propensione impellentè id ipsum faciant, luculentè patuit per totum mensem Octobrem, quo tempore ad ædem Deiparæ Caiouensem immensa prorsus hominum vis, ex vltro suscepto voto, singulis quaternis sabbatis, alii semper atque alij ventitabant. Inter quos plurimi visi sunt, ex hæreticorum Dominorum ditionibus, qui que, dum hæreticus rerum ac locorum hic potiretur, propter occultos exploratores & non obscuras vexationes, hanc peregrinandi à maioribus traditam consuetudinem per plures annos intermiserant; nunc licet tuti domi non sint, ad audendum tamen plusculum, satis causæ rati sunt se habere, quòd locus quem petunt, meliori iam esset

esset sub tutela. Sacra omnia claudit concio, quam quidem nostri habent eodem tempore duplicem, Germanica videlicet & Boëmica lingua; tanta populi attentione, vt attonitorum similes, nunquam de concionante oculos deponant. Orandus est Deus vt hæc tam albescens messis in horreum eius quàm primùm inferri possit. nam adhuc exiguum quasi primitiarum manipulum retulimus: quippe à Lutheranismò de quibus constet conuersi dumtaxat xiv. ab Hussitis, & (quod nō longè inde abest) ab vtriusque speciei communione, ad vnus tres & sexaginta: in his integræ familiæ fuerunt. Confessiones, præter multas plurium annorum correctas, generales totius vitæ ampliùs ducentæ exceptæ; non nostrorum tantùm discipulorum, qui eas ferè omnes sub tempus plenariæ Indulgentiæ fecerunt, sed externorum. Matrimonia illegitima emendata: gratiæ reconciliatæ tum inter coniuges, tum inter alios. verbo, nullum officii nostri munus intermissum. Nam & exercitijs B.P.N. Ignatii excultus nō nemo. Præter hæc carceres visitati, indeque vni libertas impetrata: ægris autem præsertim tenuioribus, nullum ferè est alibi quàm apud nos perfrugiam, non solum pro medicina animorum verum etiam corporum. Recensenda supersunt duo miraculi loco habita. Cuius quidam Crumlouiensis indignatus concionatorem nostrum Dominica Palmatum in carniū voratores inuectum esse, cum pro foribus suæ domus Collegio vicinæ constisset, nullum finem maledicentiæ, & refutandæ illius concionis nostri Patris, summa cum vociferatione, nemine licet contrà respondente, faciebat. Epilogus declamationis ille fuit: Quandoquidem igitur vobis Iesuitis cæterisque Papistis vsque adedò ægrè est, quòd nos Lutherani carnes hoc tempore comedamus; vt vobis hoc multò etiam
ægrius

egrius ac molestius accidat, illa ipsa quam vos omnium dierum maximè obseruandam ieiunio censeatis, sexta feria maiori ego in cœmeterio ad summi templi vestri valuas me collocabo, ibique vestram in gratiam, in omnium vestrùm intrantium atque exeuntium frequentissimo conspectu, vt vobis palleſcentibus & frustra frendentibus dentes amplius pruriant, & oculi magis doleant, opimam aliquam assaturam iucundissimè epulabor. Videbo quis me vestrùm prohibere audeat? Dixit, & abiens se illa oratione Iesuitas egregiè vltum esse putabat: cùm, interim nescientem & infelicem præſens diuina vltio, in ipsis vestigijs insequitur. Rediens enim domum pestilenti febre ipse, ac duo eius grandes natu filij eadem nocte corripuntur. Tenuit affixos lecto morbus, quotidie maiori cum cruciatu ingrauescens, totos illos sanctæ hebdomadæ dies. cùm dies Parasceues Dominicæ venisset, quo se miser carnes liberè comesturum publicè iactabat, vix spirare liberè poterat: agebat enim toto illo die miserabiliter animam. Filius autem natu maior, & ipse ad extremum adductus, iam mentis impos per phrenesim, è propinquo lecto identidem patri occinebat initium cantilenæ celebris, qua vulgò Lutherani in producendis suis ad sepulchrum funeribus vtuntur, apostrophè quasi per sarcasum in patrem flexa. Quid multa? illucescente sabbato sancto mortuus est pater, nec ita multò post filii æquè in malitia pertinaces, extincti. Primatis Crumlouiensis vxor admodum religiosa, atque à teneris Catholica, ingrauescētē ætate (est enim maior septuagenaria) diuturnoque & graui morbo, ad extremum adducta est vitæ discrimen, Sacramentis ad felicem exitum munita. Collegij infirmarius (cùm eius opera in tanta medicorum his locis inopia roganti amicissimæ Societatis

cietati familiæ negari non posset) omnem in pi^a matrona iuuanda diligentiam adhibuit. sed frustra, pertinaci vi morbi omnia superante aut respuente. Quare tandem id, quod erat necesse, admonuit aniculam, vt à solo Deo iam opem imploraret, ac in tanto vitæ periculo Christianæ fortitudinis memor, se ad vltimam illam luctam, piis votis ac precibus quoad posset commendaret. Hic illa fortè conspicata apud ipsum coronam Beatissimæ Virginis, cum icuncula B.P. N. Ignatij ærea; obnixè flagitare cœpit, vt illam coronam ipsi daret mutuo: promittit se restitutam, aut si moreretur, commendaturam suis vt quàm primùm redderët. dat noster, ac simul indicat cuius illa esset dependens effigies, recenseret etiam nonnullas quas hoc tempore Deus per B.P. Ignatium operari dignatur passim in orbe sanitates. Ne multis; concipit anus ex ea narratione Fratris fiduciam. Noster rediens domum renunciat eodem vespere P. Rectori vbi suas sphæras precatorias reliquisset, narrat ægrè in crastinum superuicturam. Postridie cùm putaret mortuam, aut eertò morientem se inuenturum, reperit comedentem, bibentem, ambulantem, nullas amplius medicinas requirètem, Deo & B. Ignatio Loiolæ gratias agentem; marito, liberis, ac tota familia tanquam super re diuina gaudentibus & gratulantibus. Rogata quomodo conualuisset? Mox, inquit, atque orare cœpi atque B.P. Ignatiū inuocare, suauiter obdormiui. euigilans cùm fame vrgeret, cibum poposci, ita deinceps conualuisse me sentio: laus Deo & sancto Patri vestro Ignatio. Voluit deinde vitam & res gestas B. Patris cognoscere: quare allatus est eius vitæ Germanicè conscriptæ liber, quem auidissimè auscultat. Ea re inter Catholicos diuulgata, magna consecuta est omnium congratulatio, forum potissimùm, qui (quod

tunc primùm cognitum est) in quotidianis præcibus solent eundem B.P. cum cæteris Sanctis inuocare. Sacra Cæsarea Maiestas pensionem Collegij mille ducetorum, quæ aliquanto tempore impedita fuit, ex Crumlouiensibus vectigalibus solui mandauit. Pons est magna arte ac sumptu sine ullis sublicis flumini Muldurix qui Collegium præterfluit impositus, à mœnibus ciuitatis, subiectum amplum ac peramœnum hortum nostrum Collegio coniungens. Huius pontis clauēs statim post mortem fratris Fundatoris Illustrissimus Petrus Rosensis, cum primùm cœpit rerum hîc potiri, nostris ereptas, in potestatem ciuium tradiderat: nec ullis precibus toto hoc decennio quo Crumlouium possedit, adduci poterat, ut eas nostris redderet. Ferendi ergo fuerant singulis noctibus ciuitatis apparitores, qui hastis armati, atque Collegij penetralia necessariò vltro citroque transeuntes, tum pontem claudebant, ac inanè rursus reserabant; idque non cum nobis, sed plerumque quando ipsis commodum erat. Ab hac seruitute Imperatoris clementia nos statim exemit. imperatū utique Crumlouienti senatui, (ut nulla interposita mora clauēs Patribus restitueret: prorsus indignum esse, ut quibus ius aperiendi regni cælestis Deus credidisset, de clauibus oppidi diffideretur. Venit ergo ipsemet Primas, ac multis verbis hanc Collegij iniuriam in superiorum temporum necessitatem deriuans, senatusque ac populi Crumlouicnsis studia Collegio prolixè commendans denique clauēs tradidit. Rei sacræ supellex aucta est quoque hoc anno, calice insignis magnitudinis argenteo atque inaurato, cum omni calicis apparatu, egregiè acu picto.

Collegium Nouodomense.

Continuit hoc Collegium 27. Socios; octo nimirum sacerdotes, præceptores tres, auditores Rhetoricæ nouem, & qui domestica obeunt munia 7. Conciones ad populum duabus linguis habitæ, Boëmica & Germanica. Doctrinæ Christianæ rudimenta diebus Dominicis sub vespertinas preces exposita. Hæresi deposita fidem Catholicam, & vnius speciei vsum amplexi sunt ad 25. Totius vitæ maculas Pœnitentiæ Sacramento eluerunt nonnulli. Æger desperata, ob tormina, & sanguinis ultra 15. libras è naribus emanantis copiam, valetudine, postero quàm epulum diuinū sumpserat die conualluit. Feminam hæreticam quòd abstemia esset, caryophyllis, zinzibere, & id genus aromatis refocillari oportebat, quoties vel pauxillum speciei ex profano calice suo sorbillatura erat, quòd speciem vini omnino ferre non posset. tandem eò amentia deuenit, vt eius loco aquam ex fonte baptismi porrigi sibi peteret: verum à sacerdote nostro instructa, vnius speciei vsum contenta calici valledixit. Nosocomijs & carceribus sua nauata est opera. & Catholico iuueni, qui sui tuendi causa quendam hæreticum sibi verbera necemque intentantem casu interfecerat, contra hæreticorum omnem eum ad supplicium rapientium conatum vita, patrociniis & auxilio nostrorum obtenta est. Et quia ciues nostri vel Hussitico calice dementati, vel Lutherana tabe infecti cœnam suam miserabilem purissimi agni perceptione commutare nolunt; ferijs Paschalibus excursionem ad finitima loca instituta, consuetis Societatis nostræ ministerijs ibidem obeundis non sine fructu eximio strenuè

adlaboratum est. Illud præclarè accidit, quòd cum ciues de Parocho nobisque, quòd eos contra Synodi Basileensis pacta calicis & sacri post mortem loci vsu immerentes priuaremus; prolixo apud Illustrissimum Dominum libello supplici conquesti fuissent; luculenta per nostros responsione conscripta, & publicè coram senatu, primarijsque ciuibus ab eorum syndico homine hæreticissimo prælecta insigniter mendacij conuicti & rubore suffusi fuerint. ostendebatur nimirum ipsos, quòd carnes Quadragesimæ tempore vorent, festos dies opificijs suis temerent, hæreticos codices lectitent, Missæ sacrificium paruipendant, cæremonias rideant, Papam Antichristi loco ducant, & id genus plura committant, longissimè à Basileensis conuentis abesse; ac ideo non iniuria seu canes à sancto participando excludi. Ex plerisque templis, quorum patronos agimus, libri, cantusque hæretici amoti sunt. Grammaticæ & Humanitatis classibus hoc anno Rhetoricæ professio vnà cum seminario humaniorum literarum Societatis nostræ Crumlo- uio accessit; quod vt gratum Illustrissima funda- trix, filiusque sibi esse ostenderet non solum primæ lectioni adesse voluerunt, sed etiam consuetis pro- uentibus 400. annuos daleros adiecerunt. Progres- sum in literis discipulorum drama triplex com- mendauit. Die Veneris Sancto dialogismus An- gelorum ad sepulchrum in templo D. Mariæ Mag- dalenæ Christi mortem plangentium, non laudem tantum actoribus, sed & piam commotionem la- chrymasque spectantibus attulit. Sacris Corporis Dominici ferijs Rhetores Poëtæque templum pa- rochiale partu ingeniorum suorum vario, vndique ad stuporem multorum vestierunt. Sodalitas B. Vir- ginis hoc anno inter Scholasticos inchoata. & Ro- manæ aggregata, magnos facit in pietate progres- sus.

sus. cuius rei argumento sit, quòd octauo plerique die conscientia suæ maculas expiare, & cilicina veste, ac diuerberationibus carnem suam asperè tractare consueuerint. Grauißima controuersia quam intricatum defuncti Parochi Nouodomenßis testamentum Collegio huic pepererat, auctoritate Reuerendissimi Archiepiscopi Pragensis feliciter composita est; & in eum, qui nos ceu raptores bonorum alienorum procaci lingua prosciderat, carcere animaduersum fuit. Filia fundatricis sacrum vestiariu casulis argenteis duabus adauxit. Quatuor equi à Magnifico Domino Collegio attributi sunt, qui fabricæ necessaria conuehunt. Tres agri prædio suburbano contigui coëmpti sunt.

Collegium Labacense.

ANno hoc Collegij Labacensis Socijs 14. numero, non tam laborando quàm aduersa ferendo. enitendum fuit. Ita omnia morbidis hominibus plena, vt integro biennio pestilentia vix tot ediderit funera, quot primum huius anni semestre. tantum mali vel citius solito incidentis frigoris intemperies, vel militum ex obsidione Canisæ redeuntium contagium attulit. Miserrimum Itali milites præbebāt spectaculum: plurimis digiti, per multis pedes computruerunt ex frigore. Horum factorem in nosocomio nullus ferre poterat: pretio magno qui curam eorum gereret, vix habebatur. quotquot cum ijs agebant vel mortui sunt, vel extremum mortis adierunt periculum. E nostris duo fuere destinati tum animæ, tum corporis auxilio; alter sacerdos incolis, militibus Frater Italus: sacerdos enim Italus non habebatur. Ex hac publica calamitate, nostros vix vllò tentatos morbo plerique mirabantur. at verò quo seriùs ad nostros perue-

nit, cò pertulit grauius. Nam frater, qui Italis iu-
uandis occupabatur, moxque reliqui sensim mor-
bo tentantur, quatuorque nobis è viuis eripiuntur.
Ex quorum numero cum vnus extra Collegium
moreretur, summus Abbatis cuiusdam & Præposi-
ti in hominis Societatis ornando funere, amor &
studium eluxit. Tres tantum intacti manserunt; ex
septem reliquis aliqui vix omnino euaserunt. Hanc
ob causam multæ nostrorum fuere mutationes &
profectiones, non tantus quoque noster labor, ne-
que optati manipuli, quam cuperemus; non tamen
omnino nullus. Nam & communia, vti confessio-
nes audiendi, concionandi, docendique officia ri-
te peracta (nisi quòd studia superiorum scholarum
duobus circiter mensibus intermissa fuerint.) Du-
plex drama exhibitum est: quo maximam nostris
scholis discipuli nostri opinionem conciliarunt.
Ecclesiæ Catholicæ per quatuor è nostris confessa-
rijs non pauci ex Lutherana lue sunt restituti; vnus
ex ijs triginta absoluit, alter vltra quinquaginta. in
quibus duo nobiles viri; & honoratiores ciues non
pauci. Nec dubium est, etiam alios ab alijs duobus
Ecclesiæ conciliatos confessarijs. In solemni Sacro-
sanctæ Eucharistiæ supplicatione quanta fidei Ca-
tholicæ facta sit accessio videre fuit. Nam præter
frequentiam supra priores annos maximam, tribus
opificum certatim sua vexilla restituere, pingere
& ornare contenderunt, coronisque singuli redi-
miti suo quique ordine & loco, singulari cum mo-
destia & sensu quodam pietatis incesserunt. quod
in ijs, qui prius blasphemias in Venerabilẽ Eucha-
ristiam iaciebant, cum gaudio spectare fuit. Partu-
rienti summo in discrimine constitutæ, agnus ce-
reus à nobis missus saluti fuit. Rei porro familiari
& fundis hoc anno non modica facta est accessio:
ædificij enim trientes duo superstructo tecto penè
sunt

sunt perfecti, & scholæ quidem ibi haberi cœptæ; inhabitatio verò, ne valetudinis ob nouitatē subiremus periculum, in aliud tempus dilata est. Ad ædificationem Serenissimus Archidux Ferdinandus contulit quinque florenorum Rhenensium millia. Eiusdem fundatoris optimi dono, & nostrorum studio prædium nostrum, fundis 2000. florenorum pretio, est auctum. Hæc pauca grauis hic annus tulit, plura procul dubio allaturus, si per ægritudines nostrorum licuisset.

Collegium Glacense.

VIxere hoc in Collegio hoc anno vt plurimum 14. ex quibus 8. sacerdotes, duo magistri, 4. Coadiutores. Nostrorum feruor & zelus cum aliis, tum eo in primis enituit tempore, quo R. P. N. literæ de necessitate, qua Societas nostra pro tempore varijs in regionibus premitur, prælectæ sunt: mox enim certatim sui collectionem, & id genus alia consueta pietatis exercitia expetiuerunt. Impetratum est tandem hoc anno à S. C. M. diploma in optima forma, quo fixum & in perpetuum ratū esse vult, quidquid siue iuris in hoc Collegium & huic annexa bona, siue priuilegiorum nobis traditum & concessum est. Conciones in nostro templo habitæ sunt singulis Dominicis & festis: & Dominicis quidem etiam Christianæ fidei institutiones à prandio traditæ fuere. Confessiones in Paschate exceptæ domi forisque circiter 706. ex quibus de tota vita fuere 158. Ad sacram synaxim eodē tempore accessere circiter 250. Ex hæresi emergere 15. ab vtraque ad vnam traducti 2. Sacramentum Extremæ vnctionis, quod in his partibus iam penitus extra consuetudinem positum erat, denuò introduci cœptum est, habitis nonnullis in hunc finem

concionibus. Confirmationis item Sacramentum, cuius iam perpauci, ijque vix per nebulam amplius recordabantur, à Reuerendissimo Pragensi, plusquam quingentis personis non citra magnam multorum admirationem & gaudium, summa hominum frequentia collatum, totumque tempus pomeridianum in id vnum collatum est: adeò vt ipsemet Reuerendissimus fateretur se lachrymas cohibere nō potuisse. Diebus Rogationum ad supplicationes publicas more consueto processum est, & tertio quidem die subditi nostri ex pagis, erectis vexillis aduentabant, admirantibus & frementibus licet hæreticis. Idem factum est die Corpori Christi sacro, cui processioni subditi etiam ex pagis hæresi infectis, interfuerunt. Successit cum quiete, licet pridie eius diei voces tumultus certissimi fuerint sparsæ. Reuerendissimus Wratislauiensis mira in nos animi inclinatione propendet, id quod ipse tum verbis, tum eleëmofynis satis largis, non semel declarauit. Sed & ipsi Canonici Wratislauienses singularem in nos persæpè declararunt beneuolentiam. Braumouiæ (cœnobium id est quatuor leucarum interuallo ab hoc loco disinctum) nouus Abbas institutus est, altero iam senio confecto deposito: qui mox, vbi ad gubernaculum accessit, omnem curam cogitationemque in eo desigere cœpit, vt auitam religionem, iam fermè penitus collapsam, restitueret. nostrum auxilium & consilium ardentè expetiit. eam ob rem profectus est ad illum Superior noster: quem tam amanter accepit, vt præ gaudio à lachrymis sibi temperare non posset. Leuinenfis impetratus est à Superiore Parochus orthodoxus, deiecto altero, qui viginti propè annos ibidem exegit. Erat ille quidem sacris ab Episcopo Catholico legitimè initiatus, cæterum solo nomine Catholicus. Nam sine ea, quæ in aurem fit,

pecca-

peccatorum exomologesi homines ad sacrosanctam Eucharistiam admittebat, & quidem omnes sub vtraque, sub vna nec vnum; sanguinem non ex calice sed cochleari propinabat, & si cui præ cæteris honorem ac beneuolentiam præstare volebat, bis cochlear porrigebat. Catholici variè ab hæreticis exagitati, omne suum refugium post Deum in nobis constituere: malueruntque nonnulli duos pati carceres, & iniustas exactiones sustinere, quàm liberos suos apud illos salutaribus vndis expiari. Nobilis quidam Catholicus coëmit libros hæreticos, nobisque tradidit. Consuluerunt nostros in casibus quibusdam grauioribus circa matrimonium, etiam ipsi hæretici ciues præcipuarum in hoc Comitatu ciuitatum, & resolutione accepta gratias egerunt. Ratione lignorum, quæ iure communis tam prædio nostro, quàm subditis debebantur, fuit nobis controuersia cum præfecto sylvarum Caluinista: missique sunt tandem Praga isthuc Commissarij, quibus in mādatis datum est, vt eundem ante omnia de gradu deijcerēt, ac tum primò, quæ vtrinque afferrentur, audirēt. quod & factum est. Nec alibi nostris occasio exercendæ patientiæ defuit: nunc enim exhibitati, nunc irrisi, nunc scommatis petiti sunt. Insequebatur quidam duos ex nostris vtraque manu strictū tenens cultrum: eosdē omnino iam neci apud se destinabat, sed seriùs venit. tandem captus est & in carcerem cōtrusus, ac primò post nouem hebdomadas ex eodem, nostrorum intercessione emissus, cui iam alter successit grauiorem ob culpam in quendam Patrem admissam. Agebatur multum de oppignorando hæreticis Comitatu hoc, idque studio hæreticorū, vt vel sic Catholicam religionē stirpitus euellere possent: sed nostri è contrà strenuè sese opposuerūt, modisque omnibus egerunt, vt res successum nō haberet.

Domus Probationis Brunensis.

A Luit hæc Domus hoc anno è nostris maiori ex parte ad 80. omnes sanos & incolumes: ex his veterani fuere septemdecim, sacerdotes quinque, reliqui scholastici, ac domesticis subsidijs destinati. vnus autem è murarijs nostri templi, templo absoluto, se ipsum in templum viuum Deo, in Societate nostra, consecrauit. Societatis auspicijs dato nomine militare cœperunt 37. in ijs vnus sacerdos, omnes indolis ad frugem spiritualement egregiæ. Preter hos tertiarij numerantur 7. ex quibus sacerdotes quinque: transmissi verò ad varia Collegia hoc anno omnino 39. Classes quinque humaniorum studiorum vltra 300. habent ingenuos adulescentes, qui non infrequens hoc anno bonæ spei specimen ediderunt. Ex his ad Christi castra commigrarunt sub DD. Bernardo ac Brunone militaturi quatuor: sacerdotes tres creati. Conciones per nostros binæ habitæ, vna Germanica, altera Boëmica, magno cum ciuium, tum vicinorum concursu. nec steriles extiterunt conatus. Ab hæresi ad Catholicos transiere hoc anno 100. Vltraquistæ octodecim ad communionem sub vna specie frequentandam adducti. Sublatus vsus calicis publicè hætenus in ciuitate permitti solitus, nostris interuenientibus, ac negotium non leui brachio vrgentibus. Confessiones ac Sacramentales Communiones, longè hoc quàm superioribus annis fuere frequentiores. Generalem totius antea actæ vitæ exomologesim vel fecerunt vel repetierunt 87. Operæ in concionibus præclarè positæ pretium haud obscure constituit, ex restitutione quidem malè partæ pecuniæ ad 6800. dalerorum. Duo quoque turpi concubinato expediti. In supplicijs adeundis reos nostri

ad

ad constantiam confortarunt magno vel punient-
dorum bono, vel spectatorum approbatione. Liber-
ratio è carcere ac gladio qui vix a ceruicibus ab-
erat, ad nostrorum intercessionem concessa. Illu-
strissimus D. Cardinalis à Dietrichstein nihil hoc
anno de præclara sua in Societatem nostram bene-
uolentia remisit. intra domesticos nostros parie-
tes, commentationibus spiritualibus spiritum re-
collegit, & ad futura armauit: sexcentos daleros in
fabricam Collegij numerari curauit, & diuersis vi-
ni ac piscium eleëmofynis tenuitatem rei familia-
ris nostræ adiunxit. Primarij prouinciæ procures nō
vulgari nos beneuolentiæ significatione prosecu-
ti; visitando beneuolē, de spiritualibus cum nostris
ac grauissimis de rebus suis, magno cum fructu
tractarunt sapius. Serenissimi Stiria Archiduces
Ferdinandus & Maximilianus, qui Praga redeun-
tes, nostri ergō de via deflectere, huc diuertere
haud grauati, vnā cum Illustrissimo D. Cardinali
Olomucensi, alijsque Baronibus in refectorio no-
stro prandium nobiscum sumplerunt: nec nisi salu-
tatis singulatim nostris abeuntes, multum ex hoc
loco ac conuiuio spiritualis consolationis hauisse
se testati sunt. Parochi duo spiritualibus B.P.N.
Ignatij commentationibus eruditi, non pœniten-
dum sancti sui otij fructum retulerunt. Religiosi
per plures, præsertim Carthusiani, mutua de rebus
suis cum nostris communicatione non sine eorun-
dem consolatione ædificati. Eleëmofynis diuersis
hoc anno adiuti sumus in ædificium templi nostri
absoluendum. ad summam mille quadringento-
rum septuaginta nouem circiter dalerorum in pe-
cunia numerata. Peluis argentea inaurata cum suo
gutturio, in curandam templo nostro lampadem
argenteam, antependium altaris textili auro con-
flatum donata. Res domestica haud obscuro diui-

nae providentiæ signo facta testis nobis hoc anno stetit. Animaduersum id palam est in quodam nostro pago, cuius mediam partem cum fulgur consumpsisset, nostrum tamen prædium in medio pago situm reliquit intactum. Baro quidam Picardus, piscina sua fundis nostris, damnum non contemnendum inferebat. igitur impetrata à Cæsare commissione præter alia, ducentos viginti daleros in præsentem pecuniam, pro damnorum refusione, nobis hoc anno numerare coactus est: quam pecuniam in duas piscinas, duobus nostris in pagis parandas, conuertimus, non paruo huius Domus emolumento. Simili quoque Iuris beneficio Senator Brunensis, qui ferrarium quendam ex templo nostro, licet nondum consecrato, per licitorem capiendi auctor fuerat, à nobis audaciam deprecari, nobisque satisfacere coactus est: cui quidem nisi Societas iniuriam condonasset, grauis à senatu imminebat animaduersio, tum exigente facto, tum Illustrissimo Cardinale, qui beneuola communicatione nostra velut sua zelatus, ea auctoritatis suæ pallio ubique rueretur. Finita est hoc anno templi nostri fabrica, ad quam huc usque ultra tredecim dalerorum millia in pecunia numerata sunt impensa; præter materialia antiqui templi sanè multa, præter trabes atque asseres, pro tecto nobis donatos, aliaque multa quæ sex dalerorum millibus facile æstimantur. Porro dictæ pecuniæ pars plusquam tertia à piæ memoriæ Magnificæ D. Helenæ de Thouar, eiusque testamentarijs nobis est assignata: residuum ex varijs piorum eleëmofynis est conflatum. Ergo templi inaugurationem benignè in se suscipere dignatus est Illustrissimus D. Cardinalis a Dietrichstein. quo verò solemnitas hæc apparatu splendidiore maioriq; tum nobilitatis flore, tum populi concursu celebraretur, Illustrissimo D. Cardinali,

cæterisq̃ue Magnificis Dominis ac amicis nostris, visum fuit, eam in tempus iudiciorum prouincialium differre. Quare die præstituta 22. Septembr. in amplissima Baronum Nobiliumq̃; prouincialium corona, maximaq̃ue populi frequentia, ingenti omnium satisfactione solemnī ritu peracta fuit. Adiecit Illustrissimus concionem, in cuius incitarii cursu ac feruore excommunicationis diploma in vsurpantes vel inuadentes Ecclesiastica bona legi mandauit, cum execrationibus, maledictionibus, ac cæteris id genus censurarum Ecclesiasticarum fulminibus in simili causa vsurpari solitis, qua re vulgari idiomate, per Illustrissimum explanata, ingenti omnino omnes auditores stupore ac horrore conterriti sunt: nonnulli quos fortè paulò durius hæc palpabant, propè obrigescere animaduersi. Sacrum Episcopali pompa secutum est, cui musica suis instructa symphoniis haud defuit, omnia fructu ac consolatione nostra præcipua. Consecrationem prandium secutum est, quo Illustrissimus D. Cardinalem, aliosq̃ue tam Catholicos quàm hæreticos prouinciæ procures ac Barones ad sexaginta in refectorio, scutellis domesticis ritu religioso donauimus. Illustrissimus D. Cardinalis & Magnus D. Capitaneus prouinciæ, nouo modo, aulæ præfectos domi nostræ egerunt: statione enim ad portam domus interiorem occupata, selectos tantum Barones ac Nobiles ad prædium admittebant, famulorum caudam, acceptis ex tempore baculis, omnino aditu submouebant. vnde factum est, vt solo domestico nostrorum ministerio, toto conuiuij tempore procures Baronesq̃ue vterentur. Conuiuium adornabat oratio latinè per sacerdotem nostrum habita, qua de cæremoniis dedicationis imperitorum elucidationi, hæreticorum, quales non pauci intererant, cōsutationi dis-

sertum

sertum est. Post bellaria adolescentuli angelico ornatu ad Dialogum conuiuas non ingrata fictione inuitarunt, & itum est excipiente mensam theatro, vbi data Dagon destructio, & Arcæ fœderis per Dauidem receptio, deductio ac exaltatio. Res acta. haud vulgari spectantium ædificatione ac plausu: instituti quoque nostri ac industriæ in formandis ad pietatem, doctrinam actionemque adolescentibus præclare positæ, approbatio simul & collaudatio consecuta. Et votis nostris fauisse visus est Deus: cum enim tum præcedentibus, tum ipso destinato die, tempestate in aër iterum atque iterum parturisset, nonnullique procrastinandum extimescerent, secundo tamen cælo tam diu vsi sumus, donec Epilogus spectatores dimitteret, pluvia abeuntes deduceret, ac prolixè prosequeretur. Tertio postmodum die dictæ magnificæ D. Helenæ de Thouar funus, pompa magnifica, in templum nostrum, sed velut suum, illatum est, quod expectatione cōsecrationis hæctenus dilatum fuerat. Magna tum hieroglyphicorum, emblematum, carminum vis in medium proposita. Pullum apparatus interstinxit Dialogus è re nata datus, angelorum, luctum familiaribus, quos aliquot è nostris discipulis heroinarum schemate sustinebant, abstergentium, miro applusu exceptus. Concio ac exequiæ celebritate quàm plurima peractæ, satisfactionem maximam tum omnibus, tum magnificis D. Testamentarijs præfatæ Dominae attulerunt. Nec dissimili studio in S. Ioannis Baptistæ Natiuitatis Vigilia à nostris M. D. Subcamerarij Sigismundi à Dietrichstein funus fuerat exornatū: qui cum duobus filijs in templo nostro, quamuis nondum consecrato, deducantibus Illustrissimo D. Cardinali, atque è prima prouinciæ nobilitate, ingenti concursu populi sepultus, primus nouam sepulchrorum

chorum nostrorum contignationem dedicarat, temporaria quidem mansione in nostris cryptis accepta; donec Illustrissimus D. Cardinalis ex destinato, gentilicium sepulchrum, in quo cum suis ipse, secundum facultatem ab admodum R.P.N. Generali concessam, recondendus esset, in hoc ipso templo excitauit. Verum haud minor animarum fructus in Octaua recolenda, quam in ipsa solemnitate dedicationis extitit. occasione præstitit summa S. Sedis Apostolicæ ac Illustrissimi D. Cardinalis liberalitas: hic de concessa sibi à Summo Pontifice potestate, ac priuilegio singulari, Indulgentiæ plenariam per modum iubilæi omnibus in templo nostro dicta Octaua communicaturis impertijt, supplicatione solemnè à Cathedrali templo ad nostrum indicta, quam omnes ciuitatis Religiosi, ac cuncti propè ciues religiosè obierunt. Post concionem Reuerendus D. Abbas Obrouiensis Sacrum in Pontificalibus fecit communionem frequenti. Eo quoque dte proposita hieroglyphica incopia, agalmata, variumque officinæ poëticæ parergon, tum præsentis festiuitati, tum benefactorum memoriæ, spectatorum animos æquè ac oculos abundè detinuerunt. Templo absoluto versæ curæ ad domus huiusce fabricam, cuius quartæ parti initium datum ex liberalitate Illustrissimi D. Cardinalis, qui totam domum funditus extruere suscepit: nec tenui progressu in muris educendis scallisque duabus ædificandis laboratum est. Adolescens quidam hæreticus adhuc, annos natus duodecim, cum aliquando deducente parente, (viro inter suos honestissimo) flumen per pontem transiret; ecce tibi simul cum equo cui insidebat præceps in subterlabentem fluuium collabatur. & sefore quidem & equo gurgitibus hausto, diuque sub aquis merso, spes omnis consilii adempta parenti,

renti, luctuosum edebat spectaculum: non sic filio, quem vorticibus quasi molliter exceptum quamvis turbido cælo ac vado mirus splendor derepente circumstirit, adesseque visa matrôna splendidissima, quæ natandi rudem manu per 30. circiter passus subter aquas deduceret. & ex vndis educto ramum offerret imminentis salicis. nec vana res fuit: nullo enim sub aquis accepto incommodo, mirum dictum? post aliquantum interuallum emerfit, oblatum ramum tenere se miratur, & illius tam diu beneficio sustentatur, donec subducto nauigio delatus in tutum veniret. Nono circiter post anno, nostrorum instinctu & instructione fit Catholicus, animumque paulò post ad Societatem adijcit. Sed ecce eum Mars vindicabat, cui Neptunus indulserat. Nam & Musis & vocatione valere iussis, copijs Principis cuiusdam sese sacramento militari accingebat, nisi id nostri opportunè discussissent, & adolescentem non tam à militia quàm à laniena abduxissent. Mox enim & Princeps & integer illius exercitus internecione ad vnum deleri, nouo tironi quam aleam subiturus erat, nisi maturè pedem retulisset, manifestissimè demonstrarunt. Nec tamen adhuc vagabundus iuuenili licentia animus ad priora vocationis consilia se receperat; cum ab hostibus in itinere captus, præsens sibi discrimen (nisi diuino potius quàm humano fuisset statim præsidio liberatus) imminere videbat. Tum liberato cæcutientibus oculis paululùm apertis, solem respicere inceperat, sub quo *exibit homo* (vt ait Propheta) *ad opus suum*; sed mox lucis ceu noctua impatiens, ad suas sese tenebras remeigebat. Inultum tamen noluit Deus: tergiuersantem enim febris inuadit. & vsque ad vitæ desperationem tribus mensibus grauius exercet, donec in mentem venit vocatio propè oblitterata, spesque offerre se cœpit,

ſi cum Deo in gratiam rediret, ſanitatẽ quoque redituram. Erectus hoc inſtinctu, voto ſe Societatis noſtræ ineundæ, ſi ſanitatis fiat compos, aſtringit. & apparuit ex medicina morbi origo: rato enim habito per Deum voto, quaſi per infirmitatis liſtorem condicto, eadem nocte viribus æger aded ſolidari cœpit, vt tertio poſtmodum die depulſa feбри, ſanus & incolumis è grabato exiliret. Tum voti reum ſe oſtendens, admitti ad nos vrget: ſed dum neſcio quas trahit moras, & imprudẽs parentẽ inuiſit, nil propiũ abeſt, quàm vt matrimonialibus cippis illaqueatus, in ſtatuam ſalis reuerteretur; ſed vicit Domini dextera, qua faciente virtutem, & ſcilicet accedentẽ egregia candidati noſtri contentione, omnibus diſſractis ergaſtulis retinaculiſque ad noſtros tandem quaſi per aquam & ignem traductus euolat, vbi accuratis noſtræ Societatis medijs certius in dies vocationem diuinitus ſtabilire conatur. Quindecim in locis traductis ad ſuperiores annos colonijs catechiſmus à noſtris habitus, auditoribus pluribus, & maiori cum ſpe ac fructu quàm vnquam. Iniuriis auſem noſtros affici plurimis in itinere, & tanquam otioſos, nigros diabolos, & lupos proſcindi ab hæreticis infrequens non fuit. Taceo quoties niuibus ac glebis ſeridò appetiti in vmbra patientiæ ſubire compulſi ſunt; intentatas ab hæreticis quos fors in via obuios dabat ſecures; à militibus verò gladios; cum ſeuera palliorum exactiõne ac pecuniæ; bombardæ etiam pectori admota. Leniebat interim fructus non contemnendus huiusmodi difficultates, auditores, vt dixi, quàm plurimi beneuoli, ac magis quàm antè ad diuinam ſementem parati. Promoueant quoque ſtudio noſtrum Domini pagorum temporales, iudices officialesque, tum multarum, tum carcerum propoſitione. Vnde factum eſt

ut non solum pueri puellæque magna copia, sed viri quoque ætate iam grandes, & in suis pagis auctoritate ac officiis præcipui interessent, suo exemplo ac mandatis pueris benefaciendo præirent, puerilis institutionis inter canos bene patientes essent, nonagenarii etiam per nostros in medium proposita repeterent. Præter Christianæ militiæ tirocinium, vel ex Evangelico themate vel ex tempore currente, vel ex re nata, ex allatis funeribus cadaveribusque adhuc inhumatis, præsentibus salutare cohortationes fiebant, magna audientium approbatione, compunctioneque. Odia inde nonnulla sopita. mulieres veneficiorum suspectæ, consiliis sanioribus imbutæ, bona fama uti cœpere. De hæreticis ad Catholicos decem circiter traducti, pluribus iniecta religio ut à nostris edocere sese curarent. quod feliciter cessit. Sed præcipuè grata erat quam plurimorum adolescentum, ad celebrandas scholas nostras assumptio, quo vel primùm Deo simul & Musis initiarètur, vel certè ab hæreticorum Instris ubi cum lacte nutricis impietatem imbibeant, euocarentur. Ad abstinendum carnibus quadragesimali ieiunio nō pauci persuasi, qui congratulabundi postmodum publicè nostris asserabant, nunquam se facilius Quadragesimam decurrisset: scilicet piscis boue leuius natat. In Sacramentis obeundis solemnioribus anni festis, vsus excrebuit in ipsis etiam pagis, vberiusque pollicetur emolumentum ista nostrorum hac in parte contentio. Ad sacram exomologesim nonnulli, qui sapius quidem apud suæ Evangelicæ farinæ pistores communicarant, nunquam tamen ritè confessi, ii que ferè viri annis graues accessere. Quidā illatis in animū ex nostrorū cohortatione aculeis, discedentes nostros præstolatus, fatetur integris quindecim annis sanctæ Confessionis integritati se defuisse:

fuisse: quid sibi agendum foret consulit, iubetur in posterum exuere verecundiam, & sacrilegio toties violatam ab ipsis quindecim annis confessionem repetere, persuadetur ac edocetur. A communione sub vtraque specie abducti quatuor j. in his vnus cum diu mente ab ea abhorruisset, tandem manus dedit: qui gustatis, vt verisimile est, Catholicæ communionis primitijs, nostris octauo die de morte redeuntibus, magna gaudij ac gratiarum præfatione præmissa, tum verò primum se credere quæ de communione sub vna specie edisseruerunt, palam pronunciauit, nosseque se quid inter temulentas hæreticorum portiones & sobriam Catholicorum synaxim interfir. qua ex re non mediocri eo loco ædificatio consecuta est. Nec valentibus modò sed & ægris nostrorum opera leuamento fuit. Mendicis quidem, alienigenisque in via iacentibus inedia ac frigore consumptis quæsitæ non semel per nostros mendicatò tegumenta, stragula, cibaria. Alijs omni præsidio destitutis ac in fimo agræ se mouentibus, (res misera) cingentibus aliquando puerulis, amicæ quæ poterant impetrari præstita solatia, inquilinorum admiratione ac congratulatione non exigua. Hoc in genere istud non prætermittendum videtur. Redibant nostri peracto catechismo, dum seniculum sub ciuitate comperiunt capite tenus in fimo sepultum, sed & à multis pueris circumseptum. hic enixè nostros obtestari, sibi vt confessarii copiam facerēt, se tertium iam diem sine cibo sine potu sub dio traducere, frigoribus immensis conflictari, præsentiscere imminentem sibi ex hoc ergastulo migrationem. Nec mora, domum nostri aduolant, adducitur sacerdos, conducitur hypocaustum eleëmosynis à Patre corrogatis (neque enim ægrum admisit nosocomium) traha senex deuehitur, refocillatur, confitenti operam

dat Pater, altero die viatico communit, tertio piè & religiosè defungitur æger. Quo ex facto nescio num magis nostrorum pietas & studium in oculis ciuitatis spectaculo fuit, an hominis cum extremis periclitati felicitas, cuius nouissima sibi cordi esse in tempore opportuno ostendit. Caterum non in pagis ipsis minor in ægros occasione catechismi deriuauit vtilitas. Plures per morbos corporis, animæ vulnera consolidarunt; plures ad Sacramenta velut ad anchoram sacram nostris auctoribus confugerunt: quod nonnullis præter occultam quam sperauimus animæ salutem, manifestam quoque corporis reuexit sanitatem. Constat nostros ad hominem ægrotum, super vxore mortua simul consolandum, simul propriæ salutis atque adeò discriminis sui commonefaciendum accitos, ei sanctæ communionis percipiendæ animum, cooperante Deo, cum spe sanitatis attulisse. quod ille monitum cum lubens accepisset, communicauit; & quidem actutum paulò melius, deinde certis velut gradibus ex toto conualuit: qui hactenus gratum se Deo, nobisque memorem exhibet, & Dei quidem beneficium, nostrorum consilium, magnificè prædicare non cessat.

PROVINCIA BELGICA.

ELGICA Prouinciæ labor & fructus in Socios 521. diuisus. Louanij 52. Tornaci 76. Audomaropoli 37. Duaci 40. Antuerpiæ 31. Leodij 35. Traiecti 18. Gandaui 19. Brugis 19. Valēcenis 22. Cortraci 19. Ipris 17. Insulis 25. Montibus 25. Winoxbergi 13. Bruxellis domi militiæque 30. Cameraci 9. Luxēburgi 9. Attrebati 13. in missione Hollandia 3. & R. P. Prouincialis cum socio. Nouem ex hac vita emigrarunt. Societatem nostram experire quàm plurimi, & impetrarunt triginta & vnus. 14. alij admissi post aliquot menses recipientur.

Collegium Louaniense.

Versati hoc anno Louanij Socij ad 47. ex his sacerdotes 18. cæteri partim Studijs, partim domesticis curis distenti. Obiit 2. Ianuarij Bertrandus Cornelij ex veteranis Adiutor annis propè 34. Explendescere in eo curatio ægrorum insignis, & religionis obseruatio; adeò vt circumgestato clepsāmidio, orationis horas infirmorū cura subinde interruptas metiretur. Studiosi nostri vacationum tempore spiritalibus meditationibus. exerciti, magno omnium bono. Eadem opera externis posita. E quibus Religiosus antè vagus, vbi se collegit, libens ad suos rediit. Concionibus & catechismis, domi forisq̃ue suus fructus stetit. Præter confessiones ordinarias solito frequentiores, fuerunt ab vno supra 80. generales auditæ, ab alijs quàm plurimæ. Familiæ duæ pertinacibus odijs dissidentes, & in templo conuicantes, per catechistam nostrum in

mutuos iuere complexus. Parentes nobiles vnici filij mortem rogatu nostrorum homicidæ ignouerunt. Miles vicinus excursu nostrorum recreatus, furor eius sacerdotis industria sedatus, Capitaneis gladios frustra intentantibus. Totius vitæ expiatio plurimis profuit. Detecta etiam, quæ multorum annorum sacrilego silentio suppressa. Miles membrorum vsu destitutus facta exomologesi sacraque communione percepta, non mentis magis quam corporis sanitatem recepit. Adolescens proteruior, & pœnitentiæ à sacerdote iniunctæ contemptor, nocte quadam capillis è lecto se detrahi sensit, totusque exhorrescens orationi se dedit, primoque manè templum nostrum petiit & à confessione quietem inuenit. Multæ à turpi corporis quæstu abductæ. Tota etiam prostibula sublata. Inhonestæ Religiosorum quorundam consuetudines profligatæ. Vir in clero conspicuus ab infami vita ad honestatem reuocatus. Non pauci, quos fallens recti specie diabolus in errores traxerat, ab erratione retracti. nouum illud rei patriatione, sed antiquum hostis versutia. Puella rustica annorum viginti duorum, Barbara nomine, Patre Adolpho de Fontaine, ex pago Grauius dicto tribus Louanio miliaribus distito oriunda, viginti & duos annos ætate prouecta, cum ex virtute vitam exegisset, morbo correpta, Sacramentisquæ omnibus munita quarto post die morbi, Iesv & Mariæ nomen identidem inuocans, visa est expirare: sed duas post horas magno fremitu cohorruit, oculisque in orbem circumactis variè detonat; nunc Deum, Virginem matrem, Petrum Apostolorum principem, B. Michaclēm, B. Bernardum deprædicando, nunc beatissimis animis sibi olim notis faustè acclamando. Excitata à prolibus matre ad tam nouum filix spectaculum, eadem repetit, additque vtrumque auum & auiam,

aiam, quos nunquam viderat, beatis perfrui sedibus, itaque diuino monitu edoctam. Inde simul astantes officii admonet, conscientiam crebrò perpurgent, sacro Christi corpore se muniant, remittant iniurias. Facto die circumfundit se populi multitudo. varii varia ab ea audiunt: hic se peccatorum vinculis alligari, ille dimissa crimina; ita quo quisque verbis quàm conscientia credulus magis, eo sibi blanditur nocens, innocens metuit. Nec pago vno se rumor tenuit, vndique ad eam concurritur, de parentum vita functorum meritis certatim sciscitantur: fidem illa sæpè ab eis exigit, Credo, vt dicant. Credo conclamant omnes, perguntque porro vſitatum Symbolum percurrere; sed obuiat illa, non in Deum Patrem, sed in se credi flagitans. Admirationem augebant, quas per interualla pati videbatur ectases, & cælestes raptus: quo tempore, multis veniam impetratam asserbat, quibusdam ob criminis enormitatem negatam. Et hæc bidui latis tristibusque mixta tragœdia, sed dura restabat, catastrophe. Aduenerat fortè Ecclesiastes Ordinis Franciscani, vita integer: prænouerat illa aduentum, foresque occludi iusserat; sed perfringunt rustici, & animæ medicū intrducunt. Repugnat illa, fratresque furia correpti in bonū Patrē irruunt, & malè multatū domo prorurbāt. Tandem edicit, si salui esse velint, necem sibi inferendam à fratribus. Parent illi consilio, & cum patre octogenario pedibus proterunt, tam pertinaciter vt visa sit secūdò expirare. Accurrit mater quærens quid agerēt. Audit ollam esse sub lectica, quæ nisi frangatur & effundatur, totam familiam damnamdam. Mater sui compos, vt insanix eorum aliquantulum obsequeretur, asserem lecticæ detrahit, nihil inuenit. Perstant in insania fratres, & Hubertus secundo genitus ceteri instar circumſpi-

ciens proclamat se fratremque Philippum ad modum sororis proterendos concultandosque, Caino aliàs in æternis tenebris sociandos. Inuolant in eum tredecim fratres æquè lymphatici, penitusque protriuiſſent, ni gemebunda mater vicinorum auxilium imploraſſet. Accurrit pagi Prætor, omnes in vincula conijcit. Vocatur ſacerdos noſter, qui ſingulos obit, dementatos ad ſanam mentem reuocat. Fatentur ſibi ab impoſtore miſerè illuſum. Addebat Hüberrus peſſundationem illam Deo gratiſſimū ſibi viſum obſequium, martyrium glorioſum, vnicam inferorum cruciatus euadendi viam rationemque. Multa poſt animaduérſa diabolicę illuſionis indicia; nempe adeò frigida & rigida deſunctę membra, vt etiam ſomentis inſecti nequuerint, quatríduanum ieiunium, vox ſolito robuſtior & conſtantior, non ſudor corpori, non humor oculis affectis, fœtor teterrimus, quo cubiculum oppletum. Decem hæreſi eiurata Eccleſiæ reſtituti. In carceribus & noſocomijs vtiliter laboratum. Valde effloreſcit Sodahtas numero & pietate, tribus ea diſtincta claſſibus; Theologorum, Iuriſperitorum & Medicorum, quæ annunciationi ſacra: Philoſophorum, quæ in immaculatę conceptionis tutela: ciuium, quæ D Matrem in cælos aſſumptam propitiat. Continuat hebdomadatiſſimè ſupplicatio pro ſalute Belgij, ſuperiori anno indiſta. Auxit pietatem imminens Brabantię hoſtis, & oratio oſtendi inſtituta; cui qui ſinem dies, idem hoſtili in-
cuſſioni impoſuit.

Collegium & Domus Probationis Tornacensis.

FVimus hîc vniuersum plus minus octoginta, veterani triginta tres, tertiani duo, tirones cæteri. Pagi passim obiti à concionatoribus varijs, catechistis viginti tribus magno animorum lucro. Dato concionis signo agricultura deseritur, opera intermittuntur, tantusque diuini verbi ardor, vt tertio noster verba faciens accenderit magis sitim, quàm sedarit. Hinc generales confessiones, hinc morum in melius mutatio, hinc templis pristinus ornatus restitutus. Valdè catechesim in castro promouit, Comitibus gubernatoribus & Marchionissæ præsentia, quæ & præmia liberali manu donat, & filias in publicum certamen educit. Asceticam apud nos fecere complures, sacerdotes, Canonici, Religiosi, studiosi, eo fructu, vt in varios Religiosorum Ordines redūdarit. Per confessionem pluri mi ad frugem reuocati. Illud præ cæteris memoria dignum: opifex quidam inita cum dæmone societate eximius in arte sua euaserat. Annis post aliquot pœnitentia ductus, cum tam nefario consortio renunciaisset, omnem ei artem ademittit hostis, quam solo auri affricu afflatuque contulerat. Turbatus homo confessarium adit, communicat, suadet illi vt relicto malo genio, se totum Tutelari angelo committat. Nec Pater patrocinium denegat suum. oratum ab utroque sedulo. Et ecce insequenti die, qui D. Francisco sacer, dum opus suum contemplatur, & manus cum arsque vnà deficiunt; ingreditur iuuenis habitu venusto, eiusque artis instrumentis instructus. Rogatus vnde prodiret, à confessario (nomen exprimebat) ait se missum in

subsidium. explicat igitur ille materiam, quam crebra scissione ita corruerat, componit alter ille & concinnat, simulque præcepta tradit impofterum artis concinnioris. Lætus opifex remunerare iuuenem cogitat, qui ad Deo gratias habendas exhortans euestigio euauit. Abit hic ad cōfessarium gratias acturus de magistro submisso. Negat ille cuiquam se locutum: itaque tutelaris genius indubiè creditus. Enituit etiam D. Matris in famulos suos benignitas. Miles præfidiarius mulierem veneficam, ob iniurias vxori illatas grauitè increpuit: illa vindictæ auida, dum nocte stationem petit, è ponte in profluentem dæmone administro deturbat; haustusque fluctibus esset, ni ope B. Virginis Hallensis inclamata, ab eadem erectus, & per undas latus tandem nautarum superuentu creptus esset. Resumpserat fortè idem eodè die piacularis agni effigiem, ob virtutes eius à catechista nostro dilaudatas, quam ab anno seposuerat. Æquè illi præsens præsidium ab eadem Diua præstitum, dum circumuentus ab hæretica factione, crebrisque globis imperitus, illæsus euasit, veste tantum perstricta innoxijs ictibus. Matrimonium apud hæreticos initum Romanæ hîc Ecclesiæ ritu peractum. Sopita inter primarios discordia, quæ duello erat dirimenda. Alij duo nobiles inter se conciliati. Valdè pietatem Tornacensium auxit B. P. N. imago publicè proposita auro radiata duobus cereis lucentibus. Sacrum SS. Trinitati dictum à Reuerendissimo ciuitatis Antistite: post panegyris habitata summæ ædis Canonico, Doctore Theologo scientia iuxta ac facundia celeberrimo. Eam excepit solemnitas Sacri cantus lectissimorum musicorum concentu. Nec auribus tantum, sed & animis hæc solemnitas profuit. Virgo quædam, diu multumque animo conflictata, quietem recepit.

Alter

Alter maleficio, ut vocant, ligulae astrictus fusa ad B.P.N. prece redijt liberatus. Scholae florent, & indies magis magisque. Datum drama Humfredi nobilis Angli confessionem detrectantis, magno pietatis incremento.

Collegium Audomarense cum Seminario Anglorum.

A Luit Collegium Audomarense unum & quadraginta, sacerdotes viginti tres, studiosos Theologiae de moribus sex, tres praecipuos non sacerdotes, Adiutores nouem. Sacris commentationibus utiliter exercitati non pauci. E quibus vir primariae nobilitatis, vberes animi fructus non sibi solum, sed & alijs reportauit. Solitus in templo nostro confitentium numerus octo decemue sacerdotibus occupatis; tribus etiam quatuorue in Sodalitatis aula. Multi noxas antea vitae salutari confessione expiarunt, nec plerosque iter, decem aut duodecim miliarium retardauit. Alij peccatorum suorum consciij multos annos Eucharistiae Sacramento abstinebant, alij percipiebant mente etiam sacrilega: qui omnes Deo volente resipuerunt. Mulier annis fere quadraginta omnem Sacramentorum usum intermiserat, ac apud haereticos in famulatu diu vixerat, multis interea sceleribus commissis: quae nostris ad laborantibus ad sanio rem mentem redijt. Matrona nobilis ob domesticas discordias a viro discesserat, itaque iam alterum mensem agebat; & maritus diuortium cogitabat; sed in templo nostro animis reconciliati. Concio domi & saepe tribus vrbis locis habita magno animorum motu Doctrina Christiana, quae passim iacebat, serio erecta, & ad primariam basilicam tracta,

ducta, magistratu negotium promouente. Solita charitatis officia promiscuè ægrotis vinctisque præstita. Tertia Cōtrouerſiarum lectio, quæ superiori anno duabus Theologiæ de moribus addita, curſum ſuum tenet. Scholæ denique ſunt numero adoleſcentium doctrina ac pietate præſtantium cumulatiores. Coronis impoſita ædificio ægrotis hoſpitibusque officio excipiendis.

In Anglorum ſeminario fuere hoc anno, vt plurimum 140. iuuenes Angli ſtudioſi penè 120. de Societate Patres ſex, Fratres duo, reliqui domeſticis miniſterijs occupati: plures loci excluſit anguſtia. Valdè beneuolus alumnis Epiſcopus, ſubinde viſitando, Sacramenta miniſtrando; ſacello dedit noua nec vulgaris pretij organa faberrimè elaborata: alius nobilis Anglus clauicymbalum, elegantia & ſono inſigne. Aucta ſupellex ſacra argentea theca auguſtiſſimi Sacramenti inaurata, veſtibus item ſericis ab Archithalaſſo Dückercano è myoparone Anglorum recuperatis. Seminarium hoc lectiſſimorum eſt adoleſcentium ingenijs iuxta pollentium ac litteris. Ex his adoptatus vnus à Domina Magdalena de S. Hieronymo, quæ in Comitatu Ducis Brabantix, vt ſuo deinceps ſumptu veſtiatur & alatur. Abiere hinc in Angliam ſacerdotes quinquaginta, quos Roma, Valliſoletum, Hiſpalis ſubmiſerant, velut victimas ad aram gladiumque auctoratas. In Hiſpanias viginti duas iuniores plātaſta traduximus, vt inibi roboſcant, & altiores in agro Dominico radices agant. Reuerendiſſimus Attrebatenſis deſignatus non antè munus ſuſcepit, quàm in ſeipſum deſcendiſſet ſpiritualibus exercitijs ad menſem vnum vacans. Drama à noſtris ad lumina datum in eiſdem inauguratione de Humfredo Aulico, confeſſionem repudiante, magno nobilium & eruditorum aſſenſu, adeò vt populo
idem

idem iterare oportuerit: quod eo scenico apparatu, actorumque venustate, denuo ad funalia perfectum est, ut diu etiam post de eo sermones essent. Subsequebantur Episcopum angeli Custodes, qui vario genere musicorum instrumentorum, græcè latineque personabant. Visit nos postridie nouus Episcopus, & rem diuinam, multiplici item vocum fidiumque cantu, cum latina ad iuuenes oratione obiuit: aulamque litterariam ingressus, centum pulpitis commodè distinctam, tantoque silentio omnes studiis vacare videns, eximiam eo spectaculo fassus est cepisse voluptatem. Idem post paucos menses extrema ægritudine conflictatus, nihil antiquius habuit, quam sacerdotem nostrum, cuius opera illi antè mētis exercitatione probata, Audomaropoli accersere, illum animæ ducem identidem vocitans. Diuertit ad seminarium nostrum Dux Niuernensis hebdomada sancta cum magno comitatu in Angliam traiecturus. Visit sepulchrum nostrum à iuuenibus ita ad motum animorum extructum, ut hoc eum, vnaque iuuenum vox inflammandis animis comparata ad binas horas, magno eius & aulicorum solatio detinuerit, oblati in discessu ad usum sacelli aliquot aureis, diu frustra recusatis. Transijt hac Anglus generosus, qui apud Hungaros, Hibernos, Hollandos militauerat. fuit mandato Magistratus comprehensus, & in carcerem datus, quod sine litteris commeatus urbem subiisset: sed nostrorum industria (quos parentes serio appellat) ab hæresi & carcere liberatus. Idem fidei beneficium Anglæ nobili, & Norvvegiano præstitum. In alio etiam singularis animi motus emicuit. Reliquerat ille Angliam, ut armorum usum in Gallia condisceret: sed militem suum fide armauit Deus, hæresi exarmauit. Agit ille nunc inter alumnos studiis vacans, depositis prius vanitatibus

tatis symbolis, fulua elegantique coma in humeros deflua, aureoque aurium annulo inornatum sacri ferculi consecrato. Multa frater cominoda obijcit, ut à recto fidei tramite retrahat: sed pergit ille constantius animo contra quasuis illecebras obfirmato. Nec minor in altero hæreseos scopulos enauigandi felicitas, quam nauigandi pericia lustrato penè orbe vniuerso fuit. Itaque feliciter fidei anchora iacta, rursus se mari commisit, & intra quintum diem septem naues piraticas in portum Dünckercanum lætabundus inuexit, summo orbis Monarchæ victoriam ascribens.

Collegium Duacense.

DVaci Patres Fratresque degunt quadraginta tres, horum 19. sacerdotes, magistri nondum sacris initiati quatuor, studiosi 7. Coadiutores 10. vnus è vita excessit. Ingens imprimis ad nostrum templum confluentium agmen, & non rarò ad mille sexcentos vno die diuinis epulis refecti. sacrarum vestium, imaginumque ornatus duobus penè florenorum millibus æstimatus. Experta domus insignem magistratus munificentiam in ædibus producendis. Dissidebant coniuges magno rei familiaris animorumque dispendio: hi inter se conciliari. Ignescibat magis magisque inter duas familias odium: id per nostros extinctum. Gymnasium floret discipulorum magnitudine & splendore. vna Logica trecentos numerat. Nunquam aliàs tantus illustrium adolescentium concursus. Phisici laurea donati ad centum triginta, insolito hæctenus numero Sex totius Philosophiæ pronuntiata publicè propugnarunt maxima audientium admiratione. in quam arenam alij sexdecim non longè inferiores produci potuissent, nisi maiorem

nume-

numerum consuetudo respueret. Magnam hæc nostris gloriam peperere, nec minorem duplex drama, Genouefa Ducis Brabantiae filia Februario, Septembri D. Chrysostomus. Nec doctrina tantum, sed & religione scholæ illustrantur. Sodalium præcipuè pietas enitet. Ex hoc seminario quinque Capucinis adsciti, non pauciores 12. aliis Religiosorum cœtibus, Societati octodecim.

Collegium Antuerpiense.

Numerus nostrorum Antuerpiæ, supra quàm solet, sacerdotes 18. fratres 14. sedulo quisque muneri suo adlaborans. Scholæ bellè cedunt, & cum discipulorum numero pietas simul doctrinaque crescit, adeò ut non pauci religiosæ vitæ se consecrarint. Catechismus octo vrbis locis magno vtriusque sexus concursu fructuque explicatur. Templum & confessarijs & insigni supellectile auxit. Primum præ cæteris ciborium florenorum septingentorum, nō auro magis quàm opere conspicuum. Confessarij ferè assidui 13. apud quos totius vitæ peccata deposuere quàm plurimi: ex his vnus ætate iam decrepitus nunquam antè confessus fuit. Quædam flagitiosæ vitæ pertasa tertio sibi mortem consciscere conata, tertioque diuinitus impedita. A laqueo item vna & aquis, quibus se offocare statuerat, reuocata. Alius item aquis bis ereptus. Confessa sacrilegè anus, multis spectris nō sine astantium terrore inquietata, vocem simul cum sensu amiserat diebus aliquot: recuperauit vtrumque vnus è nostris aduentu, riteque expiata placidissimè ad Deū migravit. Fuit qui confessione purgatus ad sacrâ synaxim se cōtulit, non sine animi quadā pugna. Hærebant enim animo de corporis sanguinisque Dominici veritate dubitatio, &

ecce

ecce Dominicum corpus hærentis in fide hominís
ori inhæret ad horas aliquot, ita pertinaciter vt
nulla vi nulloque conatu transmittere potuerit.
Redit ergo anxius ad confessorium, culpam confi-
setur: itaque veniæ simul, corporique Dominico
viam dedit. Hæresim abiurauere complures: inter
quos etiam vnus vxorem in hæretica prauitate
pertinacem repudiauit. Alius iam morti proximus
íntegro tamen sensu, qui flagitiosam vitam per
multos annos duxerat, sanctoque Spiritui meliora
suadenti semper reluctatus vnum tandem è nostris
vocat, nocturno terrore percussus, acta totius vitæ
detegit, & ad Patris verba, O angelica, ô cælestia!
identidem inclamat. conuocat insuper familiam,
felicitatem suam deprædicans, & se ducem melio-
ris viæ sequantur hortatur. Fuit & alius ætate pro-
uectior, fide varius, Anabaptista, Martinista, Cal-
uinista, nec minus vita flagitiosus. Hic pauculis
ante obitum annis habitu simulauit Catholicum,
templum ac Sacramenta frequentando. Ad labora-
tum ab amicis saluti eius sedulo. Sed frustra: voca-
tus vnus è nostris, qui hominem moneret, fide im-
bueret, vel argumentorum vi perpelleret. fecit id
accuratè, hominemque ita permouit, vt hæreticos
libros igni dederit, factaque fidei professione vxori
eiusdem auctor fuerit. Coniuges duo multis an-
nis hereticè simul fornicarieque vixerant, qui post
eiuratum hæresim legitimo matrimonio sunt co-
pulati. Virgines quædam auitæ fidei tenaces nullis
minis, nullis precibus in familiam hæreticorum
parentum reuocari potuerunt, fidelem in ediam
perfidis amicorum deliciis præferentes. Quidam
cum Religionis habitu fidem simul exuerat, apud
hæreticos stipendia meriturus. rediit ille post an-
nos aliquot, & Ecclesiæ Ordinique suo per nostros
restiturus. Dubij in fide confirmati. In his Religiosa,
quæ

quæ annis quinquaginta errorē fouerat. Fœnebris pecunia ad octingentos aureos reddita, & fœnerator ipse intra iustitię limites reductus. Duo germani fratres grauissimis odijs in oculis totius ciuitatis dissidebant annis omnino viginti : conciliata inter eos pax ope vnius è nostris. Idem inter coniuges actitatum. Concubinatus sublatus. Periclitanti quarundam castitati consultum fuga consortij, damno etiam graui neglecto. Reuocatus sacerdos à voluptatibus, quibus se totum immerferat, & iam hæreticorum castra cogitabat, liberioris vitæ gratia, cætera Catholicus. Et suus exercitijs spiritualibus fructus stetit. Abijt ex illis Religiosus pacato animo, suis antè molestus. Exerciti & alij è clero, nobilitate, ciuibus, suo quisque & reipublicæ omnes bono.

Collegium Leodiense.

L Eodij degunt è nostris triginta septem, Patres 16. magistri 7. studiosi tres, rei domesticæ adiutores reliqui. Ad meliorem vitam paulò antè commigrauit P. Balduinus ab Angelo, qui suauissima B. P. Ignatij consuetudine sub ipsa Societatis exordia fructus est. Erat hic maturus æuo, plurimis in Societate muneribus perfunctus, spirans virtutum exemplar caduco corpore. Secutus eius exemplar Michaël Huelier, sub ipsas primas Societatis operas. Sacra ministeria in templo nostro obeuntium, numerus non dispar cæteris annis. Quo die propositæ ciuitati Indulgentiæ iubilæi nomine, salutari pane refecti sunt ad quatuor penè millia. Diuinis cōmentationibus exercuerunt animam non pauci, primores etiam ciuitatis aliquot. Fidei Christianæ præceptionibus imbuti pro more rudes & pueri, nec in vrbe tantum, sed & foris non mediocri fru-

ge. Duorum pagorum confluebant magno numero pueri: propositum erat vexillum victoribus, quod scilicet in pagum deferebant, præeunte Parocho cum ciuibus aliquot. Sic ea res puerorum acuit animos, certatim ut rudimenta fidei omnia recitare omnes contenderent, ut utra pars palmam præriperet, in ancipiti esset. In compitis quoque & suburbij ad circumfusam plebem de fidei mysterijs familiariter disertum. Adiuti, qui è custodijs ad furcas aut ignes rapiebantur, non pauci: quos inter maleficæ aliquot, quarum animis consultum bene, sed & earum occasione multa ad rudem populum, contra parentum in liberos diras imprecationes opportuna proposita. Effectum hoc anno Leodij non minima bonorum gratulatione, quod totos quadraginta annos à multis nequicquam tentatum fuerat. Mos inualuerat exponendi publicè merces in summæ ædis vestibulis omnibus, ambituque sacro, non sine magno & tantæ ædis dedecore, & proborum hominum offensione. Tollendæ impiæ consuetudinis ansam præbuit patratum isthic infame homicidium, & quidem eo loci ubi maior est negotiatorum officinarumque copia. Concionator noster magno & animi zelo & rationum pondere publicæ rei interesse ostendit, exterminari de sacris locis turpissimam nundinationem: sed cum operosa res videretur, mercatoresque & longa consuetudine & multorum gratia ac fauoribus niterentur; perstitit nihilominus noster quâ publicè, quâ priuatim in consuetudinem inuehi, dominos urgere mercatores expellerent, rei indignitatem opportunè importunè ostendere. donec tandem euicit: unica tamen relinquebatur in principe templi vestibulo, quod vulgò speciosum appellabatur. Quocirca viri de Sodalitate Parthenia aliquot, impetrata à Decano facultate, Dominica infra assumptæ

Virgi-

Virginis in cælum ferias, tapetijſq; appenſis, accenſiſq; cereis, coram auguſta D. Virginis effigie, quæ veſtibulū illud, cum multis alijs Sanctorū ſtatuis, illuſtre ac ſplendidum facit, ſub veſperam æris campani maioris pulſu aduocarunt populum, ac Laudes Virginis à præſtantiffimis muſicis concen-
tu magnifico decantari curarunt. Adſuit populus numeroſiſſimus, proceresque ciuitatis penè om-
nes: eaque celebritate effectum, vt vnicus ille quo-
tidiani quæſtus locus vno alteroue die poſt ab
ipſomet mercatore deiiceretur, alioq; trāſferretur.
Scholæ auditores numerāt ducentos ſexaginta ſu-
pra mille. Applauſum pro cœna S. Thomæ Cantua-
rienſi à Sereniſſimo Cardinali Ferdinando Baua-
ro, & tota patriæ nobilitate ad Comitia Leodium
aduocata Idem Princeps domi exceptus, non tam
gratiſſimis menſæ epulis, quàm exquisitis mentis
eſcis. Decem enim linguis cœnaculum perſonuit,
magna conuiuarum voluptate.

Collegium Traiectenſe.

IN Collegio Traiectenſi Socij ferè viginti. Duo
vita funkti: quorum alter in ipſo magiſterij limi-
ne, maligna febris abreptus. Sacerdos alter poſt
multos in Societatis muneribus exantlatos labo-
res, ciuibus ac pauperibus deſiderium ſui reliquit.
Sodales B. Virginis longo ſe flagris verberantium
agmine ſeptimana ſancta ſupplicarunt Nec deſue-
re qui laminas ferreas, ſaccos cilicinos circumige-
ſtarent, & in Sodalium uſum ſuo ære compararent.
Valdè quoque eorum elucet induſtria pueros vica-
tim, pagatim ad catechiſmum colligendo. Mirè
ciues recreauit diſcipulorum pietas, qui vmbella
adaptata, & vexillo cruce inſigni ſupplicationem
cohoneſtarunt, agmineque facto ſub cuiusque

classis vexillis personati aliquot Augustissimum Sacramentum salutarunt. Habita in summa æde octiduo de eodem Sacramēto concio, more nouo, sed maiore, quàm multorum opinio ferebat, concursu. Instituta est hoc anno hæteria doctrinæ Christianæ ex præscripto Bullæ Pij v. & Gregorii XIII. In eam ascripti primates pleriq; ciuitatis, Gubernator, Consul, Prætor, Consulares, & imprimis vtriusque Canonorum Collegii Decani. Senatus & auctoritate & sumptu iuuat in scamna, præmiaque pecunia liberaliter oblata. Redundat & hic fructus in exteros, qui turmatim religionis ergò ad S. Seruatii ædem ventitant. Italorum iuxta ac ciuium, quorum corpora maligna febris erogabat, impensa nauiter animabus opera. Ægri milites stippe corrogata adiuti, moribundi passim etiam nostrorum humeris ad nosocomium subuecti. Abhorrens à confessione miles morti proximus còminis & blanditiis inductus, vt eam vltro expeteret. Multi etiam per interpretem auditi. Miles quidam clamoribus & diaboli imprecatione cæteris erat molestior, confessus nulli ampliùs negotium faceßiuit. Alius item spectris agitatus eodem remedio est liberatus. Aditæ stationes Germanorum non sine fructu 12. militum, qui hæresim eiurarunt. Pellicatus partim sublatus, partim matrimonii legibus astrictus.

Collegium Brugense.

BRUGENSE Collegium incolunt è nostris Socii vnde-
 deuiginti, sacerdotes vndecim, magistri & Co-
 adiutores cæteri. Industria nostrorum, quæ hæcte-
 nus mœnibus penè septa domi tantum desuda-
 bat, laxatis nuper Ostendana obsidione viis,
 longè lateque se effudit. Itaque dilatatis aruis vbe-
 rior

rior seges enata est. Catechistica institutio ex vrbe, in qua etiamnum, vt antè, celebris existit, ad vicinos pagos magno bono emanauit, in quibus vt hactenus inaudita, ita auidissimis auribus est excepta. Munitiones littore maritimo excubantes non pœnitendo fructu sæpius lustratæ. multorum militum confessiones auditæ, cælesti viatico refecti non pauci, ea pietate & animi sensu, quem vix ab optimè institutis Christianis requiras. Confessiones generales magno pœnitentium & fructu & solatio auditæ. Viri quatuor audito concionatore de Christi morte, ex intimo animi dolore lachrymas vberimè profudere (rarum in eo sexu pietatis decus) & nostrorum pedibus aduoluti, totius antea vitæ maculas salutaris pœnitentiæ lauacro deterferunt. Religioni, multis licet reluctantibus nomen dedere vna supra viginti: ex earum numero aliquot vrbis primariæ In eandem Christi militiam adlecti iuuenes sex. Festis solemnioribus pro re diuina & Sacramentorum vsu tantus ad ædem nostram hominum confluit numerus, vt ijs ministrandis decem vel vndecim sacerdotes ægrè sufficiant. Sodalitas maior Dei matris augescit indies cum personarum numero & dignitate, tum insigni pietate & religione. Huius autem deploratissima hac tempestate specimen præclarum edidit, cum orationem solemnem quinta cuiuslibet hebdomadæ feria pro periclitantis patriæ auxilio instituit; ijs ceremonijs quæ languentem populum, & diuturna prece fatigatum, noua aliqua alacritate prouocaret, eo fructu vt æquissimis animis multi & diuina flagella sustineant, & spe constanti meliora quandoque à paterna eius pietate expectent. Ea oratio insigni Sodalitatis commendatione & fama in trimestre spatium protracta multis & meriti seges & materia fuit. Hæc laudatissima totius

corporis opera. Enituit & priuatorum pietas. Quidam augustissime hierothece baldachinum, vt vocant, curauit, splendidum valde & sumptuosum: sub cuius vmbra sacrosanctum Christi corpus insigni honore & pompa ad ægros Sodales deferatur. Tollent illud thesarij qui in ipsa Sodalitate honoratissimi, sex aut pluribus funalibus prælucentibus. Erit ea res & Congregationi perhonorifica, & ad conciliandam tanto Sacramento venerationem eximiam efficacissima. Milites vicinam Ostendam obsidentes vulneratos, semineces, detruncatos, vltra octingentos vno die vnæ Brugæ exceperunt. Tristissimum profectò afflictæ vrbis spectaculum, sed fecunda seges, in quam se plenis vlnis Societatis nostræ charitas, & ciuium munificencia plenis manibus effunderet. pro viribus vtrunque res acta est, dum nostri se gnauiter ad animarum curam, illi liberaliter ad corporum solatia se accingunt. Magno certè fructu magnus labor stetit, dum & carceres & nosocomia sedulò à nostris obeuntur. Vt varia est belli alea, ex hostibus aliquot qui in nostrorum potestatem venerant, Brugas adducuntur. Egregiè apud eos labor constitit. Horum vnus à pertinacia, plures à fidei ignorantia Catholicæ. & errorum tenebris in lucem veritatis feliciter Deo iuuante sunt educti. Inter eos facile primus Ostendana militiæ Antesignanus, qui à tenebris inter hæreticos perduelles adoleuerat, Catholicorum quæ mores, quæ religionem non tam oderat quàm ignorabat. Is lectione pij libelli & rationibus nostris conuictus haud ægrè manus dedit, & se Catholicis, hostium abiuratâ perfidiâ, castris deinceps militaturû recepit. Alius ex eadem Ostendana colluie graui morbo afflictus, & iam moribundus Ecclesiæ Sacramentis exitum suum communiri obnixè flagitabat. Atque vt rem in compendium

pendium mittam, ex octoginta plus minus, quos eadem vincula & carcer arctabat, plerique ab hostibus defectionem & honestiorem vitæ rationem deinceps meditari cœperunt. Et suis litteris inter tot bellorum lituos locus fuit. Templum imprimis illustratum ornatu insignium coloris oleacei, limbisq; auratis imaginum. accesserunt & candelabra aliquot argentea operis elegantis & pretij non vulgaris. Reuerendissimus Antistes noster D. Mathias Lambrecht tertius huius vrbs Præsul in extrema vitæ lucta nostrum aliquem adesse voluit, non antè aliàs nostrorum operâ vsus. Iuuit idem perpetua eleëmofyna tennes Collegij census. Alius Canonicus nostris confiteri assuetus, è vita discedens, viam sibi ad cælum fecit, quinque florenorum millium in Religiosas familias distributione. Alter ex assè Christo sua transcripsit. Lis quæ supra viginti annos partium nō ignobilium animos exasperarat, feliciter nostris adlaborantibus sublata. Monasterium ob vitæ licentiam malè audiens ad integriorem famam reuocatum. Graues inimicitie inter primarios aliquot nobiles ob homicidium enatæ, pace conciliata, penitus sopitæ. Parentes à filijs, à coniugibus mariti alienati nostrorum industria in gratiam pristinam restituti.

Collegium Iprensè.

E Decem & sex Socijs, quos hoc Collegium aluit, annus funestus fuit P. Iudoco Hallæo, cuius virtutes tum numerabantur ab omnibus, cùm ereptum è viuis nemo iam titillare inaniter posset. Tam castus erat, vt sine stomacho lubricū lapsus vllius audire nequiret; tam demissæ mentis, vt nulum ei munus abiectum videretur; puerorum salutem adedò sitiens, vt nostro cuidam in eius ample-

xum ruens , suprema iam hora accuratam eorum instructionem vnicè commendaret. Viuis reliquis siue sacerdotibus septem, siue magistris quatuor, denique administris rei familiaris quinque non otiosum tempus fuit. Laboratum domi forisq̃ue vbique variè. Catechismi instaurati Pastorum & senatus fauore. templa primùm duo, deinde tertiū ijs attributa sunt, cū antehac locis parum idoneis & exiguo fructu docerentur. Nec pueris incitamentum defuit , tercentum florenis in præmia collatis. Quidam ad Sodalitium B. Matris frustra à nostris inuitatus, tandem morti quàm vitæ propior, solemnem se formula D. Matri dicat : & vix extremo munitus erat viatico, cū febris ardor se remittere, velut cælesti rore superfuso. Viuit ille nunc in eodem Sodalitio beneficii memor. Illustris virginum quarundam Sacramenta in templo nostro frequentantium in tuenda castitate fortitudo, vnguibus etiam impuri amatoris vultu deformato. Alterius etiam in fide constantia, quam inter parentes hæreticos velut rosa inter spinas inuiolatam conseruauit, & tandem domo cessit, ac elusis reluctantibusq̃ue parentibus, D. Clare beatam paupertatem infelicibus parentum diuitijs prætulit. Alter in hæresi educatus, cū fortè mercatus causa huc commeasset, non sæculi tantum, sed & cæli merces, reiectis hæreseos quisquilijs, secum retulit concionatore nostro audito. Neque morituris sua de fuere solatia. Duæ morti proximæ ad speciem tantum Parocho confessæ, nostra tandem ope à totius vitæ vinculis expeditæ. Mulier vna difficiles semper partus experta, & iam mortem opperiens, B. P. N. reliquijs adiuta. Nobilium discordiæ, quæ iam in apertam vim eruperant, non vnæ consopitæ.

Collegium Cortracense.

Sacerdotes deni, vno plures alij Cortracensem agrum excoluere, lectis his ex annua messe manipulis. Conciliationes animorum variae procuratae. Vni etiam iurato simulas extorta. Familiae duae toto penè decennio iniurijs se lacescebant publico priuatoque scandalo plurimorum; ea per sacerdotem nostrum compositae. Alijs item duobus post actionem iuris diuturnam, utroque sententiam iudicis metuente, grauis animorum ardor exarserat: ex dubio tandem iure iniuria certa extorta; sed suasu sacerdotis nostri ita animi utrimque mitigati, ut suum quisque ius neglexerit, iniuriamque donarit. Et ne levis gratia inita videretur, ipso Parasceues die Collegium nostrum adiere, datisque dextris, quasi patienti Christo mutuam donarunt offensam, pacemque Deo teste firmarunt. Mulier occultis acta molestijs, sibi familiaeque meditabatur exitium: cuius tandem animus ita tractus pertractusque est, ut metu posito, sibi, familiae Deoque restituta videatur. Febrim corporis animiq; simul grauissimam, à qua certus iuueni imminabat interitus, vna confessio peccatorum excussit. Virgo Religiosa ignoto medicis morbo per intervalla corripiebatur, manifesta quidem inquietatione, sed mali daemoneis occulta possessione. Verum admotus à nostro agnus cereus, muto daemonei vocem extorsit, ipseque tandem piacularibus Ecclesiae precibus fugatus. Foris etiam excursionses variae fructum rerulerunt. Villam suburbanam, quae nobis liberali manu cesserat, infidebat animarum hostis, spectris obuios territans. eoque iam euaserat malum, ut villico lactis spes, familiae necessarius prouentus videretur esse sublatus. Missi Patres duo domum

vniuersam familiamque lacris lustrarunt, dæmonemque possessione abegerunt, suam deinde lacti viam reuocarunt, immerso per vices cereo agno. Verum pertinax hostis ne inultus abscederet, pro vna villa viciniam inuasit vniuersam. sed vniuersis eadem remedia profuerunt. Infamis quædam magicis artibus scelus omne adnitente nostro abiurauit. Ea vt ciuibus suis illatam compensaret iniuriam, iam proxima rogo elata voce contestata est, ad eam mentis cæcitatē se ex vno violatæ confessionis sacrilegio fuisse deuolutam. Suadebat proinde studiosè sibi quisque caueret imposterus, ne confessionem sua negligentia aut pertinacia redderet irritam, si similem vitæ exitū formidaret. Adiuta consilijs desperabunda, vt mentem meliorem indueret. Hæc proxima flumini, incertum cuius ductu (Angelum Custodem auguratur) media nocte suis est restituta. Partiti antè domi temploque publico nostrorum labores ad vnum sacellum domesticum reuocati, per angustū illud quidem, sed crebro commeantium agmine populosum. Supellex sacra aucta florenis quingentis. Accessit lychnus argenteus pulcherrimus visu, & nobilis insuper altaris ornatus intextili auro ditatus.

Collegium Valencenense.

Valencenis laborarunt hoc anno sacerdotes vndecim, toridem non sacerdotes, quorum Coadiutores sex. Nusquam nec domi (tenui licet censu dotata sit) nec in promouendis noui templi muris diuina bonitas defuit. Accessit porticus elegans & magni pretij liberalitate Illustrissimi Archiepiscopi Cameracensis. Nihil in tanto latomorum & fabrorum concursu, nihil in malleorum tumultu

de

de religiosa disciplina, aut de animorum zelo remissum. A meretricio quæstu, à sacrilegis nuptijs, ab usuris multi abducti. Tres hæresin abiurarunt. Nullus penè per trium milliariū ambitum pagus, qui ipse defessis nostrorum laboribus non sit excultus. Vnde ad leuandas criminibus conscientias non parius ad templum nostrum concursus. In xenodochio ubi vagabundi, & sedibus suis errantes mendici receprantur, magno animorum emolumento doctrina Christiana explicata. Ex ijs quispiam à nostro monitus captandatum longè liberaliorum eleëmofynarum, rosarium ex ipsis eleëmofynis coëmptum seminarium esse, verissimum consilium non sine D. Virginis munere expertus est. Seminudus enim cùm incederet, eo ipso die quo rosarium comparauit, omnigena veste donatus est. Nec maiorem corporis quam animæ curam habuit: eam salutari confessione expiauit, & sacro epulo, ad quod adulta iam ætate nondum accesserat, recreauit. Familiam honestam dæmon grauissimè infestabat, ibatque in peius communicato cum filio familias consilio, magno domesticorum dolore; sed ritè expiatis apud nos animorum maculis omnino est profligatus. Nouum hoc extitit suos in clientes Deiparæ monumentum. Nocte intempesta profusa post pocula, creditorem debitor in profundum flumen præcipitauit. Ille in incertum fluctuans cùm multa nocte nullum præsens esset hominum subsidium, D. Mattis opem implorat: & ecce, collotenus natandi ignarus, tantisper in profundo & præcipiti flumine substitit, dum vicini excitati aduolarent. lapsu hoc corporis erectus ei ad pietatem animus, quam constans nunc apud nos colit. Graues duos inter nobiles inimicitias, amicorum & aulæ cohortatu, composuit vnus è nostris. Idem sensere beneficiū duæ aliæ familiæ, quæ

in

in certum ibant exitium, milite vtrunque conducto & concursante. Archiepiscopus Cameracensis cum hac iter haberet, in templo nostro sacris est operatus, nostros etiam in aulam conuocatos ad fide imbuendos puerorum animos est cohortatus, relictis non paucis ad pueros excitandos muneribus. Scholæ indies nouum incrementum & splendorem induunt, omnium penè religiosorum cœtum confluxu. Erectum hoc anno nostrorum sollicitatu, studiosorum seminarium, in quod ciuitatis & Prælatorum beneuolentia non exigua existit. Datus in theatrum D. Laurentius multis lachrymas exciuit.

Collegium Gandauense.

A Luit hoc anno Collegiū Gandauense Societatis nostræ homines omnino 19. sacerdotes 10. reliquos scholasticis & domesticis officijs occupatos. Nunquam aliàs maiore hominum concursu communio, confessio, conciones frequentatæ. Vno Virginis Deiparæ festo, ducenti supra mille Christi corpore recreati in sacello nostro, raro ob hæresi infectam ciuitatem numero. Duo ad Ecclesiam redierunt. Anabaptista vna domi nequidquam relictata, læta tandem suaue Christi iugum induit. Templo accessit theca argentea trecentorum florenorum, lampas item ex eadem materia, & duæ tabulæ pensiles altarium latera claudentes. Ad xenodochia, carceres, pauperum domos à nostris itum, fructu non pœnitendo. Grauiissima simultas, quæ duas inter nobiles familias exarserat, easque perditum ibat, industria diligentiaque vnius è nostris composita. Sodalitium Marianum centum supra octoginta Sodalibus censetur. Ex hoc ad cælum, vti speramus, euocatus Canonicus quidam
biblio-

bibliothecam suam Societati nostræ legauit. Duo se Ordini S. Augustini (quia ad Societatem aditus non patebat) consecrauerunt. Decem alij studiosi ex scholis nostris ad diuersa monasteria concessere. Doctrina Christiana decem vrbis locis resonat, magnâ auditorum frequentia, ob vigilem Magistratus curam, qui eo passim tempore iuuenibus conciliabula interdixit, multaque sanxit Christianæ Reip. perutilia. Bellatum pro scena inter Theodosium & Eugenium personatis centum viginti, spectatoribus Illustrissimo Domino Nuncio Apostolico, & D. Petro de Toledo, sacrarum largitionum in Belgio præfecto. Fauit hic studiosorum industriæ, & primos quosque litterario munere dotauit.

Collegium Insulense & Montense.

Collegium Insulense numerat personas 27. sacerdotes quindecim, præceptores sex: è quibus duo sunt sacerdotes; Coadiutores reliquos. Excessit vnus è viuus, in Societatem cooptati duo. Catecheses & conciones domi forisque frequentes & fructuosæ. Consilium dubiis, afflictis solatium fuit. Nonnulli etiam inter quos grauis altercatio, ad concordiam reducti; in his viri nobiles quatuor, qui ad gladios vsque venerant & vulnera: qua conciliatione factum, vt primariæ huius ciuitatis familiæ reiunctæ sint. Corona argentea, & inaurata, affabrè confecta, ad hierothecam operiendam, donata templo: discus etiam argenteus, cum viceolis inauratis, non leuis pretij opera & cælatura elaboratis. Senatus mutuum decem florenorum millium remisit. Tria coniugia eiurata prius hæresi rite copulata. Mulier ætate & hæresi consenuerat, eam noster fide vegetauit, nutans alia in fide robo.

roborata. Adoleſcēs ē noſtra diſciplina graui morbo conflictatus, inſigne pietatis ſpecimen edidit, cum æquiſſimo animo dolores tolerando, tum ſalutaria familiæ præcepta dictando. Sodalitas Parthenia creſcit & numero & merito. lère & turmatim peregrinantium ritu ad D. Virginem de Gratia (locus eſt milliari vno ab vrbe diſtans) ibique ſolemni cantu Canoniorum Decano myſteria obeunte, diuinum Numen placarunt, opemque in publica calamitate patriæ implorarunt.

MONIENSE Collegium incolunt ē noſtris 25. ſacerdotes 14. magiſtri non ſacerdotes tres, ſubadiunæ 8. Exceſſit ē viuus P. Vincentius de Ver Binchienſis poſt diuturnam corporis infirmitatem, æquabili conſtantiq̃ue animo toleratam: variis in rebus 40. annis ſuam cōprobauit induſtriam, Singularis in eo animarum zelus, quas neglecto peſtis periculo auidè conſectabatur. Domestica rem locupletauit R. D. Abbas S. Dionyſij ducentorum florenorum cenſu; ſacram ciuium liberalitas mille florenorum impenſa. Elucet imprimis Sodalium pietas virorum ferè omnium honoratorum. quatuor ex his hebdomadatim carceres, noſocomia, domos ciuium tenuiorum obeunt, iuant eos pia commonefactione, & pecunia ex ærario Sodalitatis deprompta eorum inopiam ſubleuant. Concio, catechiſmus, ſcholæ tenorem ſeruant, & augeſcunt indies. Pagi vicini, remotiq̃ue ſæpius obiti. Acceſſit grauium matronarum ſtadium, quæ puellas natu grandiores monent, fidei Chriſtianæ rudimentis imbuunt, & ad Sacramentorum uſum condocerunt harum ope mulierculæ peccatis graues ad nos adductæ, & conſcientiæ onere ſubleuatæ. Luſtratum per Aduentum & Quadrageſimam Dionantiū, Leodiènſe oppidum, quā concione, quā catechiſmo. vber in eo

confessionum, morum in melius mutatorum fructus extitit. Exercitiis spiritualibus exculsi Religiosi, sacerdotes, laici plures vario animorum bono.

Collegium VVinoxbergense.

BErgis 13. de nostris versati sunt, quorum sex sacerdotes. Vicino in oppido duo magi supremo supplicio afficiendi nostrorum operam expetere, qui magno cum dolore & scelerum suorum detestatione, ad rogam deducti. Desperabundus quidam, qui se iam mersum ibat, ab eo proposito reuocatus. Vna vicino in oppido ab anabaptismo ad fidem traducta, eiusque proles septennis ritu Catholico baptismo expiata: maritus dubiæ fidei professus fidem. Quinque alij è partibus hæreticorum in Catholicorum castra transiere, doctique fidei Christianæ rudimenta, quæ vt percipiant vicino ex oppido Bergas subinde se conferunt. Submissi per nostros Hollandis. in carcere Dunckeræ captiuis libelli pij. & Controuersiarum. Inibi audita confessio duorum Catholicorum qui ab annis 30. non confessi, vt & aliorum. Duo Catholici pauperes sine lytro dimissi, alij etiam minore pretio redempti nostrorum operâ. Omnibus penè hebdomadis habitæ ad eos de fide & moribus conciones, vnde multis iniectus de sua hæresi scrupulus, vt iam in ea nutent, qui stare videbantur. Duobus in oppidis statim habitis catechisuri, ad quos maior indies puerorum numerus affluit. In pagos quaquaversum excursus: habitæ conciones, catecheses, auditæ confessiones, quamplurimæ lites compositiæ. Senatus in Societatem beneuolentia imprimis crescit, qui hoc anno, esto Resp. & militum rebellium pressa grauamine, & bel-

belli oneribus fuerit, bonam tamen Collegij partem eousque promouit, vt faciliè quindecim florenorum millia in eam expensa ferantur, cum spe ampliandi vbi bellum resederit. Instituta Sodalitas B. Virginis, in quam primarij Bergensiū allekti: & altera, in quam flos iuuentutis nostræ adscitus. Discipulorum numerus adeò crescit, vt scholæ laxandæ fuerint. Habitæ de more conciones, catechismus. ægri, captiui, afflicti, nostrorum piis monitis hebdomadis singulis recreati.

Residentia Bruxellensis & Cameracensis.

BRuxellæ, castraque occupatos habuere in ciuium militumque salute Patres viginti duos, fratres decem. Duabus feminis diabolica illusio saluti potius quàm fraudi fuit: vnā proci specie per plateas errabundam abduxerat; alteram mente sacrilegā, corpore quæstuosā, teterriam auis obuolitabat. Vtrique confessio salutaris fuit facta nostris. Hæresim abdicarunt non pauci. Vnus inter eos eximius, ingenio excellens, ore facundus, duabus his alis ad pestilentia cathedram velificabatur; sed cursum vertit auditō nostro, & in nidum Christianæ fidei se recepit. Frequens inter coniuges, nec rarò inter procures, pax conciliata. Aliquot solutioris antè vitæ, salutaribus se castitatis vinculis astrinxerunt. Silentio coram prætereo cōciones ordinarias in pluribus stationibus festis Dominicisq̃ue magno fructu continuatas. In primaria æde quotidie per Aduentū atque Octauam Venerabilis Sacramenti, nec non in duobus primariis templis per Quadragesimam magno concursu.

cursu. Catechismos, Sacramentorum frequentationem tantam, cui operarij sæpè non suffecerint.

CAMERACI maiori prouentu, quàm numero (nouem omnino sunt) concionibus, catechismis insudatum. Valdè inuit fauor Archiepiscopi, qui concionatorem nostrum ad metropolitanam ecclesiam inuitauit, catechismum non semel inuisit, & præmia liberali manu distribuit. Idem centum coronatos ad coëmendas proximas ædes futuro Collegio peropportunas largitus est. Hæresis partim extirpata. Sacrilegia sublata. Impudici tam iniuges quàm coniuges ad pudoris leges traducti, Quendam non dæmon magis quàm mentis noxæ infestabant: deleuit eas apud vnum è nostris, & infestum simul hostem fugauit. In altero manifestius illuxit Dei matris suffragium, quo præsentius erat periculum. Boum mercator duobus stipatus sociis inclinante iam die, domum è taberna repetebat. Longiusculè iam progressus fucum sibi factum aduertit, alieno pallio pro suo supposito. Ille ira excandescere, diras inuocare, pro voto varia blasphemio ore depromere; & ecce, adsunt diuinæ Iustitiæ satellites duo humana specie, cane albo præeunte: qui abreptum hominem in fossam demergunt, & omnino præfocassent, ni socij B. Mariæ ope implorata, & crebro Crucis signaculo præstò fuissent. Itaque semimortuum domum deducunt, & lecto componunt. Sed nihil tutum Deo insequente. Nocte concubiâ penetrant iidem satellites in stabulum lecto proximum, nutibus signisque adeò efficacibus euocant hominem, vt è lecto se proripuerit, vxore licet, puerisque repugnântibus. Hic indusso spoliatur, quod in laqueum intorquetur, & trabi nectitur collo miselli inserto. Exterritus ille trabem arripit, & identidem cum vxore D. Virginæ & S. Aubertum Cameracensem

patronum inuocat. Nec vanæ fuere preces : soluitur exemplò laqueus , suspensioso in stramē subiectum deciduo. Vxor tam luctuoso spectaculo perculsa stabulum reseat, vicinos quosque intensissimè inclamans. Interea rursus miser in trabem cautius tollitur, & pertinaciorē quàm antea laqueo stringitur. Sed ad vicinorum vocem cælum in vota pullantium & B. Virginem conclamantiū, signoque crucis efformato rursus decidit, & aliquanto tempore exanimis mansit. Summo manè Parochum adit, confitetur, nostrum accersiri curat, cui totius vitæ acta detegat. fecit id magno animi sensu, & viuit nunc beneficij memor.

Residentia Luxemburgensis & Attrebatensis.

L Vxemburgi hoc anno sacerdotes quatuor, totidem Coadiutores versati. Concio, catecheses cursum suum tenent. Sacramentorum vsus valdè auctus præeunte concilij Præside cum tota familia; qui suo exemplo nobiles, consiliarios, aduocatos ad simile exercitiū excitauit. Mirum quantum confitentium pietatem promouerit iubilæum ab Archiepiscopo Treuirensi impetratum. Puella grauissimo morbo per veneficiū afflictata, Virgini Lauretanæ iter vouit, & dum se confessione & communione ad id munit, crines, vngues, aliaque id genus monstrosa egerere cœpit, atque ad eadē piè persoluto voto pristinæ sanitati est restituta. Alia pudica mulier philtro dementata, grauissima amasij illusionē infestabatur : sed ex sacerdotis nostri consilio confessā, sacroque pane recreata pudicitiam illæsam seruauit. Hæresim publicè priuatimque abiurarunt omnino septem.

Vnus

Vnus etiam hæretici Ministri machinationes Apologetico scripto subuertit. Nec ægrotis & capitis reis opera nostrorum defuit. Donatus vnus à nostro Crucifixi imagine, dæmonem, quicum antè familiarius vixerat, fugauit in posterum. Domus nostra piorum liberalitate ampliata, scholæ etiam Archiducis beneficentia, & senatus cura instructæ. Templo accessit quingentorum florenorum æstimatio. Pagi magno rusticorum fructu lustrati, sacris commentationibus vacarunt sacerdotes aliquot, quorum duo in Religionis septa se recepere.

ATTREBATI ad superioris anni sacerdotes, quatuor & tres rei domesticæ Adiutores, acceperunt duo sacerdotes & præceptor vnus, scholarum primitiis destinatus. Conciones habitæ diebus sacris sæpè quaterne, profanis per hebdomadam non raro, vt occasio & votum Pastorum, clerique erat. Bethunia etiam, & S. Pauli oppidum vicinum diuini verbi semine perspersum. In posteriore etiam catechesi erudiendis pueris methodus a nostro proposita, in publica oppidi archiua & S. C. relata, semelque directæ catechismi regula stetit & obtinuit. Visitatus cum fructu carcer. Captiui tres nostrorum interuentu & eleëmofynis piorum hominum exempti. Vel vnus mille florenos in pauperes contulit per nostros miseris distribuendos. Adiuci ægri, & omnium ad vnum in xenodochio aliquando confessiones exceptæ. Exercitia variis vtiliter tradita, ex quibus inuenes tres Capucinis se adiunxere, claustris etiam se includere virgines totidem. multi ciliciis & flagellis corpus domant, de vanitate admirantibus & renitentibus etiam parentibus triumphantes. Luctuosus omnibus bonis accidit obitus Reuerendissimi Domini Ioannis du Ploich, qui vrbi Episco-

pus, Societati parens erat, vt eam heredem ex æquo cum neptibus reliquerit. Multa ille pietatis documenta toto morbi tempore exhibuit, itaque intente Crucifixi imaginem intuebatur, vt oculi nunquam mortuo occludi potuerint. spes est beatam animam iugi nuac diuinæ lucis contemplatione perfrui, quam in nube & vmbra tam studiose quæritabat. Auget spem visum nostro oblatum. erat is fortè Attrebato absens ea ipsa nocte, qua spiritum Deo reddidit: itaque visus est sibi per quietem videre Episcopum hilari vultu ad portam insignis castelli sub amœno colle sese salutantem, & sciscitanti quî valeret, respondisse hilariter, Satis bellè. deinde conquestum, cur se in extremo morbo non inuississet, admissa excusatione valedixisse subtristiore tamen vultu, quo se indicabat precibus dormientis commendare. & ecce subito expergefactus noster, & excusso stragulo fugientem vmbra prosequenti similis, derepente in psalmum *De profundis* spiritali quodam gaudio profusus erupit. Scilicet cum omnium nostrum precibus Attrebatî commendaretur, etiam absentis suffragium expetiit: vt de quibus quàm optimè meritis fuerat in viuis, continuò mortuus acciperet beneficium à singulis. Auximus poriori bibliothecæ parte Francisci Maugrè Præpositi Attrebatensis, qui primus nostros Duacum aduentantes hospitio perbenignè excepit, & toros deinde triginta & quod excurrit annos, eandem in Societatem beneuolentiam continuauit. Accessit sacello casula pretij & operis eximij à Gubernatore ciuitatis valdè in nostros beneuolo: hierotheca insuper & duo calices inaurati, non materia magis, quàm manu, & pretio cōspicua. Nec defuit ciuium liberalitas, mille etiam florenis præter suppellectilem in domesticum apparatus tributis.

Sed eximia Abbatis Vedastini munificentia, qui bibliothecam auxit, sacellum instruxit, & multis millibus aream futuro Collegio comparavit, finem non antè beneficentiæ facturum, quàm Collegio culmen viderit impositum.

Missio Hollandica.

ANnus hic periculis quàm fluctu fœcundior. Præter Hollandiam circumiacentes regiones illustratæ à tribus Patribus, qui in hac Missione versantur, Frisia, Transsalania, Traiectum, Zelandia. Tantus ubique diuini verbi ardor, ut eodem die bis ter facere verba, secretò tamen, oporteat: tantus concursus, ut bis periculum nostro sit creatum domo ipsa satellite circumdata. Sed euasit Deo propitio, nunc postico elabens, nunc recto superlatus: alter à Prætoris comprehensus, ea animi libertate rem suam egit, ut lytro persoluto, eodem die sit dimissus, & libæum etiam, seu vasculum sacratum Chæris est sacra supellectile fisco addicta Prætoris fauore recuperarit. Lytrum illud pro corporis tutela depensum in animarum lucrum cessit: nam & cohors prætoris ea occasione fidei rebus instructa, & exarsit hoc flabello ardor Catholicus, ut tota nocte quæ natalis Christo erat, cubiculum piis canticis & sermonibus resonaret. Confessiones hinc aded crebræ, ut totos sæpè dies cum noctibus absumant. Passim infantes & pueri, nonnulli etiam adulti, baptismo & catechesi initiati. Sacrilegus & incestuosus multorum concubinitus sublatus. Viget hinc castitas in fornace libidinis, nobilium aliquot votis conceptis. Virgo quædam annorum viginti, cum pridie parentes de religione differentem nostrum audissent, & iam filiarum aliquam licet timidè Deo consecrassent, vsa hac

opportunitate, irrupit manè in cubiculū parentum abiectō habitu sæculo renunciatura: supplex, licet ægrè impetrat, reiectisq̃ aureis argenteisq̃ murenulis, & id genus cimeliis, virtutum choro se nunc ornat studiosius, quanto antè vanitati erat addictior. Ad Catholicæ Ecclesiæ gremium traducti plusquàm centum. Inter eos vnus præferuido spiritu, multa Catholicis ore blasphemio obiectare solitus, ita resipuit, vt qui antè plurimis auctor erroris fuerat, pòst non paucioribus dux ad fidei rectæ tramitem extiterit. Catholici, quorum plerique nomine tantum censebantur, nunc fidem moribus exhibet, salutaria præcepta edocti; quam antè opinione potius obtinebant, quàm re vendicabant. Nobilis quidā, cuius fides diutino tempore iam intepuerat, aduentu nostro ita redarsit, vt sarcinulam nostram per multa milliaria ipse tulerit, & vxorem ad hæreticorum conciones prope- rantem, funibus & verberibus domum retraxerit populo inspectante. vocatus idem à loci satrapa iudicio se stitit, & fidem donum Dei, liberumq̃ eius exercitiū asserenti iudici, Quid ergo, inquit, nobis fidei nostræ exercitium interdicitis? mihi, aiebat, vxoris cura demandata, Deo fidei eius mihi reddenda ratio, quam nullis minis, nullis blanditiis ab auitæ fidei tramite recedere patiar. Certant ciuitates, & in iis familiæ, quæ quo tempore ordineue Patrem habeant. Sed & pagi in certamen veniunt, submissis vndique curribus qui eum auehant.

PROVINCIA POLONIÆ.

NVMERANTVR in tota hac Prouincia cum iis, qui in captiuitate sunt Socij quadringenti septuaginta vnus. In Domo S. Barbaræ duodeuiginti; in his sacerdotes decem, reliqui rei domesticæ adiutores.

In Domo Warsauiensi septem: sacerdotes quinque, Coadiutores temporales duo. In Collegio Vilenensi sexaginta: præceptores vndecim; quorum duo Scholasticæ Theologiæ, vnus Positiuæ, Controuersiarū & Hebrææ, Casuum conscientiæ vnus; vnus itidem Philosophiæ, scholarum inferiorum sex: scholastici tres & viginti: curatores rei domesticæ quattuordecim. Bransbergæ tres & triginta; ex quibus sacerdotes duodecim, præceptores octo: Casuum & Controuersiarum vnus, Philosophiæ vnus, vnus Mathematicæ, humaniorū litterarum quinque: Coadiutores nouem. Pultouiæ duode triginta; sacerdotes vndecim, decem præceptores: ex his, Casuum vnus, alter Controuersiarū, duo alij Philosophiæ & Mathematicæ, scholarum inferiorum reliqui: scholastici sex, septem Coadiutores. Posnaniæ quinquaginta & vnus: horum è numero sacerdotes quindecim; professores tredecim; scholasticæ Theologiæ duo, duo Casuum, Positiuæ, Philosophiæ, & Hebrææ singuli, inferiorum scholarum quinque: scholastici viginti sex, nouem Coadiutores. Calissij vnus & quinquaginta: sacerdotes quattuordecim, decem præceptores: in his tres Philosophiæ, Casuum vnus, alter Controuersiarū, tertius Mathematicæ, quattuor reliqui scholarum inferiorum: scholastici viginti quattuor, Coadiutores decem. Iaroslauia duode triginta in vniuer-

sum, sacerdotes duodeviginti; ex his qui tertium tirocinij annum ponunt, vndecim; præceptores quinque, Coadiutores septem. Lublini septem & viginti, sacerdotes nouem, præceptores quinque, sextus nostrorum, qui humanioribus litteris dant operam, & sex numerantur: Coadiutores octo. Polociæ quadraginta vnus. in Collegio sacerdotes sex, tres præceptores, Coadiutores octo: in Nouitiatu verò adiuncto, sacerdotes duo, duo Fratres veterani; nouitij scholastici quindecim, quinque Coadiutores. Niesvvisij duo & triginta, sacerdotes octo, præceptores sex, Casuum vnus (quos bis in die prælegit) alter Controuersiarum, tertius academicorum nostrorum, qui intra domesticos informantur parietes; tres alij inferiorum scholarum: Casuum auditores sex, totidem Rhetores academici, Coadiutores octo. Rigæ quattuordecim, sacerdotes octo: quorum vnus ob paucitatem frequentantium discipulorum, omnes inferiores litteras proficitur: scholasticus vnus pro Lothauis, Coadiutores quinque. Gedani sex, sacerdotes quattuor, Coadiutores duo. Leopoli decem, quinque sacerdotes, totidem Coadiutores. Torunij septem, quattuor sacerdotes, reliqui tres Coadiutores. In residentia Sendomiriensi tres, duo sacerdotes, tertius Coadiutor. In Suecia captiui.

*Domus Professa sanctæ Barbaræ
Cracouia.*

AD gremium Ecclesiæ Catholicæ per nostros adducti hoc anno, partim schismatici, partim hæretici, ex variis hereticorum lacunis quinquaginta septem: quorum plerique vel ab incunte ætate in hæresi aut schismate educati, vel pluribus annis im-

implicati fuerunt. Vnus etiam extitit, quicum differret conuersionem suam, & correptus à Deo ægritudine corporis sæpius recurrente, immobilis permaneret; tandem visu quodam admonitus, permotus est. Apparuit ei specie venerabili senex (vnum ex patronis regni huius fuisse facile crediderim) habitu Episcopali; qui verbis grauioribus hominem allocutus, minas etiam adiecit, nisi ad Deum conuerti, & in sinum Ecclesiæ redire properaret. fecit, & exomologesi ritè facta, Deo & Ecclesiæ reconciliatus est. Confirmati itidem nonnulli in fide nutantes, nostrorum operâ & directione. Mahometanus vnus Scythæ, alter Iudæus, de fidei mysteriis domi nostræ instructi, & ad baptismum ritè suscipiendum dispositi. Ab improba & impura vita, qua multo tempore non sibi tantum, sed pluribus aliis ob scandalum nocuerunt, ad meliorem frugem adducti quinquaginta. quorum nonnulli fuerunt, qui non contenti exemplo nocere pessimo, suam quoque operam in seducendis aliis interponentes, eò magis nocuerunt, quò maiorem ob certas circumstantias gradus vel conditionis suæ, auctoritatem habuerunt. Confessiones à multis annis intermissæ, auditæ plurimæ, generales etiam totius vitæ non paucæ. Quidam variis spectris à dæmone illudi solitus, semel etiam de vno loco ad alium remotiorem asportatus, post factam apud vnum è nostris confessionem, omni & metu & illusione liberatus est. Plures item alij contra varias dæmonū præstigias nostrorum consiliis præmuniti. Inimicitia inter multos sopita: in quibus erant aliquæ magni momenti, quæ ad cædes & homicidia perpetrata vel perpetranda spectabant. Vnus qui sese dæmoni deuouerat, & varia veneficia lucri comparandi causa exercuerat, ad mentem rediit saniolem, expiatus confessione sa-

cra. Prælatorum rogatu adierunt nostri Religio-
 forum monasteria duo: alterum Monialium; viro-
 rum alterum, & consuetis Societati mediis, mul-
 torum salutem consuluerunt. Exercitia spiritualia
 variis personis, sed præcipuè Religiosis & Ecclesi-
 asticis cum fructu tradita. Collapsa Congregatio
 quædam sæcularium, ad subleuandas pauperum
 necessitates instituta, eorum præsertim, qui in pu-
 blicis plateis, sine omni penè solatio iacebant, ma-
 gno pauperum commodo nostris interuenientib-
 us, restaurata est. Fabrica noui templi egregia
 hoc anno sumpsit incrementa liberalitate Serenis-
 simi Regis, qui per se videre voluit: & postquam
 vidit, eius quam primum perficiendæ cupidus,
 ampliores sumptus annuos suppeditari mandauit.
 Supellex sacra sacristiæ, & templi nostri piorum
 liberalitate insigniter aucta est, ita vt excedat va-
 lorem florenorum mille.

Domus VVarfauiensis.

WArfauie maius, quam pro nostri Ordinis, in ea
 vrbe, hominum numero extitit lucrum api-
 marum. Præcipuus fructus è sacris confessionibus,
 ad quas frequentandas non ciuitas solum, sed vni-
 uersa fermè eius territorij inducta nobilitas; idque
 eo potissimum tempore, quo pestilentia vis ciui-
 tatem, eiusdem metus omnem circumcirca regio-
 nem occupauit. Tres è nostris, qui adiuuandis lan-
 guentibus adessent, in vrbe relictæ, tametsi sum-
 mum vitæ sæpius adirent periculum, intacti reli-
 ctæ, Deo nimirum prouidente, vt eorum corpora
 non tentaret contagio, qui multorum animis sa-
 lutem adferrent. Itaque per id tempus & alias fru-
 giferæ animorum expiationes, tam vitæ quoti-
 dianæ, quam plurimæ; tum verò a primis aut plu-
 ribus

ribus annis ducto initio, decem supra centum instituta. Quinque qui pluribus annis nefarias hæreses & dogmata impia coluerunt, ad rectæ religionis cultum traducti. his accessit vnus, qui à schismate Rutheno ad vnitatem Ecclesiæ transiit. Decem à turpi quæstu corporum abstractæ, honestiorem subleuandæ vitæ rationem inierunt. Duo de primoribus viris dubio perplexoque circa Ecclesiæ veritatem animo, confirmati. Atque vt summam officiorum omnium verbo concludam, nullo loco partes nostræ desideratæ sunt.

Collegium Vilnense.

EVnestavit annum hunc optimorum operariorum obitus. Horum primus Matthias Woicichovvicz, strenuus rerum domesticarum administrator, in obedientia promptus, ad labores impiger, periculorum contemptor. Quo factum, vt cum aliquando tempore pestis mansisset in Collegio, lue pestifera fuerit affectus. Cuius impetum etsi tunc superarit, sæpè tamen recrudescente vi mali altius hærentis, dolores experiebatur, tandemque eiusdem occultis viribus creditur extinctus. Nec diu cessatum. P. Florianus ætatis ferme 37. in Societate verò actæ vitæ 17. sublatus. Is postquam Philosophiæ & Theologiæ studia absolvisset, tanto cum fructu missiones obibat, vt ij cum quibus versabatur, ægerimè eum à se diuelli paterentur, sæpiusque eiusdem reditum postulatint. Huius funus non ita multò post excepit P. Richardus Snigletonius, Anglus, vir non solum magni & acris ingenij, sed rari etiam exempli: qui cum triennio cursum Philosophiæ, nec paucioribus annis eam Theologiæ partem, quæ in resoluendis controuersiarum nodis consumitur, magna cum laude prælegisset, pariq; cum approbatione Scholasti-

lasticam Theologiam iam quartum annum ferme, tum hic, tum alibi profiteretur, magno iuandæ patriæ, & religionis in ea amplificandæ, ac fundendi pro Christo sanguinis desiderio inflammatus, dum responsum R.P.N. Generalis super ea re expectat, acuta correptus febris, ad egregiæ huius voluntatis, & laborum susceptorum percipiendæ præmia, euocatus est in cælum. Funus eius magno cum doloris sensu, a summis iuxta ac infimis, & præcipuè academicis nostris, quibus omnibus carus acceptusque erat, est celebratum. Nec diu factum; cum P. Petrus Krimerus, eodem tentatus morbo, eundem finem est sortitus. Hic etsi non multis annis in Societate vixerat, magno tamen animo conabatur ea munera obire, quæ sunt vocationis nostræ propria. Eam ob rem cum esset natione Germanus, linguas tamē tres inter se diuersissimas, Polonicam, Lothauicam, Lithuanicamque; ita didicerat, vt confessionibus excipiendis, exhortandisque rudibus fuerit idoneus. Ad hos omnes accessit vnus è Philosophiæ auditoribus, Hieronymus Wilkovski, cursu finito, in ipso ætatis flore elatus. In maxima annonæ totâ Lithuanîâ difficultate, cum plurima egentium hominum multitudo, ex circumiacētibus vicis Vilnam conflueret; nosocomia aliquot, præter ordinaria, conductis in ædibus ex tempore excitata. In illis fame frigoreque confectorum hominum aliquot millia, corrogata per nostros stipe, alebantur. Quotidie per urbem & suburbana conquirebantur, atque è publicis sordibus fimoque extracta, mortuis quàm viuis similia, hominum macie luridorum simulachra curru deuehebantur. Ibi demum nonnulli, quorum corpora verminibus sanieque scatebant, balneo, omnes cibo reficiebantur. Aderant sacerdotes confessionibus excipiendis, moribundis iuandis,

uandis, ignaris instruendis, afflictis solatio subleuandis. Moriebantur in singulos dies minimum viceni, sæpius triceni quadragenique. iis humanis seruitum est diligenter, magna cum Societatis commendatione. Longum esset singula numerari, quæ isthîc agi fuit necesse. Ponentur ea, è quibus licebit aliquam de reliquis quæ tacebuntur, facere coniecturam. Rustica illa plebs erat rudis omnino, & rerum ad salutem pertinentiû penitus ignara. Nulla plurimis Dei, nulla Sacramentorum, nulla etiam sacerdotum ipsorum notitia, quamuis se Christianos nomine agnoscerent. Quocirca plerique tum primû in rebus fidei instruendi, & sacro fonte abluendi erant, cum iam iam animam agerent. Duû propè millium confessiones exceptæ eorum, qui nunquã antea, quid esset confessio vel tenui fama acceperant. Illud accidebat ibidem perquàm luctuosum, quòd nonnullæ gravidæ mulieres, secretò effusos infantulos, maternum affectum egestatis magnitudine exstinguente, interimere voluerint. harum vna parieti allidere, altera in latrinam, tertia in puteum iniicere editos fœtus moliebantur: sed aliorum egentium præsentia obstitit tam impiis conatibus; à quibus sacerdos noster rei factus certior, & matres parricidij scelere liberauit, & infantibus baptismi præsidio cælum aperuit. Plurimi inter eos reperiiebantur coniuges, quorum matrimonia vt essent rata, adhibita sunt ea, quæ ex præscripto Ecclesiæ desiderabantur. Nec solum dictis in prochodochiis à nostris laboratû, sed obibantur vrbis plateæ & loca suburbana, ibique in simo iacentium confessiones propè mille ab aliquot sacerdotibus sunt exceptæ. Cadaverum quoque passim in publicis viis iacentium magna multitudo, nostrorum ductu, humata. Hæc circa ægros ac egentes è multis pauca. Nec valentiori-

bus

bus minùs nauata opera. Quattuor sacerdotes decem circiter millibus peccata confitentium aures dederunt. Hos super duo fermè millia eorū erant, qui vel nunquam antea Pœnitentię Sacramentum adierant, vel minùs sincerè id fecerant. Res scholastica floruit de more. excellunt maximè ij adulescentes. qui Marianæ Sodalitati nomina dederunt: quorum vt numerus auctus hoc anno, ita & pietas magis enituit. Argumento esse possunt interularum cilicinarum vsus creberrimus, in publicis supplicationibus sese diuerberantium magnus numerus, expiantium confessione peccata octauo quoque die frequentia. Quin etiam reperti nonnulli, qui bis tẽrue intra hebdomadam idem factitarunt. Tota Quadragesima singulis sextis feriis propria corpora flagris ceciderunt. Ex eorundem numero Societas nostra in vitę Religiosę tirocinio instituendos accepit duodecim: plures etiam reiiecit dum eorum desideria magis maturescant. Aliis item Religiosis Ordinibus septẽ sese adiunxerunt. Piiis B.P.N. Ignatij exercitationibus quinque perpoliti. Hęc circa scholas. Ea demũm, quę ad simultates tollendas, æris alieni condonationem, coniugum dissidentium coniunctionem, inopum virginum elocationem, rudibus doctrinæ Christianę in præcipuis vrbis locis explicationẽ, malè possessorum restitutionem, & his similia pertinent; quoniam ita iam vsitata sunt, vt ipsa sui frequentia, noua & magna videri desierint, verbo tantũ tangimus. Puellę aliquot, adulescentellę, qui ad nos conscientię noxas eluturi accedunt, ne herorum herarumque suarum fœdis & illicitis sollicitationibus succumberent, à nostris sunt salutaribus consiliis armati. Duorum feruor spectatus maximè fuit. Alter erat militum præfectus, qui licet grauissimo conflictaretur morbo; sed

sed tamen de peccatis tota vita commissis coram sacerdote cum accusaturus esset, nullo adduci potuit, ut id aliter, quam procumbens in genua, faceret. Alter genere nobilis adolescens, ex regio comitatu, cum acutissimæ febris ardore vreretur, expiata prius conscientia, acerrimè virgis ignaro sacerdote in proprium corpus sæuit; nec multos post dies piè defunctus. Infelix quædam mulier filiolum fumo suffocare decreuerat; alia laqueo collo inserto, alia in profluentem præcipitio, finem miseriarum quærere statuerant; sed nostrorum opera earum obstitit cogitatis. Iam carceres duplices nostrorum charitati exercendæ vberem ministrarunt materiam. Ex iis vincti ferè centum, quâ prece, quâ pretio emendicato, liberati. Effectum ut nemo inde dimitteretur, nisi prius de peccatis ritè confessus. Carcer infimus multorum annorum collectis sordibus fœdus, expurgari curatus. Libelli pij lingua vernacula scripti, cœmpti, carcerumque parietibus ferreis catenis affixi, ut eorum lectione, tum pietatem imbibant vincti, tum otium colloquiaque minùs honesta deuiarent. Sæpè pane cibisque coctis, fame laborantibus est subuentum. Inter lictores, carcerumque custodes, homines ad audendum proiectos, seuerior disciplina, arcis Præfecto iuuant, sancita. imò etiam iidem inducti, ut in publica supplicatione flagris sese diuerberarent. In eos quoque qui vel Græco schismate implicati, vel Anabaptistarum & Calvinistarum cœno immerfi, bellum Ecclesiæ Catholicæ indixerunt, labor nostrorum excurrit. Quinquaginta fuerunt, qui veritate agnita, diuersos errores damnarunt. Illustris erat conuersio filie vnus, qui se Ministros verbi diuini, sub Caluini magisterio dici volunt. Anabaptistæ cuiusdam filius, iuuenis egregia indole baptizatus est. Adolescens vnus, itemq; puer,

& puella, è Scythis nati parentibus, Mahometica superstitione relicta, instructi Christiana catechesi, salutaribus vndis sunt abluti. Femina quædam Germana cum tota fermè familia Lutherum abiuravit. Altera vacillans in fide, est confirmata. Actus cum nobili Caluinista, qui impudenti in Deiparæ integritatem blasphemiam, cum nostris clauso colloquio, vix pedem domo extulit, cum materni honoris studiosi filii dexteram magno suo malo sensit. Nam homicidio fœdè patrato, fratre in eadem cæde amisso, trepida fuga vix ipse saucius euasit. Hæc ferè in vrbe. Itum etiam foràs à tribus sacerdotibus. vnus excepit confessiones eorum, qui ab annis 40. eas non fecerant. Idem cum ad quendam nobilem virum diuertisset, magnam illi subditorum partem, & totam familiam aulicam, ad peccatorum confessionem adduxit: insuper etiam persuasit, vt domestici omnes hero præeunte resticulis plagiariis propria terga diuerberarent. Horum exemplum secutæ feminae sine arbitris, idem fecerunt. Alter sacerdos cum Collegio subiectos obiret pagos, effecit, vt à quibus externa commoda percipimus, ij interna à nobis acciperent adiumenta. Tertius demùm ampliorem nactus campum, vberiores etiam conatus est fructus referre. Nam missus rogatu Episcopi ad quandam paræciam, quæ ipsos 20. annos Curione caruerat, ægris pariter ac sanis curialibus aures præbuit, ignaros instruxit, errores tum in fide, tum in moribus correxit. Idem dum hospitij gratia ad quendam nobilem Caluinistam diuertisset, coniugem ipsius grauitè ægrotantem, & nocturno grandæui hominis viso territam (à quo ob desertam in gratiam mariti auitam religionem grauitè reprehendebatur) confessionis Sacramento expiatam, corporis & animi reddidit sanitati. Quendam a-

lium

lium Arriana infectum perfidia ad Ecclesiam Catholicam accessus (nequicquam plurimis eiusdem farinae homuncionibus dissuadentibus) graui corporis morbo liberauit. Alius item Calvinista errorem eiurauit, cum suum cōcionatorem nostri Patris conspectum, nedum colloquium fugere aduertisset. Eiusdem sacerdotis altera excursio æquæ fuit fructuosa. Nam & erroris Caluini acrem propugnatorem, acutis febribus æstuantem eò induxit, vt non modò pestilentis doctrinæ venenum euomeret, verùmetiam ad piè & christianè moriendum per Sacramenta sese compararet. Auxit Catholicorū lētitiam coràm coniux, præter spem, maritum secuta. Quamuis enim nostro funebrem concionem de more habente, ipsa velut lymphata fremeret, factumque coniugis obstinatè damnaverit, & se diris omnibus deuouerit, priusquam simile quid, velleuiter ad animum admisisset: nihilominus tamen placuit diuinæ bonitati, etiam reluctantem ad se pertrahere. Libros igitur venenatorum dogmatū flammis vrendos tradidit, seque à peccatis simul & hæresi absolui petiit. Iucundum etiam nobilis puellæ facinus fuit: quæ vt à parentibus Caluino addictis more Catholico noxas conscientiæ exsoluendi veniam sæpè aliàs frustra petitam impetraret, multis spectantibus vbi nostrum sacerdotem adesse vidit, ad eorum se pedes supplex abiecit: & voti compos effecta, tantos in pietate facit progressus, vt etiam parentes videatur breui in eandem mentem inductura. Alia item in Missione eiusdem sacerdotis operâ 20. ab hæresi sunt liberati: confessi, quibus nomē ipsum pœnitentiæ ignotum erat, supra 580. itemque 663. qui à multis annis id facere neglexerunt. Ibidem superstiosæ obseruationes sublata: quas inter præcipuæ erant, gallinæ à feminis, galli à viris domestico

stico Lari oblatio: pro frugum autem vbertate, vaccæ & bouis mactatio. Ingens ibidem fuit eorum hominū multitudo, qui nec templa vnquam adibant, nec Sacramenti vel nomen nouerant, imò ne confessionem quidem facturi, quid esset in genua de more procumbere intelligebant: cuius cærimonix loco in terram sese proni abiiciebant. Incidit idem sacerdos in quendam Anabaptistam, qui suasis suis vxorem à Catholica veritate ad hæresim conuerterat. Cum hac dum agendi facultas ob mariti diligentem custodiam adimere-
tur, effectum tamen est, vt per speciem familiaris colloquij Sacramento confessionis conscientiam expiaret. Cum extremis tribus anni huius mensibus, pestilentia in vrbe grassaretur, scholasque dissoluere, & nostros in locum salubriorem secedere coëgisset; relictī erant quattuor sacerdotes, tum concionum Polonicæ & Lithuanicæ; tum confessionum gratia, qui omnes intacti permanserunt. Vberrima omnino messis erat, sed illustriores tantum laborum fructus ponentur. Vnus ex ijs sacerdotibus, qui ciuitatem, ad ægros vocati, obibant, excepit eorum, quos pestilens lues lecto iam affixerat, confessiones 338. Eorum verò, qui tametsi iam malum contagionis hausissent, venire tamen ad Ecclesiam poterant 1085. Horum plurimi nunquam erant aliàs confessi: longè plures, qui vel à multis annis intermiserant, vel non integrè frequentauerant Pœnitentiæ Sacramētum. Vnus Picardicam hæresim eiurauit. Alterius quoque sacerdotis eidem muneri destinati, his quasi capitibus labor constitit. A turpi corporum quæstu per salutare pœnitentiam abductæ mulieres 18. A peccatis absoluti, qui nunquam Sacramentum hoc adierant 49. qui à multis annis neglexerant 350. Præter hos promiscuè auditi, tam in templo, quàm
pro-

propriis in ædibus 962. plerique iam pestifero contagio infecti. Hos inter excelluerunt, Prælati quidam totius antea vitæ sordibus ante mortem proximè purgati. Hæresi infecti 8. ad Ecclesiam reducti. Tria illegitima connubia sanctiori vinculo adstricta. Dissidentium pars in gratiam reductum. Quidam civis amissa vxore cum B. P. N. Ignatij opem implorasset, sacrumque calicem Domui Professæ daturum se sanctè recepisset, cum tota familia illæsus permansit. Quattuor itidem matrones eiusdem B. P. N. Ignatij precibus salutem suam acceptam referunt. Reperta adhuc vna (ex iis quæ apud nos conscientias peccatis exonerant) virgo, vt fortunis egens, ita bonis diues operibus; quæ auertendæ communis calamitatis gratia, cili-cina zona adeò corpus afflixerat, vt scateret putredine, setarumque echinatis aculeis conuulseratum redderetur. Accedebat acris flagro acubus ferreis referto diuerberatio, cum oratione summa hyeme, in templo penè continua, & inedia voluntaria quotidiana, si diem Dominicum excipias.

Collegium Brunsbergense.

Non minori alacritate ac industria hoc atque superiori anno, ad animarum incolumitatem perfectionemque tam in scholis, quàm in templis laboratum est. Totam vitam confessione detexerunt supra trecentos & 90. Ab hæresi expiati 76. In his quidam nobili loco Elbingæ natus, qui studio religionis conseruandæ relicto solo patrio, Vorm-diti (quod Varmiensis diœcesis est oppidum) sedem fixit. tredecim item è Borealibus regnis Daniæ & Noruegiæ oriundi. Calendæ Ianuariæ supplicatione publica, religione & frequentia singulari celebriores fuere. mille & quingenti salutari

pane refecti. Quidam Canonicus Varmienſis, ut præterito autumno ad recogitandos piis commẽtis annos ſuos ſalubriter eſt adductus, ita initio huius anni, & ante mortem, & in ipſa mortis hora, plurimum adiutus, memorabili omnibus Canonicis exemplo. Alter hac æſtate ex eodem Canonicorũ Collegio, ſpiritualibus trium hebdomadarum exercitiis, magno ſuo bono. excultus eſt. Idem beneficium tribus aliis ſacerdotibus, nec non Oliuenſis cœnobij Priori præſtitum, Neque noſtri tam præſtabili animorum recreatione, & ſpiritus recollectione ſeipſos fraudarunt. Maxima namque Sociorum pars etiam ante generalem Admodum R. P. Generalis indictionẽ, piis illis commentationibus fructuoſè vacauit. Tres deſperatione quadam manus ſibi adferre meditati, ad ſaniorẽ mentem reuerterunt. De vitæ ſtatu & caſtimoniæ voto periclitantes duo melioribus conſiliis acquieuerunt. Quidam ciuis permotus concionibus, per multas noctes nequiuir habere pacem conſcientiæ; ſemper plorans ac eiulans, donec ad ſaciæ exomologeſeos aſylum confugit, ac totius vitæ noxarum confeſſione, tranquillitate potitus eſt. Ex Miſſione Vormditenſi, admirabilis fructus collectus eſt. Vnde uiginti abiurata hæreſi, ſe cum Catholica Eccleſia coniunxerunt. Virgines Chriſto conſecratæ ſeptem, moleſtiis & angoribus animi liberatæ, & in religioſo inſtituto confirmatæ. Congregatio ibidem B. Virginis ciuium & ſacerdotum, quæ nutare cœperat, erecta & ſtabilita. Simile Matris Dei eſt Sodalitium è ciuibus & clero inſtitutum. Quidam Brunsbergienſis ciuitatis incola Paſchatis die, in vicino oppido hæretico, execrandum panem pro ſacratiffima Euchariſtia ſub vtraque ſpecie ſumpſerat. reuerſus poſtridie grauiffimis inteſtinorum doloribus infeli-

sem animam exhalauit. Cuius miserabile exitium cum pro concione noster exaggerasset; quidam animo perculsus eodem die peccatorum virus per salutarem confessionem eiecit, & sibi quoque simile quid propemodum euenisse testatus est. Nobilis quidam adolescens Danus viuis Brunsbergæ crepto fratre à parentibus domum reuocatus, qua hebdomada soluendum illi è portu Dantiscano fuit, bis sacro se viatico muniuit; sæpius antè id & puer & pædagogus eius fecerat. Hi omnes firmiter asseuerabant exulantem à patria religionem auitam, sibi parentum amore, atque adeò vita ipsa cariorem fore, & enixè nostrorum se sacrificiis & precibus commendatos esse poscebant: quorum vi se, multis nauibus nocturna tempestate demersis, saluos euasisse, litteris postmodum testati sunt, certoque reditum, quam primùm lues pestifera cessarit, polliciti sunt. Quin & parens ipse prudentissimus, & apud suos magnæ vir auctoritatis, honorificas litteras ad nostros, vt aliàs non semel adiunxit, quibus prolixè gratias egit, tum de filiorum institutione, tum de iustis mortuo honorificèssimè persolutis. Addidit se cum fœnore filium superstitem remissurum, cum duobus nimirum primatis cuiusdam filiis. Ipse Rex Daniæ huius Dynastæ consilium de filiis disciplinæ nostræ traditis comprobasse dicitur; vt & is, qui à Rege pendè secundus est, Consulem præcipuæ cuiusdam ciuitatis, vt hic ipse Dantisci nostris retulit, sapienter facere dixerat, quòd suum filium Brunsbergam erudiendi gratia transmisset, se, si quinquaginta filios haberet, idem consilium secuturum fuisse. Quidam ciuis honoratus primariæ vrbs in Dania, cum per nostrum non neminem idiomatis illius peritum, in quæstionibus controuersis, præsertim de Purgatorio & Indulgentijs consulisset,

solutionemque dubiorum accepisset; responsum non minus breue, quam dilucidum mirificè placere rescripsit, omnemque sibi scrupulum ac dubitationem exemptam esse, optareque ut is Theologus in eas oras veniret; non de fore complures, qui eius orthodoxæ sententiæ subscripturi sint: nec minus securos ea in vrbe Patres nostros versaturos; quam vel Brunsbergæ, vel in alia quauis Catholica vrbe versantur. quotquot ibi rectè de fide sentientes degunt, palàm in cœtibus & confessibus liberè se Papistas, & impunè profiteri. Ægrè id Ministri ferunt, & non mediocriter anguntur, cum vident discipulos nostros in patriam reuersos, tanti passim fieri, ut ad summorum filios Dynastarum instituendos, & ad nostra Collegia perducendos aduocentur. Non parum etiam eos torset, vbi cognorunt Regem suum, alioqui hæreticum, libenti animo, hilarique fronte ac ore Philosophicas theses, sibi ab vno Brunsbergenſi discipulo dicatas oblataſque acceptasse. Quem tamen eundem iuuenem professores ad suam Academiam inuitarūt, laurea ut Philosophica ipsum redimirent scilicet. Verùm Dynasta ille, regniſque Senator cuius liberos erudit, ne id fieret, obstitit; ratus hoc ignominia ipsi Philosophiæ candidato ducendum, si quorum ille præceptorem propemodum agere posset, ab ijs eruditionis honorem ac testimoniū reportaret. Sed alterius discipuli huius olim ac Vilnensis Olomucensisque seminarij alumni, mirè eluxit in fide auita tuenda firmitas atque constantia. Is cum Olomucio nobilem suum discipulum in patriam negotiorum gratia reuexisset; hac transiens exercitationibus sacris expolitus, velut ad supremam cum morte, cumque ea deterioribus Ministris incundam luctam se strenuè comparauit. Hunc in patria lethali morbo vexatum & afflic-
tum

Etum vt viderunt impuri clamatores; omnes machinas admouerunt, vt ab imperio doctrinaque Romanæ Ecclesiæ ipsum diuellerent, & ad semel eiuratū Lutheri cœnum cœtumque retraherēt obtruso iterum atque iterum illi profano pane, meritoque pro Venerabili Sacramēto. Sed egregiè cordati iuuenis mens, in qua errorum expers religio, & morum probitas altas iam radices egerat, euelli euertiue non potuit. Acerbum interim animi sensum ex anteaactæ vitæ recordatione præseferens; commissā suā memorato discipulo miro candore exposuit, vt is Brunsbergam reuersus, suo quem nominarat confessario, eadem serie percereretur. Ministri illam insignem sui contemptionem, & quam à iuvene passi sunt repulsam ulturi, piè demortui corpus in abiecto profanoq; loco humanum decreuerunt. Non ferens hanc institutoris carissimī ac fidelissimī tantam ignominiam nobilis adolescens, matri suæ, quæ potens & copiosa est vidua, rem aperuit, & vt honestiori loco tumulandum curaret, orauit. Enimuero exorauit; nulla mora heroina illa, quotquot sibi subiecti erant, Ministris conuocatis, honorifica pompa funus deduci, & in templo atque adeò ad latus mariti sui, stupentibus & confusis egregiè maleuolis Ministris, sepeliri præcepit. Elbingæ quidam ad 70. ætatis prouectus annum, apud quem duo nostri sacerdotes per eiusdem filium Dantisco reuerti, substituerant; seriò admonitus est ad proximū Catholicorum templum duobus milliaribus distitaret, & in ea, qua inter Masouios natus & altus erat, Catholica religione, vitam feliciter finiret. id quod stipulata manu se præstiturum recepit. Nec multò pòst subsecuta seria magis diuinitus admonitio, grauissima scilicet pestis, quæ eam ciuitatem, vt & viciniora Brunsbergæ loca,

memorabili strage depopulata est; sed (quæ Dei est benignitas) Brunsbergæ non adeò læuiit, & quinque mensibus paucos supra 100. è medio sustulit. Ex discipulis nullus desideratus est. omnes ad mortem optimè præparati (etsi plurimi dilapsi) præsertim qui in Sodalitio sunt Parthenico, ex seminario & conuictu, qui in suburbano nostro horto habitarunt, & sua studia sunt prosecuti, cum nostris octo Philosophis. Nec obscurè nostrorum charitas pestifero contagio infectis impensa. quatuor cum hîc tum Varmariæ Curionum & Canonicorum oratu præstò fuerunt. Et quidem Varmiæ, qui Parocho extincto alacriter & magna exterorum admiratione veri Pastoris omnia expleuit munera sacerdos, Sacramenta administrando, viuos erudiendo, ægrotos visitando, mortuos sepulturæ mandando; in hoc industriæ suæ cursu atque procuratione animorum, socium suum lue confectum amisit. Degerat hic in Societate quinquennium circiter, iuuenis præter alias virtutes, simplicis & promptæ obedientiæ perstudiosus, Bartholomæus Kuhr, natione Borussus, in coquinæ ministerio vt plurimum occupari solitus. Alter sacerdos cum socio saluus Collegio restitutus.

Collegium Pultouienſe.

E Viuis excessere sacerdotes duo. P. Michaël Brunatius Ciechanouiensis, & P. Ludouicus Rogorius Aretinus. Quorum prior Coadiutor spiritualis, annos natus propè sexaginta, duos & viginti continuos in hoc Collegio in tradendis populo doctrinæ Christianæ rudimentis ac expiandis confessione hominibus exegit, modestiæ & patientiæ singularis. Alter professus annorum 45. virtutum laude & doctrina in omni altiorum scientiarum
gene-

genere exquisita ornatus, lucubrationes ad propugnanda fidei Christianæ dogmata contra huius temporis hæreticos eruditas & accommodatas conscripsit: quarum aliæ iam editæ sunt, aliæ breui edendæ creduntur. Hic Posnania huc veniens studia litterarum restauraturus, vitio pulmonis spiritum simul & operam abruptit, magno sui apud omnes relicto desiderio, præsertim cum mortis felicitate, non minorem admirationē & vtilitatem, quàm vitæ integritate omnibus attulerit. Et cum motibus animi ac sensibus integerrimis vsque ad vltimum spiritum viguisset, ita se in Societatem gratum, in B. P. N. Ignatium pium, inque alios nostræ Societatis viros memorem vocibus ardentissimis declararit, vt solus omnia verba religionis & pietatis occupasse videretur. Domestici omnes litteris R. P. N. Generalis permoti, exercitationibus spiritualibus animum excoluerunt, tanto feruore, vt ea plerique repetere desiderarint. Nec dissimile studium eluxit in decem sacerdotibus externis, qui dum primas Deo essent oblaturi hostias, prius rerum diuinarum commentationibus sunt perpoliti. Ad templum porrò nostrum tantà multitudo adiacentium populorum expiandi animi causâ concurrat, vix vt tempus suppeteret sacerdotibus nostris quicquam agendi aliud. In his qui confessionem à pluribus annis neglectam instaurarunt, numerati sunt ferè septingenti: qui verò totam retroactam vitam vel ab ipsa pueritia detexerunt, propè trecenti. Sex feminæ quoque quæ dominis suis malè assueuerant, vt locum mutarent, persuasæ. Viginti sex non infimæ sortis viri, à pellicatu deterriti. Vnus Phorinianæ, alter Caluinianæ sectæ professus, Catholici facti. Homicidæ aliquot ad iustam pœnitentiam adducti. Duo fœdissimo duello consauciati, Deo & sibi inuicem

sunt reconciliati. Plurimi quoque ex agris ad mercatum venientes, spiritualibus mercibus, à nostris ditiores domum reuersi. Multi ex ijs inani superstitione soluti, à beneficiis abstracti, & salutari-
bus consiliis instituti. Scholas nostras non tam copiosa iuuentus ornauit hoc anno, atque prioribus, idque ob pestis metum, quæ latè vicina loca populata est. Quare nec dialogus de Filio prodigo tutò aliter dari potuit, quàm priuatim intra Collegij septa. Aliis exercitationibus scholasticis accessit Mathesis. Congregatio B. Virginis quinque adolescentes Societati dedit, tres aliis Ordinibus. Hæc domi. foris verò excursio facta fuit duplex ad vicina loca haud inauspicatò Prior Ostrouiam, quod oppidum est cum primis non infrequēs: sed populus Curionum negligentia ita incultus, vt quæ ad instituendam ritè confessionem pertinent, nihil perciperet: quem nostri duo diebus aliquot, Christianis rudimentis ita perpoliuerunt, vt modo conscientia exploranda tradito, eosdem confessione expiarint; tanta cum gratulatione omnium & gaudio, vt se tunc demum denuò in lucem editos faterentur. Et sanè haud sine diuino nutu, eò tunc venire nostri. Nam paulò post, oppidum illud fœda contagio ita vastauit, vt vix nuncij cladis superessent. Cum enim plurimi in syluas ac latebras vitandæ pestilentia causa demigrarent, insuetum quoddam serpentum & scorpionum genus, visu tetrum, & multitudine infinitum, adè ruguria eorum infestabat, vt maluerint in oppidum pestifera lue madens regredi & mori, quàm foris tantum horrorem atque discrimen tolerare. Iam verò posterior missio Plociam fuit, quæ ciuitas, vt est frequentior & cultior, sic vberior fructu. Instaurata est ibi disciplina cœnobij virginum pridem lapsa. Viginti quattuor virgines Deo sacre
tanto

tanto laudabilioris vitæ desiderio incensæ sunt, vt quicquid haberent sepositum, ad pedes Superioris abiecerint, nouamque sibi Antistitem creari petierint, quæ veterem disciplinam excitaret. Atque vt similis fructus etiam in cæteros ex nostrorum præsentia redundaret, oratio quadraginta horarum ab Episcopo in templo maximo est indicta, duabus postremis Paschæ feriis, quæ tanto hominum concursu est frequentata (non è ciuitate solum, verum ex circumiacentibus nobilium aulis villisque) vt similem se nunquam spectasse tota Plocia summa exultatione & animi grati significatione approbaret.

Collegium Posnaniense.

Svpellex templi aucta non mediocriter: ad ornatum eius accessere hominum beneficio floreni 600. Sodales Parthenij hoc anno, præter prandium, quo centum circiter pauperes die cænæ Domini exceperunt, singulis diebus Dominicis festisque per Quadragesimale ieiunium, perque Aduentus sacri tempus nosocomia certas in classes distributi obierunt, egenosque liberali eleëmofyna aliquot vicibus recrearunt. nec deerat pia aliqua ad patientiam cohortatio; qua ab ipso Sodalitatis Moderatore animi eorundem reficiebantur. In peruiugio item Pentecostes omnes Sodales in classes diuisi varia ciuitatis nosocomia adierunt, eleëmofyna liberali pauperes donarunt. Non defuit qui seminudum propria veste contextit, & hoc ex numero aliquot perfectionis viam ingressi. Vnius singularis fuit vocatio. Nam cum ad Societatem animum adiecisset, cumque parenti aperuisset, & assensum impetrare non posset, hanc tandem ab irato extorsit vocem: Me superstiti vide

de ne quid eiusmodi in mentem inducas tuam : & viuis demùm sublato , fas tibi erit quod voles agredi. Res mira. Vix biduum intercessit, cùm parens repentè moritur , iamque filius cogitata perficere toto pectore laborat. Ad Ecclesiæ Catholicæ gremium rediere nostrorum operâ ad trecentos & quinquaginta. Quædam ex furtiuo concubitu pariens, cùm infantem de industria noctu oppressisset in lecto dormiens, indeque maximis conscientiæ stimulis agitaretur , sensit sibi à quopiam in manum porrigi cultrum (stimulante videlicet dæmone ad necem) iamque sicam in corpus sæpius adegerat, multisque se cæsim vulneribus affecerat; cùm Deo miserante, facti pœnitens, ad salutare Confessionis Sacramentum venit, indeque Sacrum cùm fructu frequentare cœpit. Non defuerunt etiam, quæ partim à meretricio sunt abductæ , partim viris, à quibus implacabiliter dissidebant, sunt redditæ, partim verò ab incestuosis & illegitimis nuptiis sunt reuocatæ. Magna planè est de confessionis generalis necessitate & fructu existimatio. Nam passim frequentatur : vixque numerus eorum iniri potest, qui eius beneficio cum Deo in gratiam redierunt. In concordiam reducti multi cum iis à quibus capitali odio dissidebant; non inter plebeios modò , sed etiam inter primarios viros. Inter duas inprimis familias longè nobilissimas facta pacificatio magni momenti. Conuenerunt enim paratis vtrinque ad arma animis magnis pro se quisque asseclarum cateruis ascitis , resque ad maximam sanguinis effusionem spectare videbatur. Præcipua quippe maioris Poloniæ nobilitas, aut isti, aut illi parti, quâ amicitia, quâ necessitudinis iure studebat. itaque nostrorum operâ tanto malo occursum, & partes in gratiâ rediere. Quod ita gratum fuit vtriusque partis hominibus, vt vel

eo solo nomine plurimum se Societati debere palàm profiterentur. Quædam nobilis matrona, cum aliam æquè nobilem publicè ad sacram Synaxim accedentem grauitè & acerbè voce etiam elata, in templo multis audientibus, ipsoque sacerdote ad aram sacris operante, facti cuiusdà coarguisset; eò tandem nostri sacerdotis oratione perducta est, vt perendie eodem in loco spectantibus omnibus veniam sit ab illa matrona deprecata, indeque ad cælestem mensam confessione expiata accessit. Id in Missione foris accidit. Domi verò & in vrbe inter duas præcipuas familias sibi sanguine iunctas, quæ toto biennio capitali odio ardebant, magnaque animorum exacerbatione, forensi iudicio decertabant; pax tandem inita est per nostros, cum antea suam interposuissent in hoc irritò conatu, auctoritatem & operam primarij viri etiam ex nobilitate. In quodam cœnobio turbæ erant graues Antistitem inter & cœnobitas: eæ sedatæ sunt operâ nostrorum; cum eò quidam profectus, orationem de instituti ratione habuisset accomodatam tempori & loco: qua audita rebelles ad sanio rem mentem, & in gratiam cum Abbate rediere. Sed neque ille in postremis numerari debet cōcionum fructus, quòd in vrbe periculum erat, adnitentibus ipsis etiam Catholicis, ne hæretici in Magistratum ciuilem deligerentur: verum ne id fieret, valuit cōcionatoris grauitè eos ab eo consilio pro concione deterrentis auctoritas. Quidam etiam vir nobilis vsurario implicitus cōtractu, audita vnius nostris concione de eiusmodi contractus iniquitate, voto se obstrinxit, nunquam se quicquam fœnoris loco à quoquam accepturum; quin etiam omnem fœneratitiam pecuniam ad proprios retulit dominos. Alij item plurimi ab huiusmodi illicito contractu deterriti, simulque inducti, vt fœ-

nore

nore comparatum æs omne redderent. iniri summa potest duum millium & quingentorum florum. De Missionibus quæ identidem sub festa sollempniora Paschatis & Natalis Domini, aliisque subinde temporibus fiunt; illud non videtur omitterendum, quod in vna, quæ duarum circiter fuit hebdomadarum, exceptæ sunt ab vno sacerdote confessiones 233. quarum pleræque de tota vita erant. Ad hæc duo nobiles viri, ut rusticam plebem sibi subditam ad Sacramenta confessionis & Eucharistiæ excitarent, primi ipsi sua peccata coram sacerdote expiarunt, & sacram sumpserunt Synaxim, indeque ad subditos conuersi, hortati sunt, ut ne cunctarentur idipsum facere. Salutare dominorum exemplum & monita secuti, frequenter ad confessionem venerunt: quibus in multam noctem confitentibus aures dare oportuit, vix ut cibi sumendi tempus suppeteret. Ibidem ut more Societatis nostræ catechismus diebus festis à pueris vno præeunte in templo cantaretur, effectum. Et cuidam nobili, quo minus suos ad hæreticorum scholas filios mitteret, persuasum. Domi quoque nostræ exercitiorum B. P. N. Ignatii spiritualium usus multis salutaris fuit, præsertim verò Religiosis, & sacris Ordinibus initiandis. Planè vix vnquam locus ab eiusmodi hominibus vacabat. ita sunt de eorum fructu vtilitateque persuasi.

Collegium Calissienſe.

Sicut auctum Collegium personarum & scholarum numero, ita & feruore ac religiosæ vitæ studio; accedente præsertim noua visitatione ex Vrbe, qua nouam quandam faciem induisse videretur, innouato spiritu per exercitia spiritualia, quibus omnes vacabant, habitaque maiori notitia & fer-

feruore instituti, excitatoque obseruantia regularum, & religiosæ paupertatis affectu, ac mortificationis studio: ita ut non pauci è reculis suis vel superfluis, vel quibus plus æquo afficiebantur, obtulerint sacrificium Deo, facta oblatione ad pedes R. P. Visitatoris. Alij verò ostiatim & ad valuas templi, vix antea hîc visum, pro aliis pauperibus mendi carent: alij publicam scholarum aream discipulis è gymnasio egredientibus, & non parum rei nouitate commotis verrent: alij aliis eiusmodi seipso & alios ad studium pietatis accenderet. Scholæ auctæ non solum addito tertio Philosophiæ cursu, quem precibus & liberalitate sua Illustrissimus fundator imperrauit; sed etiam auditorum, qui supra sexcentos excurrunt, frequentia; quorum è numero ex aliquot Religiosorum familiis nonnulli. Nec minùs litterariæ exercitationes multæ & variæ, præsertim sub finem Philosophici cursus, & aduentum Illustrissimi fundatoris, quàm pietatis studia in auditoribus nostris viguerunt: maximè verò in Sodalibus Parthenicis, qui ut pietate erga Matrem Dei, ita & cæteris laudibus reliquos antecellunt. Frequens apud eos ciliciorum vsus, voluntariorumque verberum. Solemne enim est illis non tantum in maiori hebdomada ad Christi Domini sepulchrum, sed etiam in orationibus 40. horarum, quæ sæpiùs hoc anno fuerunt institutæ, acerbè in seipso sæuire flagellis: quod & ipsis etiam feriis Corporis Christi singulari spectaculo, & multorum exemplo factitarunt. Aduentus Domini & Quadragesimæ tempore xenodochia per ordinem distributi inuaserunt, & pauperum inopiam eleëmofyna subleuarunt. Nec obliiti interim spiritualis eleëmofynæ, varia iisdem diebus templa frequentarunt, fundentes preces præscriptas pro publicis necessitatibus.

Quod

Quod ipsum, ipsis etiam Bacchanaliorum diebus, quibus mundus insanire videtur, feruentius ad diuinam iram placandam præstiterunt, & ante festum Paschatis nobiliores quique collato symbolo, & apparato epulo, præmissâque lotione pedum, cibos pauperibus ministrarunt. Ex ijs autem ad Societatem nostram adscripti octo, pluribus expectare iussis. Iam verò tam domi, quàm foris in variis excursionibus non impigrè laboratum est. Hæretici supra 50. ad Ecclesiam reuocati; ex quibus duo antequam extremo supplicio afficerentur, vnus quidem pridie in ipso carcere, alter verò in ipso supplicij loco: ad quem cum ob maleficium patratum iam duceretur, derelictus ab aliis sacerdotibus ob pertinaciam, quam, ab illis sæpius tentatus. præ se tulerat; superueniente vno è nostris, post longam concertationem errorem agnouit & abiurauit, pieque ex hac vita migravit, cum admiratione & lachrymis etiam copiosis aliorum hæreticorum; quorum aliqui exemplo illo permoti Ecclesiæ reconciliati sunt. Alius etiam cognito nostri sacerdotis ad quendam locum aduentu, statim à septem milliaribus pedes pœnitentiæ causa, cum equis non careret, accurrit, & præmissa triduo in pane & aqua ieiunio, ad pedes eius hæresum abiurauit. Odia non vulgaris conditionis hominũ extincta. Confessiones generales ad 400. exceptæ, plurimæ aliæ à multis neglectæ reuocatæ magno cum fructu. Duo à spectris nocturnis & dæmonis fascinationibus liberati, quatuor à concubinato, tres à veneficiis, vna à turpi quæstu. Inter excursiones cum fructu factas vna fuit frequentior ad proximum ciuitati pagum, in quo ædes B. M. Virginis magno hominum concursu, singulis Dominicis diebus à Paschate ad Pentecosten, non tantum è propinquis, sed etiam remotissimis locis

locis frequentatur. Vbi sicut materia copiosa ad binas & ternas in die conciones confessionesque ad horas multas, ita & fructus vberimus curatis plurimis, qui à suis Parochis ad nos, quos sperabant ibi adfuturos, cum variis conscientiarum difficultatibus ablegabantur. Quidam in vincula innocens coniectus, capitis periculum iam iam subiturus, cum vouisset se templum illud Magnæ Dei Matris inuisurum, præter spem liberatus, votum ritè nuncupatum persoluit, & à nostro sacerdote adiutus est. Collegij fabrica magnum etiam hoc anno incrementum accepit, perducta vna novarum scholarum parte ad fastigium vsque, dilatarisque spatiis pro reliquis, coëmptis duabus domibus; exornato templi choro eleganti opere; nouo aquæ ductu in tria Collegij loca magno cum Collegij commodo; factis 12. commodissimis cubiculis pro nostrorum vsu & habitatione, quæ ante annos aliquot fuerant intra Collegium ædificata pro Illustrissimo fundatore, qui libenter illa nobis cesserat. Cum autem Collegium visitaret, mirum quantâ sollicitudine & feruore novarum scholarum fabricam videret, tam per seipsum, sæpius visitando, excitando operas, omniaque lustrando, & de necessarijs prouidendo; quàm etiam per alios. non propriis pepercit equis, non corporis custodibus, eos in his laboribus occupando, & donariis etiam excitando. Nec verò in Pastoralis cura minùs eius feruor & zelus enituit. Celebrauit hìc Synodum aliquot Archidiaconatum (cui ipsemet veneranda canicie senex graui ad Parochos cohortatione initium dedit) multaque in ea ad reformationem Cleri salubriter constituit: & demùm cum Prælati & officialibus suis ea quæ fori exterioris erant, demandasset; nobis ea quæ fori interioris essent, committi voluit; nulli Parocho facta discedendi,

imò neque ad iudicium accedendi, potestare, qui non prius factæ apud nos confessionis testimonium in scripto proferret.

Collegium Jaroslaviense.

IN procuranda proximorum salute haud vulgaris hoc anno eluxit ardor nostrorum. Inter viginti aliquot coniuges animi dissidentes conciliati. Hæretici 26. quorum vnus obstinatio, licentiorisque vitæ, hortatu nostri sacerdotis & erroris & turpitudinis finem fecit. Ecclesiæ aggregati schismatici quinque. Mulierculæ à turpi quæstu ad honestiorem vitæ rationem instituendam inductæ, & tutò collocatæ decem & quattuor. Totius vitæ maculas propè 200. expiauerunt. Importunis dæmonum infestationibus 14. diuexati, Sacramentorum & Agni cælestis vsu liberati. Femina pia Collegio florenos 300. donauit. Hoc ipso anno, incunte Augusto, Academia, in qua scholastici Societatis humanioribus litteris, intra priuatos parietes instituebantur, Lublinum translata est: in cuius locum Patres, qui tertium Probationis peragunt annum, suffecti. Cum autem duos post incendium, quo totum oppidum, Collegiumque ipsum conflagrasset, annos, scholæ omnino clausæ fuissent; tandem initio huius patefactæ permultos nobilium magnatumque liberos, ad ingenium in hoc Collegio excolendum, pertraxere. Sed maximè adolescentum ardor, pietasque in Deiparam Virginem subitò eluxit. Nihil enim antiquius habebat, quàm vt apertis Musarum ianuis, Sodalitiū quoque Parthenium aperiretur, quo potiti magnum specimen virtutis dedere. Nam præter consueta pietatis exercitia, nosocomium obibant, eleëmodynāque egentibus largiebantur. Quod præcipue

puè die cænæ Domini sacro, egere. Septuaginta enim pauperes, viros omnes, in domum ciuis vnius honesti induxere, eisque epulum satis lautum præbuere. Ipsi grandiores suis manibus cibum coquebant, & reuerentiam pauperibus exhibentes, nobiliores seruibant. Prandio verò peracto, singulis in secretius cubiculum deductis pedes abluerunt, quos iterum donatos dimiserunt. Fuitque inter nobiles & delicatos adolescentes æmulatio sancta, qua stimulati ad congregationis Patrem accurrebant querentes ab aliis sibi designatos præripi pauperes. Vnus Sodalium ab importuna impudicæ feminæ pugna, Iosephum imitatus, fuga elapsus est. Hoc toti gymnasio quod sequitur commune. Hæreticus domi suæ nobilis, tres filios in Societatis dederat disciplinam, multis vnâ cum matre eiusdem farinae femina, eos contra Ecclesiæ Catholicæ muniens dogma, litteras duntaxat ab Iesuitis haurirent, fidem fugerent omnino. Sed secus euenit. Nam minimus natus septennis in grauem incidit morbum, moxque a parentibus acceptus, Præmissiam ad medicos delatus, famulo custodiendus datur. Sensit puer extremam sibi instare horam, tempusque esse, quo se Catholicum declararet. itaque vocat famulum, eumque sic alloquitur, Vereor ne pluris parentum meorum, quam Dei facias voluntatem; te tamen iam iam moriturus, per Deum, qui meam tuamque causam iudicaturus est, hodie obtestor, vt mihi sacerdotem Catholicum Romanum aduoces. Restitit famulus, domini prætendens minas, irasque, & pœnas, quas domino daturus, si hanc rem auderet, esset. Tum puer, Pœna, inquit, quam fortè mei tibi parentes infligent, brevis est; pœna autem qua pro anima mea puniendus es a Deo, sempiterna. Quod si tamen reniteris, in iudicium

te Dei postulo, in quo accusabo, per te steterisse, quo minus Catholicus exspirarem. Motus conscientia homo, acciuit sacerdotem, qui debilem confessione communionēque sacra fulciuit: quod affectus, raptus est ne malitia mutaret cor eius; prius tamen alterum parentis famulum hæreticum oratione sua pertraxit, ut, antequā aduolarent parentes, ritu ab Ecclesia recepto sepeliretur. Fremere parentes, & ne duo prouectiores filij fratrem imitarentur, eos in hæreticorum scholas abstrahere volebant; sed pueri lachrymis, ut in nostris manerent euicerunt. Res domi benè gestas pestilentia turbauit, quæ sub celebri mercatu exorta, nos iuuentutemque studiosam totam ciuitate exegit. Affuit tamen afflictis Dei bonitas, qua Magnifica D. Anna Pilecia Kostchina, B. Stanislai nostri Kostka affinis, permota, iam pridem de Societate bene mereri cupiens, nos ad sua bona octo abhinc miliaribus perhumaniter inuitauit. Cogitanti igitur P. Rectori, quò se in communi perturbatione conferret litteræ porriguntur, in quibus non solum commodus habitationi locus, sed comectus quoque offerebatur. Excepimus quo decuit animo beneficium. Domina verò suos currus, quibus nos nostraque deueherentur, submisit, & magna beneuolentia humanitateque susceptos, optima benefactrix, decem & quatuor personas, quatuor integros menses, liberaliter sustentauit. Relicti in Collegio tres Fratres, Patres duo, quorum charitas in proximum, magna apparuit. Id enim egerunt præcipuè, ne ullus quoad fieri posset, in media etiam pestilentia flamma, non expiatus decederet. Plateas ciuitatemque obibant, & moribundos adiuuabant. Cumque pesti fames, ut asolet, superuenisset, eam quoque qua poterant liberalitate subleuabant. Neque ij qui exulabant

otio soluti torpebant. Duo præceptores inferiorum scholarum lectiones pueris prælegebant; Patres Missionem perpetuam, quamdiu ibi essent, instituerunt. Itaque oppida & pagos obiere, doctrinamque Christianam rudibus tradidere, ac pœnitentibus aures præbentes, concionantesque, cætera id genus munia Societatis exercuerunt; eò maiore hominum ad nos concursu, quò rariores nostri inter montes saltusque illos (hæc enim est huius loci constitutio) fuerunt aliquando. Frequentiam verò pœnitentium, vel hinc faciliè coniicias: Octingenti circiter intra biduum vno in oppido à nostris absoluti. Multi totius vitæ scelera patefecere. Idque præcipuè duobus in locis factum, in quibus de Pœnitentiæ Sacramento, deque integritate eius pro concione actum fuit. Reuerendissimus Præmissiësis tres impetrauit sacerdotes: quorum vnus egregiam posuit operam in sacerdotibus iuuandis concionibusque, præsertim in quodam frequenti nobilium conuentu. Duo alij Germani colonias, quæ aliquando ex Germania in Poloniam deductæ fuerant, linguamque auitam quamuis corruptam, adhuc retinent, magno labore adierunt: omnia de more Societatis diligenter præstiterunt. Confirmationis Sacramentum, illis hominibus antè ignotum in, praxim induxerunt. Quingentos, plerosque de tota vita confessos, audierunt; computationes nocturnas sustulerunt; domosque paganorum haud pœnitendo fructu lustrarunt. Sed ipsa quoque benefactrix, Magnifica D. Kostchina, peculiare experta est nostrorum obsequium auxiliumque. Cum enim maritus suus absens domo, miserabili sanè casu, dum ibi manemus, effusus scilicet è curru, rotaque protritrus, vitam cum morte commutasset; nemo fuit, qui ita luctuosum nuntium vxori referre auderet, maxi-

mè ipsa grauitèr decumbente, opinantibus omnibus, eam nequaquam, si de mariti miserabili casu rescisset, superuicturam. Domestici nostris rem committunt. Itaque vnus Deo re commendata, dominam adit, eamque iterum atque iterum ad tolerantiam & fortitudinē in rebus aduersis exhortatur, ac sepius Sacrosanctā Eucharistiā præmunit; tandem tempore obseruato, rem sensim ingerit, altiusque narrationem exorsus, nunciat maritum mortuum esse. Quo nuncio non potuit domina non summo commoueri dolore; eam tamen modestiam, eamque tranquillitatem præ se tulit, vt facile præsentēs omnes vim efficaciamque diuinissimi Sacramenti, & sacrarum cohortationum agnoscerent. Attributi deinde duo Patres, qui luctum doloremque narratione ac lectione historiarum sacrarum mitigarent. Fuit hoc & cæteris hominibus admirabile, & ipsi dominæ salutare. Illi enim prudentiam, laborem, dexteritatemque nostrorum valdè probauerunt; hæc verò ideo Patres Societatis in domum suam sub hoc tempus à Deo destinatos aiebat, vt & animo, qui dolori succubisset, & luctui mederentur. Pollicita igitur est se beneficiis cum Societate certaturam, daturamque operam, vt omnibus cumulatè respondeat. Itaque hac dispersione nostra id Deus occulto egisse videtur consilio, vt & animas ei plurimas lucraremus, & amicos qui iam deserant, huic Collegio atque adeò nobis omnibus acquireremus, & gloriam Dei propagando, nomen Societatis hoc in angulo rudi ac inculto notius acceptiusque redderemus. quod ita iam hisce incolis gratum iucundumque fuit, vt simplices egentioresque lachrymis nos & faustis acclamationibus abeuntes prosequerentur.

Collegium Lublinense.

Scholæ nostræ trimestri spatio ob pestilentie metum vacuæ, incunte nouo anno sunt redintegratæ. Accessit Collegio prædium suburbanum commodum & amœno loco. Domi varij fructus, ex scholis præsertim. Iuuenes aliquot in nostram, alij in Dominicanam, aliqui in S. Francisci adsciti familiam. Ex schismaticis & hæreticis parentibus discipuli Sacramenta catholicè frequentant. Iuuenis tirocinio religiosæ disciplinæ apud nostros relicto, exemplum hic præbuit miserandum; in campo mortuus & ibidem sepultus, licet inde ad nosocomium postea translatus dicatur. Sacerdos quidam extraneus apud nos exercitationibus in pietate instructus, libros hæreticos non parui pretij, quos penes se habuit, ad nos detulit. Tumultus magnus & magnam stragem tum aliis, tum iuuentuti nostræ allaturus, nostrorum diligentiam & celeritate sedatus est. Excursum ad vicinos, vbi aliqui ad Ecclesiam reuocati: in his vnus ex nobilibus viris, qui etiam templum Catholicis ritibus magno dolore hæreticorum restituit. quare illuc ad conciones & Sacramenta percipienda concursum. Reducti ad Ecclesiam ab hæreticis & Russis præter suprâ memoratos aliquot. Vitæ totius noxas salutari pœnitentia eluerunt, aliquantò pauciores; qui in plures annos hoc remedio caruerunt, viginti amplius. In his quidam perculsus spectro, quod iam sibi occurabat, & os, ne quid proloqui posset, obturabat. Æs alienum 200. florehorum alter, alter 700. æstimatione, sacerdotis iussu domino retulit. A meretricio quinque abductæ, & honestè collocatæ. Pellices quibusdam detractæ, & legitimè coniunctæ. Matriona honesta à nobili

& opulento homine sollicitata, vt fidem marito violaret, egregiè suam honestatem à pecunia, precibus, minis, vi defendit. huic similis alia exstitit. Duæ matronæ primariæ huius ciuitatis capitali odio dissidebant, pessimo omnium exemplo, & timore alicuius funestæ cladis, quam mutux minæ, maledicta, iræ portendebant. tandem post Parochi admonitiones, concionatorum clamores, varia à variis tentata, per nostrum sacerdotem in mutuam gratiam sunt reductæ. Cùm noster pro concione auditores ad subueniendum iis, quorum omnia incendio absumpta erant, hortaretur; inuenta est nobilis femina, quæ totam pecuniam, quam tunc habuit (50. flor.) ad Collegium pro iis misit. Nobilis femina in hæresi nata & educata, cùm panem quasi sacrum, ritu hæretico à suo Ministro accepisset; tantopere animo angi cœpit, vt etiam spectra obuersari oculis putaret. Lublinum accurrit; per nostrum sacerdotem Ecclesiæ restituta, & sacris melioribus resecta, maximam voluptatem, & quietem se cepisse affirmavit. E carcere publico quidam liberati, quidam ad mortem educti nostris comitibus & hortatoribus piè mortui. Vnus fuit qui lachrymas spectatoriibus pietatis significatione excussit. Iudæus sacro fonte ablutus. Duo item Scythæ ob scelus ultimo supplicio afficiendi, priusquā pœnas darent, eiurato impio Mahomete, baptizati sunt. Non defuit opera nostrorum in extremis constitutis; infirmis item, præsertim in nosodochiis publicis, corporis & animæ opem requirentibus. Denique illud apud Magistratum obtinuimus, vt carcer, qui vno eodemque loco feminas & mares antea continere solebat, & compositionibus, aliisque sceleribus occasionem dabat maximam, tandem diuideretur.

Collegium Niesiuiſiense.

PRæcipua noſtrorum cura fuit hoc anno, vicinos ab Eccleſiæ communionē diſſidentes ad fidei vnionem reuocare. Et quantum quidem diuina fauit clementia, vndecim à diuerſarum hæreſum erroribus ſunt expurgati: è quibus duæ præ-nobiles matronæ Caluini perſtudioſæ. earum altera templū in ſua ditione ædificat, & parochiam optimam inſtituit: altera cū proceſſu temporis nonnihil titubaret, inſtructa Chriſtianis præceptis, & confirmata Sacramentis, fortis in fide, operam nauat pietati. His acceſſit iuuenis, qui à Scy-tis Podoliam vaſtantibus puer captus, inde à Turcis emptus & circumciſus, poſt miſeram multorum annorum ſeruitutem, huc tandem fuga perueniens, Chriſtianis ſacris eſt reſtitutus. Ex Ruthenis verò ſchiſmaticis, qui ſuo Metropolitæ obdelatam Sedi Apoſtolicæ obedientiā aduerſantur, nouem ad cōcordiam adducti. Hac enim de cauſa vnus è noſtris frequenter in eorum templis Rutheno ſermone eſt concionatus, & doctrinā Chriſtianam explicuit, vt multitudinem contumacem officiij debiti cognitione illuſtratam, Catholico Præſuli redderet obſequentē. Quam operam noſtram Metropolitæ ita probauit, vt prolixè gratias ageret, & idem in ſua diœceſi vti fieret, pluribus verbis, facta etiam per publicas litteras ad id præſtandum poteſtate, rogaret. Vnus in hoc numero Dynaſta potens & familiæ in Ruſcia antiquæ, ſerò quidem, nempe hora mortis, tamen religioſè, & palàm ſacerdoti Rutheno, ſed Catholico, confeſſione facta, Eccleſiam Romanam eſt complexus. Duo nobiles adoleſcentes, progenies Anabaptiſtica, cū rudimentis verę fidei, tum aqui-

salutaribus in templo nostro sunt imbuti. In pagis, ad quos excursio sæpius facta, baptizati complures, matrimonio adstricti multi; pœnitētia & communione sacra quàm plurimj innouati: in quibus qui nunquam antè malè actæ vitæ confessionis Sacramentum vsurparunt 129. nonnulli ætate penè confecta. Duo stirpe nobili à verito thoro ad legitimum traducti. Persuasum sponsæ ne nuberet hæretico sponso, donec ad Ecclesiæ gremium rediret, & animum diuinis medicamentis perpurgaret. Sexenne odium inter duos primarios sublaturum, & firma grataque pax magno multorum bono constituta. Aliud quoque graue inter coniuges perillustres ac opulentos dissidium, diuortium spectabat; nec vllius operâ, quantumuis multi præcellentes viri in id sedulò incumberent, tolli poterat; nq̃ stri sacerdotis interuentu sublaturum, pax & amor mutuus perceptione Sacrosanctæ Eucharistiæ cūctis gratulantibus, est confirmatus. Vltimum est quod nos potissimum attingit. Mense Aprili exarsit hic noctu incendium graue, quod insulam totam Collegio proximam, celeriter absumpsit. tecta nostra locis circiter duodecim, ignem conceperant: domi pauci non satis idonei erant tanto periculo depellendo; nihilominus tamen singulari Dei gratia conflagrationem euasimus, & paruum, pro magnitudine procellæ, domesticæ rei accepimus detrimentum. quin etiam flamme platearum, quæ omnia depasturæ videbantur, resederunt, cum sacerdos noster Sacratissimum Sacramentum in pyxide circumtulisset.

Collegium Polocense.

Collegium hoc magis, quàm pro locorum capacitate & commoditate commorantium Sociorum numero, isto redūdauit anno. Quamuis enim duabus distinctis continerentur sedibus, Collegiales in nouo ad templum in ciuitate exadificato Collegio: nouitij verò in veteri Arcensi domicilio; hoc tamen eorum perquàm fuit angustum & malè ob vetustatem materiatur, neque ad tuendam valetudinem vndequaue commodum, hyberno potissimum tempore his in partibus acerbo & perquàm graui. Separationis & angustiarum illa causa fuit, quòd qui ex Rigensi Collegio primæ additi Probationi, atque etiam cum illis nonnulli è veteranis, huc in autumno 1600. anno commigrant, pristinas repetere sedes prorsus nequuerunt, feruente quàm maximè & fremente, consequentibus annis Marte, omnibusq; fermè rebus ad Liouoniæ statum penitus euertendum, summoperè inclinatis, aut veriùs tum hostilis militis immani crudelitate, tum domestici indomita petulantia & rapacitate impulsis. Quamobrem decades quinquè toto anni decursu hîc, aut admodum rarò non plenæ fuerunt (emigrantibus alijs, alijsque, vt in domo sit Probationis, è vestigio succedentibus) aut à sexta & vltra non multum, aliquando abfuerunt. Ex hoc numero supremus imminuit dies sex nouitios, & veteranum vnum, qui apud eosdem culinæ erat præpositus, alijs post alios decedentibus, exeunte penè Ianuario & maturescente Aprili. Denique R. P. Viceprouincialis dum in Maio visitationem obiret, consultum Collegio quàm maximè (ob annonæ difficultatem) cupiens, è toto vtriusq; sedis numero ad viginti propè detraxerat. Non multò

multò autem pòst submissis alijs, translatis ex Arcensi domo in nouum Göllegium (substructionibus ad eam rem accommodatè erectis) Societatis nostræ tironibus; in Augusto mense ad quatuor supra quadraginta recensiti sunt, hocque numero annum finiuerunt: ita vt fuerint decem sacerdotes, duobus recens adscitis eum numerum complentibus, tres præceptores veterani; in temporalibus rebus Adiutores decem, eiusdem status in prima probatione sex, literarum addicendi studijs, supra decem quinque. Placuit porro diuinæ voluntati & bonitati, longè maiore huius anni parte, nostrorum virtutem (charitatem potissimum & patientiam) exercere in adiuuanda assiduè maxima miserrorum hominum multitudine, extremaque per-euntium inedia, ac omnis humanæ opis destitutione. Quo quidem in opere tam sancto, incensis atque ardentibus studijs, omnes penè veteres & noui versati sunt Socij. Fames his partibus insolens & ne auditu quidem accepta, Russiam totam Lithuaniamq; ad extremam penè extirpationem hominum diuino permissu atrociter, anno 1601. exeunte inuasit. Nam eo tempore quo æstiuæ satio ad maturitatem expectatur, & hortensia communiter ad frugem perueniunt, omnia insperata decoxit pruina, nullique reddidit apta vsui. Vulgatus erat rumor longè lateque omnibus penè partibus Palatinatui Polocensi vicinis, & latius patentibus, de ea, quam Collegium hoc statim autumnò maturescente egenis afferebat, ope (cùm interim animaduerteteret Superior ipsum Collegium eiusque in villis subditos non leuiter premendos.) Ea beneficentiæ fama excitipagani, & oppidani vicini, imò & remotiores, vndique magno numero in hanc confluebant ciuitatem. Quantus omnium fuerit numerus accuratè post hæc pollinctorum

editum

editum est supputatione : compertos nimirum ad nouem millia eos solos, qui licet tenuiter, subleuati tamen escis fuerunt opportunis, in illa fame dirissima, at vel saturi vitam effuderunt. Addiderunt his præterea ad sex millia, ij, qui extra domos publicas in subsidium confluentium assignatas, morte extinctos assignarunt. Verum dum in corpora afflictorum hominum acerbitas tanta desæuaret, insigni eam plurimorum animis misericordissimus Dominus voluit esse medicamento. Omnes enim penè, qui confluebant è remotissimis alioqui locis, & in Lithuania quoad Christianitatē cultioribus, fuerunt eiusmodi, qui pertenuem admodum, aut veriùs nullam Dei atque diuinarum & salutarium rerum habuere cognitionem. Et quidè longè maxima parte omnes Rutheni schismatis, atque errorum sectatores. Si qui autem inter eos Lithuani (hoc enim nomine hic Catholici compellantur) fuere, nihil præter Catholicum nomen vsurpatum habere sunt reperti. Iis igitur ad quærendam salutem penè à Deo compulsis dum nostri, tam veterani ex Collegio, quàm ex Probationis Domo tiro-nes quotidie statis horis athena cum pulmentis & offis, panesque deferrent; ita dedere naturalis vitæ tuendæ præsidia, vt opere incumberent maximo ad præstanda alterius longè præstantioris adiumenta. Immensus penè susceptus labor est in catechizandis illis, atque ad bene & christianè moriendum disponendis. Augebat haud leuiter difficultatem hiberni temporis acrimonia, ædiumque pro tanta concurrentium multitudine summa incapacitas. Earum quædam tricliniolum habuit rusticanum, pedes 10. longum, pauciores verò latum, quod 400. propè nocturno fouebat tempore. Non angulus vllus, non ipse furnus, nec trabes transuersim parietibus triclinioli impactæ à sessoribus fuerunt

runt liberæ. Quin & consistentes somnum capiebant adeò conferti, vt nemo nisi violentus potuerit penetrare, non ad confidendum solum, at ne ad consistendum quidem vllus commodus locus pro nostris reliquus esse potuit: ad humi stratos moribundos accidendum erat sacerdotibus. Multus aspectantibus incutiebatur horror, nares ac os ipsum permolestis oppletum fœtoribus, nauseas, fastidia, capitis graues dolores pariebant: quibus tamen omnibus minime sunt nostri deterriti; sed consueta alacritate pium & animis, ægrorum peropportunum ac salutare obibant obsequium. Illud penè admirabilis cuiusdam & insolitæ rei loco, atque pro insigni Dei beneficio censendum est haud dubie. quòd nemo sacerdotum eorum, qui cum ægris ac tabidis communissimè versabantur, teterimo toto loco diffuso halitu, ne leuiter quidem afflictatus valetudine fuit: cum in conglobata & confertissima multitudine, nonnisi ore ad os ægri penè applicato vllum habere sermonem sacerdos quierit. Omnium maxime miserationem mouebat, & horrorem spectaculum, dum accidens ad prostratum humi moribundum sacerdos, animaduvertebat eum alteri iam anima defecto, perinde ac puluillo capite innitentem, iamque ex hoc, iam ex illo angulo pridem iam fortè extinctorum nostros Socios cadauera extrahentes. Initum deinde fuit consilium vt qui valentiores essent, & in plateas exisse animaduernerentur, non amplius in illis fœtoribus, at potius in æde sacra illis ab ædibus non adeò remota, deinceps percommode instructi Sacramentis expiarentur. Ibi videre erat aliquos Socios cum sua quemque turma & cohorte Christianam tractantes doctrinam, instructos autem deducentes ad confessarios, iisdemque dum Sanctissimo reficerentur Sacramento assistentes. Hæc tam
copiosa

copiosa messis ineunte fermè 1601. Nouembre inchoata ad summum in nouo anno perducta feruorem, ad ipsum penè continuata est Pentecostes festum. Quo labente tempore diebus singulis condita hora valēiores refectionem accepturi, ad portam Collegij adibant. Adeuntium numero fiebat, vt nostri Fratres nonnunquam obtinerentur à conglobatis & irruentibus in non paucos distributores. Eiusmodi nostrorum circa afflictos sedulitate aliqui excitati sunt ciues, licet schismatici: quin & nobilitas ex vectigali ponderaria domo prouētum sibi debitum nostris sollicitantibus eidem pio addixit operi. Sed neque Regiæ Maiestatis Liuonicis bellis in istarum partium tum occupatæ consinijs defuit liberalitas, tantò pluris facienda, quantò maior in ipso exercitu tum fuit annonæ difficultas. Ex eo enim comineatu quem magno conquiritum studio & impendio diuinitus interceperant intempestiua, & his in partibus immatura frigora, ne per defluentem Dunæ deueherentur in Liuoniam, 100. tonnas seu mensuras (quarum singulæ sex capiunt modios) Collegio donari præcepit. eaque in duos circiter menses, haud etiam vltra, vehementer & Collegium & à Collegio sunt adiuti. Hæc porro donatio debetur præ omnibus auctoritati supplicantis pro Collegio Illustrissimi D. Cancellarij Magni totius regni, eiusdemque exercituum generalis Ducis. Hac quam nunc persecuti sumus calamitate famis, dum æstas propè maturescit, vixdum remittente, ecce tibi alia atque alia horribilior. Ipso planè noctis conticinio incumbētis peruigilio Pentecostes, horroris plenum exortū est incendium; & quidem, vt animaduertenterunt ij quorum intererat, datâ operâ à nefariis incendiarijs excitatum. absumptæ sunt intra sex septemue ad summū horas domus 500. Actum porro

porro fuisset de tota ciuitate, vel de eius maxima parte, nisi summis viribus itum à nostris obuiam fuisset. Aderat tum R.P. Viceprouincialis, qui flammis iam augescentibus aliquibus è sacerdotibus nostris, sibi adiunctis, ad locum accurrit incēdij. frustra tum ingentibus clamoribus & cohortationibus viæ ostensæ restinguendi: nemo enim qui obsequi vellet aderat, quisque quod rapere potuit sibi suisque attentus rapiebat. Alij spectaculo hærebant attoniti. Clementissimus Deus fauentes Collegio immisit ventos: domorum tamen densitas earumque lignearum fomitibus instar futura erat. Nec dubium templum ac Collegium nullos habiturum fuisset defensores. Itaque submituntur nostri tum veterani, tum tirones, qui summa vi, defatigatione incredibili, magno aspectantium stupore, & collaudantium acclamatione, aliquot flammis tecta proxima opportunis in locis disturbant. Circumlatum est etiam Sanctissimum Sacramentum, & quod vel ipsi Catholicę religionis hostes vehementer sunt admirati, ea loca quæ sacerdos cum diuino obiit ferculo non læsit flamma. Mirum & illud erat, delectum pro incendio fuisse eum angulum ciuitatis, in quo opulentiores quique sua habebant domicilia. Et hi quidem non prius, quantum apud eos frumenti fuerit detexerunt, quam ultor inclementiæ in egenos ignis ut faterentur eos adigit. Obseruatum & illud eo in incendio fuit, solius R.P. Viceprouincialis & Collegij equis à familia aquas fuisse aduectatas: & quod est admirabilius, solos penè nostros (popus quidem vnus seu sacrificulus Ruthenorum exemplo permotus cœperat etiam adiutare; sed magno suo periculo propè iam iam conterendi ab illabente trabe capitis) ignem sedasse. Nemo è ciuibus & extraneis priuatim ac publicè ex ea laude & com-

men-

mendatione quicquam nobis ademit, quam vel inuiti & domi & foris sæpius oblatam accipere, quantumuis respuebamus, cogebamur. Huic calamitati non ita multò post superuenit altera à milite ad castra cõtendente Liuonica. Donandæ sunt illis propter Deum iniuriæ, quas per eos in subditis non leues accepit Collegium. Interim dum hîc ad 20. dies satis temere commorantur, acta ex illis est præda. Ex ipsis penè Tartari faucibus aliqui ex iis vt eriperentur, consenserunt, qui statum in posterum tempus mutare iussu ipsis promissâ rebus præstiterunt, suntque per confessionem idoneè expiati. Consultum cuidam in arduis & præsentissimi periculi rebus, haud irritò conatu, nullo tæterrimi hostis solatio, qui in tantum dementarat hominem vt is sese illi ultro proprio conscripta sanguine syngrapha penitus dederet Aderat B. Virgo Maria homini à pueris sibi deditissimo, neque vlla passâ est ratione hostem alioqui adiuratum & miris sollicitatum euocationibus vim suam in euocantem & sollicitantē exerere. Quin adiutor quoque sceleris, qui consulturus magos eius nomine peregre magnis impendiis abierat, referētis testimonio penitus dicitur interiisse. Templum nostrum inter tot hominum mortes non adedò quidem plenum: at non absque admiratione, inter medios schismaticos & hæreticos, eosque virulentissimos non adedò est infrequens. Sacramenta eminentiore quàm antea pietate frequentata. Confessionum certus iniri non potuit numerus: turbarent enim sacerdotum supputationem ij, quos in ptochodochiis tanto numero percensuimus. adnotarunt tamen aliqui solos schismaticos, quos extra hospitalia audiuerunt 300. de tota autem vita aut nunquam antea confessos plures quàm 500. Scholæ vt hîc inter tantos, & adedò iniquo

tempore, fuerunt & sunt perquam exiles. In ea ramen paucitate sanctissimo Parasceues die, ij qui Sanctissimæ Virginis Sodalitati deuoti sunt, pietissimum sui diuerberatione præbuerunt spectaculum sensu animorum haud leui, lugubri ad eum actum adhibito concentu, & carminum recitatione lingua vernacula ad idem accommodatissimorum. De nosocomiis nihil attinet peculiariter scribere: eadem enim in iis facta sunt, quæ prolixius de domibus famentium sunt narrata. Magistratus seriò admonitus est (licet totus vnico dempto Catholico Consule sit schismaticus) circa puniendos reos, ne sine Sacramentis & præsentis & futura vita priuarentur. monitionem facto ipso probauit. Fuere autem non pauci, qui cum eis iudicij decedendum esset sententia, ad animi æquitatem & patientiam in vltimo vitæ exitu à nostris ipsis assistentibus percomodè sunt adiuti. Missiones huius anni, quòd domestica messis abundanter suppeteret, nullæ penè fuere insigniores. non neglecti tamen sunt Collegij subditi in Paschatis solennitate, auditiq; vno in prædio Rutheni schismatici antè nunquam à nostris absoluti nouem & viginti, in altero sex & quinquaginta: qui verò iam antè exomologesin obierant, 145. nec pauci infantes Baptisimi regenerati Sacramento. Excursus est etià ad vicinum oppidum pro Natalitiis festis Christi Saluatoris, ac præter Christianam doctrinam & conciones, Sacramento Pœnitentiæ 40. circiter expiati, & ad sacram admissi Synaxim. Inter quos reponendus est nobilis quidam non postremus, Regum Poloniæ quondam aulicus, Calvinianæ hærescos tenacissimus, quam tandem eiurauit, post tot concertationes per annos propè 40. susceptas, Communissimum in his partibus vitium est, quod ne vitij quidem loco iam habet.

habetur, temere inita ac rata atque firma soluere matrimonia. In hoc genere permulti quidem adiuti sunt, eminentioris tamen notæ paria propè 20. Habuit etiam Collegium hoc vnum è diuinis donis & muneribus haud vulgare, curam nimirum ac prouidentiam diuinam singularem & defensionem à rabie furentium quinque millium & amplius velitum in hiberna dimissorum. Ti cum miscerent & confunderent omnia, miserandumque in modum diriperent ac depopularentur obuia quæque, licet non minimam partem subditorum Collegij, ad extremum penè granum dispoliarint; Deo tamen nos protegente circa ipsum Collegiū, de quo vehementer metuebatur, & circa viciniora ciuitati prædia, nihil vltra attentarunt, accepta exactione in frumentis, pecoribus & pecunia. Onerosum id quidem fuit, at tamen quàm pro nostro metu tolerabilius. Cum hoc genus militum Kosarij dictum, nulla penitus lege ac disciplina militari coërceri possit, vtpote quod continuò in Scytharum Tauricanorum sinibus ad auertendas illorū irruptiones versatur, eiusque gentis immanitatem ac barbariem perquam grauiter olet. Non prætermittendæ sunt ad extremum aliquot nostrorum mortes, qui dum in suprà dictis pietatis & charitatis Christianæ officiis versarentur (tirones autem sex fuere, vnus, vt iam suprà monuimus, veteranus) seu pædore intolerabili, seu etiam morbi contagione affecti, intra paucos dies domum Probationis in nosocomium conuerterunt. Ex omnibus enim, qui supra triginta ad quatuor numerabantur, ægrè quinque intacti supererant. Alij quidem solùm tentati, idque grauissimè, alij morbi grauitate tandem sublati. Ex iis quos diuina seruauit clementia plerique sacrarū thecæ Reliquiarum, cum de illorum salute planè omnis spes

esset abiecta, sanitati sunt per admotionem restituti. Quoniam verò digni sunt terè omnes, vt memoria eorum sit in peculiariibus benedictionibus; si non circa singulos, at sanè circa digniores immorabimur aliquantulum. Prodeat primus Urbanus Flosculus, verè florens, qui prior viam letho in probationis Domo aperuit: & quidem non ita pridem ab hæresi cōuersus, tanta spiritus affluebat iucunditate & solatio, vt sæpius Patri spirituali fateretur se illud neque cohibere, neque posse præamplitudine capere. Vocationis porro beneficium tanti æstimabat, vt illo se prædicaret indignissimum. Subsecutus est Flosculus Balthasar Blum, vitæ quàm conuenientissimè dictus, adolescētulus tenerrimus, nesciens tamen modum in ciliciorum asperitate, & corporis sanguinolenta, eaque creberriima diuerberatione, istiusque generis voluntariis afflictationibus corporis: cui hoc vnum erat in animo dum ægritudine depositis ministerium Fratribus præstaret, ad præmium cum moribundis breui moriturum euocari. Neque videtur prætereundus tertius Fabianus Grems à communi humani generis hoste compluribus diebus perquam acriter oppugnatus: quò in certamine fracto licet vi morbi corpore, in genua procumbens sæpius peccatorem se esse declamitabat. Eamque vnā spem vt solatium nobis reliquit, quòd ipsis penè D. Fabiani feriis è vitæ emigravit incommodis, cū hoc ipso die se è vita exiturum non multò antè prædixisset. Approperauit iter suum, in eandem cum præcedentibus patriam Octauianus Meinerus natione Italus, donis naturæ præclarus, vitæ præclarissimus termino. Non videtur fuisse sui decessus ignarus, eumque paucis ante aduenientem morbum diebus sermone non obscuro vsurpabat. Totus igitur fuit

fuit in egenis visendis, & ijsdem salutaribus monitis ministrandis. Corripitur interim pestilentiali febre, quam inquietius & fastidiosius ac olim præ se ferebat, excepit: demum in alium fermè mutatus hominem, ab eo qui eum nouerant, omnibus penè stuporem & sui ingentem mouit admirationem: Sacramentis se communiri ardentissimè postulat. oblata tanta animi affectione & in Deum eleuatione, acceptauit, vt exteriorem totius corporis lætitiā indicè subsequuti effectus gratiæ nemo non aduerteret. Eius rei argumenta firmissima ipso sui obitus die & hora, ita præpotens per eum Deus edidit, vt finem facere posse non videretur, dulcium & frequentium atque ad rem accommodatorum sermonum, nunc cum Deo, nunc cum intemerata Virgine Matre, nunc cum custode Angelo, qui diuina quadam ordinatione illo ipso mense in custodem illi sortitione obuenerat. Cùm autem sacram percipisset Eucharistiam, peculiarem pro inimicis tum suis, tum totius Societatis instituit orationem, ea vocis significatione, qua internum animi sensum haud difficile esset cuiquam consequi. Multos è præsentibus non exterruit, sed iucundissimè mors eius affecit, atque ad vocationis æstimandum beneficium perpulit magnopere. idque ea potissimum de causa, quòd & obitus illius, & consequentes dies illum in ore, illum in oculis, illum in omnium hæere animo fecerint, atque in vota impulerint exoptandi cui-libet quàm simillimum excedendi diem. Feruor & pietas duorum ex eodem numero, eadem contagione absumptorū, domesticis erat quàm cognitissima. Septimus tamen, qui extremum conclusit agmen, spectabili admodum virtute enituit. Fuit is ex temporalium rerum Adiutorū numero,

pluribus in Societate annis probatus, ignauus semper ac industrius, modestia singulari, exemplo vitæ, & nostri instituti obseruatione eximius. dumque in curandos fouendosque domesticos ægrotos totum sese effundit, vi mortis deiicitur. Hic ad perpurgandam conscientiam tanquam mortis præsciens totum sese conuertit. Confessorio autem ad eius solatium obitum S. Francisci de Paula ipsi referre, oculis ille in cælum sublati quod non audebat verbis, gemitu & gestu postulauit (erat verò tunc dies cœnæ Domini.) postridie autem cum euidentissima mortis indicia, & ipse in se & alij in eo deprehendissent; mira diuina dispositione ad eam vsque horam perdurauit, qua pro vniuersi mundi salute Dei Filius in manus Patris spiritum commendatum emisit, ipse quoque eadem hora suum Deo tradidit. Non piger idem, quod non multò antè dictum est, commemorasse, è sacerdotibus neminem, qui tamen huc hac ipsa tangi quàm maximè potuere, fuisse læsum. Nullum enim penè respirandi spatium reliquum erat, septem circiter, & nonnunquam pluribus, ad hoc munus designatis. Prima enim luce egrediebantur ad assignatam sibi quisque domum. Alij opperiebantur valentiores in templum adducendos, obibant alij domos tenuiorum, ægreque in meridie refectioni dato tempore, è vestigio ad luridos tabidosque reuersi, in multam nonnunquam noctem, inter moribundos præsertim demorabantur.

Collegium Rigense.

ANnus hic omni sua parte toti Liuoniæ fuit luctuosus, hoste, bello, fame, lue, peste, & omni propè malorum procella, ad nobilis & populosæ prouinciæ interitum conspirante. Quare & nostrorum qui Rigæ degunt solito vehementius exercita est industria: maiorem tamen eius partem tulerunt milites, qui vel in præsidijs vrbi vicinis collocati, vel Martem & castra secuti. in vtrorumque animos, quàm habendis concionibus, quàm Sacramentis administrandis sedulò excubatum. Et apparuit operæ fructus non pœnitendus. Dicerem hic de adductis quàm plurimis ad vitæ superioris maculas eluendas, ad sacras epulas frequentandas, ad iras & odia ponenda, ad malè parta reddenda, ad iurandi, malè precandi, spoliandi, potândi, aliasque licentiæ militaris perniciosas consuetudines, melioribus permutandas. Sed hæc vîitata, illud singulare. In castris (ad quæ duo sacerdotes missi) omnium ferè animos ad deuotionem ita fuisse incensos, vt præter frequentem Sacramentorum vsurpationem, qua nihil habebant antiquius, diuino Missæ sacrificio, precibus vespertinis, litanij & alijs pietatis officijs, statis horis magna voluntatum consensione quotidie interessent. Quæ animorum mutatio quantum nostris hominibus amorem apud omnes conciliarit, quam commendationem apud belli duces meruerit, vel ex his quæ subijcientur planum fiet. In primis enim magna cum laude & approbatione omnium penè ore & sermone celebrabatur, singularis hæc exercitus vniuersi pietas: ita vt dictitarent non modò in exercitu Polonico similem deuotionem visam nunquam, sed maiorem etiam extitisse in castris, quàm soletet ef-

se in templis. Quamobrem & ductores ipsi percipiunt nostros omnibus expeditionibus, quæ aliquando futuræ sunt, interesse. Vterque præterea imperator motu proprio ad Serenissimum Regem in causa huius Collegii literas dedit, quibus contendebant, ut quoniam tot tantaque damna clade bellica prædiis Collegii illata essent, eius Maiestas aliqua alia perduellium bona ei adiungere dignaretur: & haud grauatè tria prædia, quorum possessionem iam adiimus, impetrarunt. Hoc ipsum etiamnum pro Collegio Derpatensi laborant. Adhæc alter eorum in tantum nostrorum officiis captus est, ut aliquem è Patribus apud se habuerit semper, nec mentiam solum, sed ipsum quoque tentorium suum, ei commune esse voluerit. Alter verò & auctoritate & rerum gestarum gloria longè clarissimus cum antè minùs in nostri Ordinis homines propensus esse videretur; hac nostrorum in tuendis militum animis contentione perspecta, multa non vulgaris beneuolentiæ, & procliuioris in nos animi signa declarauit. Extremum illud esse potest beneuolentiæ ducum erga nos argumētum. Cum intellexissent adhuc aliquos subditorum nostrorum, è communi Liuoniæ clade esse reliquos, certis ad eorum tutelam deputatis custodibus, prouiderunt diligenter, ne quid molestiæ aut detrimenti à palantibus per agros militibus paterentur. Hæc de Missione castrensi. Cæterum non minùs perspecta est Sociorum industria & caritas, in summa indigenarum inopia & fame. Nam cum superiore anno copiis hostilibus longè lateque omnia vastantibus, molliendo agro & sationi dari non potuerit opera, factum est ut rustici homines, rerum omnium egeni, nec quo se suosque tolerarent, inuenientes; alii quidem è brutorum primùm, post etiam ex humanis cadaueribus victum sibi parare, & acerbam

acerbam famem depellere cogerentur; his etiam deficientibus, non pauci (quod vel auditu horribile est) proprios liberos, vitæ amore in escas expetere, & crudeli ad omnem posteritatis memoriam relicto exemplo, mactatos vorare non dubitarent: alii verò, in quibus ius naturæ plus valuit, macie deformati, & egestate propè enecti, cateruatim Rigam confluere, plateas, fora, templa miserando spectaculo & lamentis implere non cessarunt. Quibus miserorum vocibus euietus ad miseri cordiam Magistratus, mille & quingētos in xenodochium coactos publicis sumptibus aluit; Collegium verò quidquid tam infestis temporibus, vel ex prædiis flammæ hostili, & militum rapacitati subducere potuit, vel piorum habuit liberalitate, totum id in subditorum, quos inedia huc adegerat, vel ad quos securus ab hostibus dabatur accessus, contulit sustentationem. Itaque excrescenti in dies & fores Collegii obsidenti multitudini, vix tres è domesticis Adiutoribus, pinsendis panibus & pulmento coquendo sufficiebant. Et quoniam hieme perfrigida inter septa Collegii cum vxoribus & paruulis recipi non poterant; domus in suburbano Collegii agro (cùm non ita pridem totum hostilis flamma depopulata esset suburbium) è semiustulatis trabi- bus excitata est; gratum afflictissimis hominibus in tanta rerum omnium angustia, domicilium. Ex illis autem subditis, qui ad nos ob itinera hostium excursionibus infesta, confugere non valentes, extra domos in sylvas & latebras se abdiderant, ad mille circiter fame & frigore (maxima scilicet atque asperrima sæuiente hieme) sunt extrincti. Hanc calamitatem nescio an non etiam longè grauior exceperit. Lues quippe incertum vnde concepta, totam repentè peruagata Liuoniam, longè maximam in mortalibus stragem edidit. Nam ad cen-

tum hominum millia, & eo amplius ea absumpta esse feruntur; Rigæ certè ad triginta circiter millia deleta. Nec id mirum vlli videbitur, si consideret, oppida, vicos, pagos, domos, agros, vias publicas passim cadaueribus fuisse constratas; vix vlllo multis in locis superstite, qui supremum miseris hominibus officium posset persolvere. In hac communi clade, nulla parte nostrorum desiderata est vel caritas vel patientia. adiuti moribundi, mortui quàm plurimi, qui per agros & vias insepulti iacebant, ferarum & canum dentibus, à quibus (atroci iter facientium spectaculo) dilaniabantur, erepti, & Christiana pietate sepulturæ mandati. Et sanè eò progressa fuit (vt hoc adiungam) canum rabies, vt vorandis hominum cadaueribus assueri, viuos etiam in publicis viis (nisi plures vnà essent) cateruatim aggressi discerperent. Nec hic malorum finis. vltimam anni periodum clausit pestilentia: quæ cum Rigensem ciuitatem occupasset, nostri quoque ingruente vi contagionis, solum vertere coacti sunt. itaque nonnullis ad Catholicorum qui in vrbe degunt, animos procurandos relictis, cæteri in prædium Collegij concesserunt; ex quo pro Societatis nostræ instituto, non in frugifera ad hominum in his partibus reliquias institutæ excursionēs. Ab ijs verò qui in vrbe remanserant, nihil (tamen si pestilentia vis Collegium vndique cinxisset, quin etiam vnum è domesticis administris, ac ædituum insuper sæcularem in cœmeterio commorantem cum tota familia sustulisset) è consuetis Societatis nostræ ministerijs prætermissum. Porro efferati Rigensium animi, non nihil nostrorum humanitate & officijs deliniti. Nam & militi præsidario, Magistratu rogante, latus vnum Collegij inhabitandum concessimus, & populo qui ex suburbij hostis metu (qui omnia cade & incendiis

misce-

miscerat) in ciuitatem recepto. ob vrbs angustias cœmeterium dedimus incolendum. Et certè primarius quidam vir, cuius magna apud omnes auctoritas, non solum omnibus modis laborat, vt animi ciuium inter se & cum suo Magistratu quàm coniunctissimi sint, sed nostras etiam partes, cum res & occasio postulat, sedulò promouet atque defendit: nec ab hoc suo conatu atque nostrorum, quibus familiariter vtitur, consuetudine, etiam publicis impiorum Buccinatorum pro concione reprehensionibus, se patitur abduci ac dimoueri; in id totus intentus, vt ea religionis libertas in vrbe sit, qualis esse deberet. Et verò Magistratus solito maiorem honorem & humanitatem, mittendis etiam subinde muneribus, nobis declarauit; fortè Polonica nobilitatis, ac præcipuè supremi rei bellicæ Præfecti, qui nos omni obseruantia & amore, sæpius, cum hîc esset, complexus est, exemplo permotus. Cæterum ad promouendam in tam sterili agro rem Christianam, non parum momenti attulit, quod & huius ciuitatis archi Catholicus Capitaneus, vir nostri Ordinis studiosissimus datus sit, & hæreticorum perduellium bona in tota passim Liuania Catholicis hominibus & Societatis amicis sint attributa. Nec defuit Collegio quorundam piorum, hoc tam graui & difficili tempore egestate laboranti liberalitas. eorum vnus ducentos florenos, alter multa in victum necessaria attribuit, tertius suppellectilem Ecclesiasticam auxit.

Collegium Gedanense.

FVit hic annus multis Gedanensibus exitiosus, deleuitque pestis ad octodecim summum millia. Laboratum strenuè à nostris, tam in iuuandis
 Germa-

Germanis, quàm in Polonis. Confessiones creberrimæ in templo auditæ, funebres conciones habitæ, & ad quoscunque infectos vocabamur, itum. Ad fidem Catholicam circiter triginta conuersi, nonnulli vacillantes confirmati; baptizati adulti quatuor Anabaptistæ, non postremæ conditionis homines. Hoc toto pestis tempore, etiamsi duo ex nostris extincti sunt, tamen nihil remissum fuit à concionibus publicis & alijs exercitiis in Ecclesia haberi solitis. quæ res & admirationem & bonum nomen nobis dedit. Venerunt quoque nostri occasione huius temporis in familiaritatem primorum huius ciuitatis, speraturque ex huiusmodi familiaritate, si aliud non interuenerit, nō exiguus dante Deo fructus. Iam nostri admittuntur ad ciuium domos, beneuoleque habentur. Inducti etiam sunt præcipui quidam ciues, vt ablegarent filios suos ad scholas Brunsbergenfes: idem alij meditantur. Hoc Dei gratia obtinimus, vt velint priuati ciues quidam nos aperire scholas: ac non semel talia desideria audita sunt. Alij & quidem magni nominis Calvinistæ, consilium à quodam è nostris petierunt, quæ ratio ineunda esset, vt & ipsi in scholis Calvinisticis possint eum ordinem ac vigilantiam in docendo introducere, qualis in Iesuitarum scholis viget.

Collegium Toruniense.

TOrunij quoque eadem quæ alibi pestilentia tempestas sæuit; quare vi maiore ingruente, vt pluribus nostrorū opera adiumento esset, quatuor ad auxilium & solatium Catholicorum in vrbe remanentibus, tres alij in proximum secesserūt prædium, vt inde ad nobiles & circumiacentes pagos, liberiores excursions instituere possent.

Verum

Verùm cùm omnem circumcirca viciniam eadem contagio afflasset, & vel pedem domo efferre res plena esset periculi; in commodius tempus tam saluari cogitatione reiecta. omnem suam operam in subditorum animis, ad pietatis & Christianæ disciplinæ officium excolendis consumpserunt. Cæterùm iis qui in ciuitate relictī fuerant, non defuit solita in proximos Societatis opera, eaque frequētiōr in omni genere salutaris officij. Et quamuis pestilentia vicinas domos peruagata esset, nostri tamen incolumes diuinā gratia, cōseruati sunt. Quanta verò huius ciuitatis in Societatē nostram sit maleuolentia & nocendi studium, cùm multis argumentis clarum est, tum hinc quoque non obscurè perspicī potest. Cùm R. P. Petrus Sharga S. R. M. concionator ante biennium Vilnæ concionem coram Sacra Regia Maiestate ad exercitum Liuonicum ad cōtra hostem fortiter agendū habuisset, quidam malè feriatuſ homo hanc concionem ipsius, cùm calamo fortassis excepisset, ita illam nequiter inuertit, corrūpit, mutilauit, addendo falsa, & vera detrahendo, vt germanæ genuinæque adulterinam supposititiāque scripto primū, pōst etiam (per quendam in Germania Ministrum) typis mandatam in vulgus sparserit. Erat in hoc famoso libello non solum R. P. Shargæ nomen grauissimè traductum: verum etiam vniuersæ Societatis nostræ existimatio famaque bona, intolerabilibus conuiciis lacerata. Cui malo alia apologia à quodam nostro solida & erudita remedium attulit; quamuis ne emeretur aut venderetur, Senatus (vt fertur) cauit. Adeò Societati & veritati est Magistratus & populus inimicus. Nihilominus in tam inflammato odio, ciuium conatibus quantum licuit, in proximi salutem atque perfectionem incubuimus. Conciones habite sunt

fin.

singulis diebus Dominicis & festis ternæ. Germanica prima manè, ad quam quidem plures accedens auditores, nisi notarentur, & Ministrorum perpetuis auocarentur clamoribus: Polonica bina, vna ante, altera post prandium cum frequentia non contemnenda. Nam licet pestis quam plurimos abstulerit Catholicos, mille tamè interdum & plures numerantur auditores. Confitentium communicantiumque numerus, pro sacratissimo solius Paschatis festo ad tria ferè accessit millia. Sacerdos quidam è nostris, cum bis missus esset ad monasterium quoddam, non exiguum inde percepit fructum: auditæ plurimorum generales confessiones, & spiritualibus Societatis nostræ exercitiis complures Cœnobitæ perpoliti. Scholæ necdum apertæ, aperientur autem, quamprimum domus vtriusque possessionem obtinuerimus; tamen si ciues quam maximè illas impedire conentur. Auditæ enim hæ similesque voces; prius se omnes fortunas, quin vitam sanguinemque malle profunderè, quam scholas admitterè. Vt autem Societatis scholas in omnium hominum odium calumniamque adducerent, emiserunt hic vnà cum pestilentissimo illius Ministri (cuius suprà mentionem fecimus) libello, cuiusdam alterius Ministri epistolam, ante aliquot annos contra Societatis scholas impressam Germanicè, iam denuo recusam. Solennem Sacratissimi Corporis Christi processionem, ad quinque hominum millia sunt prosecuta, passimque sese ex vicinis remotioribusque locis, & nobiles & ignobiles homines, certatim ad illam cohonestandam effuderunt. Hoc anno non contemnenda ad foundationem facta est accessio. Nam cum in prædio quodam nostro propter colonorum defectum, magnas expensas singulis annis facere coacti fuerimus; hoc anno accesserunt con-

filio

filio & auxilio Magnifici D. Fabiani Pleminslii vicini, hîc inter viros propemodum fautoris & benefactoris coloni aliquot. Diuinitus quoque accidit, quòd fratres duo, ciuēs Torunienses hæretici, medium pagum prædio proximè adiacentem, præter omnium expectationē nobis vendiderint. Ad Ecclesiæ gremium adducti sunt 30. haud pauciores in fide vacillantes confirmati. plures citra omne dubium adducerentur, si nobis ad illos, vel illis ad nos accedere liberè liceret. quòd si aliquando de rebus salutis cum aliquo agendum est, aliqua nos loca extra suspicionem illis destinare oportet. Apostata quidam medicus homo furiosus, dicax, & præ cæteris hîc doctrinæ existimatione excellens, in prandio quodam à magnifico viro in ciuitate dato, nostros ad disputationis cōgressum prouocauit præsumptuosè: verum paulò pòst illum præfocauit mors, & pestis pestem sustulit: alium quoque medicum hominem Apostatam sacerdotem (tali enim hominum colluie hæc ciuitas delectatur) magnum Societatis nostræ hostem, & publicum Dei blasphemū: cuius domum lapideam ad fiscum deuolutam S. R. M. nobis pro singulari in nos sua clementia attribuit. Adolescens quidam Germanus mirum in modum fuit exagitatus à demone: noctu clausa vndique domo lecto extractus, primum in profundas ciuitatis fossas, inde ad hortum, atque alia quàm plurima loca varia est delatus. Socius eius Catholicus rem ad nos derulit; vterque per Sacramentū confessionis, & loci mutationem adiutus.

Collegium Leopoliense.

NEc Leopoli felicior plerisque aliis huius Prævinciæ Collegiis fuit. Peste quippe sæuiente vrbe cedendum fuit; duo tamen sacerdotes cum duobus sociis Coadiutoribus ad horum excipien-
das confessiones, qui non exceſſerant, quibusque periculum aliquod ex contagionis afflatu immin-
nebat, relictæ. Et sanè præclarè ab illis posita est
opera, collectique ex concionibus, confessionibus
& aliis Societatis nostræ muneribus, ex omni ge-
nere hominum fructus vberes ac iucundi. Quam
ob causam etiam ciuium magnam experimur erga
nos beneuolentiam. In gremium Ecclesiæ reducti
schismatici circiter 10. hæretici 9. inter quos fuit
Minister, quò hæresim abiurante, femina nobi-
lis, apud quam spargendo pestifero dogmati ope-
ram dederat, errorem & ipsa detestata, iam iam ad
expiandas confessione noxas accedere volebat:
cùm ecce à marito violenter abstracta, educitur ex
templo, in arcem concluditur; vnde tamen postera
die omnibus relictis pedes profugit. Spiritualia
nostræ Societatis exercitia vni primariæ personæ
cum magno fructu data. Duæ primariæ ciuitatis
feminæ, diuturnum fouentes odium, maritos
suos ad hoc ipsum suscipiendum impulerant; eo-
que progressa res, vt tota ciuitas in duas quasi fa-
ctiones diuisa, nonnisi cruentum quid spectaret.
Pax & concordia à multis religiosis & nobilissi-
mis viris frustra tentata, à nostris Dei auxilio, po-
sitis odiis & offensionibus confecta atque firmata.
Tres ludæi sacro baptismatis fonte abluti; eorum
vnus vxore, liberis, & tota substantia relictæ, nu-
dus ad vexillum Christi profugit. Tres supplicio
afficiendi ita alacri & prompto animo sententiam
mortis

mortis exceperunt, ut dicerent iucundiores iam sibi mortem ipsa vita, & malle furta pendere, quam effracto carcere (non enim deerant illis instrumenta, quibus id perficerent) profugere. Accesserunt hoc anno ad Collegii fundationem octo florenorum millia, à quodam pio & nostro Ordini additissimo homine collata; qui tamen nomen suum celatum voluit. Similiter & eleemosynæ nomine floreni circiter quingenti accepti. Aucti insuper sumus horto, cuius pretium ad ducentos supra mille florenos ascendit. Nec minor accessio supellectili Ecclesiasticæ facta. Multas vestes ad ornatum Sacri, & ad conuestiendos parietes amicorum beneficentia liberaliter contulit.

*Domus Probationis Cracouiensis
S. Stephani.*

Nouitij eorum quæ vel ad experimenta solita, vel ad studium mortificationum, & solidum in spiritu profectum spectant, per Dei gratiam nihil omiserunt, egregiamque suæ pietatis testificationem exhibuerunt, cum alijs temporibus, tum potissimum Beatorum nostrorum PP. Ignatij & Xauerij festis diebus; quos & varijs præcedentibus carnis afflictionibus, & oratione diurna cohonestarunt. Nec minus fuit eorum studium in colendo B. Stanislao Kostka, utpote quem Deus & de gente nostra Patronum, & nouitijs potissimum reliquit imitandum. Proximis etiam quantum tirocinij status patitur, non defuit eorum industria. Nam & pauperes qui plurimi è plateis collecti erant ad vnum hospitale, rebus fidei & ad Sacramentum Pœnitentiæ spectantibus tamdiu imbuebant, quamdiu aliò non dimittebantur, & duos

iuuenes in Iudaica perfidia natos, Christianæ doctrinæ elementis excolētes, ad sacrum baptismum disposuerunt. Hos deinde Reuerendissimus Cracouensis præsentibus multis proceribus, magno omnium applausu, in nostro S. Stephani parochiali templo, ipsa Dominica Quinquagesimæ sacro fonte abluit. Qua etiam die prædictus Antistes, pro ea qua nos complectitur beneuolentia vnà cum Palatino Cracouiensi & multis alijs Prælati nobiscum in refectorio pransus est, submissis omnibus necessariis. Veteranorum, licet ij hac in domo pauci, suus tamen constitit fructus: non defuerunt enim confessiones celebrioribus festis, pro tanta operariorum paucitate plurimæ; in quibus inter cætera iucundus fuit, tum duorum hæreticorum ad Ecclesiam reditus, tum cuiusdam Palatini periculoso morbo laborantis euentus. Is enim vehemēter exoptans per sacram exomologesim peccatorum onus coram vno è nostris deponere, statim vt est voti compos effectus conualuit. Ex ijs qui sacris commentationibus iuxta præscriptum B.P.N. sese exercuerunt, in domo nostra erant hoc anno 15. ex Ecclesiasticis nimirum & sæcularibus: & inter Ecclesiasticos, præter quatuor Prælatos, duos Parochos & vnum quendam Religiosum, insigne erat quatuor aliorum Religiosorum Ordinis Cisterciensis studium hac in re. Nam ijs meditationibus magno suo bono & ingenti Abbatis solatio expoliti, statim se ad reformandum totum monasterium contulerunt. Quo tempore duos tresue habuimus sacerdotes in tertio Probationis anno, institutæ erant non sine fructu ad varia loca missiones. Prima fuit initio Quadragesimæ Mstouiam rogatu Præpositi, vbi Religiosis Canonicoꝝ Regularium Ordinis S. Augustini, varijs prius exhortationibus ad vitam religiosam ita vt par est

traducendam excitatis, exercitia spiritualia magno cum emolumento sunt data; ibidem ad populum varias conciones habitas, plurimorum confessiones sunt subsecutæ. Altera Missio fuit Sandecum nouum ad oppidanos, & Sandecum vetus ad Moniales. In priori tantò maior erat fructus, quāto minùs nostri in illo oppido antè erant noti, & quantò peiùs ciues varijs maleuolorum sermonibus de nobis erant persuasi. Licet igitur initio nobis fidere non viderentur: auditis tamen sæpiùs nostrorum concionibus, & visis laboribus tum in continuis confessionibus excipiendis, tum in varijs variorum inimicijs componendis; ita priorem diffidentiam beneuolentia compensarunt, vt vnanimi consensu mansionem Sandeci expetierint. Inter plurimos pœnitentes resipuerunt etiā duo magicis dediti artibus, quorum vnus impia syngrapha proprio sanguine exarata se dæmoni deuouerat. Vna etiā virgo nobilis hæresi à prima ætate imbuta, & continuis in fidem Catholicam blasphemijs assueta, visā ancillā suā quæ Patri confessa, maiorem in modum exhilarata ad eam redierat, & gaudij insoliti causā cognitā, ita Spiritu Domini commota est, vt subitò Sandecum aduolans, gemebunda dolorem agnouerit, & Ecclesiæ manus dederit. Visitatæ sunt etiā Moniales Archidiacono perurgente, initio à nobis pariter alienissimæ: sed habitis in templo earum confessarijs præsentibus, accomodatīs ad statum religiosum exhortationibus, omnes nostro confessæ sunt vehementer erubescētes, ita sinistram se de nobis habuisse opinionem. Data sunt quinque ex ijs spiritualia exercitia, alię dum idem expeterent, in aliud tempus reiectæ sunt. Magno dolore discessum nostrorum prosecutæ sunt. Magnæ etiā erant illis & admirationi & ædificationi plurima munuscula

ab ijs oblata, & à nostris constanter reiecta. Iam posterior ad idem oppidum Missio ob solas Moniales instante Reuerendissimo nostro eum exitum habuit, vt omnes illæ virgines, spiritualibus meditationibus exercitatæ, nouam omnino vitam inchoarint. Additi non mediocres stimuli solemnitate circa Reliquias S. Cunegundis illius monasterij fundatricis (ipso SS. Trinitatis festo, ac eo in loco maximè celebri die) quæ ex loco elatæ humido, & prius magna reuerentia vino ablutæ, in altari magno hominum concursu sunt repositæ. Ter illo die à nostro concio habita, & continua penè sacrarum virginum oratio instituta. Nec deerat solemnitati Dominus annuens. Nam dum pòst in fines Vngariæ idem Pater excurrere oblatum à parentibus puerum epilepsia laborantem, ad sepulchrum S. Cunegundis direxisset, & parentibus peregrinationem ac confessionem iniunxisset, statim puer morbo leuatus est. Accessit his tertia Missio eiusdem Reuerendissimi voluntate Luborolam, quæ potissima quidem Scepusis ciuitas, munitissima arce celebris; sed hæresi, quæ toto ferè illo tractu dominatur, infamis. Primum nostrum in hanc ciuitatem ingressum clamor risusque puerorum ac leuioris plebeculæ excepit: verum cum nostri hospitali in primis visitato, ad Magistratum schedulam cum patentibus Reuerendissimi dedissent, aduentus sui causam exponentes; statim adfuerunt ex Magistratu aliqui, omnem beneuolentiam cæterorum nomine exhibentes, & res ad victum necessarias offerentes. Vnde postea plebs magis nobis fidens ad nos accessit, decemque ex ea hæresim abiurarunt, ac plurimorum nomine potius quam re Catholicorum inter illas pestes versantium confessiones sunt auditæ. Qui sit magnatum erga hanc nostram domum animus, declararunt inter

cæteros tum Reuerendissimus noster, nostris subinde necessitatibus prouidens: tum duo Palatini, Cracouiensis, & Lenticiensis; qui feria quinta magna in nostro S. Matthiæ sacello cum nouitijs de manibus R.P. Prouincialis, qui tunc aderat, communicarunt: postea in nostro refectorio cibum sumpserūt, Palatino Cracouiensi necessaria abundè suppeditante. Hinc deinde ad vesperam saccis induti cum paucis è suis ad proximum hospitale iuerunt, ibique pedes pauperum abluerunt. Leua-uit etiam quidam (qui latere voluit) inopiam nostrā pecunia 800. circiter florenorū per certū hominem nobis missa, vt necessaria pro Fratribus ac pro iis qui ad exercitia veniunt cubicula exædificaremus, eo loco, in quo lignea ruinosa habebantur. factumque est diuina gratia vt iam & 12. illo in loco cubicula videamus, quæ iungunt murum sacelli cum domo antiqua lapidea; & modum habeamus quo deinceps plura vtrunque ducto per medium curritorio suo tempore construi possint. Adiuuerunt præterea rem nostram familiarem, tum piscinæ in horto suburbano purgatæ, & aquis copiosis varijsque piscibus repletæ: tum in prædio stagna cum piscinis antea omnino deserta, iam propè ex consilio peritorum restaurata.

Residentia Sendomiriensis.

S Endomiria ciuitas est, regia in Polonia minore, situ loci ad ripam Vistulæ, & crebro concursu nobilitatis iudiciorum occasione celebris. In ea datus est à Serenissimo Rege Sigismundo III. archi Præfectus illustris & magnificus D. Hieronymus Gostomsky de Lezenice Palatinus Posnanien- sis, vir Dei gloriæ & religionis propagandæ per- studiosus, ad cuius lucem ex alta hæresum nocte

reuocatus est. Is vbi primum eò venit, cogitauit qua ratione vicinam nobilitatē varijs implicitam erroribus ad Ecclesiam reuocaret. Nec verò occurrit ei melior, quàm vt Societati Collegium ibidem erigeretur. Expertus enim erat in maiore Polonia, iuuentutis in scholis institutione, concionibus & ministerijs Societatis receptis, quantus ad extinguendas hæreses, & ad pietatem propagandam factus fuerit progressus. Igitur per annos quatuor ea de re cum Superioribus Societatis tractans, tandem obtinuit, vt iacto dotationis fundamento stabili, certa etiam in fabricam pecuniæ summa designata, & Ecclesiæ parochialis in eadem ciuitate vnioune à Serenissimo Rege & Reuerendissimo Gracouienſi obtenta, initia nostræ isthic habitationi darentur. Quibus ita constitutis missi sunt duo è nostris, qui concionibus & Societatis consuetis erga proximos ministerijs illius loci populo seruirent, donec aliquid certi de residentia stabili a Superioribus definiretur. Hi à Dominica Palmarum vsque ad finem Iulii strenuè laborarunt, ac eorum industrię diuina suffragabatur clementia, vt populus ille Societatis nostræ homines cognoscere, & operâ eorum vti in confessionibus ac aliis inciperet; aliqui etiam hæresi infecti per ipsos Ecclesiæ reconciliarentur. Neque verò vel his ipsis initiis pii homines desiderati, qui suam in nos liberalitatem declararunt: præcipuè verò quædam illustris femina, quæ pecuniæ tantum dedit, vt ex illa calix deauratus & ampullæ argenteæ pro vsu nostrorum sint comparata. Hunc lætum rerum successum contagio ingruens disturbauit. Nam & populus metu percussus ciuitate relicta est dilapsus, & nostri ob imminens periculum ad oppidum vicinum migrare sunt coacti; vbi non minùs fructuosè operam suam collocarunt. Porro magnificus Do-

miquis

minus Palatinus in Poloniam maiorem reuersus ignarus pestilentia Sendomiriæ sæuientis, egit diligenter apud Superiores, vt is è nostris quàm primum mitteretur, qui ad fundamenta Residentiæ Collegiiq̃e futuri istic iacienda erat designatus: quem cum haud grauatè impetrasset, cum omnia metu contagionis Sendomiriæ prostrata iacere intellexisset, in bonis magnifici D. Palatini, dum desæuaret pestis, substitit. Nec inutiliter. Nam Dominicis & festis diebus, verba ad populum secundis auribus facta, confessiones exceptæ, & alia Societatis munia pro virili obita. Ad eluenda ritè peccata tantus concursus fuit, vt solemnitate Sanctorum omnium imminente, à tribus sacerdotibus vix potuerit omnibus, tribus diebus contiauis satisfieri. Erant ex illis multi qui ab annis pluribus maculas conscientiarum non eluerant. Erat & in itinere femina nobilis, 40. & eò ampliùs annos in hæresi habens, quæ crebriùs sollicitata nunquam potuit induci, vt hæresim relinqueret: at postquam eius filius in morbum, qui mortem certò allaturus videbatur, incidit, cœpit à Deo sanitatem filio petere, & promittere conuersionem. Et filium & ipsam Deus respexit. nam illi corporis, huic animæ reddidit, per nostros, sanitatem. Altera è comitatu nobilis femina, penè ab infantia in domo hæretica educata, Spiritu Dei procul dubio edocta ac permota, ab aliquot miliaribus ad oppidum vbi nostri erant se contulit; vbi facta peccatorum confessione, Catholicæ communioni est aggregata.

F I N I S.

*Facultas R. P. Præpositi Prouincialis
Prouinciæ Flandro-Belgicæ.*

CArolus Scribani Soc. I E s v in Pro-
uincia Flandro-Belgica Præpositus
Prouincialis, potestate ad id mihi facta à
Reuerendo admodum P. N. Mutio Vitel-
lesco Præposito Generali, concedo Heredi-
bus Martini Nutij Typographis Antuer-
piensibus facultatem typis mandandi Lit-
teras Annuas Societatis I E s v, annorum
MDC. MDCI. MDCII. In quorum fidem has
litteras manu mea subsignaui, & officij mei
sigillo muniui. Antuerpiæ 12. Augusti, an-
no 1618.

CAROLVS SCRIBANI.

